THEOLOGIA

QUAM CONCINNAVIT

IRANCISCUS PATRICIUS KENRICK,

ARCHIEPISCOPI.S RALTIMORENSIS.

VOLUMEN II.

SECUNDIS CURIS AUCTORIS.

Non est de Deo humanis judiciis sentiendum. Neque enim nobis ea natura est, ut se in cœlestem cognitionem suis viribus efferat. A Deo discendum est, quid de Deo intelligendum sit, quia nonnisi se auctore cognoscitur. » 5. *Hilaritis, I.* V. *de Trinitati·.*

MECHLINIÆ.

II. DESSAIN , successos P. J. IIAN1CQ,
summi rovTincis , s. **cosobboaviomis** os rnoMaaWO» nos
BT Anceur. MBCUt.. BÏÏOOBΛHII. — .VOCCCLVUI.

INDEX

TR4CTATUS IV.

PE DEO CREATORE.

TRACTATUS V.

DB CHRISTO DEO.

TRACTATUS VI.

DE SiXCTJSSIMÀ TΠINITiTE.

TRACTATUS VII.

DR r edempt or e.

TRACTATUS VIII.

DB CIUTIA CHRISTI.

TRACTATUS IX.

DE CULTU RELIGIOSO.

TRACTATUS X.

DE VIT EÜTCR

THEOLOGIÆ IH)G.MATICÆ

TRACTATUS IV.

DE DEO CREATORE.

Revelationis documentis statutis, quid revelatum sil jam occurrit inquirendum. De Deo imprimis agendum est, ut noscatur quid de se revelaverit, antequam ad ejus opera investiganda, luce eadem pnefulgente, progrediamur. *Theologia* proprie dicitur *sermo de Deo,* quamvis plerumque eo nomine inlelligalur de rebus divinis quibuscumque tractatus. Placuit autem vocem strictiori sensu, quo et a veteribus est adhibita, hic usurpare, de Deo cjusque perfectionibus sermonem inslituturis. De Trinitatis Mysterio eo sub nomine agere liceret; sed quum ea quæ ad Christum perlinent, ad illius probationem scitu sint maxime necessaria, visum est differendum, ut plenius et accuratius de eo disseratur. Conditum a Deo orbem. Mose docente, didicimus, idcoque de mundi origine duximus secundo loco agendum, *Cosmelogiœ* vocem a Graecis mutuati De homine, rerum domino a Deo constituto, deinde tractabimus, ut quid de ejus natura, conditione, et fine, revelatum sit, pandamus; qualis a Conditore prodierit, et qualis deinceps sua culpa factus sit. *Anthropologia* idcirco nuncupabitur tertia hujus tractatus, quem aggredimur, pars. *Pneumalolvgia* claudet tractatum, de Spiritibus scilicet sermo; revelatione enim edocti sumus esse spiritus coelestes, quorum dote» et tela nosse oportet. Plures quæstiones de Dei scientia, voluntate, et decretis, quæ in tractatu *de Deo* solem agitari, consulto præterimus, eas, quatenus oportere visum fuerit, alias investigaturi.

PARS I.

THEOLOGIA SPECIALIS.

CAFUT I.

UK DEO.

1. De Deo quid ipso revelante didicerimus sumus tradituri. Novimus valida argumenta Numinis Supremi ubique in rerum natura præsto esse,quæ insignes auctores passim explicant, *Atheos,* qui Deum negant, omni telorum gcncrc obruentes : * sed Theologi munus præcipuum est revelatam proponere veritatem. Equidem , uti Apostolus monet, «Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime in diebus istis locutus est nobis in Filio. » ' Cælerum et sacri Scriptores Dei opera sæpe appellant,3 utpote polenliæ summæ et sapientiæ præclarissima testimonia : « Coeli enarrant gloriam Dei, el opera manuum ejus annuntiat firmamentum. » ♦ Hæc Numinis indicia nec ipsos latuere ethnicos, eos præscrlim qui ingenio floruerunt cl litteris ; ex ordine enim mundi sapientiam et potentiam Conditoris agnoverunt, quamvis popularibus superstitionibus se abripi plerumque passi sint, merito idcirco ab Apostolo increpiti : « Revelatur enim ira Dei de coelo super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent : quia quod notum est Dei, manifestum est in illis.Deus enim illis manifestavit.Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorilicaverunl, aut gratias egerunt : sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. » 8

2. Non autem argumentis naturalibus Deum existere probamus , ut, hoc jacto fundamento, viam revelationi struamus ; sed eum existere credimus tide divina , quia se revelavit : « Accedentem enim ad Deum oportet credere quia est. » 8 Jure tamen optimo Athei, qui Deo revelanti non credunt, aliis rationibus refelluntur, scilicet quod orbis spectabilis cum demonstret, et humani generis constans et universalis traditio et sensus agnoscat Numen, licet quale sit plures ignoraverint.

5. Illa quidem Dei notitia prima fuit, quæ ex ejus revelatione est derivata : stalim enim homini condito se manifestavit; qua postea, homine peccante, obscurata, res omnes createae conditoris et arbitri supremi potestatem adhuc testatam fecerunt, peccatoremque invitum ad Numen agnoscendum revocarunt.Cæterum illustrior fuit ac certior quæ ex Deo loquente habebatur notitia, quam quæ ex orbis spectabilis contemplatione : « Humana autem anima rationalis est, » animadvertit idcirco Augustinus , « quæ mortalibus vinculis peccati poma tenebatur, ad hoc diminutionis redacta, ut per conjecturas rertim visibilium ad intelligcnda invisibilia niteretur. » 1

4. Quæ cx rorum natura , vel ordine deducta argumenta certum Dei notitiam ingerunt, fidei divinæ non officiunt ; nam , uti recte docet S.Thomas, « nihil prohibet illud quod secundum se demonstrabile est, et scibile, ab aliquo accipi, ut credibile, qui demonstrationem non capit. » 2 Ii ipsi qui demonstrationum harum vim maxime sentiunt et urgent, fide tenere possunt Deum esse , ejus revelatione nixi, qua affulgente etiam quid de ipsius natura sentiendum sil rectius et clarius norunt , quamvis in hac vita, eodem Angelico doctore , post Augustinum, monente, quid non sil, potius quam quid sil, intelligere datum sil.

5 Audcnl Athei Deum denegare, quia oculis non subjacet, et rerum infinitam seriem sibi fingunt, ita ut unius corruptio sil alterius generatio , natura , uti aiunt, perpetuo mutata , juxta infinitas combinalionum varietates, quin pereat. Cæterum ipsæ materiæ mutationes , quæ quotidie eveniunt, ostendunt eam haud esse necessariam, nec unquam potuisse existere, nisi aliena virtute. Affinitates autem el combinationes ad causam eamdem, ex qua ipsa malcria prodiit, necessario referendæ sunt : nec aliquis facile sibi persuaserit pulcherrimum et constantem rerum ordinem inde provenisse, nisi Ens summe sapiens singula ad suos fines, omnia etiam ad finem generalem direxisset. Infinita prætcrea series absurdum sonat : quæ enim quotidie eveniunt rerum vices, generationes et productiones, seriem augent, qua· proinde infinita non erat : repugnat etiam ut ex finitis numeris infinitum exurgat.

fi. *Unum* se esse, imo unicum, Deus per sacros Scriptores sæpius testatus est. Plurali quidem voce designatus est initio Gcncseos, cl alias saepissime ; sed trium personarum in una natura divina mysterium ea ratione innuitur, natura unitate verbo singulari quod semper sequitur indicata. Moyses idcirco populum Israeliticum monere non desiit Deum unicuyt esse , quod el Deum ipsum testantem exhibel ; « Videte quod ego sim solus, el non sil alius Deus prater me. » 3 hl etiam constanter in Novo Testamento traditum esi. *

7. Quæ de duobus principiis supremis, bono scilicet el malo, docuit tortio Ecclcsiæ sæculo Manes, ab antiqua Orientalium philosophia desumpta sunt, ut *mali* originis redderetur ratio. nec enim intelligere valuerunt quomodo ad optimum Ens referri posset, ideoque luctam inter duo Eulia suprema sibi finxerunt. Cæterum divini Numinis unitas, aperte in Scripturis tradita , singularis prorsus est, et omne aliud principium necessario excludit : quæ autem in mundo sunt mala ad causas quæ ipsius providentiae subjacent referenda sunt, uti postea videbimus Equidem « deus hujus sæculi » « cl princeps hujus mundi · diabolus vocatur,5* eo quod ei inserviant homines pravi. 8

8. *Polyllieismus* latius olim invaluerat, adeo ut Hesiodus, testante Eusebio, triginta et amplius deorum milii.· recensuerit. 7 Cæterum primaria» revelationis de unico Deo vestigia videro

(I) Fénelon, de l'existence de Dieu c. i. ii. CUrkc un the existence of God. Pensées de Pascal, cli. i. cl xii. 'ij Heb. i. i.

(5) Jacquelut, sur l'existence de Dieu, cl», i.
(4, I's. xviii. (K) Don», i. <8.
(0) Heb. xi. 0.

(I) !.. iii. de lib. arb.
(4) Sun», i. p. qu. ii. art. II. *Aii primani.*
(S, Deui» xxxii. 50. 4) Meru. xii. it.

(3) II. Cor. ir. 4. Joan, ni s».
(Λ) D. Thom. I p. q. lar. a. ».
(?) L. v. Pra-p. Er. c. a».

ubique erat : colebatur enim deorum liominumqiie Pater, ita ut pleriquc dii sensu minus proprio dicerentur. 1 Jam voro toto fere orbe unius Dei cultus viget, adeo ut vix necesse sit cum argumentis suadere : « Non docebit unusquisque proximum suum, cl unusquisque fratrem suum , dicens : cognosce Dominum, quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem co rum. » *

9. *Essentia divina in ipsa existendi necessitate* haud immerito ponitur. Moysi enim postulanti a quo se missum dicerei, respondit Angelus, Dei gerens personam : « Ec.o sum qui sum. » Π'ΠΚ Π'πκ « sic dices filiis Israel : Qui est, misit me ad vos. » 3 Π'ΠΝ 'jnw. Ea igitur habenda est Dei nolio aptissima, quod a se ipso sil,vi suæ nature et essentiæ. Cælera omnia ex voluntate ipsius esse coeperunt ; ipso semper et necessario est, adeo ut nihil esse potuerit nisi ipse esset : « quoniam ex ipso, et per ipsum , et in ipso sunt omnia. » 4 Accurate idcirco dicit S. Joannes Damascenus : « Videtur inter Dei nomina primas tenere Qui est : totum enim in scipso comprehendens, habet ipsum esse, voluti quoddam essentiæ pelagus, infinitum et interminatum. » s *Fivere* pari ratione dicitur, quippe ipse vitæ fons est : « Vivo ego, dicit Dominus. » c « Ipse dat omnibus vitam. » 7 « Habet vitam in seipso. »8

10. Precipua nomina quæ Deo in Scripturis tribuuntur, sunt , nomen letràgrammaton, quod Judæi proferre præ reverentia non audebant; , quod de Angelis etiam saepe usurpatum est, imo et de prophetis, judicibus , cl sacerdotibus ; 'J1N <|P homine aliquando singulari numero dictum; *Fortis, Omnipotens.*

CAPUT II.

DE DIVINIS PERFECTIONIBUS.

II. Infinita Numinis perfectio, quæ cx ipsa existendi necessitate consequitur, passim in Scripturis prædicatur : " Magnus est, et non habet finem : excelsus ct immensus. » 9 « Magnus Dominus cl laudabilis nimis, ol magnitudinis ejus non est finis, n10 Infinitas autem concipi nequit, nisi tamquam negatio limitis in essentia divina." *Spinosa,* Judaeus, Amstclodamensis, saeculo decimo septimo medio docuit rerum universitatem esse Deum, *Eleaticorum* Philosophorum cum Xenophane dogmate resuscitato. *Pantheismus*vocatus est, eo quod Dei nomine omnia recensentur, proinde ac si lota rerum congeries divina foret substantia. *Schelling* aliique inter Germanos idem dogmatis monstrum variis rationibus foverunt. *Inlinilhcismus* apud aliquos audit : *aulolheismus* etiam, quum Deus non sit nisi *ego absolutum* et individuate seu *personale sublimatum. Sansimoniani,* qui in Galliis ante paucos annos orii sunt, progressum humani generis ad perfectionem status socialis praetexentes , Deum nonnisi nomine tenus agnoscunt, eum a rerum universitate haud distinguentes.·2 Socinus Panlhcismi notatus est, sed Unilarii hodierni divinas perfectiones celebrant. "

(I) Vide S. Thomarn l. i. contra gentes c. 2. l'.udworth etiam in *Syttemate intellectuali muniti c. 4.* (2) Heb. viii- II. (Λ) Exodi iii 11.

(1) floro, xi. 36.

Si !.. iv. de fide c. xii. π C'est pour ainsi dire degrader l Etre par excellence que de croire avoir besoin d'ajouter quelque chose quand on a dit, qu'il etl . · . L'Etre est son nom essentiel , glorieux, incommunicable , inelTablc , ignoré de la multitude. » Fénelon,de l'existence tic Dieu II. p. ch. v. (6) fer. xxii. 21. (7) Act. xvii. 23

(R) Joan. v.26. (3) Baruch iii. 23. (10) Ps. cxliv. S.

(H) Suarci I. ii. de Dco c. i.

(12) Vide Perrone Tract.de Deo, p. ii. c. i.n.237.

(13) · Our reason telle us that there can be but one God, one infinitely perfect Being. » Unitarian

1-2. Quot absurdis scateat *Pantlu·i-sinus* luculenter ostendit Samuel Clarke. Equidem qui omnia Deum esse dicit . quem voce fatetur, reipsa negat : nam rerum perpetua vices ostendunt eas non esse necessarias, vel perfectas, carumquc discordia obstat ne eadem habeantur substantia. Gratis omnino, et contra ipsam rerum evidentiam, infinita fingitur causarum series , et toti rerum congeriei intellectus tribuitur , quo ptereque carent. Ens igitur necessarium cl sapiens, a quo cælera condita sunt ct reguntur, ab illis distinguatur necesse est. Deus quidem « ipse est in omnibus » 1 vel si placeat r» r«> tm *ibrer,* « ipse est omne, » * quia nihil nisi eo volente exislil, « in sermone ejus composita sunt omnia ; « 8 « ipse enim omnipotens super omnia opera sua » * Ob rerum originem, cl conservationem « cx ipso, et per ipsum , et in ipso sunt omnia.»5* ·· Ipsius enim et genus sumus. » ° Haec ostendunt nos vitam el motum ab ipso derivare, nec tamen divinam substantiam nos esse. Omnia igitur a Deo ortum habuerunt, el pendent ; nec ulla perfectio in rebus creatis rcperilur, quas cmincnliori quodam modo in ipso non sil ; non tamen ea qua sese exhibet in creaturis forma :7 hæc enim Ens summum dedecet. Accurate pro more Angelicus Doctor : « Cum ergo Deus sil prima causa effectiva rerum , oporlci omnium rerum perfectiones praeexistere in Deo, secundum eminentiorem modum » 8

13. Divinae perfectiones mentis nostræ cogitatu recte distinguuntur ; justitia enim alia ratione concipitur ac misericordia : sed quum Dei essentia simplicissima sil, nam « Spiritus est Deus, "9 nulla inter ipsas *refills* exislii distinctio. Gilberli Porrhotani Episcopi errores hac in re , curante sancto Bernardo, in Concilio Rhcmensi damnati sunt, quos facunde pro more refutavit : « Recedant a nobis. carissimi , recedant novelli, non dialectici. sed haeretici, qui magnitudinem, qua magnus esi Deus, el item bonitatem qua bonus ; sed cl sapientiam, qua sapiens ; el justitiam , qua justus; postremo divinitatem, qua Deus est, Deum non esse impiissime disputant. »10 Scholarum disceptationes prætermillere juvat, quum dogmata propugnare nostrum sil.

II. *Spiritualis* Dei *natura* ex supra allato testimonio Christi liquet, cui consonat Apostolus : « Dominus autem Spiritus est. » " Utroque loco ea vocum vis manifesto est ut Spiritus strictissimo sensu accipiatur : quod et ratio comprobat ; repugnat enim ut Ens necessarium el æiernuin , quod sibi est ratio sufficiens existendi, ulla ratione compositum habeatur. Hinc Irenæus, recensitis Gnoslicorum de Deo figmentis , quibus variæ cx ipso emissiones cogitabantur, ciquc humani tribuebantur affectus, animadvertit: I Si autem Scripturas cognovissent, et a veritati docti essent, scirent utique quoniam non sil Deus, quemadmodum homines; et non sic cogitationes ejus, quomodo cogitationes hominum. Mullum enim distal omnium Pater ab his qua proveniunt hominibus allectionibus ei passionibus, cl simplex ct non compositus, el similiinembrius, cl tolus ipse sibimetipsi similis, ct æqualis est totus. cum sit sensus ct tolus spiritus. »

15. Quæ in Scripturis de Deo, hu-

Miscellany , vol. i. p. 12. · IIis attributes are infinite. » p. <60. (I) Eccl. xliii. 2:>.

(2) Grotius legebat *»bru* a omne est ipsius, e

(3) Eccli. xliii. 28. (1) Ibidem v. 30.

(5) Horn. xi. v. ult. (6) Act. xvii. 28.

(7) *Eminenter* non tamen *formaliter ,* juxta · S<h dirum usum (8 Sum. I p. qu. iv. AH. II-

(9) Joan. iv. 24.

(f0) S. Bern. Sero. 80 in Cani. n. 6.

,1 U II. Cor. iii. 17.

112) L. II. adv. h»r. c. xvi. Tulliua ipae dixil See vero Deus ipse alio modo intelhg» pot.-sl.

mano modo,dicunlur,per â^paors^aOtur, nonnullis præbuerunl occasionem ei corpus tribuendi ; cujus ad exemplar corpus humanum conditum cogitarunt, sæculo quarto, monachi quidam Ægyptii, *AnlhropomorphiltB* idcirco dicti, *ludioni* vero a S. Epiphanio, ab Audio quodam in Mesopotamia. Cactorum ex iis quæ Moses jussit dc imagine nulla Numinis sculpenda (non enim quidquam viderant quando in Sinai monte lex est tradita),liquet Dei naturam non osse cuilibet rei creatœ similem, vel sensibus subjectam. 1 Quod igitur ad ejus imaginem homo sil conditus, dc anima intelligendum est, quæ Deo assimilalur aliquatenus , spiritali natura, iulellectu, et libero arbitrio, sicut etiam principatu illo quem in animantia exercet : « Excellit autem homo omnia animalia, quantum ad rationem et intellectum ; unde secundum intellectum et rationem, quæ sunt incorporea , homo est ad imaginem Dei. »2 Oculi autem tribuuntur Deo, ut scientiam qua omnia scrutatur perspectam habeamus ; aures etiam parem ob rationem , et ut voluntas ejus in famulorum suorum preces proclivis exhibeatur ; manus sunt creationis et adjutorii divini symbolum : brachium potentiam ejus denotat, pedes majestatem ejus, et supremum in ros omnes dominium. Mirum est Rationalisms a placitis Anlhropomorphilarum non abhorrere. Rosenmüller ipse non veretur quaerere : « Quam autem Numinis formam ac speciem effingunt homines , praeterquam suam?» 3 Optime Augustinus : « Cogitatio quippe turpiter vana est, quæ opinatur Deum membrorum corporalium lineamentis circumscribi atque finiri. » ‘

1G. *Invisibilis* Deus in Scripturis þra dicatur, utpole simplicissimus spiritus : « Regi sæculorum immortali et invisibili, soli Deo honor et gloria. » ’ Et alibi : « Quem nullus hominum vidit , sed nec videre potest. » ® Christus etiam ait : » Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is , qui est a Deo , hic vidit Patrem. » Ђ Quæ igitur de Deo viso in Scripturis veteribus narrantur, de Angelo vices ejus gerente intclligenda videntur. Re quidem vera Osco Angelum designat, 89 quem Deum vocavit Moyses, ° illum , scilicet, qui eum Jacob luctatus est ; et Stephaniis Angelum 10*vocat illum ipsum qui se Ens definivit " « Apparuit illi in deserto montis Sina Angelus — dicens : Ego sum Deus pairum tuorum. » Mira quidem familiaritas exhibetur : « Ore enim ad os loquor ei, et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum videt.» 1* Hæc indicant Moysi objectam fuisse speciem quamdam , et claras fuisse revelationes, iis quæ per somnia vel mentis visiones fiebant longe manifestiores : sed alia testimonia suadent non ipsum Deum visum. « Moyses , » inquit Augustinus , « vidit nubem , Angelum ; vidit ignem ; omnis illa creatura est : typum Domini sui gerebat, non ipsius Domini præsentiam exhibebat. » 13 Quodautcm Justinus aliique Patres Filium visum Patriarchis consuerint, per Angelum ejus personam gerentem contigisse censendum est : ipse enim invisibilis æque ac Paler fuit, antequam humanam naturam assumpserit.

nisi mens soluta qutedam ci libera segregata ab omni concretione mortali, omnia sentiens cl movens , ipsaque prædita motu sempiterno. » Tuse, qu. I. i. c. xxvii.

(O Deut. iv. <3. Isaiæ xl. 18. Itoni, i. 93.

(i) D. Thom. Sum. t. p. qu. iii. art. 1. .Id se*cwntarn.*

(5) Scholia in Gen. i. 36. I.atidnl etiam Jleyne , Gabier., et Schott.

(4) L. xii. dc Trin. c. 7. (B) I Tini. i. 17.

(G) Ib. vi. 16. |7) Joan. vi. 45. (8) Osee xii. *.

(9) Gen. xxxii. 30. (10) Act. vii. 30.

il) Exod. iii. il. (19) Num. xii. 8.

(IS) Tract, iii. in Joan.

17. *Incomprehensihilis* etiam Deus est, quippe quem, utpole infinitum, nullus creatus intellectus cogitatu totum complecti potest : « Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.»· Hinc monemur ne temere scrutando ejus profunda pereamus : « Qui scrutator est majestatis, opprimetur a glotia. » * Nequidem Sancti in coelo Deum penitus comprehendunt, quamvis intimius cum videant, idcoque cognoscere cum dicantur ea ratione qua et cognoscuntur, sed non eodem perfectionis gradu. Hinc Augustini de Roma sequens propositio in Concilio Basileensi damnata est : « Anima Christi videt Deum tam clare et intense, quantum clare et intense Deus videt scipsum. » Mullo minus dici potest beatos hommes Deum ita clare et intense videre. Est igitur incomprehensibilis, uti Concilium Lateranense iv. in fidei expositione professum est.

18. Deum *œlerninn* osse , absque initio , vel fine, constat : « Ego Dominus, primus et novissimus ego sum. » 3 Equidem Ens necessarium initio et fine careat oportet. Quamvis autem aeternitas mentis noslræ aciem effugiat, ipsa tamen ratio suadet ens aliquod semper extitisse ; secus nulia ratione concipi potest quomodo aliquod ens unquam e nihilo prodire potuisset. * Seriem quamdam infinitam excogitare placuit Spinosæ aliisque ; sed rationi figmentum hujusmodi repugnat, et ad unum aliquod ens, a quo cætera orta sunt, necessario deveniendum est. 8 Jure igitur Tertullianus : « Quis alius Dei census quam œternitas ? quis alius æternitalis status, quam semper fuisse, et futurum esse, ex praerogativa nullius initii cl nullius finis ? « * Pulchre etiam Boetius : « Ætcmilas est interminabilis vitae tota simul et perfecta possessio. »7

19. *Immensus* praedicatur Deus. quippe qui lotarn plenitudinem essential habet, et nullo limite f.st :« Magnus est et non habet finem ; excelsus et immensus. » 8 Quamvis autem loco non contineatur, non tamen instar corporis per spatia diffunditur, sed lotus ubique est : quum « Non longe sit ab unoquoque nostrum : in ipso enim vivimus , movemur, et sumus. » · « Numquid non coelum cl lerram ego impleo, dicit Dominus? » ‘° Psalles clamat : « Quo ibo a spiritu tuo ? et quo a facie tua fugiam ? Si ascendero in cœlum, tu illic es : si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris : etenim illuc manus tna deducet me, et tenebit me dextera tua. » “

20. Quod Deus *ubique* sil *totus*. Pares passim tradunt. Sic Chrysoslomus in Psallis verba : ◦ Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, et humilia respicit in cœlo, cl in terra?» animadvertit : « Ostendens illum ubique esse, illic et hic; non enim tamquam aliquis in cœlo conclusus eminus videt, quæ sunt in terra, sed ubique præsens, et omnibus assistens. » ‘* Augustinus autem monet non instar corporis Deum esse diffusum ; .‹ sed est in solo cœlo totus, et in sola terra totus, et nullo contentus loco,sed in seipso ubique lotus. » 13 Suffragatur ratio: quum enim ens sil necessarium, semper el ubique est sibi existendi causa ; si alicubi deesse posset, posset

(I) Job xxxvi. 36.

(9) Prov. xxv. 97. '3) Ii. xll. I.

(I) ◁ Qu'il y ait un seul moment où rien ne soit, éternellement rien ne sera. · Bossuet, Traité lie la connaissance do Dieu et de soi-même, ch. iv. s v. (Π) Clarke cl·. III. (G) Contra Ifermog. c. iv.

(7| De consol. I. v. prosa G.

(8) Baroeh iii. 95. (») Act. Xti». 97.

(10) Jcr. xxiii.it. (HJ P«. «.«»viü. 7.

(i»J In I's. exii (13) Fp. 187, ad Dardinum. n. il, tom. II.

cl non esse, nec enim fingi potesl causa cur in loco aliquo præ alio foret. Quod autem cœli cœlorum Domino adscribanlur, 'ob gloriam ejus Sanctis manifestatam fit. A facie Domini etiam recedere dicitur, qui a loco in quo Deus se manifestavit decedit :1 quod de Jona fugiente, ne Ninivitas ultionis imminentis moneret, affirmatur: sperabat quippe se longius vectum non revocandum ad munere quod detrectaverat fungendum.

21. *Omnia* Deo *patent.,* occultissimi ipsi cordis motus, et fuluræ hominum voluntates : quod enim de sermone Dei ab Apostolo dicitur, de Deo procul dubio inlelligendum quoque est : « Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus : omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. » ' « Oculi Domini mullo plus lucidiores sunt super solem , circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes, n 8 « Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua. 5 Pluribus celebrat Job hanc rerum omnium scientiam. : « Ipse enim lines mundi intuetur, et omnia quæ sub coelo sunt respicit, n8 Quædam autem haud videre dicitur quod ea improbet : « Mundi sunt oculi tui, ne videas malum »° Per autem dicitur velle scire quæ rerum experimento patere vult : « Descendam ct videbo , utrum clamorem, qui venit ad me , opere compleverint, an non est ita ut sciam.» 7 « Quod profecto , » animadvertit pulchre S. Petrus Damianus , « ad nil aliud dictum videtur, nisi ut humana doceatur ignorantia sine experimentis audita non credere, incognita non leviter adjudicare, nec ante sententiam promere, quam rem dubiam testimoniis approbarit. » 8

22 *Futurorum certa scientia* Deo omnino adseribenda est : « Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita : sic et post perfectum respicit omnia. » · Eam perfectionem celebravit casta Susanna : « Deus ælcrne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam lièrent. » *u Merito dicit Tertullianus, » Præscientiam Dei tantos habere testes , quantos facit prophetas. » 11 Augustinus etiam : « Confiteri esse Deum , cl negare præscium futurorum , apertissima insania est. »,a Quomodo autem quæ ex libera hominis voluntate pendeanl certo præscianlur, non adeo facile concipitur. Thomistes dicunt ea praesciri in decretis prædctcrminantibus, quibus scilicet Deus hominis voluntatem præmovet cl determinat ; quod tamen contingere contendunt salva libertate, quia præmovcl Deus, habita causa· proximæ ratione, adeo ut effectus libero prodeat a causa libera. S. Thomas ipse docet Deo omnia ab æterno præsentia esse, divinæ scilicet menti : « quia ejus intuitus fertur ab ælerno supra omnia, prout sunt in sua præsentialilale. Unde manifestum est, quod contingentia inf-illibililcr a Deo cognoscuntur , in quantum subduntur divino conspectui secundum suam præsenlialitatcm ; cl tamen sunt futura suis causis comparala. »18 Irridet Clarkius vocem hanc barbaram voluti sensu vacuam ; sed acrior ct iniquior est censura. Mens Angelici Doctoris profecto patet, quæ Augustini doclrinæ consona est : « Quid autem futurum est Deo, qui omnia prælergredilur tempora ? Si enim scientia Dei ros ipsas

(t) Gen. iii. 8. Jonæ. I, 3. (S) Ueb. iv. 13.
(3) Eccl. xxiii. 98. (4) Pe. cxxxviii. 8.
(B) Job xxviii. 44.(0) llab. i. 13. (7) Gen.XYtii.90.
(8) Ep. iv. I. i. ad Leonem ix.

(0) Eccl. xxiii. 40. (to) Dan. xiii. 49.
(il) L. ii. contra Marci.<n c. v.
(19) De civ. Dei 1. v. c. 0.
(là) Sum. I. p. q. 14. art. XIII.

habet, non sunt ei fuluræ, sed pressentes. cl per hoc jam non præscienlia, sed scientia dici potesl. » · Ipsa omnium præsentium scientia a nobis concipi non valet, nam × Deus non particulalim vel sigillalim omnia videt ; velut alternante conceptu , hinc illuc, indo huc : sed omnia videt simul. » ' Ad nos quod allinet, nostram haud gravamur faleri ignorantiam, Deumque futurorum praescium agnoscere, quin explicare aggrediamur quomodo ei sint explorata. Sic olim Augustinus de Philosophorum hac in re concertationibus : « Sed quoquo modo se habeant tortuosissimae concertationes ct disputationes Philosophorum ; nos ut confitemur summum et verum Deum, ita voluntatem summamque potestatem ac præscientiam ejus confitemur. Nec limemus ne ideo voluntate non faciamus, quod voluntate facimus, quia id nos facturos ille præscivit, cujus praescientia falli non potest. * * Non est autem consequens, ut si Deo certus est omnium ordo causarum, ideo nihil sit in nostræ voluntatis arbitrio. Et ipsae quippe nosiræ voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, ejusque præscientia continetur : quoniam cl humanæ voluntates humanorum operum causae sunt. » 3 Chrysostomus etiam dicit : « Non igitur prædictio ejus scandala adducit : absit : neque quia prænunliavit, ideo eveniunt. Sed ideo prædixil quia ventura erant; ita ut si noluissent ii qui illa inferunt, nunquam venissent; et nisi eventura essent, non prædicla fuissent. n *

Scholasticorum distinctiones negligondas putavimus, quas apud Gazzanigam, Perroneum, aliosquc quis poterit explicatas legere. 1

CAPUT III.

ΓιE DEI VOUIXTATE.

25. *Supremum* Dei *arbitrium ,* ab omni necessitatis vinculo liberum, praedicat fides : « Omnia quæcumque voluit, fecit, n8 « Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. · 7 Equidem quum Ens sit necessarium , quod a nullo alio ullatenus pendet, nulla ei potest esse necessitas, præter eam quæ ex ipsa suæ essentiae perfectione derivatur : palet autem res plerasque alias fieri potuisse, et alium potuisse constitui rerum ordinem. Quod a Stoicis olim ponebatur fati vinculum , et quæ a Pantheistis recentius statuta est ex causarum relatione , infinita serie, necessitas , nullo probatur argumento, imo manifest® rationi repugnat : liquet enim ex rerum ipsarnm natura variari posse eventus. Quæ statuit Deus, utique sapientissime decreta sunt, summoque consilio , cujus præclara indicia in minutis quibusque, sicut et in maximis rebus conspiciuntur : sed nemo sanus dixerit infinita pene varietate res condi disponique haud potuisse, adeo ut sapientia summa adhuc fulgeret. Vix opus est ut dicamus libertatem divinam male agendi facultatem nullam importare ; hæc enim libertatis est vitium, nec ad eam ullatenus pertinet, quamvis, dum de hominibus lapsis agitur, liberi arbitrii nomine facultatem in utrumque intelligamus : « Solus Deus est, » inquit Hieronymus, « in quem peccatum

(I) L. ii. ad Simplic qu. 9.
(9) S. Aug. i. xv. de Trinit. c. II.
(3) De civ. Dei. I. v. c. ix. n. <. 3.
(4) In Mattii, hom. lix.
(5) Scientia *simplicis inlelligonlicB* vocata est divinus conceptus rerum *possibilium*: scientia *visionis* complectitur res quæ aliquando cxlitur® sunt. Invexit Molina scientiam *condiiionatorem* quam mediam vocavit : respicit scilicet ea que lurent, posita quadam conditione numquum adimplenda. 1. Ucg. xxiii. 1I. Sap. iv. II. 'lalli· xi. SI. Luc. x. IS.
(G) Ps. exiit.
(7) Eph. i II.

non cadit, nee cadere potest : * * * Cætora cum sint liberi arbitrii, in iitramquc partem flecti possunt. » '

'2L Mutabilis tamen Deus non est, mutatio enim inconstantiam et ignorantiam exhibet :« Non enim est Deus, » inquit Balaam, divinitus afflatus » « quasi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur. » 8 « Ego enim Dominus , dicit ipse per Malachiam, et non mutor. » 8 Apostolus Jacobus etiam omnem mutationis umbram procul abesse jubet : « Omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. » ' Poenitentia igitur, ira, aliæquc animi mutationes Deo tributæ a sacris scriptoribus, prout sonant , accipiendæ non sunt, sed modus loquendi agnoscendus est, nostris conceptibus accommodatus, sic illud : axynn nvv cron

« Et pœniluit cum quod hominem fecisset in lena. Et tactus dolore cordis intrinsecus ; » 5 eo tantum dirigitur, ut intelligatur hominum vitia vere Deo displicuisse , et pœnas provocasse gravissimas. « Neque enim homo est ut agat poenitentiam. » ° Ita etiam a Rosenmüller explicatur : « quia quod homines facere solent, si eos operis facti pcenilueril, ut illud improbent et deleant, id Deus fecit. »7 Pulchre Augustinus : « Amas, nec æsluas; zelas, et securus es; pœnilet te, et non doles : irasceris, et tranquillus es ; operas mutas , nec mutas consilium.»8 Non facile conciliare valemus libertatem Dei cum immutabilitate, quum perfectissimi Entis consilia cogitationes longe superent humanas. Cælerum adorare oportet quæ de iis ipse revelavit, quæque ratio ipsa agnoscere cogitur, ulpolo summo Ente digna : « Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestra?; neque viæ vcslræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra , sic exaltatae sunt viæ meæ a viis vestris , et cogitationes meæ a cogitationibus vestris, n »

25. Omnipotentem esse Dei voluntatem testatur Scriptura, suffragante ratione : « Domine Deus, rex omnipotens — non est qui possit luæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. » 10 Ita precabatur Esther. « Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet,11» inquit Dominus per Isaiam. « Voluntati ejus quis resistit ? « 18 Attamen Deus vult omnes sanciam degere vitam, ideo enim præcipit virtutum exercitium, prohibet vilium ; nec tamen in omnibus ejus impletur voluntas , quod scilicet plurimi libero, quo donati sunt, arbitrio abutantur. Consueverunt idcirco Theologi *absolutam* Dei voluntatem ab illa quæ *conditione* nititur, distinguere: ea enim haud impleta, non fit quod alias contigisset, sed aliud evenit quod Deus ea in rerum conditione eventurum decrevit. Sic primaria et antecedente voluntate vult Deus omnes salvos fieri ; peccantes vero puniri vult, quia justus est. « itaque prima illa voluntas antecedens dicitur , et beneplacitum , cujus ipse causa sil. Secunda autem consequens voluntas et permissio ex nostra causa ortum habens.» 15 Ita S. Joannes Damascenus. Sic etiam Augustinus : « Vult autem Deus omnes homines salvos fieri , et in agnitionem veritatis venire ; non sic tamen , ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes justissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus

(<) Ep. 140. ad Damas.
(i) Num. xxiii. 17. (Λ) Mal. iii. 0.
(4) Jac. i. 17. (0} Ceo. vi. 0.
(6) 1.Jlcg. xv. SO. (7) In loc.
(8) L. i. conf. <. iv. (0) Isaiæ Iv. 8.
(10) Esther xiii o. (II) Isaiæ xlvi. 10.
(IS) Hom. ix. 10 (is) L. II. do fide orthodoxa,

Evangclio non credunt ; nec ideo tamen eam vincunt, verum scipsos fraudant magno et summo bono, malisque pœnalibus Implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei semper invicta est : vinceretur autem si non inveniret quid de contemptoribus faceret, aut ullo modo possent evadere quod de talibus illo constituit. » 1

20. Mala *physica,* scilicet quæ rerum ordinem aliquatenus turbant, ejusque pulchritudini detrahere videntur, ad divinam voluntatem referenda esse constat : ipse enim omnia condidit, legibusque quas statuit regit; quæ contingunt incommoda suo moderans imperio, et emendans, prout allissimis suis consiliis fuerit congruum. Hinc ærumnarum vitæ se exhibet auctorem : « Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit?» 8 « Bona ct mala , vita et mors , paupertas et honestas a Deo sunt. » 8

27. De malo *morali* magna cum contentione quæsitum est quomodo contingat , Deo Optimo Maximo orbem regente. Simon Magus, Creatorem a summo Numine distinguens," aulhorcm malorum , id est, scelerum , impietatum , flagitiorumque nostrum ausus est dicere creatorem Deum. » * Cerdonistæ, Marcionitæ , Manichæi, Priscillianistæ a malo principio mala omnia orta dicebant. Florinus ad Deum mala moralia referebat auctorem.8 Albigenses, qui, variis nominibus, per Gallias præsertim , saeculis duodecimo et decimo tertio, grassabantur, Manichaeorum virus hauserant. Sæculo decimo et sexto revixit erroris monstrum, novis indutum variisque formis. Mclanchlon docuit opus esse Dei adulterium David et Judæ proditionem, æque ac Pauli vocationem. * Calvinns Scholasticos redarguit quod Deum Absalom incestus ct aliorum scelerum auctorem non agnoscant : « Jam salis aperte ostendit, Deum vocari omnium eorum auctorem, quæ isti censores volunt otioso lanium ejus permissu contingere. » 7 Presbyteriani hodierni non satis ab hac impietate recesserunt.8 Patres Tridenlini eam fulmine perculerunt : « Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere ; sed mala opera, ita ut bona, Deum operari non permissive solum, sed etiam proprie et per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ , quam vocatio Pauli ; anathema sit.»"

Propositio.

Deus non operatur mala proprie et per se, sed permissive solum.

28. *Probatur ex Scriptura.* Psaltes dicit : « Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. » '° Vellet autem maxime, si ipse eam operaretur proprie. « Odio sunt Deo impius et impietas ejus.»"« Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. »18 « Non dixeris : Per Deum abest; quæ enim odit, ne feceris. Non dicas : Ille me implanavit : non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne exeeramcnlum erroris odit Dominus. »13

(1) Aug. I. de Spir. ct lilt. c. xxxiii.
(2) Amos iii. fi. (3) Eccli. xi. 14.
(4) Vincent. Lorin, comm. c. 24.
(3) Euscb. hist. Eccl. I. v. c. xx.
(6) In c. 8. Ep.ad Horn. (7) L. I.Inst. c. xviii. p. 3.
(8) · The almighty pou er, unsearchable «isdoni and infinite goodness of God , so far manifest, themselves in his providence, that it evlendelh itself even to llio Oral fall, und all other sins of angels and men , and *that nut br a bare ptrmution* , but such as hath joined with it a most wise and powerful bounding , and otherwise ordering and goterning of them , in a manifold dispensation , lo his own holy ends ; yel so as Iho sinfulness thereof procccdeth only from the creature . and not from God ; who, being most holy and righteous, neither is nor can be the author or approver of sin. » — Presbyterian GonfeMion ul Faith, ch. r. §. iv.
(0) Sees. vi. c. C. (10) I's. v. 3.
(II) Sap. xiv. 0. (19) t'ccl. VV. *il-lis)* Ib. v. 11 , If.

« Hæc eW Voluntas Dei sanctificatio vestra. « · « Nemo cum lentatur dicat quoniam a Deo lentatur ; Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem lentat. » * Hæc aliaque plurima testimonia ostendunt Deum penitus odisse malum, illudque vetare et impedire, salva tamen humana libertate.

29. *Consonat traditio primaeva.* Justinus : CitAipocr riirw i' ÎAitiStpe πρiβιριοιι, χοι *αντιξχσιαΓ* ,«βμθ8Γ, rar rt *xai rur* άιθ;><.'ΤΗΓ . *i* Our irparrin iff·a ixafrtr irdti>a/x»7i Jcrariai irtiin , , ii *μιι* ra ivaptfra airs· aipcnrj, *xai* a^5aprnr, xa< *αlιμωγιτχΓ aimr'l·(»voι. la· II itittfuwnai* , t»r *avlti ti»u lxa9rt·* xsAajtir. 3

50. S.IrenæusadFlorinum librum direxit de hoc argumento : *ï μ· 'ιι* Λιχι *•riitht xaxm.* * Ostendit id ex Apostolorum traditione in Ecclesia ubique celebrata.5

51. S. Augustinus, majorum suorum premens vestigia, dicit: « Sicut enim omnium naturarum creator est, ita omnium potestatum dator, non voluntatum. Malæ quippe voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est. »6

52. S. Fulgentius scribit : « Ad voluntatem malam Deus hominem non pradestinavü, quia homini eam daturus ipse non fuit. »7 » Absit hoc a nobis, atque ab omnibus Christianis, ut causam cujuslibet peccati quisquam deputare divin» audeat aequitati,cum nec malitiae, nec impietatis cujusquam causa esse possit, nisi in eo, qui malus atque impius fuerit. >»8

55. Merito idcirco Concilium Arausicanum II. decrevit : « Aliquos vero ad malum divina potestate praedestinatos osse, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. » °

Ipsa quidem ratio, et insita animis nostris Numinis notio ab illo dogmatis monstro abhorret.

Objectiones.

51. *Objiciunt Prœdeslinatiani.* "Conveneruni enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jcsum.... facere quæ manus tua et consilium tuum decreverunt fieri, n10 Ergo non se habuit Deus permissive tantum.

35. *Rcsp.* Iis verbis profitentur fideles ea qua passus est Christus summo Dei consilio contigisse ; nec potuisse ejus hostes aliquid ei nocere, nisi Pater id, in humani generis salutem, voluisset. Eo sensu dixit Christus Pilato : « Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. » " Decreta sunt utique a Deo,, cui Judaeorum consilia ab ælerno patuerunt , qui tamen nullatenus eos impulit ad scelus adeo immane patrandum.

56. *Obj.* 2. Deus sæpius dicitur commovisse homines ad male faciendum : « Addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitquc David in cis dicentem : Vade , numera Israel cl Judam. «'"Michæas Achabo dixit : « Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum , qui hic sunt , et Dominus locutus est contra te malum. » 15 De Semei David dixit : « Dominus enim praecepit ei , ut malediceret David. » “

(I) I Thera. iv. 5. (i) Jac. i, 15.
(3) Dial, cum Tryphone n. 78. · Nam cum vellet Deus angelos cl homines libera eligendi potestate predilos, ac sui juris, ea agere quæcumquc ipsis agendi facultatem dedisset, tales cos fecit ; ut si ipsi placentia eligerent, corruptionis et pa-naj expertes servaret, sin autem improbe agerent, suo arbitratu in unumquemque aliimadvcrleret. »

(t) « Quod Deus non ait auctor malorum.
(Ii) Euscb. I. v. hist. Eccl. c. xx.
(6) L. v. de', civ. Dei. c. U. (7) S. Fuig. I. I. a Monirnum c. xix. (8) Ibid. c. xxii.
(0) Can. xxv. (IO) Act. iv. »7. (jt) Joan. xix. II
(19) II. Reg. xxiv. I.
(13) III. lleg.xxii. is.
(14) II. lleg. xvi. tu.

57. *Rcsp.* Sacri scriptores omnia nd Deum auctorem referre consueverunt, ut innuant ipsos impiorum actus divinæ subesse providenti®, nibilque nisi Dei consilio contingere , quod certissimum est. Pro vehemention Oricnlalitim stylo Deus dicitur facere, quæ nonnisi ipso sinente facta sunt. Sic dicitur commovisse David ad censum populi faciendum, ut intelligeretur regem id cepisse consilii, culpa quidem sua, sed Deo ita disponente, altiori providenliæ consilio, ut puniretur Israel. Michæas parabolam seu imaginem adhibuit, ut Achab intclligeret vates mendaces ei illudere, idque in pœnam a Deo permissum. David agnovit nonnisi Deo permittente contingere ut Semei ei malediceret, quod prseccpli instar habuit, ut pœnæ sibi irrogatæ æquitatem declararet. Quomodo dixerit Dominus huic homini maledicere David , quis sapiens et inlelligel ? Non enim jubendo dixit, ubi obedientia laudaretur ; sed quod ejus voluntatem proprio vitio suo malam in hoc peccatum judicio suo justo et occulto inclinavit , ideo dictum est : dixit ei Dominus. Nam si jubenti obtemperasset Deo, laudandus potius quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus esse punitum »1 Ita pneclarus Doctor Augustinus.

58. *Obj.* 3. « Induravit Dominus cor Pharaonis. » * « Dicit enim Scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam : et ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cujus vult miseretur , et quem vult indurat. » 3 ·· Excœca cor populi hujus, et aures ejus aggrava , et oculos ejus claude : ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat : et corde suo intelligal, et convertalur, et sanem eum. « * w Quare errare nos fecisti, Domine, de viis ioii'. indurasti cor nostrum , ne timeremus te? n8 « I'ropterea non poterant credere quia iterum dixit Isaias : E.xcœcavit oculos eorum, et induravit cor corum. » *

59. *Rcsp.* Vehementior est illa loquendi ratio qua cor a Deo indurari dicitur , quod , in pœnam præcedenlis peccati, gratiam qua emolliretur subtrahit , nam « præcedenlis est pœna peccati, » uti optime animadvertit Augustinus in illud Pauli : « Quia cum cognovissent Deum , non sicut Deum glorificaverunt— propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. »7 Postulant equidem alia Scriptura testimonia , quæ Dei bonitatem cl sanctitatem praedicant, ut milior hæc interpretatio adhibeatur : quam facile patitur Hcbraicæ linguæ indoles. Dicimus igitur cum insigni magistro : « Non obdurat Deus, impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam, n ' « Obduratio Dei est nolle misereri : nec ab illo irrogatur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum quo sit melior non erogatur. » 9 In illa verba Joannis quæ objecta sunt, scribit Augustinus : « Hoc autem propheta praedixit. quia Deus hoc futurum esse praescivit. Quare autem non poterant, si a me quaeratur, cito respondeo , quia nolebant : malam qijippe eorum voluntatem pravidit Deus, et per Prophetam pronuntiavit ille, cui abscondi futura non possunt ; sed aliam causam , inquis, dicit Propheta, non voluntatis eorum.. .. Eliam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo. Sic enim excœcat, sic obdurat Deus, deserendo, non adjuvando;Jquod occulto judicio facere potest, iniquo non potest. » 10 Liceat Rosenmüller et

(1) Aug. I. de gratia et lib. arb. c. xx.
(i) Exod. ix. H. (3) Rom. I>. 17.
(4) liai·! vi. 10. (il) Ibid. Ixili. 17·
(G) Joan. xii. 3V.

(7 Vide Aug. I. v. contra Julian, c. 3.
(8 Ep. 103, nunc 194 ad SixtuiD.
(n L. I. ad Snnplician. qu. *i.*
(10 Tract, Iiii. in Joan.

Clorici in obdurandi vocom animadversiones subjungere : « Quod hic Deo tribuitor, id 9,34 Pharaoni ipsi adscribilur, U1? 135 '1 obduravilque cor suum ipse el servi ejus. » · « Apposite Clericus ad hunc locum : — Deus hic id se facturum dicit, cujus rei occasio orat. Misit Mosen ad Pharaoncm, Moscsquc coram eo miracula fecit, quibus quivis alius permotus fuisset, ut illud, quod Deus fleri voluerat, faceret. Sed ille inde occasionem cepit perlinaciæ augendæ, quod inter mala, quæ passus est, intervalla quaedam fuerunt, cl similia nonnulla miracula a magis Ægyptiis facta vidit. Sic Deus perlinaciæ Pharaonis occasio fuit, sed non causa. » '

40. *Obj.* 4. Quum tota creaturarum vis a Deo derivetur, omnes hominis actus, ipsaque voluntatis ad malum determinatio a Deo proveniant, necesse est.

41. *Resp.* Vis quidem omnis quæ creaturis inest a Deo derivatur, adeoque ipsa voluntatis determinatio ad eum referri potest, tamquam ad virium omnium, et liberi arbitrii largitorem. Cæterum ea est liberi arbitrii essentia, ut voluntas sui juris sil; quapropter determinationes ejus referri nequeunt ad Deum, qui causæ primæ et universalis habet rationem, potius quam specialis ; præserlim quum de iis agalur quæ sanctitati ejus repugnant. Dptime Augustinus : « Neque enim Deus omnipotens, cum summe bonus sit ullo modo sineret mali aliquid esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens, et bonus, ut bene faceret et de malo. »8

42. *Obj.* 5. Discrimen inter volunlatem , quæ Dei operatio dicitur, ei permissionem, inane est, quum hæc sit mera inertia, et actus omnis divini absentia.

43. *Resp.* Permissio ab operatione Dei jure optimo distinguitur, nam « permissio quidem ad malum, operatio vero ad bonum » 4 refertur, et « nihil fit, nisi Omnipotens fieri velit; vel sinendo, ut flat, vel faciendo.»' Ideo autem permissio divina agnoscenda est, ut intelligatur ipsos malos actus divinae subesse providenliæ, nec quidquam, Deo rcnitente, contingere posse, quacumque impii pollere videantur potentia.

CAPUT IV

DE ATTRIBUTIS MORALIBUS.

44. Justitiam divinam praedicant sæpissime sacrae Litterae, ratione ipsa suffragante. « Justus es , Domine , et reclum judicium tuum. » 6 Elucet perfectio hæc in virtutis præmiis et scelerum vindicia , quod in veteris populi historia videre est : sed in altera vita plene explicatur ; in hac enim saepius contingit impios rebus prosperis laetari, opprimi justos : quod sapientissimo consilio permittitur, ne tota divinae providentiae ratio tempore contineri videretur. Ex rerum eventibus, qui plerumque nullo servato justorum impiorumve discrimine contingunt, discimus hanc vilæ conditionem ad alliorem pertinere œconomiam, et tamquam partem ai* lotum referri; adeo ut expectandus sit alius rerum ordo, in quo unicuique quod suum est tribuatur, non secun· dum externam speciem , sed cordis ipsis arcanis justo judicio subjectis : « Qui inspector est cordis , ipse iniel- ligit, * * reddetque homini juxta opera sua. » ' De Filio ad judicandum venturo

(I) Rosenmüller in F.xod. iv. îf.

(S) Cit. a Rosenmüller loc. sup.

(3) Enchir. c. ii. circa prine. I. 3. cit. a S. Thoma Summ» t p. qu. ii. art. lit. *Ad primum.*

(II S. Tboin. Summ. t p. qu. xix. art. XII. Resp- § *Qaod cnini.*

(!i) Aug. Encb. c. 95. ib. cil.

dicitur : « Tunc reddet unicuique secundum opera ejus. » ' Patrem , juxta Peiri dictum , invocamus « cum , qui sine acceptione personarum judicat secundum uniuscujusque opus. «>1 *J'indiailiva* justitia, quæ punit scelera, el *disMbuliva*, quæ premia muneraque pro merito confert, Deo recte tribuitur, pro summa suorum consiliorum aequitate : otelerum cavendum ne quid cuicumque ab ipso deberi, stricto veluti jure, credatur ; quum enim ipse omnia ex summa munificentia largitus sit, nil quisque habet quod suum est, nilque postulare jure potest ob officium persolutum. In donis suis distribuendis summo arbitrio agit Deus, nec queri licet quod alii plura , alii minora accipiant ; nec enim invidia uri quis debet quod Deus bonus sil, et munera varie pro libito largiatur. Quæ in virtutum præmium dat, præsertim coelestis vitæ gaudia, mercedis habent rationem , ob promissum divinum, et conditionis adimpletionem. « Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi.... justus judex. » 3 Alias nihil cuiquam debetur, quum Deus creaturarum obsequium summo jure exigere valeat r ob infinitam suam perfectionem, et vires concessas. Peccantibus justissime irrogat pœnas , sed ab omni justitiæ notione abhorret, ut censeatur vel pœnas irrogare vel irrogandas decernere , nulla peccatorum habita ratione. Hæc fusius, quum de æterna vita agendum fuerit, pertractare in animo est.

45. Sapientia in eo elucet, quod electo fine bono media idonea ad eum assequendum adhibeantur. In rerum universitate divina maxime effulget sapientia : « Quam magnificala sunt opera tua , Domine ! Omnia in sapientia fecisti. n 1 Cæterum quamvis minis sil rerum ordo, et optime respondeant omnia fini quem Deus sibi præstitiiit. fefellit *Leibni(zium* sententia de absoluta mundi perfectione ; nihil pmm est quod suadeat Deum non potuisse alia ratione res disponere , qua etiam sua sapientia magis eluceret : tant® sunt diviti® ejus et summa libertas.

40. Sanctitas divina sæpe praedicatur in Scripturis : « Non est sanctus, nt est Dominus. » 5 Seraphim clamant « Sanctus, Sanctus , Sanctus Dominus Deus exercituum.»· Sanctitas hæcesi summa perfectio, cujus norma est ipsa divina essentia.

47. Veracem esse Deum ratio ipsa suadet, quod et predicant .Scripturae . omnem erroris vel mendacii umbram ab eo repellentes. « Est autem Deus verax, »' « Non mentitur Deus : n'« Impossible est mentiri Deum. » ' Fidelis ideo dicitur, quod promissis stet « Fidelis enim est qui repromisit. » ·· « Si negaverimus, et ille negabit nos : si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, n "

48. Quæ de Deo Achab decipiente per prophetas mendaces retulit Michæas, allegoriæ habent rationem : consueverunt scilicet vales divina consilia pandere, imaginibus usi quæ vividiorem rerum notionem ingerant. I t igitur intelligeret rex justo Dei judicio contingere, ut ipsi vales blandirentur. Michæas se vidisse cœlum coelestem perhibuit, Deumque exquisisse qu. egrederetur ad decipiendum Achab . Spiritum autem suam obtulisse operam : « Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus : Decipies, et pnevalebis : egredere, et fac ita. » ·' Haec divini consilii enarratio nullam pr.ebtul audientibus occasionem suspicandi Deum esse mendacii auctorem; omnes

(I) Mil. xvi. 97. (i) Î. Pel. i. Ii.
(S) II. Tim. iv. 8. (4) Psal.ciii. 94.
(8) I. Reg. ii. :* (0) Jaiier vi. 3.
Rotn. iii. 4. Joan iii. 33. 1 Tit. i. 9.
(9) Ileb. vi. 18. (10) Ibid. t. 98.
II II. Tim. ii. If. '19) II. Par. ※in. 91.

enim *facile* intelligcbant rem haud pcracfanl referri, sed imaginem quamdam exhiberi, ut falsis prophetis detraheretur lldes.

49. Providentia Dei dicitur ratio ordinis rerum ad finem ; seu cura quam creaturarum suarum gerit Deus, ut finem sibi prostitutum assequantur, et universali inserviant ordini. Eam testatur Scriptura, qu® docet Deum non tantum rerum dominos, sed humiles quosquam solicite curare : « quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et aequaliter cura est illi de omnibus. ³ Omnia prorsus sapientia illa divina moderatur: « Attingit ergo a line usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. » ² Sic mercator mari se committens, lucri cupidine, navi arte factæ frustra confidit, nisi Deus sibi adsit propitius : « Tua autem, Pater, providentia gubernat : quoniam dedisti et in mari viam , et inter Ructus semitam firmissimam. »5 Ideo Psalles : « Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam. Nisi Dominus custodierit civitatem , frustra vigilat qui custodit eam.» Singulorum , etiam minutissimorum, curam ostendit Christus : « Unus passer non cadet super terram sine Patre vestro : vestri autem capilli capitis omnes numerali sunt. »B A rebus inanimis , et ab animantibus ratione carentibus argumentum pulcherrimum providentiae erga homines desumit : « Respicite volatilia coeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea : et Pater vesier coelestis pascit illa. » — « Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant, neque nent.»6

50. Hæc Dei erga res creatas cura conditorem rerumque arbitrum decet, et sapientiam et bonitatem ejus maxime exhibet, quum nullo sui labore vel conatu, sed simplici voluntatis actu omnia gubernet, et ad finem dirigat. Id fit plerumque, non speciali et manifesto ejus interventu, sed per causas secundas, qu:e ex Virtute sibi divinitus data agunt, et supernae subjacent ordinationi. Earum defectu, contingit Deum aliquando fines particulares haud assequi, quos scilicet conditione quadam nili voluit; sed numquam frustratur divinum consilium, nam finis ultimus , quem Deus sibi praestituit, ei decrevit, semper oblinetur.

51. Quamvis divina providentia res omnes complectatur, non pari solicitudine animantibus prospicit, qua ho·. mini; quapropter Apostolus de præceplo legis, ne bovi trituranti obturaretur os, disserens, illud alliorem includere significationem contendit, quaerens : « Numquid de bobus cura est Deo? » 7 Hieronymus etiam ait : « Absurdum esse ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quotvc moriantur. » 8 Merito quidem, nam licet nihil divinum conspectum effugiat , nihilque extra divinum regimen sit positum , res hujusmodi specialem illam curam haud merentur.

52. Contra providentiam maxime videntur facere rerum humanarum vices, quæ ex virtute meritoque non pendent; saepius enim impii prosperis , justi adversis utuntur : de qua re justorum querelae in ipsis Scripturis referuntur. Cæterum licet « universa æque eveniant justo et impio , bono et malo;»9 id summo consilio contingit, ut inlelligamus rerum hunc ordinem non fore perpetuum, sed hanc voluti partem lotius, Deo in posterum hominibus præmia vel pœnas repensuro, ad justitiam statuendam. Intérim præclarum benignitatis exemplum nobis exhibetur , ut erga inimicos benefici Patrem

II) Sip. vi. 8. (i) Ibid. viii. I. (3) Ibid. xiv. 3.
(i) Pe. exivi. (5) Mallii, x. 30.
(6) Ibid. vi. io. ÎS. (7) I. Cor. ix. 9.
(8) In c. i. llabacuc. (9) Eocli. ix. 2.

coelestem imitemur, « qui solem suum oriri facit super bonos et malos : et pluit super justos ct injustos. .. 1 C.æterum praeclara nonnumquam providenti® indicia dat Deus, impios percellendo ; nec unquam famulis suis decst, sed cos sublevat, viresque dat, quibus, invicto lætoque animo, perferant quæ virtutis et religionis causa patiuntur. Ideo dixit Apostolus, fidelibus dans animos ad tolerandas ærumnas : » Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos lentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentalione proventum ut possitis sustinere.»' Sic quæ maxime adversantur sanctis inserviunt ad salutem : « Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocali sunt sancti. »5

55. Nexus qui inter causas physicas suosque effectus repentur, nullum dat dubitationi de Deo providente locum : quamvis enim ad causam naturalem referre aliquando liceat eventum, quem priorum temporum ignorantia , vel pietas, ad Deum consueverit referre, ira ejus in eo agnoscens indicium, non ideo omnis ejus rclalio ad Deum tolli potest : est enim ipse lotius naluræ auctor, legum quibus regitur fons, omniaque suo diriguntur arbitrio. In eo elucet summa ejus sapientia, quod legibus illis lotam rerum compagem ita colligaverit, ut firma consistat. Idem dicendum de nexu qui in mundo, ut ita dicam , morali, inter causas et effectus exhibetur, libertate causarum servata : quamvis enim omnia plerumque sponte veluti sua fluant, vel ex aliis causis pendere videantur , non ideo abest Deus, arcano consilio ipsas impiorum rebelles voluntates suæ subdens ordinationi supremae.

5t. Quum Dei providentia omnia complectatur, nihil ipso invito contingit , nullum ejus consilium in irritum mittitur : attamen non omnis ejus voluntas absoluta est, sed sæpc ex conditione quadam pendet. Quidquid lit contra morum regulam , sanctitati divin® quum repugnet, decreto divino absoluto non nititur, quamvis fieri non potuisset, nisi decrevisset Deus id se permissurum. *Prœdeclinationis* nomine apud recentiores absolutum Dei decretum inielligilur, quod de malo patrando nefas est cogitare, quum illud sanctitati divinæ repugnet, et libertati qua Deus hominem praditum esse voluit. Perperam igitur Lutherus *de servo arbitrio* disserens dixit : « Est itaque et hoc imprimis necessarium et salutare Christiano nosse, quod Detis nihil præscil contingenter, sed quod omnia incommutabili et æterna infallibilique voluntate cl providet, et proponit, et facit. Hoc fulmine sternitur et conteritur penitus liberum arbitrium. » * Item Calvinus : « Non enim cum Stoicis necessitatem comminiscimur ex perpetuo causarum nexu et implicita quadam serie, quæ in natura contineatur: sed Deum constituimus arbitrum ac moderatorem omnium, qui pro sua sapientia , ab ultima aeternitate decrevit quod facturus esset, et nunc sua potentia, quod decrevit, exequatur. · * Invidiam hujus dogmatis de pradestinalione ut declinent Presbyteriani, causarum secundarum rationem haberi, Deo decernente, statuunt : * quod si probe intelligatur, cum Catholico-

(I) Malt. V. 48. (i) I. Cor. x. 15.
(3) ftom. visi. St.
(4) Opp. ed. lal. Jcn; t. iii. p. 170.
(3) Inat. 1. i. c. 16. n. 8.
(6) » Although in relation to the foreknowledge and decree of God, the first cause, all things come to pass immutably and infallibly ; yet by the same providence, he ordereib them to fall out according to the nature of second causes, cither necessarily, freely or contingently. » Confession of faith, ch. v.J. If.

rum Theologorum c D. Thomæ Schola sententia concordabit; hi scilicet omnia a Deo prædeterminari dicunt, sed ita ut, pro causas secundæ natura , eventus liber sil vel necessarius. De praedestinatione ad gloriam vel ad interitum impraesentiarum agendum non duximus : id tamen animadvertemus absolutum Dei decretum de hominum interitu æterno dari non posse, quum necessario nitatur malis eorum meritis : repugnat enim justitiae divinae et bonitati decretum absolutum, nulla de causa, de creaturarum suppliciis; praedestinatio igitur hoc sensu impia est et blasphema, a Christianis auribus procul ableganda.

55 Dei bonitas et benignitas in Scripturis commendatur : « Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. »1*« Diligis omnia quæ sunt : ct nihil odisti eorum quæ fecisti. » 8 Amor erga homines praecipue prædicatur :« Quid est homo, quod memor es ejus? »s « « Benignitas el humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei. n ‘ Cum hac bonitatis notione intimo nexu conjungitur misericordia : « Benignus el misericors est, patiens el multa! misericordiæ. » 8 « O quam bonus el suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! Idcoque eos qui exerrant, partibus corripis : et de quibus peccant, admones et alloqueris ; ut relicta malitia , credant in te, Domine. » e

50. Beatus etiam in se est Deus, ipsi sibi omnis beatitudinis fons : « beatus ct solus potens. » 7 Gloria quæ a creaturis cum colentibus datur, nihil illi confert; sed est offleii persolulio,quam gratam habet, probalque , recti justique utpole norma. Ex spectabili mundo oritur gloria , quum in eo eluceant mira sapientia potentiaque infinita, omnibus eo in ordine constitutis, quem labefactare vel frangere haud valent rerum vices, et quæ identidem contingunt clades. Stat machina artificis manu sustentata. Miracula praecipua quadam ratione gloriam Dei annuntiant : justorum etiam opera in eam cedunt.8

(1) Pa.cv. (i) Sap. xi. 1!>.
(8) Pe. viii. 5. (*) Ad Titum, iii. I.
(S) Joel. II. 15. (C) Map. xii.I,
(7) I.Tim. vi. 13. (8) Mati. v. 6. I. Cor. x. St.

PARS II.

COSMO LOGI A.

CAPUT UNICUM.

de mundi creatione.

57. Deus, cujus perfectiones contemplati sumus, potentiam , sapientiam, bonitatem in rebus creatis ostendit. Omnia e nihilo divina potentia educta olim esse ipse nos edocuit : quod quum ignorarent ethnici, in eo laborabant ut rerum originem sibi fingerent, plerique materiam semper exlitisse æstimanles, eamque nonnisi in ordinem redactam, et divina sapientia dispositam. Ex recenlioribus plures fuerunt qui haec placita instaurarent, variis sub nominibus , creationis opus revera inficiantes. * Geologi non adeo progressi videntur; plurima tamen quæ passim tradunt cum Mosaica narratione de mundi creatione vix conciliari possunt. Cæterum plerique libere fatentur omnia initium, Deo creante , habuisse, 8 quamvis infinitam fere saeculorum seriem effluxisse velint ex quo mundus sil conditus, antequam ad hanc quam præsefert conditionem pervenerit.

58. Fides docet omnia esse creata, quod el rationi consonum esi : quamvis enim humana mens eductionem e nihilo vix valeat concipere, facile tamen percipit nil praeter Deum ab aeterno extilisse, omniaque proinde, quæ exislunt. e nihilo fuisse aliquando educta. « In principio creavit Deus coelum et terram. » Quidquid de vocis Hebraicæ ΚΌ dicatur, liquet creationem hic indicari ; nam terra et cœli tune primum prodierunt, nondum suo decore instructi , sed confusa quaedam moles, terra quippe * eral inanis et vacua » tfOI inn. Omnia quæ terra cœiisque continentur creata sunt : « sex diebus fecit Dominus cmlum ct terram, mare et omnia .quæ in eis sunt. » 5 « In ipso (Filio) condita sunt universa in cœlis et in terra, visibilia et invisibilia , sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates : omnia per ipsum el in ipso creata sunt. » ♦ « Qui autem omnia creavit Deus est. « s Pulchre mater Macchabaica filium monuit, ut omnium couditoris memor esset : « Peto , nate, ut aspicias ad cœlum et terram, et ad omnia quæ in eis sunt; et intelligas quia ex nihilo ■« ·«■·» fiCit illa Deus.»· Apostolus etiam ad creationem alludere videtur : « Vocal ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt. » 7 Potentia autem divina simplici illa, quam Moyses refert, jussione mire exhibetur : 'IN-'Π'l "IN »Π· ·Π7K 'IONΠ quod Psaltes celebrat : « Ipse dixit, *ei* facta sunt : ipse mandavit et creata sunt » 8 Veritatem hanc professi sunt

(I) « Les philosophes qui font un monde, ne font guères qu'un monde ridicule. » *Voltaire,* Diss. sur les changement arrivés dans notre globe, vol. iii.
(î) *u lie* may put an end, as ho no doubt gave a beginning to the present system, v Ptoyftir'» Works, vol. iv. p. 88. cit. a Lyell.
(8) Exod. xx. 11.(4) Col. i. f
(8) Jleb. iii. 4. (8) II. Mac. vii. iβ.
(7) Rom. ir. IT. (») Pβ· evlviii. ».

Lateranenses Patres : « Sua omnipotenti virtute, simul ab initio temporis, iilramquc de nihilo condidit creaturam , spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam , et deinde humanam, quasi communem, ex spiritu et corporo constitutam. » '

59. Mundum non csseætcrnum , nec materiam semper extilisse ex dictis liquet : quod et ostendunt plurima alia Scripluræ testimonia · : « Priusquam montes essent , aut formaretur terra et orbis; a sæculoelusquein saeculum tu es Deus. « ' Christus Paircm alloquens ait : « Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te. »s Consonant gentium omnium traditiones, ipsaque mundi facies novitiam originem prodit.4

CO. De Origene questus est Hieronymus, cum finxisse sibi mundos «innumerabiles æternis sibi sæculis succedentes extitisse. » s Eum imitantur aliquatenus geologi, quorum tamen rcccntiorcs, *Huttonem* secuti , de origine mundi, seu *cosmogonia,* nolunt agere, totum eorum studium in terræ superficie indaganda, ut quas vices subierit, explicent, vel divinent, ponentes.6 *Cuvier,* ex avium, piscium, cæterorumque animantium exuviis, quæ in tractu illo terne, qui Alveus Parisinus audit, reperlæ sunt, in lapides conversæ, irruptionum seu inundationum seriem excogitavit, quibus per vices iteratas obrulus est orbis ,. variis animantibus terram aquasque incolentibus. Eum , insignem licet magistrum, plerique jam deseruerunt, ' quum,examine instituto , non eadem ubique occurrerint indicia; nec in ipso Alveo Parisino satis distinguerentur animantium , pro temporum ordine, exuviae. 8 Id vero apud geologos plerosque pro principio obtinet, quod quæ in terra occurrunt observanda, explicanda sunt juxta causas legesque naturales , quarum effectus, experientia magistra, innotescunt : proinde eam saeculorum seriem postulant, per quæ per volcanicos, vel alios terra motus, vel chimicas quasdam actiones, et ignis aquæque impetus varios, terra facies qualis nunc videtur, facta sit. » Agnoscunt tamen plerique recentem hominis originem, '° idcoque terram magnas putant subiisse vices, et animantia a reccntioribus longe diversa tulisse, plurimis elapsis sæculis antequam homo conditus fuerit. De Scriptura quæstionem moveri nolunt, re tola , juxta indicia e stratis terræ, rupibus montibusque , et fossilibus cæterisque phænomenis naturalibus desumpta , dijudicanda. Nonnullis revelationis vindicibus visum est geologorum placita rata habere, quum temporis intervallum, per quod terra « inanis et vacua » fuerit, non sil a Moyse definitum , et dierum nomine , saltem antequam sol creatus fuerit·, spatium haud certum intolligatur. "

(I) Cone. Lat. iv. cap. *Firmiler.*
i) Pe. lxxxix. i. (S) Joann, xvii. !>.
(·) » La nature nous lient partout le mime langage , partout elle nous dit que l'ordre actuel des choses ne remonte pas tris-haut ; et ce qui est bien remarquable , pat tout l'homme nous parle comme la nature , soit que nous consultions les vraies traditions des peuples, soit que nous examinions leur étal moral et politique, elle développement intellectuel qu'ils avaient atteint au moment ou commencent leurs monutnens authentique». I *Cuvier,* Dissert, sur les ossemens fossiles. Vide etiam Jacquelot, Sur l'existence J Dieu, Diss. I. ch. xi. et Diss. 11. c. ii.
(B) L. ii. adv. Ilulinum.
(0) Lyell's Principles of Goology, book t, ch. i»· *Hulton* 1788.
(7) Ibidem L. iv. ch. xviii.
(8) Forichon, Examen des questions scicnlifr ques, 4 question sect. iv.
(U) Vide lolunt opus : a Principles of Geolog),' by Charles Lyell, in four volumes, London , »8it>
(10) Ibid. book. t. ch. ix.
(It) Vide Wiseman's Lectures on Science a'4

01. Caelorum quamvis liberam inlor-prclandi facultatem aliis relinquamus , qu® proferunt geologi non adeo firma nobis videntur, ut ab obvio verborum Scripluræ sensu facile recedamus. Equidem hactenus mire inter se pugnarunt , et quæ magna fiducia posita sunt principia, ab aliis temere þro jecta visa sunt : 1 adeo ut sapientioresjam fateantur ab initio iterum incipiendum , et observationes potius faciendas in terræ superficie et visceribus, quatenus ea scrutari datuin sit, quam Ihcoriæ et speculationi induigendum. Gratis et inverosimiliter assumit Lyell easdem nunc quæ olim vires naturae, nec contigisse aliquid præler rerum ordinem, quo terræ totius facies subito immutata sit. *

62. Detemporis intervallisquæ dierum trium priorum nomino designata sunt, nil temere volumus pronuntiatum : sed condito sole , diem eo sensu accipimus quo consuevit usurpari. Fatemur fide non constare terram alia conditione haud prius extilisse ;3 sed quæ ex ejus visceribus a gcologis eruta sunt argumenta haud satis firma videntur, et alias verosimiies explicationes excipiunt.

63. Quam pulchre vereque dixit Ecclesiastes : « Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum , ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat horno opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. » *

61. Divinam in eo miramur sapientiam , qua non statim omnia , suo ordine distincta, cl sua pulchritudine speciosa , comparueruni, ne natura· coeco quodam et necessario impetu prodiisse viderentur : nec tamen lento sæculorum progressu, ne artificis instar , operosius tardiusque laborare censeretur Deus, naturæ vires legesque expectans. Sapientissimo etiam consilio septimus dies, veluti requies Domini, in exemplum homini datus est, ut et ipse sex dies laboraret, septimo die otio sancto fruiturus : « Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua, septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est : non facies omne opus in eo. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit dic septimo. »5 Laborem autem Dei et requiem humanitus nemo conceperit, idem enim semper manet; laborare autem censetur, dum opera ejus ex voluntatis ælerno consilio prodeunt ; requiescere, operis nova genera haud edendo , quamvis adsit semper, suaque virtute faciat ut rerum semel creatarum series perduret ; imo dat ipse identidem nova et illustria sute potestatis argumenta : « Pater meus usque modo operatur, et ego operor. »6

65. Quomodo lux ante solem coudi-

Iteligion , lecture 6lh ; Perrone Tract, de Deo creatore p. ii. c. ii. Buckland , BridgewaterTreelise cb. 11.

(I) Lyell, Book 1, c. ii. iii. iv. v.

(i) Cuvier hœc prœclara protulit in dissertalions: Sur les ossemens fossiles : « Je pense donc, avec M. M. de Luc et Dolomieu , que, s'il y a quelque chose de constaté en géologie, c'est que ls surface de notre globe a été victime d'une grande et subite révolution, dont la date ne peut remonter beaucoup au ðel de cinq ou six mille ans. „

ts) « La foi universelle ou Catholique , mots qui signifient la meme chose, ne prescrit pas de croire qu'avant la race humaine la terre n'ait pas eu un autre mode d'existence. Il résulte seulement des livres saints que la race humaine n'existe snr la terre que depuis six ou sept mille ans. · Note de M. de Genoude.

Ĭ E«cl. III. 10.

(5) Esod. xx. 9. De Sinensibus ail VolUinus : ■ Ce qui mérite peut-être le plus ‹l attention . c'est que de tems immémorial ils partagent le mois en semaines de sept jours. · Essai sui l'histoire générale. I. I. De la Chine. Deludi» pariter id testatur: « Leurs semaines furent toujours de sept jours. » Des Indes.

(0) Joan. v. 17.

lum existerc potuerit, jam vix quæritur : pleriquc enim physici hodierni lucerna sole distinguunt, camqnc fluidam esse, ex cujus vibrationibus sol cætcraque corpora manifesta fiunt, docent. 1 De ea Augustinus : « Quo alternante motu, qualemque vesperam et mane fecerit, remotum est a sensibus nostris * ♦ » * tamen sine ulla hæsitatione credendum est. n *

66. Nonnulla quæ ad Mosaicam narrationem de sole quarto dic condito, et de firmamento perlinent, alias exposuimus. 8 Augustini testimonium hic referre placet, ut pateat hujusmodi explicationes , quas scientiarum cultoribus offerimus, haud penitus latuisse veteres interpretes, nec improbatas. « Laudabiliter conatus est quidam demonstrare aquas super coelos............ Et primum quidem, quod facillimum fuit, ostendit et hunc acrem coelum appellari. Cum ergo probasse! hunc aerem coelum dici, nulla alia causa etiam Firmamentum voluit existimari, nisi quia intervallum ejus dividit inter quosdam vapores aquarum, et istas aquas quæ corpulentius in terris fluitant. Hanc ergo diligentiam, considerationemque laude dignissimam judico. Quod enim dixit, neque contra fidem est, et in promptu posito documento credi potest. < » Juxta hanc sententiam « aquæ quæ supra firmamentum sunt, sunt aquæ quæ vaporabiliter resoluta?, supra aliquam partem aeris elevantur, ex quibus pluviæ generantur. » ¶

67. Finis quem sibi proposuit Deus , mundum condendo, ipse fuit, nec enim aliquid se minus expetere potuit : « Universa propter semetipsum operatus est Dominus. » 0 « Coeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum. » 7 Attamen non aliquam sui utilitatem , sed suarum perfectionum communicationem respexit : nec enim aliquid ci accedere potest, quum omnium ipse sit fons ; nec ullus ei est gloriæ fructus, vel voluptas; summe beatus enim est, sicu' et perfectus.

68. Veram rerum gestarum historiam , non rem suo ingenio excogitatam, vel allegoriam quamdam mylhumve tradere Mosen , legenti fit perspicuum. Quomodo autem quæ ab initio Deus gesserat illi innotuerint, facile concipitur ; divinitus quippe illustra tus est, (jusque menti imago quædam Dei mundum condentis est obversata: ni placeat quam habuit, Deo ipso revelante, creationis notitiam Adam, transmissam scripto, vel monumento aliquo , vel publica omnium traditione celebratam. Ea est narrationis simplicitas quæ humani ingenii inventa non indicat, sed rerum veritatem. Equidem exordium et caput historiae Israeliterum inde desumpsit Moyses ; per strinxit enim summatim praecipuas res gestas ab orbe condito ad sua usque tempora; quæ ipse gessit, vel quorum pars fuit magna, Israelitarum fala deinceps relaturus. Quotquot eum secuti sunt scriptores suæ nationis ipsas quas retulit res celebrarunt, veluti indubias , nec ullam allegoriam suspicati sunt in iis ipsis narrationibus, quaî speciem aliquam huic opinationi prœbere possent. Sic de muliere ex costa viri dormientis facta Apostolus loquitur, omni allegoriæ suspicione remota : « non enim vir ex muliere esi; sed mulier ex viro.8 Adumbrata tamen mysteria Christiana iis quæ relatæ sunt rebus gestis , docet : « Sacramentum

,i « L'exislence de la lumière avant la création du soleil fut long-temps un écueil pour l'ignorance. Aujourd'hui ce n'est plus une difficulté u Moyse et les Géologues eh. iii. p. 55.

(t) De civ. Dei. I. xi.

(ǒ) Vol. 1. p. soo.

(4) L. do Gen. ad lit. o. I.

i.ъ) S. Thom. Aq. Sum. 4. p. qn. 08. ari. * Si *autem.* (Gj Vrov. xvi. 4. (7) Ps. xviii. i.

(8) 1 Cor. xi. 8.

hoc magnum est : ego aulcm dico in Christo el in Ecclesia. » [1]

69. Bona esse quæ crcavil Deus, Moyses sæpius testatur : « Vidit Deus quod esset bonum, quod fecit. » « Viditque Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona. » * Ideo dicit Apostolus : « Omnis creatura Dei bona est.»[5] Id quidem optime adnotatum, ut inlelligeremus omnia e Conditoris manu bona prodiisse, nihilque e sui natura malum esse ; adeo ut quæcumquc experiamur mala, in Deum auctorem non referamus, sed vel nihil turpe in se continere, vel ab hominis culpa provenisse agnoscamus. Equidem mala physica non obstant quin mundus optimi et sapienlissimi Conditoris opus habeatur, quum ordine procedunt constanti et mirabili, licet quædam aliquando inter se collidant, mala autem moralia a prava voluntate, libertatis abusu, proveniant.

70. Moysen inscitia? arguerunt Dctstæ, quod solis, lunæ, et stellarum, fixarum præsertim, quas circa, solis instar, planetæ circumvolvuntur, magnitudinem, et cometarum infinitum pene numerum ignoraverit. Cælerum non constat quousque ejus scientia sese protenderit : nec salis explorata sunt plurima quæ magno cum scienliæ apparatu a recenlioribus astronomis venditantur. Quidquid autem de rebus physicis obiter voluti tradiderit, magnum plerumque lumen scientiis affert : quod si quædam populari more dicta reperiantur, id mirum non est, quum scriptor divina documenla tradens, receptis de rebus physicis opinionibus uti possit:'mullo magis usui loquendi populari sese accommodare. *

(I) Eph. v. JÎ.

(1) Gen. i. 10. ii. I». ii. 31.

(3) I.Tim. iv. 4.

(4) « Moyse l'appelle sans difficulté un grand luminaire par rapport à nous, cl c'est avec raison. » Jacquelot, Sur l'existence de Dieu ch. uii.

(5) « Car il faut savoir que les auteurs sacrés n'ont eu aucune autre vue, que d'enseigner aux hommes la religion, c'est à dire, la piété, et la crainte de Dieu. C'est pourquoi sans s'arrêter aux précisions de la Philosophie, de l'Astronomie, ni des Mathématiques, l'Ecriture Sainte nous parle des phénomènes d'une manière populaire, a peu près comme ils paraissent à nos yeux, sans vouloir étonner le peuple par des descriptions surprenantes de la vaste étendue des cieux.de la rapidité incompréhensible de leur mouvement » Jacquelot, Ibid.

PARS III.

ANTHROPOLOGIA.

CAPÜT I.

DE HOMINIS NATURA.

71. Quæ hominis spectant naturam cl conditionem, ad scientiam naturalem referri possunt, quippe quæ pleraque sensibus subjacent, vel suis se produnt effectibus ; cæterum, uti rite animadvertit Angelicus Doctor, « ea, quæ in diversis scientiis philosophicis tractantur, potest sacra doctrina una existons considerare sub una ratione , in quantum, scilicet, sunt divinitus revelabilia. » 1 Quid igitur de homine tradat Scriptura videndum est.

72. Eum post cætera animantia creatum refert Moyses; nec dissentiunt jam geologi plerique, quamvis putent per sæcula fere innumera terram exlitisse, animantibus , quorum species penitus exlincta est, eam incolentibus : eorum scilicet exuvias in rupium visceribus invenerunt, nullis hominis reliquiis admixtis. Cælerum Mosaicæ narrationis simplicitas facit, ut credamus hominem paulo post ea creatum, sexto scilicet dic, iisque dominatum osse : nec opus est ut explicemus, cur nullæ ejus reperianlur exuviae, quum plurimis casibus id potuerit contingere, cl vix explorata sit a geologis ea terrarum pars quam primi homines, dum pauci essent numero, incoluerunt. » *

75. Corpus humanum ex limo a Deo conditum retulit Moyses, ejusque naribus flatum vilæ a Deo immissum : " Inspiravit in faciem ejus spiraculum vilæ, cl factus est homo in animam viventem. » 8 Inde sumpserunt occasionem Gnostici, Manichaei, et Prisci!lianistæ animam veluti portionem divinæ substanliæ habendi ; quod simplicissima Dei natura, nulli obnoxia mutationi, vetat cogitare. 4 Equidem voces a sacro scriptore adhibitae humanum quid sonant, hominibus scilicet accommodantur; sed eum facile excipiunt sensum , quod Deus corpori humano motum vitamque impertitus sit : D”n rotft. Halitum autem vilæ esse animam, spiritum scilicet ad Dei imaginem creatum , ex iis quæ de homine ad Dei imaginem creando dicit sacer autor, merito infertur ; nec enim in corpore Numinis exemplum intueri est. « Animam » inquit Tertullianus , « ex Dei flatu , non ex materia vindicamus ; muniti et illic divin® determinationis inobscurabili regula I El flavit, » inquit, α Deus flatum vitæ in faciem hpminis, et factus est homo in animam vivam , utique ex Dei flatu. » 8

74. Animam simplicem esse substantiam , spiritum , scilicet, intelligendi cl volendi facultate praeditum , perpetua fuit fides. Sic Ecclesiastes quæ

'I) Sum. ◄ p. qu. 1. art. III. *Ail tecandum.*
i I oriclion, Etamen <ies questions scientifiqucs, t. qu. g. v. (J) Ccn. ii. 7.

p) Conc. Tolet. t.can. ii. errorem illum an«thematе percussit.
(8) Tertull. de anima c. iii.

sequuntur mortem describit : « El revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. » 1 r» ẟivμ reti τî Ir *lwr»* « Spiritus hominis qui in ipso est, » ' a S. Paulo memoratur. Stephaniis moribundus animam Salvatori cl Domino commendabat : « Domine Jesu, suscipe spiritum meum.» 8 Jacobus spiritum a corpore plane distinguit : « Sicut corpus sine spiritu morluum est, ita el fides sine operibus mortua est. ›· * Dogma hoc ipsi suadetur rationi : cogitationis enim simplicissima natura, et mira ratiocinandi facultas, curn cæteris mentis actibus, materiei minime conveniunt.

75. Sunt inter Religionis hostes qui animam materialem esse contendunt, vel potius nihil per se esse ; sed materiam *organizalam* , uti aiunt, animal predicant, *organizationem* vilæ esse principium contendentes. Errorem hunc luentur ea praecipue ratione, quod vires intelligendi, recordandi, volendique, quæ animæ dicuntur facultates , ex corporis conditione pendeanl, ideoque, explicante se corpore, ipsæ manifestentur, corpore languescente, vel læso, deliciant. Insuper *organizatiunc* destructa , partis alicujus vitalis laesione, vita deficit, quæ proinde in ipsa *organizalfone* consistere dicitur. Denique substantia spiritalis , quæ nullo rerum experimento probatur, non est, inquiunt, sibi tingenda , ob facultates quibus homo pollet ; nam similes facultates, quamvis non adeo perfect®, in brutis animantibus inveniuntur.

76. Fatemur vires intelligendi, cælerasque quæ animæ solent tribui, ex corporis conditione plurimum pendere, adeo intimo nexu corpus animaque inter se conjunguntur ; sed sui natura rogitatio a materia discrepat. et substantiam denotat simplicem : nam in partes quasdam si divideretur, homo totum aliquid nequaquam simul perciperet. 8 In animantibus sensationes , motusque cupidinis videre est, quæ tamen toto coelo discernuntur a ratiociniis humanis, et libero voluntatis arbitrio. Quidquid igitur sit de principio quo aguntur brula animan tia, utrum scilicet spiritale sil. vel materiale, liquet intellectus et voluntatis humanæ actus nonnisi spiritui tribui posse. Mirum non est spiritum anatomicis se non prodere, dum singulas corporis partes scrutantur; jam enim recessit, el ex ipsa sui natura sensibus se subtrahit : sed non ideo incertum est utrum existât, quum effectus ejus non minus manifesti sint, quam corporis motus. Linguæ motu» audientibus oratorem aliquem patet, sensuum testimonio : mentis vires simul se produnt. Falluntur *Materialuta·* qui vitam in *organizalione* statuunt, quia ex ea pendet, adeo ut ea destructa tollatur; nam lex Creatoris, qua conditio illa corporis et animæ conjunctionis posita est, inde quidem patet, sed non ipsa animæ natura, qua· aliunde locupletibus indiciis claret.

77. Fhrenologiæ cultores, qui plurimi jam sunt, animæ facultates ex quadam cerebri dispositione repetunt, quas tamen explicari magis minnsve, pro educatione, aliisque adjunctis . fatentur. Eos materialised insimulant nonnulli, eo quod videantur animæ vires ad materiei molem , el silum referre; sed a tanta labe se immune» habent, cerebri formas peculiares mentis actibus occasionem el facultatem praebere, non autem inferre necessitatem , contendentes. Dubitari quidem nequii quosdam natura ita

(I) Eccl. xii. 7. (i) I. Cor. ii. 11.
(S) Act. vii. ô8. (4| Jac. ii. 20.

(5' Prxclare Jacquclot hoc irjctil jrgumcrinm Dm. ii. ,ur l'eiillenc· de Dieu cb. тû.

comparatos, ut scientiis quibusdam colendis sint aliis magis idonei ; nec repugnat ut illa varietas ingenii ad cerebri variam conditionem, tamquam ad occasionem, referatur ; instrumentum scilicet anima? haberi potest. Sic etiam constat cupiditates, et ad vilia proclivitatem variari, quod ad sanguinis humorumve impetum magis placet referre. Cælerum pro re explorata tenendum est animam esso spiritalem substantiam, liberamque, quidquid sit de phrenologist argumentis , seu phenomenis. 1

78. Immortalem esse animam humanam Dei cultorum fuit semper fides. Ejus documenta in prioribus libris Veleris Testamenti non adeo sunt manifesta ; nec enim scripti sunt ab initio rerum, divinitus revelatas veritates tradendi consilio ; sed bis mille quingentis saltem annis post conditum orbem, historiae et legum codicis instar. Quæ igitur ab initio innotuerant dogmata , occasione data indicata sunt, potius quam conceptis verbis credenda proposita. ' Ecclesiastes de spiritu ad Deum redeunto, corpore in pulverem soluto, 5 loculus est, certissima gentis Judaicæ fide innixus. Sapienti® auctor justos impiosque corporibus superstites exhibet : 4 Justorum animæ in manu Dei sunt, c| non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori * * * illi autem sunt in pace. 5 —« Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum. »8 Eam (idem apertissime confirmavit Christus:» Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. » 6 Et de impiis dixit : « Ibunt hi in supplicium aeternum, justi autem in vitam ælernam. »7 Tota Religio revelata hoc nititur dogmate, quod nec latuit Ethnicos ipsos , vetustæ traditionis vestigia secutos. Equidem animas inest sensus quidam immortalitatis, <|iiern vix exuere potuerunt, qui revelationis nullam prorsus habuerunt rationem. Laudis cupido, quæ homines ad ardua quæque impellit, ut eorum apud posteros memoria vigeat, animam fore superstitem indicat : nec enim voluptas ex re quam prorsus ignoraret quaerenda foret. Spiritualis animæ substantia nullam parlium solutionem excipit, et proinde esse non desinit, nisi Deo volente. Nulla autem occurrit ratio, cur censeamus Deum quam semel condidit animam ad nihil redire jubere, quum vel ipsa materies, varias liccl subeat vices, semper existere pergat.

79 Verba Ecclesiastis, quibus inter hominis jumentorumque interitum instituitur comparatio , dogmati immortalitatis animæ visa sunt repugnare ; « Unus interitus est hominis et jumentorum , et trqua utriusque conditio : sicut moritur homo , sic et illa moriuntur : similiter spirant omnia , et nihil habet homo jumento amplius : cuncta subjacent vanitati, et omnia pergunt ad unum locum : de terra facta sunt, ct in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus liliorum Adam ascendat rursum,ct si spiritus jumentorum descendat deorsum?» 8Hæc tamen aliaque veluti ex impiorum persona dicta licet accipere : « Hic igitur liber, » inquit S.Gregorius M. « idcirco Condonator dicitur, quia Salomon in eo quasi tumultuantis turbæ suscepit sensum, ut ea per inquisitionem dicat, quæ fortasse per tentationem imperita meos sentiat : « Nam quot sententias quasi per inquisitionem movet, quasi tot in se personas diversorum susci-

ii Vide London Quarterly Review, Lectures on Phrenology, by George Combe, Edinburg, 1850. Censor Lundinensis irridet scientiam Phrénologie adeo jactatam :

(i) Vide vol. I. p. 40. (s) Eccl. xii. 7.
'(4) Sap. iii. I. (5) Ibid. v. 10. (U) Matth. ». W·
(7) Ibid xxv. 40.
(6) Eccl. iii. 18.

pit » · · Similis est interitus ■ inquit S. Thomas Aquinas , « quantum ad corpus , sed non quantum ad animam. » *

80. De origine animæ variae fuerunt apud veteres sentenliæ. Eam ex traduce procreari .corporis instar, censebat Tertullianus , 8 nec renuit aliquando Auguslinus. * Origines animas omnes ab initio simul conditas , singulas vero in corpora in dies immitti, in peccati pcenam, existimabat. Utraque sententia jamdiu explosa est; caque nunc oblinet cui favit Concilium Lateranense V. nempe « animam humanam , pro corporum quibus infunditor multitudine, singulariter multiplicabilem et multiplicandam. »

81. Apud Zachariam Deus exhibelur » fingens spiritum hominis in eo. » 8 mp3 tJW-ΠΠ 'Iï' : quod de animæ creatione, et singulis corporibus infusione, licet explicare. Apud Ecclesiasten spiritus ab eo datus dicitur : njru 1WN 'Πi7NΠ-Ʃ7N WP Π'l'lΠl 6 « Ex quo, » inquit Hieronymus , ■ satis ridendi, qui putant animas cum corporibus seri , et non a Deo, sed a corporum parentibus generari. Quum enim caro revertatur in terram, ct spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum, manifestum est Deum parentem animarum esse, non homines. » 7

82 Ad imaginem Dei homo conditus est : « Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et fceminam creavit eos. » 8 Imaginem hanc ad corpus referre nefas est, nec enim Deus corpus est. Spiritus igitur qui a Deo datur similitudinem Conditoris exhibet. Diversimode eam explicuerunt Patres ; sed omnes explicationes eodem redeunt, nempe hominem anima prwdilum esse, quæ Deo adsimilalor, intelligendo, et volendo, et imperio quod in corpus et animantia bruta exercet. « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram : et præsit piscibus maris, et volatilibus cceli, et bestiis, universæque terne . omnique reptili quod movetur in terra. »9 Mulier etiam eam præseferl imaginem, uti ex supra relatis verbis liquet, sed homo præcipue : ‹· quoniam imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. » ··

85. Mulieris corpus ex Adæ costa facium est, sopore illi immisso dum auferretur, et carne pro ea suffecta « Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam : cumque obdormissct, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea. Et aedificavit Dominus Deus costam , quam tulerat de Adam , in mulierem. » " Sapientissime sane consilio ea selecta est materies, ut, originis ratione, mulier homini intimo affectu adhæreret; nec homo carnem suam, anima prædilam,et sui imaginem præseferentem , odio haberet vel sperneret. Humani generis nexns ardissimus sic factus est, et conjugii jura indicata, ut mulier virum revereretur, ct consortem nihilominus, potius quam dominum, haberet. Mythum in ea simplicissima narratione frustra quæsierunt Rationalisée, quum contextus rem gestam suadeat, et Apostolus inde desumat argumentum. 11 Consonat Judæorum cl Christianorum concors traditio, et sensus.

84. Ex Ada ct Heva omnes homines ortos tradit Scriptura, nam ante eo·, creatos « homo non erat qui operaretur terram ; » ,8el Ada condito, « non

(I) L. iv. dial. c. 4.
fl) S. Tbom. i. p. q. 75. ari. β. Ad I.
(S) Tertull. de anima, c. 15-
'II L. 1, de anima et ejus origine ac. 11.
(5) Zach. sii. I. (0) Eccl. xii. 7.
(7) In locum. (8) Gen. i. 17.
(9) Ibid. 16. (l0J I. Cor.xl. 7.
H Cen. ii. M. 1» I ‹ or *· * I'· Gcn. ... ,

inveniebatur Adjutor similis ejus. › · Hcva appellata est, « co quod maior esset eundorum viventium, n * Meo dicit Paulus de Deo : ‹ Fecit ex uno omne genus hominum inhabitare super univorsam faciem terra». » ' Adam etiam « primus homo « 4 vocatur. « Primus formatus est a Deo paler orbis terrarum, cum solus esset creatus. n 3

83. Isaac Pereyrus, Calvinianus homo, decimo septimo sæcido medio, cxlilisse homines ante Adam contendit, sed errorem cum secta postea Romæ ejuravit. Moyses plura dicit sub initium Gencseos, quæ magnam jam esse hominum multitudinem innuunt. Sic Gain timet quemque obviam sibi futurum : « Omnis igitur qui invenerit me, occidet me. η * Profugus autem constitit in terra orientali, et aedificavit civitatem, utique plurimorum hominum adjutus laboro. Gæterum quum centum triginta fere anni a condito orbe fluxissent, quo tempore occisus est Abel, Seth enim Adæ brevi post ejus mortem, anno centesimo trigesimo, natus est, mirum non est fuisse jam plurimos homines in terra : « Non enim, » uti optime adnotat Augustinus, × et Adam ipse cos solos genuit, quorum nomina leguntur, cum de illo Scriptura loquens, ita concludat, quod genuerit filios ct filias. Proinde cum multo pluribus illis vixerint annis quam Israclitæ in Ægypto fuerunt, quis non videat, quam multi homines nasci potuerunt, unde illa civitas impleretur, si Hcbrxi mullo minori tempore ita multiplicari potuerunt? »7

80. Ex diversitate coloris, quo homines discernuntur, diversam eorum originem nonnulli intulerunt, cui ct forma varia cerebri et capitis apud varias gentes, ct incola», qui in insulis dissitissimis ct regionibus, præsertim Americanis, reperti sunt, nullo originis communis vestigio exlante, nulla verosimili ratione quomodo illuc pervenerint suppetente, suffragari videhantur. Cætenim coloris varietas ad cœli temperiem videtur referenda : cerebri forma ex plurimis causis immiitata aliquatenus est ; homines variis casibus hac illae delati sunt : H et ca apud omnes occurrunt communis originis indicia, quæ rem indubitatam faciant : nam et forma humana idem denotat genus, et traditiones, quamvis vilialæ, veritates pristinas quibus nitebantur produnt. Mirum est quanta sil in rerum substantia concordia. '

CAPUT II.

DE HOMINE INNOCENTE.

87. Homo in Paradiso a Deo conslilutus est, in horto scilicet deliciarum ру-pa 10 Ubinam terrarum fuerit inutili labore quaesierunt eruditi, mutata jam orbis superficie, ex quo diluvium omnia vastaverit. Cæterum quum Moses fluvium qui inde defluebat, in quatuor capita distributus, descripserit, nominibus locorum recensitis, qu® scilicet suo tempore jam ferebant, verosimiliter conjicitur Paradisum in confinio Mesopotamiae, Armenia?, et Arabia? Orientalis eum fuisse. Profecto Euphrates plane designatur quartus fluvius : Π'Ιβ. "

88. Duæ præ cæleris arbores Paradisi in Scripturis notantur, lignum scilicet vitæ, el lignum scientiæ boni et mali. Illud vitæ hominis servandæ di-

i) Gcn. ii îo (i) c. iii. to.
S) Aci. xvii. 16. (4) 1- Cor. xv. 45.
<$) Sep. x. I. i6) Gcn. iv. 14.
. 1) L. I. quæsl. in Gen. q. I.
Cocke in insula ïl'a/coo tres homines invenit illue ventorum vi delalos in navicula (canoe) a littore *(Haheilii,* 5X0 milliaribus procul Vide alios casus apud Lyell I. iii. c. vii. Vide cl Jacquelol, Do rexistence de Dieu Diss. II. c. vi.
(0) Vide vol. I. p. 56.
(10) Gon. ii. 15.
(11) Ibid. II.

vino consilio inserviebat, eum, quamdiu innocens erat, a morte immuncm facturum. « Fructus arboris, » optime adnotal S. Bonaventura, « non dabat immortalitatem; sed divina virtus,cum fructus ille comedebatur, immortalitatem homini largiebatur. » 1* Arbor altera « appellata est scientia dignoscendi bonum et malum, quia si post prohibitionem ex illa homo ederet, in illa erat futuri præcepli trangrcssio; in qua homo per experimentum pœnæ disceret, quid intéressât inter obedientiæ bonum, et inobedientiæ malum. » *

89. Magna rerum scientia homo innocens fuit instructus : de primis enim parentibus apud Ecclesiasticum legimus : « Cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis. » 36 Equidem Adam animantibus imposuit nomina. eorum natur® congrua, quod scientiae eximia; argumento est. Quomodo autem serpenti falsa suadenti obsecuta sit mulier, huicque morem gesserit vir, non facile concipitur, nisi amore propriae excellenti® sensim sine sensu luminis coelestis subductionem inducente : " Mulier, n inquit Augustinus, « verbo serpentis non crederet, nisi jam inesset menti ejus amor propriae potestatis, et quaedam dt se superba præsumplio. » ♦

90. Rectus, scilicet, ab omni vitio immunis, creatus est primus homo, imo dono grati® coelestis auctus :« Solummodo hoc inveni, quod fecerilDeus hominem rectum. » « VV autem de justis sanclisque passim in Scripturis usurpatur, imo et Deus ita vocalur. Sanctitatem et justitiam originalem tn qua homo constitutus erat, · divina munificentia tributam esse liquet: potuit enim Deu» hominem, anima et corpore constantem, ad finem mere naturalem creare, integrum quidem e' innoxium, sed nullo subsidio supernatural! instructum. Potuit eum relinquere iis incommodis obnoxium, qu® ex corporis conditione sequuntur. morbo scilicet et morti Quod igitur eum ad alliorcm statum evexerit, et sanctitate ornaril, ut Deo fruendo fieret idoneus,dono cœlesli et gratuito contigit. Vehementer idcirco erravit Lutherus dicens : « Quare statuamus. justitiam non esse quoddam donum. quod ab extra accederet, separatumque a natura hominis, sed fuisse vere naturalem, ut nature Ad® esset diligere Deum, credere Deo, cognoscere Deum. » 7 « Hæc probant justitiam esse de natura hominis, ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, ut Scholastici delirant. H Plures Baji propositiones, huic haud absimiles, damnat® sunt a Summis Pontificibus. 9 Concupiscentiae rebellis motus hominem non exagitabant. idcoque nullam pudoris habuit causam : « Erat autem uterque nudus. Adam scilicet et lixor ejus; et non erubescebant. » ··

91. Immortalis fuisset homo, si mansisset fidelis; mors enim in pœnam transgressionis intentata est:· De ligno autem scienliæ boni et mali ne comedas : in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris »11 « Præcepil nobis Deus n inquit Eva, serpenti respondens, « ne comederemus, et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. » 11 Sententia lata est: · Pulvis

(I) In Î. dist. 17.
(i) Aug. I. 8. de Gen. ad lit. c. C.
(3) Eccl. ivii. 8.
(4) Aug. 1. ii. de Gcn. ad lit. c. 30.
(5) Eccl. vii. 30.
(e) Cone. Trid. Se». v. Can. I.
(7) Luther in Gen. c. iii. op. ed. Jen. t. i. p.»'
(8) Ibidem.
(9) »1. »3. 94. «6. 35. 74. 79. inlet BajiMI.
(10) Gen. il. Î5. (··) Ibid. 17. |Ii Ibid. ni.

es, et in pulverem reverteris. » [1] Hinc auctor Sapientia? dicit : « Deus mortem non fecit; [2] « Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis sua? fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. » [3] Apostolus etiam peccato mortem tribuit : « Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, el per peccatum mors, et ita in omnes homines mors perlransiit, in quo omnes peccaverunt. » [4] Merito igitur Pelagii Cœlcstiique sententia, qua mors pristina hominis statuebatur conditio, ex naluræ necessitate profecta, analhcmale damnata est : « Quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naluræ; anathema sit. » [5]

92. Veterum testimonia nonnulla hac de re referre juvat, Zieglero ea nobis suppeditante. Tatianus : « Non facti sumus ut moreremur : morimur autem nostra culpa. » [6] Theophilus : » Homo sua inobcdienlia mortem sibi accersivit. » [7] Cyprianus : « In illa prima transgressione praecepti firmitas corporis cum immortalitate discessit. » [8] Ambrosius : « Deus mortem non fecit ; sed postquam homo lapsus in flagilium est, senlentiam tulil, ut in terrain suam terra remearet. » [9] Athanasius : « Si autem legem transgrederentur, scirent, se naturalem mortis corruptionem esse passuros, monentes in mortem, putredinemque solvendos. » [10] Augustinus . «Constat inter Christianos, veraciter Catholicam tenentes fidem, etiam ipsam nobis corporis mortem, non lege natura', qua nullam mortem homini Deus fecit, sed merito inflictam osso peccati; quoniam peccatum vindicans Deus, dixit homini, in quo tunc omnes eramus : « *Terra* » os, et in terram ibis. » [11]

03. Immortalitas tamen corpori humano non vi sum natura?, sed dono Dei conveniebat, ea conditione ut prmccplum sibi datum servaret : « Aliud est, » inquit præclarus quem mox laudavimus Doctor, » non posse mori, sicut quasdam naturas immortales creavit Deus : aliud est posse non mori, secundum quem modum primus creatus est homo immortalis, quod ei pfæstabatur ligno vilæ, non de institutione naluræ. Mortalis ergo erat conditione corporis animalis : immortalis autem beneficio Conditoris. » [12]

94. Immunitate ab ærumnis quibuscumque gaudebat homo innocens, juxta constantem Veterum sensum : » Quam igitur felices erant, » exclamat Augustinus, « primi homines, el nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporum lædebantur incommodis ! » [13] Id congruit integra? hominis rerumque omnium conditioni. Consonat universi generis humani traditio de aurea mundi ætate, quam vales adeo celebrarunt.

CAPUT III.

DE PECCATO ORIGINIS.

93. Quæ dona accepit homo Dei munificentia, servanda erant Deo ob temperando : quumque innocens nullum carnis motum rebellem experiretur, nulla flagraret cupiditate, praJCC-

(I) Gen. iii. 40. ;î) Sap. i. 15.
(3) Ibid ii. 15. (*) Rom. v. 11
(3) Milcvitan. Conc. can. I. an. 416. Vide etiam Trideniin. Seu. ». in decr. de pecc. orig.
%) Orat, contra Cent. η. II.
.7 Ad Aulolyc. I.t.
(8) Scrm. de patientia.
(9) !.. de bono morlis , c. 4.
(10) !.. de ineam.
(11) !.. xiii.de civ. Dei. c. 18.
(tî) L. vi. de Gen. ad lit. c. 15.
;l3) L. iii.de civ. Dei. c. 10.

plum conditioni suffi congruum divinitus est datum, :i cujusdam arhoris fructu sosc abstinendi ; morte, si illud transgrcdcrciur , inlenlata. Res erat servatu facilis : ' allamcn « serpens antiquus qui vocatur diabolus ct satanas. »3 angelus lapsus tanlæ felicitati invidit, et homini innocenti insidias struxit Serpente, animali quod astutia notabatur, quippe quod , in herba latens , animalium calces mordeat, usus est diabolus ; 5 et, vocibus ejus ore prolatis , suasit Ev® ut fructum comederet, scientiam amplissimam , qua Deo adsiinilaretur, illi pollicitus. Seducta est ipsa, quæ el Ad® pomum dedit manducandum. Admisso peccato, pœnas ejus slalim coeperunt luere : nam ct de nuditate erubuerunt ; caro quippe haud amplius, dono grati®, spiritui obtemperabat. Deus peccantes arguit, ct sententiam in eos protulit. lpse serpens, utpote tentationis instrumentum, debuit deinceps in pulvere repere, coque veluli pasci, scilicet dum comedit, pulverem etiam deglutire. Haec naturæ su® jam congruisse nonnemo putat, ex eo tempore in poenam et monumentum tentationis cessura. Mulieris semen serpentis caput erat calcaturum : ille insidias generi humano moliturus indesinenter; quod in odio quo homines animalia illa detestantur, quæ avide occidunt , el in serpentis vi noxia , ad litteram impletum videre est. Cælerum in diaboli vi Christi potestate compressa illustrius est vaticinii hujus impleti exemplum. Mulier prona mulctata est, incommoda ex conceptu prolis , dolores vehementes In parturiendo patiendi , ct duriori hominis subjacendi imperio. Ifomo ipse, qui in paradiso constitutus erat, ut hortum illum custodiret ct coleret, nullo certe laboro difficili, quum terra e virgineo gremio fructus fere sponte sua funderet, jam peccati poenam ferens, solum durum el ingratum culturus. Mortis sententia prolata est; et ut execution· demandaretur, ejecti sunt Adam et Eva ex horto illo amœno, ne arboris vilæ fructum degustarent, quippe qui viribus reficiendis et vilæ servandae alias ex Dei consilio inserviturus erat. Cherub , igneum ferens gladium, in paradisi aditu visus est ejectis hominibus , quibus omnis reditus précisa est spes.

96. In hac Mosis narratione purum mylhum viderunt Rationalist®, quem putavit Joannes Georgius Roàeninüller ex monumento Ægyptiaco figuris hieroglyphicis inscripto derivari. ' Filius ejus Ern. Frid. Car. Rosenmüller consuit mytho illo designari rationis in hominibus primordia , primosque ad coitum motus. ' Veram autem rei gesi® narrationem illic exhiberi, patet cx ipsa orationis serie, sicut el ex iis quæ sacri scriplores, præsertim Paulus, de Ev® seductione, et Ad® delicto dixerunt.' Equidem quod apud pleras que gentes ejusdem traditionis vestigia reperire sit, rei veritatem demon slrat ; quæ enim adjecerunt poelæ

l) Pulcherrime Chrysoslomus inquit : n Quem admodum rnuiiificua aliquis dominus (edes amplas et magnificas cuipiam fruendas concedens, non justum illorum prolium , sed exiguam ejus particulam vult accipere , ut ct sibi dominii jus integrum servet ot usuarius iste certo sciat, non *te* edis esse dominum , sed illius beneficio ac liberalitalc utendum sese accepisse; sic Dominus noster, cum quidquid adspectabilo est , homini commisisset, ciquc tum in paradiso domicilium , tum ejus delicias ad trucium animi tribuisset, no paulatim animo in transversum abreptus uls ipsa, quo oculis cernuntur, per se ac teinerv esse crederet, et supra dignitatis sua· modulum de ipso sentiret, unius illi usum arboris inter dixit. ■ Hom. xvi. in Gen. cit. a Perrone.

(9) Apoc. lii. V.

(5) Vide Aug. I. xi. de Gen. ad lit. C. W.

(4) ErklHrung der Gcschichte »om SOndenOU von D. Job. Geo. Kosenmâller.

(a) In locum.

(6) Sap. x. i. II. Cor. xi. 3. Kom. ». *li.*

ornnius causa, vel quæ alias immutata sunt, ex gentium singularum ingenio, non possunt rem ipsam incertam reddere, quæ etiam inter fabellas se prodit, certo Mosis testimonio alias firmata.

97. Id igitur pro indubitato ex sacræ Scripture auctoritate, et perpetua Ecclesiæ traditione, tenendum est, revera primis hominibus datum præceptum abstinendi a fructu cujusdam arboris, sub poena donum immortalitatis amittendi : quod tamen, serpente suadente, violarunt, morti idcirco facti obnoxii. Singula autem adjuncta explicare sacrorum est interpretum, qui a simplici et obvio verborum sensu, in re plane historica, non dobent facile recedere. Figuras, allegorias, mythos Orientalibus el plerisque gentibus antiquis familiares fuisse novimus ; sed non ideo omnia sunt ab obvio detorquenda sensu, præsertim Apostolo Paulo rei veritatem manifesto tradente.

98. Ex Mosaics narratione liquet mortem peccato primorum parentum inductam, una cum plurimis, quibus humanum genus laborat, aerumnis : cælerum de animae reatu, eorum posteris communi, nihil dicitur, quem tamen constanter praedicat Christi Ecclesia, Apostolo Paulo præeunte. « Si quis Adæ praevaricationem sibi soli, et non ejus propagini, asserit nocuisse; elacceptam a Deo sanctitatem, ct justitiam, quam perdidit, sibi soli, cl non nobis etiam perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem et poenas corporis tantum in omne genus humanum trans fudisse, non autem el peccatum., quod mors est animae ; anathema sit : cum contradicat Apostolo dicenti:·'Per unum » hominem peccatum intravit in mun. » dum, et per peccatum mors, et ita in » omnes homines mors pcrlransiit. in » quo omnes peccaverunt. » « Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum omnibus. inesl unicuique proprium, vel per humante nature vires, vel per aliud remedium asserit tolli,.quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Jesu Christi -------anathema sit. » * Optime ad· notavit Augustinus : « Antiquo peccato nihil est ad prædicandum notius, nihil ad intclligendum secretius. » * De ejus natura plura disceptarunt Theologi, curiosius forsan arcanum fidei rimati, ut haereticorum obviam irent objectionibus. Nos intra fidei limites sistendum duximus : scilicet, Ada peccante,lotum humanum genus lapsum agnoscimus, universos proinde nasci peccatores, anima Deo mortua. Hoc dogma negavit quinio sæculo ineunto Pelagius *i* monachus laicus e Britannia,3 Cœleslio Scolo assentiente ; quibus praclare restitit Augustinus, quosque Concilia et Pontifices damnarunt. Albigenses io eodem hæserunt lulo, sicut Zuinglius etiam, et Socinus uterque. Illud negant aperte Unilarii hodierni. 8 Novissime Albertus Barnesius, præco Presbyterianus, illud evellere studuit, arte quadam cl industria, editis in Epistolam S. Pauli ad Romanos commentationibus, quæ magnum in secta conflaverunt incendium. Profitetur quidem se rem ipsam admittere, ex quo peccavit Adam totum humanum genus io peccatum et interitum prolapsum;

(I) Cone. Trid. Sess. v. decr. de pec. orig.

ij L. dc motibus Eccl. c. xxii.

.S, Conjicit Priestley eutn Morgan Anglicum nomen Graece teddidisse. Cwlcstium dicit Hibernum, Scoti quippe Hibernia? incolae dicebantur. Priesltey hisl. Vol. II. per. iii. §. ix.

(4) Cone. Carlhag. plenarium Î17 Episcopi constans, an. 418. Vide etiam Milontanum H· Diospolit. Conslanlinop. sub. Attico. Antioclionu® sub Theodoto. (S) Abstract of Unitarian beliefI p. <0. Vol. I. Unitarian Miscellany.

(C) · The simple fact is stated that that sin ·

serf *theoriam* nullam ab Apostolo statutam dicit, a qua igitur statuenda abstinendum est. Re tamen vera ipse suam mentem prodit, occasionem lapsus cælcris hominibus ex Adæ peccato ortam, sed nullam veram peccati lalicm. Latet anguis in herba ; dc theoria enim statuenda haud agitur, sed de rc ipsa : utrum scilicet peccante Adamo, universi homines constituti sint peccatores, et idcirco morti obnoxii : non adhuc quaeritur quomodo id contigerit, qua ratione reatus ille transfundatur, quave in re peccati hujus natura sit posita. Has quaestiones ad *theorias* relegari patimur libenter : sed dogma, rem, *factum,* negat, qui dicit homines Adæ posteros tunc primum peccatores constitui, quando suis actibus deliquerunt ; ' Apostolus quippe docet omnes Adæ peccato peccatores constitutos.

90. Vere dixit Priestley Reformatores decimo sexto sæculo. Calholicæ doctrinæ de merito ut obviam irent, in dogmate dc peccato originis longius progressos ; ' quum enim doceret Ecclesia « totum Adam per illam praevaricationis offensam, secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse; «Illi plcriquc hominem lapsum penitus inquinatum in omnibus facultatibus et partibus animae ct corporis, et omni prorsus bono ineptum contendebant, ct ipsam corruptionem manere etiam in renatis, el esse vere peccatum. Haec in confessionibus fidei Prcsliylcrianorum Baptistarum, Episcopalium, et Methodistarum adhur repcriunlur *

100. Peccatum originis, quod Adæ posteris commune est, longe differre a peccato actuali, quod scilicet quisque patraverit, in confesso est. De ejus natura variae sunt Theologorum scnlentlæ, inter quas ea nobis arridet, quæ peccatum illud in privatione justitiæ originalis constituit : hæc enim quum sit animæ vita, ejus prfvalio mors est. Ideo autem peccati habet rationem, quod fuerit Adæ, tamquam capiti humani generis, concessa, ad posteros, si fidelis fuisset, transitura : » Dicendum, » inquit S. Thomas, « quod defectus illius originalis jaslitiæ, quæ homini in sua creatione collata est, ex voluntate hominis accidit, et sicut illud naturæ donum fuit, et fuisset in totam naturam propagatum, homine in justitia persistente : ita etiam el privatio illius boni in totam naturam perducitur, quasi privatio et vitium natare; ad idem enim genus privatio cl habitus referuntur. Et in quolibet homine rationem culpae habet ex hoc, quod per voluntatem principii nature, id esi primi hominis, inductus est talis defectus. » 5* Hinc Belhrminus ait : « Quare non magis differt status hominis post lapsum Adæ a statu ejusdem in puris naturalibus, quam differat spoliatus a nudo. neque deterior est humana natura, si culpam naturalem detrahas, neque magis igno-

followed by the sin and ruin of all his posterity. · Preface, Notes on Epistle to Homans, by Albert ilarncs, Philadelphia, 1834.

11) 1 understand it, therefore, as referring to the fad that men sin in *their own persons, sin themselves,* — as, indeed, how can they sin in any other way ? — and that, therefore they die. » Notes on the Epistle to the Homans, by Albert Barnes, on ch. v. ♦. 12.

(2) Hist. Christian Church, vol. II. per. xii. is. (5) Cone. Trid. Scss. v. Decr. de pece. orig·

(4) Original sin · * * is the fault and corruption of the nature of every man · · * and in erery person bom into this world, it deserveth God's wrath and damnation. And this infection of nature doth remain, yea in them that are regenerated. » Ait. x. Prot. Ep. « By this sin they » · * became dead in sin, and wholly defiled in all lhe faculties and parts of soul and body ■ · ♦ From this original corruption, whereby we are ullerlv indisposed, disabled, and made opposite to all good, and wholly inclined lu all evil, do proceed nil actual transgressions.... Bulb itself and all the motions thereof are truly and properly sin. · Presbyterian Confession, ch. vi.

(31 In 11. Sent. D. six. <j. i. art. *i*-

ratifia et infirmitate laborat, quam esset et laboraret in puris naturalibus condita. Proinde corruptio natura? non ex alicujus doni naturalis carentia , neque cx alicujus malæ qualitatis accessu , sed ex sola doni supcrnaluralis ob Adæ peccatum amissione profluxit. Quæ sententia communis est doctorum Scholasticorum veterum cl recenliorum. »1

Propositio.

Adæ præraricalio universæ ejus propagini nocuit : mors enim et peccatum inde in omne genus humanum transfusum est.

101. *Probatur* 1. *er. Apostoli Pauli celeberrimis testimoniis.* Quum Romanos de gratuita Dei misericordia , et de salute per fidem instrueret, reconciliationem, quam per Christum consecuti sumus, extulit, earnque cum detrimento quod Adam generi humano intulit, comparavit, ut eluceret e contraria veluti parte : « sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, ct per peccatum mors, et ita in omnes homines mors perlransiit, in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo : peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moyseo etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum : si enim unius delicio mulli mortui sunt, mullo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Chrisli in plures abundavit. El non sicut per unum peccatum, ita et donum ; nam judicium quidem ex uno in condemnationem : grati» autem cx multis delictis in justificationem. Si enim unius delicio mon regnavit per unum : multo magis abundantiam graliæ, cl donationis, et justitiæ accipientes , in vita regnabunt per unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic et per unius justitiam in omnes homines in justifleationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, pcccalores constituti sunt mulli : ita cl per uniut obeditionem , justi constituentur multi. » ' Apostolus dicit per unum hominem peccatum coepisse, cl per peccatum mortem ; ct hanc dat rationem quare omnes mortis legi subjaceant, quia scilicet omnes peccato adslringUntUr. *ii» r«r αμαρτία.? o ilttartr'* U> etirtr *hr πιοτά?* àr^pûirovr « -îarartr JiïXOlf, ἐφ' w Trirrtr ï/xapror. HæC ratio probfll universos homines peccato irreliri; quidquid sit de vocibus illis ἐφ' ᾧ in *quo.* Has ad Adamum referunt nonnulli emunctæ naris critici, sicut, Græci Patres Chrysostomus, Theophylactus , OEcumcnius. Contendunt alii cum Rosenmüller cas vim parliculæ causalis hic habere : » tantumdem valet ac *i iiri quia, eo quod, quandoquidem.^* Quoniam igitur moriuntur plurimi in infantili ætalc, nullo personali reatu adslricli, peccato tantum Adæ obnoxii haberi possunt, in quo peccaverunt, non suæ voluntatis actu , sed veluti in capite generis humani. Latior autem hæc peccandi significatio rei cl contextui congruit.

102. Modem ubique obtinuisse quavis mundi ælale, ea de causa quod peccatum obtineret, animadvertit Apostolus ; quum enim nonnemini videri posset peccata nonnisi data lege Mo-

(I) Dc gratia primi hominis c. v. Conlrov. t. iv. Vide et Symbolik von Mohler, l. I, c. <1. §. 6.

,i) Rom. V. v. li. – 19.

(5) *Moratori,* De ingeniorum moderatione l. iii. c. 1. cil. a Perrone , qui etiam Gnecorum reciut testimonia. Tract, de Deo p. iii. c. iv. n. 416. not. Vide etiam *Criticos sacros.*

(1) Rosenmüller in loc.

saica patrata fuisse (est enim peccatum legis violatio), affirmat peccatum ante legem extitisse, quamvis ejus turpitudo lege promulgata magis innotesceret ; scilicet quæ ticbant legi naturali mentibus insculptæ adversa abominationi habebantur, adjecta legis Mosaicæ prohibitione, minisque mortis intoniatis. Ex co quod mors per illud temporis in universos homines dominata fuisset, haud exceptis iis qui nullo suo actu Adæ prævaricationem fuerant imitati , infert Apostolus, hos etiam peccato fuisse adstrictos, non suo, sed alieno : secus mortis necessitati haud subjiciendos. Iterum quum legis Mosaicæ pœnæ ante eam latam haud vigerent, morte tamen mulctali sint universi homines, etiam antequam lex illa fuerit lata ; legem aliam peccato violatam ab omnibus agnoscere oportebat. Præstantiam doni in Christo dati pergit ostendere. Id autem tamquam notissimum ponit principium, unius Adæ culpa plurimos, scilicet universos, esse mortuos , quod de peccato, quod mors est animæ , ct de morte,qua solvitur corpore anima, licet inteiligere. e ; ⅌ γμ rev irip χαραχτΰμαΓi liriMiifarbaw.Recle adnotat Rosenmüller :uOi riAAdjCum articulo : *multitudo, totum genus humanum.* Est Hebraismus in hac dictione, nam etiam Bll *omnes* denotat, ct <·αα·« redditur in Theodotionis versionc Dan. xii. 2. » Totum genus humanum igitur mortis necessitati subjacuit, propter unius Adæ delictum : mors autem , uti Apostolus jam dixit, peccati est poena : ergo totum genus humanum peccato adstrictum tenebatur, Ada peccante. Abundantia doni non respicit majorem numerum hominum , nam eædem voces ill textU OCCUrriint : *hr* rtw »«AA»vr *hominum scilicet universitatem,* cui, copia magna, divina offeruntur beneficia. In eo est Apostolus ut ostendat universis suppetere subsidia salutis, qui Christum fide illa , quæ per dilectionem operatur, amplecti velint. Ada peccante, lotum humanum genus noxa tenebatur, quam contrahit quisque slalim ac inter Adæ posteros recensetur. Christus moriens universis hominibus omnia promeritus est subsidia ad delenda peccata, et ad assequendam salutem : quæ reapse quis oblinet, statim ac Christo adhaeret, et instituta ab eo Sacramenta , saltem desiderio, suscipit.

105. In eo autem maxime splendet redemptio Christi, quod damnationem , ex uno delicio ortam , non tantum solvat, sed omnia prorsus peccatorum vincula : T» *μ»* yap χρι'μα, ·'£ bir *Hr* ჯαΓΧΧριμα r» J f Χάρισμα, îx x»AAir ταραrr^irw» lir ιιχα/'αμα. Ad UnUHl Adæ peCcatum constanter recurrit Apostolus , tamquam condemnationis , qua omnes adslringuntur, causam : E< yap ra «2 i«F χαραχτάματ» *i* .JarartF *hi* *t>v* b»r. * * * « Unius delicto mors regnavit per unum. » N îw χχραχ™μαι-cr tir *iriircir* àrdpâxtvr tir χαταχριμα « per unum delictum , » vel uti habet Vulgata , quod his quæ præcesserunt magis consonat : « per unius delictum in omnes homines in condemnationem. *n Sii rir* xapaxsîr r»5 i»tr *irfyuirtv* ἁμαρτνλἰἵ χατ<7Γα^·7α> it χολλἰἵ *u* per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi , » scilicet universi. « Per quinque versus , » animadvertit Rosenmüller, « quinquies idem fere repetitur, variatis quidem verbis, at re semper eadem manente. » Quis non videt Apostolum hanc inculcare sententiam, Adæ peccatum toti humano generi attulisse interitum, et omnibus esse mortis causam , omnes inde constitui peccatores? Non eodem prorsus sensu, quo qui actu peccarunt, vox hæc sumitur; cæterum vim sane haud parvam habet, quum simus morti obnoxii, Deo mortui. Senlentiœ lotius ȓepetita vim sensit Rosenmüller ipse, qui frustra ad peccata actualia confugit, ut ejus red-

derel rationem : de iis cnim co loci non disserit Apostolus. « Omnes nempe » inquit eruditus interpres, « post Adam peccarunt, et rei facti sunt pœnæ vi legis, quæ uni quidem Adamo data erat cum comminatione, sed ad hominum universitatem perlinebat. » Si de peccatis hominum ex occasione primi illi peccati admissis ageretur. nulla crat causa cur Apostolus rem legeret involucris, toties de unico illo peccato loquendo.

101. Ad Corinthios scribit se omnesque fideles eximia erga illos Christi dilectione impelli, ut ei lotos se dicent ; « Charitas cnim Christi urget nos : æstimanles hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est Christus : ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. » 5 Ex morte quam Christus pro omnibus subiit, inferi omnes mortuos fuisse, delictis utique, juxta illud principium : « Vix enim pro justo quis moritur : *' commendat autem charitalem suam Deus in nobis : quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum lem\us, Christus pro nobis mortuus est. » 5 Coiversi igitur peccatores el injusti fuerunt, el deliciis mortui : ii vx«P nut àxi&a'tr, ìpβ oï jràrrtr centrait/.

105. Ad Ephesios scribens, dicit eos olini mortuos fuisse deliciis el peccatis, nec abnuit Judæos etiam cupiditatibus inservisse : « In quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis noslræ ; facientes voluntatem carnis et cogitationum,et eramus natura filii iræ, sicut el cætcri. » ru>« t^ïir.Vitia ex innala quadam ad peccatum proclivitate oriri , manifesto indicat : homines scilicet naturali sua conditione sunt ira digni, el ad vilia proclives.Vim verbis inferi Rosenmlllor aliique, <pv<rn, nd consueludjnem, quæ fit altera natura, referentes,

100. *Probatur* 2. *ex reteri Testumento.* Originariam noxam, quam quisque ex Adæ posteris contrahit, alte professus est Psalles , eam ad divinam misericordiam conciliandam allegans ; quippe qui in fiagitium, impellente prava cupiditate inde orta, lapsus crat : « *Ecco* cnim in iniquitalibus conceptus sum , ct in peccatis concepit me mater mea. · ok unnrr Ntnzri 'rMin pijp-p

Ipse Rosenmüller versum hunc siccit ponit :« *En! ego cum iniquitate genitui sum* , haeret in natura tota mea, jam inde ab ortu ineo est innala mihi pravitas. Quibus verbis judicem ad misericordiam flectere studet, ignosccndique peccati sui, si cx æquitate et clementia judicare velit, nonnihil adesse causæ asserit, quod infecta per originis vitium natura non mirum esi, si peccata alia proferat ac germinet. * * * Præflxum 3 ante ρψ non respicit parturientem matrem , sed sobolcm partu editam, quæ cum peccato, sive peccato jam intecta in lucem editur. * * * Dicit itaque Vates, se tunc etiam quum a matre conciperetur, uteroque gestaretur, peccato fuisse infectum ; hinc autem æquum esse, ut non summo jure, sed clementer secum Deus agat, iniquitatemque suam, non tam admissi sceleris, quam infirmitatis innatæ habita ratione, relaxet.»

107. Job simili ratione Deum Hectore Studuit : "ΠN kS THU p'-'fl 6 « *Quis dabit purum ex immundo!* sc. homine natum * * * *Non* i/niit ne unus quidem hoc prœslabil, ul mundus ex immundo nascatur. » IU Rosenmüller Illteræ inhærens. Vulgatus interpres paulo liberius : « Qui' polCbl facere mundum de immundo

'I· Rosenmüller in r. 19. (î) II. Cor. v. 14. '3, Rom. v. 7. (4) F.ph. ii. 3.

(5) In locum. Perrone hæc Zuingliano «01» dici putat. (6) Job xiv. 4.

conceptum semine Y Nonne Iu qui solus es' » Sensum hunc non respuit interpres prius laudatus, sed explicat : • Quid, inquit, hominem punis ob peccata, ad qua· suapte natura est proclivis, et quæ ex vitiosa indole naturas suæ,qnum immundus sil origine, vitare non potest? » 1* Septuaginta paulo aliter, sed in eundem sensum : rir *yfy* xx9<t|i»r *VTta.t kir»* ρυπβυζ ἀλλ' rrJfir tar χαί *μία. »μῖρ&* **i** */iiir* «υτ« ἰτ« r«r >»r. κ Quis enim mundus erit a sorde ? Nemo, licet vita ejus unius diei fuerit super terram. »

108. Constat igitur, Job et Davidi fuisse persuasum juxta divinam traditionem , sordem peccati a quolibet contrahi etiam in utero. Hanc fuisse Ju«læoniin communem fidem adeo liquet, ut Rosenmüller velit Paulum cum iis ex concessis agere, dum ad peccatum Ada? universa humani generis mala refert. 1

109 *Probatur* 5 *ex Christian# Ecr.lesiæ perpetua traditione.* Justinus dicit Christum in Jordane baptizatum , sicut el in cruce passum, non sui, sed humani generis causa : « pw

n» *ihaf ittriar ixafre àvrvr* -seripivra/zircv : « pro humano genere, quod ab Adamo in mortem et serpentis fraudem inciderat, præter culpam propriam cujus<|uê improbe agentis.5*

110. Irenæus : « Quoniam in illa plasmatione quæ secundum hominem est, in transgressione factus est homo, indigebat lavacro regenerationis. » * I * * « Dissolvens enim cam, quæ ab initio in ligno facta fuerat hominis inobedienliam, obediens factus est usque ad mortem. » 3*» Quem in primo quidem Adam offendimus, non facientes ejus præcepium , in secnndo autem Adam reconciliati sumus. I *

I ! I. Tertullianus , animi motus qui rationi congruunt ah iis qui repugnant discernens, dicit : « Quum dicit : « Fuimus aliquando natura filii iræ, n irrationale indignativum suggill.it,quod non sic ex ea natura quæ ex Deo est, sed ex illa quam diabolus induxit, dominus et ipse dictus sui ordinis, » Non potestis duobus dominis ser« vire : " pater et ipse cognominatus : « Vos ex diabolo patre estis, n Ne timeas el illi proprietatem naturae alterius adseribere , posterioris et adultère, quem legis avenarum superseminatorem , et frumentaria segetis nocturnum intcrpolalorem » *7 Hoc* nature vitium ad serpentis tenlationem refert : de Ada enim dicit : I Si el malum in eo apparuit transgressionis admissum, nec hoc naturale deputandum est, quod instinctu serpentis operatus est. « R Fidelium filios æque ac cæteros eam labem contrahere docet, Apostoli verba explicans : « Sic el omnibus Genii deputantur, quod dæmonum nomen est : adeo nulla ferme nativitas munda est, utique ethnicornm. Hinc enim el Apostolus ex sanctificato alterutro sexu sanctos procreari ait, tam ex seminis prorogativa , quam ex institutionis disciplina. « Cæterum , » inquit, « immundi nascerentur; » quasi designatos tamen sanctitati, ac per hoc etiam saluti, intelligi volens fidelium filios ; nI hujus spei pignore matrimoniis, quæ retinenda consueverat, patrocinaretur. Alioquin meminerat Dominicæ definitionis : " Nisi quis » nascetur cx aqua et spiritu, uon ibit » in regnum Dei, » id est, non erit san-

(I) Ultra dogmatis Catholici limites progreditur Rosenmüller, Protestantico errore laborans.

(1) « Peccatam originis agnovisse Hebrrcos , irslitum faciunt, qui geniis illius dogmata explicarunt data opera , rcfularuntve. » Ita Ziegler Theo). Dog. p. 11. I. Π. Not. 3· P· Π·

(3) Dial, cum Tryphoue Jtidaro n. 89.

t) I., v. adv. h«r. c.it . (3) Ibid.e. ⅝·· " 'b»d·

(7) Tertul. de anima c. xri

(8) Ibid. c. »ii.

cius. Ita omnis anima cousquo in Adam censetur, donec in Christo recenseatur : lamdiu immunda, quamdiu recenseatur. Peccatrix autem, quia immunda, recipiens ignominiam ex carnis societate. » ' Alias de diabolo dicit : « Per quem homo a primordiis circumventus, ut præceptum Dei excederet, et propterea in mortem datus ; exinde totum genus de suo semine infectum, suæ etiam damnationis traducem fecit. »[3]

112. Origencs : « Omnis qui ingreditur hunc mundum, in quadam contaminatione effici dicitur. Propter quod et Scriptura dicit : « Nemo mundus a » sorde, nec si unius dici fuerit vita » ejus. « Hoc ipso ergo quod in vulva matris est positus, et quod materiam corporis ab origine paterni seminis sumit, in patre et in matre contaminatus dici potest. * * ' Omnis ergo homo in patre et in matre pollutus est, solus vero Jesus Dominus meus in hanc generationem mundus ingressus est, in matre non est pollutus. » s

113. S. Cyprianus ex sententia concilii lxvi. Episcoporum, Fido proponenti parvulorum baptisma ad octavam usque diem a nativitate differendum, respondens, dicit : « Porro autem si etiam gravissimis delictoribus et in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum dalur, et a baptismo atque a gratia nemo prohibetur ; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit, qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur, non propria, sed aliena peccata. » *

114. S. Hilarius in illa Psallis verba : « Vivet anima mea, » adnotat : « Vivere se in hac vita non reputat. quippe qui dixerit : « Ecce in iniquitatibus con» copius sum, et in delictis peperit » me mater mea. » Scit suh peccati origine, cl sub peccati lege se esso natum. »[5]

115 S. Ambrosius: « Omnes in Adam morimur, quia per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Illius igitur culpa mors omnium est. »[6] « Fuit Adam, et in illo fuimus omnes : periit Adam, et in illo omnes perierunt. »[7] « Antequam nascimur, maculamur contagio, et ante usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, in iniquitate concipimur. »[8]

116. *Probatur* 4. *ex Baptismi necessitate et ritibus antiquissimis*. Liquet ex indubitatis monumentis, quæ postea recensebimus, baptismum semper habitum esse omnibus, etiam parvulis, necessarium : cumque in peccatorum remissionem conferri. Quum igitur parvuli nullo sui actu inquinentur, reliquum est ut communi generis humani, a primo homine derivata, noxa teneantur. Insuper, uti optime suo jam tempore argumentabatur Augustinus, exorcismi in Baptismo semper adhiberi consueverunt, qui eo diriguntur ut satanae potestate eripiantur baptizandi : cui certe nonnisi ob originis labem infantes subjacere possunt. « Id tu commemorare timuisti, (exprobrabat Juliano), tamquam ipse a loto orbe exsufflandus, esses, si huic insufflationi, qua princeps hujus mundi a

(1) Terlul.de anima c. xxxix. xl.
(2) L. de test, anitnœ c. III.
(3) Boni. xii. in Leviticum n. 4.
(4) Ep. lix, ad Fidum.
(5) Tract, in Ps. cxviii. sub iinem.
(6) L. 4, n. 67 ad Luc. c. 4. v. 88.
(7) L. 7, n. 834 ad Luc. c. 13, v. 31.
(8) Apologia David c. II. Ps. 30,7.

parvulis ejicitur foras, contradicere voluisses. » ·

117. *Probatur* J>. *ex Pontificum et Conciliorum , quinio ineunle saxulo , decretis in causa pelagiana.* Quum enim Pelagio cl Coelestio labem originis negantibus , totus commotus sit orbis Christianus , cl decreta in eos sint lata a Conciliis Carthaginensibus et Milcvilano, et ab Innocenlio i., toto probante Episcoporum coetu , liquet vetustam fuisse et exploratam dogmatis illius Udem. Concilii Ephesini OEcumenici et Concilii Arausicani II., anno 529, licet adjicere auctoritatem.

118. *Obj.* 1. Lex Adæ data nihil de posteris annuntiabat : ergo Adam non poterat suspicari eos ea comprehendi. Ex tota narratione liquet Deum etiam post culpam nihil de iis protulisse. Ita Albertus Barnesius , qui animadvertit Moscn haud dicere Adam de legum et pœnarum vi fuisse instructum ; nec tantam scientiam homini recens condito convenire contendit.δ

111). *Resp.* Ipse Barnesius fere eodem spiritu fatetur absurdum esse, ut quis exigat omnia , quæ ex delicto secutura sint, mala prænosci, ad justitiam legis elpœnæ vindicandam. Magnam fuisse cœlitus datam primis parentibus scientiam affirmat Ecclesiasticus, quod suadet Dei erga hominem, ad sui similitudinem factum, bonitas : nec OEdipo •opus erat, ut intelligcrct se donis spoliandum, si deliquisset; posteros iis etiam cariluros. Quod Moses non referat Deum poenas posterorum , et eorum reatum explicuisse, non obstat: nec enim disserentis more Numen exhibetur : mala autem plurima inde derivata , constat, nam « jugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ, in matrem omnium. » ' Cæterum juxta sententiam, quæ peccatum in privalione justititt originalis statuit, opus non erat ut Adarn nosceret posteros lege sibi data comprehendi : poterat enim Deus, solo suo arbitrio, et arcano decreto, facere ut dona illa gratuita denegarentur generi humano, capite e» sua culpa amittente.

120. *Objicitur* 2. Lex nequii obligare eos qui nondum existunt. Peccare nequit quis antequam nascatur.

121. *Resp.* Nemo certe vel lege ligari , vel peccare potest antequam existai, directe . scilicet, et suo actu. Sed legis datæ capiti humani generis sequelæ possunt ad omnes ejus posteros pertingere , ipsa vi sua et ordinatione divina. Peccare idcirco hi dicuntur latiori sensu, nec enim suo peccarunt actu , et voluntate : sed noxa communi, quam unus admisit, omnium pater, tenentur.

122. *Objicitur* 5. De Ada tamquam capite humani generis *fœderativo* omnes homines *reprœsentante,* non loquitur Scriptura, imo nec loqui potuit, quum consensum eorum quorum vices gerit repræsentalio supponat. Ita Barnesius.

123. *Resp.* Simpliciter, pro sacrorum scriptorum more, refert Moses legem Adæ datam, quem primum fuisse hominum , omnium patrem, etiam narrat. De fœdere et de rcpræsentalione silet, sicut etiam explicare omittit quæ ad posteros fluxerint ex Adæ actu mala. Cæterum innotuerat jam ex pristina traditione et tristi experientia hæreditaria noxa, quam plorat Job. David, Ecclesiasticus, et quam Apostolus lucide declarat. De vocibus non est lis, sed de re ipsa quam certe Scriptura testatur. Non eo sensu profecto repræsenlavit Adam geous humanum , quo delegatus a populo ut ejus consulat utilitatibus; sed tamquam paler, fons et origo. Nullo fœdere

it) I.. II. contra Julian, c. II.
(i) Can. iv. apud Ilarduin. t. I. coi. 1613.
(S) In c. i. ad fioin.
(4) Eccl. 1. <.

opus erat, *milio* aliorum consensu; sod *quæ libere* tribuit Deus, posteris communicanda, ex conditione ab Ada sonanda pendere voluit; qua violata, ipse gradu·dejectus est, et ita factum ut posteri ejus, humiliori loco nati, a Deo haberentur alieni.

124. *Objicitur* 4. Apostolus ad Romanos in eo lotus erat, ut ostenderet, tum Judæos, tum Gentes, indigere salvatore, quippe qui omnes plurimis sc inquinaverant delictis, illi quidem legis.Mosaic® prteoepla violando, lii legem naturalem. Adanium autem ostium peccato aperuisse dicit: cum scilicet omnes quotquot peccarunt secuti sunt. *Factum* notissimum testatur: *modmn* non explicat, nec enim de imputatione, pravitate totali, vel imitatione loquitur. Ita Darnesius.

125. *Resp.* Utique ostendit Apostolus ex flagiliis quibus Judæi et Ethnici inquinati fuerant, opus esse salvatore; sed in argumento progressus, aliam affert rationem ex noxa omnibus, « etiam qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adam, » communi, deductam. Quotquot moriuntur poenas luere peccati affirmat, eosque omnes peccato idcirco teneri. *Factum* utique testatur; omnes scilicet peccasse; *unius delictu* omnes mortuos esse; *illud* in omnes permeasse homines in condemnationem. Vis vocum toties repetitarum ea plane est, ut omnes homines peccasse censendi sint, ex eo ipso quod Adam illud unum delictum admiserit. Verbis ludunt qui dicunt Apostolum difficultatem melapbyeicam haud evolvere, et nullam theoriam praebere; dicit enim, cl iterum iterumque inculcat, ipso unico Adæ delicio omnes constitutos esse peccatores, reosque mortis. Si de *factu* statuendo, quod omnes rationis compotes sua culpa deliquerint, hic ageretur, non opus erat Adæ unum peccaluin toties in medium afferre. Si de occasione peccati esset sermo, non deerant Apostolo verba quibus suam explicaret mentem; nam de concupiscentia postea agens, dicit peccatum occasione accepta, omnem in se operatum esse concupiscentiam. ' Quod de imputatione, pravitate totali, vel imitatione Apostolus non loquatur, nil obstat, quum dicat plane unius peccato omnes homines in condemnationem venisse: IMF *Ἰταγαπτύματιτ* ·<Γ iràrrar ài-JpwTCUr *ιισ χαταχριμα.*

12G. *Obj.ii.* Apostolus dicendo mortem ante legem mosaicam regnasse etiam in cos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adam, manifesto ostendit omnes co reatu haud teneri: omnes quippe ante legem datam rei tenebantur ob violationem legis naturae; sed illi tantum Adæ peccanti adsimilabanlur, qui praecepta divina exterius sibi data transgrediebantur. Mens igitur Apostoli est: Quotquot ante legem mosaicam vixerunt, Adæ prævaricationem haud sunt imitati: attamen in eos dominata est mors, quæ peccati est pœna: ergo peccati rei erant, ob legem naturalem violatam.

127. *Resp.* Non eo loci laborat Apostolus ut legem naturalem statuat, quam secundo capite praeclare jam demonstraverat. 8 Omnes hic peccati reos dicit, ulpolc mortis lege adstriclos; quæ in homines universos semper dominata est, etiam ante datam legem, in eos ipsos qui Adæ prævaricationem nullo suo actu fuerant imitati. Profecto si ad adultos sua voluntate peccantes verba Apostoli restringantur, deficiet argumentum quod ex mortis universalitate ad universalitatem peccati demonstrandam desumpsit: magnus enim est eorum qui ante usum rationis moriuntur numerus, qui ca in hypothesi peccato omni carerent.

Ergo vel peccatum originis mlmittcnrlum, vel Apostoli demonstratio infirma agnoscenda erit Perrone post Toletum Apostolum ita explicat, ut peccatum ante datam legem mosaicam haud imputatum intelligatur, quatenus pumas <|iias ferebat lex illa haud aecum ferebat. Quod igitur mors hominibus dominaretur , factum eslob peccatum a primo homine admissum, quod loti humano generi commune habebatur.

128. *Obj.* 0. Inter Adamum et Christum oppositio potius quam similitudo reperitur : in eo autem comparatio ab Apostolo instituta contineliir, quod Adam, primus homo et peccator, loti humano generi exemplo suo et culpa fuerit peccandi occasio : Christus autem universis illi erodentibus sit gratite et salutis auctor. *

120. *Resp.* Re quidem vera si Adam nobis nonnisi exemplo nocuerit, deerat fundamentum comparationi quam adeo diligenter persecutus est Apostolus : quapropter mirum non est cos qui originis peccatum negant, nullam fere similitudinem , vel *levissimam,* 8 agnoscere. Disputationem idcirco salis obscuram dicit Rosenmüller, Apostolum ad menlem Judæorum loqui intelligens. Cælerum lux fulget clarissima, et similitudo palet, dogmate hæredilariæ noxæ admisso ; sicut enim Adam unico suo actu se lotumquc genus humanum omni dono praeclaro gratiae spoliatum reliquit, unde iit, 'ut quotquot ab eo sunt progeniti, ejus teneantur delicto ; ita et Christus, semel se oblato, humante sute naturae gloriam promeritus esi, humano vero generi gratiam et salutem , cujus sunt participes quotquot illi in baptismo renascuntur, et fide et dilectione adhaerent. Juxta Ermeniæ leges ea ccrie est praeferenda interpretatio, quæ seriei orationis convenit, et qua posita scriptor(l) sacer inania verba protulisse non videbitur.

150. *Obj. 'I.* Sicut Christus salutem non attulit, nisi iis qui cum Salvatorem agnoscunt et fide amplectuntur, ita nec Adam interitus fuit raiisa , nisi iis qui eum peccando imitantur. Æque extenditur salus et interitus : « Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. »5

131. *Resp.* Comparatio non exigit ut singula ad amussim ex utraque parte conveniant :satis est enim insignem aliquam existere similitudinem. Profecto Christus omnes suo sanguine redemit, quos Adam suo inquinaverat peccato, copiosamque dedit redemptionem , cujus fiunt participes quotquot in eo renascuntur : sed quum spiritualis nativitas a naturali differat, requiritur in adultis fides, una cum aliis animi dispositionibus, ut filii Dei sint. Cæterum vi illius mortis facium est ut universi prorsus homines, nc reprobis ipsis exceptis, resurrecturi sint, adeo ut hic effectus æque pateat ac mort, quæ, Ada peccante, totum genus humanum obstrinxit; quod Apostolus objecto loco tradit : « Quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ila el in Christo omnes vivificabuntur. »

152. *Obj.* 8. Quum Julianus Cassianus nuptias malas prædicarel, et exe· crandam generationem, Clemens Alexandrinus ei, testimonia quæ labem naluræ adslruere videntur objicienti, respondit : ◦ Nullus est a sorde iriuii- » dus, » ait Job, « nec si sil quidem una » dies vita ejus. » Dicant ergo nobis , ubi fornicatus est infans natus? vel quomodo sub Adæ cecidit execralionem, qui nihil est operatus? Restat ergo eis, ut videtur, consequenter, ut dicant malam esse generationem, non

(l) Vide Damesium in loc.

(i) Roicnmüller in toc. iJ, I. Cur. ir. .'i.

solum corporis, scd ciiam animæ, per qunm cxistit corpus. Et (piando dixit David : 1 In pcccatis conceptus sum. et » in iniquitatibus concepit me mater » mea: » dicit prophetice quidem matrem Evam : sed Eva quidem fuit *mater viventium ;* el si *in peccatis fuit conccplus,* at non ipse in peccato, neque vero ipse peccatum. » 1

15S. *Rcsp.* Locus illo non caret obscuritate; nec enim facile distinguuntur quæ objicit Julianus , ab iis quæ ex sua sententia dicit Clemens. Cæterum testimonia Scriptura) quibus peccatum originis adstruitur, objecta videntur a Juliano ut ipsa generatio inquinata haberetur. Quum reponerent Catholici sordem illam ab Ada derivari, Julianus provocat ut demonstrent, quomodo infans, nihil per se operatus, ea inquinari potuisset ? ῦ r»r »cv *Aλαμ irKVKVtritXtr* àçar re *μ·1* l» ÙIQ *σα' · Ulrinque conveniebat infantem esse inquinatum ; Catholicis dicentibus eum sub execralior.em Adæ cecidisse : Juliano respondente execratioriem generationi ipsi, ulpote in se make, adnecti, idque Davidis testimonio firmante. Ne igitur conceptui ipsi sordem inesse fateretur, visum est Clementi matris nomine Evam intelligcre , veluli *prophetice* Davidis matrem, quæ, quum viventium mater vocetur, posteros suos vivere contendit, nec esse ipsos peccata , imo non esse in peccato, eo sensu quod non generationis vi constituantur peccatores, quamvis procul dubio peccatum geniti contrahant. Profecto Clemens agnovit baptismum esse lavacrum quo sordes peccati absterguntur : Xcvrp» *μιι,* J'i κ r»r ἀ/xa^riar s De Clementis sententia nulla lis mota est a Pelagianis; quamvis vel invitos suffragatores magna industria quaesiverint.

134. *Obj* 9. Chrysostomus in veri» Apostoli dicit : « At vero ex illius (zfr/œ) inobedientia altcrum peccatorem exlilisse ; id vero quam (obsecro) congruentiam , consequentiamque habeat' Invenietur enim nec, pernas quidem debere , qui talis fuerit, si quidem non ex se ipse peccator extilerit. Quid igitur hoc loco verbum hoc *pcccatorei* significat? mihi videtur lantumdem significaro , quantum illud , supplicio obnoxii, ac morlis rei? « 3 » Infantet baptizamus, cum non sint coinquinati peccato, ut cis addatur sanctitas, justitia , adoptio , hereditas , fraternitas Christi, ut ejus membra sint. » *

133. *Rcsp.* Chrysostomus intclligil 8. Paulum eo loci cum Judæo certare, qui salutem ex Christi morte universis hominibus offerri mirabatur ; quum non magis ultra fidem esset, quam interitum ex unius delicto omnibus provenire , prout Judaeis persuasum erat. Putat autem eum in morte, quæ supplicium erat peccati,præcipue insistere, ulpote notissima, quin de peccato ipso quo unusquisque tenebatur, disertius loqueretur,quamvis ipsum mortis essel omnibus causa : « invenietur enim nec poenas quidem debere * * * si quidem non ex se ipse peccator extilerit. · Igitur peccalores latiori sumit sensu, quod censeat Apostolum nondum reni plenius pandere ; « quod autem in quæstionem cadit, est, qua id de causa factum est? sed nondum hoc addit neque enim ipsi ad præsens conducit, nam adversum Judaeum constituta pugna est ambigentem ac deridentem, quem per unum justitiam factam esse vult. » 4 Quidquid sil de hac ratione explicandi mentem Apostoli, constat Chrysoslomo adeo fuisse persuasum peccato unumquemque inquinari, ut mortem omnino ejus poenam haberet :

(I) Strom I. iii. n. xvi.
(») L. I. Psdagog. c. vi. sub initium.
(1, Itoni. v. in Ep. ad Horn.
(4) Ilum, ad Neophytos.
(B) Horn. x. in Ep. ad Ilotn.

• Liquet quod non ipsum peccatum quoti a legis transgressione ortum est, sed illud quod ab Adam inobedientia : ipsum illud , inquam , peccatum erat , quod omnia perdebat ; et quænam rei «hujus probatio fuerit ? nempe quod omnes ante legem interirent. »1 Altero in loco objecto Chrysostomus effectus baptismi effert, quum præter remissionem peccatorum , quæ quis adultus patraverit, plurima tribuat dona et privilegia. Id parvulorum baptismate illustrat, nec enim ad suorum peccatorum remissionem baptizantur, quamvis procul dubio baptismus illis ad remittendam noxam originis conferatur. Cæterum Pelagiani perperam reddiderunt textum, uti illis olim exprobravit AUgUStinUS : J«è rsvr» *luti τα, iraiti<t ιαπτῖζιμιι xairoi ἀμα^τίματα ix iXcrra.* « Vides ceric non ab eo dictum esse *parvulos non coinquinatos esse peccato,* sive *peccatis ;* sed *non habere peccata :* inlellige propria, et nulla contentio est. At inquies : Cur non ipse addidit propria ? Cur putamus, nisi quia disputans in catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullius pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur. » * Profecto Chrysostomus alias dicit : « Deus in regenerationis lavacro mentem gralia tangit, radicale peccatum evellit. » 5 « Quando Adam peccavit illud grande peccatum, et omne genus hominum in commune damnavit, de moerore pœnas luebat. » * Alia plura ejusdem sancti Doctoris testimonia laudat Augustinus, cumque ostendit concordem cæteris Patribus in hoc dogmate , quod merito habet praecipuum : « Hoc autem unde nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta. Quisquis in Christiana fide vult labefactare quod scriptum est, « Per hominem » mors , et per hominem resurrectio » mortuorum, sicut enim in Adam « omnes moriuntur, ita et in Christo » omnes vivificabuntur : » totum quod in Christum credimus auferre molitur. » »

150. *Obj.* 10. Abhorret ab omni humanitatis sensu ut lotum humannni genus, uno Ada peccante, damnatum censeatur.

157. *Rcsp.* Latiori sensu damnatio est illa humani generis conditio, qua donis siipernaturalibus spoliatum est, et gloriæ coelestis fruendæ spe Nihil nos cogit ut posteros Adæ ob unicum illud peccatum suppliciis inferorum cruciandos existimemus. Rationi autem certe non repugnat, ut Deus homini rebelli dona gratis concessa subducat, ejusque posteros iis carere velit , quæ nullo suo jure possent sibi vindicare. Cæterum si quid durum nimis ex peccati originis dogmate sequi videatur, judicia Dei æqua esse credendum est, gratoque animo remedium donumque, in Christo oblata, sunt excipienda.

158. *Obj.* II. Si nascamur peccato inquinati, quod nullatenus a nostra pendet voluntate, Deus dune illius conditionis auctor habendus erit, qua lilii sumus iræ, divinæ ultioni obnoxii. 0

159. *Resp.* Deus natur.e est auctor: quod autem hæc labe peccati inquinetur, Adæ culpa contigit, non Dei decreto : in eam scilicet conditionem ipse lapsus in causa fuit, cur posteri ejus ei subjacerent. Ordinatione divina æquissima facium est, ut totius generis humani sors felix vel infausta ex obedienlia Adæ penderet : nec enim illis denegabantur debita, sed qua' gratis concessa sunt, ex summa donantis municiceulia. Filii quidem iræ

(i) Horn. i. in Ep. ad Horn.
(1) Aug. contra Julianum l'elag. I. I n. 'H. MO
(X) Chrys. honi. it. in I ad Cor.
(4) Ep. ad Olympiam.
(5) Aug. contra Julian. I. ». n. Ji·
(0) Unitarian Miaeellaoy, »ol. !. p· 13»·

nascimur, iis donis spoliati, quæ filiis dilectionis concessurum se decreverat Pater beneficus : sed non constat ultionem aliquam eos manere qui decesserint solo peccato originis maculati. *

140. *Obj.* 12. Absurdum est homines reos teneri oh Ada? culpam ante sex millia annorum admissam. 3 Quod si dicantur alias rei, quam vere ac proprie , frustra, imo perniciose vox illa adhibetur.

141 *Hesp.* Manifestum est discrimen inter reatum peccati personalis, cl eum quo quis ratione originis tenetur. Verus tamen est uterque , nam anima hæredilaria noxa adslricta Deo est mortua, omni jure ad regnum coeleste carens. Hujusmodi reatum contrahi ab iis qui per sæculorum seriem ab Ada nascuntur , absurdum non est ; nascendo enim inter ejus posteros recensentur , noxa idcirco gravati, quam ipse, caput generis humani, admisit.5 Quod si quis velit labem hanc originis cum labe peccati personalis confundere , ut facilius dogma impugnet , nobis ignoscendum, qui dogmate admisso , discrimen manifestum agnoscunt. Nec ideo frustra , vel perniciose rei dicimur, et credimur.

142. *Obj.* 15. Omnis morum regula tollitur, innata et totali hominis pravitate admissa.

145. *llcsp.* Non docet Ecclesia tantam naturæ depravationem , qua boni moralis tollitur facultas, vel libertas a malo abstinendi; quamvis homo lapsus nil quod ad salutem conducat aggredi possit absque graliæ auxilio. Manet igitur morum regula, quia ipsa labes originis peccatum actuale non inducit, nisi libero voluntatis consensu. Quæ Prcsbyteriani, Episcopales aliique sectarii de totali hominis pravitate lradont, a dogmate Catholico de labe ipsa originis sunt omnino distinguenda.

CAPUT IV.

DE HOMINE LAPSO.

144. Universum genus humanum originis labe infici ostendimus : cui tamen dilucide cxplicandæ nos impares profiteri cum Augustino haud gravati sumus : nec mirum rem certo divina revelatione constare, quamvis ejus natura non plene innotescat. Effectus ejus facile quidem dignoscuntur : inde enim iit, ut infirmi nascamur, terumnis morlique obnoxii, fomite etiam viliorum , quem concupiscentiam vocant, in nobis accenso. Sunt ex Theologis qui, Augustini prætexenles auctoritatem , concupiscentiam cum reatu mortis afferme peccatum originis esse censent; aliis c S. Thomæ schola, eam *materialem* peccati hujus pariem, privationem vero justitiæ originalis /w-*malem* designantibus. Lulherani et Calviniani ipsam esse peccatum originis contendebant, adeo ut vere et proprie, etiam in renalis, peccati haberet rationem , omnesque ejus motus peccata forent. Hunc errorem , sententiis scholarum illaesis, anathemate damnaverunt Tridentini Patres : « Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quae in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat : aut etiam asserit non tolli Lotum id quod veram cl propriam peccati rationem habet ; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari ; anathema sil. lu renatis enim nihil odit Deus : quia nihil est damnationis iis, qui vere conse-

(I; Dura illa placita Presbylcrianis arriserunt: « All mankind , by their fall, lost communion «ilb God , are under bis wrath and curse, and so made liable to all the miseries of Ibis life, to death itself, and to the pains of hell fur ever. » Assembly's Shorter Catechism. 3. ID-

(S) Unitarian Miscellany, p. IC5.

(5) « That their condition may be affected by the conduct of Adam, has nothing in it impossible or unreasonable. » — Ibid.

pulli sunt cum Christo per Baptisma in mortem. Manere autem in hapti-zatis concupiscentiam , vel fomitem, hæc Sancla Synodus fatetur, cl sentit.... Hanc concupiscentiam , quam aliquando Apostolus peccatum appellat , Sancla Synodus declarat Ecclesiam Catholicam numquam intellexisse peccatum appellari quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinai. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit. » 1

145. Quæ allegarunt Protestantes Scripluræ testimonia ut probarent concupiscentiam ipsam, etiam in renatis , peccatum esse , eam quam tribuit Concilium Tridentinum excipiunt explicationem ; scilicet proclivitas ad peccandum peccatum aliquando dicitur, quum ex peccato sit Eam quam justi ipsi in se experiuntur pugnam descripsit Paulus , verbis vehementioribus usus, ut tenlationum exprimeret molestias ; salis tamen indicans peccatum nullum repugnantibus viriliter esse, nam « nihil nunc damnationis est iis , qui sunt in Christo Jesu,qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vilæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. » 2 Quod autem ploret se peccato subjici, sicut servum venundatum domino, motuum libidinis vehementiam exprimit ; sed plane significat se repugnantem haud esse reum : « Nunc autem jam non ego operor illud , sed quod habitat in me peccatum. » 3 Profecto S. Jacobus . sicut et Paulus , concupiscentiam peccati causam declarat : « Unusquisque vero lentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde concupiscenlia cum conceperit, peril peccatum.

146. Amissum esse penitus primi hominis peccato humanæ voluntatis liberum arbitrium asseruerunt Lulherus , Calvinus . et deinceps Jansenius. Celebris est Lutheri liber « de servo arbitrio, » quem adversus Erasmum arbitrii vindicem edidit : quo duriora contineri faletur Walchius , adeo ut visus sit, ac si « homini plane omne liberum arbitrium denegaverit, non alienus ab eorum sententi.i, qui inevitabilem quamdam necessitatem inducant. » B Calvinus passim eam tradit, verborum ambagibus nonnumquam tamen usus. ° Equidem, utiadnotat Walchius , « qui sane ex decretis divinis absolutis cuncta derivant, non possunt non inevitabilem necessitatem admittere, hominemque omni privare libertate. « 7 Nec tamen gravabatur Calvinus hominem a coactione, seu vi externa, qua voluntas invita moveretur, liberum faleri : « Liberi ergo arbilrii hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni æque ac mali electionem, sed quia male voluntate agit, non coactione. Optime id quidem : sed quorsum attinebat rem tantulam adeo superbo titulo insignire ? Egregia vero libertas, si homo quidem non cogitur ad serviendum peccato : si tamen est iJtAÎJcvxtr, ut vincla teneatur peccati compedibus ejus voluntas. » 8 Jansenius verbis aliis idem docuit : voluntatem enim agi delectatione terrena necessario, nisi praevaleret delectatio coelestis, dixit; coactionem, haud vero necessitatem libertati repugnare asserens cum Bajo. Prcsbyteriani hodierni idem senlire videntur : 9 quamvis sa-

te Sess. v. c. 5. (i) Rom. viii. I.
(5) Ibid. vii.17. (ii Jac. i. U.
(3) Inlrnd. ad libros Lutheran» Ecclesia; Symbolicos 1.1. c. vit. p. 80. Vide ipso Lutheri verba relata a Moblor Symbolik I. i. c. i. §. î. p. II. not.
(fl) Inatit. L ii. c. ii.
(7) Introd. I. t.c. vii. p. 780.
fe) Inst. I. ii. c. ii. n. 7.
(ti) « Nor is violence offered to the vili of the creatures. » Confession of faith , c. Hi. η. I. Vide etiam c. it. I. « God hath endued the "ill of man with that natural liberty , that is neither forced, nor by any absolute necessity of nature determined , to good or evil. »

hiralem necessitatem , scilicet qu:·' ex naiuræ constitutione provenit, etiam excludant.

147. Concilium Tridentinum libertaloin humanam vindicavit, hoc odito canone : « si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum el exlinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a satana invectum in Ecclesiam; anathema sit. »1 Quum nomen relineret Janscnius, re negata, contendens scilicet libertatem a necessitate qua delectatur voluntas non requiri in præsenti hominis conditione, ut reus habeatur, Innocentius X. haereticam declaravit propositionem : « Ad merendum vel demerendum in statu naiuræ lapsa non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. »' Inepte quidem praedicatur voluntatis a coactione immunitas : nam coaclio, quum sit vis externa adversa, in voluntatem nullatenus cadere potest, repugnat quippe velle simul el nolle : « Etenim violentia proprie dicta, quæ voluntatem ipsam perimit, fictum est aliquid, neque extat uspiam ; neque facit, aut operatur aliquid, quia nihil est, uti nec ilia omnia quæ ad contradictionem implicata dicuntur. » Ha præclare Petavius.5 Ipsi qui fato omnia regi contendebant Stoici ; vel qui homines, brutorum animantium instar, instinctu quodam et naiuræ impulsu dicebanl agi; vel qui Dei decreto el prædeslinatione singulos aclus definiri putabant Calviniani, non eam sustulerunt libertatem, quæ est a coactione : fatebantur enim hominem velle, cl sibi volendo complacere ; in eo errantes, quod arbitrium voluntatis et electionem negarent. Hanc agnoscat necessc est quicumque liberum hominem ex animo prædicat.

Propostho.

Liberum hominis arbitrium Adag I peccato amissum vol extinctum non est : sed homo lapsus vere liber est a necessitate.

14H. *Probatur* 1. *ex Scriptura.* Per Isaiam dixit Deus : « Si volueritis el audieritis me, bona terra comedetis. Quod si nolueritis, el me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos. » 4 Hæc, quorum simillimi testimonia passim occurrunt, indicant volendi vel nolendi facultatem penes homines esse, adeo ut pro suo arbitrio velint, vel nolint, ad voluntatis exercitium nulla causa necessario determinati. Illuderet sane Deus hominibus, cos vocibus hujusmodi alloquendo; et haud absque injuria minaretur poenas se irrogaturum, ipsis suo arbitrio haud utentibus, sed subjacentibus necessitati.

149. Ecclesiasticus dicit : « Deus ab initio constituit hominem , et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata cl præcepta sua : si volueris mandata servare, conservabunt te,el in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem : ad quod volucris, porrige manum tuam. Ante hominem vita el mors, bonum et malum : quod placuerit ei, dabitur illi. » 5 Quum sacer scriptor legentem alloquatur, liquet hominem lapsum ea pro arbitrio agendi facultate frui : quod illusorie el falso diceretur, si necessitate quacumque determinaretur.

150. Caino cædis reo dixit Deus : « Quare iratus es? et cur concidit facies tua ? Nonne si bene egeris, recipies? sin autem male , stathn in foribus peccatum aderit ? Sed sub te erit appetitus ejus, et tu doDiinaberis illius.

la-toÿan nrw inpiurn

(<) .Sets. vi. can. b.
(1 111. prop. Jans.
(3 De open: sei dierum I. *Hi. c.* iii. n. it.

(4! liaiæ i. It).
(C) Eccli. xv. i I.
(β) Grn.il. 7.

Ipsæ voces adhibitæ. sunt ut mulieris viro subjectio declararetur.1 Dominatur Igitur homo lapsus peccato, illudque pro arbitrio complectitur, vel respuit.

151. *Probatur* 2. *Patrum auctoritate.* Cyrillus Alexandrinus : « Sui juris est, ct ad id quod sibi visum est, soluta cujusvis hominis est mens. Quaro licet malis legibus quidam ad id quod rectum non est, instituti sint, ad meliora facile sc transforent et utilia, si velint, cum naturæ legibus ad turpia non sint allegati, neque necessariis quibusdam attractionibus præter voluntatem cogantur. Sed, ut dixi, licet ipsis libere transferri ad id quod melius est. » 3 « Illud igitur maximopere considerandum est, quia rationali creaturae liberam potestatem Creator largitus est, etsuæ voluntatis habenas cuique commisit, ut in eo sit quicquid probaverit eligere. »·

152. Chrysostomus : « Proptcrea te Deus liberi arbitrii fecit, ut ne postmodum expostules cum ipso, tamquam necessitate constrictus. »4

155. Basilius : « Unicuique nostrum intus inest statera quædam a Conditore nostro fabricata, in qua rerum natura discerni potest : « Posuit, » inquit Deui, xxx, 15, « ante faciem tuam vitam » et mortem, bonum et malum, » naturas duas invicem oppositas. Eas tu ex adverso privato in judicio luo et examine ponderato. Expende diligenier quid tibi magis expediat, utrumnam temporariam eligere voluptatem, et per ipsam mortem consequi sempiternam , an laborem et perpessionem, quæ inest in exercitatione virtutis eligentem eam adhibere conciliatricem ælernæ vitæ.»5 Genethliacos refellens, ait : « Quarum rerum domina est uniuscujusque nostrum voluntas 'hoc est, studiorum virtutis aut vitii) illarum etiam causas coelestibus attribuunt. » nr* ; -rp»e«'»«»r ikàtfriu ·μvι »υpία (xiyv M r«r ixn-ditr.uxrvr apirar · ar) x«« ritrr·» rir iiritr rlir

151. Optatus Milevilanus :« Denique voluntas habet prenant, necessitas veniam. Homicida scelus, dum nemo cogit, potest et facere, potest et non facere. Adulterium mœchus , dum deforis nemo compellit, potest admittere, potest cl non admittere ; et cætera hujusmodi , in quibas liborum habetur arbitrium. »7

155. Epiphanius , Isaiæ testimonio recitato , animadvertit : « Ex quo perspicue illud , ac cilra dubitationem efficitur, liberum arbitrium homini a Deo esse concessum, cum ita per se dixit : « Si volueritis, et si nolueritis; » adeo ut bene agere, vel malas res concupiscere in illius arbitrio sit relictum. » 8

156. Cyrillus Hierosolymitanus : « Liberi arbitrii est anima. Et diabolus suggerere quidem potest ; necessitatem vero afferre non potest. Proponit tibi stupri cogitationem. Si vis, eam admisisti , si non vis, non admisisti. Si enim necessitate impulsus, stuprum faceres, cur gehennam pararet Deus? » 9

157. Hieronymus : « Liberi arbitrii nos condidit· Deus, nec ad virtutes, nec ad vilia necessitate trahimur. Alio» quin ubi necessitas est, nec damnatio nec corona est. »10 Quum his verbis abuterentur Pelagiani, ea se toto corde amplecti significavit Augustinus, gratia? auxilio opus esse animadvertens : « Quis non agnoscat ? quis non toto corde suscipiat ? quis aliler conditam humanam neget esse naturam ?» " Alib»

(I) Gen. iii. 16.
(S) L. viii. conlra Julianum.
(3) In Joan. I. ix. c. x.
(1) Hom. liv. in 1. ad Cor.
(3) In hom. ad Ps. Ili.

(ft) Horn. vi. in Hexam. n. 7
(7) !.. vii. de Schismate Donaliilarut».
(8) Hær. ivi. (9) Catechesi iv.
{IU) L. adr. Joviman. n. 3. ed. Vall.
(II) L. de nat. eigral. c. lxv. n. 78.

dicit : « Revelavit autem nobis (Dews) per Scripturas sanctas esse in homine liberum voluntatis arbitrium. » '

158. S. Prosper : « Qui dicit, quod liborum arbitrium in homine nihil sit.... non est Catholicus. » ²

159. S. Thomas Aquinas : « Quidam posuerunt , quod voluntas hominis ex necessitate moveatur ad aliquid eligendum ; non tamen ponebant quod voluntas cogeretur : non enim omne necessarium est violentum , sed solum id, cujus principium est extra , unde et motus naturales inveniuntur aliqui necessarii, non tamen violenti..... Hæc autem opinio est haeretica : tollit enim rationem meriti et demeriti in humanis actionibus. Non enim videtur esse meritorium , vel demeritorium , quod aliquis sic ex necessitate agit, quod vitare non possit. Est etiam annumeranda inter extraneas philosophia: opiniones, quia non solum contrariatur fidei, sed subvertit omnia principia philosophia: moralis. Si enim non sit liberum aliquid in nobis , sed ex necessitate movemur ad volendum , tollitur deliberatio, exhortatio, praeceptum, et punitio, et laus et vituperium, circa quæ moralis philosophia consistit. » 5 Et alias : « Absque omni dubitatione hominem arbitrio liberum ponere oportet. Ad hoc enim fides adstringil, cum sine libero arbitrio non possit esse meritum, vel demeritum, justa pœna, vel praemium. » *

160. *Probatur* 3. *ex humani generis consensu :* quamvis enim sint qui pravis principiis imbuti, libertatem negent, universi fero homines eam agnoscunt : .sentiunt quippe absque ea peccari non posse : « Etiamne hi libri obscuri » inquiebat Augustinus, Manichæis respondens mihi scrutandi erant, unde dljcerem, neminem vituperatione suppliciovo dignum, qui aut id velit quod justitia velle non prohibet, aut id non faciat quod facere non potest? Nonne ista cantant et in montibus pastores, ct in theatris pootæ, et indocti in circulis, et docti in bibliothecis, et magistri in scholis , et antistites in sacralis locis, ct in orbe terrarum genus humanum ?» “

161. *Probatur* 1. *ex intimo cujuseiimi/ue sensu ;* unusquisque quippe sentit se nulla necessitate impelli, sed sui actus esse dominum , adeo ut agere vel non agere possit, vel contrarium elicere actum. Intimo hoc sensu discernuntur motus *indeliberati,* quos cohibere non possumus, ab iis qui *deliberate* fiunt. Nec intimius certiusve novimus et sentimus nos esse, quam hac pollere facultate agendi vel non agendi. 0 liem quisque intime scnlil meritum culpamve in iis non reperiri quæ ex naturæ necessitate contingunt: par autem est ratio undecumque necessitas oriatur, et quæcumque sil animi delectatio, si et ipsa ex necessitate proveniat. Quum igitur homines peccantes mordeat conscientia, bene agentes vero probet, liquet unumquemque intimius sentire se liberum esse ab omni absoluta necessitate.

162. *Obj.* I. Apostolus se necessitate premi queritur : « Quod enim operor, non inlelligo; non enim quod volo bonum, hoc ago ; sed quod odi malum , illud facio. * * * Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est iu membris meis. » 7

163. *Rcsp.* Pugnam carnem interet spiritum Apostolus describit, de qua alias.dicit : « Caro concupiscit adver sus spiritum, spiritus autem adversus carnem. » ' De molibus *indeliberatis,* uti aiunt, concupiscentiæ loquitur, quibus voluntatem repugnare declarat: proinde non favet Jansenianis aliisvc voluntatem necessario complacentem sibi in malo statuentibus.

161. *Obj.* 2. De iis qui resistunt veritati dicit : « Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. »2 Id de lapsis hominibus universe dicerc licet.

165. *Resp.* Specialis fuit Apostolo ratio de iis id asserendi, quippe repugnando veritati sese mendaciorum patri manciparunt : de quibus proinde vere cum Bernardo dicimus :« Voluntas est, quæ se, cum esset libera , servam fecit peccati peccato assentiendo. » s

166. *Obj.* 3. Augustinus ait : « Libero arbitrio male utens homo ct se perdidit ct ipsum. » 4 « Postquam libera autem ipse voluntate peccavit, nos in necessitatem praecipitati sumus, qui :ib ejus stirpe descendimus. » 5 « Quia peccavit voluntas , secuta est peccantem peccatum habendi dura necessitas. »e « Multum erras,qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse ptenam, quod nulla necessitate commissum est. » 7

167. *Resp.* Augustinus liberi arbitrii nomine aliquando intelligebat libertatis illam perfectionem , qua voluntas adhuc integra, nullo irretita impedimento, ad Deum facile ferebatur. Illud plorat amissum : « cum libero peccatur arbitrio, victore peccato amissum est liberum arbitrium. » 8 « Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus ' « Quis nostrum dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum . seu illa, quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino : « Si vos Filius libera» verit, tunc vero liberi eritis : - utique liberi ad bene justeque vivendum. »·0 Necessitas peccatum habendi, de qua Augustinus loquitur, orta ex peccato Adæ, est ipsa noxa hæreditaria , quæ etiam necessitatem quamdam moralem , vagam quidem et indeterminatam , in culpam aliquam incidendi secum fert. Cælerum sæpissime dixit. « nos non necessitate, sed voluntate peccare. » “ Illud quod contra Fortunatum Manichæum disputans dixit, nos Ada peccante in necessitatem praecipitatos, illustrat consuetudinis pravae exemplo ; hæc scilicet libere contrahitur, sed vim quamdam , quæ necessitatis instar est, sccum fert. Subjungit idcirco stalim post verba objecta : « Potest autem unusquisque nostrum, mediocri consideratione,invenire verum esse quod dico. Hodie namque in nostrisactionibus, antequam consuetudine aliqua implicemur, liberum habemus arbitrium faciendi aliquid, vel non faciendi. Cum autem ista libertate fecerimus aliquid , et facti ipsius tenuerit animum perniciosa dulcedo et voluptas, eadem ipsa consuetudine sic implicatur, ut postea vincere non possit, quod sibi ipsa peccando fabricata est. » 12

168. *Obj.* 4. Homo lapsus innatæ cupiditati obsequens voluntarie agit, ideoque libere, quamvis non valeat voluntatis delectationem cohibere.

(1) L. de gral. el lib. arb. c. il.
(i) In reap, ad cap. Gall. Sent. 6.
(5) Quœat. vi. *de malo,* an. unie.
(*} Qu. 94. *de verit.* art. I.
(5) Aug. I. do duabus animabus c. xi. n. 13.

(6) a C'esi ma propre volonté, je le sais, je sens, et je lo connais aussi certainement. que)' suis convaincu ‹ic mon existence. » Jacquelot,sut l'existence do Dieu. Diss. II. c. viii.
(7) Rom. vii. 95.

(1} Gal. V.I7. (9) II.Titn. ii. 96. (3) Serm. 81. in Cani. n. 7. In Enchiridio c. 50. t. vi.
(5) Disp. II. contra Fortunatum n. 22.
O) L. de perfect, just. c. 4.
17) I.. I. op. intperf. e. 105.

(8) In Enchir. c. so.
(n; In Ep. ad Vitalem 917. c. I.
(10) !.. I. contra duas epist. Pelag·
11) L. 3. de lib. arb. c. S.
(19) Di«p. 11. contra Fortunatum Vauieh. n. «

HW. *Hrsp.* Qui cupiditati obsequitur voluntarie ct libere agit ; sed non ideo lihere, quia voluntatis quæcumque delectatio sentitur; nam si consensum denegare haud potuisset, libero non ageret : libertas quippe voluntatis electionem, et dominium sui actus exigit. Accurate Nemesius, Syrus sæculo quarto exeunlc scriptor, animadvertit · « Quod si appetitio quoque necessitate sequitur, ubi tandem liberum erit arbitrium ? Etenim liberum sil oportet quod sui juris est arbitrium. Esset autem liberum, si iisdem circumstantibus, in nostra esset potestate aliquando appetere , aliquando non appetere. Quod si necessitate quadam sequitur appetitio, perspicuum est etiam fato appetitionem fieri, tametsi a nobis fiat, ac secundum naturam nostram , et impulsionem , ac judicium nostrum. » 1 Verbis ludunt qui voluntarie et libere aliquando confundunt, aliquando distinguunt, ut vocum ambiguitate abutenles, veterum Patrum testimonia ad novitias opiniones tuendas adhibeant. Populari usu *voluntarie* et *libere* idem sonant, prout etiam ante ortam Jansenianam hæresim plerumque absque discrimine usurpabantur : sed quum hujus patronis placuerit post Bajum assercre: « Quod voluntarie fit, etiamsi necessario liat, libere tamen fit ; »s voces accurate dislinguendæ sunt, et voluntatis dominium, quo I in utrumque potest, »5 omnino exigendum est ut libere dicatur fieri, quod voluntate iit. *

170. *Obj.* 5. Experientia constat hominem lapsum peccandi subjici necssilati ; sæpius enim quis sibi complacet in malo, cl præceps fcrltir in peccatum , judicio et proposito mentis obstantibus.

171../{<·.ψ· Ipsa experientia constat hominem libere suæ voluntatis consensum, quem retinere posset, praestare. Quod autem prius derelinquat propositum, ct invitus fere labatur, voluntatis infirmitatem et vehementiam concupiscente probat

ANIMADVERSIO DE OPERIBUS HOMINIS I.APSI.

172. Calvino docente, homo adeo est corruptus, ut nihil nisi damnabile ab eo possit prodire.s « Stet ergo nobis indubia ista veritas, quæ nullis machinamentis quatefieri potest, mentem hominis sic alienatam prorsus a Dei justitia, ut nihil non impium, contoiliim, fœiluin , impurum , flagitiosum concipiat, concupiscat, moliatur :cor peccati veneno ita penitus delibutum ut nihil quam corruptum fœtorem efflare queat. » 6 Episcopalian! non satis recedunt a tristi hoc et horrendo principio. 7 Cælerum quum nulla absoluta necessitate homo lapsus ad peccandum feratur, sed libero potius præstet arbitrio , pronum est deducere non omnes ejus actus peccato infici. Equidem ratione pollet, viresque habet naturales, quibus bene uti valeat : quamvis nonnisi ex graliæ cœleslis motu aliquid quod ad vitam ælernani ducat, cogitare possit, vel inchoare. Quæ viribus naturæ facit rationi congrua , nec ullo pravo fine vitiata, bona sunt, licel

li Ile Natura hominis c. XXXV.

(Î) 3'> Prop. damn, a Gregorio XIII.

S) S. Thomas. I. i. q. G. a. i. ad i.

I, ·ı Mais parce qu'ici le mot de *vouloir* est equivoque , il faut remarquer , que suivant leurs pensées, *vouloir* ne signifie, a proprement parler, autre chose, que *rontenlir a faction qui ne fait,* et ne «y opposer pas. en un mot c'est la faire •ans conlrainle. * · · Si une pierre qui tombe . •i un.- litière qui roule, avait la connaissance de losophes. » Jacquelot. Uiss. iii. c. viii.

(B) Init. I. 11. c. iii.

(G) Ibid. c. v. sub finem.

(J) « Works done before the grace of Chris· and the inspiration of his Spirit ,are not pleasan· to God * * » yea rather, for that they are not done as God hath willed and commanded ſli n' to be done, we doubt not but they have the M lure ol sin. . Art. xiii.

sublimioris linis defectu. merito ct prœmio supernaturali careant. Augusliniani etiam ea hac. de causa culpa inquinari contendunt , quam fatentur non esse gravem. Cæteri plerique Theologi culpam ct meritum pariter abesse putant. Hinc non dubitant Ethnicos aliquos virtutes *morales* exer cuisse, et peccatores opera vitio va c.ua aliquando peragere. Profeclo Ba jana propositio damnata est : « Omnia opera infidelium sunt peccata , ct Philosophorum virtutes sunt vitia. » 'Concilium Tridcntinum etiam consuit : « Si quis dixerit opera omnia quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint. vere esse peccata , vel odium Dei mereri, anathema sit. »2 Equidem nulla ratio sinit ut quæ congrua sunt morum regulis peccatis accenseanlur eo quod a peccatore fiant, qui tamen nullum pravum finem sibi proponit, sed legis cordi insculptae dictamini obsequitur. Apostolus ait : • Cum enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea , quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex : qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis , testimonium reddente illis conscientia ipsorum , et inter se invicem cogita lionibus accusantibus, aut etiam defendentibus. · '· Quod autem dicit « Omne quod non est cx fide, peccatum est ; › * intclligendum plane est ile conscientia , seu certa quadam persuasione rem licere; agit enim de idolothytorum esu, quem peccatum inducere affirmai, quoties quis discernens ea , manducat, putans id non licere : ideo damnatur, « quia non ex fide, » scilicet quia mentis judicium actui non respondet.

175. Id igitur certo tenendum est hominis lapsi opera non necessario esse peccata ; quamvis haud negandum tantam esse infirmitatem humanam, ut facile ad peccandum labatur : vel enim in vetita nititur, vel quæ permissa sunt pravo fine prosequitur, vel alias plurimum deficit.

174. Dc poenis peccati originis , praeter mortem et vitæ ærumnas, et amissionem donorum supernaluralium, quæ alias fuissent data , de fide tenendum est vitam ælernam , bcalitudinem scilјcct supernaturalem amissam fuisse. Ada peccante. « Pœna originalis peccati, » inquit Innocentius HI., « est carentia visionis Dei : actualis veru peccati est gehennae perpetuæ crucia tus. » ' Cæterum quæ hac in re definita sunt recensebimus in tractatu de Baptismo.

H) l'rop. 45.
1i) Sees VI. <. vit. ,» Rom. ii. H.
4, Ibid. tir. iS.
's' Deer. l. iii. |. lî. Je Bipt.

PARS I\.

PNEUMATOLOGIA.

CAPUT I.

DE ANCELORI'M NATURA ET DOTIBUS.

175. « Angelorum vocabulum , ·· uti recte animadvertit S. Gregorius M. * nomen est oflicii, non naturæ. » 1* Ajyix«r Grace, Hebraice *nuntius* dicitur, quo nomine pracipue designati sunt cœlestes spiritus , qui divinas res hominibus nuntiabant. * Extitit apud Judaeos secta Sadducæorum , qui angelos, spiritusve aliquos existere negabant : « Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum. » ' Novissime haud defuerunt inter Rationalistas Germanos, qui angelos existere inficiarenlur; quæ de iis sunt dicta ad poeticum ornatum et allegorias referentes. Cæterum in libris historicis Veleris Novique Testamenti angelorum lit mentio nec allegoriae locus est in plerisque. De iis sæpius loculus est Christus Dominus. ' Tota Scriptura locupletia prabet testimonia, quæ recensere non vacat. Vehementer igitur erravit Hobbesius, asserens « angelum, vel nuntium a Deo esse omne id , per quod Deus supernaturaliter praesentiam sive potentiam suam extraordinariam manifestam facit , pracipue vero in somniis et visionibus. » ' Liquet enim haud mera phantasmata, sed veros nuntios divinitus missos, spiritus utique cœlestes, angelorum nomine apud sacros scriptores designari. Equidem quum Apostolus comparationem instituat inter Christum et angelos,6ut illius praestantiam ostendat, quis poterii suspicari hæc mera esse phantasmata ? In somniis nonnumquam visi sunt ; sed et vigilantibus etiam sese exhibuerunt prasentes, quod in Abrahæ, Lot, et Tobiæ historia videre est. Hinc Augustinus non dubitavit dicere : « esse angelos novimu» ex tide. »7 Scriptores omnes ecclesiastici per omnia sæcula fidem hanc testatam faciunt.

170. De creatione angelorum Moyses tacuit, ca verosimililcr de causa , quod mundi spectabilis originem, et generis humani res gestas præcipuas referre sibi proposuerit ; de angelis cæleroquin, quos Israelitæ, ex veteri traditione, agnoscebant, mentionem data occasione facturus. Angelos autem, sicut et cætera quæcumque existant, Deum habere auctorem et ratio suadet, et fides docet, Apostolo de Filio Dei dicente : « In ipso condita sunt universa in cœlis et in terra, visibilia el invisibilia, sive throni, sive domina-

I ; Ilum. inii. in living.
il UomioN nuntii 'O7 t>,' vocentur Num. ii. ti. Ju». n. Jac. ii. »!>. ó, Aci. «iii. 8.
ii Mattii. *ixiii.* IU. inii. 50. Vide Ilay, un Miracles cli. ii.
(i) In Leviathan, c. 51. eit. a Ziegler. I. I.d» Angelis §. 71. not. I. (6) Hob. i. 7.
J, tn Ps. ciii. Semi. i. n. 13.

tioncs, sive principatus, sive polestates, omnia per ipsum, et in ipso creata sunt.»' Merito igitur inter opera Domini in cantico trium puerorum recensentur : » Benedicite omnia opera Domini Domino . Benedicite angeli Domini Domino. » 1

177. Angelos diu ante spectabilem mundum conditos Graeci plerique Patres sentiebant, nonnullis ex Latinis suffragantibus. Hieronymus dicit : « Sex millia necdum nosiri orbis implentur anni, et quantas prius aeternitates, quanta tempora fuisse arbitrandum est, in quibus angeli, throni, dominationes, cæteræquc virtutes servierint Deo, et absque temporum vicibus atque mensuris, Deo jubente, substiterint?»3 Cælcri plerique cos simul cum mundo creatos crediderunt ; * quæ sententia jam invaluit, favente Concilii Lateranensis sub Innoccnlio III. decreto, in quo dicitur « Deus simul ab initio temporis utramque do nihilo condidisse creaturam, et spiritualem , et corporalem, angelicam, videlicet, et humanam. » Vox autem « simul » *pariter* aliquando significat : ideoque insignes Theologi recentiorcs , post S. Thomam Aquinatem , fatentur Græcorum opinationem non esse damnatam, praesertim quum constet mentem Concilii fuisse Origenis rejicere errorem , qui putabat res corporatas conditas eo consilio ut iis spiritus delinquentes, veluti carceribus, in pœnam admissorum includerentur. Tradiderunt idcirco Patres Lateranenses homines angelosque pariter creatos, ex primario Dei consilio, quin de tempore aliquid definirent.

17«. In coelo ipso *enipyreo* , ubi jam gaudent mentes bealæ, angeli conditi nonnullis videntur. Id aflirniat N. Thomas, ' cui præivit Bernardus : · In cœlo enim cecidit angelus sub praesentia divinitatis. » * Constat autem eos non stalim Deum vidisse, quapropter rex Babylonis cœlum conscensurus exhibetur, imagine mutuata a Lucifero gloriam coelestem suis viribus ambiente . « In coelum conscendam , super astra Dei exaltabo solium meum... similis ero Allissimo. » 7

179. Angelos spiritus esse tradit manifesto Scriptura, ocmperqm-credidit Ecclesia : OvXr x«rnr
ť⁵w/ « Nonne omnes sunt administratorii spiritus ? * Cæterum fuerunt qui cos existimarent haud omnino corporis expertes ; aerea enim et ignea illis tribuebant. Hæc tamcu opinaliu nonnullorum jam ab omnibus derelicta est, qui angelos puros esse spiritus, nulla materiei conjunctione gravatos, cum praeclaris auctoribus docent. « Natura hominis,» inquiebat olim Gregorius Nyssenus, « ex anima et corpore est complexa ; angelica vero incorpoream naturam sortita est - 9 Nullo supremo judicio res adhuc constat : quod enim a Concilio Lateranensi IV. decretum est, ad Manichaeorum errorem evellendum est directum , ut corporalium et spiritualium Deus agnosceretur auclor.,e Equidem lecto libro Joanuis Thessalonicensis in Concilio Nicæno dixit Tharasius : « Ostendit Pater quod et angelos oporteat pingi, quoniam circumscripti sunt,cl veluti homines apparuerunt mullis. Sancta Synodus dixit: Eliam Domine : » iuiJi χι⌒γτκ ⁂.
⁂ ir κιλλ,ἵΓ. 11
Hæc ostendunt quidem Patribus visum osse angelos esse pingendos; sed quum de ratione, quam liber urgebat, nui-

11) Coi. i. Irt. (4) Han. iii. 57.
(j) In c. i. Ep. atl Titum.
(I) Epiph. hœr. «5. n. 4. S.
(51 Sum. i. part. qu. 61. ari. I.
16) Serin, de ligno, forno. et stipula, modo Serai. 50 de diversis.
(7) Isaisiiv. 15. » Heb. ı. II.
(9) Ep. ad Euslaibiam.
(10) Estius in S seni. disl.».
(H' Col. Hard. I. iv. coi. Ɏ.

him mannum examen institutum sit. nulla proluta definitio, opus non est ul eam probemus; nec enim a Concilio probata ostenditur. * Dæmones « spiritus » saepius in Scripturis vocantur. 2 Et contra eos luctantes contra carnem et sanguinem baud luctari dicimur, sed, « contra spiritualia nequiliæ in coelestibus. »' Eadem sententiarum varietas de iis, ac de Angelis beatis olim obtinuit, quippe ejusdem sunt naluræ; sed Augustino judice : « non est de hac re, aut laborandum operosa inquisitione, aut contentione certandum. » * Illa tamen incertitude sublata jam est, et pro re explorata habetur, eos carere corpore.

180. Quæ nonnulli Patres excogitarunt de angelis cum mulieribus concumbentibus, 8 ex male intellectis Mosis verbis de filiis Dei ad filias hominum ingredienlibus, ortum habuerunt : sed pace virorum alias doctrinæ el sanctitatis laudibus insignium, jam ab omnibus rejiciuntur.

181. Ingens est angelorum multitudo; nam Danieli visus est Antiquus dierum throno insidens : « Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. »6 Paulus monet fideles eos accessisse ad « Jerusalem cœleslem, el multorum millium angelorum frequentiam. »7 In novem choros consueverunt distribui, nominibus a sacris litteris desumptis : Cherubim, Seraphim, Throni, Dominationes, Principatus, et Potestates, Virtutes, Archangcli et Angeli.8 Cælerum de ordinibus illis nonnisi conjectando disseritur; ideoque præstal ad sobrietatem sapere.9

182. Quomodo angeli inter se discernantur se ignorare fatetur Augustinus: « Esse itaque Sedes, Dominationes. Principatus, Potestates in cœlestlbun apparatibus, firmissime credo; ct dig ferre inter se aliquid indubitata fide teneo. Sed quo me contemnas, quem magnum putas esse doctorcm, qmenam ista sint, ct quid inter se differant nescio. » '°

185. Angelos immortales esse constat : simplicis enim ct spiritualis naturæ sunt. Eorum felix conditio nobis in praemium proponitur; de resurrecturis hominibus quippe dicit Christus : « Neque enim ultra mori poterunt, aequales enim angelis sunt. » "

184. Relatio angelorum ad locum a nobis haud salis intelligilur : sed de iis advenientibus ct recedentibus passim loquitur Scriptura. « Apparuit autem illi angelus de cado. » ,a « Missu» est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginenf.... ct ingressus ad eam.... el discessit ab ea. »18

185. Quanta polleant cognitione nos concipere non possumus : sunt enim spiritus nobis præstanliores. Plurima quæ inter homines contingunt illis patere liquet : gaudent enim peccatore ad meliorem frugem redacto : « Gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. » "Nec tamen cordis arcana, nisi Deo, cujus id proprium prædicatur, pandente, norunt.

18G. Angeli boni semper «mr Patris in coelis vident faciem, quod de pusillorum custodibus aflirmal Christus. 18 Bealitudine igitur frumitur, quam numquam possunt amittere, quibus justi homines adsimilabuutur; *irayyo.n* éi<r«.,c Eos a veritate, ct ideo a bealitudine, decidere posse immerito

(I) Vide 1'etaviuni, de Angelis I. I. c. >i.'n. v. vi.
(S) .Mati. viii. 16. x. i. (5) Epii. vi. IS.
(4) De civ. Dei I. xxi. c. 10.
fti) Jnulin. Apul. i. Alhenag. in leg. pu» C.hiisl. Minutius lelix in Octavio.
,6 Ilan. «ii. 10.
(7) Ilcb. xii. 5Î. (8) I.. ile cœl. hicrareltia.
(0) Vide Potavium, de Angelis. I. ii. c. iii.
(10) L. ad Oro». contra Priacil. c. i.
(11) huc. xx. 30. (It) Ibid. xxii. 43.
(13 Ibid, i- to. (u) Ibid. xv. 10.
(lt>) Matt, xviii. 10. (10) I.uc. xx. 30.

intulit *Kpiscopivs* ex Apostoli hypothesi de angelo evaugelizante ronlra ac ipsA prædicaverat : 1*nam insuetum non est *ab impossibili* ducere argumentum , ut rei certitudo magis declaretur.

187. Custodes dantur angeli hominibus , uti semper Dei cultoribus est persuasum. Jacob, liliis Joseph benedicens, dixit : « Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis. » ' Judith , incolumis , angeli agnoscit tutelam ; « Vivit autem ipse Dominus , quoniam custodivit me angelus ejus. »8 Christus monuit ne temnerentur pusilli , pueri scilicet, vel ut aliis placet, fideles quicumque : « Videte ne contemnatis unum ex his pusillis : dico enim vobis, quia angeli eorum in coelis semper vident faciem Patris mei, qui in coelis est. ·· * Id adeo insederat fidelium mentibus, quod Petri audita voce, angelum ejus adesse, ipsum sonum vocis referentem, existimaverint : « angelus ejus est. » 5* Eam fuisse vulgatam Judæornm sententiam testantur Babbini, ct fatentur eruditi. 8 Sic et veteres crediderunt Patres. S. Basilius scribit : « Quod singulis fidelium adsit angelus, ut paedagogus quidam el pastor ad vitam dirigendam , non contradicet, qui verborum Domini recordatur dicentis.... » Angeli eorum semper vident faciem » Patris mei, qui in cœlis est. »7

188. Angelos custodes agnoverunt inter Protestantes Calovius, Gerhardus, Zanchius, Vossius, aliique.8 Hic eos præesse populis integris censuil, 9 quod el Catholicis pluribus visum est, nixis Danielis de principibus Persarum etGræcorum testimonio. Cæterum sunt qui Cyrum principem Persarum illic designari existiment. 10

189. Constat, ex innumeris Scriptune locis , Deum uti angelorum ministerio in suis pandendis el exequendis consiliis : · Ecce ego mittam angelum meum, qui procédât te, et custodiat in via , et introducat in locum quem paravi. Observa eum , et audi vocem ejus, nec contemnendum putes : quia non dimittet , cum peccaveris, et est nomen meum in illo. » " Haec de angelo qui populum Jsracliticum Dei nomine regebat , dicta sunt. Angelorum ministerio preces hominum porriguntur Deo : nam Tobiam angelus certiorem fecit se orationes, inter pietatis erga defunctos officia fusas, Deo obtulisse : « Quando orabas cum lacrymis, el sepeliebas mortuos , el derelinquebas prandium tuum , et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. » '* Sic angelus ex aureo thuribulo incensum , orationes scilicet sanctorum, Deo fundere dicitur in Apocalypsi. 13 Morientibus justis adsunt angeli : « Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. » "

190. De cultu angelis præstando agemus , quando de Sanctorum cultu una agendum erit. Hic tantum adnotabimus eos hominum obsequia in Veteri Testamento exegisse, uti palet exemplo angeli qui Josue occurrit ; in Novo autem legimus angelum Joanni Evangelist® visum ea modeste recusasse, quod ob aposlolatus dignitatem, et human® naturæ in Christo exaltationem contigisse videtur. Pulchre Gregorius Magnus ail : « Angeli quos prius infirmo-

(I) Gal. i. 8. (*) Gen. xlviii 10.
(3) Judith xiii. 40. (4) Mati. *»iii. 10.
(S) Act. xii. li.
(0) Vide Itoacnmilller in lucum Mat. xviii. 10.
(7) I>. iii. contra Eunomiurn.
(8) Vide apud Ziegler Theol. I. i. de Angelis §. 71. not. i. (i·,. I.. i. de Theol. getii, r. *
(10) Vide Calmel in Oan. c. x. ». ti. IX
(11) Exod. xxiii.ri.
(li) Tobi« xii. 14.
(13) Apoc. viii. 3.
(II) l.uc. xvi. Si.

abjcctosque despexerant, jam .socios venerantur. Hinc est enim quod Loth et Josue angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur : Joannes vero in Apocalypsi sua adorare angelum voluit ; sed tamen idem hunc angelus ne se debeat adorare compescuit. [redacted] Sed de his alias.

CAPET II.

DE O BMOMIIUS.

191. Angeli omnes integri et boni conditi sunt, omni vitio carentes; nihil enim mali fecit Deus : « Cum lides vera, quæ est Catholica, omnium creaturarum , sive spiritualium , sive corporalium , bonam profiteatur esse substantiam, et mali nullam esse naturam : quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non· bonum fecit. Unde et diabolus bonus esset, si in eo quod factus est permaneret. »2 Merito igitur Manes, malum principium statuens, ct Priscillianus, diabolum malum ab initio fuisse affirmans , rejecti sunt. Equidem « ille erat homicida ab initio, » et « mendax est, et paler ejus, »3 quoniam ab initio diabolus peccat. » ♦ Sed voces illæ non ipsum creationis momentum respiciunt : conditus est quidem bonus, sed brevi lapsus est. « Spiritus qui ad vindictam creati sunt, » s inlelligunlur venti vehemenliores aliaque Dei flagella : « ignis, grando, fames, et mors , omnia hæc ad vindictam creata sunt. » G Quod autem *Behemoth* creatum dicatur ad illudendum ei,7 inlelligendum est de ceti, vel ingenti alio quodam pisce.

192. Gratiam, scilicet supernum auxilium quo possent Deum diligere , angelis tribulam , jure meritoque dicit Augustinus : nec enim naturæ viribus poterant demereri Deum. Bonosangelos ei obsequentes a malis , qui repugnabant , discretos docet : « Simul m facti sunt, ei a quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhæseruni. Eoque sunt isti ab illorum societate discreti, quod hi in eadem voluntate bona manserunt , illi ab ea deficiendo mutati sunt, mala scilicet voluntate, hoc ipso quod a bono defecerunt. » * * · « El istam *(bonam voluntatem]* quis fecerat, nisi ille qui cos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhaererent, creavit, simul eis et coudons naturam , el largiens gratiam? »'

195. Lapsus angelorum a nullo sacro scriplore enucleatius relatus est, sed sæpius de eo obiler plura sunt dicta. Ex vetustissima traditione innotuit angelos quosdam a Deo defecisse, cl iram meruisse. Eam ex Judæ epistola colligimus : « Angelos voro qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, io judicium magni dici , vinculis æternb sub caligine reservavit. » ° Id etiam testatur divus Petrus : « Si enim betis angelis peccantibus non pepercit,sed rudentibus inferni detractos in tortarum tradidit cruciandos in judicium reservari. » '° Unum cætcris defectionis ducem fuisse ex pluribus locis colligitur. Ad eum referri solent, quæ ad litteram de rege Babylonio Vates dicit; « Detracta est ad inferos superbia tua. * · * Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo : In cœlum conscendam , super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Allissimo. Verumlamen ud infernum detraheris in profundum luci. » " Sic etiam rex Tyri apud E«-

(t) Horn. 8. in Ev. (!) S. Leo ep. 93, c. s.
(3) Joan. viii. 44. (4) 1. Joan. iii. 8.
(S, Eccli. xxxix. 33. (C) Ibid. v. 3f>.
(7) Jub ii. lu. Ps. ciii. !6.
(8) !.. xii. de civ. Dei c. 9. (0) Juda.· '· 6.
(101 II. Vel. ii. I. (41) Is. xi». W.

chlelem describitur : I Ejeci te do monte Dei, ct perdidi te, o cherub prolegens, dc medio lapidum ignitorum. El elevatum est cor tuum in decore tuo. » ' Cæterum ex allegoriis non certum derivatur argumentum. Aliunde vero obtinuit sententia dæmonem illum fuisse ante lapsum cæteris præstantiorem 8

194. Superbia peccasse dæmones ex mox citatis testimoniis colligunt plerique, quibus favere videtur Apostolus;3 quapropter S. Gregorius in Christi verba de satana cadente dicit : « Ut in discipulorum cordibus elationem premeret, mox judicium ruinæ retulit, quod ipse magister elationis accepit : ut in auctore superbite discerent, quid dc elationis vitio formidarent *. Cæterum non facile intelligimus qualis fuerit : tanto enim lumine angeli illustrati sunt, ut errore laborasse censendi non sint. S. Thomas Aquinas censet angelum non appetiisse omnimodis cum Deo aequalitatem, « quia scivit hoc esse impossibile. »5 « Sed in hoc appetiit esse similis Deo, quia appetiit ut finem ultimum beatitudinis id, ad quod virtute suæ naturæ potcrat pervenire, avertens suum appetitum a beatitudine supernalurali, quæ est ex gratia Dei.»6 Petavius post Guillelmum Farisicnsem in eo statuit angeli peccatum « quod summæ majestatis proprium in creatas res dominatum , ac nulli subjectum imperium, affectu saltem ac voto concupivit. » 7 Quidquid sit, de lapsu constat, licet ejus adjuncta non admodum pateant.

195. Quot lapsi sint angeli, vel quantus sil totius angelici chori numerus , nemo mortalium novit. Tertiam quidem pariem ducem superbum secutam conjiciunt nonnulli, ex Apocalypsis verbis : « Cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum : Sed non constat ea de lapsis angelis esse intelligenda.

196. Naturæ suæ dotes , quibus hominibus longe præcellunt, retinent dæmones, donis cæteroquin gratia» spoliati. Ideo pollent intellectu, et vires habent humanis longe majores. Mysteria fidei, quæ ex revelatione Dei pendent, non norunt nisi « per aliqua temporalia suæ virtutis effecta, ' vel quatenus Deus alias ea siverit innotescere ob altissima sua consilia.

197. Angeli rebelles poenas suæ culpæ luunt, inferorum carceribus mancipati. '° Cæterum spiritus nequam in aere versari innuit Apostolus, eos adversantes nobis exhibens : » Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Quoniam nen est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem , sed adversus principes el potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum , contra spiritualia nequiliæ, in coelestibus. » " « πιιvματιχα r»r '> vvir ·τ·uιιM>ι·<Γ. Fuit veterum scriptorum sententia salis communis dæmones, nonnisi post ultimum hominum judicium , poenam ignis passuros, inlerimque libere vagari per aerem, et hominibus insidiari : cæterum Apostolorum laudata testimonia de iis ad tartarum, et inferos detrusis exigunt, ut plerosque carcere inferorum censeamus detineri, quamvis nonnullos illinc aliquando emergere, et in aere ad tempus versari alia suadeant testimonia. * Hos non omni supplicio carere constat, quum et visionis beata· privatio sit praecipua poena, quam cruciatuum expeclniio

tt) Execli. xxviii. 16.
(S) Pelai, de Angelis. I. iii. c. 3. jj. vii.
(3) I. Tim. iii. 6. (4) L. xxiii. Mor. c. vii. modo 0.
(3| I. p. Sum. qu. 63, ari 3., *Sed.*
(B) II>. El *hoc modo.*
(7) De Angelis I. iii. c. II. §. xii».
(8) Apoc. xii. I. 'V) Aug. I. 9. de civ Dei *e. 11.*
(10) Judiev. 6.11. Pei. ii. 4.
(11) Ephes. vi. II.
(IS) Vide 1'rlavimn de Angelis I. iii. e. iv. J «iii.

reria auget. Cælerum dæmonum omnium supplicia augenda esse post judicium non est inverosimile. ' Qood ad pœnæ genus attinet, quum ignis diabolo et angelis ejus paratus dicatur, theologi omnes consentiunt verum et corporeum ignem, quamvis ab eo <1110 utimur longe diversum , cos cruciare, quod tamen nullo Ecclesiae decreto adhuc obsignatum esse Petavius post Vasquesiuin notat. 'Fieri autem posse ut spiritus igne corporeo crucietur suadet quod in hac. vita inter animam et corpus intercedit commercium. Augustinus idcirco, dubius licet utrum dæmoncs incorporei prorsus forent, eos igne cruciari posse fassus est : « Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis , etiam spiritus incorporeos posse poena corporalis ignis affici, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei, et nunc potuerunt includi corporalibus membris, ei tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari ? Adhærebunl ergo, si nulla sunt eis corpora , spiritus dæmonum, imo spiritus dæmoncs, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi. »! Porro supplicia illa aeterna forecx Christi verbis constat : sed de iis fusius disseremus postea, quandodejimpiorum poenis apud inferos tractandum erit.

198. Dæmoncs esse negarunt plures, Scripturarum palam spreta auctoritate : alii ca in tuto, si ipsis credas , posita. Sunt enim qui Scripturarum locutiones de diabolo, satana , dromonibus, adhibitas dicunt ut notio abstracta mali ct calamitatis vividius exprimeretur. Alii dicunt popularem fuisse Judæorum errorem de malis geniis, quos auctores suarum aerumnarum habuerunt, Babyloniorum imbuti superstitione, cx quo cxules degebant : emnquc Christo Domino haud proba, tum, sed toleratum , occasione indo sumpta ut homines ad pietatem , ei divinae virtutis admirationem traducerentur. ' Frustra plane sunt qui allegoriarum , troporum , vel aliorum styli ornatuum , apud Orientales, ope, sperant se posse ad res et eventus referre, quæ plane de spiritu nequam homine» impugnante passim in Scripturis traduntur. Frustra etiam popularis appellatur error: Christus enim manifesto de daemonibus locutus est, sicut ei Apostoli, non ex vulgi sententia , sed ex rei veritate. «Vos,» exprobrabat ille Judaeis, « ex patre diabolo estis., ille homicida erat ab initio, ct in veritate non stetit. »s In judicio extremo dicturus est reprobis : « Discedite a mc maledicti in ignem æternum , qui paratus est diabolo , ct angelis ejus. ·' Abhorret autem omnino a Christi veritate et sapientia, ut popularem errorem suum faciat, vocibus adhibitis quibo» sanciretur et confirmaretur.

199. Daemon apud Ethnicos deos inferiores saepius significo bal, Lares scilicet, Manes , Lemures, aliosque : autem malus genius hominibus infestus vocabatur. Hos habebant veluti morborum graviorum, vd aliarum calamitatum auclorcs : qua superstitio utrum Babyloniorum mentes imbuerit non constat. Dii gentium aliquando in Scripturis designantur iis vocabulis : 'TTK *inpint* : 7 sæpius autem spiritus nequam, sicut Christo uicente : « In nomine meo dæmouia ejicient. 5* Dæmonum præcipuus *diobolus* plerumque vocatur, veluti *ealu initiator* servorum Dei JW»xcr. *adversarius*, hostis, scilicet, humani generis etiam audit.

200. Dæmoniacos , seu obsessos1

(I : Ibid. § K Ii) Ibid. c. v. Jj vii.

IJ) L. ixi. de cir. Dei c. x. Vide el 1'ctaviiiin de Angelis I. iii. C. » §. xiv.

(41 Thorn. Bartholinus lib. do morbis bibi. ari.

IU. Wclstenius ad c. iv. 44. Mattinei.

(6) Joan. viii. 44. (6) Malt. xxv. 41.

(7) Vide Koseiinillller ad <. iv. 44. Matt ha'i.

(K) Marc. xvi. II.

dæmone, scilicet in quorum corporibus insidebat dæmon , ea variis modis agitans, unquam vere extilisse negant passim *Rationalistic,* qui ad vulgi præjudiciiim referunt, quod de iis in Novo Testamento dicitur. .Egrotos, lunalicosque praesertim a malo genio possideri Judaei censebant , mutuata a Babyloniis, inter quos degerant, notione , si novis his Bibliorum interpretibus credamus. Opinioni vigenti Christus et Apostoli sesc accommodasse, haud sine blasphcmia , dicuntur. Impietatem hanc ut evellamus , Perronei haud gravabimur premere vestigia.

Propositio.

Impium est denegare veros dari dæmoniacos.

•201. *Probatur* l *cx Scriptura.* De dæmoniacis passim in Novo Testamento til mentio; et ea quidem ratione ut non quid existimaverint Judæi, sed scriptorum sacrorum sententia , et ipsius Christi Domini auctoritas tradatur. Equidem dæmonem sæpius alloquitur Christus : « Surde et mute spiritus , ego præcipio libi, exi ab eo, et ne amplius introeas in eum. » 1 De dæmonibus *ejectis* et *exeuntibus* ex hominibus passim fit mentio , Christo ipso dicente de quodam : « Hoc genus in nullo potest exire , nisi in oratione ct jejunio. »s Quod non in sola vulgi opinione, sed reipsa adessent nocendi artifices, liquet ex facultate iis facta porcos ingrediendi, quibus in flumen præcipitibus actis, Gcraseni eum rogarunt ut discederet.s Dæmones ejiciendi potestatem dedit ipse verbis perspicuis, ct monuit Apostolos ne de ea gloriarentur : « In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur. » ' Liquet igitur eum sua auctoritate comprobasse sententiam de dæmoniacis.

302. Præterea distinguunt manifesto sacri scriplores iniirmos ct lunaticos a dæmoniacis : « Obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant, et lunaticos. » ·

«ai ÿtkmafs/airsvr. ErgO Utilia est ratio suspicandi ægrotos omnes , vel lunaticos, fuisse inter dæmoniacos recensitos. Imo quidquid sil de Ethnicorum persuasione morbos vel amentiam a malo genio provenire , nullum proferri potest testimonium cujuscumque auctoris profani, in quo ægrotus vel amens daemoniacus dicatur. Sibi igitur aliisque illudunt eruditi Rationalists !

203. *Probatur* 2. *ex totius antiquitatis Christiana; sensu.* Ex omnibus scriptis Patrum omnium sæculorum liquet id omnibus Christianis fuisse firmissime persuasum, dæmoniacos extilisse, Christi Domini ct Apostolorum· ætate : imo eos sequiori sæculo adhuc dari plures testantur , ipsos religionis hostes ad rei experimentum provocando. Irenaeus dicit de quibusdam Christi' discipulis : « Alii enim dæmones excludunt firmissime et vere, ut etiam saepissime credani ipsi *apii)* emundati sunt a nequissimis spiritibus, et sunt in Ecclesia. » 6 Tertulliani celebris est locus ad antistites ethnicos directus : « Edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem dæmone agi constet : jussus a quolibet Christiano loqui, spiritus ille tam se dæmonem confitebitur de vero , quam alibi Deum de falso. »7

Objectiones.

204. *Objiciunt Rationalisée* I. Enilepsis indicia habentur in juvene qui

'I) Marc. ix. 31. (i) Ibidem, r. 38.

(J) Lue. viii. 37. Optime l.icberman animad•ertil: -At» (ortan morbus viri illius tutum subito porrorum gregem corripuit ? -Sed et illa Christi cum demone sermocinatio quam insulsa esset et ridicula sublatu dnmone ' 1'beol. ∎ ·· Ɖ Angelis malis prop. iii. ;t) Lue. ». *IS.*

(3) Vide ct Mat. iv. 33. 34. ». 8.

(0) Adv. liter. l. ii. o. Isii, alias ΰ»

7) In Apolog. o. uiii. od. Hip.

apud Marcum a dæmone obsessus dicitur. ' Hinc *sanati* di< iintur d®moniaci, quia inter ægrolos recensebantur.

205. *Resp.* Licet quædam epilepsis indiciis haud absimilia in casu illo speciali animadvertere sil, adjuncta tamen ostendunt veram fuisse dæmoniacam obsessionem. Mulus et surdus erat juvenis , cl ita correptus epilepsi, ut eam a dæmone provenire paler plane inlelligcret; quod confirmat Evangelista dicens : « Cum vidisset cum , *(Jesum)* slatim spiritus conturbavit illum. » 1 Fidem patris ut curaretur puer exegit Christus, cl comminatus est spiritui immundo, et oratione et jejunio opus esse dixit ut ejiceretur. Hæc certe ostendunt non agi de epilepsis consuetae curatione, quamvis nil velet credere epilepsim fuisse cum obsessione conjunctam, et inde ortam. Liquet etiam Christum et Evangclislam dæmonis operam in juvenis afflictione agnovisse : quapropter eorum salva veritate ad meram epilepsim naturalem reduci nequii. Præterea singularis ille casus non potest instar omnium haberi, quum plerique sint prorsus dissimiles, nullumque epilepsispræbeanl indicium. Quod ad sanationis verbum pertinet, aliquando quidem usurpatur, uti Matthæi duodecimo capite, 3 tŏ?? •ùrii; sed sensus vocis translatus patet ex re de qua agitur, nam daemoniacus caecus et surdus dicitur; qui curatus est ita ut loqui et videre posset. Accurate distinguit Christus .egrotorum curationem a dæmonum ejectione : 'Ar->i'ŧrr dipairivirt, ... ta/ώι» ûlâAMrt.4

200. *Objiciunt* 2. Amentes et furiosi plane plerique erant qui dæmoniaci habebantur. Hinc nudi circumibant, in sepulchris morabantur, concidebant se lapidibus , ferociebant in transeunles. '· Dæmoniacum idcirco curatum ' *same mentis* dicunt Evangç. list® inventum a Gadaræ incolis. · Null dicebantur melancholici, qui loqui delrectabant.

207. *Resp.* Amentiam ei furorem ab obsessione dæmouiaca aliquando provenisse haud dubitamus : adfuisse autem perspicua indicia quibus a mora amentia distingueretur pariter nobis persuasum est Equidem s®vi illi homines de monumentis prodeuntes, qui nemini transitum consueverunt permittere, Jesu potentiam adeo experti sunt, ut eum aggredi haud audentes, clamaverint : « Quid nobis, cl libi, Jesu fili Dei ? Venisti huc ante tempus torquere nos. «7 Hic profecto dementit· non est sermo, sed dæmonum quos Christus ipsa sui præsentia coercebat Quod licentiam porcos ingrediendi petierint , cosque egerint praecipites, non amentiam , sed nocendi libidinem probat. Recte autem dæmoniaci postquam curati fuerant sane sapere dicuntur, quia antea , dæmone agitante, minus recle sapiebant, quamvis haud prorsis / amentes forent. Quod melancholia pr0 mutis dæmoniacis haberentur,· ingeniose fingitur, nullo suffraganti documento.

208. *Objiciunt* 3. ŧnverosimileprora est tot homines a dæmone obsess» . Christi aetate, neminem vel rarissimos postea. Ergo dicendum ægrolos, pra· serlim eos quos furor mentis agitabat, vel singularis affligebat morbus, dænifr niacos tunc habitos fuisse.

209. *Resp.* Quod dæmoniaci adeo multi fuerint Christi ælale, ex certis i Evangelistarum testimoniis palet : nK ideo in quaestionem vocari potest salva eorum auctoritate. Non nostro arbitrio fingenda est hypothesis , quæ cum di· dis et rebus gestis plane configit. Net nostrum interest reddere rationem cor

'I, Marc. i<. 17. (i) Ibid. t. il).
,3) ». ii. (4j Muti. 1. 8.

(5) Mali. viii. 48. Marc. v. I.
(6) Marc. v. 13. Luc. viii. 33. Mat. viii. Λ

obsessiones non adeo fuerint frequentes sequiorihus sæculis , quamvis in promptu sit, quod scilicet dæmonum potestas Christi adventu coercita sit, et vinculis veluti adstricta : satanas enim mille annos ligatus in Apocalypsi dicitur. 1 Cælerum temere negant Rationalists? omnes posterioris aetatis obsessiones , quum ex Irenæi , Tertulliani, Cypriani, aliortimqiie, omni exceptione majorum, testimoniis plurimas exlilisse constet. Quod autem ante Christi jetaient dæmoniacæ possessiones frequentes non noscantur, non officit relationi Evangelic®, quum divinae sapienti® congrueret sinere ut majores fierent dæmonum conatus, ad illustriorem Christi triumphum : « In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. »1

210. Non corpora tantum obsidere, sed animabus insidiari consuevit daemon, et quidem longe frequentius , et majori nostri detrimento. Tentationes ejus ægri animi somnia habent Rationalist®, nil credere volentes praeter id quod oculis subjacet, ct rerum noscitur experimento. Caeterum Scriptura manifesto nos docent satanam corda aggredi, ut ad peccandum nos illiciat : aliquando quidem serpentis instar, insidiantem ut mordeat, aliquando leonis rugientis, vi et potentia hostium manifestorum usum. Hinc Apostolus hortatur : « Induite vos armaturam Dei, ut possitis siare adversus insidias diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem , sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum , contra spiritualia nequili® in coelestibus. »3 Qua autem ratione nos tentent non est facile explicato, quum illorum vires non noverimus , nec quæ sit spiritus incorporei in spiritum corpore inclusum actio. Cælerum ipsa quæ ex Adæ peccato nobis provenit cupiditas plurimarum quibus pulsamur tenlationum fons « est : unusquisque vero lentatur a concupiscentia sua abstractus ct |illectus. » 4

211. Dæmones rebus humanis intervenire plurimum olim jactabatur et credebatur, non sine aliquibus ex Seri plura desumptis exemplis. Qui eorum opem implorabant, ut arcana detegerent , vel detrimentum aliis inferrent, *Vagiam* exercere dicebantur, quod superstitionis genus cultui veri Dei adversum , et in populorum fraudem cessurum , Deo jubente, mortis pœna in veteri lege mulctatum est.5 Id opiimo quidem jure : qui enim in *theoeralia,* qualis erat Judaic® rcipublicæ conditio, quolibet pacto homines a divino cultu abducit, reus fit læsæ majestatis divinae. Pleraque Europæ regna infestum illud *sagarum* genus, eadem pœna proposita, eliminare olim studebant : sed quum levissimis ducti rationibus judices magiæ, vel alterius superstitionis affinis, reos damnarent, Fredericus Speee S. J. opere edito anno 1651 modum lantæ legum severitati adhibendum efficacibus argumentis persuasit. · Inde factum ut recentius ipsa magia veluti res ficta a plerisque habeatur ; quamvis gravissimi auctores contendant eam aliquando exerceri dæmonis opera, rarius licet, nec facile credendam.7 In hanc ut transeamus sententiam, quæ in Scripturis tradita sunt, etquæ sæculorum veluti usu et judicio sunt trita, ŧaciunt. In *magnetismo animali*, quo quis eorum quæ procul sunt conscius fieri

(I) Apoc. ». i.
ŧ I. Joann, iii. 8.
(ĭ) Epb. vi. II.
U) Jacob. i. 14.
(5) Eiod. iiii, 18.

(6) Caulio criminalis, seu dc processibus contra sagas , a I'. Fred. Spee S. *J.*
(7; Consule Perrone, Tract, de Oeo Creatore c. v.
(B) Hay , On Miracles, ch. it.

dicitur, spiritu illuc nescio quo pacto se transferente, et uti dicitur, imaginatione operante extra proprium corpus, nullam dæmoniacam operam plerumque intéressé suspicamur, sed vel artem quamdam, vel illusionem, * quamvis recentissime in liac ipsa regione, plura miraque relata sint, quibus homines acatholici judicio graves adhibuerunt fidem. Superstitio etiam habenda est quæ dicitur pulsatio spiritalis qua scilicet a spiritibus qu:eruntur arcana per media quædam, mensa impositis manibus vel ea solum pulsante. Si constiterit de rebus vere gestis, et arcanis patefactis, dæmoniaca opera admittenda videtur. Superstitionis genus illud certo habendum est, quod *fatidici* cujusque fata vel ex astrorum situ, vel arcanis quibusdam modis annuntiare aggrediantur, temere quidem ct falso, ut plurimum. quamvis nonnumquam dæmonis, ut ipsi fingunt, interventu. Dolendum vanam illam artem ct superstitionem patronos nancisci plurimos in urbibus praecipuis, et in ipsa religionis ac sæculi clarissima lucc.

(I) Plerique nunc rejiciunt vcluti nugas magnetism· miracula, et Mesmerum celebrem ejus propagatorem, ut circulatorem habent. Alii censent magnclismum obnoxium esse dæmonis artibus. Vide Perrone dc Vera Rei. c. iii. 180. <04. Item Litteram cncyclicam novissime Hitam, adversus magnatismi abusus, 4 aug. 18%.

TRACTATUS V.

DE CHRISTO 1) E O.

PRÆNOTANDA.

1. Dc Deo antea disseruimus, quatenus se a primordiis mundi hominibus revelavit. Ens unicum el perfectissimum Moses cælerique omnes sacri scriplores nobis colendum docent : in quo tamen 1res personas, quibus eadem natura sitcommunis, Patrem, scilicet, Filium, et Spiritum sanctum, Christiana fides agnoscit. De hoc mysterio, quod *Trinitas* dicitur, agemus, si prius dc Filii divinitate tractaverimus : quum enim eo in carne manifestato, mysterium illud clarius propositum sil, ea etiam præcipue de causa, ut Redemptoris dignitas et officia innotescerent, rerum ordo et claritas exigere videtur, ut quæ ad ipsum spectant prius discutiantur.

HBRESVM DE C1IR13T0 BREVIS RECENSIO.

2. Cerinthus, ipsis christianæ rei exordiis, Jesum a Christo distinguebat, illum dicens filium fabricatoris mundi, quem summo Deo longe inferiorem putabat; Christum vero de superioribus descendisse in Jesum, ct impassibilem perseverasse, « Logon autem verum filium Unigeniti » habebat. 1 « Joannes Domini discipulus, volens per Evangclii annuntiationem auferre eum qui a Cerintho inseminatus crat hominibus errorem, » * dc Verbo divino r. *Aiyr* sublimia tradidit. Ebionitx Jesum merum esse hominem docuerunt. Theodotus, Byzantinus coriarius, anno 190. idem docens, a Victore Episcopo Romano anathemate percussus est.5

3. Paulus, Samosata oriundus, qui Anliochcnæ Ecclesiae præfeclus est, sæculo tertio medio, docuit, Verbum in Jesu habitare, indequedici Filium, quum antea nulla esset hujus distinctionis in divina natura ralio : videtur scilicet divinam quamdam virtutem Verbi nomine intellexisse. Similia fuerunt Sabellii placita. Antiochena Synodus, an. 265, Pauli errorem damnavit, sicut Alexandrina anno 261 Sabellii dogma. Is videtur fuisse plerisque communis error, quod Jesum merum hominem prædicarent, et divinam in eum descendisse virtutem, qua mire auctus est. Ab hujusmodi placitis abhorruerunt Christi Dei cultores, utpole divinae ejus naturae manifesto adversis.

4. Arius, presbyter Alexandrinus, anno circiter 317, veterum haereticorum errorem nova induit forma : nam Verbum a Jesu non separabat, nec creaturis exteris xquabat, sed prxstanlissimum praedicabat Dei opus, ante sxcula productum, quo usus est Deus ut extera omnia e nihilo educeret. Ei et nomen Dei et cultum tribuere non renuebat, quamvis Summo Deo, Patre scilicet, minori. Venenum hæreseos

(1J Irenæus I. iii. adv. her. c. ii. (i) Ibidem.

(3} Eujeb. hid. L ». c. i».

hac ratione propinatum plurimi hauserunt, adeo ut ab initio septem presbyteri, et totidem diaconi, ei suffragati sint. Ab Alexandro, suo Episcopo, in synodo damnatus, patronos mictus est Euscbium Nicomediensem aliosque. Niea·® tandem anno 325 habitum est Concilium œcumenicum, in quo 318 Episcopi Symbolum fidei iis auxerunt explicationibus, quæ Christum Jesum Filium Dei ejusdem ac Pater substantiae, verum Deum de vero Deo declarabant. *consubstantialis,* quæ vox in Symbolo adhibita est ad omnes Arianorum cavillationes eludendas, iis maxime displicuit; et tot dissidiis dedit ansam, ut etiam ex orthodoxis nonnulli censuerinl præstarc ut omitteretur. Cælcrum qui fraudes haereticas habuerunt exploratas, in ea magnum veritatis præsidium merito posuerunt, quippe quæ eamdem Patris ac Filii naturam omnino esse enuntiabat, quam discernere cupiebat Arius.

5. Plures ab Arii sectatoribus habitæ sunt synodi, et fidei formulas cdilæ, omissa voce O/z--as-<:r. Nonnum quam dogma ipsum Christi divinitatis visi sunt agnoscere, verbis in specie Catholicis usi : sed errorem celare studuerunt. Aelius et Eunomius, Filium Patri similem esse negantes, *Ânoniœorum* sectæ principes extilerunt : Aeacius, Cæsarcæ Episcopus, cum similem dicebat, sed voluntate, potius quam natura : Basilius Ancyranus naluræ similitudinem dicitur admisisse, et Semiarianorum antesignanus habetur. Nomen hoc aliquando tributum est aliis Catholice sentientibus, qui a voce O/4«K7Kr abstinebant, inter quos S. Cyrillus Hierosolymitanus plerumque recensetur. Ui invidiam declinarent, s:e·pius damnarunt Ariani cos qui ultra progressi Verbum in temporeprodiissc, vol non esse Deum affirmabant, quamvis et ipsi id aliis verbis exprimerent. Imperatoris Constantii opera viguit maxime secla Ariana; cujus opera plurimis expulsis Episcopis catholicis, Ariani eorum occuparunt sedes. Exiiterunt tamen fortissimi fidei vindices, inter quos Athanasius eminuit. Post turbas qtiamplurimas, quæ ad sæcuhim facile durarunt, ne quidem tunccxlincla labo, sensim sine sensu cessit error, vietrixque mansit veritas a Patribus Nicænis vindicata.

C. Socinus Christum Deum negans, Arii impietatem rcsuscitavit ; quem aliquatenus imitatus est, eum colendum falens, tilpolc præstantissimum, Dei etiam nomine dignatum. Qui reccntiui Christi divinitatem impugnant, pleraque illa hæreseos pallia abjcccyunl, omnemque cultum ei abjudicarunt; quamvis cl ipsi divinitatem ejus sc agnoscere aliquando profiteantur, eo tamen sensu quod divinitus missus sit, divina quadam indutus virtute ; merus alioquin homo, antequam ex Maria nasceretur nullatenus existons.1 Aliqui quidem Christo aliqualem deferunt cultum ; imo sunt qui Arii placita de verbi *prœexistcntia,* et præstanlia sequuntur. * Hinc distinguuntur *Jriani* el *Humanilarii.*

7. Barnesius commentationibus in Pauli ad Bomanos Epistolam plura de Christo Deo inseruit ; adjunxit tamen cum Filium designari ex tempore quo humana indutus carne apparuil, el Scripturas prorsus silere de ulla ejus processione antequam homo factus sil.1

ti) Unitarian Miscellany, vol. i. p. so;.

(S) Ibidem, vol. vi. p. 277. *Arianiim and Uanianitarianinn.*

(S) ▮ II ia not affirmed that thia title was given to the second person of the Trinity *before* he became *incarnate ;* or to suggest the idea of any *derivation* or *extraction* before he vos made flesh. There is no instance in which the appellation is not conferred to express his relation after lie assumed huinun flesh. Of any derivation from God, or emanation from him in eternity, the Scriptures arc silent. › Barnes' Notes on Epiitlr to the nomans, c. I. v. 4.

Liquet hue ratione distinctionem personarum tolli, cl veterem hæresim sub involucris renovari. Equidem constat Arianos cl Ilumanitarios in Prcsbylorianorum et Baptistarum seclis plurimos reperiri.

CAPUT I.

DE ÆTERNA VERBI GENERATIONE.

8. Quum S. Joannes præsertim de Christo, tamquam de verbo o loquatur, eumque sacri scriptores passim Filium Dei designent, de ælerna ipsius generatione imprimis erit agendum, ut personarum constet distinctio, eo a Patre semper procedente, et divina, quam in co agnoscit Ecclesia, natura vindicetur : docet enim eum a Patre genitum ab ælcrno, non actu quodam transeunte, sed ipsa divinæ nature necessitate, idcoque esse verum Deum, ipsum Deum, qui et Pater est, sed personam a Patre distinctam, in naturæ tamen unitate.

Propositio.

Verbum divinum · ⁵ycr apud Deum semper fuit, eslquc Filius a Patre genitus ineffabili ratione, ex divinæ nature necessitate et essentia, et proinde verus Deus.

9. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Psaltes Filium inducit loquentem : « Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te. » * Ipse Psalles refert: Dixit Dominus Domino meo * I * * cx utero ante luciferum genui te. * •p-0' Su ,-p Wa Dmo *ex utero ante luciferum tibi ros juventutis tuœ.* Michæas Dei nomine loquitur : I Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda; ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab inilio, a diebus æternitatis. * · næc testimonia ad Christum, qua Verbum est, referri ex Novo Testamento constat : * ex iis autem generatio ejus plane adstruilur, et quidem ante auroram seu luciferum, ab initio, a diebus sæcuii, OipO. 'O'J3 ipsa generationis vox denotat eum a Paire procedere, longe alias ac crealiiræ, quæ nequaquam genitæ a Deo prædicanlur. Necessario proinde, et divinæ naturæ vi ea ii I, nam nihil in Deo *occidentale* licet cogitare.

10. Consonat S. Joannes : » In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, el Deus erat Verbum.8 Igitur in ipso rerum initio erat Verbum ; nec tunc primum prodiit ; sed semper erat : el proinde Deus erat. * Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso facium est nihil quod factum est. » Verbum ipsum facium non est, quum sine ipso nihil sit facium. Omnia per ipsum facta dicuntur, non voluti ejus opera et ministerio, sed ex potentia communi, quum Paler sine ipso nihil faciat. Aptissime tamen dicitur *per ipsum*, poiius quam *ab ipso*, ut relatio personalis insinuetur.

It. Probatur 2. *ex Patribus Ante· Nicænis.* Hermas, seu liber *Pastoris,* ab Irenæo tamquam Scriptura laudatus, qui proinde antiquissimus est, et magni ponderis, dicit : « Filius quidem Dei omni creatura antiquior est, ita ut in consilio Patris sui adfuerit ad condendam creaturam. «8 Non est igitur creatura, sed Patri semper adfuit, el una secum omnia condidit.

42. S. Ignatius M. ad Magnesios scribit de Christo : «r wp· *kiint· xaftt* Πβτρi «», »<»<' *i· τiλκ* ἵφάι< : « qui ante sæcula apud Patrem erat, et in tine apparuit -1 « Unus Deus est qui seipsum manifestavit per Jesum Christum Filium suum;

(I) P». ii. 7. (8) P». cix. lleb. cx.
(3) Mich. v. 8.
(4) Act. xiii. 33. llcb. i, 4. Mat. xxii. 44, ii. 6.

(3) Joan. i. I.
(6) !.. J. simii, il. S >·'·
Magnes. § si.

qui est Verbum ipsius æternum , non a silentio progredienb. » * Censetur sanctus scriptor Gnosiicon perstringere, qui Σο· *silentium* monis instar habuerunt , ex quo processit Verbum : ideo Filium æternum affirmat, nullo præcimlc æone. Quod si placeat illud de silentio simpliciter explicare, de Sterna Verbi subsistentia ;eque constat.

15. S. Ircnæus, contra Gnosticos. seu Valentinianos, scribens, qui Christum a Jesu distinguebant, et objiciebant Catholicis absonum esse , ut Christus , seu Verbum esse cœpcril, quando Jésus est natus , ostendit ex dogmate Catholico , Verbum scilicet carnem factum , non sequi illud existera tunc coepisse: « Ostenso manifeste quod in principio Verbum existons apud Deum, per quem omnia facta sunt, qui el semper aderat generi humano, hunc in novissimis temporibus secundum præfinitum tempus a Patre, unitum suo plasmati passibilem hominem factum, exclusa est omnis contradictio dicentium : «Si ergo » tunc natus est,non erat ante Christus » Ostendimus enim, quia non tunc coepit Filius Dei existens semper apud Patrem ; sed quando incarnatus est, et homo factus, longam hominum expositionem in seipso rccapitulavit, s in compendio nobis salutem praestans, ut quod perdideramus in Adam, id est, secundum imaginem et similitudinem esse Dei, hoc in Christo Jesu reciperemus. » 5 Totus in eo est Irenaeus, ut ostendat distinctionem inter Verbum et Jesum, qualem statuebant Gnoslici, non subsistere, sed Verbum hominem facium , esse Christum Jesum , qui, qua Verbum , Filius est Dei unigenitus, ante saecula, semperque apud Patrem.

14. Tertullianus fidem quam in Ecclesia de Christo didicerat, et quam apud Montanislas retinuit, sic exponit : • Nos vero et semper et nunc magis, ut instructiores per Paracletum, deductorem scilicet omnis veritatis, unicum quidem Deum credimus : sub hac tamen dispensatione, quam œconomiam dicimus, ut unici Dei sit et Filius sermo ipsius, qui ex ipso processerit, per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil. »4 In *Apologetico* quem scripsit adhuc Catholicus : « Hunc ei Deo prolatum didicimus, et prolatione generatum, et idcirco Filium Dei, ei Deum dictum ex unitate substantis, nam et Deus spiritus : et cum radius ex sole porrigitur , porlio ex summa; scd sol erit in radio, quia solis est radius, nec separatur substantia, sed extenditur : ita de Spiritu Spiritus, et dc Deo Deus , modulo altero , non numero , gradu non statu fecit, et a matrice non recessit, sed excessit. »B Etsi comparationes deficiant, nec enim in rerum natura divinæ essenliæ perfecta habetur similitudo , sensus tamen Catholicus verbis tribuendus est, nam mentem suam, eadem adhibita imagine, clare explicat in jam citato libro. Objecerat Praxeas, ut distinctionem personarum elevaret, plures deos dicendos, si Filius et Spiritus sanctus nomine illo dignarentur; respondit Tertullianus non plures dicendos, quamvis unusquisque , si solus nominetur, Deus vocandus sil: « Cæterum, si ex conscientia qua scimus Dei nomen, et Domini, et Patri, et Filio, et Spiritui convenire, deos et dominos nominaremus, cxlinxissemus faces nostras etiam ad martyria timidiores, quibus evadendi quoque pateret occasio, jurantibus statini per deos cl dominos, ut quidam hærclici, quorum dii plures. ltaque deos omnino non dicam, nec dominos;

(<) Magno. §. viii.

(i) < *Hecapilularr* ἀνακεφαλαιώσασθαι apud Apostuluin Eph. i. 10. *rc/iarare* apud Irena-uin significat.

(3) L. iii. adv. liær. c. xx. ed. col. Ag. an. I5K· alias c. xviii.

(4) L. adi . Praieam paulo post initium.

(3) Apolog. c. xxi.

sed Apostolum sequar, ut si pariter nominandi fuerint Paler et Filius, Deum Patrem appellem, et Jesum Christum Dominum nominem. Solum autem Christum potero Deum dicere, sicut idem Apostolus : « Ex quibus » Christus, qui est, inquit, Deus super » omnia benedictus in aevum omne ! » Nam et radium solis solem seorsim vocabo ; solem autem nominans cujus est radius, non stalim et radium solem appellabo. Nam etsi soles duos non faciam , lamen et solem et radium ejus tam duas res cl duas species unius indivisae subslantiæ numerabo , quam Deum et sermonem ejus, quam Patrem et Filium. ›' 1 Alias : « Primogenitus est, ut ante omnia genitus; et unigenitus, ut solus ex Deo genitus , proprie de vulva cordis ipsius. »' Liquet igitur, docente Tertulliano , Filium a Patre sic genitum, ut et ipse sit Deus super omnia benedictus in aevum omne. « Sermo ergo et in Patre semper, sicut dicit: « Ego in Patre. »Et apud Deum semper, sicut scriptum est : « Et sermo » erat apud Deum. » Et numquam separatus a Patre, aut alius a Patre, quia « Ego et Pater unum sumus. » Hæc erit probole veritatis, custos unitatis, qua prolatum dicimus Filium a Patre , sed non separatum.»3

15. Clemens Alexandrinus Logon orat ut suis discipulis det *: tiXafiemrar ailllf, aiimrar* ιύΧαρ/rrlir , *τω μιιω -παryl* *α« νιρ , *mu και* πατρί, *xaiiayuyu , και iiiavtaku* v'ry, *σvτ και ru* Πιινματι. *naira t u* iri, tr *ύ τα παιτα' ii* or *τα καιτα* i»· Ji *ιι τι kti. ** « Ut gratias agamus, et gratias agentes laudemus unum Patrem et Filium, Filium et Pairem , pædagogum et magistrum Filium, una cum sancto Spiritu ; omnia uni, in quo omnia, per quem omnia unum, per quem æternitas. » Hæc aliaque plurima Patrum Antc-Nicænorum testimonia ostendunt ab initio rei Christiana) Verbum agnitum fuisse Patris potential consortem , gloriaque cl cultu pariter dignum, eumdem scilicet Deum.

Objectiones.

16. *Objiciunt Unilarii* 1. Christus dicitur *Filius* ob specialem erga eum Dei dilectionem , quapropter *proprius Filius, genitus, primogenitus, unigenitus* vocatur, specialiter scilicet dilectus , quo sensu populus Israeliticus primogenitus Dei dicebatur : ■ Filius meus primogenitus Israel. » 3

17. *Rcsp.* Plurima obstant ne tot testimonia de sola dilectione speciali interpretemur. Ea quidem est optima interpretandi regula, ut verba obvio sensu accipiantur, nisi ex adjunctis pateat ea translata esse : adjuncta autem , quandocumque de Verbo seu Christo agitur, plane postulant nativam verborum significationem. Psaltes exhibet Deum Patrem veluti explicantem quo sensu Filium appellet : « Filius meus es tu, ego hodie genui te. » Quod autem *hodie* eum genitum declaret, aptissime indicat æternitatem, quæ præsens semper est, nullis temporum vicibus distincta Quod Israel primogenitus filius Dei dictus fuerit, facile intelligcbalur specialem Dei erga populum electum dilectionem indicare, qui instar primogeniti habebatur : consueverunt quippe Hebraei comparationes instituere , particula quæ similitudinem enuntiat omissa, sicut in libro *Proverbiorum* passim videre est. In locis autem quæ Verbum respiciunt omnis comparationis species deesl, et vera adstruilur significatio : « Ex utero ante luciferum genui te. »

18. *Obj.* 2 Christus dicitur Filius Dei eo quod in ulero Virginis divinitus sil formatus, absque viri opera : Marite

(I) Ad». Praicam , c. xiii.
(i) Apolog. c. vii.
(J) !.. adv. 1'raxeam c. viii. ίτροιίιλ» ,οx a Valentino usurpati adhibilur alio sensu a Tertulliano.
(IJ l'a-Jagi'g. I. in. sub tinetn. ,S} Fiod. i», fi.

cnim nli Angelo dictum est : « Spiritus sanctus superveniet in te, el virtus Allissimi obumbrabit libi. Idcoquc ct quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. ». ·

19. *Rcsp.* Utique Filius Dei vocatus est Christus eo etiam sensu quod divinitus conceptus sit in Virginis utero : sed altius repetenda est illius tituli origo; nam ideo naturam humanam assumens Verbum, c Virgine prodire elegit, quod « ex utero ante luciferum » a Patre prodierit, nec deceret communi ratione nasci. Profecto si Filii Dei appellatio virginco partu tantum niteretur, poliori jure Adam eo insigniretur titulo, utpotc patre et matre carens, solo Deo auctore. *s /ibbadic* concedit ideo Christum vocari Filium Dei, quod Spiritus sancti opera conceptus sit : inde enim factum ut humana natura *hypostatice* Verbo conjungeretur. 3

20. *Obj.* 5. Ob specialem sanctificationem ct missionem, se Filium Dei dici ipse Christus docet : « Quem Pater sanclificavit, ct misit in mundum , vos dicitis : Quia blasphemas : quia dixi, Filius Dei sum? » ♦

H.Resp. Eam sanctificationem missionemque merito allegavit Christus, ut ostenderet Judæis se titulum illuni sibi vindicare potiori quam judices cl sacerdotes jure. Insinuavit simul.suam, quam jam affirmaverat, unitatem ct conjunctionem cum Palrc, operibus quæ patrabat in testimonium adductis : « Si mihi non vultis credere, operibus credile, ut cognoscatis, et credatis quia Paler in me est, ct ego in Patre. Quærebanl ergo eum apprehendere. » 5 Liquet ipsos optime intellexisse eum se sublimiori longe sensu sanctification cl missum dicere.

22. *Obj. 4.* Paulus de resurrectione verba Psaltis interpretatur : « Nos vobis annuntiamus eam quæ ad Paires nostros repromissio facia est : quoniam hanc Deus adimplevit liliis nostris, resuscitans Jcsum , sicut cl in Psalmo secundo scriptum est : Filius menses tu , ego hodie genui te. » 6

23. *Resp.* In resurrectione Chrisiui manifestatus est Filius Dei, uli Apostolus , ad Romanos scribens, docet : rc5 όρ/?θ<!ΓїГ *vitii* ->«cv *it ivιίμιι* «κύμα. *ayittfvrir* · *arafrttftur* '· « Qui praedestinatus est Filius Dei ii virtute, secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri. » Non luw coepit esse Filius, sed mundo velof exhibitus esi, illustri sute originis iodicio.

24. *Obj.* 5. Filius dictus est Christus, quia Deus eum constituit hæreden universorum , el super Angelos ipsot exaltavit. 8

23. *Rcsp.* Humana Christi natun summi honoris facta est particeps; sed Verbum divinum fuit semper splendor majestatis divina?, substantial» viva et perfecta imago. Nihil est quoi indiccl exaltationem Filii super Angelos præmii habuisse rationem ; quus Paler per eum omnia condidisse dicatur, Angelos utique ac cætcras creaturas : quapropter quum haeredem universorum eum dixisset Apostolus, stalilii adjunxit ; ***ti*** «v «e» revr *aiuta-r*

26. *Obj.* G. « Quos praescivit el praedestinavit conformes ticri imaginis Filé sui, ut sit ipse primogenitus in mulli» fratribus : » ° praecipuus scilicet inia justos, nam « praedestinatus est Filio» Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri. »"

(i) Luc. i. ss.
(i) Vide Dullutn , *Judicium Eccl. Catholica,* e. v. j. v.
(I) Abbadic *de divinitate Chriili.* §. C. c. 6. cit. * De It liogue , *Tract, dc Trinitate ,* ari. ii. prop. ii. obj. 3.
(1) Join. x. se. (ti) Ibid. SB.
(6) Act. xiii. 31. (7) Hom. i. 4.
(8) Hob. i.
(9) Hom. viii. W. (U>) Ibid. i. 4.

Hine « primogenitus ex mortuis » · dicitur, ct « imago Dei invisibilis, primogenitus omnis crealune, » * princeps veluti novæ creationis, seu cœlestis instituti. Major autem exhibetur Angelis, nuntiis , scilicet, a Deo missis, non spiritibus coelestibus.s

27. *Resp.* Recte dicitur primogenitus in multis fratribus, quia , humana assumpta natura , sibi adseivit quotquot gratia sanctificantur : « Decebat enim, propicr quem omnia, et per quem omnia : qui multos lilios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fraires eos vocare, dicens : « Nuntiabo nomen tuum fratribus » meis. » * Longe alias prædeslinati sunt justi ut filii Dei habeantur, imaginem Filii sui præsefercnles , ab ipso qui designatus est et agnitus Filius ,1 et demonstratus resurrectione sua gloriosa. Accepimus « spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba ; » 6 sed ipse a Patre declaratur ex utero genitus. Primogenitus est ex mortuis, quia primus resurrexit ; primogenitus omnis crcaturæ, quia ante omnem rem creatam exlitit ; fuit quippe semper apud Patrem : « Quoniam in ipso condita sunt universa in cœlis el in terra, visibilia , et invisibilia , sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates : omnia per ipsum, cl in ipso creata sunt : et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant. » 7 Hæc plane designant res omnes creatas , non novam illam et mysticam creationem ad quam Apostoli verba detorquent Unilarii. Imago est Dei invisibilis, Patris scilicet, " cum sit splendor gloria? , et figura » substantif ejus ; » *i,* r»r *1ιζ·Γ mit XafagrUf* rïr *ÙTtVrxTtur* avrtii ⁚ ' in ipso quippe eædem perfectiones relucent, ipscque, invisibilis licet in divina natura , in humana sese prehuit videndum. Angelis est prastanlior : nam spiritus, qui throni, dominationes , principatus , vel alio quovis nomine vocantur, ab ipso sunt conditi: de quibus manifesto agit Apostolus ; nec enim homines divinitus electi ad aliquid nuntiandum simpliciter et absolute *rS> âyyaut* nomine designantur. ' Ideo el Deus agnoscitur : ‹ Ad Filium autem : Thronus tuus, Deus, in saeculum sæculi. » '°

28. *Obj.* 7. Genitus idem valel ac conditus, quapropter illud Proverbiorum: « Dominus possedit me in initio viarum suarum, » " creandi voce redditur a Septuaginta ἴχη'τι et in paraphrasi Chaldaica : 'JNT3 : illudque de Verbo veteres intellexerunt. Igitur Verbum creatum agnoscendum est, sive ante cæteras creaturas, uti textus plures videntur insinuare ; sive ex speciali consilio , uti aliis magis placet.

29. *Resp.* Verbi generatio ex voce ambigua non pendet, sed ex perspicuis omnino testimoniis, quibus Filius unigenitus declaratur, eaque ei tribuuntur, quæ veram generationem indicant: scilicet ipsum apud Patrem extilisse, gloriæ ejusdem participem , et Deum, æque ac Paler. Post cœnam ultimam, inter preces Jesus dixit : - Et nunc clarifica me, tu Pater, apud leniet, ipsum.clarilatc.quam habui prius,quam mundus esset, apud te. » 11 Suam exislenliam iisdem vocibus alias designavit quibus Deus Mosi se revelavit: «Antequam Abraham fieret, ego sum. » 15 In

(!) Col. i. 12. (») Ibid. v. 13.
(3) Unitarian Miscellany, vol. 6. p. 285.
(I) lleb. ii. 10.
(f>) riC ipiyjiircr T«v tiev «r JvrijUt». Supra reap, ad obj. 4.
(n) Horn. viii. 13. (7) Col. i. 10.
(8) Heb. 1.8.
(9) KoscnmUllcr animadverti! in hunc locum :e« α *dignitate* Christi comprobat, cum infioilis modis majorem esse Angelis. » (10) Ibid. r. ».
(il) Pror. viii. H. (12) Joan. svii. S.
(13) Joan. viii. 38.

objecto Proverbiorum loco Hebraicus textus habet 'JJp, eamdem scilicet vocem qua Eva, nato filio, se a Deo cum *possidere* confessa est. Si placeat quæ de Sapientia dicta sunt, ad Verbum referre, prout consueverunt veteres, testimonia necessario explicanda sunt juxta alia in quibus de Verbo manifesto agitur : ideoque Dominus censendus est genuisse Filium initio, scilicet ab æterno.

'50. *Obj.* 8. *i Aiyir* do quo Joannes disserit ipse est de quo Paraphrasim Chaldaici sub nomine "'I N'I'Ω'α, cl *Sapientiœ* libri auctore utraque voce el<rc<f«a, * agunt. Eum vocat Philo r«r irjwrq-trer , 2 « prilHOgC-nitum Dei Verbum. I Ili autem omnes divinam sapientiam voluti *persona induerunt*, vel ad summum, Verbum habuerunt voluti « divinam quamdam vTi'(xra?H, a Deo genitam, eique proximam atque simillimam. » 3 Nemo autem suspicatus est ipsum esse Deum vere et proprie, quamvis Philo lato quodam sensu eum ita appellaverit. '

51. *Resp.* Quæ objiciuntur ostendunt Judæis non prorsus ignotum fuisse Dei Verbum, cujus operam in mundo condendo divinitusafflatus auctor *Sapientiae* teStatUS est : ὁ xt/«<rar *Tx trafra. tf λίγα fftv :* « Qui fecisti omnia verbo luo. » 6 Mirum non est Philonem aliosque tanto lumine haud illustratos non plene intellexisse Verbi naturam, quam Joannes adeo luculenter declaravit : cælerum non hos habuit ipse doctores ; sed «unigenitus Filius, qui esi in sinu Patris, ipse enarravit. » 6 Quidquid igitur sit de sensu quo Philo Verbum appellaverit Deum, constat Joannem eum sic designasse, eo quod rerum omnium conditor foret, vitro et lucis auctor j el Patri intime conjunctus. Hæc certe Numen designant, nec creaturæ, absque divinat majestatis dispendio, lrj. bui possunt.

32. *Obj.* 0. i Aq «r Deus quidem est, scilicet ipsa Dei ratio, et sapientia, qua omnia constant : sed minime est a Deo distincta persona : « Ratio illa,· inquit Joannes Clericus, « quam apud Deum, ab initio, imo Deum ipsum fuisse, in qua vitam, in qua verum lumen hominum fuisse contendimus, non semper oculos nostros fugit, sed per hominem, in quaerat, conspicua facta est, atque inter nos aliquandia commorata. »7

35. *Resp.* De Verbo loquitur Joannes, tamquam de persona subsistente; illud. I que apud Deum fuisse ab initio πΡïΓ:« ->•1» dicit, et per illud omnia condita, ct in eo vitam esse, quæ hominibut lumen est, quo singuli illustrantur. Illud venisse in mundum, ct, carne assumpta, habitasse inter homines affirmat, quod de Dei ratione el sapientia, seu attributo quocumque divino, dici ' non posset, nisi verbis minus proprie acceptis. Quum gloria ejus, hominibie videnda exhibita, Unigeniti a Patre dicatur, et o xi>er plenus graliæ et veritatis, liquet illum a Patre distingui, esse personam ab ipso genitam, divina substantias consortem ; raya iriryw, scilicet, uti recte advertit Bullus, « lU Dei Patris unicum Filium esse, ut solns revera *ab* atque *ex* ipso Patre genitus fuerit. » 8 Illa igitur Clerici interpretatio omnino aliena est a verboruœ vi, el contextu : nec enim i xqcrinho mine Jesu commoratus dicitur, sbi *caro,* scilicet homo, *factus,* el in»

(1} Sap. ix. 1,2.

(2) De conf. linguarum, p. 55», B. cit. a Rosenmuller in c. i. Joan.

(3) llosenmUllcr in loc. mox cit. dicit hanc Judœorum fuisse sententiam, prout u egregie demonstravit ex Chaldaicis potissimum V. T. paraphrasibus *Car. Aug. Theoph.Kcil dedoctoribus veteris ecclesia culpa corrupta per Platonici· sententias Theologia liberandis* Comment. Ii." *opusc. academ.* t. II. p. »83.

(4) L. de Somniis. (t>) Sap. ix. I, 2.

(C) Joan. 1, 18.

(7) In c. i Joannie.

(8) Judic. Eccl. Cnth. p. 56.

nos commoratus, ortus sui a Paire præclaris datis indiciis. Hinc, ipse Rosenmflller in Joannem scribens, animadvertit : « Sunt etiam apud Nostrum, quæ ostendant ex ejus sententia *>« esso naturam quamdam subsistentem, sive subjectum quoddam, atque hunc ardissime cum Deo conjunctum, se extra eum exseruisse ita, ut non modo omnes res procrearet, sed doctores etiam institueret, quos Deus hominibus mittere constituisset. » 1*

54. *Obj.* II). Inr »r ó Aiyir. N'OΠ i i««r, sed hir dicitur, uti ab Origcne olim animadversum : articulus, scilicet, eum qui vere est Deus, denotat : «urtAisr. * Quomodo A«y«r dicatur iùr a Joannenon definitur; tribuitur tantum ra summa vis ac dignitas. » 8

35. *Resp.* Obvia ratio cur articulus omissus sit, est quod ii»r praedicati habeat rationem. Origenes quidem censui! eum omissum ut personarum innueretur distinctio, Filii a Patre, indeque refelli « negantes proprietatem Filii esse aliam a Patris proprietate; confitentes Deum esse cum nomine tantum qui apud ipsos Filius appellatur; vel negantes Filii divinitatem, ct ponentes ipsius proprietatem el essentiam per circumscriptionem existere aliam a Patre » Quamvis autem deorum nomen lato quodam sensu creaturis præstantissimis dari dicat, Filium omnino ab iis distingui, corumque habendum esse Deum affirmat, utpote qui in se attrahit divinitatem : r«r Jum» •ir iairr», et est k apud Deum in principio existons, quia sil apud Deum semper manens Deus, haudquaquam id habiturus, nisi apud Deum esset, et haudquaquam Deus mansurus, nisi perpetuo permansisset in contemplatione paternae profunditatis : 4 ir w ir r» l'r«» irpep rtf 4·«» ἀ·ι ῥι· » HK k· Jam ivZ.vwr, ἳι μ· r«» ·«» ▮», rat ≯ kr μ·<'ΛΤ ét«r J» μ· r» ait&>.II Λ·β r» rarpr»» Igîtur, ex Origenis sententia, Deus Paler J h»r appellatur, Filius lur, cæieri Angeli vel Sancti »«··, · sed Filius semper extitit, omni carens initio, quamvis divina natura sit illi a Patre communicata. Quod affirmat Rosenmuller Joannem haud definire quomodo *>« dicatur Iim-, refellitur perspicuis testimoniis Evangelist®, qui rerum omnium creatarum originem ei tribuit. Equidem quis cogitare poterii Joannem Verbum Deum dicere vago quodam sensu, cum manifesto erroris perniciosissimi periculo?

36. *Obj.* 11. Tertullianus : « Ut primum Deus voluit ea quae cum Sophiae ratione ct sermone disposuerat, intra se, in substantias et species suas edere, ipsum primum protulit sermonem, habentem in se individuas suas, Rationem et Sophiam, ut per ipsum fierent universa, pvr quem erant cogilala atque disposita, immo ct facta jam, quantum in Dei sensu. » · Et alibi : « Quia el Paler Deus est, el judex Deus est. non tamen ideo et pater ct judex semper, quia Deus semper. Nam nec pater potuit esse ante filium, nec judex ante delictum. Fuit autem tempus cum et delictum et filius non fuit, quod judicem, et qui patrem Dominum faceret. »7

37. *Resp.* Priori loco adversus Praxeam scribit Tertullianus, ut personarum distinctionem tueatur. Contendit igitur Filium a Patre revera distingui, et semper apud Patrem extilisse; sed ante conditum mundum cum *Ratio·nem* maluit designare, *Sermonem* condito mundo, Græca vocc i λ »>·γ utrique

(i) Roienmiillcr in c. I. Juin.
(i) In Joan. lom. II. n. 2.
(5) Rosenmüller in Joan. c. i.), i.
(4) In Joan. loin. 11. n. S.
(5) Ibid. n. S, p. *S8, ed Wir.
(6) Adv. Praxeam c. vi.
{7} Adversus Hermogenem c. iii.

respondente. Praxeas objiciebat Deum solum ftiisse « ante mundi constitutionem. adusque Filii generationem. Ante omnia enim Deus erat solus, ipse sibi cl mundus, ct locus, et omnia.» Respondet Tertullianus : ·« Solus autem quia nihil aliud extrinsecus præter illum. Cætcrum ne tunc quidem solus ; habebat enim secum, quam habebat in scmclipso, rationem suam scilicet. Rationalis enim Deus , ct ratio in ipso prius, ct ita ab ipso omnia. Qua· ratio sensus ipsius est. Hanc Græci di- cunt, quo vocabulo etiam sermonem appellamus. Ideoque jam in usu esi nostrorum , per simplicitatem interpretationis, sermonem dicere ih primordio apud Deum fuisse, cum magis rationem competat antiquiorem haberi, quia non sermonalis a principio, sed rationalis Deus etiam ante principium ; ct quia ipse quoque sermo ratione consistens, priorem eam ut substantiam suam ostendat. « Prolatio igitur *Sermonis,* juxta Tertulliani mentem , est manifestatio *Rationis* per mundi creationem: idem tamen a q m - semper. Si quid in iis obscurum videatur, scopus auctoris præ oculis habendus est, nempe personarum ut vindicet distinctionem , et unitatem naturæ divinæ ea non tolli ostendat : « quale est ut Deus divisionem et dispersionem pali videatur in Filio , et in Spiritu sancto, secundum et tertium sortitis locum, tam consortibus substantiæ Patris? » 1* « Filium non aliunde deduco, sed de substantia Patris. »5 « Eum parem sibi faciens, de quo procedendo Filius factus est, primogenitus ut ante omnia genitus, ct unigenitus, ut solus ex Deo genitus, proprie de vulva cordis ipsius, » ' Praxea objiciente sermonem esse rem inanem , quam absurdum sil de divino Verbo id cogitare ostendit Tertullianus : « Fecit enim et Ipse quæ facta sunt per ipsum. Quale est ut nihil sit ipse, sine quo nihil factum est? ' ' ' Vacua et inanis res est sermo Dei , qui Filius dictus est, qui ipse Deus cognominatu est : « Et sermo erat apud Deum , ct » Deus erat sermo ? » ·

38. Alio in loco objecto Hermogenem refellit dicentem materiam semper extitisse, quum Deus alioquin Dominus dicendus non foret, quippe qui nihil haberet in quod exerceret potestatem. Fatetur Tertullianus nomen Dominico sensu ei tribui non posse : « Nam ex quo esse coeperunt in quæ potestas Domini ageret, ex illo per accessionem potestatis ct factus cl dictus est Dominus; » idque patris ct judicis vocabuli» illustrat. Placet igitur hæc ad creaturas referri, ct Deum eo sensu denegari Patrem , quo denegatur Dominus, scilicet quod actu non extiterinl lilii. O terum Filius · in Deo fuit semper. Fatemur Tertullianum hoc libro dicere Sophiam natam cl conditam ; quapropter Pctavius cum Platonicis figmentis dogma Christianum corrupisse censel; sed duriora licet sint quæ protulit, benignam eorum explicationem dandam censemus , quum alias Verbum verum Deum agnoscat. Quæ igitur de Sermonis initio dicit, de manifestato per creationem xiy» inlclligimus ; quæ vero de Sophiæ , seu Rationis, in Dee initio affirmat, de principio quo a Patre procedit » xqv : Filius enim sermo, et Deus sermo : et Ego et Pater unum sumus. » 6

39. *Obj.* 12. Generatio vel nullam certam ideam præbcl ; vel cam quæ simplicitati et puritati divinæ naturæ repugnat, et initium, mutationem, minoremque gradum inferi.

10. *Resp.* Certa quidem vis ei voci inhærel, quæ Patris ad Filium rcla·

(I) Adv. Praieam c. v.
(i) C. iii. (8) C. iv
(*) C. vii. (6) Ibidem.
(e) Adv. Ilermog. c. iviii·

lionem indicat. quamvis nemo mortalium valeat cam plene el accurate Intelligcre. Satis est nt noscamus personas divinas inter se ita discerni, ratione tamen simplicitati et perfectioni Dei congrua. « Non hæc «uni in Deo corporaliter æslimanda. Incomprehcnsibililer generatur Filius, impassibilitergenerat Pater; et tamen ex se generavit, et ante omnem intellectum generavit Deus verus Deum verum, n * Ita præclarc Ambrosius.

41. Concinit S. Petrus Chrysologus : « Sed dicit haereticus : Quomodo Pa ter, si non præccdit ? quomodo Filius, sinon sequitur9 Quomodo dat initium qui generat? Quomodo quod generatur, principium a generante non sumit? Hoc ratio docet, hoc natura probat. Erras, hærctice : hoc habet humana ratio; non hoc habet divina : hoc accipit natura mundi ; Deitatis non recipit hoc natura. »3 Igitur supra omnem rem creatam elevanda est mens, eaque cogitanda est relatio, quæ divinæ naturæ insit, qua Filius semper a Patre procedit, nullo initio, nulla mutatione, sed *immanente* quadam, uti dicunt Theologi, ratione. Ex ipsius Dei revelatione nobis innotescit, ideoque fide excipienda, et humili animi obsequio adoranda est.

42. Mirum est virum Proteslanticum Stuart Christum Deum vindicare voluisse contra Channing, rejecta generationis notione, Filiique voce ad humanam naturam restricta : sed et Clarkius in commentariis aliique, humanitus sapientes pariter exorbitaverunt. 1 Salis feliciter Augustinus generationem perpetuam illustravit, Arium arguens qui dicebat : « Si natus est, erat tempus quando non erat filius : » « non intelligens etiam uatum esse Deo sempilernum cose, ul sit condemns Pain Filius, sicut splendor qui gignitur ah igne atque diffunditur, coævus est illi, et esset coæternus, si esset ignis æternus. I» 13 Origencs etiam A»; >i«»èrar · vira ri tUrpir. · « SalvatOC HOSteC Sapientia est Dei. Eat autem Sapientia splendor lucis ætemæ. _ _ _ _ semper gigniiiir Salvator a Patre. ·

43. Quum agatur de mysterio prorsus sublimi, mirum non est veteres Patres de Verbo divino loquenles, aliqua proferre quæ obscura sunt, et ambigui sensus : vix enim potest homo de eo, prout decet, cogitare vel loqui. Cæterum quæ ubique occurrunt testimonia de Dei unitate, qmeqne passim Verbum Deum predicant, nullum locum dubitationi de vera Patrum mente relinquunt, qui plane catholice senserunt, licet quædam minus accurate :» quibusdam sint prolata. Acrior Petavii in illos censura ab ipso mitigata admodum est, et veluti revocata.

44. Liceat Irenæi verba subjungere quibus increpat eos qui mysterium generationis divinæ scrutari et explicare ausi sunt, vel fideles hac tenlatione pulsabant. « Irrationabiliter autem inflati, audaciter inenarrabilia Dei mysteria scire vos dicitis.................... Si quis igitur nobis dixerit: Quomodo ergo Filius prolatus a Patre est? dicimus ei quia prolationem istam, sive adapertionem, aut quomodolibet quis nomine vocaverit, generationem ejus inenarrabilem existentem nemo novit, non Valentinus, non Marcion, neque Saturninus, neque Basilides, neque angeli, neque archangeli, nec principes, neque potestates, nisi solus qui generavit Pater, et qui natus est Filius. Inenarrabilis itaque generatio ejus cum sit, quicumque nituntur generationes

(I) Ambros. I. i. de Ude c. v.
(i) Senn. lx.
(3) Vide « Lcllcra lo the Rev. Win. E. Channing by Monee Smart, An dover, » ct « Unitarianism examined by Rev. Anlbony Kohlman, S. J. · vol. ii. p. 17.
(4) I., vi. do Trio. c. ».
(5j Horn. ix. in Jercm.

oi prolationes enarraro, non sunt compoles sui, oa quæ inenarrabilia sunt enarrare promittentes. » ·

CAPUT II.

DE JESU CHRISTI DIVINITATE.

45. Verbum, Filium Dei, ejusdem ac Pater substantial, verumque Deum probavimus. Humanam naturam ab eo assumptam in hominum salutem tides docet : quapropter Verbum caro factum dicitur *Jésus Salvator* a voce Hebraica salutem denotante îiyittf'. Consuevit etiam appellari Christus Xp<ar«r , seu Π'Ī'Ω *unctus,* qua ratione reges Judaici vocabantur , oleo in regnum inuncti. Servator autem oleo non est uncius, sed Spiritus sancti , cujus oleum est symbolum, copia intus repletus.

46. Celsissimam Filii dignitatem quum Ariani faterentur , eum Deum appellare haud renuebant, sensu tamen minus stricto. Nicæni Concilii Patres ad omne tollendum effugium, eum scilicet *consubstantialem* Patri declaraverunt : enim *substantia,* seu *natura* explicatur. Symbolo igitur professi sunt se credere, « in unum Dominum Jesum Christum , Filium Dei, genitum ex Patre unigenitum, hoc est, ex substantia Patris; Deum ex Deo, lumen cx lumine, Deum verum ex Deo vero ; genitum non factum , consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, sive quæ in ccelo , sive quæ in icrra sunt. » Ad Arianos penitus conterendos adjecerunt : « Illos vero qui dicunt : *Fuit aliquando cum non esset :* el : *Antequam genitus est non erat,* et *Ex non cxislcntibiis, sive* c.r, *nihilo, factus est;* vel qui Dei Filium cx alia hypostasi vel substantia esse, aut creatum esso, aut mulari, vel converti posse sentiunt, anathemate ferit catholica Ecclesia. » *

4X«<rra»<r pro substantia aliquando usurpabatur, uti in mox laudatis verbi» videre licet, sed postea usus obtinuit ut *personam* designaret, *cvria.* pro natura, essentia, seu substantia, adhibita. Vocum ambiguitas gravia nonnumquam peperit dissidia. s *Persona* seu *vx>rra.9<r* a substantia distinguitur in eo lanium quod persona sil substantia intclligcns completa ct sui juris. Igitur in rebus creatis *personalitas* esi mera negatio unionis cum alia substantia a qua pendeat : in Deo autem est quidem aliqua perfectio, non re, sed virtute, ab essentia divina distincta. *Subsistentia,* ct *personalitas* idem sonant, quamvis illa ad entia ratione carentia, quæ *suppositum,* non personam , habere dicuntur , designanda plerumque adhibeatur. Hæc, ad tractatum dc Trinitate pertinentia, breviter adnotanda hic visa sunt, ut qua. de Verbo humanam naturam assumcute dicuntur, clarius intelligantur.

48. 'O A»pr ab Ario inlelligcbatur creatura quædam præstantissima Angelos hominesque longe superans, qui usus est Deus veluti ministro ct instrumento ad cæteras res creatas condendas. 4 Hunc, quem ab interiore Dei *Λiγα* seu sapientia, distinguebat, in humana natura opus redemptioni! generis humani perfecisse dicebat. A Rosenmüller dicitur 'O A»>»r Deus vocari « ob naturam Deo proximam et simillimam. »

49. Unilariis plerisque placuit ab

(i) !.. iii. adv. her. c. xlviii.

(t) Apud Socrat. hist. Eccl. I. i. c. 8.

(8) Inter Melctium cl Paulinum, utrumque sane sentientem , dc tribus hypostasibus rchementer disputatum est, Oriente el Occidente toto ea occasione commotis. Vido Monlagnum qu. 10. ari.l· cit. disseri. 1. prævia do Sma Triniialc torn.·· Thcologiœ cursus completus.

Ĭ Vide Pelovium, de Trinitate 1.1. c. Tiii.

Arii sententia longe discedere, qnnm afllnom esse Platonicis placitis constat. Dicunt nonnulli, post Grolium, s. Joanni propositum fuisse errorem de jEone a Deo distincto tollere, ct ad ipsam referre sapientiam et potentiam divinam quæ perperam dc creatura prædloabantur. Twi» igitur interpretantur ipsam Dei sapientiam, quæ ab initio apud Deum erat, imo Deus erat, et quæ caro facta est, manifestata scilicet et oculis veluti objecta in homine Jesu, in quo sapientia et potentia divina documentis sublimioribus et miris operibus effulserunt. Joannes Clericus in hac sententia explicanda adeo laborat, ut quam ægre respondeat Joannis et cæterorum sacrorum auctorum dictis invitus prodat. « Deus, » inquit, « erat ea Ratio, ut Ậ», quem postea inter homines versatum esse narrat, Deum illum unicum et proprie dictum fuisse doceat. » Ai^o» carnem esse (actum existimat, « quatenus carne Jesu veluti indutus conspicuus evasit - - - - inhabitatione Dei ineffabili, qua Jesu hnmaniias facta esL humanitas Rationis divinæ, singulari prorsus modo, ut ipsa divina Ratio facta est Jesu divinitas unione illa arcana. Ab illo tempore Deus potuit dici caro, et vice versa carni, seu homini, Dei vocabulum tribuere licuit. Propter hanc duarum naturarum conjunctionem in Christo, Apostoli dc eo modo loquuntur ut Deo, modo ut homine; nec ea tantum tribuunt Christo, quæ Jesum facientem viderant, sed etiam quæ ante Deum natum fecerat divina Ratio. » 1 Huic interpretationi consonat Rationalistarum plerorumque sententia, qui « intellexerunt sapientiam, sive rationem Dei, eamque personificatam. » *

JJ0. Socini explicatio, qui Aryw intelligit divinum præconem, ab omnibus fere derelicta est. Perabsurde quidem « In principio » retulit ad exordium rei christianæ, et cætera pari ratione exposuit: « Dene erat Verbum, id est, operandi potestate et exactissima rerum divinarum scienth prædilus crat Christus. Omnia per 'rpsum facta sunt, id est, quidquid ad novam creationem, et mundum spiritualem pertinet. » s Jure optimo Rosenmuller hanc explodit sententiam: « Valde errant, qui !» «fXi interpretantur de *initio Euangelii,* s. rei christianæ; huic enim scnlcntiæ consilium Joannis ct sequens oratio aperte repugnat. » *

51. Quantum verbis Joannis torqueantur Unilarii, ct quo infelici successu in iis explicandis laborant, ex sententiarum varietate, et absurditate manifestum est. E contra Ecclesia Catholica arcanum divinæ generationis venerata, Verbum a Paire distinguens, Jesum Christum, ipsum Verbum hominem factum, agnoscit ct colit, omniaque feliciter congrucque interpretatur.

Propositio.

Jesus Nazarenus, qui dicitur Christus, verus est Deus, Patri consubstantialis.

52. *Probatur* 1. *ex Scripturis, quæ Dei nomen ei passim tribuunt, nullo dato indicio illud ei haud stricte convenire.* Isaias de puero cx virgine nasciluro dixit: « Vocabitur nomen ejus Emmanuel, » ' quod in Jesu impletum refert Mallhæus, explicatione adjecta; « quod est interpretatum, Nobiscum Deus. » 6 Clarius Vates de eo deinceps locutus est: « Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum

t<) Cit. in opere do div. I). N. J. C. a Marano I. 1. p. ii. p. 00. .Vide el Unitarian .Miscellany, fol. i.p. 500.

(î) Roienmilllor schol. in Joannem. c. t.

(S) Socinu in c. 1. Joan.

Ậ Uojenmiiller scholia in loc.

(5) haiu vil. «.

(0) Millh. i. SS.

cjus : el vocabitur nomen cjns, Admirabilis, consiliarius, Deus, foriis, pater ftiluri saeculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, cl pacis non cril finis : super solium David , et super regnum ejus sedebit : ut confirmet illud, cl corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum. »

• De Jesu agi constat ex ipso elogio, quod ei lanium convenit, cl ex verbis Angeli, quibus cum super solium David sessurum annuntiavit Mariae, regno sine line politurum Quod autem Hebraice legatur Rlp' *vocabit,* difficultatem facere non potest ; nam lotus est Vates in pueri elogio prædicando, adeo ut vel puncta subjicienda sint, quibus, in conjugatione *Niphal,* legatur *vocabitur,* vel K *quis* subintelligcndus sit, vel « Nlp *vocans :* i. e. appellabitur, impersonaliter, ut Genes, xi. 9. xvi. 11. Jos. vii. 26. Jud. xv. 17. ·· *

53. Jeremias de Messim regno vaticinans, eum Jehovam vocandum dicit : « Ecce dies veniunt, dicit Dominus : et suscitabo David germen justum : et regnabit rex, et sapiens erit: et faciet judicium et justitiam in terra. In diebus illis salvabitur Juda , cl Israel habitabit confidenter : et hoc esi nomen, quod vocabunt tfum, Dominus justus noster. » 8 Up TX nri' Hoc nomen ipsum est quod sui proprium esse Deus ipse Moysi declaravit.

54. Joannes : 6ùr »» I - - - - ὁί *i* Atytr ·7·>lΓ·, lα< ισχόσαι» ί» ἢ/ * « Deus erat Verbum. - - - et Verbum caro facium est, et habitavit in nobis. » Ipsum Verbum Deum vocat , et carnem dicit facium , in qua , veluti in tentorio, peregrinus inter homines versatus ct commoratus est. Profecto Deus homo factus Jesus Ghristus hoc loco manifeste praedicatur, qui et unigenitus a Patre dicitur,· Deus apud Deum initio semperque existons, quatenus Verbum est.

55. Postquam se Thomæ videndum redivivus Jesus exhibuerat, Thomas dixil ei : « Dominus meus, ct Deus meus. » » KtipiM- *μ»* « Iler *μη.* Agnovil igitur cum Dominum et Deum esse, fide illustratus, cl rerum evidentia veluti coactus : nec enim exclamationis instar, sed affirmationis verba, prout in Græco textu sunt, exponi possunt : nominativus scilicet est casus, non vocativus. Christus autem Thomæ confessionpm confirmavit, mansuete eum reprehendens, quod antea non crediderit. « Quia vidisti me , Thoma, credidisti : beali qui non viderunt et crediderunt. « 0

56. *OιΧαμη, iri* i *viir* rov Λ·ov «»li, <«i *iiiuxlt χμ'ιι iianiai , na γηύσκομΗ* ni *ibin.r nai lσμιι* i> *rif* <r ri avrcv l>7cv Xpiffrv. Ourcr fffri» » aXxdmr dl»r' i « f-i *aiincr.* 7 « ScimUS qUOniam Filius Dei venit, cl dedil nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, cl simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus et vita ælerna. » Graeus lexlus plane postulat ut Jesus Christus verus Deus agnoscatur; pronomen enim ad eum necessario refertur. Sive rcr inlelligamus *Deum,* prout explicat Vulgatus interpres , vel verum Messiam, qui et ipse veritus est, quod magis receplæ lectioni congruit , Filius certe verus Deus dicitur.

57. Apostolus Paulus ad Romanos scribens, extulit privilegia Israclila-

(I isaiaa ix. 0. (0j l'.osenmiiller in loc.

(i) Jer.xxiii.fi. (41 Joan. i. <4.

(S) Itecle monel liosenmiiller : ·· ir ante *μ·>·-* 7 iiivr non esi particula similitudinis , sed ut llebra'orum ' indicat rei certitudinem et veritaleni ; Clirysostomus nominat particulam /3ι/3α<ω-fftur «»i *ά>αμ<^ί9β·τ·.v Χι-.^ισμη confirmation»* et indubitato definitionis. »

(0) Joan. xx. îK. Non negat Wolxogonius Cbiislum beum expresse appellari hoc loco , cl Juan, i. i. Rom. ix. B. Vide compendium Ilel. clir. n. it-

(") J.Joan. v. »0.

rum : « Ex quibus est Christus secun-<lum carnem , qui est super omnia Deus benedictus in ssecula. « ·£ a» 4 Xpsrrsr r» «era Oβ[ι»α , ὁ ôn I»i ῗir«r ilir I«Aty«rsr n'r rI»r iuSvar.ῗ/·.». CliristUS,qui quod ad carnem attinet, ex Israclitis ortus est, ipse super res omnes creatas vere dicitur Deus benedicius in ælernum. Suprema ejus divinitas verbis clarioribus enuntiari non potuit, quippe qui « Deus super omnia » vocatur, sicut ct Tatcr, >ῗ wa»r«».4 Quod autem velint Sociniam *doaologiam* hic inseri, nulla ratione probatur , nec contextui congruit; ex serie enim sermonis nihil apparet cur Apostolus eam edat : sed scopo maxime convenit verba de Christo accipere, Israelites scilicet maximis privilegiis auctos, inde præsortim liquet quod ex iis Christus sil, quatenus est homo, qui simul est Deus supremus. Hinc Wolzogenius ad aliam explicationem confugit, sed infelici plane successu. 3

58. ■ Expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, ct Salvatoris nostri JeSU Christi. » * rps-ftXs-*μ«·ι rir μ^καρίΛΤ xat hrilfitniat* r»r *iiζ·Γ* τ«v *μιγα>.»v* -Juu kai ffurapor *·μά>* 'brn X|i<rr«t>. Constat hic agi de gloriosa manifestatione Christi ; nec enim ullibi in Scripturis, uti bene adnolavit Erasmus, Iηφ«πι« de Deo Patre dicitur : articuli autem usus, juxta lingua» proprietatem , ' postulat ut Jp-sus Christus magnus Deus et Servator noster intclligalur. Merito igitur S. Cyrilius Alexandrinus ait : « Si Christus est omnium spes, et magnus Deus, et Salvator, quomodo non vehementer impii et dementes sunt, qui Filium dicunt esse rrcatoram ? ■ ·

i»9. Apostolus eliam de impuro quoque cl avaro dicit : iv» au «>«qi»,pia» I» τ· riv X|M7Γῗv >»*i* θιιὐ « ΠΟΠ habet hæreditalem in regno illius qui Christus et Deus esU »7 Sic et Deus noster et Salvator prædicatur a Petro : riv 5ici> *·μῦ· tai lurifir litti Xpitfrtv.* * Ex textu patet Jesum Christum Deum ct Salvatorem nostrum pariter dici. A Juda etiam : »<·; rIr ῗ»·» *iirtirtt* Oi«r ἆi xùpiir *ἰμῖι Itttir* Xpirrir *ἀμῖμιι»,* « Hic articulus, (animadvertente Classic) omnibus his epithetis communis, ostendit Christum hic vocari *unicum herum, Deum ac Dominum.* »

60. Isaias vidit « Dominum sedentem super solium excelsum ■ et Seraphim ei adslantes : « et clamabant aller ad alterum, et dicebant : Sanctus , sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis lerra gloria ejus » 9 Π'ΙΠ' WH? Wnp ttHTp fiNn-'ya ιὀη ῗota vati se mittendum offerenti dixit Dominus : « Excæca cor populi hujus, et aures ejus

fl) Rom. k. ι>. (1) Eph. iv. 0.

(5) Woltogenius locum illum de Christo ct-•plicat : 'I Tunc constitutus est *Deu» »uper omnia,* cum super omnia imperandi divinam potestatem ei gratia et dono Dei, Phil. Î. 9., consecutus est. » Prep, ad lect. lib. N. T. c. xiv.

(4) Tit. ii. <3.

(0) Glassius in *Philologia tacra ,* animadvertit: · Quandoque articulus emphalice prima· voei additus, reliqua omnia epitheta adjecta includit, «Ide eodem subjecto sermonem esse ostendit, ■ Additur tamen, a Dalhio , ut videtur , in sua scilicet editione operis invenitur,· non esae ma^sAv hanc observationem , » · contrarium enim ex Maltb.lt. <1. Marc. II. IS. Luc. 19. 45. apparel, ubi >i nvXivirtr »αι âyspâfirrir conjunguntur. » Sed pace Philologi eruditissimi dixerim exemplum illud non obstare : nam de iisdem agitur, qui sibi invicem vendebant et emebant, ideoque communi ratione designabantur. Certe longe diversa sunt exempla a nobis et a Glass» adducta.· Sic de beo Patre. II.Cor. I. S. ῗy»rsr i Jisr rarip re «vpia *ἰμύι Itfiu Xfltriif* i rari» r<wi iikripjuvr, *xal* Λ·»γ ·<M·γ irajiaaAÎ-»ι-γ. » Addam illud I. These, i. 5. rs» -Jiti <41 irarpir *·μίη.* De usu Grcci articuli plura disseruit Middleton. Vide et Bloomfield ·α loca supra adducta.

(o) S. Cyrill. Thesaur. c. ii.

(J) Epb.v.5.

(8) II. Petri L t.

(9) Isai» vi. S.

aggrava, «otc.De supremo Deo agi constat, quuni Jehovæ nomen ci tantum compelal.ct ipse ter sanctus a Seraphim celebretur. Jam vero Joannes, posteriora citans verba de Judæis incredulis, et cxcæcalis, animadvertit : « Haec dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, et loculus est de co. « · Jesus igitur vere cslJeliova, Dominus exercituum.

(il. Adventum Mcssiæ summis laudibus celebrat Isaias : « Ipsi videbunt gloriam Domini, cl decorem Dei nostri nU'n'jN 'ITП П'IП'-'I'132 ПОП.

Consolatur pusillanimes ea spe : « Confortamini ct nolite timere : eccc Deus vester ultionem adducet retributionis : Deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi caecorum, ct aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum. » 3 Gloria Jehovæ, advenien te Messia , exhibenda erat, quia ipse est Deus Salvator : ex parallclismo enim liquet Elohim ct Jehovam idem apud Prophetam sonare. Huc manifesto respexit Christus, Joannis discipulis se Messiam probans, miraculis patratis quæ Isaias receusuer.it : « Euntes renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes cvangelizanlur. a 8

62. *Probatur* 2. *ex Judœorum sensu, quem Christus, quin correxerit, plane confirmavit.* Ea equidem est æquissima ratio Christi dicta explicandi, ut sensus ab audientibus iis tribulus genuinus agnoscatur, nisi ipse cum rejecerit. Iu iis præsertiin quæ summi sunt momenti, si error gravissimus , Deo injuriosus, ct hominibus æternunt afferens exilium, ex verbis ejus male intellectis ortus fuerit, oportuit omnino eum corrigere, el mentein clarissimi» verbis, quæ eum penitus tollerent, aperire. Jam vero Christus ita loculus est ut Judæi cum se Deunt facere inlclligerent : ipse autem sensum illum non rejecit, sed potius confirmavit.

63. De fidelibus, sub ovium figura, loquens, se vitam ælcrnam iis daturum dixit, eadem quippe qua Paler potestate gaudentem, quam nemo vincere posset : « Ego vitam ælcrnam do cis : et non peribunt in æternum, ct non rapiet eas quisquam de manu mea. Paler meus quod dedit mihi majus omnibus est : cl nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum SUmUS. »4 syis å« » rarip i» Sff/atr. Vilt ælernæ largitio, potentia nulla vi superanda , el unitas naturæ satis clare Deum ostendunt : quare mirum non est Judæos intellexisse cum se Deum dicere. « Sustulerunt ergo lapides Judæi , ut lapidarent eum. » Bl.isphciniæ eum arguerunt : « Quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. » Id negare, si Deum non se dixisset, facillinium erat, el ad placandos hostes maximi opportunum , imo sinceritatis et probitatis legibus omnino necessarium. Attamen negationis nullum est indicium; sed quod dixerat lueri pergit, exemplo a Scripturis desumpto. Argumentum ex latiori vocabuli hujus usu, qui prophetas Dei complectebatur, adhibet; ostendens se *a fortiori* ita vocari posse, Filius quippe Dei erat, a Patre sancti-

(I) Joan. iii. 41.
(1) Isaia xxxv. Î. 4.
(5) Malt.xi. 4. Confer etiam Isaiæ xh. Sl.lloni. xiv. ii. Vide l'etavium deTriniU I. iii. c. iii. s. **.
(4) Grœcus textus habet : 'Θ ΠαΓ.ρ *μιν,* or JtJnki *μιι,* ‸«{«» trairai iffrs.a Pater meus, uui dedit mihi, major omnibus est. > Vetustissima est lectio quam sequitur Vulgata , uti apud Tertullianum videre licet. Adversus Praxes»

(B) Optime animadveititt Bluomlicld in («« a Indeed had he been aught hut God, one sill the l-'atlicr, common honour and ingenuousoM would have required him to disavow the inter prelaliun they had pul upon his words. >. I'miio sic ratiocinatus fuisset,dum sextum caputjouv explicaret:

ficaltis, in splendore sanctitatis ante auroram genitus , · cl in mundum missus, quum antea apud Patrem esset. Quamvis divinam suam naturam hisce verbis obscure tantum indicaverit, infimam tamen conjunctionem cum Patre affirmavit, miraculis etiam in testimonium allegatis : « Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, ct credatis quia Pater in me est, et ego in Paire. » * Tantum abest ut Judaicam interpretationem suqrum verborum rejecerit, eam manifesto confirmavit; quapropter Judæi, nihila sententia deducti, ei vim inferre *idcirco* parabant : « Quaerebant ergo eum apprehendere. » 8 *Ei'rnr* ci» ivre» »«·-*rai.* Profecto nisi Christus esset venis Deus, blasphcmiæ arguendus erat, quia ita loquebatur ut se Deum facere videretur : nec objectum crimen verbis clarissimis refellit, adeo ut audientes necessario falleret, cum majestatis divinae dispendio.

04. Alias etiam eidem accusationi dedit locum ; sanato enim homine, qui triginta octo annos infirmitate laboraverat , quum Judæi quererentur, sabbatum eo opere violatum, illud Patris ct sui potentia factum docuit : • Pater meus usque modo operatur : cl ego operor. Propterea ergo magis quærcbanl eum Judæi interficere : quia non solum solvebat sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, xqualem se faciens Deo. » 4 Oportuit slatim hanc voluti atrocem calumniam repellere, si veritate non niteretur; attamen Jesus vocibus usus est asseverandi, quibus in sententia firmarentur, et opera sui el Patris communia et paria affirmare perrexit. « Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem quæcumqne enim illo fecerit, hæc et Filius similiter facit. Pater enim diligit Filium , ct omnia demonstrat ci , quæ ipso facit : cl majora his demonstrabit ei opera , ut vos miremini. Sicut enim Pator suscitat mortuos, ct vivificat : sic ct Filius, quos vult, vivificat. Neque enim Paler judicat quemquam : sed omne judicium dedit Filio , ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem. Qui misit illum. » ' Quamvis nihil a se Filium posse dicat, ut ostendat opera ejus Patris etiam esse , ob potenliæ et naturæ unitatem, omnia Patris opera sua esse perspicuo affirmat, adeo ut Filius quoscumque velit a mortuis etiam revocet, sicut ct Pater una secum ; quod illustre est divinx poteutix argumentum. Parem igitur honorem Filio ct Patri tribuendum, juxta Patris ipsius consilium, docet. In omnibus adstruil consensum voluntatis cl potenliæ conjunctionem , seu potius naturæ unitatem, servata tamen Patris cl Filii relatione. Jurc optimo animadvertit Chrysoslomus : « Si potentia eadem sil, manifestum est naturam eamdem esse. » *

65. Liquet Judæos Christum intellexisse Filium Dei adeo se predicate, ut Deo esset xqualis, ipse etiam Deus. Gravissimi igitur criminis loco id habebant, morie puniendi, a turba zelo legis flagrante , vel certe a publico tribunali. Hinc a Sacerdote summo interrogatus est Dei nomine : « Adjuro Ic per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus Filius Dei. »7 Ipso id fatenle, seque prxdicentc venturum in nubibus coeli ut orbem judicet, quod

(I, .Maldunatus intclligil eum separatum et destinatum muneri, juxta illud Jeremies: « Antequam exires de tuba sanctificari te, ct prophetam in gentibus dedi te. » Jercm. i. 5.
I»! Joan. x. 38. (j) |bid. ». 59.

(S) Ibid. 10.
(b) κ Ji i Jriiju.r · àur., i·/·λ«· ·τι ·»· ·.
S. Chrys. horn. lxi. in Juannetn.
(J) Mail. i»vi. 63. Confer et Marcum xi». 61·

sane scientiæ smnmæ et potentia' indicio oral, scidit Sacerdos suas vestes, vehili blasphemiiim exhorrescens : • Blasphcmavil ; » omnesque sibi in judicio adsistentes eum mortis reum pronuntiarunt Jam vero nullus fuit locus accusationi, interrogationi, vel judicio,si Filium latiori sensu se dixisset ; Judæi enim omnes, saltem quotquot justi videbantur, lilii Dei habe, baniur. Jesus etiam temere se objecisset discrimini, mentem suam celando, in solemni judicio, quum vocis ambiguitate sublata, omnem accusationis speciem sustulisset. Ergo ex regula aequissima interpretationis, qua voces ca ratione intelligendæ sunt, qua ab audientibus necessario intelligcbantur, Jesus Filius Dei agnoscendus est, Deo œqualis. *

60. *Probatur* 3. *ex Dei Patris testimonio pluries dato.* Baptizato Jcsu, ecce vox de coelis dicens : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. » ' In monte gloria circumdatus visus est, « ct vox facta est de nube dicens : Hic est Filius meus dilectus , ipsum audite. » 5 Gentilibus præsentibus, qui eum cognoscere cupiebant, Patrem invocavit : « Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo : Et clarificavi, el iterum clarificabo. » 4 Nequaquam credi potest eum Dei Filium tanta cum solemnitate cœlitus declaratum, nisi vere esset a Deo Patre genitus : nec enim latum quemdam sensum, qui hyperbolen redolet, in vocibus ita emissis quærere licet.

67. *Probatur* 4. *ex testimoniis quæ divinam naturam Christo Jesu adsignant.* « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se squalem Deo : sed somelipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, el habitu inventus ut homo. Humiliavit serncl-ipsum factus obediens usque nd mot tern, mortem autein crucis Propter quod et Deus exaltavit illum , et donavit illi nomen, quod est super omne nomen : ut in nomine Jesu omne genu nectatur coelestium , terrestrium el infernorum : el omnis lingua confiteatur quia Dominus Jésus Christus in gloria est Dei Patris. » 5 »r ·» vwijX·», tiX ἁ^τα,γμ» *iyivart* ri 19» If». In forma, seu natura , Dei substitit Verbum : formam enim pro natura hic sumi constat ex forma servi, qua assumpta dicitur, qua ratione naturi humana certe exprimitur , uti recte animadvertit Gregorius Nazianzcnus: • Forma autem Dei idem est omnino ac natura : nam sicut in forma servi factus, naturam servi induit, non me ram speciem sibi assumens , nec 1 natura disjunctam, sed natura forma obsignatur, ita omnino el dicenseua in forma Dei esse, naturam per formam indicavit. » 6 Ideo nullam aestimavit rapinam , sed certissime novit sui esse paria Patris, seque ei parem omni» esse : esset vero rapina et blasphemii l paria Deo adfeclare, nisi ipse Deus esset. Tantum inter majestatem divinam et humanam naluram intercedit inter- i vallum, ut hujus assumptio, nulla licet cum naluræ divinæ mutatione, nulloque cum majestatis dispendio, eximnilio habeatur. Cæterum humana nalura Jesu, in obedienliæ et humilitatis præmium, summo honore aucla est. cultus qui divinæ nalluræ tribuitur particeps facta. Nomen Jesu el dignitas Salvatoris omne nomen el dignitatem hominum vel Angelorumexcellil, ciquî supremi cultus testimonia dant homines omnes el Angeli, vel cede qui illui in terris negligunt, in ævum luent poenas, ipsum Dominum el judicem io·

(i; Vide de hoc argumento opus aupra laudatum : - Divinitas l>. N. Jesu Christi, p. ii. c. iii. et iiii.

(î) Mali. xii. 17. (S) Lue. ix. 35.
(I) Joan. xii. 38. (5) Phil. ii. 6.
(6) L. 3. contra Eunom.

vili exporluri. Quod autem Unitaril ct Rationalistic formam Dei explicare velint de divina quadam auctoritate ct majestate, quæ tamen a suprema Dei natura distinguatur, ct formam servi de conditione mancipii, vel hominis e vulgo, opprobriis et aerumnis objecti, frustra jit,quum Apostolus de natura divina, qua absque injuria aliqua Filius Deo .foret æqualis, loqualur, cl de natura humana, qua contigit ut pati morique posset.

08. Apostolus ad Colossenses scribens, postquam omnem creaturam a Filio ortam declaraverat, de ipso, tamquam homine, perrexit loqui : « Ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis : ut sil in omnibus ipse primatum tenens. -Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare. » * Altissimum hoc mysterium cupit fidelibus plene innotescere : « Instructi in charilate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris ct Christi Jesu : in quo sunt omnes thesauri sapientiæ ct scientiae absconditi. ***** « In ipso habitat omnis .plenitudodivinitatis corporaliter.··' Hæc sane totam plenitudinem divinitatis, non portionem quamdam, Christo vindicant; vere enim et substantialiter Verbum, quod Deus est, in humana natura habitavit, caro factum : O airi «arintia ««« rs rrAapsa/xct r»r Jlinrsr

69. *Probatur* a. *ex testimoniis quæ Dei perfectiones et opera divina Jesu Christo tribuunt.* Ipse sibi vindicat omnia quæ sunt Patris, quod sane impia foret usurpatio in creatura quamvis præstanlissima : « Omnia quæcumque habet Paler, mea sunt n * « Mea omnia tua sunt, et tua mea sunt. · ' Creatio mundi ei saepissime adscrtbitur : ct quamvis S. Joannes plerumque dicat per eam *Si* imi omnia creata, vis tamen hujus vocis ea non est, ul ministerium vel instrumentum indicet, sed relationem quam habdl ad Patrem. » · Pater omnia condidit, sed *per eum,* utroque, una cum sancto Spiritu, ad creationem concurrente. Equidem creatio, quum sit eductioe nihilo, infinitam exigit potestatem ; et proinde concipi nequit crcaturæ vcluti concessa : quapropter Psalmista ea utitur in divinæ potentiae argumentum : ■ Laudent nomen Domini, quia ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, ct creata sunt. Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi : præceplum posuit, et non præteribit. ■ 7 Jchovæ ipsi rerum creatio et conservatio perpetua hic tribuitur :

Πΐχ Κ'ΙΠ ' Π1Π» Q'^-ΠΝ Mn'

Jam vero Apostolus utramque Christo tribuit, conservationem quidem :« Portansque omnia verbo virtutis suae. · · φιρί» rl re «serre rS fi/ierr ř Jtiinpiaar βιτιύ : creationem vero, de Filio Psallis verba interpretans : « Tu in principio, Domine, terram fundasti, el opera manuum tuarum sunt cœli.» 9 De Jehova Psaltem loqui constat I'· ideoque, ex mente Apostoli, Christus Jehova est. ··.

70. Immutabilis et æternus etiam Christus ab Apostolo priedicatur; pergit enim Psallis verba de Jehova ei

(I) Col. i. IS. (i) Ibid. ii. i.

3) Ibid. V. 9.

(4) Join. ivi. IS. (ii) Ibid. xvii. 10.

(6) « Præpos· *S m* adhibetur de *causa,* ct *instrumento*, ila ul rausam *efficientem* indicet, et sepe idem valeat, quod ·« Ct ««·». Jgitur di aùrsù est 4. q. ir' evriv « *Iζ xùrcù.* ||ac •igniticaliune *S*«x de Deo omnium rerum Oeniore, legitur Horn. ii. 48. Hebr. ii. <0. * Ha Kosenmüller in loc.

(7' Psalm, cilviii. 8.

(8) Ilcb. i. 3. (9) Ibid.IO.UO} P«. ei. Heb. i. <·.

(il) Wegscheidcr hæc habcl : « Verum enim veru quin attributa divinis simillima cum denominatione isla filii Dei conjuncta el dignitatem divins proximam Christus el ipse siba, ul Dei filio, in dicti· nonnulli· ei altribuli·, el Apostoli Christo vindicaverint, dubitari nequii. » J. M. cil. a Pcrroneu Traci, de Trinitate, n. (68.

applicare : · Ipsi peribunt, hi autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent : cl vehit amictum mutabis cos et mutabuntur: tu autem idem ipso cs, ct anni tui non deficient. » Consonat quod postea suo veluti nomino dicit : « Jésus Christus heri et hodie; ipse et in sæcula. « * Melchisedech ejus typum gessisse docet : « Neque initium dierum, neque finem vilæ habens, assimilants autem Filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum. »8

71. Omnium scientia, etiam cordis arcanorum, ci passim tribuitur : « Cum autem esset Jerosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus qu:e faciebat. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nossct omnes , el quia opus non erat ut quis testimonium perhiberet de homine : ipse enim sciebat quid esset in homine. » * Sæpissime dicitur nosse cogitationes Pharisæorum et discipulorum; elPetrus cum omnium cognitione praeditum agnovit : Domine tu omnia nosti : tu scis quia amo te. » 5 Hæc autem cordis arcanorum scientia Deo veluti singularis in Scripturis passim prædicatur.

72. Omnipotens etiam vocatur, sicut et rerum omnium principium et finis : « Ego sum A et n principium et finis , dicit Dominus Deus; qui est, et qui erat,et qui venturus est, Omnipotens. » 6 Animantia quæ thronum circumdare Apostolo visa sunt, clamabant indesinenter : « Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, cl qui est, et qui venturus est. »'i non potest alium præler Filium designare , quod Ruflinus olim animadvertit : « Quis est alius qui venturus est, nisi Christus Filius Dei? « 8

73. Innumeris in locis sc pricscntem declarat, ct una cum Patre in anima justi sedem habere : « Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.. 3 « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Paler meus diliget eum, cl ad eum veniemus, ct mansionem apud cum faciemus. » 10 Per omnia sæcula sc præconibus ubique adfulurum pollicetur : » Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. » 11 Hæc eerie decent cum qui Deus est, ubique ei semper præsens : nec mero homini, nec subiimissimæ cuicumquc creatura possunt convenire.

74. *Probatur* 6. *ex Petri et fidelium omnium professione Christum cut Filium Dei, quæ de Filio naturali tl consubstantiali necessario est intellbgenda.* Quum Jesus de hominum sententiis variis quæsiisscl, deinceps quid ipsi Apostoli de se sentirent, interrogavit : « Respondens Simon Petrus dixit : Tu es Christus , Filius Dei vivi. Respondens autem Jesus , dixit ei : Reatus es Simon Barjona : quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. » ** Divinitus revelata Petri fides præcipue respexit Jesum esse Filium Dei ; ideo enim a Patre dicitur provenisse. Ea nititur etiam Petrus, de Eucharistia mysterio interrogatus : « Verba vit® æternæ habes. Et nos credimus cl cognovimus , quia tu es Christus Filius Dei vivi. » 18 S. Joannes eum in finem suum exaravit Evangelium : « Hæt autem scripta sunl, ut credatis quin Jesus est Christus Filius Dei : et ut credentes . vitam habeatis in nomine ejus. »1 Eunuchus, a Philippo inter-

it) Jieb. i. H. (i) Ibid. iiii. 8.
(5) Ibid. vii. S. (·) Joan. ii. iJ.
(J) Joan. xxi. <7. (|>) Apoc. i. 8. (7)Ibid. iv. 8.
8) Lib. de Symbol. Vide PelaviumdeTrinitate . ii. c. a. §. vii.

(o) Matlh. avili. 20.
(10) Joan. Xiv. 23.
(it) Matlh. xxviii. 20.
(<2) Ibid. avi. 16.
(«SJ Joan. vi. 69.

rogatus, idem professus csl : « Credo Filiuin Doi esse Jesum Christum « 1* Quum omnes Dei cultores et famuli filii Dei dicerentur, nulla speciali revelatione opus fuit ut Petrus Jesum Filium Dei haberet, vel alii eum sic appellarent : sublimiori igitur sensu, proprio cl stricto, Jésus Filius Dei dictus csl, naturalis et consubstantialis, vere a Deo Patre genitus. Si pro pr:eslantissimo tantum Vate divinitus misso vox sumeretur, ea adjungenda necessario erant quæ ambiguitatem tollerent, et latiorem illum sensum retineri ostenderent ; quum e contra veluti mysterium altissimum a sæculls absconditum, et nonnisi ex revelatione innotescens, proponatur.

IS. Fides hæc unigenitum Filium Dei tamquam necessaria ad salutem conditio, exigebatur : « Qui credit in eum, non judicatur : qui autem non credit, jam judicatus est; quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. » 5 u Qui credit in Filium, habet vitam'aeternam : qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. » * Christus fidem a cæco sanato exegit : « Tu credis in Filium Dei ? » . . . " Credo, Domine,ct procidens adoravit enm. » s

76. *Probatur 7. testimoniis quæ Jesum Christum adorandum commen dant.* Ideo judicium a Patre ei commissum dicitur : « Ut omnes honorificent.· Filium, sicut honorificant Patrem : *"ha TaiTiF τιμάει* rir Tiir, xaO«r Πβτiρβ.6 Ei omnes homines et Angelos cultum præstare dicit Apostolus: *~iui i' rt> i'iμiΠ -eat y oiu* xâ/x^x *ifinfan'ut xaî* iirQtiur u< *naraTi^trltii.* 7

Creatura quantumvis præstanti cultum ab omnibus cœlestibiis spiritibus, el terne, et inferorum incolis, dandum nemo facile credet, quum Deus dicat : « Gloriam meam alteri non dabo. » * Cultum autem summum genu flectendi phrasi in Scripturis designari norunt omnes ; nam qui « non curvaverunt genua ante Baal » idololatria immunes intelliguntur. ' Quod autem ob humiliationem colendus dicatur, inlclligendum est de supremo cultu humanæ Christi naturæ, quatenus in divina Verbi persona subsistit, tribuendo, qua veluti compensatio fieret propter ærumnas et mortem : quatenus autem Verbum erat, fuit antea, cstque semper, in forma Dei.æquali honore dignatus, et gloriam apud Patrem ante conditum orbem habens.

77. Cultus ille ab Angelis speciatim præslandus dicitur : " Et cum iterum introducit primogenitum in orbem ter ræ, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei. » 111 TpsJxvι>»άτ«TΛἰ αὐτἱ" xarrir *iyyixti* a««ii. De supremo cullu verbum plerumque usurpatur, quem Angelos ipsos praestituros annuntiavit Vates : ἡ-lirWn " De Jehova agi ex Psalmo constat, quem ipsum esse Jesum Apostolus, hoc utens testimonio, demonstrat. "

78. Una cum Patre, eodem prorsus cultu eum prosequi Angelos et omnes creaturas teslatur S. Joannes in Apocalypsi : « Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram, et sub term, et quæ sunt in mari, et quæ iu eo : omnes audivi dicentes : Sedenti in throno, et Agno, benedictio, el honor, ct gloria, el potestas in sæcula sæcu-

(1) Join. χχ. 31. (t) Act. viii. 37.
(3) Joan. iii. 18. (4) Ibid. iii. 16.
(5) Ibid. ix. 35. 38. Vide Pelavium de Trinitate l. II. c. aii. §. iii.
(1) Joan. ». M. (7J Phil. ii. 10.
I»! liai® xlii. 8.
|0) a Ke/*TTf<» } «iv *gêna jledere,* summe subjectionis et referenti» signum, b. I. esi ' *nabjeclam eue tamquam domino,* eum adorare el colere, ut statim ». ii. explicatur. · Rosenmüller in loc.
(10) lleb. i. 8. (II) P». ẍc (■ lleb.
(11) Septuaginta addiderunt veluti explicationi! gratia.

lorum. » * Ergo idem est hens, Paler el Filins, eodem cultu omnino dignus.

"9. *Probatur* 8. *miraculis Jesu Christi, qiac et multitudine. el splendore rt ratione simplicissima. qua patrata sunt, rerum Dominum, propria potestate et arbitrio agentem, plane denotant.* Ea Patri quidem adscripsil, sed et sua esse sæpe affirmavit; ita ut naturæ divinæ unitas el personarum relatio insinuaretur. Iis usus est ad doctrinam quam tradebat firmandam, dum doceret summa cum auctoritate, cl fidem in eum, sicut clin Patrem, exigeret; imo se Filium Dei alto praedicaret, el Patrem ct se unum esse diceret. Prælcrea Apostolis communicabat miracula faciendi potestatem, suo vel uti jure. *

80. *Probatur* 9. *titulis quos Christus sibi vindicavit,* qui creatura! præslanlissimæ haud aptari possunt: « Ego sum via, et veritas, ct vita. »s « Ego sum lux mundi. « Ego sum resurrectio et vita. >·8 Quod Apostolos lucem mundi designaverit ipse, cx adjunctis sensum translatum habere facile intelligebatur.

81. *Probatur* 10. *ex jure quo se vitam aiternam largiturum dicit :* « Ego vitam ælernam do eis :» · « Resuscitabo cum in novissimo die. »7 Ipse igitur, proprio veluli jure, mortis dominum, vitæquc æternæ largitorem se exhibet. Sic Apostoli eum salutis ducem ct auctorem praedicant: « Non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. »8

82. Probatur igitur Christi divinitas innumeris textibus qui eum Filium Dei praedicant, ™ T«»r, tanta cum emphasi cl solemnitate, ut nequaquam cum filiis ndbptlvls possit confundi. Ipsius Christi dc se Filio Dei affirmationi toties repe, filæ consonat Jndæorum intelligent^, quam non correxit, discipulorum etiam fides. Voces « genitus » « unigenitus « eam confirmant: omnia scilicet congruunt, si verus ct naturalis Filius Dei intclligatur: sed nonnisi ingeniose ei arte quadam, imo vi manifesta illata, ad adoptivum Filium, etiam præslanlissinmm, traducuntur. Ea igitur ratio loquendi usurpata dicenda foret cum periculo certo funestum errorem insinuandi. Accedunt plurima quæ Verbum Deum priedicant, eique divina tribuunt opera, creationem ct conservationem rerum, divinasque omnei perfectiones. Miracula plane divina ei unum se cum Patre praedicanti lcnmi testimonium. °

83. Equidem si Christus merus homo fuerit, licet divinis auctus donis,et amplissima ornatus auctorilajc, vclsi fuerit Ens naturam divinæ proximam habens, liquet eum haud salis cavisse, ne homines ei summum tribuerent cultum; sed polius ita se gessisse et locutum ut paria cum Deo affectare videretur. Repugnat autem omni veræ sanctitatis notioni, ut Dei ad homines legatus ita suam efferat auctoritatem, el studeat gloriic, cum detrimento cultus Deo unice debili. Quidquid igitur sit de uno alterove dicto in quo Patris poliora jura agnoscere a Socinianis censeatur, constat eum iis ipsis in locu verba ita componere, ut sibi etiam consulat; el plerumque, tamquam rerum Dominum, summam libere exercere potestatem, et vindicare auctoritatem.

Objectiones.

84. *Obj.* 1. Christus se el Patre» unum esse ·» dixit, ob consensum vo-

(i) Apoc. v. <3. (i) Matt. x. I.
(5) Joan. xiv. β. (4) Ibid. viii. Ii,
(S) Ibid. xi. «B. (β) Ibid. x. 38.
(1) Ibid. Vi. SB.

te) Act. iv. IÎ.
(9) Vide Unitarianism examined by Rev.Anlho Kohlman S. J. Vol. II. et Bullum, Judicium Ecd-Calh. c. i. n. <3.

luntalis : agehat enim ex Patris jussione, ei perfecte obtemperans : I Propterea me diligit Paler : qnfa ego pono animam meam. Hoc mandatum accepi a Patro meo. n * Opera sua in nomine Patris fieri professus est, et oves sibi a Patre datas; quam rationem adsignabat quare ei auferri non possent, quia Paler major est omnibus. Judaeos, verba ejus maligne interpretantes de divinis usurpatis honoribus , monuit, judices, sacerdotes, vates vocari deos, seque idcirco eo nomine nuncupari posse ob sanctificationem ct missionem a Patre derivatam. Liquet igitur ex contextu eum haud sibi vindicasse divinam naturam.

85. *Resp.* Se Christus dixit unum cum Patre, ob potentiam communem , quæ cum natura necessario conjungitur, uti supra ex Ghrysoslomo animadvertimus; ideo quippe nemo oves sibi rapere poterat, quia nemo Patri eas rapere valebat ; et ipse et Pater unum sunt, quia Paler in ipso , et ipse in Patre. Opera in nomine Patris patravit, quæ tamen et sua- dicebat, eamdem ob causam, quia scilicet potestas erat communis : relatio autem Filii ad Patrem, tamquam principium, postulabat ut Patri praecipue tribuerentur; quamvis et Filio et Spiritui sancio quoque tribuantur. Quæ de potestate sibi a Patre data dicit, ut opera illa faceret, ad humanam naturam referenda sunt, sicut et cætera de datis ovibus, de missione et sanctificatione: sed de unitate naluræ divinæ in Patre et Filio quod semel affirmaverat numquam retractavit; quamvis argumento usus sit Judteis accommodato, quo minueretur eorum furor, el animi disponerentur ad mysterium excipiendum , quod iterum insinuavit : « Pater in me est, d ego in Patro. »

RO. *Obj.* 2. Parallela loca ostendunt unitatem voluntatis , non natura·, designari. Post crenam ultimam pro discipulis precatus est Patrem ; « at sint unum, sicut et nos. I» 1 a™ '«

El Apostolus ad Corinthios : » Qui autem plantat, et qui rigat, unum Simi, n 1 'O φvτ-ǐuM» Ji κλι » -wirijar f» iiÿir. Nec unquam '<» ad personam, seu Ens. designandum usurpatur. *

87. *Resp.* Loca adducta non sunt parallela : nec enim prior eamdem præsefert formam absolutam : « Ego el Pater unum sumus; » sed oratio lit ut discipulorum unitas similis sit Patris el Filii unitati; similitudo autem «qualitatem non necessario secum fert Altcr locus salis ex contextu determinatur ad unitatem finis. Sed in Christi de se et Patre verbis affirmatur unitas ad probandum potentiam servandi oves , lupis licet ferobissimis invadentibus gregem ; quæ potentia a Patre derivatur, cum quo unum se dicit. Potentia igitur eadem est utrique , quia uterque unum est , natura scilicet et essentia. Quod autem asserunt Unitarii de vocis vi, non obstat ; quum enim significet rem unam, vel substantiam, apte usurpatur ad substantiam divinam designandam : de persona eam non inlelligimus.

88. *Obj.* 5. Christus in forma Dei dictus est ob gloriam divinam qua circumdari visus est, miracula patrandi prædilus potestate : ad formam seni se demisit, tlagra et crucem , mancipii vilissimi instar, passus. '

89. *Resp.* « Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo : » »· «îr«» <» I3|* * Jfi-

9) Joan. x. 17, 18.

(i; Ibid. xvii. II. (S) I. Cor. ii». 8.

(4) Unitarian Miscellany, Vol. i. p. -28.

15) Ita post Grotium Roscniniiller *in lucum.*

(b) < Xeulrum plurale <ra. <|u0,j more Gnerotum sæpe adverbialiter ponitur, ubi verbis ·'» vel *yuiia.* · jungitur, pro adjectivo usurpatur, liosenmuller *in locum.* Grotiua illud Homericum citat : ri» »v» ita 1·>·β·»ι«ι ol oatendat «qualitatem perfectam non designari,

rflculn pelrandi potestas, vel aliud quodctimque donum divinitus datum, non poterat cfllcero , ut Christus sc Deo parent haberet, ahsque impietate et usurpatione sacrilega, nisi Deus vere esset. Præterea ex (conlexlu patet eum in forma Dei esse, antequam in similitudinem hominum factus sil ; et in eo exinanitionem ponit Apostolus, quod in forma humana sil inventus. Qua) deinceps esi passus adjungit, ul quo sese demiserit nostri causa plenius intelligafur.

90. *Obj.* '1. Ex quo Psalles dc Messia cecinerat eum esse Dei Filium , idem sonabat hæc appellatio apud Judæos ac Christus; nec divinam naturam ullatenus indicabat : nam et David primogenitus Dei prædicabatur : « Ipse invocabit me : Paler meus es tu.... et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus J.terne. » 1 Profecto ea fuit geniis Judaicæ consuetudo ut filii Dei vocarentur angeli, reges, magistratus, imo pii omnes Dei cultores. Messias autem filius primogenitus dictus est, præstanlissimum scilicet ea ratione designare consueverunt.2

91. *Reap.* Non constat Judæos Messiam Filium Dei consuevisse designare. Cælerum non interest ; nam liquet Jesum eum sibi vindicasse titulum sensu longe sublimiori, adeo ul impietatis et blasphcmjæ argueretur, ulpotc qui se Deo aequalem faciebat.3 Si placeat Psallis vaticinium de se ipso intclligere, potius quam de Christo, cui magis convenit : « Et ponam in saeculum sæculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies cceli ; » translata semel vox, cujus .significatio ex ådjuncti eruitur, non polest argumento esse tot et tam perspicua de Christo proprio Filio Dei testimonia late esse accipienda. Ipsa quæ objicitur consuetudo filios Dei nuncupandi angelos, vel homines sanctitate vel auctoritate insignes, demonstrat nullam offensionis causam oriluram fuisse, si sensu haud absimili a Christo usurpata fuisset Filii Dei appellatio.

92. *Obj.* 5. Ipsi Christi discipuli Filium Dei eum agnoscentes , de divina ejus natura nihil suspicati sunt : nec enim eum coluisse leguntur. Conveniunt omnes scriptores Christiani,qui primis quatuor sæculis floruerunt, Apostolos ipsos nihil de divinitate ejus cogitasse. *

93. *Resp.* Petrus, Patre coelesti revelante, Filium Dei agnovit eo sensu quod omnia cordis arcana nosset,1' quod certe de præslantissimo quocumque Dei famulo, vel dc mera creatura quacumque dici non posset. Martha eum e coelo descendisse professa est: « Utique Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. » · Discipuli declararunt se credere eum a Deo processisse, et omnium cognitione præstarc; Christo· quippe dicente : « Exivi a Patre, et veni in mundum : iterum relinquo mundum, ct vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli ejus : Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia , et non opus est libi ut quis te interroget : in hoc credimus quia a Deo existi. » 7 Thomas cum Dominum ac Deum suum alte professus

sed rem non conticii : nam Ithacenses heroem deu parem spectare poleianl, dc diis quippe humilius sentiebant : Christus autem humano ejusmodi errore non laborabat, ideoque non poterat separem Patri aslimarc nisi revera esset.

II) Pe. lxxxviii. *i/,* Î8.

(i) Glassius, Can. xvii. I edit. Dalh.

!j) « L.'erprcssion *Jilt de Dieu* était d'un usage erdinaire cher les Hébreux, pour marqucrl'homme d'une haute sagesse, d'une haute piété. Ce n'ed point dans ce sens que s'en servait Jésus-Christ; elle n'aurait pas causé une si vive sensation. » Salvador." Histoire des institutions de Moïse. · I. II. I. iv. c. iii. not.

Į Priestley , β hist, christ, church, ›· p. i. §»'·

(3) Joan. xxi. <7.

(C) Ibid. xi. S3.

(7) Ibid. xvi.î8.

-est. Cæcus, statim ac se Filium Dei declaravit, « procidens adoravit eum. » · Hæc corte sunt fidei de divina ejus natura, et cultus haud obscura specimina.

91. Temere quidem, ct contra omnium scriptorum fidem, Prieslleius dicit Apostolos merum hominem æstimasse Jesum. Audiatur Chrysoslomus : « Nisi proprie sic Peirus intellexisset, ct ab ipso Patro natum crederet, non fuisset revelationis opus illa confessio, nec aliqua beatillcalione digna, si unum ex mullis Dei filiis illum putasset. » Christus pollicitationibus magnificis Petri fidem confirmavit : « Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, et ut Ecclesia, tot lantisque fluctibus impetu -irrumpentibus, immobilis maneat, cujus pastor ct caput piscator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet, hæc,inquam, omnia quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum. » *

95. *Obj.* (I. Quæ de Christo e coelo descendenleaflirmanlur, translato sensu sunt intelligenda ; nam Deus, qui ubique est, haud descendit: ergo Christus non ideo dictus est c coelo descendere, quod Deus foret, sed quod divinitus fuerit missus, divino functurus munero.

96. *Resp.* Deus quidem non descendit sed descendisse dicitur, quando per Angelos se in terris manifestavit, ut turris ædilicatorcs confunderet, vel Sodomitarum scelera puniret. Poliori jure ea vox usurpari potest de divino Verbo humanam sibi assumente naturam, et inter homines ita versante. •Cælerum in cœlis semper aderat, quod et ipse significavit, dicendo : « Nemo ascendit in ccelum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in -cœlo. »S

97. *Obj.* 7. *a* Esse in coilo esi res coelestes probe tenore, sive eas tamquam présentes intueri : quæ omnia Filio hominis..., citra ullam naturam seu essentiam divinam optime convenire possunt, ul certe conveniunt. ·· Ha Socinus. *

98. *Resp.* Alia prorsus ratione significat se Christus in cœlo esse, intima scilicet cum Patre nature conjunctione-, est enim « l nigenilus qui est in sinu Patris. » Ad contemplationem rerum coelestium, mentis in Deum ascensu, frustra referuntur quæ dc natura divina Patri Filioque communi, et de ejus præsenlia in cœlis adeo manifeste dicuntur.

99. *Obj.* 8. « Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem : quia Pater major me est. »S Apertissime igitur professus est Jesus se non esse summum Deum: imo Patrem suum Deum, sicut et discipulorum, agnovit: « Ascendo ad Pairem meum, ct Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum. » ·

100. *Resp.* Duæ in Christo necessario agnoscenda· sunt nature, divina scilicet cl humana : loculus est autem de se, tamquam homine, locis objectis : nam, quatenus Verbum, erat in cœlo, et apud Pairem esse non desiit, ipso tempore quo vcrsabalur in terris, humana natura assumpta. Ideo legimus : « Deum nemo vidit unquam : Unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit. » 7 » Nemo ascendit in ccelum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. » · Optime igiilir concordant quæ de Patre et se dicit Jesus, si ad divinam naturam referantur quæ æquales eos exhibent, ad humanam vero quæFilium minorem. « Quaulam itaque, « animadvertit Augustinus, « ita ponuntur in Scripturis dc Patre et Filio, ul indicent unitatem

(I) Joan. ix. 3H. (2) Hom. h. in c. «vi. Maltbvi. (S) Joan. iii. 13. (4) Ad cap. il. Joannis.

(3) Juan. xiv. 28. (β) Ibid. vx. ·». (7) Ibid. i. <8. (8) Ibid. iii. <3-

æqualitatemque subslantiæ, siculi est, « Ego cf Pacer unum sumus: » et « cum u in forma Dei esset, non rapinam » arbitratus est, esse æqualis Deo : » cl quæcuinque lalia sunt. Quædam vero ila, ni minorem ostendant Filium propter formam servi, id est propter assumptam creaturam mutabilis humanæque subslantiæ, siculi est quod ait, « Quoniam Pater major me est : » et Pater non judicat quemquam, sed » omne judicium dedit Filio.» 1 Cælerum si quis velit de Christi divina persona id intelligere, originis ratione licebit : Paler enim Filio major dici poterit, utpotc fons divinitatis, quin Filius aliqua perfectione careal ; nec enim rapit sibi quidquam injuria se Patri æqualcm exhibendo. « Non dixit Filius,» animadvertit S. Athanasius, « Patrem se meliorem esse, no quis ipsum externum, alienumque a Patris natura existimaret : sed Pater, inquit, major me est, non quidem magnitudine aliqua, aut aetate, sed propter generationem ex ipso Patre. »2 Quod autem Patrem Deum suum appellaverit, ad humanam ejus naturam necessario referendum est : discrimen tamen se inter et discipulos servatum animadvertere est, nec enim *Patrem et Deum nostrum* dixit, sed *Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum.*

101. *Obj.* 9. Jesus se Deum esse negavit; adolescentem enim reprehendit, quod eum bonum appellaverit : « Quid me dicis bonum *t* Nemo bonus, nisi unus Deus. » 8 Se etiam judicii diem ignorare fassus est : « De die autem illo, vel hora, nemo sciti, neque Angeli in coelo, neque Filius, nisi solus Paler. »4

102. *Hesp.* Titulum rejecisse Jesus censendus non est, quamvis mansuete corripuerit juvenem, qui blandienlij instar eum sic appellaverat, quin divinam ejus naturam agnosceret. S. Ambrosius in rem scribit : « Proplerea Dominus : « Quid me dicis bonum, . quem negas Deum ? Quid bonum dicis, cum bonus nemo nisi unus Deus? Non ergo bonum se negat, sed Deum gignat. » ° « Recte me appellabis bonum,· ita Augustinus responsionem Dominicam explicat, « si me noveris Deum ; nemo enim bonus, nisi solus Deus.·' Hanc interpretationem non rejicit ipse Rosenmüller : « Cur tu qui me habes pro doclore, pro homine, me appellat *perlectum* F Si tibi non sum nisi homo, nimium milii tribuis. » 7

103. Judicii diem procul dubio novil Christus, qui adeo accurate omnia ejus adjuncta descripsit ; sed tamquam Patris ad homines legatus eum ignorasse dicitur, quia illius notitia non erat illis communicanda. Optime animadvertit S. Cyrillus Alexandrinus, « hanc nescitae dici professionem, non ignorationis esse infirmitatem, sed lacendi dispensationem. »8 Chrysoslomus animadvertit : « Patri illud tribuit, hinc rem tremendam ostendens, prohibensque ne illa de re interrogarent.» S. Ambrosius vult « ut magis dictum secundum filium hominis aestimemus, quia temporum finem non per naturam hominis, sed per naturam Dei novit.»... « Quid enim est quod bonus Paler Filium celaverit, cui omnia dedit'l Aut quomodo non dedit cognitionem temporis, cui dedit ipsius judicii potestatem ? Quomodo autem Filius nescire potest, quod Pater novit, cum in Patre Filius sil, et Spiritus scrutetur etiam alta Dei ; cum ipse Filius altitudo sil divitiarum sapienliæ et scienliæ Deil

11 L. ii. de Trinitate, c. i. n. 3.
ii. Oral. I. contra Ariano».
3 Mare. 1. <7. (I, Ibid. (iii. 53.
i '·) Jn luram tviii. 18.
(6) L. contra Maiimir., c. 33.
(7) In locum.
(8) !.. ix. de Trinitate.
(9) Horn. Ixxvii.

sed nie nolit dicere , ostendit alio loco: « Non est vestrum scire tempora et » annos, quæ Pater posuit in sua polc- » state. » · « In illa, inquit,hora? Ergo et horam novil : sed novil sibi, nescit .mihi. » Pessime Lulhcrus affirmavit Christum in statu exinanitionis quosdam ignorare. *

101. *Obj.* IO. Jesus se hominem , liliumque hominis saepissime designavit, ne quis eum , ob dona quibus ornatus fuit, cœleslcm vel divinum haberet: « Quæritis me intcriiccrc , hominem , qui veritatem vobis locutus sum. » 3 Sic et Apostolus eum hominem dicit. « Unus est Deus, unus et mediator Dei et hominum , homo Christus Jesus. »4

103. *Hesp.* Vere Jesus homo est, ex Maria Virgine natus, ideoque merito se ita designavit ; sed est etiam Deus, Filius scilicet consubstantialis Dei, Patri æqualis. Utrumque probant plurima Scriptura1 testimonia : quod si cum emphasi quadam se Filium hominis declaret, id contigit quia tamquam homo Mediatoris et Redemptoris sustinuit partes. Hoc ejus munus praecipue respexit Apostolus in loco objecto. Id insuper animadvertendum praevidisse Christum futuros plurimos qui de assumpta carne, et de suppliciis quæ propter hominum salutem pateretur, dubitarent, omnia specie tantum , non re, transacta dicentes : ideoque oportuit veritatem humante nature perspicuis verbis sæpe aflirmare.

106. *Obj.* 11. Jesus Patrem unicum verum Deum predical ; se a Patre missum : « Hæc est vita aeterna ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. » 5

107. *Hesp.* Paler a Christo solus Deus verus vocatur, quin ipse excludatur, nam vita telerna cx utriusque, Jesu Christi et Patris, cognitione pendet. Haud inverosimilitor Chrysostomus . Augustinus , * Paulinus Aquilejensis, et inter rccentiores Hcinsius, verborum ordinem negligi putant,adeo ut sic construenda Sint : ›'» σι 1»l XjiiTri», w <tT!7rtiAar, »e»*,»» 5dr. *ut cognoscant te et Jesum Christum quem misisti, solum verum Deum.'* « Non enim, » inquit Ambrosius, « solum Patrem vere Deum cognoscere vita œterna est, sed etiam Christum cognoscere Deum de Deo, verum de vero, vita est sempiterna. » * Profecto eo loci dicit se gloriam apud Patrem habuisse, et a Patre dilectum ante conditum mundum ; qnod innuit ejus cum Patre unitatem : nec enim , nisi vi manifesta verbis illata, potest intelligi de decreto Patris ut gloriam Filius olim acciperet, sed necessario rcferlurad gloriam quæ rerum creationem antecessit. « Clarifica me tu , Paler, apud lemelipsum , claritate quam habui prius quam mundus esset apud te. » « Paler, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego , et illi sint mccum, ut videant claritatem meam , quam dedisti mihi, quia dilcxisti me ante constitutionem mundi. » Quod apud Patrem in gloria fuerit ante conditum mundum affirmatur manifesto ; et quod ipse et Paler unum sint, Paler in ipso, ct ipse in Patre , etiam traditur , oratione fusa ut discipuli aliquam similitudinem hujus unitatis exhibeant : unitas igitur nature et divinitas Filii inde colligitur.

108. *Obj.* 12. Apostolus quoties de Patre cl Jesu Christo lit sermo , Patrem vocat Deum, et Jesum Christum vel nullo titulo ornat, vel Dominum appellat : « Unus Deus Paler ex quo omnia, et nos in illum; et unus Dominus Jesus Christus per quem omnia, et nos per ipsum. » '

(I) In I.uc. I. viii. 34.
(Î, Apud Iloscnniiillcr in locum.
(») Joan. dii. IU. (i) I. Tim. ii. 5.

(β) Joan. xvii. 3. (e) Aug. I. »i. de Trinitate.
(7) Similis interaio habetur I. Joan. ili. 0. Apoc. ni. «■ (' In lur· ›·'· '' ·'· ' u:or· ·'" *

10». /M-v». Jam verbis Tertulliani exposuimus rationem cur Christus *Dominus* dicatur, quando'uha cum Patre nomimilur, scilicet ut unitas divinio naiuræ appareat, et originis relatio. Cælerum bene animadvertit S. Ambrosius : « Quemadmodum cum legimus Dominum Jcsum, nec Patrem a dominationis jure secernimus, quod ei commune cum Filio est : ita cum legimus solum verum Deum Patrem, nec Filium a solius veri Dei jure possumus separare, quod ei commune cum Patre esi. »1 Equidem vox illa »ψ·Γ eadem est qua septuaginta interpretes reddiderunt nomen Dei ineffabile ·T1П'. Cum ea appellatione conjungit Apostolus gratiai largitionem : « Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Anien. »' Anathemate ferit cum qui Christum Dominum' non diligit : « Si quis non amat Dominum nostrum Jcsum Christum , sit anathema , Maran Atlia. »s Htec certe supremum Dominum designant.

110. *Obj.* 15. Apostolus cum emphasi quadam Patrem solum Deum dicit : ▮ Soli sapienti Deo per Jcsum Christum , cui honor cl gloria in sæcula sæculorum. Amen. » 4 « Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo, honor cl gloria in sæcula sæculorum. Amon. »5

111. *Rcsp.* Priori loco Christo gloria in ævum tribuitur, si obvio verborum nexui inhærealur. Quod si quis contendat «, *cui,* ad Deum referri, non repugnamus : nam et nos Deum solum sapiemem agnoscimus, divina Jesu Christi doctrina, de qua mox loculus fuerat Apostolus , imbuti. Equidem in ipso omnes thesauri scientiae el sapienliæ Dei sunt absconditi : est enim Deus et homo, cui proinde gloria tribuitur, dum Deo tribuitur. Ejusmodi voces nil habere quo Christi honori detrahatur facile liquet, comparatione facta cuui testimoniis qum Christum Deum dicant nulla Patris facta mentione. Sic Juila» ali : « Subintroierunt enim quidam homines (qui olim praescripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam , ct solum Dominatorem cl Dominum nostrum Jcsum Christum negantes. »61.iquct pnelorea Christum alias sæpe dici Deum.

112. *Obj.* It. Plena Filii Patri subjectio ubique prædicatur in Novo Testamento; adeo ut Apostolus explicans de Filio verba Psallis , omnia ei subjecta esse, addat : « Sine dubio praeter cum, qui subjecit ci omnia. Cum autem subjecta fuerint illi omnia : tunc el ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia , ut sil Dcusomnii in omnibus. >‹7 Paulo antea dixerat, de resurrectione loquens : « deinde linis, cum tradiderit regnum Deo d Patri. »8

115. *Resp.* Utique Filius, tamquam homo, omnino subjectus est Patri. I Dc eo, hoc sub respectu, loquitur Apostolus, eum voluit caput Ecclcsiæ, rectorem considerans. Regit igitur plena potestate, a Patre tamen derivata, Ecclesiam ; quam regere non desinet, donec, electorum impleto numero, regno in terris linis fuerit impositus. Tunctradcl regnum Deo el Patri; scjlicet Ecclesia in terris desinente, ct·hibebil electos Deo Patri, ita ut Deus sil omnia in omnibus. Quamvis auten Deus Paler praecipue, nominetur, non ideo excluditur Filius, nam ipso d Paler unum sunt , quod paid es Apostolo ad Ephesios dicenle Christum se tradidisse pro Ecclesia , « ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam.· 7 Quæ igitur objiciuntur spectant Chrisium hominem, ct dispensationem

(l) L. ». di· fide . c. ii. (i Hom. ivi. II.
(r.)I Cor. ⁵i.«. (I Horn. «i. 37.
UHTim. i. U.

(7' 1 Cor. XV. Î7.
(K) Ibidem, v. 31. (9) Epb. v. 37.

quam nd tempus statuit, nec officiunt divin® Verbi naiuræ, imo nec regno Christi hominis perpetuo : nam - regni ejus non orlt linis ; » 1 sed regnabit perfectiu» toto corpore sibi Patrique subdito : « Quia omnis Ecclesia » inquit Ambrosius , « unum corpus est Christi, quamdiu genus dissentit humanum , Christum dividimus. Nondum ergo subjectus est Christus, cujus non sunt adhuc menibra subjecta. Cum autem ruerimus non mulla membra, sed unus spiritus, tunc ct ipse subjectus erit, ut per ipsius subjectionem sil Deus omnia in omnibus. » * • Regnat itaque Dominus, » animadvertit Hilarius , « traditurus Deo Patri regnum ; non regni potestate carilures, sed nos , qui regnum ejus sumus, Deo Patri traditurus in regnum. Regni traditio nostra provectio est, ut qui in regno Filii erimus , in regno quoque simus el Patris : digni per id regno Patris, quia digni regno erimus et Filii ; proximi tum Patris regno,cum Filii erimus in regno : qui csl benedictus in sæcula sæculorum. Amen. » 3

H I. *Obj.* 15. Omnimodis a Patre se pendere Christus sæpius innuil, nihil sibi vindicare ausus :« Sicut mandatum dedil mihi Pater, sic facio. » ♦ « Mea doctrina non est mea , sed ejus qui misit me. » 5 « Non potest Filius a se facere quidquam , nisi quod viderit Patrem facientem. » 6 « Sedere ad dexteram meam vel sinistram, non esi meum dare vobis, sed quibus paralum csl a Paire meo. » 7

115. *Resp.* Quatenus homo , a Deo pendebat ; Pater autem præcipue nominatur , quando Dens simpliciter cl absolute dicitur : principium enim est aliarum personarum. Patri se obtemperare professos est, morii se objecturus in hominum salutem. Doctrinam quam tradidit humano ingenio non excogitatam dixit; mirabantur quippe Judæi cum docentem, cum non didicisset litteras : quapropter coelestem ejus originem prodidit. In operibus quæ divina lichant virtute . nihil veluli a se faciebat, sed Patris ad exemplum, quocum intime conjunctus esi: ideo querelam Judæonim de violato Sabbato rejecit, se Patre auctore agere affirmans. 8

116. Quod autem sui non sit primos in regno honores tribuere petentibus, indicat nullam gratiam favoremque humanum in iis tribuendis habere locum ; sed æquitalcm Juxta singulorum conditionem , Patre ita decernente. Ideo matris Jacobi et Joannis preces rejecit, hosque docuit ærumnis ei labore aditum ad regnum patere. « Frustra a me petitis, · ita Hieronymus interpretatur, « quod in vobis silum est, quod Paler meus illis paravil, qui dignis virtutibus ad lautam ascensuri sunl dignitatem. » ' Cæterum gloriam el vitam ælernam se largiturum sæpius affirmavit.

117. *Obj.* 16. Jesum divinitus missum , juxta promissiones Patribus feclas, Apostoli prædicaruni, eum Dei potentia e mortuis suscilatum ad id probandum affirmantes ; de divina ejus naiura alio servato silentio.10

118. *Resp.* Apostoli sapienter conati sunt Judæos ad lidem perducere iis adductis argumentis cl testimoniis, quibus imprimis Jesum esse .Messiam Patribus promissum ostenderent. Inter hæc resurrectio, opus plane divin® potenliæ, allegabatur, ct Deo auclori jure optimo tribuebatur.° Haud opor-

(i| Lue. i. 33. (i) Ambros. I. v. de fide, c. 6.
(ï) In Pe. cilviii.
(I) Joan. ii». 31. (5) Ibid. vii. 16.
(6) Ibici. v. Io.
(1) Mali. M. S3.
(H Vide Pelatiuin de Triü. I. ii. c. i». $. ».
(o; L. t. contra Jovinian.
(10) PriHlay, · Uialory of the L'hnaiian Church, o p. ľ. S- ii. il p. i». §. V.
(11) Aci. ii. 33.

lebal ')/> initio totum mysterium proponere, donec animi disponerentur vaticiniorum et rerum postarum evidentia. « Qui enim tractat, uti recto hanc in rem animadvertit S. Ambro sitis, « debet audientium consideraro personas, ne prius irrideatur quam audiatur. » ' Cælerum haud omiserunt Apostoli Christum Filium Dei designare , * vit® auctorem, in quo omnis spes salutis esset reponenda. * Quod eum Filium Dei, polius quam Deum, in concionibus coram incredulis Judaeis plerumque designaverint, eo consilio sapientissime contigisse videtur, ut Deum, quem coluerant Judtei, rejicere haud censerentur, et ut nil divina· natur® unitati adversum cogitaretur. Apud fideles explicatior fuit Apostolorum doctrina, quapropter voces cis maxime familiares erant : « Sanctum puerum tuum Jesum , »4 « sancti lilii lui Jcsu. ·· * Petrus Cornelium edocens dicit : «v«r Im™™ ŭ|»tr « hic » est omnium Dominus. Paulus cum vocat « Dominum gloriæ » w» w 7 quo pacto Jehovam Psalles designat : tuan 1% K Vt П1N2X П1П». 8

110. *Obj.* 17. Rcsuscilatus a Deo prædicari non poterat Jesus, si ipse Deus foret : nam audientes in errorem necessario inducebantur.

120. *Resp.* Vere dicebatur a Deo resuscitatus, quum nonnisi divina potentia id contigerit. Quod autem ipse Deus foret, et sua virtute surrexerit, non opus eral ut statim praedicaretur, donec res ipsa, ct divina potentia in ea agnita fuerit. Cælerum Christus se sua virtute resurrecturum prædixerat. » Solvite templum hoc , et in tribus diebus excitabo illud. » » Dr Vila seu anima sua dixit : « Potesta. tem habeo ponendi eam, ct potcsti. tem habeo iterum mimendi eam. »'·

121. *Obj.* 1«. Veteres scriptores Eo desite, qui Patres dicuntur, fatentur Apostolos, ad Judæorum vitandam offensionem, de Christi divina natun siluisse, quam Joannem omnium primum insinuasse censent.

122. *Resp.* Perperam interpretatur Paires Prieslleius. Origenes quidem dicit Joannem clarius caeleris Evangeli$tis de Christo Deo locutum, sed cum novi dogmatis haud facit auctorem; « Nullus eorum adeo pure manifestavit illius divinitatem , ut Joannes qui illum inducit dicentem : « Ego sum » lux mundi: » « Ego sum via, veritas, » el vita : » « Ego sum resurrectio :· « Ego sum ostium : » « Ego sum pa• stor bonus : » Et in Apocalypsi: « Ego sum A ct n principium ct finis, primus el novissimus. › OM«r Xlirur «xjiirar *iqaiiyufir ùvru* rir dtsrars

123. *Obj.* 19. Jesus dicitur Filius » Dei » nemo autem sui lilius est : « imago Dei, » nemo sui imago: «io » forma Dei, » nemo dicitur in sui forma : « Erat pernoctans in oralione Dei : α nemo se exorat.

124. *Resp.* Æquivoca voce ludunt Unilarii :Deus enim aliquando divinam naturam, prout in Iribus personis subsistit, aliquando vero divinam personam designat.Filius Dei recte dicitur Christus, scilicet Patris, qui Deus vere est. Imago est Dei, quia simillimus est Patris, ulpotc cui eadem est essentia , propterea vocatur ab Apostolo Xaparr.p r»r u-wcjràjter àvrev. 13 Slid» ta

(I) In Luc. I. vi. ρ. Ioi.
(î) Acl. iii. IS. (8) Ibid. iv. it.
(4) Ibid. iv. CV. (8) Ibid. v. SO.
(c) Ibid. s. 8». (ri I. Cor. ii. 8.
«8, $. itiv. 10, lleb. xiiii. Vulg.
|>) Join. ii. il).

(I0'; Ibid. i. 18.
(il, in Joan. t. |. n. ti. p. i I. etl. \\ irccb.
(it) Luc. vi. it.
(IS) Hub. i. 3. fromΧαρασσα *καῖρ'ι* properly signifies the *die.* or sUmpingiool u>«) in coining ; by which the tigurc oxproved ›·

luv τΛ «ipir»v. * « figura substantiae ejus, ■ « imago Dei invisibilia. » In forma Dei dicitur, quia divinam habel naturam , sicut in forma hominis erat, assumpta humana natura : enim aliquando , etiam apud profanos scriptores, naturam signilicat. ʼOrabat etiam Deum Patrem ipse homo simul ac Deus, qui proinde tamquam Dons una cum Patre largiebatur, quod in huni.ma natura supplex petebat. Sic aliis pollicitus est sedaturum quod ipsi a Palrc expeterent : «Quodcumquc petieritis Patrem in nomine meo hoc faciam. »s Pulchre Ambrosius dicit : « Quasi Aitissimus donat, quasi homo precatur. ■ 4

125. *Obj.* 20. De Jesu puero dicitur : « Proficiebat sapientia, el aetate , ct gratia apud Deum el homines : » 5 attamen si Deus esset, nullus profectui locus erat. Humani ei tribuuntur affectus :« circumspiciens cos cum ira. »6 « Diligebat autem Jesus Martham, cl sororem ejus Mariam , el Lazarum. » 7 • Tristis esi anima mea usque ad mortem. » 8 Trepidus ct incertus imminentem sibi mortem vult effugere : « Pater mi, si possibile est, transcal a me calix isle. »9 In crucc de Palrc queritur : « Deus meus , Deus meus , ut quid dereliquisti me ? »[10] Hæc a Deo dici nefas csl cogitare.

126. *Resp.* In Jesu quidem, ut ex Apostolo didicimus, omnes thesauri sapientiæ et scienliæ Dei absconditi erant; sed manifestabantur, servata quadam ælalis ratione, juxta arcana Dei consilia : ideo profecisse dicitur, (|uia, crescente aetate, majora dabat sapientiæ coelestis indicia ; et quatenus homo erat, ipsi Patri , virtutum exercitio, charior in dies evadere visus esi. Humanos etiam affectus, pro veritate naturæ assumptæ, prodebat, ab omni tamen vitio immunes ; ira enim quam Pharisæos respiciens indicabat, intra justos constitit limites ; crimini scilicet vertebant quod sab balo curaret. Affectu sanctissimo pias sorores cum fratre l.azaro diligebat, sicut et discipulum Joannem. Tristitia se obrui ad tempus voluil, ul de veritate assumptæ naturæ humanae nulla posset esse dubitatio . el ul ex animi sui dolore gravitatem peccati, quod tantis suppliciis erat expiandum, nosceremus. Ea de causa oravit ul calix tolleretur, sed trepidus inccrtusve non fuit ; nam Patris voluntati, quam optime novit, sese omnino subjecit : « Vcrumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. » In cruce vehementem animi dolorem etiam significavit; ct Patrem appellando, se nullam suppliciis dedisse causam innuit, ul peccata eorum causam esse agnosceremus. Hæc quidem omnia optime inter se cohxrent, et congruunt mysterio redemptionis per ejus sanguinem.

127. *Obj.* 21. Illa distinctio duarum in Christo naturarum fictilia est; nam natura perfecta personam necessario secum fert ; nihil enim aliud persona indicatur quam natura subsistens. Igitur duo erant, Verbum scilicet divinum, et Jesus homo : vel una Jesu persona, et natura humana, divinis ornata muneribus.

128. *Resp.* Distinctio naturarum in una Verbi persdna manifesto statuitur ab Apostolo Joanne, qui dicit Verbum Deum esse , et factum esse carnem ; et a Paulo dicente, eum , qui in forma Dei erat, formam servi accepisse. Non igitur ingenio confingitur, sed revelatione innititur. Quod autem ad personam allinet, quotiescumque natura

jtainptd; or Ilie impression made by· seal; being thus sjnonymous with *if* . Bloom-/teld in lue.

HI Col. i. <s. (S) Plato cit. a Bloomfield.

(3) Joan. xiv. 13. (I) L. i. de tide ·. »».

(3) Luc. ii. Si. (β) Marc. iii. ·.

(?) Joan. ii. 3. (β) Mati, iavi.3·.

(0) Ibici, v. 311. (10) Mali. it»ii. 0.

perfecta subsistit, ila ul sil actionum principium, persona est ; ideoqiie Verbum esi secunda persona Trinitatis , naturam divinam habens, sed non est persona humana , quia ipsum Verbum assumpsit humanam naturam , quam et regit, ita ut haec non per se subsistat. De his postea fusius agemus.

12fl. *Obj.* 22. Depugnat ul idem sit Deus cl homo ; ea enim humanæ natpræ congruunt, quæ divinæ plane repugnant, adeo ul ralio ipsa abhorreat a vocibus apud Chrislicolas usitatis : *Deus naius esi, infans fuit, adolevit, mortuus est.*

150. *Resp.* Nulla est pugna , nam hæc non ila dicuntur , ut naturarum proprietates confundantur;sed manente divina natura integra, et perfecta, absque minima mutationis umbra, de jllo, qui Deus est, alia dicuntur sub alio respectu, quatenus assumpsit hu-. manam naturam. Illæ igitur voces rite intellects nil habent, quod cuiquam horrori esse debeat ; nec enim divinam naturam spectant, sed humanam, quæ Verbo regitur.

151. *Obj.* 25. Sacerdotium Christ), sicut et *mediatio,μιηή†Λ,* divinam naluram excludit : nec enim potuit sibi sacrificare, et apud se interpellatione uti. Notat autem Apostolus eum Sacerdotio ex Patris concessione fungi : ■ Christus non semelipsum clariticavil ul Pontifex fieret : sed qui locutus est ad cum : Filius meus es tu , ego hodie genui te. » *

152. *Resp.* Utroque munere functus est Christus secundum humanam conditionem , quamvis vis cl meritum a divina persona derivetur : non autem pugnat ut hac ratione sibi sacrificet, et apud se interpellet; scilicet ut Christus homo, Deo. qui Pater, ct Filius, ei Spiritus sanctus est, Sacerdos sit." Ipse Christus, » inquit Augustinus,«cum sii Deus, cum sit cum 1'jitre unus Deus, cum sit Verbum Patris, unigenitus, æqunlis Patri, et coælerntis ; tamen ii quantum homo esse dignatus est, maluit Sacerdos dici, quam sibi exigere Sacerdotium. Maluit sacrificium esse, quam poscere, in quantum homo est. Nam in quantum Deus esi, lotum quod Patri debetur, et unigenito Filio debotur. » 1 Quod autem dicit Apostolus Christum non seipsum glorificasse, 'Sacerdotium assumendo, sed illud i Patre tribulum, ad humanam natural) referendum est ; quamvis jure «juodan concederetur, vi *unionis hypostatica;* quod scilicet unigenitus Dei Filius ea· regeret.

135. *Obj.* 24. Apostoli pro Orientalium indole et more, epitheta figurasque adhibuerunt, ul dignitatem et præstanliam sui magistri enuntiarent.! Hæc, conira scriptorum mentem,ad divinam ei naturam vindicandam usurpantur.

134. *Resp.* Nullum indicium indolis ardentioris vel œstri poetici in scripti» Apostolicis repcrirc est · sed ea dt Christo referuntur ct affirmantur, qui ab obvio sensu ad exaggeratas quasdan loquendi rationes transferri nulla ralio sinit. Equidem fatetur *Furnesius,* (› i quo hanc objectionem desumpsimus), sacros scriptores , Evangelistas praesertim , de Jesu ila loqui, ul vix appareat eos velle ejus consulere honori: adeo fere frigent, dum stupendas ra gestas narrant.4 Igitur dum eum Filium Dei, Deumque dicunt, nullam præhenl occasionem suspicandi se translato loqui sensu.

Ii) Aug. Serai. tOi. de divers. ··. u.i. 10 cit.

(5) *Jetas and his Iliographert*, by W. II. Furne» , Philadelphi» , |«M. p. 46.

ⶉ « Their accounts have not Ihe faintest »hadows of the character or style of eulogies , þugyric·.... No attempt at embellishment can be 4»tectcd. There are no expressions of admiratio no prompting , no challenging of the ëpphN of the reader. All is calm , direct, and simple·! Ibidem p. ÎR.Î9.

I8β. *Obj.* 2,'i. Divinitas idealin. scilicet divina qnædam vit® excellentia, occasionem dedit doctrin® de divina Christi natura. ·

I3fi. *Resp.* Vita Jesu fuit quidem qualis decebat Deum hominem factum : nec tamen doctrina de divina ejus natura ea nitebatur, sed revelatione quam fecit se esse unum cum Patre, et miraculis ct vaticiniis quibus id confirmavit.

137. *Obj.* 2fi. Spiritus Jesu, prout in didis actibusque revelatus est, divinus fuit, coelestis, progenies quædam ct Filius Dei. *

138. *Resp.* Verbum · Aay-.r Deus ipse fuit, ideoque Filius Dei Patris. Christus idcirco Filius Dei dictus est ; humana quippe natura divina Verbi persona subsistebat. Non indoles animi Filius Dei dicitur in Scripturis, sed ipse Christus.

139. *Obj.* 2'I. Quæ a Christo patrata sunt miracula , eum Deum non probant : pleraque enim referri possunt ad fidem illius , vel eorum quorum gratia sunt facta ; certa scilicet animi fiducia mirum habet in corpora influxum. Id etiam animadvertendum subsidia quædam semper fuisse adhibita , unctionem saliva·, contactum manus . vel loquelam saltem ad fidem excitandam. '

110. *Resp.* Christi miracula divinam ejus naturam plane testantur : sunt enim opera adeo stupenda ul ad Deum auctorem necessario referenda sunt, et ita patrata sunt, ut supremum in ros omnes dominium manifesto appareat.1 Frustra lahorat Furnesius, post Germanos Rationalisms , ut eorum vim et auctoritatem infirmet, dum ea videatur vindicare : nam ingeniosa quidem, sed omni prorsus vcrosimilitudine carentia profert. Quis risum teneat . dum audit leprosum fiducia, seu fide sua, statim mundatum, voceJesu naturæ vires occultas excitante' · Centurionis puerum , ipso quo centurionem allocutus est Jesus tempore sanatum , nullo subsidio adhibito, constat. Chananææ filia pariter sanitati absens, ct sola Christi voluntate est restituta. Dæmoniacus Gadarensis reluctans spiritibus malignis liberatus est. Ipse Furnesius non ausus est explicare quomodo porci précipités acti sint : nulla certe interveniente fide, nullo adhibito subsidio.1 Qui oecos a nativitate fide visum recuperasse,T

(<) « The doctrine *of* the Supreme Divinity of Jesus Christ, which hag taken so larde and strong [redacted] bold upon men'i minds , is an attestation to the indeicribable power of his life. There must have been a divinity without measure in his life as it [redacted]is spent on earth , or the opinions of his nature, that have so long and widely prevailed, never would have arisen. [redacted] Ibidem, p. ii. ch. i. p. <08.

(t) « His spirit, the central life of him as it is revealed in his utterances and acts, was divine , heaven-born, the manifest offspring and Son of Cod. » Ibidem ch. ii. p. 146.

|J) *Jetas anti his Biographers ,* ch. vii. viii.

II) Ipse Furnesius ait : « It would seem as if he could not have conceived how it could have been otherwise than that he should he obeyed, beyond all question the power of performing these [redacted]onders was native to him , and its eicrcise was as easy and natural in him as that of our commonest faculties in us.i· Ib. ch. viii. ». p. S04.

(5) · The voice and the touch penetrated like lightning, into the inmost fountains of his life, and through the close but mysterious conneiion of the mind and body, caused a sudden developement of vital power. The hidden forces of N'a lure, thus authoritatively summoned, produced instantaneous soundness. By his word and touch, the perfect faith of Jesus in his own power, operated upon the already powerful faith of the leper, and quickened it to the necessary aclion. · Ibidem ch. viii. I. p. 471.

(6) « How the swine were affected , I know not, not is it necessary to suppos· that Jesus knew what the result would be, or to hold him an»»» rable for it. n Ibidem v. p. 4M. 0 miram honunu impietatem I

(7) e Can we not see with what electric power these low words.connected with the thrilling touch ol Jesus, must have wrought on fh blind man. giving the last quickeningvmpuls· to his faith. ·<· that the power of vision which »tiste,b»il rw-

mortuorum spiritus in *cadaveribu. Intentes vocem* Jesu *audiisse suspica fur,* 1 panes multiplicatos in Apostolorum manibus juxta nalune occultas vires, * tempestatem voce Jesu pariter sedatam,5 cælcraquc omnia mira opera cx vi quadam *natum prodiissc* affirmat, ingenio indulgct, *haud* absque sensus communis dispendio. Quod autem triginta tantum miracula a Christo peracta dicat, testimonio Joannis de signis quamplurimis quæ recensere infiniti esset laboris, et aliorum Evangclislarum narrationibus manifesto repugnat. Si hæc ab homine qui Christum magistrum revereri se profitetur dicantur, quid opus est ut hostes ejus proferant ? « Non tali auxilio, nec defensoribus istis » Christus eget, quem Deum esse miracula splendofc ct numero insignia demonstrant.

141. *Obj.* 28 Doctrina de Christo Deo tollit lotam vim exemplorum Christi ; nec enim divinum adeo cxçmplar meris hominibus proponi potest : e contra magnos dat animos, semitam virtutum ingrcdienlibus, Christum spectare præcunlcm, hominem « lentatum per omnia pro similitudine absque peccato, » ' Pontificem utique qui possit compati infirmitatibus nostris. Ita ab Apostolo exhibetur.

142. *Uesp.* Christi Dei el hominis exempla nobis ostendunt summam *perfectionem, quain ut studio* indefesso aliquatenus *imitemur* , movent, præserlim fiducia superni auxilii Quamvis igitur divina þersona *dignitas* nos infinito intervallo superet, M nos tamen sesevoluti demisit, natura nostra assumpta , et *adjuvat* infirmilatem nostram. Ea? nobis ex De» homine facto proveniunt utilitate», quod perfectissimum sit exemplar, et polcntissima suppeditentur subsidia, quæ ipse nobis promeritus est. Fuii quidem lentatus per omnia exterius, » aerumnis ct morti scilicet objectus: nam verus fuit homo, quamvis Fili» Dei, imo ipse Deus. Pontifex igitures| qui nobis miseris hominibus condoleat, cl pœnitenlibus peccatorum veniam impetret, cl indulgcal.

145. *Obj.* 29. Qui ad fidem traducti J sunt ex Judæis, dogma de Christo D» nonnisi difficillimo induci poterant di I amplecterentur , quum insilæ anims tolius geniis šententia repugnaret: UI attamen nulla ea dc re difficultas orti videtur: sed stalim ac cx resurrecliott | sibi probata Messiam cum esse constabal, discipulos se exhibebant, et |j in Ecclesiam recipiebantur , quin U I dogma aliud profitendum tenerentur. '1

141. Arsp. Fallitur iterum Priesllciuj. j Res quidem fuit difficillima Judæosti I fidem traducere; adeo abhorrebant à * eo agnoscendo Deo quem crucifixerant

membered, not in the eye which is only its organ, butin the mind, was suddenly pul forth, and those sightless orbs were restored to soundness, v Ibidem vi. p. i8j.

(f) · How know we hut that, for a time longer or shorter after the last breath, the mind possesses the faculty of acting upon , and reanimating the body, a (acuity , which a mighty spiritual force, like that of which the voice of Jesus was the symbol, may prompt it to ercit, and to cause its resumption of the body. » Ibid.i. p. »06.

(Î) · All I contend for isk thsl this eilraordinary elTect was wrought by the Supreme Cause working through, and by means of, the faith and will of Jesus, according to lawsand relationsuf matter and mind, pre established , nisling in the nature of things, although as yet partially « I wholly hidden from human ken. · Ibidem f ' p. 199.

(3) ▮ How the sounds wrought upon the st·'» J know not; neither do I know how sounds art" g the mind and the body through the ear. The t is not less inscrutable than the other. . . . What else but an instantaneous repose of th I elements should follow the bidding of so god-M· I a spirit I It could not but bo so. u Ibid. liii.p.X'

(I) llcb. iv. I».

(6) llaud sine impietate manifesta dicit Fün sius lentationes quibus subjacuit iis quibas miinur fuisse omnino similes : adeo þrofici I Unitarii in Christi contemplatione: Vide Jn· and]/ni *Ihographers,* c. iv. p.175.

Klcoqiie pleriquc manserunt increduli. Qui autem resurrectionis testimoniis, miraculisquc cesserunt, cx Iltlc Christum esse Messiam, ad eum l'ilium Dei agnoscendum moti sunt, et, divina illustrante gratia, Deum hominemque adorarunt. 1 Nec dogma dc Messim divinitate adeo abhorrebat a Judaicas geniis traditione : tot cnim tanlaque a Vatibus de eo sunt dicta, ut magnifica qtiæquc ac sublimia dc eo sentirent plurimi e veteribus, * quamvis post Christum rejectum, pleriquc ab ea sentiendi ratione quam longissime recesserint. Cæterum miraculis visis, vaticiniis cum eventibus collutis, et Spiritu sancio intus lucente, plures Jesum Filium Dei, ideoque Deum agnoverunt. S. Lucas summatim refert præcipua quæ adduxerunt Apostoli argumenta in publicis concionibus, ut Jesum esse Messiam persuaderent : in more quippe semper fuit fundamenta fidei prius jacere, et ita ad difficiliora progredi. Nemo autem ad baptismum admittebatur, nisi, eunuchi instar, Jesum esse Filium Dei se credere cx loto corde profiteretur; quod idem erat ac Deum agnoscere : nec enim opus erat ut mera in lilium adoptio, quæ juslis omnibus est communis, credenda proponeretur. Hinc orta est velus Judæorum calumnia Christianos Dei unitatem tollere, Christum Deum colendo.

145. Difficultates ex Scriptura desumptas hactenus solvimus, quarum plerasque fere antiquatas novimus, quasque doctissimi fidei vindices sæpius diluerunt. Hationalislæ Germani eas nova ct subtiliori forma plerumque exhibent, sed eodem reciduiit : quapropter nobis visum est cx Priestleio, Fumesio, aliisque, domesticis voluti adversariis, eas desumere el rcfcllcrc. Fumesius quidem RaiionaliAtas .equitur, vel superat opinionum tcmerttale et impietate. Hos contra Ucngntcnberg plurima præclara disseruit m C.hriMi Dei vindicias eruditissimo opere Witassius etiam Scripturae testimonia <1·· Christo feliciter evolvit. ·

CAPUT III.

ne FIDE AHTE-IUCÆVA.

110. Dogma dc Christo Deo, quod cx Scripturis propugnavimus, fuisse omni tempore celebre in Ecclesia, inde colligere est : attamen illud recentius inductum contendunt Unitarii. Laborant maxime ut tempus quando inductum sil, et rationem qua invaluerit, explicent : nonnullis illud sensim sine sensu, ex virtutum, miraculorum, et doctrinæ Christi admiratione, ortum et propagatum censentibus : aliis Justinum ejus designantibus auctorem. Hunc Platonis disciplinis imbutum fuisse constat, antequam ad Ecclesiam transiret, quibus censent eum doctrinam Christianam adulterasse. Quum igitur philosophus Ens seu Æoncm cogitaverit a summo Deo creatum, quo usus est instrumento ut cælera produceret, Justinus dicitur haec dc Verbo prædicasse, cumque Deum, quamvis translato sensu, appellasse ; unde alii deinceps desumpserunt occasionem eum Deum verum æstimandi, et divino prosequendi cultu. Cæterum non ante Concilium Nicænum putant sententiam hanc invaluisse, adeo ut dogmatis haberet auctoritatem. Interest igitur ut demonstremus eamdem quam Patres Nicæni prædicarunt fidem, antea, ab ipsis rei chrisiianæ exordiis, obtinuisse : qua in re, ordinis et claritatis ergo, de

(I) Chrygoit. hom. lt. in c. »vi. Mallbci.

(i) Vide Ghriilologiam o llengelcnberg, tol. i. c. iii. f. ·"■ *

(5) I- 'te TrimUle. qw. n. ;. ·"·

temporis spatio, quod Concilium a Justini ætate antecessit prius agemus, Ipsius Justini sententiam, el fidem majorum quam secutus est postea vindicaturi. Justinus autem floruisse noscitur sæculo secundo medio : martyrium enim subiit circa annum till.

Propositio.

Fides dc Christo Deo, Patri æquali, ejusdem quippe snbslanliæ, viguit ante Concilium Nicænum.

147. *Probatur* 1. *Conciliorum auctoritate.* Insigne est testimonium Episcoporum Concilii Anliochiæ habiti anno 969. Agebatur dc errore Pauli Samosaloni, quem ut ad sane sentiendum inducerent, sex primarii Episcopi ad cum scripserunt, lidem lotius Ecclesiae appellantes : · Omnes ccclcsiæ nobiscum consentiunt............... Idem Deus ct homo Jesus Christus prophetabatur in lege cl prophetis, cl ab omnibus, in Ecclesia quæ sub cœlo est, creditus est Deus quidem, qui seipsum exinanivit, cum esset æqualis Deo ; homo vero ex semine David secundum carnem. » Eum dicunt, « non præscientia, sed substantia, ct hypostasi, Deum, Dei Filium : » iv k>J? ιvìια xai virtTrâyti SÙf. * DaillliatiO Pauli, quæ secuta est, probat hanc fuisse totius Concilii doctrinam et fidem.

HR. Synodi Romanæ eodem circiter tempore habitæ, cui præfuit Dionysius, Summus Pontifex, judicium refert Athanasius, voluti rem notam ; ▮ Cum enim quidam apud Romanujn Episcopum Alexandrinum accusassent, quod Filium rem faciam, et Patri non consubstantialem affirmasse!, ir xfywr· τ(»μα x<« μ» Ιμιιπό τη Tu, r« iTarp>, Synodus Romæ coacla rem indigne tulit : " Romanus autem Episcopus omniuin sententiam rescripsit ad gentilem suum. * » Purgavit sc Alexandrinus, plurimisque Filiuin Deum pro fessus est : « Cum igitur mternus sii Pater, ælernus est et Filius, lumen dc lumino. Nam si genitor est, est cl Filius ; quod si Filius non est, qua ratione, et cujus potest esse genitor' Atqui ambo sunt, el semper sunt. . . . . Solus autem Filius, qui Patri semper eo-existil, ct eo qui esi plenus, ipse quoque est ex Patre. » '

tai lιβ-ι» &i«. Constat Igitur ca jam ætate Christum agnitum Filium Palris, ct nefas fuisse eum negare consubstantialem, vel inter res creates recensere.

149. Probatur 9. Patrum testimoniis. S. Gregorius Thaumalurgus « Filium appellat primogenitum Patris Verbum, omnium creatorem elgubernatorem:»

tai xvCipiir». Eum Deum Verbum deal·

130. S. Dionysius Romanus, prater judicium in Synodo Romana datum, illustre hoc reliquit testimonium : « Non minus culpandi sunt, qui Filium opus esse existimant, ct Dominum facium esse sentiunt, quasi videliccl unum esset ex his, quæ vert facta sunt, cum divina Scriptura illum genitum esse, ut eidem convenit, congruitque, non autem formatum elf? clum esse testatur. Non levis igitur, sed summa est impietas, Dominum aliquo modo manufactura dicere. Na» si factos est Filius, fuit aliquando cum non esset : atqui fuit semper, siquidem in Palrc est, ut ipse declarat, ac Verbum, sapientia, et virtus est Christus·' iv, *i τí* τνχ«», «στ·» μά » Xupir«iar«r τρ,τi, mi re, xvpnr.

(i) T. ii. Bibliolhece Patrum Grtcco-lalios.

(î) Alh&nas de Syn. n. 43. de Sent. Dionys. n.ts.

IS) Athanas. de Dionys. n. 18.

(4) In Oral, quam magistro suo Origenc discessurus habuit, p. 178, cit. a Marano.

(5) In libro seu epist. contra Sabell. cit. Athanasio, I dc decretis Xicxnis, n. M. P. edit. Uisil.

151. S. Cyprianus passim vocal » Iesum Christum Dominum et Deum nostrum. K *

152. S. Hippolytus M. in libro germano de Aniichrislo, loquitur de Jesu Deo ac Domino : ὃ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς... 18 « Qui est super omnia Deus benedictus , genitus est, et homo factus Deus eat in sxcula. » Ὁ ἐγγεννηθεὶς... nanm i<«- <vλφ·»«Γ yiyii'rrai, »xi àripwxir yttipinr iu'r krn iir rür eii>»ar. 56

155. Clemens Alexandrinus passim vocal Christum Deum : »v> iη^αη ilifWtiir avrtr i Asyer, i piur ὑ/ζφ», 6isr rl xai aràfwr'r,âtrarrerr üμιι airur ayaJ&r, * anunc autem apparuit hominibus ipsum Verbum, qui solus uterque est, Deus ct homo, omnium nobis auctor bonorum. » Id probat adducto Apostoli ad Titum testimonio , de expcctatione , quam fovent fideles, gloriosi adventus illlUS, r« μιγα>.» 0m και 2«r,p»r ἡμ hr» Χριπ·· : u Magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. » Ille qui in principio apud Deum Verbum erat, a quo omnia creala sunt, apparuit tamquam magister, ut semitam doceret ad cœlcste regnum , quod ipse aliquando servis suis in præmium est largiturus: » Aiy«r, ir ir Kpir rs» Θι«», ΔιίατχαλìΓ <χιφα>·, ῦ τα itarra. iıl·μι»^γ·τα·' Acyw, ixel rs fyr tr ἀρΧ« μίτα rsv π α.9αι irapaiXa» , ir Japivp}»?, ro Iv fur tiiiaÇti, ur tiiarxaX.r ira t» ait f·» verips» ùr 6icr XvpQ.r·. « Verbum, quod erat apud Deum, et a quo facta sunt omnia, tamquam *Praeceptor* apparuit : el qui tamquam opifex mundi vitam nobis in prima creatione dedit, apparens uti praeceptor , bene vivendi rationem nos docuit, ut postea tamquam Deus, xlernam vitam largiatur. »

15 i. Judaicum populum , Christum persequendo, Deum »<· persecutum esse plane dicit : U» wl·» »w ·'<» »·· Kvpiit ifitfari' ἀνιλνΧκ, r» (no IIιηζιτ Tir its»' »«JuCpipn aXriÿi rw Aryv xai ir irraijivTtr irr xcrovy:», aiirri^r· ir Cabota. 8 ' NθΠ OOVII Deum ! DOminum negavit : amisit Israelis jura : persecutus est Deum. Logon speravit afficere contumelia, et quem tamipiam maleficum crucifixit, tamquam regem coronavit. ∎

15.». Tertullianus prxclara praebet de Christo Deo testimonia : « Deus solus docere potuit ut se vellet orari. · · Improbat Christianos spectacula adeuntes : « Quale est . . . ex ore quo, Amen, in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere? K.r «<···« ∎ ἰ* ài«»ir alii omnino dicere nisi Deo et Christo ? »7 Divinae patientiae exempla adducit : « Nasci se Deus in utero patitur matris, et cxpectat, et natus adolescere sustinet, et adultus non gestit agnosci, - - - - despuitur, verberatur, deridetur, fuedis vestitur, foedioribus coronatur. Mira xquanimitatis fides. Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus est......................Talia tantaque documenta - - - - probant his quibus credere datum est, patientiam Dei esse naturam, effectum, et præstantiam ingenitæ cujusdam proprietatis. » 8

150. Irenaeus in iis haereticis refellendis plurimum insudabat, qui Christum dicebant Filium sublimioris Dei Patre cl Conditore orbis terrarum. Ex ipsius Christi testimonio, Patrem esse ipsum Creatorem omnium ostendit. « Propter hoc manifestissime Dominus

(I) In libro rfc *mortalitate,* de *bono patientia,* etc. (S) N. 0.

(3) Lib. contra Noctum , n. 0.

(4) Cohortatio ad Gentes sub initium, p. It. edit. Wirceburg.

(6) Pædxgog. I. ii. c. vtii. p. 446. ed.Wirceburg.

Vidi' et I. iii. C. I. p. 3SS. ei). I. c n. p- iw. ei c. iii. p. SUO. el e. ». p. SS8. el c. »ii. p. S7L M c. viii. p. S80.

(6) De Oratione, c. is.

(T) L. de Spect. c. ii».

(8) !.. de patientia. c. iii.

ostendit sc, cl Patrem quidem suis discipulis, ne scilicet quærerenl aileruin Deum. prælcr oum qui plnsmnve*rit hominem,* el afflatum vilæ donaverit ei. neque in tantam insaniam proccdcicnl, uli super Demiurgum alterum affingerent Patrem. » ' Cætenim et Christum Deum esse sæpissime declarat, ipsum in quem peccando delinquimus, et qui nobis pmnitenjibus dimittit peccata : « Peccata igitur remittens , hominem quidem curavit, semclipsum autem manifeste ostendit quis esset. Si enim nemo potest remittere peccata, nisi solus Deus, remittebat autem haec Dominus, ct curabat homines; manifestum quoniam ipse erat Verbum Dei, Filius hominis factus, a Patre potestatem remissionis peccatorum accipiens, quoniam homo, el quoniam Deus; ul quomodo homo compassus est nobis, tamquam Deus misereatur nostri, et remittat nobis debita nostra, quæ factori nostro debemus Deo. ▮ * Eum dicit ipsum Creatorem : « Ei autem qui cæcus fuerat a nativitate, jam non per sermonem, sed per operationem præstilit visum , non vane neque prout evenit hoc faciens, sed ut ostenderet manum Dei, eam qu;e ab initio plasmavit hominem.................Qui enim visionem formavit Dominus, hic est qui universum hominem plasmavit, voluntati Patri deserviens. »5* Ideo autem dicit eum in homine condendo voluntati Patris deservire, ul inlimam ulriusque conjunctionem significet, el relationem Filii ad Patrem servet, ct errorem quem confutat, Vatreni scilicet ejus alium esso a rerum Creatore, penilus eradicet.

157. « Ipse igitur Christus cum Patre vivorum est Deus , qui et locutu est Moysi, qui ct patribus manifestatu» est. » 4 « El hoc ipsum docens, dicebat Judæis : « Abraham palor vester » cxullavil ul videret diem meum, et » vidit, et gavisus est. » Quid enim' « Credidit Abraham Deo, Pl deputatum » est ei ad justitiam, n Primum quidem, quoniam ipse est factor cœli el terræ solus Deus. » · « Ipse enim Verbum Dei, ipse Unigenitus a Patre Christus Jesus, Deus noster. » e

158. *Probatur* 3. *ex Symbolis , r/ue recitari consueverant solemniler ante Concilium Nicœmnn.* Symbolum quod in Romana Ecclesia ab antiquissimis temporibus consuevit recitari, Apostolorum nomine insignitum, 7 « Jesum Christum , Filium Dei unicum, ▮ coniitetur. Verbis his simplicibus naturalis Filius ab iis qui adoptione liliorum frumitur, discernitur : ideo enim unicus dicitur. Liquet etiam in formula fidei voces illas « *Filium Dei* » penitus praetermittendas, si sensu inclaphorico, et minus proprio Christus Filius diceretur : nam simplicibus et perspicuis verbis, obvio sensu,dogmata fidelium vulgo proponenda sunt, ne, cum animae detrimento, graviori irretiantur errore.

150 Re quidem vera Symboli, prout ab antiquissimis temporibus in Oriente recitabatur, verba sensum , quem liomano asseruimus, explicant : quod inde contigisse videtur, quod exortis in illis regionibus hæresibus de Gliri-

(!) Ircmcus , I. v. c x».
(i! Ibid. c. xvii. n. 5.

(4) !.. i», c. ai.
(5; I.. i». c. ni. ed. Col. Agr. 1590.
(<i; I.. iii. C. avii··
Cenavi liullus illud compendium essetlrientalis Symboli, omissi» scilicet ii» qua.· ad errore» in Oriente exortos excludendos pertinebant, quum « in Itomana Ecclesia nulla hteresi» otort» sit, > sed verusimilius est simpliciorem fornutn, Orientalibus ct Occidentalibus ab initio communem , in Oriente additiones , occasione luvrcsun accepisse, apud Ilomanos integram mansisse. Vide bulluin, Judicium Eccl. Colli. c. v. §. i.

slo, voces quæ fldem Aposlolicam contra novatorum argutius defenderent, adjeelæ sint. In Constitutionibus Apostolicis, quæ licet Apostolorum nomen immerito præscfcranl, vetusti documenti habent rationem , articulus sic SO habet. Κϖὶ *hr* va, Kvj<«» larcS, XjWra», rl» αντi lite, rl, irçursrsxe, *rtf'r xrlrivr ,* ri» rrçl *iciiiaii ὐiιχία.* Itarer yimdirra, *i xrlrdlrra' ii' i rà narra iylriro* r· b Îiçareir, xal Im 7"r , éçari rl *xai ἰι^τί.* * « Et in unum Dominum Jesum Christum, unigenitum ejus Filium, qui ante sæcula beneplacito Patris genitus est, non creatus; per quem omnia lacta sunt in cœlis et in terra, visibilia el invisibilia. »

160. S. Cyrillus Hierosolymitanus nobis præbet suæ Ecclcsiæ, ab antiquis derivatum temporibus, Symbolum, quod palam Catechumenis explicabat. Articulus de Christo sic se habet : *lir* ᵼ»< xuçior l»ac5r Xçiore,, ri, vis» rtii litti *μηίγιιΐ*, ri, tx rcù Flarçsr *ytnt-3>rrat* ffçô *nuirai rür* ὀιὡ,iv , θιο, αλ>><»«, iι i rà wi,rx tj-iiiro, *σα^χαάιτα.* χαι *ίιαι-Ajimiffairu* : 8 a In unum Dominum Jesum Christum , Filium Dei unigenitum, ex Patre genitum ante omnia sæcula , Deum verum, per quem omnia facta sunt, incarnatum atque hominem factum. n Verus igitur Deus cx antiquissima illius Ecclesiæ lide Christus agnitus est.

161. Ipsa verba recitavit Eusebius Cæsarcensis in Concilio N'ieæno , quæ in catechesi et lavacra se didicisse testatus est, hac tantum varietate : β·®, ᵼ ti«v « Deum ex Deo, » pro Deo voro.

162. Symbolum Grcgorii Ncocæsareensis nomine celebro, qui medio tertio saeculo floruit, haec de Christo habet : *f'ir* «tyirr μ»,se ᵼ μ«»η, Mr ·» M», v'ur «».».>i»>r A».·iηiv Παη,ἰτ, *âtfuitr* χα< αφ·>αἰ» ·Γ ὰφἰiφτiv,χ·· *k.tutarir ΛΪαιάτΗἰ̔, »»> iiiitr âitfio. * t* GIJUS DominUS solus cx solo, Deus ex Deo. . .Illius verus veri Patris , invisibilis invisibilis, ct incorruptus incorrupti, el immortalis immortalis, et æternus æterni. »

163. Exponit S. Ireruetis fidei regulam, quam Ecclesia per orbem diffusa tenet '. llr ·»· *Xpifrit Itaii,* r», vd» »u 3|i», r», ffapxwAitra v»,(i r»r ,μιτίραρ »«т·,ἰ«· « In unum Christum Jesum Filium Dei, incarnatum propter nostram salutem. ▮ Ejus adventum ad judicandum orbem inservilurum dicit : « ul Christo Jesu, Domino nostro, ct Deo, et Salvatori, et Regi secundum placitum Patris invisibilis, omne genu curvetur, coelestium, terrestrium el infernorum:» *ïiu Xairrtt* l>7,t> *ri* χνρ<« *ἰμΰι, tai* OtS *κοι* 7«r>pi , xzi , «arx r·, *h/ttiar* Tiv Tlarpir riv ἀ,ρότ,v , *na· }ίιν* ᵼχμ-ψ •▮o,νρχiiω» , «ai ixiyu'ai». «ai «ara Zdnix». * Et alias dicit omnes gentes Christianas , etiam barbaras, ex constanti traditione credere « in unum Deum fabricatorem coeli et terne, el omnium quæ in cis sunt, per Christum Jesum Dei Filium; qui propter eminenlissimam erga figmentum suum dilectionem , eam quæ esset ex Virgine generationem sustinuit, ipse per se hominem adunans Deo. »1 Igitur articulus ille Symboli ex lotius orbis Christiani sensu, affirmabat Christum esse verum Dei Filium, hominis « figmenti sui » conditorem, qui cx admiranda dignatione homo in Virginis utero est factus, hominem adunans Deo ; ipse quippe Deus est, cui omniu, in coelo, et in terra , et apud inferos, summum debent præslare cultum.

(I/ Const. Ap. I. vii. c. iv.
(3) In Catechesibus.
(S) Apud Greg. Nysacn. t. iii. p. BiC. cit. Marano, 1. ii. c. iii. §. iii.
(4) L. i.C.I.
(5) L. iii. c. 4. Vide apud Oullum . Ja.hcium 8 *EccMa Catholica <if necctutal» crtd'iuli,* o. iv.

Iβi. Probatur 4. *Martyrum teslimo· fiiix. In Actis* S. Pionii ct sociorum ejus, postquam Pionius Deum creatorem, quem per Verbum ejus Jcsum Christum cognovimus, confessus fuerat, Asclepiades interrogatus est : « Quem Deum colis ? Respondit : Christum. » Iterum quæsivil judex :< Quid ergo, ille altor est? respondit : non ; sed ipse quem et ipsi paulo ante confessi sunt. » Pionius etiam interrogatus quem Deum colerent Christiani, respondit : « Hunc qui ccelum fecit. » Tum judex : « Illum dicis qui crucifixus est *t* » Et Pionius : « Illuni dico, quem pro salute orbis Paler misit. » 1

105. Petrus, Lampsaci martyrium passus sub Decio, Proconsuli, suadenti ut Veneri sacrificaret, respondit : • Oportet me magis Deo vivo et vero, Regi sæculorum omnium, Christo, sacrificium offerre orationis. » !

106. Sapriciiis Presbyter Chrislum verum Deum, ex Christianorum iidc, confessus est coram Preside :

ii XpiTTiaid Xjiiyrt» t ii CayiMa ΐΧβμη, sr< ὰλ>ciiir 6ur l»r«, *xai Tiiartr iv^arur, xai* *αΐ ιαλατσ,Γ, »ai rriirar *rSi ii* &vr»lp.8

« Nos Christiani Christum regem habemus, quia verus Deus est, et creator coelorum, citerne, ctmaris, ct omnium quæ in iis sunt. »

107. Maximilianus, adolescens annos 21 natus, qui Thebesle in Numidia, anno 205, passus est, Dioni Proconsuli, jubenti ut militare signaculum acciperet, respondit : « Non accipio signaculum. Jam habeo signum Christi Dei mei. » '

168. Felix Episcopus Tibiurcnsis, Carthagine passurus, sic precatus est Christum. « Domine Deus cœli et terra·, Jesu Christe, tibi cervicem meam ad victimam flecto, qui permanes in œternum. « s Hæc aliaquc, relata fu. sitis a Marano, probant Martyres Christum verum Deum agnovisse, et proinde ejusdem ac Pater substanti®.

ICO. *Probatur* S. *c.v /urresum damnatione.* Primus cx iis qui ex Gentihuj Christiani facti erant, Christi impugnavit divinitatem, fuit Theodotus, patria Byzantinus, arte coriarius, circi annum Christi 190. Eum 4<λ·» *merinn hominem* Christum dicentem Victor ex Ecclesia ejecit. 6 Natalis, Christi confessor, ad tempus hoc errore seductus, speciali Dei monitu ad verilatcm et unitatem revocatus est. « ciemenlissimus enim Deus ct Dominui noster Jesus Christus, eum qui passionum suarum testis extiterat, perire extra Ecclesiam nolebat » 7 Ha refert scriptor antiquus apud Euscbiuin, qui addit cum ad pedes Zcphyrini Episcopi provolutum veniam deprecatum. Ergo cx scriptoris hujus testimonio colligitur ideo damnatum errorem Theodoti, « *merum hominem* » Chrislum dicenlis, quia Deus ct Dominus noster agnoscebatur ab Ecclesia universa.

170. Sub initium tertii sæculi, Artemon, sive Artcmas, hseresim Theoilolianam renovavit ; doctrinam ab Apostolis traditam a Victore mutatam querens. Vanam assertionem refellit scriptor ille apud Eusebium, scripla antiquiora Victoris aetate appellans : « Justinum intelligo, et Miltiadem, et Talianum, ac Clementem, aliosque quamplurimos : in quorum omnium libris Christi divinitas adslruilur. Nam Irenæi quidem et Melilonis, et reliquorum scripla quis est qui ignoret, io quibus Chrislum Deum simul atque hominem praedicaverunt ' Psalmi quoque et canlica fratrum ab initio a fide·

(1) Acta Martyr, n. tc. apud Maran. loco cit.
(·) Ibid. p. 1«. (5) Ibid. pîu.
Ibid. p. 809.
(t>) Acta Martyr, p. 376.
(0) Euseb. I. v. c. xxviii.
(7) Ibidem.

libiis conscriptu Christum Verbum Dei concelebrant, divinitatem ei tribuendo. » 1 Profecto tot documenta laudare opus non erat, si de divinitate metaphorica , et minus propria , ageretur.

171.Beryllus, Rostrorum in Asia Episcopus,«Dominum ac Servatorem nostrum n negavit, dicens « paternam dumtaxat divinitatem in se residentem habere, » ' sqd in Synodo Origeni suadenti saniora cessit. *

172.Paulus , Samosatcnus patria , Episcopus Antiochenus , humilius de Christo sensit, t quamvis verbis nonnumquam « Deum ex virgine » confessus Sit, ἴΛμ'.ΤΛΤΜΓ Osos ·» ταρθίı,υ «μολ«^<>, sed vim quamdam divinam ea voce designavit : merito igitur a Patribus Concilii Antiocheni damnatus, tamquam Dominum ac Deum suum e cœlo descendentem negans : rlr iù» rsr iawsv »ai»upn>. 5

173. *Probatur* 0. *ex hostium fidei testimoniis.* Celsus apud Origencm exprobrat Christianis absurda consectaria quæ ex Deo incarnato sequi sibi videbantur. 6 ni tis» «ira surs *ÿtuyiir* bîr, siti Jiiiira eiriywJa».7 Ex proditione Judæ, et Petri negatione praedictis, argumentatur illis necessitatem impositam, quum Dei præscienlia falli non posset ; quod Deo indignum quum sil, prædiclioncs non facias contendit, ne ipse Deus insidias commensalibus moliens exhibeatur : «ir«r i lier rsîr tfvrrpstcifoir ἴιπ,ἀιvλιvπ , fffdsrar «ai *Sumfitir iriiir.* 8 Ex eo quod Deus mulari nequeat. Dei hominis facti in utero Virginis dogma vehementer rejicit. Ergo constans erat apud Christianos lides de Christo Deo.

Objection" «

171 *Obj.* I Tertio ineunte «fpculo, plerique Episcopi Justini placita, quæ eruditionem philosophicam redolebant, adoptasse videntur, plebe plerumque pristinum dogma de Deo uno, sive de monarchia Dei, retinente. De Ihlelinm maxima parte idcirco questus est Tertullianus, Trinitatis vindex : « Simplices enim quique, ne dixerim imprudentes, et idiotæ , quæ major semper credentium pars est, quoniam el ipsa regula fidei a pluribus diis sæculi, ad unicum el verum Deum transfert; non intelligentes unicum quidem , sed cum sua oeconomia esse credendum, expavescunt ad oeconomiam. Numerum et dispositionem Trinitatis, divisionem praesumunl unitatis; quando unitas cx seipsa derivans trinitatem, non destruatur ab illa, sed administretur. Itaque duos et tres jam jaciant a nobis prædicari, se vero unius Dei cultores praesumunt, quasi non et unitas irrationaliter collecta , hærcsim faciat, el trinitas rationabiliter expensa veritatem constituat. « Monarchiam, » inquiunt, « tenemus.· Et ita sonum ipsum vocaliter exprimunt etiam Latini, etiam opici, ut putes illos tam bene intelligere monarchiam, quam enuntiant. Sed monarchiam sonare student Latini, œconomiam intelligere nolunt etiam Graeci. » '

175. *Hesp.* Ex Episcoporum praedicatione praesertim fideles quid credendum sit norunt ; proinde vix poterat dogma dc Christo Deo intra Episcoporum coetum veluti contineri. Novum si foret, a septuaginta annis inductum, cui adhuc refragabatur fidelium multitudo , ut asserit Priesileius, argumentum ex praescriptione petilum omni

U) Apud Euseb. hist. I. v. c. ull.
(t) Euseb. lib. vi. c. xxxiii.
(S) Ilieronytn. I. de Script. Eccl. c. lixi.
(4) Euseb. I. vii. c.ixvii.
(S| In epist. Synod, apud Eusebium , lib. vii. c. m. Vide totum argumentum prsclaro tractalutn a Rullo, in Judicio Eccl. Calbol. c. Iii.
(6) Origen. ad». Celsum, I. i. n. 40.
(7) Ibidem , I. ii.
(8) Ibidem, I. ii. η. ïo.
(0) L. adr.Praicin). c. iii. Objectionem a *Prieil·ley* desumpsimus.

caniisso^verosimilitudme :quod tamen vehementer urget Tertullianus, ipsam fidei regulam, seu Symbolum, quod consueverunt omnes recitare, allegans : « hunc missum a Patre in Virginem , el ex ea natum hominem cl Deum, filium hominis et filium Dei, et cognominatum Jesum Christum. » « Hanc regulam ab initio Evangelii decucurrisse , etiam ante priores quosque hæreticos, nedum ante Praxeam hesternum , probabit tam ipsa posteritas omnium haereticorum, quam ipsa novellitas Praxeæ hesterni. Quo peneque adversus universas hærcses jam hinc praejudicatum sil, id esse verum quodcumquc primum; id esse adulterum quodeumque posterius. » * Constabat igitur dogma ab initio traditum esse, ct apud omnes fideles receptum : nec agit Tertullianus contra Ebionitam , Christum merum hominem dicentem, sed contra Praxeam qui, personarum sublata distinctione, ipsum esse Deum fatebatur, Filium vocatum , quum et Pater, cl Spiritus sanctus vocari posset; tria quippe nomina unam personam , sicut el essentiam, designare dicebat. Christi divinitas in confesso apud omnes erat : Catholici quippe , Montanislæ, et Praxeæ sedatores eum verum esse Deum alta voce clamabant ; in eo discordes quod Praxcani eum cum Patre confunderent, quem passum esse proinde dicebant, *Patripassiani* idcirco dicti : de Praxea quippe dicit Tertullianus : *u* Patrem crucifixit. » Hi picrique simplices erant, et idiotæ, sicut major pars credentium semper est ; non ipsi tamen major pars erant, imo ad credentium numerum non pertinebant , quamvis symbolum , quod didicerant, esset eis occasio inclamandi Dei monarchiam, ducis sui ratiociniis decepti. Seciam simplicibus el idiotis constare dicit, sicut etiam in Ecclesia credentium multitudo hujusmodi hominibus , scilicet non adeo litteris cxcullis, plerumque constat. Cæterum Catholici omnes , et Montanislæ ipsi Trinitatis dogma contra simplices illos ct idiotas, Praxeæ asseclas, tuebantur, anliquæ traditioni adhærcntcs. Toto ccelo aberrat Frieslleius Tertulliani verba de multitudine fidelium Christum Deum rcjicieqje interpretans :1*nam hi omnes « credunt in Patrem, et Filium, ct Spiritum sanctum. »

170. *Obj.* 2. Etiam Origen is tempore, licet doctiores picrique Christum Deum, oh Λ·>»» a Deo emissum , eique conjunctum , crederent ; plebs nmltitudoque fidelium unum colebant Deum; Christum habentes hominem divinitas afflatum.8 Hinc consulit Origcnes ut dogma de Verbo in principio apud Deum tantum spiritu elevatis tradatur. 4

177. *Ilesp.* Origcnes certe consuit omnes fideles teneri ad Christum Deum credendum ; quum enim dixisset credendum esse in unum Deum conditorem omnium, subjunxit : 4« «« Ti7riuii> iri xv|>isr Xpi7r>r , xai *t »* irip> *a<JTX Kara.* r»r Ounra, *xai* r>r αιὐiκ-irimra J'n it *xai* iir re *iyni* xtf-rww *π>ινμα. «* Quin etiam credamus ncccsse csl Jesum Christum esse Dominum , el omni veritati, quæ de ipso dicitur, tum juxta illius divinitatem, tum juxta illius humanitatem : in Spiritum etiam sanctum credendi necessitatem habemus. » 8 Objectis autem locis loquitur de rationis divinae hominibus communicatione , quam a Verbo ipso, Deo, provenire dicil : « Similiter igitur aliqui participant quidem ipsius λ·7 « » *(id est, rationis sive sermonis),* « qui esi in principio, qui csl apud Deum, qui esi Deus , velul Oseas, el

(l) L. ad Prai. c. ii.
(t)PriMlley IlisI. Chrisliap Cburcb. p. iv. §v.
(i) T. ii. in Joan. n. 3. p. 138. el n. 4. p. <46.
(4) T. i. in Joan. n. 9.
(3) In Joan, t.xuii. n. 9. p. 600. cd. Wire.

Jeromias, cl Isaias, ct si quls alius scipsum exhibuit, ut Sermo Domini vel Sermo ad se fleret; alii vero qui •nihil sciunt, nisi Jesum Christum el hunc crucifixum , existimantes sc habere amplius nihil de sermone, nisi quod caro factus est : cujusmodi est multitudo eorum, qui credere putantur. » · Hæc dici non videntur de negantibus Christum Deuin , sed de iis qui ad alliorcm contemplationem ipsius, quatenus in Patre ab aeterno exisiit, vix assurgunt, qum in hominum salutem fecit præcipue méditantes : quod dc multitudine fidelium omni tempore dici potest. Longe distat cognitio illa vulgaris, ut ita dicam , a sublimiori fidei notitia, quam Vates habuerunt, hominesve alii divinitus afflati. Liquet Origcncm verba Pauli pr® oculis habuisse, qui se nihil scire judicavit nisi Jesum Christum, ct hunc crucifixum ;13 sed alliorcm deinceps notitiam explicuit : « Et si cognovimus secundum .carnem Christum : sed nunc jam non novimus. » 5

178. Alio loco Origcnes de illo qui Joanni equo invectus visus est disserit, quem Verbum Dei esse constat : « Verax csl etiam ad differentiam umbra?, et .figurie, el imaginis : quoniam talis csl ille Sermo, qui est in coelo aperto ; non enim talis est Sermo terrestris, qualis cceleslis, quia factus caro per umbras cl figuras el imagines loquitur. Multitudines ergo eorum, qui putantur credere, umbra Sermonis, non vero illo Sermone Dei qui est in cœlo aperto, erudiuntur. I» * Non duas distinguit credentium classes ; sed manifestationem Verbi quæ fit in coelo, ab ea quæ nunc fidelibus iit, discernit : sicut PauJus nos per speculum et in ænigmate videre docet. Cæterum alias dicit oportere carnalibus Evangelium pnrdicando dicere nos nihil scire nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum; quod de Christo Deo pro nobis passo certe intelligendum est : inde gradum faciendum animabas jam in Dei cognitione proficientibus , ad contemplationem « Verbi el Filii Dei regressi post incarnationem ad id quod erat in principio apild Deum : » pt«r>J«rltr eirtir rw fTdilAdcrrtr ἀ»' *riv* , «? i i» ir β|ιX» wpsr rsr Λιι».

179. Omnibus autem communem esse fidem de Christo Deo, ex publica praedicatione , el constanti traditione Ecclesia?, constat, Origenc teste: in libro quippe *dc principiis* , postquam dixerat : « Servelurvero Ecclesiastica pnedicatio per successionis ordinem ab Apostolis tradita , ct usque ad prxsens in Ecclesia permanens; » explicuit quid de Deo conditore credendum esset : « tum deinde quia Jesus Christus ipse qui venit, ante omnem creaturam natus ex Patre est. Qui cum in omnium conditione Patri ministrassei, *per ipsum* enim *omnia facia sunt,* novissimis temporibus seipsum exinaniens, homo factus, incarnatus csl, cum Deus esset, et homo factus mansit quod erat Deus. »5 Communis etiam fides liquet ex Symbolis et ex canticis quæ Christo Deo canebantur, quorum unum superest apud Clementem Alexandrinum. III CO VOCalur *Aiyir* , «àr àrAtrtr, <fùr *àiJur.* « Verbum perenne, ævum infinitum, lux ætema. » Martyrum etiam testimonia quæ laudavimus, fidem apud omnes vulgatam de Christo testatam faciunt.

180. *Otj.* 3. In confesso est Patres Antiochenos, qui Paulum Samosalenum

(i) T, ii. in Joan. n. 3. p. 138. Priestley male : « who are called Christians. · per. ». § v. p. JSi· suriyrivxirai .

(<) I. Cor. ii. t.

(3) II. Cor. ». 16.

(4) T. ii. in Joan. n. 4. p. I4T. FiiMIley haud accurate : · Ibe multitude of ibe belierer». ·

(B) J,. i. de principii· ei interpretation· Ruffini. lieperitur etiam in Apologia Pamphili N. cil. a Bullo, Judicium Eccl. Cathol.·. ·· 1 <··

condemnarunt, anno circitor *203, negasse Filium* osse Patri consubstantialem : quia scilicet existimabant cum Patre longe inferiorem esse. '

ISI. *Resp.* Explorata res est Patres illos Filii divinitatem contra Pauli Samosnicni errorem vindicasse, quidquid sit de vocabuli « consubstantialis » usu. Episcopis Homiusianis in Concilio Ancyrano anno 358 visum est, vocem illam ab Antiochenis fuisse, ob ambiguitatem quamdam, neglectam ; sed nullus testis, nullum certum documentum affertur. Equidem quum eo circiter tempore quo Concilium Antiochenum est habitum, Dionysius Alexandrinus contra Paulum Samosatenum scribens, ostendit Filium « Patri consubstantialem a sanctis Patribus dici » *»μὐβι»>* τδ xarpi ιipιμiHἶ *vri* rwr *àyiui rrartpui,* ° minime verosimile est Episcopos vocem illam rejecisse. Insuper quum mox laudatus scriptor, accusatus quod Filium consubstantialem esse Patri haud agnosccrct, crimen a se longe repulerit, apologia ad Episcopum Romanum missa, fieri vix potuit ut Concilium vocem tanti momenti rejecerit, nemine reclamante.5 Quod igitur Athanasius causam verosimilem cur vocem neglexerint Antiocheni, ex Pauli Samosateni errore et cavillationibus desumpserit, contigisse videtur cpistolæ eorum desiderio: eam enim sibi haud suppetere fatebatur; quapropter Homiusianis respondit,quod affirmabant, concedendo, et rei prehendo rationem. Si placeat ejus insistere vestigiis, dicendum abstinuisse Antiochenos ab ea voce, quum inde desumeret Paulus Samosalenus contra fidem Catholicam argumentum, in sui erroris subsidium, prava interpretatione. * Causa silentii quam affert Prieslleius, quod scilicet Filium Patre longe inferiorem existimaverint, admitti nequit ; nam in epistola quam aex Episcopi cx eorum numero ad Paulum scripserunt, omnium Ecclesiarum Catholicarum fidem exponentes, Christus aequalis Deo dicitur, substantia# hypostasi Deus ;# el *in* epistola loiiuj Concilii illustre etiam praebetur čider fidei testimonium.

182. *Obj. 4.* Qui primi excogitarunt Christi divinitatem, sibi finxerunt n a <7»f Patris , ex creationis tempore, personalem habere coepisse subsistentiam ; et Jesu, cx conceptionis sua tempore, inseparabiliter conjunctum fuisse : omnes tamen agnoverunt ante creationem Deum fuisse absque Filio, reAtj» nondum emisso. 6

183. *Resp.* Patres omnes Filium æler· num, et omni carentem initio, prædicant : nonnulli autem de ejus prol> tionc loquuntur, quatenus exterius ii mundi creatione manifestatus csl; sapientia quippe divina, quam voluti specialem ejus proprietatem placuit designare, in mundo condendo ostenditur. Non tunc distingui a Patre coepit; sed illa quæ ab æterno extitil distinctio, exterius prodiit. Sic Athenagoras it Apologia Imperatoribus oblata : · Es Filius Dei Verbum Patris in idea e operatione ; ab eo enim et per cua facta omnia, cum Paler et Filius unum sint. Cum autem Pater sil in Filio, ei Filius in Patre, unitate el virtuteSpiritus ,\ncns ct Verbum Patris est Filius Dei. Quod si vobis pro summa vesin , intclligentia inquirere subeat, quid sit» velit Filius ; dicam breviter priman esse Patris progeniem, non quod factis sit, (ab æterno enim Deus habebat ii se ipso Verbum , ulpotc ab æternon lionalis) sed quod prodierit, ut omniuo materialium rerum.... idea ct actu»

(I) Priestley per. v. § v. p.·380.
(i) Bïblioth. p. t. ii. pat. ÎJ7. cit. a Bullo.
(j) Maranus I.iv. c.xxii.
(4) Vide Bulluin Uefens. fidei Xicænæ c. i. S 0. et seq.
(5) Cone. I. i.
(0) Priestley per. vi. § xi. p. 48G.

ford. » * Alii prolationem intelligent ipsam generationem ælcrnam. Sic Tertullianus : « Hunc cx Deo prolatum didicimus, et prolatione generatum, et idcirco Filium Dei, et Deum dictum ex unitate substantiæ. »2 Vehementer autem falluntur qui putant Patres idcirco • Filio initium existendi dare, quasi antea non extilissel ; » quod cum cæteris repudiat omnino Origenes : «Quando enim Deus, qui secundum Joannem lux dicitur, Deus enim lux est, splendorem non habuit propriae gloriæ, ut quis audeat Filio initium existendi dare , quasi antea non extitisscl?» Cælerum non diffitemur veteres nonnullos, ulpolc in re admodum difficili versantes, de prolatione illa obscure aliquando locutos : sed alioquin innumeris locis Christum Deum Patri coæternum et consubstantialem agnoverunt.

184. *Obj.* 5. Ex turbis quæ natæ sunt Alexandro Arium damnanto, constat sententiam de Christo Deo non fuisse apud omnes receptam : nam praeter presbyteros, diaconos, laicosque, Episcopi aliquot Ario faverunt. Disceptatione propagata , steterunt ex utraque parte Antistites doctrina insignes, et numero haud admodum dispares : nec nisi Constantini gratia obtinuit Alexandri sententia ; adeo ut, Imperatore defuncto, contraria longe lateque diffusa sit, et totum fere occupaverit orbem Christianum.

185. *Resp.* Subdola Arianæ hæreseos indoles fecit ut aliquot statim nacta sit fautores, plurimos progrediente tempore : nec enim Christi divinitatem aperte semper impugnabat, sed verborum ambagibus sæpius celabat virus. Ab initio presbyteri sex , totidem diaconi, et Episcopi duo Ario adhæsisse noscuntur, quos hominis studio , et senlenliæ ambiguitate deceptos esse non est cur miremur. In Concilio tamen, centum fero Episcopis constante, quod Alexandria habitum est, anno 521, damnata est Arii sententia, ipscqiie communione pulsus.In Concilio Nicaeno plerique qui aderant Episcopi summo consensu in ejus damnationem iverunt, nonnisi septemdccim reluctantibus, qui tamen omnes, aut fere omnes assensum tandem præbuerunl. Decretum hoc universo orbi Christiano placuit, nec nisi Constantio imperii habenas tenento lurbæ iterum excitat» sunt. Vocibus pro more luserunt Ariani plurimi, se iμ<·»ii» rejicere affirmantes, quin Christo Deo vellent detrahere honorem, quippe quem agnoscebant Patri similem iμ»^> : aliis tamen eum dissimilem i>·μii»> aperte prædicanlibus. Concertationes hac ratione propagate sunt, errorque diffusus, Imperatoris potentia adhibita ut Catholicorum Antistitum sedes occuparent subleste fidei homines. Mansit tamen, et triumphum egit de errore dogma a Nicænis Patribus definitum, quod insignes Antistites , cum Petri Sede concordes, ubique propugnaverunt, populo fideli per orbem exeerante hæresim nefandam. Equidem si de summa fidei haud ageretur, explicari non poterit quomodo contigerit tot Episcopos Alexandrite congregatos Arium privasse communione Ecclesiae, nulla certe Imperatoris gratia motos : el tercentos et octodecim , qui Nicæam « ex omnibus ecclesiis , quæ universam Europam, Africam , atque Asiam impleverant » convenere, Christum Deum de Deo, Patri consubstantialem agnovisse.

18Ô. *Obj.* 6. Saltem ante Concilium Nicænum Christi divinitas nulla certa definitione innotuit, de qua proinde liberum erat senlire prout unicuique visum fuerit, absque salutis dispendio.

187. *Resp.* Minime licuit ab ipsis rei chrislianæ exordiis alias de Christo senlire , quam eum esse Filium Dei, Ver-

ti) Atbenag. leg- pro cbriit. n. 10. p. IW. td. Wirceb. (i) Apol. c. «>.

hum apud Patrem, imo Verbum Deum, omnium rerum opificem. Nihil novi credendum proposuerunt Patres Nicaeni, sed fidei pristinæ adhærentes, novitium damnarunt errorem. Innotuit anlca Christi divinitas, ex publica prædicalione, Symbolis, cultu, aliisque plurimis rationibus: nec potuit quisque absque salutis dispendio DeunTac Dominum suum denegare. Hinc Ebionitæ, Theodolus, Paulus Samosalemis, et quotquot Christo Deo detrahebant communione Ecclesiae alieni hal sunt.

CAPUT IV.

DE JCSTIXI SCTTEXTIA.

IR8. De fide quæ apud Ecclesiam universam obtinuit ante Concilium Nicaenum, a Justini saltem ætate, superiori capite disseruimus : de ipsa Justini sententia nunc inquirendum. Quum enim Unilarii asserant eum dogmatis de Christo Deo prima designasse lineamenta, et Platonica placita, potius quam majorum instituta, sedatum esse, juvat ostendere eum cum posterioribus scriptoribus, et cum ipso Concilio Nicæno, in dogmate concordem, illudque non a Platonis schola, sed a publica Ecclesiæ Christiana doctrina, Scriptura, ct majorum traditioni innixa, hausisse.

Propositio.

Justini telalc Jesus Christus Filius Dei, verusque Deus, ejusdem scilicet cum Patre subslantiæ, in universa Ecclesia ex constanti majorum tide, agnitus est.

189. *Probatur.* Xpm-ir *Itiur* v«r *ru* yiytmre», Xcy«r «vrtv virapXu', *irai rfuriTintr χαι ivιαμiΓ) και* r» i,vλM *avrW* 7 iitjUircr «ιθραττiΓ. * « JCSUS Christus *solus proprie Filius a* Deo genitus est, quum sit Verbum ejusct primogenitus, et virtus, et voluntate ejus factus sil homo. » In secunda Apologia dicit: s /· t>«er *imiriti,* i *μι/tr λιγιμιιi/·*

Filius ejus, qui *solus proprie Filius* dicitur, Verbum ante res creatas et simul existons,et gCnitUS. «Alias (licit: rsr XpiJTrr rtvrtrr» Suv c.

Vocat scilicet cum « Christum hunc Dei Filium, qui cl ante luciferum et lunam erat, et per Virginem illam ei genere David nasci caro factus siistinuit. »

100. Deum etiam sæpissime vocat, ct dissertissime propugnat. In eo vaticinium Isaiæ de puero Emmanuele impletum dicit : «p«v<r«r Ivi r® cro/zar. ἀντη, *μι)' >μα>* (nr : « dicent super nomine ejus : *Nobiscum Deus. »* '

191. Psallis verba quæ ascensum in coelum describunt, de Christo interpretatur : « Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ ; n et « hæc in Christum dicta sunt : « Ascendit Deus in jubilo, » cl Dominus in voce lubæ. Psallite Deo » nostro, psallite : psallite Regi nostro, » psallite. Quoniam Rex omnis terra » DCUS. » Eir r»r Xpirrtr ir«r lijitrai. ini· » iitr D *iλακαγμ^.5* « Et in Psalmo nonagesimo octavo exprobrat vobis Spiritus sanctus, et hunc quem non vultis regem esse, regem et dominum cl Samuclis, et Aaronis, et Mosis, et aliorum prorsus omnium esse declarat. Sunt vero Psalmi verba hæc : « Dominus regnavil; irascantur populi: qui sedet super Cherubim, commoveatur terra.... » Exaltate Dominum Deum nostrum, et » adorate scabellum pedum ejus, quo» niam sanctus est. Moyses cl Aaron in

(1) Apol. i. n. S3, p. ≵5
1«; Ibid. ii. n. C. p. M4.
(S) Dial. cum. Tryph. n. 5. p. <16.
(4) Apol. i. n. 33. p. 168.
(6) Dial.cum Tryphone,n. 37. p. 07.

» sacerdotibus ejus : et Samuel inter eos » qui invocant nomen ejus.... Exaltate » Dominum Deum nostrum , et adorate » in monte sancto ejus : quoniam san- • cius Dominus Deus noster. » Liquet hæc. de vero Deo intelligi, quæ de Christo explicat Justinus : proinde ex ejus sententia Christus est verus Deus.

192. Citat Psaltis verba , quæ de Christo explicat : « Ante solem permanet nomen ejus... Benedictus Dominus Deus Israel. » Inde argumentatur : » Aliis etiam ex verbis pariter a Davide, ut supra dixi, pronuntiatis, futurum fuisse , ut e summo coelo progrederetur, ejusque in eadem loca indicari reditum recordamini ; ut illum et Deum a welo prodiisse , et hominem inter homines factum esse agnoscatis, ac rursus adventurum , quem quidem videbunt, et plangent, qui illum pupugerunt : Γ χαι ἀιΛρνηι iι artywiriir ^ns/xirn *ytufirtrl.* *

193. Objiciente Tryphone Deum nomen suum ct gloriam alteri non dare, probavit ex objecto Prophelæ Isaiæ loco, illud de sculptilibus praesertim intelligi, quum ibi declaret Deus « sese ei quem constituit in lucem gentium, nec ulli alteri, gloriam daturum : » * Scripturae quippe « Christum conceptis verbis passibilem, et adorandum , et Deum demonstrant : » 8 «· *tiafat"* rn *Xfiir» xai iraAsrs» xai* ΐΓ|ΐi»χv»ΗΓΐΐ χαι lu> feihanr». Id iterum affirmai deinceps, inculpans Judæos, quod « permultas Scripturas , ex quibus perspicue hunc ipsum, qui cruci affixus fuit, et Deum, et hominem, et crucifixum, et morientem praedicatum esse demonstratur, omnino ab eis ex illa interpretatione , quam senes apud Ptolomæum adornarunt, deletas fuisse : »

4» *haffhi krtt kvnt* i ii«r, *rai ai-ifaTir, tat ἰταηβμιιιτ ,* «·· CMspvy/utrsr aoJtiitrrrei. · . . . . Κλ › *ἀαβιί* . . . Star irZign χαι *xivTiertrir ,* Xjurrw Dr<, IM»n. 8 David eum qui Christus est *fortem Deum* ct adorandum manifestavit. Ei · scriptum est angelos ministrare ; quemadmodum ait Daniel, eum tamquam Filium hominis ad antiquum dierum adduci, eique regnum omne dari in sæculum sæculi. "ï wipi »» *iiattttir γι·^οαμμ<·»* ·<«·<» ·· «>>·>·«-

191 Hæc. certe ostendunt Justinum censuisse Christum esse verum Deum, summo cultu dignum , et quamvis a Patre vere distinctum, eumdem nihilominus Deum : nec enim duos agnovit deos divinæ monarchia? strenuus vindex. Ergo idem sensit ac Nicxni Patres , quamvis non eadem voce suam de Christo fidem enuntiaverit. Liquet hanc fuisse communem totius Ecclesiae doctrinam, quam ipse amplexus est, a sene quem memorat edoctus, quamque contra Tryphonem vindicavit, ul ei suaderet ipsam ingredi Ecclesiam, et Christum magistrum ac dominum agnoscere. Dialogus ille monumentum est insigne fidei; ct quamvis opus non sit ul singula quæ allegavit Justinus argumenta quis probet, ipsum dogma, utpote in tota Ecclesia celebratum, necessario amplecti debemus.

Objectiones.

19o *Obj.* 1. o Λ·7·γ seu radius divinus homini Jesu constanter conjunctus, quo pacto Deus et homo effici credebatur, Patre tamen longe inferior, sicut radius sole inferior est, in Justini scriptis primum reperitur. * Modeste tamen , et nulla adversa sen-

(I) Diti.eum Tryphone, n. 04. p. 174.
(») N. 05. p. «78. (5) N. 70. p. 191.
(I) N. 78. p. «00.
(S) N. 79. p. 810.
(t) < The opinion of a *divine rar,* called the *logoi,* being permanently attached to the man Jesus , and constituting 4 proper part of bis person, appears first in the writings of Justin Martyr, who had been a Platonic philosopher, an.l who, when he became a Christian, continued to be a great admirer of Plato. Priestley, · Hist. Christian Church. · period, r. f. »1.

leniiæ inusta nota , Justinus ca propo suit, Aliens non omnes Christianos Scrum sentire.

190. Hesp. in Joannis Evangelio « Atjir commemoratur, non quidem radii sub imagine, sed veluti lux vora quæ omnem hominem suo fulgore illustrat. Ipse Justinus qui fusius disseruit de Christo. obiter lanium, et una vel altera vice, radio eum adsimilat, non quidem ut ostendat quomodo homo Jesus Deus etiam sit, sed ut explicet quomodo veteribus Patriarchis sc manifestaverit, instar radii a sole demissi, quin ah eo separetur : in ea quippe sententia fuit eum olim apparuisse, quoties in Scripturis de Deo viso fit mentio. ' Nihil dicit quo innuat eum Patre esse inferiorem, sed omnia ei accommodat, quæ de Supremo Numine in Scripturis dicuntur : illum enim censet dixisse Moysi : « *Ego sum qui sum.* * Personalis relatio sancte servatur a Justino, quæ vix adeo caule enuntiari potest, quin inferior Filius videatur. Haud trepide dogma hoc proposuit Justinus Tryphoni ; sed verbis perspicuis diuque dc eo disseruit, plurimis adductis argumentis quibus illud suaderet , Ct persuaderet. Cæterum periti disceptaloris instar, monuit adversarium eum cadere causa, si constet Jesum esse Messiam ; quidquid sit de divina cjut natura, quam tamen ipse cum pic. risque Christianis tenebat, nulla <lissentientium turba a dogmate divino dimovendus. Eos autem nomine tenus Christianos qui illud negabant, Jn. daismi errorem pelle Christiana legentes, se penitus rejicere aperte prolitetur : «;<r/ r«».r , ὑ , *bty„,* "τ· >···» ' ..' « Sunt enim quidem,, amici, ex genere nostro qui eum Chrislum esse confitentur, quamvis horninem ex hominibus genitum pronunlient. » Non insinuat Justinus rem esse dubiam , vel fieri posse ut plerique per orbem Christiani eam doserent fidem; sed ea etiam admissa hypolhesi, se dicit a divinitus revelato dogmate uumquam discessurum;adeo locupletia erant illius argumenta. Ideo autem haereticorum commenta , a quibos abhorret, notat, Tryphoni ut ostendat Judæos cadere causa, quidquid de Ebionæorum sententia sit. »'r ·ὑ *σνηι^ιμαι, ivS'àr* wra μ« ireanr, ἰη«ιἰ« «υχ «uJpuxiw væ' ὀι™ r« Xpim ντ·'3ῒ0·$αι «λλ<4 *riir Sia. rur μαχαριαι* tu> ««pvxdura *xai Si' ivru Sil* « Quibus ego non assenlior, nec asseahirer, etiamsi maxima pars, quæme·

. (I) Sententiam Justini dc Verbo se olim manifestante novissime propugnavit Hengstenbcrg, cum magna, ut solet, eruditione. — *Chriitology, Vol. I.c. iii.* Angelum autem JebovænW eum vocat, prout tunc apparuit, Filium Dei, prout te in carne, homo factus , manifestavit. — *Ibid. p.* 18C. Fallitur tamen vir doctissimus : nam Filii Dei nomen Verbo a Patre ab sterno genito convenit, uti c« jam laudatis testimoniis Psallis et Michææ omnino constat. Plerisque Patribus, praesertim Greets,Justini arrisit sententia; sed Augustino, *de Trinitate, l. iii. c. ii.,* Hieronymo, *in Gal. iii.* <0, et Gregorio M. mor. Ixxviii. aliter visum est : censent scilicet visiones illas per angelos nomine Dei factas. Witassius utramque videtur conjungere sententiam, scilicet opinatur Filium apparuisse Patriarchis , sed Angeli erui usum esse ministerio, π Putamus itaque Filio· Dei, cum apparere tunc voluit, Angelum assumpsisse : huic autem Angelo corporis formam circumdedisse, ita ut Angelus immediate, Filial autem Dei mediate appareret. » Ita in tract.de Trinitate , qu.iv. sect. t. arg. v. obj. î.Tcslimooit Scriplurœ et Patrum nos hœrcntes faciunt, quamvis VVitassio fere assentiamur.

(î! Bullus censet textum emendandum rv/xrrqr, quod admodum verosimile est. Videtur Justino) respicere eos qui ex Judaismo ad Christiana itera transeuntes Christum merum hominem bibebant, qui error Ebionæorum fuit. Vide Judicium Eccl. Cath. c. vii. Maranum quoque, l. iv.c.v De Divin. J. C. (5) N. 48.

cum consentit, idem diceret : neque enim humanis doctrinis jussi sumus ab ipso Christo credere, sed iis quæ a boatis prophetis praedicata, et ab ipso tradita. »

197. *Obj.* 2. Quæ a Justino, aliisque post cum scriptoribus, adducite sunt similitudines lucis radii, lampadis accensæ, verbi prolati, nequaquam ostendunt Λ»>·» a Patre revera distingui, vel personam esse subsistentem; sed potius Induar quamdam Dei virtutem, qua homo Jesus divinus quodammodo factus est. Igitur philosophica quadam loquendi ratione Deum Christo præsenlem sua potentia adesse significabatur, quin de divinitate propria Christi somniaretur.

198. *Hesp.* Similitudines ad mysteria illustranda adductæ necessario deficiunt, quamvis ex aliqua parte inserviant. Radii lucis imaginem mutuatus est Justinus, ut explicaret quomodo • Aiysc apud Patrem sese Patriarchis manifestaverit, quum potentia et essentia a Patre, sit inseparabilis : ἀχ·|«οτ·Ρ Juapu. * Lampadis similitudo adhibita est ut divina essentia communicata Filio intelligeretur, personaque Filii a Patre distincta, nullo essentiæ ipsius detrimento. Verbum ab homine prolatum, quo quæ animo latuerant panduntur, manifestationem A»>»u qui ab æterno erat apud Deum, illustrat. Cæterum in errorem incidit, quicumque hujusmodi similitudines nimis urget, quod et ipsi monuerunt Patres. Non autem philosophia de A«y« loqui docuit, ad potentiam divinam indicandam; sed fides divina, quæ Joannis Evangelislæ testimonio nixa, omnia per ipsum facta agnoscebat. De Christo beo adeo diserte egit Justinus, ut ad meram liqynar verba ejus nequaquam possint referri. « Ante mundum conditum Deus erat .· rp jrra lur. 1 Tota cum Tryphone concertatio inanis erat, si de sola Dei virtute aliqua, non vero dc Filio subsistente ageretur.

199 *Obj.* 3. Quæ Plato dc demiurgo dixit, Justinus ad Christiana mysteria traduxit.

200 *Resp.* Longe diversa sunt quæ Plato de demiurgo dicit, quem a summo Deo creatum alias res omnes creasse tradit. 8 Joanncm Evangelistam Justinus secutus est,cl doctrinam quam in universa Ecclesia Christiana vigentem didicit, propugnavit. Platonem quidem aliquando nominavit, non veluli magistrum quem sequebatur, sed potius quem putabat hausisse aliquam Dei notitiam ex Judæorum libris vel sermone; erant enim plurimi Alexandria; quo tempore eam urbem invisit. « Verbo igitur Dei, ex subjectis et a Mose designatis rebus, mundum universum esse conditum, et Plato, et qui eadem ac ille dicunt, et nos ipsi dicimus, vobisque licet idem perspicere. Et quod apud Platonem, in *Timoso,* physicis rationibus de Filio Dei investigatur, cum ait : *Et decussavit eum in universo,* pariter a Mose mutuatus dixit. » * Hanc sententiam ex crucis mysterii ignoratione provenire censuit Justinus, ideoque eam emendat, sicut et quæ de tertia persona divina, scilicet Spiritu sancto, dicta videri possent. Appellat simplicium fidem, quam sufficere affirmat Platonis cæterorumque philosophorum emendandis decretis. « Non ergo, · inquit, « eadem nos ac alii opinamur; sed nostra omnes imitati edisserunt. Hæc sane apud nos audire et discere ex iis, qui ne figuras quidem litterarum norunt, imperitis hominibus cl lingua barbaris, sed mente so-

(I) Dial, cum Tryphone, n. 50. p. 140.
(S) Sub (inem sermonis parænelici ad Græcos.
3} Pelavius, I, i. dc Trinitate, c. i. Vide Dictionnaire de Théologie,de Benper. ari. Irrfre.
(4) Apol. i. n. 60.

pienlibiis el fidelibus, quorum eliam nonnulli debiles el oculis *capti ;* ut *facile pateat non* humana sapientia h.vc fleri, sed Dei virtute dici. » ' » r« ṽr i> *ίμιιι aXXtir lιξα{»μιι. Quidquid* autem a Platone, aliovo philosopho bene dictum est, ex divino derivatum fonte, scilicet ex librorum Judaicorum lectione, ideoque nostrum esse contendit : *ira. tii* iraja *ǎri xal.ur iifrai, •μvι rut Xμηιαιαι ini.*

201. Aperte profitetur Justinus se a sene quodam Christiano primani lidei notitiam hausisse, quum frustra sapientiam veram apud philosophos quæsiissct. Eo hortante, Prophetas sibi elegit magistros, qui, scilicet, in sacris libris, « creatorem universorum Deum et Patrem celebrabant ; et missum ab eo Christum, qui Filius ejus est, hominibus nuntiabant. » 1

202. Patet igitur omni piorsus specie veri destitui illam Priesileii el aliorum assertionem, Justinum Platonica placita de Verbo in Ecclesiam invexisse.

205. *Obj.* 4. Justinus loquitur de Filio, tamquam Dei ministro, cumque post Deum secundo loco, vw «ure» r« irrir fiiu μαΑoiτ̇ῤ, χαιιι Jiurqcc Xuj?: iXcirir 3 (ihristianos colere dicit. Igitur nonnisi præstantissimam creaturam cum habuit,cui nomen Dei minus proprie tribueretur.

204. *llesp.* Dicit quidem Justinus Filium Patris ministrare voluntati, vr.p·-tui » /tux. Avrw, * qua ratione cl personarum distinctionem, el relationem Filii iad Patrem, indicat, et judaicæ obviam it suspicioni, ne summa Dei majestas minuatur. Cælerum co ipso loco animadvertit cum nuncupari in Scripturis Deum, el esse quidem Deum, sed el angelum, seu nuntium a Patre ; eum scilicet censet esse qui Abraliæ , Isaac et Jacob aliisqne Prophetis visus est .' *αια·) ιγραμμιιρ* fiior - - - - âvror ùr »«, *6icr, fai ajyil.tr irapa* ru xarpor *ηοτιμμι,^.*1 Ea de causa secundo loco, *μιι/* eum dicit adorari, ut intelligerelur Patris cultum illæsum manere : Filius enim una cum ipso colendus est. Personarum relalio, non cultus diversitas, plane significatur; nam Trypho idcirco contendit impium esse crucifixo homini cum deferre : irpo«ui.ror « E contra eum vindicat Justinus recitato Psalmo, in quo thronus ejus dicitur in sæcula , ipseque Deus appellatur, cultu summo honorandus : *i tyw i* filor , *hr rtr aiuia* rsu *aiuitr.* « 1111'0005 tuus. Deus, in sæculuin sæculi : › *vpeminmt/rir &vru.* « Adorabunt eum. › Eum ante omnes creaturas genitum sæjlissime dicit , irpo *narrai* rSr *πτυμα· rut* i filor *yvptittm ivιαμ.ι rira* faire xey-ixn.7 « Ante omnes creaturas Deus genuit Virtutem quamdam rationalem ex seipso. » 8 « Sed hæc ipsa vere ex Patre prolata progenies, ante res omnes creatas una erat cum Patre, el cum ea Pater colloquebatur. « Equidem nisi Filium vere Deum agnovisset Justinus, perperam ea voce usus fuisset, cum divime majestatis detrimento, et Tryphonis offensione : el tota illa disputatio de Christo Deo verborum ambiguitate nixa fuisset. Eum provocavit Trypho ut ostenderet alium præter rerum conditorem Deum in Scripturis nominari, sensu scilicet obvio el nativo ; cui ul responderet Justinus, plurima laudavit, inter quæ illa præclara de Messia vaticinia : «vdtiar Tiliirt *rar* rpiiaur τoυ filou i/χκι ! α Rectas facile semitas Dei nostri : · iuroi fair xÔMffir louiα- ijov ὁ 6ttr u/o·ι · «Dic civitatibus Juda :Ecce Deus vester.'

(1} Apol. i. n. CO.
(t) Dial, cum Trjphone , n. 7.
(3) Apol.i. n. is. p. 130.
■) Dial, cum Trjpb. n. H6.,p.3i8.
(3) Ibidem.
(C) N. 38. p. 98.
(7) N. 01. p. 104.
(8) Dial. n. Ci. p. 168.

205. *Obj.* 5. Justinus bonorum Angeloruni exercitum una cum Filio colendum dicit,1 nequaquam certe summo obsequio.

20(1. *Resp.* Ethnicis ut persuaderet Christianos summa injuria atheos vocari, Palricl Filio, el bonorum Angelorum sequentium eum, eique adsimilalorum, exercitui, et Spiritui prophetico venerationem cl cultum tribui docet Justinus : quin distinguai accurate quid inleresset discriminis inter cultum Angelis tributum, el eum quo Pater, Filius, el Spiritus sanctus honorabantur; non enim id postulabat argumentum. Cæterum innuit Filii præ Angelis honorem : ipsi enim sequi eum dicuntur, eique fieri similes : «wwn *xai* re» raji «ura ιἶἶι» ÎA-Jcrra χὀι *i'ιίαξαιτχ •par* raure, *χαι τι· ru· ἀλλα» ixtptmr χαι* i£ιμιιιιμ<>«» *âycxàut kyyifut* 7τρ·τ·>, χιινματ» τ· ïpe^«ri«s» , *χα.ι* »τρ»7χν»νμι>. Aliunde patet Filio summum præstari cultum.

207. *Obj.* 6. Justinus , rationem reddens cur Pater Patriarchis non apparuerit, dicit eum loco non moveri :« neque enim ille non enarrabilis Paler el Dominus universorum in aliquem locum venit, neque ambulat, neque dormit. »s

208. *Resp.* Justino visum est Filium Patriarchis apparuisse, humanam praseferenlem speciem : « Ac Christum quidem Dominum et Deum Dei Filium esse, et virtute prius apparuisse ut virum, et Angelum, ct in gloria ignis, velut in rubo el in judicio de Sodomis facto , jam pluribus demonstratum est. » s kvpitr «» i Xpiffrar *xai* iur iuw ὑ>Γ νταρΧω», *xai* Jvra/iii *qaiitptnr* Λρβτι– p» iir α»·ρ. Ideo ccnsuit id Filio præ P&trc convenire, quod vir aliquando futurus esset. Cæterum non existimavit Verbum ipsum ambulare, aut dormire, aut loco moveri in sui naiura ; nam cum agnovit inseparabilem n Patro *kXtfirrtr* iv»·μ». : quapropter apparitiones ejus exhibet, vetuli lucis emissiones , radiumquo iterum ad lucis fontem redire. Dicit idcirco : « Hanc autem Virtutem a Patre abscindi aut separari non posse, quemadmodum lux solis in terra abscindi et separari nequit a sole qui est iti cœlo, et cum sol occiderit, lux simul occidit : sic cum vult Pater, inquiunt, facit ut Virtus ejus prosiliat; rursus cum vult, illam ad scipsum reflectit." «τμ·»» *t<* ﾍ<x«- *yifrtr* rev irxrptr raur·» r»r iυ»αμ.» ΰτ«ρΧ<ι> Quidquid sil de similitudine hac, vel de opinatione Justini, Filium Patriarchis esse visum, liquet in ejus sententia Filium a Patre distingui, el tamen haud separari, cumque dici et esse Deum ; ipse quippe erat qui dixit : *Ego sum qui sum.*

209. Ilæc plane ostendunt Justinum idem de Filio Dei sensisse quod Patres Nicæni, cumque in Ecclesia didicisse, quod fides constans majomm tradiderat. Quod ad modum suam explicandi sententiam, et ad argumenta quibus eam roborat, allinet, liberum est alias senlire, in dogmate ipso concordia fidei servata. Equidem rei ipsius difficultas fecit ut in ea exponenda laboraret ingeniosissimus et doctissimus quisque : ct praejudicia Judæorum quos alloquebatur Justinus, tanta erant, ut iis aliquatenus argumenta el voces attemperaret, ne, dum Christi lucretur divinitatem, Patris majestatem lædere videretur. Hæc si quis secum perpenderit, voces quæ forsan occurrant duriores , vel similitudines minus accuratas , ad sensum Catholicum, et scopo auctoris congruum facile traducet. Qui autem præfracle negaverit Justinum Christum Deum praedicasse, cum verbis lusisse cum magno rei Christiana. dispendio , fateri cogetur.

(I) Apol. i. n. 0, p. 1.0.
(i) Pili. n. 117 , p. 319·
(3) N. H«, p. JJt.

CAPUT V.

raiMÆW fide.

210. Ante Justini ælatcm camdem fuisse sententiam el fidem de Christo Deo, ex his quæ disputavimus, colligero est : nec enim novum dogma a se excogitatum proponere visus est, sed quod simplicioribus ipsis fidelibus innoluerat, ex majorum suorum tradilione derivatum. Juvat autem adducere specialia prislinæ illius fidei documcnla.

Propositio.

Ab Apostolorum temporibus constanter creditum est Christum esse Filium Dei, verum Deum, ejusdem ac Paler numeric® substanti®.

211. *Probatur* t. *ex baptizandorum vetustissima professione, Tlirrivu hr* r« fiiô», rir raripa, ri» v··», »ai r« «j is· *κΰνμβ.: ** « Credo in Deum, Patrem, Filium, el Spiritum sanctum. » Liquet Filium el Spiritum sanctum, una cum Patre, Deum dici; nominantur enim veluti explicandi gratia quid sit credere in Deum:nec aliquid dicitur quo dispares inter se videantur. Hanc formulam ab Apostolorum temporibus adhibitam fatetur Episcopius, licet Unitariis studens.

212. *Probatur* 2. *ex Patrum scriptis,* Antiquissima epistola quæ Barnabæ dicilur, a Clemente Alexandriuo ct Origene laudata, paulo post Hierosolyma incensa scripta videtur,1*el orlhodoxum habuit auctorem, quamvis Aposlolum fuisse non constet. Illustre idcirco agnoscitur fidei veluslæ documentum. In Psalmum cix. dicit : Ut wtr xij«i àvrî· xt|im χαι ùu bûi 3 « Vides(juomodo David eum Dominum vocet cl Dei Filium. » Alibi dicit : « Dominus sustinuit pati pro anima nostra, cum sil orbis terrarum Dominii», cui dixit Deus ante constitutionem s» culi : « Faciamus hominem ad imagj. » nem ct similitudinem nostram.·» Velat auctor ne imperiose et dure lra· cientur servi, Dei timore neglecto, qui venit vocare homines , heri et mancipii nullo habito delectu. « Ne in amariludincimperes ancilla aut servo tuo,qui in cumdcm sperant ; ne forte non ii. meas Deum , qui super ulrumquccst; quoniam non venit vocare secundum personam, sed super quos Spiritu» praeparaverat. »n Liquet Christum, qui venit vocare homines, Deum hic dici, qui omnibus dominatur , ct in quo spes omnis reponenda est : r«r lr' j,;,.

213. Hcrmæ liber, *Pastor* dictus, sub finem saeculi primi scriptus, el ab lrenæo, Clemente Alexandrino, aliisque laud.'llUS, de FiÜO 11ÎBC habet : " Juravil Dominus per Filium suum : Qui denegaverit Filium el se, spondentes se vitam illius, et ipsi denegaturi sunt illum in advenientibus diebus. » 'De martyribus dicit : «Omnium eorum deleta sunt delicia , quia propter nomen Filii Dei mortem obierunt. »7 Similitudine proposita domini, qui seno concredidit vineam colendam, cumque una cum filio fecit haeredem, in diugcntiie premium, omnium coudiloren Deum Domini figura significari deckravit, Spiritum sanctum Filio repra· sentari , Filium autem Dei servo fideli, Difficultatem deiheeps proponit: «Quart Filius Dei, in similitudine hac, senili loco ponitur' Respondet Angelus: Audi, inquit, in servili conditione non po· nitur Filius Dei, sed in magna pole· state et imperio. El dixi : Quo modo. inquam, Domine? Non intclligo. Qu> niam, inquit, eis quos Filio suo iri-

(I) Apotl. Consul. l. vii.c.H, el Cjrill.Micros. cilech. Mysi, i- epud Uullum · *MMun Eccl. Cath. c. iii.*

(»)§»»>. (S) R xii. 17. (*) § v. (5) § xix.
[i) !.. i. vis. ii. n. ii. v. 15.
U) t*· »>' Simii, ix. η. iβ.

didit, Filius ejus. Nuntios praeposuit, ad conservandos singulos. Ipse autem plurimum laboravit, plurimumqueperpessus est, ul aboleret delicia eorum.. . Deletis igitur peccatis populi sui, ipse eisdem monstravit itinera vitæ , data eis lege quam a Patre acceperat. Vides igitur, esse Dominum populi, accepta a Patre suo omni potestate. » * Merito miratus est Hermas Filium ipsum Dei servo comparari ; sed probe intellexit, Angelo explicante, eum servi gessisse formam, ul morlc sua mundi pecca la deleret, ideoquo potestate magna et imperio prædilum, ut, etiam tamquam homo, Dominus foret, et divinæ consors ditionis. Non tunc tamen cœpil rerum dominari, nam « Filius quidem Dei omni creatura antiquior est, ita ulin consilio Patri suo adfuerit ad condendam crealuram. » ' « Nomen Filii Dei magnum et immensum est, el totus ab eo sustentatur orbis. » 3 Ipsum Spiritus sancti opera conceptum , ct Deum in corpore humano habitasse etiam tradit Hermas ; quærenli enim cur in similitudine Dominus in consilio adhibuerit Filium, scilicet Spiritum sanctum, Filii figura repraesentatum, respondet Angelus : « Quia Nuntius audit illum Spiritum sanctum, qui infusus est omnium primus in corpore, in quo habitaret Deus. » * Hæc omnia ostendunt utramque naturam in Christo ab Herma agnitam, servilem hominis conditionem, et divinam a Patre originem, ante omnem creaturam, qua ratione ct ipse Deus vere est. Cum *.irianoruvi* placitis h;ec nequeunt conciliari, cum *Humanilariorum* adversa fronte pugnant.

214. S. Clemens Romanus, a Paulo cum laude commemoratus, quique Romanam Cathedram tenuit secundus vel tertius a Pciro, ad Corinthios scribens , eorum prioribus temporibus felicem conditionem exponit, et infer cælcras laudes dicit.« Dei viatico contenti , et accurate attendentes sermonibuaejus: dilatati eratis in visceribus, el passiones illius præ oculis vestris crant. " 3 rtir ιφ·i «0<r *άρΛμιι».. ..* *rit* «,Λi/ιατβ «(.TJ» î» vpar.Qui passus est, igitur, agnoscebatur Deus, et quidem , articulo Greco preposito, *emphalice.* Alias eum vocat Clemens sceptrum majestatis Dei . »· rrivvyw ràr r» 4Û» , i *·μïι X^iTrir i-viur.* 6 Magnificum Dei sceptrum indicat summam potestatem, quæ Filii est, sicut et Patris.

215. S. Ignatius M. passim Christum vocat Deum. Sic in inscriptione epistolae ad Ephesios : « Per voluntatem Patris et Jesu Christi Dei nostri. · In epistola ad Trallianos: « indivulsi manseritis a Deo Jesu Christo. - 7 Ad Romanos :· In magnificentia ollissimi Patris et Jesu Christi Unigeniti ejus Filii. » - Secundum caritatem Jesu Christi Dei nostri.» « Plurimam in Domino Jesu Christo Deo nosiro, atque immaculatam salutem. » « Nihil bonum quod videtur. Deus quippe uoster Jesus Christus in Patre existons magis apparet : » * ! Gur *iμΰΐ* 'tireur Xpiirsr Ir tlarpi «r μάλλ» Çxotrxi. . . . 'ExTar· *μι* μι/Mnr iirai irxiw r« Git» *μη.* ' « Sinite me imitatorem esse passionis Dei mei. » In epistola ad Magnetes : Or <[»· n«rp» ir, xaî i> r«AM <?«> : 10 « Qui ante sæcula apud Patrem erat, el in line apparuit.» E<r iTrn » leur·, *lia* liffiû r«v u'nù àurtu, ôr <ïr<» àuraù A>y<r iil'Kr ₹i & ffryîr , ir xarx riin luipUriru *τα α'ιμ^αιτι avril.* a UUUS DeUS CSI QUI seipsum manifestavit per Jesum Christum Filium suum; qui est Verbum ipsius æternum, non a silentio progrediens ; quique in omnibus ci qui

(I) L. iii. Simil. v. $ vi. n. i.
<i) Ibid. v. § xii. 4. (3) Ibidem , § xiv. 8.
(4) Ibid. v. § vi. 7.

(3) I. ad Cor. $ ii. ·.
(6) Ibidem , s xvi. (') >· *
(8) N. 3. N. G.(10) >. G.

ipsum miserai complacuit. » * Distinctio Filii a Patre, ælcrnihis ejus, et divinitas, ex his testimoniis manifesto colligitur. *

9lfi. Liceat his adjicere illustre quod tulit Ignatius Christo Deo testimonium, martyrium subiturus. Interrogatus a Trajano, se Theophorum, scilicet Deiferum, dixit; et quaestioni : Quis est Thcophorus' respondit : · Jtyrri» iXn b rrifun. « Qui Christum habet in pectore. n' Deum igitur fert, qui Christum habet.

917. *Probatur ô. Martyrum testimoniis.* Polycarpus martyrium jam subiturus, manibus post tergum revinctis, sic precatus est Patrem : «··(>« Ϝi»» «<»5 σι, ivXcy.ù σι, liξάξv σι, ab r5 iiutiu και ἱοιφαιἷρ 'itftii Xfifrp, ἐαγ»f βιv xaiii, μι>' cv καί 1* Πιινμλτι àyla ▮ liξχ και ri» nul tir r»ir μiλλ·»η»Γ âiSrar. Λμ·ι. 3δ « De omnibus laudo te, benedico te, glorifico te, cum sempiterno cl cœlcsli Jesu Christo, dilecto Filio tuo; cum quo tibi et Spiritui sancto gloria, et nunc, ct in futura sæcula. Arnen. » Testimonium summi cultus quem Christo præ martyribus tribuebant fideles, dederunt Smyrnenses, ex martyrii Polycarpi occasione; quum enim Judaei voluissent impedire ne martyris reliquiæ cis traderentur, affirmantes fore, ut, crucifixi cultu derelicto, Polycarpum adorarent, discrimen affectus quo prosequebantur Christi testes, a summo ejus cultu aperte declararunt : Ϝ5r» μi» >·άρ i»» tir» τή lιιΰ πριηvικμiι, τήι iι μά[ι»ἷφαΓ ΰτ μα3«Γ«Γ και μιμιτ'ατ τ·v zbpicb άγαπΰμι». άξiἷiΓ οιχα iviaiar «>nr<|>Cx>rsu rir tir rtr ilii» fixfO.tx καί JUàr>a>.c>. ® · Ilium, siquidem, utpote Filium Dei adoramus ; Martyres vero tamquam Domini discipulos et imitatores digni diligimus, propter illorum erga suum regem ac magistrum eximiam benevolentiam. »

218. S. Sympliorosa, quæ cum septem filiis sub Hadriano, anno circiter 120, ost passa, Imperatori dixit : « Sj pro nomine Christi Dei mei incensa fitero, illos dæmoncs tuos magis exuro. » 7

210. S. Felicitas sub Antonino septem filios, ut in amore Christi fortes sese exhiberent, hortata est, qui monilis obtemperarunt. Ultimus eorum Publio, Urbis Præfecto, dixit : « Omnes qui non confitentur *Christum verum em Deum,* in ignem ælernum mittentur. » 8

220. S. Epipodius, adolescens, anno M. Aurelii 17, Lugduni passus, judid respondit : « Sempiternum vero Dominum nostrum Jesum Christum, quem crucifixum memoras, resurrexisse non nosti, qui ineffabili mysterio homo pariter et Deus famulis suis tramitem immortalitatis instituit, et ad coelestia regna perducit, n . . . . « Christum cum Patre ac Spiritu sancto Deum esse confiteor, dignumque est ul illi animam meam refundam, qui mihi et creator est, et redemptor. n ®

221. *Probatur* 4. *ex hœresum divinitati Christi adversarum damnationi.* Ipso aevo Apostolico Cerinthus, Christum a Jesu distinguens, hunc merum hominem, Josephi et Maria! filium, illum a Principalitate quæ est super omnia, in Jesum descendisse, aiebat:" Ebion etiam Jesum ante Mariam non fuisse docebat. Uterque cum suis asseclis a tota Ecclesia summo horrori habitus est. Contra eos Evangelium

(I) Ad Magnes, n. 8.4.
(S) Vide Maran. I. i», c. iii.
(5) Aci. Martyr, sincer. p. 45.
(4) " apud Euseb. I. i», hiat. Eccl. c. 45.
(5) Aci. Martyr, p. 4i.
(β; Ibid. p. 44.
(V) Ibid. 24.
(8) Ibid. p. 26.
(U) Aci. Martyr, p. 7β. apud Maran. ibid.
(10) Irenaus adv. hoir. I. i. c. nv.

.JoanniS scriptum esse Hieronymus, veterum nixus auctoritate, tradidit. * Prior error Arianismo valde afllnis est. Verbum enim nonnisi præstantissima quædam creatura, summi Dei opus eximium ab Arianis traditur: alter est *Unitariorum,* seu *Humanitariorum ,* qui Ebion.Torum instar, 2 in duas dividuntur classes, nonnullis conceptionem virgineam, aliis naturalem statuentibus ; quæ tamen varietas ipsis parvi momenti videtur. s

Objeci,unes.

22-2. *Obj.* 1. Si dogma de Christo Deo ab initio propositum fuisset, Judaeorum maxime invidiam excitasset, quum ipsi unum esse Deum tenaciter admodum propugnarent ; attamen controversi® omnes cum ipsis de Messia, seu de Filio Dei erant, non de Christo Deo.

223. *llesp.* Maximam Judaeorum invidiam ortam constat ex eo quod Christus, se et Patrem unum esse dicendo, sc Deum faceret ; cosque atheos habuisse ejus discipulos, quod eum Filium Dei agnoscendo, unitatem simplicitatemque divinæ essenliæ tollere viderentur : *iri* aipi?ir r«· *m* ά>9μ«Γ *iyy^ra.i kir»* *nier Γαλιλαι»* - - - - *rui* *Xfitrii* Mat *iiiariahi ιχι* *vici* 6m lirat, ira»r< yirn *iudfurui aiia* χαι ἀιιμα χαι àri7ia Xiyiri. * Sic Justinus cum Tryphone Judæo loquens,exprobral ei majores suos,post Christi resurrectionem ubique ejus discipulos diffamasse, asserentes α impiam quamdam ct exlegem sectam a plano quodam Jesu Galilæo excitatam esse................................ « Quin etiam docuisse illum addidistis impia illa et nefanda ac detestabilia facinora, quæ adversus cos, qui illum Christum, ct doctorem, ct Filium Dei prolitcntur, apud omne hominum genus spargitis » Equidem si tota lis in eo posita fu»-set, utrum Jcsus verus esset Messias, nulla fuit ralio Apostolis, aliisque ejus prxeonibus, vocibus illis de Filio Dei, tanta cum emphasi utendi, nec Judxis justam prxbuissent offensionem, quum sensu latiori, omnibus noto, adhiberentur.Igitur, iis neglectis,omnis vis ad probandum Jesum esse Messiam directa fuisset. Quod autem controversia de « Filio Dei, · potius quam de Christo Deo ageretur, contigit quia Christi divinitas non ita proponebatur, ul Dei quem coluerant Judsi honor tolleretur, sed ut personales explicarentur relationes. Cæicrum quum Filius Dei diceretur, Deus etiam necessario agnoscendus erat ; quapropter Justinus, ut Dei Filium esse demonstraret, cum Deum esse qui visus est Abrahx, Moysi, et exteris Patriarchis, constanter docuit. Dialogus ille pneclare exhibet controversiam de Christo, Judæos inter et Christianos, quæ ah initio viguit : nec enim tamquam nova induta facie nobis exhibetur, sed qualis semper cxlilit. Ipso Wolzogenio Patente : « Inter hæc duo nomina Christi, *Filius Dei* cl *Deus,* quod dignitatem allinet, nulla est differentia, sed æque late patent. » ·

224. *Obj.* 2. In ipsa Ecclesia Christiana tantum dogma schismata et controversias gravissimas necessario excitasse! : attamen altum de iis silentium, tum in scriptis Aposlolicis, tum in cæteris ante sæculum secundum medium. 6

225. *Resp.* Divina dogmata non necessario secum ferunt controversias, quamvis interdum superbia humana inde desumat litium materiem. Caderum constat. Apostolis adhuc inter

(I) Calai. Script. Eccl. in Joan.

(il Vide Eusebium bist. I. iii. 9T.

'3) Unitarian Miscellany.

(i) Dial, cum Tryph. n. IOS. p. M.

(5) Compendium Ilei. Christ, η. M.

(n) Priestley, hilt. chr. church, p. ». J. ti.

vivos, hiwcses cx hoc dogmate coriissimo dc Christo Deo excogitatas : nec enim tantum de Mosaicis ritibus agebatur, vel utrum Jesus esset Messias ; *sed* utrum carnem haberet humanam , vel tantum visus sit pati ; adeo quippe videbatur Deo indignum nostras inflrmitâtes suscipere : ■ negantes, » uti ail Tertullianus, « Christum in carne venisse - - - - quoniam incredibile praesumpserant Deum carnem. » ' Alta illa dc Christo sententia Marcionitis fuil occasio ul cum Judæorum Deo anteferrent, quos contra argumentatur Tertullianus cx Christi humiliatione et morte, ut quæ in Veteri Testamento dc Deo ad turrim descendente irridebant, tueretur : « Si enim Deus ct quidem sublimior, tanta humilitate fastigium majestatis suæ stravit, ut etiam morti subjiceret, cl morti crucis; cur non putetis nostro quoque Deo aliquas pusillanimitates congruisse, tolcrabiliores tamen Judaicis contumeliis. el patibulis, ct sepulchris? » ' Adeo elaruit hoc dogma apud fideles, ul Deum Veteris Legis auctorem, contra hærclicos cum blasphemantes, opus fuerit vindicare, quo in argumento , praeter Tertullianum, Irenæus praeclare versatus est. 56Quod de alto Apostolorum silentio a Pricstlcio dictum est, re non constat: nam in principio extilisse nr Aiyi> apud Deum referi Joannes, qui etiam lesialur Christum dixisse : « Abraham exultavil ul videret diem meum: vidit, cl gavisus est. . . . Priusquam Abrahamfieret;ego sum. » * « Clarifica me, tu Pater, claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. » · Hæc præ-exislcnliæ teslimonia indubia sunt : divinilaiii etiam haud obscura indicia . nam « Deus erat Verbum. » cl, Christo magistro, novimus cum idem esse *jc* Paler : « Ego ct Pater unum sumus.» Non hæc obiter , sed consulto dicta sunt, ad dogma divinum menlibw altius insinuandum. Idem in scriplb aliis, quæ Aposlolico ævo edita suot, traditum jam vidimus.

220. *Obj.* 5. Philo Judaeus , Platonic» studens institutis, Patribus Ecclesfe Christian® occasionem praebuit personam Verbo *ru Λ>γα* tribuendi. *

227. *Resp.* Apud Platonem nihil de j Verbi persona occurrit ; quapropter M eo hujusmodi notionem derivare π µ | potuit Philo. Aoy«r Platonicus s« potius r«r ratiocinationem, vel cogitationem divinam designat : mundat ipse Filius Dei vocatur.7 Philo quid» plura tradidit Christiano dogmati affinia, quæ cx libris Sapientialibus Veteris Testamenti collegisse videtur.!* S. Joannes autem , qui nec Platonisl. duit, nec Philonem habuit magislruu, de Verbo ea docuit quæ scriploriba chrislianis fuerunt norma ct lex. b vissimæ conjecturæ adversariis arg;·mentorum loco habentur, omni de: ciente documento.

228. *Obj.* 4. Ad annum usque 1$ solus Deus Pater in omnibus Eccle» chrislianis colebatur,Ch risio præcipM inter Vales habito ab omnibus; qi tamen non extilisse credebatur antequam in Judæa nasceretur.9

229. *Resp.* Præclara Christi cum fr j Ire cultus, tamquam Dei ab ævoen· slenlis, laudavimus jam cx Scripturi testimonia, in epistola Barnabæ Pali |

(i) Tertul. l. iii. adv. Marcion. c. viii. l. ii. c.iii.
(») L. ii. adv. Marcion c. xxviii.
(5) L. iii. adv. hær. c. v. vi. l. iv. c. ii. v. l. v. «· ■ “· s·
(*) Jo»n· 56·
{5| Ibid. xvii. 5.
(6) Priestley per. 11. §. iv.p.îOI.
(J) Vide Mannum l. k.c. i. J. viii. »i»r a Priestley dicitur p. III. §. vi. el a Pelario.lt dcTrin. c.i.
(8) Confer Prov. c. viii. cum lib. I. de leg.alW c. St. Priestley fatetur Philonem Aq«r a Sr pluris derivasse : « The second of these pris» pies,Philo, the learned Jew of Alexandru,»' led logos, a term borrowed from the Scriptures'
(o) Priestley per. II. Sect. iv. hist.

eum ante constitutionem mundi dicitur allocutus, consilii ulpotc el operis participem. Apostolos mittendo homines peccato obstrictos, « tunc palam fecit se esse Filium Dei. Nisi enim venisset in carne, quomodo servati fuissemus nos homines, videntes eum? quandoquidem ii qui solem hunc, aliquando desiturum, opus manuum ejus, aspiciunt, non valent radios illius 'obtueri. Filius itaque Dei ideo in carne venit, ul summam imponeret pcccalis eorum, qui ad mortem persecuti sunt Prophetas illius. » viri iipaupuTir iavrir vlW iuv n»·». Ɛ « μ» »A5ir Ir *fatui*, vir "· *l3α^·μι> iitfUKH,* *ivrtt.* Exlilit igilurantcquam venerit in carne, estque rerum opifex, nam sol est opus manuum ejus, î^ar *iυτύ*. 14

Quæ ex Herma, ct Clemente laudavimus, eum præextitisse plane ostendunt; imo Deus, Clementis ct Ignatii testimoniis, exhibetur. Polycarpus, Episcopus Smyrnensis factus, anno circiter 96, martyr anno 169, Patrem cum Filio sempiterno et coelesti in vita ct morte glorificabat; quem etiam universi fideles adorabant, uti jam, de martyrio Polycarpi agentes, ostendimus. Refert etiam Plinius de Christianis : « Affirmabant hanc fuisse summam culpæ suæ, vel erroris, quod essent soliti stato dic ante lucem convenire, carmcnque Christo quasi Deo dicere secum invicem. » 9 Quomodo hæc cum Pricstlcii assertione constant Y

230. *Obj.* 5. Ex Clcmcntinis homiliis, quæsecundo sæculo prodierunt, quamvis fictæ narrationis speciem praebeant, vera colligi potest dogmatum christianæ Ecclesiæ notio : attamen quæ iis continentur a Justini placitis longisximo distant; quum cnim Petrus dixisset cum qui natus eat, Emmanuel, Deum fortem, in Scripturis appellari, animadvertit Mosen quoque Deum Pharaonis dici, quamvis nudus essqt homor « Nobis autem unus est Dens. . cujus Christus Filius est. » Deinceps Simoni Mago respondit: « Dominus noster, neque Deos esse præter cunctorum opificem, pronuntiavit, neque se Deum esse prædicavil ; sed eum qui ipsum dixerat Filium Dei constitutoris omnium, jure appellavit beatum. Respondit Simon : Non ergo libi videtur eum qui ex Deo est, Deum esse? Et Petrus dicit : Qua ratione id esse possit effare. Hoc quippe nos libi non possumus diccrc, quoniam ab illo non audivimus. o8

231. *Resp* Explorata res est homilias illas esse suppositilias, quod fatetur ipse Priestleius ; quæ idcirco non possunt certi documenti fidei Christianae habere auctoritatem. Ab Ebionita quodam eas conficias verosimile est, nam « Deum Judæorum « colendum docent, Christianorum nomen tacetur, cl alia Judaismi occurrunt vestigia. Mirum igitur non est fabula inventorem in ficta illa concertatione Petrum inter el Simonem Magum, exhibere Petrum Christi Dei explodentem dogma. Cæterum ex certis documentis, quæ ætate superant homilias, fides Christiana liquet. *

232. Liceat etiam ex operibus supposititiis quæ secundi sæculi fidem exhibent, Pseudo-Clemcnli respondere. Liber dictus *Testamenta* 12 *Patriarcharum*, quem citavit Origenes, quique sæculo saltem secundo exlitit, a Judæa ad Christiana sacra traducto conscriptus, fidei quæ tunc vigebat docu-

(I) Darn. ep. §. v. (i) L. x. ep. 00.

(S) Clem. hom. ivi. § xv. xvi. Priestley etiam p. ï. S iii.

(4) ▮ The Greek Clementine homilies, a work apparently completed towards the end of the third century, and, to do it justice as · romance, a most splendid performance for style, plan, and argument. The vestiges however of Judaism are apparent.» Clinch on Church Government, p. 404, note.

mentum est, liéel Patriarchis falso sit adscriptus. In Testamento Simeonis dicitur. T«r« Χ·μ ΰί«ξα»Λ·«·<Γαι, »r« « iter † ï»ρα·λ φαιημπ«Γ 1« jîr Ar ‡' fulvi ◇ ArrA ret Afi/x. * Et paulo post : '0 Sur *T»μΛ latin , «ai fvftfShn Ai&fvriir irvfn* Aντιιτ. * PaSsim occurrunt in opere hoc dicta hujusmodi, ex quibus colligitur Christum agnitum esse magnum Deum Israelis, qui, corpore assumpto, salutem hominibus in cruce moriendo attulit.

255. Libri Sibyllini insuper ad secundum sæculum medium referendi sunt, criticorum judicio, et Christianæ fidei de Christo manifesto accommodati. In iis Christus magnus Deus passim appellatur, qui ccelum condidit et terram, el in Virginis utero homo conceptus est.

Avrtr › 7 irnAtir *i μΐγαΓ* $ur. 5

Animadversiones.

254. Ex his quæ disputavimus constat Christum Deum verum agnitum fuisse ab ipsis rei christianæ exordiis, ipso se Deo Patri parem exhibente, quamvis originis ratione minor quodammodo haberi possit, el humana assumpta natura ipsis Angelis minor factus sil. Deum autem unum esse semper docuit Ecclesia, ideoque unam utrique, Patri scilicet et Filio, ul inierim de Spiritu sancto sileamus, substantiam, naturam, et essentiam esse certo tenendum est Id definientes Nicæni Patres Scripturarum tenuerunt veritatem, et fidem semel sanctis traditam, et perpetuo vigentem contra temeritatem humanam vindicarunt. Equidem cx scriptis ea occasione constat vetustos auctores, sanctissimos Ecclesiæ Patres, Concilium ejusque vindices fidenter appellasse, Arianis semper reluctantibus. Athanasius hos sic urget : « En igitur nos quidem hanc .sententiam n patribus ad patres transfisse demonstramus ; vos autem, onovt Jtidæi.... quos patres, qui vostris voculis faverint, exhibere potestis? nullum certe prudentem ct sapientem umquam proferitls. » 4 Optime adnotal egregius Doctor discrimen inter rationem qua de Paschalis die consuerunt, ct do fido mysterii : « De Paschatc quidem ita scripsere : *Decreta sunt que sequuntur :* tunc enim decretum est, ut omnes morem gererent: de fide vero nequaquam dixere : *Decretum est ;* sed: *Sic credit Catholica Ecclesia...* ut declararent non recentiomm, sed aposlolicam esse suam sententiam : quæque illi scripto tradidere, non ab illis inventa, sed ea ipsa sunt quæ docuerunt Apostoli, n 5

235. Jure optimo Concilium vocem *consubstantialem* adhibuit veluti fidei tesseram : nam certum jus habent Ecclesiæ Præsules ea decernendi quæ ad depositi divini custodiam pro temporum varietate sunt necessaria : in ea autem temporum conditione, Arianis mira vafritie vocibus plerisque ambiguum tribuentibus sensum, casque idcirco ad fallendum usurpantibus, oportuit ea ratione fidem prædicare, qua eorum fraudi obviam irelur. Vocem illam admodum esse idoneam ex ipsius vi nativa patet : et multo magis ex Arianorum conatibus toties frustra repetitis ad eam tollendam. Sapienter igitur Nicæni Patres eam sua auctoritate sanxerunt.

250. Liceret Concilii definitionem de Christo Deo, Patri consubstantiali, vi auctoritatis quam ipse tribuit docendi quæ mandaverat vindicare, quod egregie præstilit Bullus, cætcroquin sibi non constans; si enim Christus docen-

ti) N. «. cit. a Marsno, in opere de Dit. D. K. J. C. I.ii. e. i. g i».

(i) Ibidem.

(») L. tii. p. C59. ciU in opere prelaudato Marani § v.

(4) In lib. de decretis Nic. Synodi, num. iî : p. MS, tom. i. edit. Bened.

(8) In lib. de Synodis Arimin. el Selcuc. n. S.

tibus in Ecclesia semper adsit, si cœtui Episcoporum, qui Apostolorum tenent locum, suum det lumen, ut fidem divinitus revelatam tueantur; quo jure limes quidam divinæ pollicitationi ponitur, ut novatoribus a Tridentino Concilio anathemate percussis, consulatur? Cæterum audiatur ipse eruditissimus fidei Nicænæ vindex: « In hac synodo agebatur de summo capite religionis christianæ, nempe, de personæ Jesu Christi Servatoris nostri dignitate; sitne ille ut verus Deus colendus, an in creaturarum, el rerum vero Deo subjectarum ordinem et censum redigendus. Si in hac maximi momenti quaestione toto coelo errasse universos Ecclesiæ rectores, erroremque suum plebi christianæ persuasisse fingamus; quo pacto constabit fides Christi Domini nostri recipientis, se ad consummationem saeculi Apostolis, adeoque eorum successoribus (nam cum promissio ad consummationem saeculi se extendat, Apostoli autem tamdiu victuri non essent, omnino Christus in Apostolorum persona censendus est etiam successores ejus muneris compellasse) adfuturum? » *

237. Quod autem contendunt Unilarii, fidem de Christo Deo obtinuisse sensim sine sensu, ex altissima virtutum quibus effulsit admiratione, * certissimis documentis refellitur: liquet scilicet ab initio eum Deum fuisse agnitum. Summa cum injuria Christi instituunt comparationem inter cultus ejus progressum, et rationem qua idola per orbem olim coli cœperunt. constat enim cum coli ob divinam naturam quam sibi vindicabat miraculorum indiciis, el quam Apostoli ei tribuentes pari firmabant argumento. Id autem fateri coguntur Unitarii, a remota antiquitate fidem illam obtinuisse, et per orbem propagatam. *

238. Atrocem calumniam Patribus Nicænis intulit Joannes Clericus, eos Filium Patri consubstantialem prxdicasse, eo sensu quo duo homines ejusdem sunt subslantiæ, specie, scilicet, non numero; quum enim unitas divinæ subslantiæ fuerit semper in Ecclesia explorata,et inconcussa, liquet eos Deum de Deo Christum agnovisse, ob substantiam utrique communem. Formulam Nicænam fusius vindicavit Maranus, et Patrum mentem feliciter explicuit, sub finem egregii operis: * sed nobis ad alia festinantibus satis est fidem quam tradiderunt, ex Scripturis et primæva traditione propugnasse. Liceat Apostoli verbis hunc claudere tractatum: « Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha. » 1

(l) Defensioni» fidei Nicænæ Proatnium.

(i) Jesut and his Biographer!· , by W. II. Furnet·.

(l) « At an early period, the idea sprung up, ind il bas almost universally prevailed •W since, that the man of Naiarelh was a superhuman being—super-angelic, nay, the. Supreme Being himielf, the very God. » Ibidem, p. 46.

(4) De div. D. N. J. C. l. it. c. nil.

(6) I. Cor. tvi. tt.

TRACTATUS VI.

DE SANCTISSIMA TRINITATE

PROOEMIUM

1. De Christi divinitate speciali disseruimus tractatu, pro rei amplitudine, el majori hostium in eam impetu. 1 Eum a Patre distingui, et nihilominus ejusdem ac Pator esse substantia?, eumdem scilicet Deum, quamvis non eamdem personam , ostendimus. Hæc quidem pertinent ad mysterium quod ipse, nobis revelavit, trium in una divina natura personarum, ad quod jam progredimur, non quidem nostris viribus tantum arcanum scrutaturi, sed quod divinus docuit praeceptor ab omni hominum temeritate vindicaturi.

2. Mysterium hoc , quod omnem human® mentis conceptum longe excedit, sola Dei revelatione innotescit, quamvis ratio ipsa suadeat divinam essentiam a rebus omnibus creatis infinito intervallo distare. Hinc S. Fulgentius animadvertit : « Quoties humanæ conditionis infirmitas semetipsam protinus cognitura , fines molitur aliquatenus suæ parvitatis excedere, atque coelestis illuminationis prægnata conceptu, Conditoris sui ac Redemptoris inquisitionem coeperit parturire; sola , quantum arbitror. immutabilis illa sempiternitas Trinitatis reperietur incomprehensibilitatis digna miraculo, quæ sic excedit omne quod cogitare vel sapore possumus, sicut superat omne quod sumus. » * Igitur eos somniare censemus qui ratione probari vel suaderi posse tantum arcanum existimant. s

DOGMATIS EXPOSITIO.

5. Catholicum dogma verbis Augustini , quibus et majorum suorum fidem testatur, juvat explicare: * Omnes quos legere potui, qui ante me seri pserunt de Trinitate, quæ Deus est, divinorum librorum veterum et novorum catholici tractatores, hoc intenderunt secundum Scripturas docere, quod Pater et Filius el Spiritus sanctus , unius ejusdemque substanti» inseparabili æqualitate divinam insinuent unitatem ; ideoque non sint

(I) « Although the doctrine of the Trinity is ostensibly the mam subject of dispute between Trinitarians and Unitarians, yet it is in reality respecting the character of Christ. Those who believe in bis proper deity, very easily dispose of all [the other difficulties in the Trinitarian system; while Anti-trinitarians find more fault with this doctrine than any other in the Trinitarian creed ; and the grand obstacle to their reception of the Trinitarian faith is removed, when they can admit that Jesu» Christ is God , as well as man. So that the burden of labour un both sides is cither to prove or disprove the proper deity of the Son of God. ■ – History of *all* Religions, by David Benedict. *Trtniloriaiu* , p. П.

(S) fulgent. I. ii. ad Trasiro. c. i.

(S) « An essay on tho doclrmo of th· Trinity, attempting to prove it by reason and demonstration. · by Rev James Kidd. London. 1113.

Iret dii, sed unus Deus : quamvis Pater Alium genuerit, et ideo Filius non sil qui Paler est; Filiusque a Paire sit genitus, ct ideo Paler non sit qui Filius est; Spirilusqiie «ancius nec Pater sil, nec Filius, sed tantum Patris el Filii Spiritus, Patri el Filio etiam ipse coæqualis.ct ad Trinitatis perlinens unitatem. Non tamen eamdem Trinitatem natam de Virgine Maria, et sub Pontio Pilato crucifixam el scpullam , tertio die resurrexissc, cl in cœlum adseendisse , sed tantummodo Filium. Nec eamdem Trinitatem descendisse in specie columbæ super Jesum baplizatum ; aut die Pentecostes post adseensionem Domini, sonitu facto de coelo quasi ferretur flatus vehemens, el linguis divisis vclut ignis sedisse super quemque eorum, sed tantummodo Spiritum sanctum. Nec eamdem Trinitatem dixisse de cœlo, *Tu es Filius incus,* sive cum baptizatus est a Joanne, sive in monte quando cum illo erant 1res discipuli ; aut quando sonuit vox, dicens : *Et clarificavi, el iterum clarifia cabo;* sed tantummodo Patris vocem fuisse ad Filium factam ; quamvis Pater, et Filius, el Spiritus sanctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur. Hæc et mea fides est, quando hæc Catholica fides. ❥ *

h baesum recensio.

4. Simon Magus, ipsa Apostolorum ætate, Valentinus, Montanus, Praxcas, aliiquc fidei desertores deinceps, dogma Trinitatis variis figmentis corrumpere et evellere studuerunt. ITæ cætcrisSabellius , leniosæculo Ptolemaide in Lybia natus, docuit eamdem personam Patrem ob conditum mundum, Filium ob redemptionem, Spiritum sanctum ob gratiæ opera vocari ; quem errorem damnavit Concilium Alexan (Irinum anno 201. Michael Sorvetus, medicus Hispanus , decimo sexto sæculo, Trinitatem etiam impugnavit, ultimo idcirco damnatus supplicio, Genevæ, opera Calvini. Lelius Socinus, ct Faustus, ejus nepos , Senis in Italia oriundi, eodem sæculo mysterium hoc cum cæteris rejecerunt, sectamque suo nomine donarunt

5. Priestleius, Anglus, qui ultimo sæculo vixit, scientiarum laude ornatus, el post varias rerum vices, Northumbriæ in Pensylvania anno 11404 obiit, eorum adoptavit placita, ulterius forsan progressus. *I'nitarii*, qui in Statibus orientalibus , Novæ Angliæ dictis, abundant, et per totam Aroericam foederatam reperiuniur, * cum plerumque sequuntur. Patrem Deum unicum et supremum fatentur, Jesum

(I) L. t. de Trinitate, c. iv. n. 7.

(8) « Tliis name embrace· most of the *Chri~tlian tacitly* of this country ; about one-third of the clergy, and one-half of the people among the Congregationalistls in Massachusels , and a feu of this denomination in other states ; the Shakers , and , as the Unitarians suppose, a considerable number both of the clergy and laity, among most of the denominations of Christendom. » *HaiedicCs Hilt, of all Iteligions , liera-/nlululion, p.* 3S8. De quo clero populoque intclligcndus sil ex antea dictis palet : « Unilarianism of different shades is diffused pretty generally among the English Presbyterians, and considerably among the General baptists in England ; among the Lutherans in Germany, and probably more or less among all classes of Protestants ; and Geneva itself, once the seal o(Calvin and *orthodoxy !* is said to bu almost entirely overrun with this sentiment. Germany hat long been distinguished fortho celebrity of her Unitarian divines. » — *Ibid., p.* 79.

In tractatibus Oxonicnsibus, Presbylerianorum plcrorumque in Anglia, Hibernia, sicut et Genevæ, errores contra Christum Ileum , ad episcopalis regiminis rejectionem referuntur : · Can we any longer wonder at the awful fact, that the descendants of Calvin , the first Presbyterian, are at the present day in the number of those who have denied the Lord who bought them 7— No. xlv. p. 331, edit. Americano!. Altius repetenda est mali origo , ex eo scilicet quod Ecclesia! auctoritas posthabita sit cl Narim cultus rejectus, lude factum ut apud ipsos Anglicanos Iloadle;i

aulcm Deum non esse, sed a Deo missum, Spiritum sanctum esse nomen quo Dei efficacia designatur, non vero personam aliquam subsistentem contendunt. 1 Nomen *Vnilariorum* affectant, no hominis, Socini scilicet, habeantur sectatores, quamvis Christum, a quo vellent Christiani vocari, merum hominem plerique habeant. Insinuare etiam cupiunt Trinitatis cultores unitatem divinæ essentiæ tollere; quapropter iis aptissime conveniunt Tertulliani dc Praxca ejusque asseclis verba : « Numerum et dispositionem Trinitatis divisionem præsumuni unitatis; quando unitas ex semetipsa derivans Trinitatem, non destruatur ab illa, sed administretur. Itaque duos et 1res jam jactitant a nobis praedicari, severo unius Dei cultores praesumunt; quasi non et unitas inralionaliler collecta hæresim faciat, et trinitas rationaliter expensa veritatem constituat. ·>3

DOGMATIS RUDIMENTA,

BBD

DOGMATIS IN VETERI TESTAMENTO REVELATIO.

β. Quamvis Trinitatis mysterium, unigenito Filio ipso enarrante, maxime innotuerit, credendum et colendum, quod ad ejus dignitatem explicandam, et opus redemptionis æstimandum fuit necessarium et opportunum, non omnis tamen tanti arcani notitia pristinis hominibus denegata est. Equidem ipso Geneseos initio nomen plurale ad Deum designandum adhibetur, quod cum verbo singularis numeri conjunctum aptissime indicat personas in una natura divina plures esse П'ïПï

П7KN'I3 In principio creavit Deus.·3 Id magis animadvertero est in iis quæ hominis creationem respiciunt : Deus enim ita loquens inducitur :

unima UO7X3 et in rwyj

« El dixit Deus : Faciamus hominem ad imaginem el similitudinem nostram. » ' Post Adæ lapsum exhibetur Deus vanam quam conceperat homo spem frustratam irridens : "ON'ï uno V.N3 П'П OTNП JH CJ'rÔN

'‹ El dixit Jehova Elohim : Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. »

7. Novimus *Philologue* cultores dicere Hebræos pluralem numerum pro singulari quandoque usurpare, ad rei magnitudinem, el excellentiam denotandam, et nomina *appellativa*, præserlim quæ dominium notaut, plurali

iliique, Socini imbuti institutis, presides extilerinl.— *Vide in iptii tractatibus, π. τ.τίι. p.* 145. Equidem et Anglia in Germaniam sicut et in Calli», impietas illa est derivata ; ·I II is a point well worthy of remarking, that according to some who know much of German literature, the mi icl.icl was occasioned by the importation of lleislical books and opinions from England. · — Tract. 57. Causam prodit, sibi vix conscius seciam suam se damnaro :« Could sucti a down· fall so easily have taken place, had not the authority of the Primitive Church, as a witness and interpreter of holy writ, been intentionally disparaged from the beginning, and private, that is to say popular and fashionable judgment set up instead, for strictly Presbyterian purposes. — *Ibidem 1* I Hate Scripturas interpretandi ratio, *liberalis* aliquando dicta, ubique in regionibus Proteslanlicis mysteria Christiana evertit :· it has greatly tended to encourage a habit of explaining away the mysteries of the faith in *almost all protestant countries* » En arboris fructus! — *Ibidem, p.* 401.

(I) Abstract of I'nitarian belief. Unitarian Miscellany, vol. i. p. IS. 13.

(i) L. adv. Praxeam. C. iii. Vide *Sermon* on *the Unity of Hod, by Tbacher.* Huston, tali. *Unitarian Miscellany,* el alia eorum opera passim. Thacher dicil : · Unless the proposition of the Trinity means that there are three Goda, it does not convey to me the smallest gleam *of* meaning. I

(3) Gen. i. I.

(4) Ibid. v. ïβ. Vide dissertationem in bunc locum a P. Petro Curti S. J.

numéro *iffiqnimilo* poni : * scd ul præ-(crmlttnnius doctissimi Glassii animadversionem O'ﬡN nomen *proprium* esse, id fidenter dicimus nullum adhuc exemplum prolatum , quod his qua laudavimus vim detrahat : agitur enim do nomino plurali cum singulari verho conjuncto, et de tota aerie verborum. Quod cx libro Regum protulit Rosciimillier testimonium *simile* non est ; nam David, populo sibique pœnas metuens, plurali singularique numero uti vicissim potuit : « Incidamus, quæso, in manum Domini, quoniam multæ miserationes ejus sunt, et in ma num hominis non incidam : » 2 nbflJ

i Sbk-Sn D1N 1'3.1----П1П'-ТЗ NJ

Erat præterea ratio discriminis manifesta , quia pestis plurimos erat interemptura , dum hostium vis ipsum in fugam egisset.

8. Judaeis placuit Deum consilium cum angelis habuisse de homine condendo ; sed repugnal huic interpretationi quod ad Dei imaginem, haud Angelorum, homo conditus dicatur : mSn ικπ-πκ q t 6k n it i

» Et creavit Deus hominem ad imaginem suam. »' Ad eos directus est sermo, ad quorum imaginem creandus erat homo : hos autem divinas esse personas, et quidem singularis et unicæ naturæ, cx testimonio hoc liquet.

D. Ratlonnlislis, qui Angelos inter montis figmenta recensent, * visum est Moysen Deum humanitus repraesentare, pro pristinæ ætalis simplicitate. Hanc narrandi rationem *sccnicam* , *drama·liram* , *poeticam* vocant, nihil solicili dummodo fidei arcana prorsus tollere valeant. Animadvertit Fumosius nominem somniare Deum revera loculum esse, ideoque quæ ab eo dicta referuntur, nonnisi a Scriplore excogitari ad rem vividius repræsentandam. Quod igitur Deus hominem creaturus aliquos alloquens exhibeatur, consilium divina mentis de opere magni momenti, pro human® natura dignitate, pandere videtur. 5 Fatemur Deum voces non protulisse humano modo.quas ei tribuit sacer Scriptor , ut divinam agendi rationem aliquatenus intelligamus : sed fundamentum sermones illos Deo lribuendi in ea exquirere nccesse esi, nisi velimus finxisse Moysen, nobisque illudere. Nullum pocscos indicium io creationis relatione occurrit, scd rerum omnium origo ratione simplicissimi exponitur. Immane est discrimen inter divinorum operum narrationem, el humanorum colloquiorum a dramatis vel historiæ scriptoribus descriptionem.

10. Quod alii finxerunt, Deum, magni principis instar, plurali uti numero, pristina ætalis simplicitate longe est

'I Philologia Sacra a Glassio can. iliv. xxv. in editione Dalhii.

(S) H.llcg. (apud Hebraros Samuel. ii.) xxiv.11. Vulgatus interpres Septuaginta secutus, discrimen nutneri negleiit ; nisi placeat codices variasse : scd sensus omnino servatur. (3) Gcn. i. 27.

(I) a The term, a angel v, was hy no means synonymous , in the Hebrew use o(the word, with a visible, personal shape. Whatever appeared at the moment to be an instrument in the hands of Providence was considered and spoken of as an angel, " Ha Furnesius Christiano nomine Scripturas evertens. Jesus and his Itiographers, p. H. c. iv. p. 181.

(5) a According to the poetic and scenic style of the primitive period, when this account of the creation was written, God is described H speaking—as addressing directly the object· created. But w hen the w riter conics to the cru lion of man, he shows his sense of man's dignity and his superiority to the other works of God, by representing the Deity as first planning this, his best work , before he created it. Toevprtt this idea , God must be introduced as irlW what he is about to do ; and if so, then rad a form of speech must be adopted , as no»·1 imply the presence of some being or being·' to whom the plan of the Divine mind v»1 communicated ; otherwise all the effect of * presenting the Deity as speaking, might,·· an imaginative mind, be lost. » Ibidem ch.·'1 p. 228. Sole.

alienum, nec nodum solvit : nam singularis numeri verbum cum pluralis formæ nomine conjungitur, et specialis prorsus est de Deo ct divinis operibus loquendi ratio.

11. Illud quoque præ cæleris habendum est insigne plurium in Deo personarum documentum , quod Christus ipse adhibuit, Pharisæos interrogans quomodo David, divino Spiritu afflatus, Deum exhibeat Dominum Psallis alloquenlem , si Christus , ab ipso David prognatus, divina careret origine : « Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum Î Si ergo David vocat eum Dominum , quomodo filius ejus est?» Vim hujus testimonii inde liquet quod « nemo poterat ei respondere verbum : neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare. » [1]

12. Plura alia occurrunt in Veteri Testamento quæ Verbum divinum ct Spiritum sanctum spectant.[2] Equidem constat dc Spiritu sancto Joanncm Baptistam sæpius fecisse mentionem, quinJudæi adstantes commoverentur; quod contingere vix poterat, nisi aliqualem illius notitiam, c divinis libris et majorum suorum traditione derivatam, habuissent. Consonum etiam fuit divinæ sapienliæ ut indicia quædam in veteribus libris sacris mysterii trium in Deo personarum darentur, quæ inservirent fidei conciliandae doctrinæ clarius a Filio Dei, in carne apparente, proposilæ. Docti homines Catholici tum Acatholici Judæorum antiquam sententiam sæpius illustrarunt, et novissime Drach, qui e Judæo factus est Christi discipulus.[3]

Definitiones.

13. In tanto mysterio tractando accurata vocum significatio maxime attendenda est ; ideo praecipuas definiendas in limine duximus, [4] quædam jam dicta repetere haud inutile judicantes.

14. *Essentia* rei alicujus est id quo res est et constituitur. Sic hominis essentia in anima rationali cutn corpore conjuncta reponitur. Dei essentia in ipsa existendi necessitate, quæ omnem perfectionem includit, merito a plerisque agnoscitur, ὀcn apud Graecos essentiam designabat, et aptissime divinam essentiam : est enim DcusE/u r» ·», quod nomen sui proprium esse Moysi declaravit. Vox autem illa latius sæpe usurpata est, pro *persona* scilicet, antequam usus Ecclesiasticus vocibus definitam significationem aliigasset.

15. *Existenlia,* Grace, pradicalur de ente actu posito. Dei essentia est ul existât.

1G. *Natura,* apud Gracos, aliquando idem sonat ac essentia : aliquando entis indolem , ac certam constitutionem. Juxta Perroneum definitur « principium actionis, ac operationum rei intime inluerens. »

17. *Substantia,* cui respondet Grace ν5r,w,r rem significat, quæ alia non indiget ut ei inhæreal. Cæterum jam a sæculo quinto vox Graea ad subsistentiam designandam determinata est Scriptorum Ecclesiasticorum consensu. Essentiae, nalura, substantial Dei nullum est discrimen.

18. Substantia *incompleta* dicitur « quæ non est sui juris, quia videlicet venit in compositionem alterius, qua veluti terminetur, cuique tribuuntur

(I) Malth. iiii. 16.

(i) Vide hcc apud Potavium dc Trinitate I. ii. <. vii.

(8)Vide *Deuxieme lettre d'un Habbin converti.*

(4) Qui *tacte* eruditissime , pro more, eiplicatas cl illustratas videre velit, adeat Petavium *de Trinitate,* toto fere libro iv. Ei *Diuerlalione /v<e· via tractatui de Trinitate, in* tomo viii. cursus completi Theologia», Parisiis edito, nuenullas mutuati sumus dsiiniiionw.

ipsius operationes et affectiones : v. g. corpus humanum est substantia incompleta. " Substantia *completa* intelligiltir quæ sui est juris,seu sui suartinique operationum ct affectionum domina , vel potins principium, nec enim libertas necessario requiritur. « Si substantia completa rationis est expers, dicitur *suppositum ,* ut agnus, liber : si vero rationalis,'dicitur *persona.* »

19. *Persona* igitur « definiri potest substantia intclligens, et sui juris. * ·‹ *Personalitas* est ratio constitutiva person®, seu ille existendi modus quo iit ul substantia intclligens sit sui juris. » *Subsistentia* eodem sensu sumitur, quamvis ad *supposita* plerumque referatur:vriirrainr jam usu Eccleslæad personam designandam determinatur, quamvis ipm vim Lalinx vocis accuratius exprimat.

20. *Principium,* dum de divinis personis est sermo, est illud quod in se habet rationem alterius : v. g. Pater est principium Filii. Distinguitur a *causa,* quæ dat originem rei alteri natura distinct®. Contigit tamen vocem hanc pro principio aliquando usurpatam esse.

21. *Generatio* est « actio qua ens aliquod vivens ex sua substantia alterum producit, item vivens, et vi productionis natura simile sibi. » *Processio* in divinis est unius person® ab altera, vel a duabus aliis, origo. Sic Filii a Patre origo, *processio*, vel *generatio passiva* dici potest. Spiritus sancti origo ab utroque *processio* proprie dicitur : nec enim gignitur, sed ineffabili alia ratione procedit.

22. *Relatio* est unius ad alterum respectus. Quæ inter divinas personas intercedit relatio, dicitur *essentialis, intrinseca* el *immanens ;* qui ad essentiam divinam intime perlinet, ct in $ consistit, numquam desitura.

CAPUT I

DE SPIRITU SANCTO.

23. Probata jam Filii divinitate, de Spiritu sancto , qui tertia est Trinitati) persona, tractandum videtur, antequam ipsum trium personarum in una divina natura mysterium probemus : quum enim de Patre nulla sit controversia , si duas alias personas divinæ naluræ consortes ostenderimus, 1res in Deo personas esse fateatur quisque necesse erit. De Spiritu sancto auleir eo magis agendum est, quod jam not ejus divinitas tantummodo impugnetur , sed cum esse el subsistere negent Unitarii, veterum bærcticohun plerorumquc impietatem longe praetergressi.

24. Fuerunt quidem, ipsa Ignalii M ælale, qui Spiritum sanctum esse negarent; ex quibus nonnulli Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum eumdeoi esse dicebant. · Horum vestigia pressere plurcs ante Arii tempora; qui quum Filii divinitatem impugnaret, Spiritum sanctum creaturis pariter ȁcccnsebal. Totas tamen vires contra Filium direxit ; quapropter nonnisi post ejus obitum vehementes in Spiritum sanctum fuerunt sedatorum ejus impressiones. Variæ, pro hærclicorum more, fuerunt sententiæ : « nam alii merain , id est, efficientiam esse dicebant : alii creaturam : alii Deum : abi cuinam attribuendus esset generi ignorabant. »s

23. Macedonius Scmiarianus, qui Arianorum opera ad Sedem Constantinopolilanam pervenerat, sæculo quarto medio, dogmati insidias struxii : nequ«

(I) Ep. ad Trallianos.

(i) Ita testatur Epiphinius in hsr. 00. n. Si. 68. Ambrosius lib. de Symbolo c. 1. Augusiinu, I. de hier, c, 69.

Is) Gregor. Nex. Orat. J7. de Spiritu sancto.

Deum appellare volens, neque creaturam ausus dicere, id tamen insinuans ; quod plurcs ex ejus asseclis aperte profitebantur. Alexandrina Synodus, prxside Athanasio, Spiritum sanctum Deum esse docuit : * Synodus Illyriciana etiam, anno circiter 507, ejus divinitatem vindicavit. * Dequæslione certior factus Episcopus Romanus, {Liberius) scripsit ad Orientis Ecclesias, ipse cum Occidentis Episcopis, ut Trinitatem colerent ejusdem substantiæ, ejusdemque gloriæ. Quo perfecto, tamquam re semel a Romana Ecclesia dijudicata, singuli acquieverunt. » s Macedonianus error in Concilio Conslanlinopolitano, anno381, profligatus est ; sicut et in Romano, idem sub tempus habito, Damaso preside.

2β. Unitarii hodierni, longius progressi, negant Spiritum sanctum ullatenus subsistere ; el vocibus illis Dei virtutem designari contendunt : ' « illam nimirum virtutem, per quam Deus omni tempore fideles suos sanctificat, ac divinis donis replet.»' Igilur oportebit imprimis ostendere Spiritum sanctum veram esse personam, a Patre el Filio distinctam, quippe qui vere subsistit. Hoc quum perfecerimus, eum verum esse Deum, Patri Filioque consubstantialem, eumdem scilicet Deum, ostendemus. De eorum qui dicuntur *Shakers* errore, qui Spiritum sanctum voce fœminini generis designant, el per *Annam Lee* pleniorem revelationem faciam quam a Jesu Christo affirmant, agendum haud censemus : adeo abhorret hoc h-.eresis portentum ab omni Christianorum sensu atque sententia. ·

Propositio.

Spiritus sanctus per se subsistit, a Patre et Filio vere distinctus.

27. *Probatur cx Scripturis.* Fuse de Spiritu sancto post ultimam cœnam Apostolos allocutus est Christus : Ego lugabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ul maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum ; quia apud vos manebit el in vobis eril. >> - - - « Haec loculus sum vobis, apud vos manens. Paraclilus autem Spirilus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumquc dixero vobis. « ' « Cum autem venerit Paraclilus, quem ego mittam vobis a Paire, Spirilum verilalis, qui.a Paire procedit, ille testimonium perhibebit de me : cl vos testimonium perhibebitis,quia ab initio mecum estis. » 8 « Sed ego veritatem dico vobis : expedii vobis ut ego vadam : si enim non abiero, Paraclilus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam cum ad vos. El cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. . . .Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. Cum autem ve-

Ii) In ep. Synod, ad Antiochenos apud Atlia-lUlium, et apud Socratem I. iii. C. 7.

(i) Apud Theodorei. I. iv. hiet. c. '. el seq.

|J) Sozomen. 4. vi. c. M. >·» - P'«/ γ ixivitiror ra<r ἀιά r«» ·" »χχλ<ο·<α«Γ, *rn* nir ἀτι r«r IvτiMΓ ιιριόο'l, Γ(î«α1α *ipceritr* *·> i/iiJsçc, jrpiffTÎivH». ram J· *ytit/uim, ùr •ri* ἀπαζ sa|»x r»r *P'aipaiùr* ÎxxA·" tfiur, ·îvXiα, *u* ixawrst.

(4) · The Holy Ghost is a most significant term, to express conveniently in one word all those miraculous interpositions and inlluenccs, separately from the particular instrumentality *of* Jesus on earth, which God exerted in the earthly establishment o(the Gospel, and has exerted, end will exert in its propagation. Unitarian Mise, vol. v. p. too.

(3) Woliogenii declaratio duarum sentent, c. i-

(0) « They believe that there is in De.ty, two incomprehensible primaty principles . corresponding with male and female, as father and Mother. · Benedict's *Siitorr ofall Hehgiom.*

(7) Joan. air. IS. el seq.

(8) Ibid. tv. tc.

ncril ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem : non enim loquelur a scinctipso : sed quæcumquc audiet loquelur, ct quæ ventura sunt annuntiabit vobis. Illc me clarificabit : quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Proptcrca dixi : quia de meo accipiet, ct annuntiabit vobis. » 1 Hæc omnia plane designant personam subsistentem , a Patre et Filio distinctam : nec, nisi manifestissima vi illata, possunt de mera virtute divina intelligi. Nullum in adeo continuato sermone allegoria· vestigium reperitur; sed e contra tota orationis series suadet de persona audiente, docente, et omnia peragente, quæ personae sunt propria, agi.

28. Ubique Spiritus sanctus persona exhibetur. De Apostolis, eo eorum mentibus illapso, dicitur : « Repleti sunt omnes Spiritu sancio, ct coeperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. » s Dat igitur, pro summo suo arbitrio, ct potestate , linguarum, sicut ct rerum divinarum, scientiam.

29. Petro jussit Spiritus sanctus ut Cornelium adiret : « Surge itaque, descendent vade cum cis, nihil dubitans, quia ego misi illos. »8 Hæc cum vocantem Cornelium, mittentem nuntios, Petro jubentem, ostendunt ; quæ personam vere subsistentem notant.

30. Ministrantibus Domino Antiochi® quibusdam prophetis et doctoribus, dixit illis Spiritus sanctus : « Segregate mihi Saulum cl Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos . . cl ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam. n ' Est igitur Spiritus sanctus persona suam revelans voluntalem, et homines mittens ad sacri» fungendum muneribus.

31. Scripturarum testimoniis, qu> numero ct claritate insignia sunt,pj. trum, Concilioriimque documenta ad. jicere liceret; sed quum ea, sicut et alia plura cx Scripturis desumpta, adducendi opportunior erit occasio, dum de divinitate Spiritus sancti agendum fuerit, ea impræsentiarum pretprmiltimus, uno excepto S. Cyrilii Alexandrini testimonio. « Alium autem Paraclitum Spiritum appellat, non quia consubstantialis Patri el sibi non sit, sed quia in propria persona ipse intcliigitur: Spiritus cnim nec Pater, nec Filius est, sed Patris atque Filii.»'

Objectiones diluuntur.

32. *Obj.* 1. Spiritus sanctus *uirliu Dei Ιὐιαμἰ΢* u^ijrcu, *(Ht/UlIS Dei iriatnh* Λι·v, *donum Dei m* , ic Scripturis appellatur : ergo res quædam incita, non autem persona, designatur.

33. *Rcsp.* Spiritus sanctus nonnumquam in Scripturis sumitur pro effectu quem ipse producit : sed plurima sunt testimonia in quibus ipse Spiritus, veluti divina persona , revera subsistens, designatur. Equidem non constat de eo esse sermonem apud Lucam eo loci quo *ἰὐιαμἰ΢* v4'friv ObUOlbratura Virgini Mariæ ab Angelo dicitur ; ° quum enim trrijw *ἰγι·>* prættdat, articulo omisso, sunt qui putant divinæ Verbi person® illapsum ii uterum , assumptione carnis, significari. « Vinus Allissimi Dei, » inquit Gregorius Nyssenus, « qui est Chrvstus, per adventum Spiritus sancti, formatur in Virgine. » 7 Non tames repugnamus, ut ipse Spiritus sanctu: intclligalur, cujus fœtus in Mariæ utert

(1) Joan. xvi. 7. (2) Aci. ii. 4.
(3) Ibid. x. «0.
(4) Ibid. xiii. S· *
(5) In Joan. 1. ix. c. xliv.

(O) Πηὐ/χα. eer ier tiriXiufftrui tin «'<, *I'ὐiΛμἰ΢* ἵπισχιάο'Ιἷ *σ>ι.* tue. i.Sl.
(7) Oral, in diem Natalem Christi t. 11. p. TA cil. a Velavio de Trinitate I. iii. c. vi. §. iv.

formatus est : sed nihil nos cogit ut secundum sententiae membrum veluti prioris meram repetitionem habeamus, quum divinus Spiritus descendentis influxus aptius innuatur. Cæterum si ipse Spiritus utroque loco accipiatur, illa designatio non potest obstare ne persona habeatur, tot aliis suffragantibus testimoniis.

34 Quod, referente Luca,« in digito Dei » * Christus ejiciat da monia, « in Spiritu Dei » b «nv/xir» tus a Matlhæo redditur : nec tamen sequitur Spiritum sanctum esse meram Dei potentiam, quæ utroque loco significari videtur; articulus quippe, quo Spiritus sanctus plerumque designatur, deest. Cæterum ex malitia qua divina illa prodigia Pharisæi dæmoniacæ operæ adseribebant, Christus sumpsit occasionem eorum exaggerandi crimen , qui sic in ipsum Spiritum sanctum erant contumeliosi : « Ideo dico vobis : Omne peccatum cl blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum , non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. » * De Spiritu sancto ipso plane loquitur rtv llrtv/xarar βΚα,ΐ^κμίΛ . . . «»ra rtv ΠïïνμσπΓ rtù âyitv , CUmqUC personam divina fulgentem majestate exhibet, quam violare summum est et inexpiabile scelus. Hæc de vi, aut re inanima, intelligere perabsurdum est.

35. In Actis Apostolorum 8 Petrus refertur Simoni mago prædixisse interitum , quod donum Dei rb /vpb r·» lui, potestatem scilicet quam petierat impertiendi manuum impositione Spiritum sanctum , existimasse! pecunia comparari posse. Non ipsum Spiritum sanctum donum Dei vocari, sed potius illam potestatem , inde colligitur.

36 *Obj.* 2. « Christus a discipulis suis discessurus prmeipit cis, ul maneant in urbe Hierosolyma *donec* tn-*duantur virtute ex alto,* id est, donec accipiant Spiritum sanctum. Luc. xxiv. 49. Actor, i. 8. Vocatur autem Spiritus sanctus, quia fideles per eum sanctificantur, cl quia Deus per cum sanctissima ct excellentissima opera peragere solet. » Wolzogenius.

37. *Resp.* De Lucte loco jam egimus. Virtute ex alto induti erant Apostoli, Spiritu sancto in eos illabcnte, lumen , fortitudinem, viresque ut impertiretur. « Repleti sunt omnes Spiritu sancto, elcœperunl loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dahal eloqui illis. » * Non indignum animadversione est omitti articulum priori loco, poni posteriori , quo innui videtur discrimen inter gratiam et dona Spiritus, quibus repleti sunt Apostoli, et Spiritum ipsum qui ea dabat : ·τμ »>·τ ù«mr ririvjuarcr *iyitv* . . . τ· Πηνμ· ΐιίΐυ. Ideo pollicitus erat Christus : · Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos. » 5 Hic plane distinguitur virtus a Spiritu, tamquam effectus a CaUSa : λ·ψι»^ι *Ιv·»μ<·,* ΐλΟ·»Γ»τ r«v «y<s» rin'i'/iarir ·'<?' v>5r. lpSC Sanctificat lidcles : « sanctificali estis ... in Spiritu Dei nostri. »4 lis est pr.estantissimorum operum auctor ; nam ab eo ipsi moventur et aguntur. Hæc de mera Dipyi» cogitare absonum est.

38. *Obj.* 3. Pro rudioris ævi ingenio vis Dei in hominum animas concipiebatur ct describebatur, veluti natura quædam a Deo prodiens, ct subsistens.

39. *Resp.* In more positum est Rationalislis testimonia Scripturarum

(I) Luc. «i. io.
(!) Mittb. iii. 31.
(») Ad. viii. 10.

(4) Ibidem ii. 4.
(3) Ibidem i. «.
(0) I. Cor. vi. t·

maxime perspicua explicare, vel politis evertere, rudioris ævi indolem, cl cogitandi ct scribendi rationem alie gando, ct pleraque ad mythos et allegorias referendo : sed quod nullo documento nititur, jure optimo denegatur. Quæ adduximus testimonia non vulgi errorem, vel scriptorum ipsorum notiones temero haustas exhibent ; sed Christi Domini doctrinam cl promissiones, quibus Apostolica dc Spiritu sancto sententia ct fides innitebatur.

40. *Obj.* 4. Cohimbæ instar, Spiritus sanctus in Christum descendere dictus csl, quia Joanni Christus baptizalus divina repleri virtute visus est : forte autem fortuna contigit ut columba circumvolans capiti Christi insidere fere videretur. ' Non igitur concludere inde licet Spiritum sanctum personam osse.

4L *Resp.* Pro lubito fingunt Unitarii cl Rationalist®, sibique credi postulant, dum simplicem et certam Evangelistarum narrationem detorquent. Profecto dicit Mallhæus, baptizato Christo : « Ecce aperti sunt ci cœli : et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, el venientem super se. » ' Id verbis fere eisdem testatur Marcus ; Luca referente :« Descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut COlumba in ipsum. » ιαταβ'»α.ι rs Ππνμα r» iyitt ?«ματι ïiiii ùr\i πïρισπρα·, ·»' βνην. » Joannes Evangelista affirmat Baptistam id cœlilus sibi datum Messiæ indicium declarasse. * Qui hæc omnia inter phantasiæ figmenta recensent, sua omnia nobis pro certissima historia obtrudunt.

42. *Obj.* 5. Apostoli Spiritus sancti persona repleti dici non potuerunt : • Quomodo enim Spiritus sanctus, omnipræsens, modo locali animos hominum occupare dici poterit ? Igitur *repleri Spiritu sancto* erit, operant? et adjuvante Deo aliquid agere. « lj. quel Dei vim intelligi quæ Apostolo» roboravit. « Quasi flammulae Ignis » visa est, scilicet verosimile est « ciectreas scintillas visas esse, quæ allai etiam conspiciuntur, cl hominibus in. sidere, nec tamen urere, solent, » »

43. *Resp.* Divina quidem virtute re· picti sunt Apostoli, Spiritu ipso sancto corda ipsorum roborante : nec ideo modo locali animos hominum occupat, nec enim loco movetur vel continetur, sed ob specialem influxum gratis suæ et virtutis, in cordibus justorum, tamquam in templis, habilare dicitur: • Nescitis, » sic Paulus interrogabat Corinthios, « quia templum Dei estij, el Spiritus Dei habitat in vobis? ·' « An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti?»' Quæ de flammulis Rosenmüller post Michaclem profert, ridenda potius sunt quam refellenda : manifesto enim tollunt divinæ polentiæ miraculum quod Lucas commemorat. Nec mirum Rîtionalistas notitiam alienarum linguarum Apostolis negare concessam, d cælera omnia divinæ virtutis indicia et effectus suis interpretationibus ia irritum mittere.

41. *Obj.* 6. « Quod Spiritus sanctu» ne quidem persona omnino sit, prater alia documenta, vel cx eo satis inlel ligitur, quod alioqui Christus Spiritu» sancti Filius, ct Spiritus sanctus Christi Pater foret, n Ito Wolzogcniuspost Crcllium.

43. *Resp.* Spiritus sanctus non «t dicendus Pater Christi, quamvis ejus opera Christus conceptus sit. Patrii appellatio designat eum qui ex sui substantia alium similem sibi gignit:

(I) Jesus and his Biographers, p. ii. cb. iii. p. 158.
(») Matth. iii. 1C.
(») Luc. iii. **·
(4) Joan. i. 5». 35.
(I>) Rosenmhllcr in loea.
(0) I. Cor. iii. IC.
(7) I.Cor. vi. IU.

quod divinæ Spiritus sancti operationi, qua corpus Christi formatum est in Virginis utero, non convenit Hire quidem tribus personis communis fuit, sed Spiritui sancio praesertim adscripts, eo quod bonitas ct sanctitas, quæ consueverunt, speciali quadam ratione, ei tribui, in eo effulgeant. Non ideo Pater nuncupatur, quod divinitus conceptus sit Christus; sed quod ex utero ante luciferum eum genuerit ex sui substantia. Nec Christus idcirco Filius est Dei, quod divina illa Spiritus sancti operatione conceptus sit, sed ob ipsam generationem ælcrnam Verbi, quod humanam naturam assumpsit. Verba Angeli jam ostendimus eam accipere explicationem, qua Christus Filius Dei prædicandus foret ob unionem illam *hypostaticam.* Liceat hic adjicere sapientissimam Petavii animadversionem, cx concordia eventus cum Isaiæ vaticinio, virginem concepturam et parituram lilium, jure optimo Angelum dicere, ideo Mariæ filium vocandum, esse Filium Dei, quia qui ita concipiendus et nascilurus prædi-r,lus est, Emmanuel, scilicet *Deus nobiscum,* erat nuncupandus. · Mira est inler Vatis et Angeli verba concentio.

46. *Obj. 7.* De rebus inanimis passim loquuntur sacri scriptores tamquam de personis. Sic Paulus de chanlate prolixo sermone disserit. « Non quierit quæ sua sunt, η ' Peccatum dicitur seducere ctocciderc, lex loqui, sanguis et aqua testari, sanguis Abel clamarc, cœli enarrare Dei gloriam. Imo dicit Psalles: « Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. » ' Ita objicit Woikclius.

47. *Resp.* Non diffitemur sacros scriptores passim uti metaphoris atque liguris. De his autem universim dici potest, earum usum nou esse legilimum nisi vel ipsa rui natura, vel communis loquendi usus earum sensum plano Indicet. In objectis quidem locis nemo. licet rudis, falli potest, adeo manifestes sunt, et communi usu veluti tribe llgitrm. quum e contra tam constans sit sermo de Spiritu sancto sanctificanto homines, loqnente, docente, mittente, ut nemo, nisi vi verbis illata, intimo sensu repugnante, ea omnia ad rem inanimam. vel me rarn m^irer, referre queat.

18. *Obj.* 8. Divina vis vel *Kerbi* nomine П3N, veluti vox a Deo prolata, vel halitus sub imagine, П'YI in Scripturis exhibetur. · Verbo Dornini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. » * Pro.more sacri Vatis eamdem sententiam utroque membro enuntiat; de persona nequaquam canens.

19. *Resp* Potius dicendum Psaltem eo loci trium personarum opus in mundi creatione celebrare, uti S. Irenams olim animadvertit. s Quod si qui» tantam vim iis inesse vocibus deneget, saltem nihil inde colligi potest quod Verbi el Spiritus pancti subsistentiam, tot aliis ex testimoniis manifestam, evertar.

CAPUT II.

HE IIIVINITATB SPIRITUS SA.XCTI-

50. Quæ Spiritum sanctum subsistere probant, ea pleraque divinam ejus naturam ostendunt: quam tamen quum vehementius impugnaverint et receniiores hœrelici, speeinlius vindicare oportet.

Propositio.

Spiritus sanctus verus esi Deus, ejusdem ac Pater et Filius substaniiæ. idem Deus.

(I) lle Trinitate, i. iii. c. »i.
(t) I. Cor. aiii. 8.
(») Pa. nii. a.

M.Probntur I. *ex Scripturix.* Christus, Apostolos mittens ad docendum cl baptizandum gentes, dixit : « Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. ■ * Æarrtfirrw «vт·iΓ iir r» ιιιμα ren warper »a< riJ »llv ‰< r«v «>>«» тιιύμαтiΓ. Liquet dc Patre, Filio, et Spiritu sancio, eadem ratione, et vi, sermonem hic fleri, et Baptismum iis invocatis administrandum. Quum autem Baptismus flat in remissionem peccatorum. Spiritus sancti auctoritate, pariter ac Patris et Filii, ablui peccata constat Est igitur Deus, cujus est peccata delero. Praeterea credenti administrandus est Baptismus; ideo enim præcedit prædicatio et doctrina, ut qui Evangelium audiunt, credentes Baptismo Ecclesiam ingrediantur. Ergo in Patrem, Filium, et Spiritum sanctum. pariter credendum, ulpote ejusdem potentiæ, naluræ, cl majestatis.

52. Audiatur Faustinus praeclare hac de re disserens : « Cum praecipit Dominus, ut gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti baptizentur, apertissimum est Spiritum sanctum non esse creaturam, vel ex ipsa societate, quæ illi una cum Patre et Filio est : vel quod numquam praeciperet Dominus, ut in creaturæ nomine aliquis baptizaretur. Multum enim divinae potentiæ derogaretur, si cum confessione divini nominis, par quoque creaturæ confessio poneretur. Et bene, quod unum nomen posuit dicens : In nomine Patris, et Filii, et Spiritus saucii ; ut una principalis auctoritas crederetur indivisibilis, el perfect® Trinitatis. » *

55. Illustre divin» Spiritus sancti majestati testimonium tulit Christus , occasione desumpta ex malignitate Pharisæornm, divina quæ patrabat prodigia dromonum principi tribuentium. Hanc blaaphemiain contra Spiritum sanctum dixit ; non enim humana? ejus naluræ tantum detrahebant, sed virtuti et majestati divin» , Spiritui ipsi sancio quo repletus erat, et cum quo, in unitate divin» naluræ, conjungebatur. « Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ci, neque in hoc sroculo, neque in futuro. n 5 Ergo gravissimum est crimen in Spiritum sanctum peccare : ergo Deus est.

54. Petrus Ananiam , fallaciter de pretio agri agentem . mendacii in Spiritum sanctum arguit, cumque idcirco dicit Deo mentitum : « Ananias, cur tentavil satanas cor tuum , mentiri te Spiritui sancto? . - - Non es mentitus hominibus, sed Deo. » * Mendacium coram Petro protulerat Ananias; sed illud habuit Petrus veluti Spiritui sancio dictum, vel quod ille vovisset se totum agri pretium Deo dicaturum, vel quod Apostolo, ex Spiritus sancti lumine agenti, mentitus esset. Ideo autem Deo mentitus dicitur, quia Spiritum sanctum veluti fallere mendacio tcnlasscl.Ergo Spiritus sanctus Deus est.

55. Missio et auctoritas Apostolorum Spiritui sancio tribuuntur : quos tamen pro Deo legatione fungi constat. Saulum et Barnabam segregatos jam vidimus, Spiritu sancto jubente, in opus in quod eos elegerat. Sic Paulus testatur Episcopos a Spiritu sancto constitutos esse, ut pascant regantque Ecclesiam : « Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei. I s Equidem consliluere Ecclesiae rectores , divinamque cis impertiri auctoritatem , Dei solius est.

(I) Mallh. xxviii.
It) L. contra Arianos i«. Bibliotbec. Patrum.
(5) Mattb. iii. S3.
(4) Act. t. 4.
(β) Ibid. xx. 38.

50. Herum pnescientiam , carumque revelationem, Spiritui sancto tribuit Apostolus : - - - « Spiritus sanctus per omnes civitates milii protestatur, dicens : Quoniam vincula et tribulationes Jerosolymis me manent. » '

57. Quæ Isaias de Deo se mittente dixit, gloria Jehovæ visa, Apostolus de Spiritu sancto interpretatur : « Bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad patres nostros, dicens : Vade ad populum istum - - - et sanem eos. » 1 Dominum Deum Israel, qui loculus est per os Prophetarum, celebravit Zacharias ; 8el Spiritu sancto impellente, eos vaticinia scripto retulisse dicit Petrus. ' Est igitur ipse Jehova, Deus Israel.

58. Revelationem ad Spiritum san clum referi Apostolus, ei plenam notitiam omnium arcanorum tribuens. Fidei mysteria a saeculo abscondita , ulpote vim intellectus humani superantia, dicit, adjungens: «Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum : Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit quæsunt hominis, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est: ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. »5

59. In eo est sita vis hujus comparationis , quod sicut mens humana tantum sibi conscia est suorum arcanorum , sic et Spiritus Dei novil divina arcana : qua ratione etiam iniimus nexus Spiritum sanctum inter et Patrem ostenditur, et divinæ essenliæ, utrique, sicut et Filio, communis, unitas : deficit autem , sicut pleraque a rebus naturalibus ad divina translata, quatenus Spiritus sanctus vere a Patre distinguitur, quum spiritus humanus pars sil hominis. Æqualitas autem Spiritus sajicli Patri inde sequitur , quuiA lania Dei notitia inferiori Iribtn non possit. '· quia nemo inferior superioris scrutatur arcana ; divinæ enim solius est potestatis arcana novisse. · *

00. Totam doctrinam Apostolorum ex Spiritu sancto intus eos docente pendere, Christus ipse testatus est. pollicens eum docturum eos omnem veritatem. Ergo Spiritus sanctus infinita pollet scientia , estque erroris prorsus nescius : proinde Deus est.

01. Sanctificatio hominis Spiritui sancto tribuitur : · Justificati estis tu nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. » ' Omnia opera divina pro summo arbitrio dicitur peragere:«Divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus ... Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae; alii autem sermo scienliæ secundum eumdem Spiritum : alteri fides in eodem Spirila: alii gratia sanitatum in uno Spiritu : alii operatio virtutum , alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus , dividens singulis prout vult. » · Ipse igitur Spiritus qui omnia operatur in omnibus est Deus. Ita alias : « Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?· « An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri ? »10 Templum igitur Dei sunt fideles , quia templum sunt Spiritus sancti, quem habent a Deo, et qui ipse Deus est.

62. Liceat hæc ex Scriptura argumenta verbis S. Fulgenlii summaiim recensere. « Dicatur, igitur, si cœlorum virtutem potuit lirmare, qui non est Deus : si potest vivificare, qui non

(I) Act. U. S3.
(i) Ibid, xxviii. S6. Isaiæ vi. ».
(3) Luc. i. 68. 70. (4) II. Pel. i. it.
(K) I. Cor. ii. II).
(6) 'Ambros. 1.Î. deSpirilo S. r. <«.
(7) I. Cor. vi. II.
(8) Ibid. xii. β. (9) Ibid. iü. I·.
(19} Ibid. v>. It>.

est liens: si potest in baptismatis regeneralione sancliiirarc, qui non est Deus si potest charilatcm tribuere, qui non est Dcus : si potest in erodentibus habitare, qui non esl Dons : si potest gratiam darc, qui non csl Dons : si potest membra Christi habere, qui non est Deus ; et digne Spirilus sanctus negabitur Deus. Riirsus dicatur si en quæ de Spiritu sancto commemorata sunt, potest aliqua creatura facere ; el digne Spirilus sanctus dicetur creatura. Si aiilem hæc creaturæ possibilia nuinquam fuerunt, ct inveniuntur in Spiritu sancto, quæ tamen soli competunt Doo, non debemus naturaliter diversum a Patre Filioque dicere, quem in operum potentia diversum non possumus invenire : ac sic ex unitate operis unitas est agnoscenda virtutis, nec quisquam dubitet Patrem, cl Filium, et Spiritum sanctum, personarum trinitate servata, unum Deum naturaliter dicere, qui potuit universa sola voluntate condere ; qui cuncta potest virtutis omnipotentia gubernare ; qui omnia potcsl immensitate divinitatis implere. » '

65. *Probatur 2. ct traditione divina.* Justinus, loco jam citato, Patrem, et Filium, cum comitante Angelorum exercitu, el Spiritum propheticum coli el adorari testatur : *πιινμ»* r< n v|>«$>r<kir «m ιτρ-.^χν,ανμιι. s

64. Athenagoras : « Ipsum illum Spiritum sanctum, qui in Prophetis operatur, effluentium Dei esse dicimus, emanantem el redeuntem veluli radium solis. Quis igitur non miretur, cum atheos vocari audiat cos, qui Deum Patrem, et Filium Deum . et Spiritum sanctum asserunt, ac eorum cl in unione potentiam et in ordine distinctionem demonstrant?» Liquet Spiritum sanctum, licet Deus non vocetur, Patri cl Filio conjungi » n emnqiic agnosci vaticiniorum auctorem, qui scilicet cœlesti lumine rrri futuri arcana pandorii. Radii autem emanantis cl redeuntis similitudo ah Athenagora adhibita est, ut intelligeretiir Spiritum procedere, quin separetur.

65. S. Irenæus dicit « per manum Fntris, id est, per Filium, el .Spiritum sanctum, factum esse hominem, secundum similitudinem Dpi. » ' Alliatum autem, quo homo vivere coepit, beo naribus suis spiritum vilæ spirante, ab ipso divino Spiritu distinguit : « Aliud est afflatus vitæ, qui ct animalem efficit hominem ; et aliud spirilus vivificans, qui et spiritalem effleit cum. ·.... - Esaias distinguens ca quæ prædicii sunt, ait : Spirilus enim a me exiet, el flatum omnem ego feci. Spiritum quidem propriuni in Deo deputans, quem in novissimis temporibus effudit per adoptionem filiorum in genus humanum : afflatum autem communiter in conditione ct factura ostendens illum. Aliud autem est quod factum c»l ab eo qui fecit. Afflatus igitur temporalis, spiritus autem sempiternus.·' Igitur Spiritus ille sanclus quem Deus novissimis temporibus effudit, esl sempiternus, hominis conditor, el animæ vitam impertitur, Deus idcirco habendus. Ir vel «<r -5ùr

66. Tertullianus : « Duos delinimus el Patrem et Filium, el jam 1res cum Spiritu sancio... Duos laincn Deos, ct duos Dominos numquam ex orenoslro proferimus : non quasi non el Paler Deus, el Filius Deus, ct Spirilus sanctu» Deus, el Deus unusquisque. » s

67. S. Cyprianus : « Cum 1res imum sini, quomodo Spirilus sanctus placatus esse ei potest, qui aut Patris aut Filii inimicus est ? » ·

II) Fulgentius I. iii. «dTra9imundum,o.Mi.
(ïj Apul. i. (alias ii.) n- ‹
0i) L. ». ad tirr. c. fi.

I-I) Ibidem v. 1Î.
(II) !.. »dv. 1'raxeam , .-.I».
|0) Kp. :5. ,ή Jtib^jnn.

(18. Dionysius Alexandrinus : " Deus enim Israelis csl Jesus ille , qui est Verbum sæcula antecedens : nec non cl Spiritus sanctus. »> e««r γαγ liiir i irpo *aivrur siyar, &r ».ai* r· *ayitf tuvpa.* * Verus igitur csl Deus, et per se subsistens , a Patre Filioque distinctus r» *ttvitirrar»* re rrarpsr πΗνμα » *ïr* ir ri ùÿ. ' « Subsistens Patris Spirilus, qui erat in Filio. » Patri el Filio dicitur ejusdem formæ ·μ«·4-<ρ.5 Peccato haud obnoxius prædiealur quia Deus est : « Nisi enim Christus Deus Verbum , non potuisset non esse peccato obnoxius. Nullus enim non obnoxius est peccato, nisi unus Christus, ut et Pater Christi, et sanctus Spiritus. » *

09. Nil igitur novi professi sunt Patres Constantinopolitani, Spiritum sanctum prædicantes Dominum cl vivificantem, cum Patre et Filio adorandum el glorificandum. Nil novi decrevit Homana Synodus sub Damaso ; « Si quis non dixerit Spiritum sanctum de Patre esse vere ac proprie, sicut Filius de divina substantia , et Deum verum, anathema sit. » 8

Objectiones diluuntur.

70. *Obj.* 1. « Spirilus sanctus nusquam in lota Sacra Scriptura expresse Deus dicitur : quod non potuisset non saltem semel fieri, si is Deus Allissimus esset. Quod enim allegari solet locus Aci. v. ÿ. 3. 3... ex hoc loco neutiquam liquet, Spiritum sanctum Deum appellari.... Potest enim aliquis duobus simul mentiri, nempe uni per alterum. Eodem modo etiam dicitur, eos qui persequuntur fideles, persequi Christum ipsum : qui Apostolos audiunt, eos audire ipsum Christum. » Ita Wolzogenius. 6

71. *Resp.* Unitàrii fatentur Christum sæpius in Scripturis dici Deum, quin ideo eum verum Deum agnoscant : parum igitur profuerit appellationem quam desiderant ostendisse Spiritui sancto tributam fuisse. Cæterum Deus certe vocatur eo loci : « quum r» jt. 3. ct i 4. invicem per mutantur , *Spiritum sanctum fallere* idem est ac fallere Deum, qua est omnipotens el omniscius. ·· Ila Rosenmuller , voces ultimas consulto adjiciens , ut vim manifestam testimonii ad Spiritum sanctum probandum Deum ininual.7 Potest equidem aliquis Deo per alterum mentiri; quod ea occasione contigit : nam mendacium Apostolo dictum, Spiritui sancio dictum censebatur; sed cum addatur, ideo non hominibus, sed Deo mentitos, planum csl verbum *Deum* ad Spiritum sanctum referri. Nihil est quod suadeat Spiritum sanctum nominari veluti sequestrem; sed quod ipsi, qui Petro aderat, divino lumine cum replenti, fraudem facere visus sit Ananias. « Ergo per se inlcl-ligitur, Petrum hoc voluisse : Incidisti in satanicam illam cogitationem , ut fraude fallere velles nos Apostolos, Spiritu sancio repletos. »8 Adducta a Wolzogenio exempla ad rem non faciunt, nam Spiritus sanctus ipse est cui per Apostolum mentiti sunt Ananias cl Saphira. Ita veteres simpliciter et præclare intellexerunt : « Deus ergo de Deo est, » ait S. Epiphanius, « el Deus Spirilussanctus, cui mentiti sunt qui de agri prelio interverterant. · «pe Jicr i» ·>ικi, *και* Jisr r> τηΰμα rt « ἱψἱν7α>Γ«. 9

72. *Obj.* 2. « Quod Spiritus sanctus non sit Deus Altissimus hinc constat, quod diserte ct aperte a Deo Allissimo distinguatur, dum vocatur Spirilus Dei. virtus Dei, digitus Dei, donum Dei Matt. iii. t. 16. et x. v. 20. Eph. it 31»

fi) Resp ad Paulum Sam. p. 2811.
(2) Ibid. p. 284. Ilesp. quarta. (3) Ibid. p. 284.
|4) Incp. ad. Paul. p. 277.
(β) Epist. Dainasi ad Illyricianos apud Theodureturn I. v. hist. Eccl. c. ii.
(u) Compendium Re). Christ, ιι. *Sl.*
(7) Scholia in locum.
(8) Iloscnmüller ibid, (o) H»r. Tl. n. i.

Luc. i. 35. tw· xi 20. Act. viii. 20. Spiriins atilem Dei non potest esse ipso Deus alioquin enim sui ipsius spiritus foret, n Ita Wolzogonius.

73. Wry. Quum vox « Deus n sæpius ad Patrem referatur, ulpote fontem divinitatis, Spiritus sanctus recte vocatur Dei Spiritus, a Patre enim et Filio procedit; ideoque Spiritus Patris, et Spiritus Filii nonnumquam dicitur. Nihil in hac ratione cum designandi incongrmim. Insuper Spiritus Dei nuncupatur, ad cum a spiritibus creatis, humano scilicet et angelico, discernendum. 'Vidit utique Joannes « Spiritum Dei descendentem sicut columbam » * super Jesum, quem hoc indicio agnovit Filium Dei, cui Pater etiam, cœlitus emissa voce, testimonium tulit.

74. Allero, quem indicat Wolzogenius, loco, de Spiritu sancio per Nar tyres loquenle est sermo; quibus scilicet sapientiam cl vim loquendi, cui adversarii resistere non possent, ipse impertiretur: « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur In vobis. » ' Nihil dicitur quod hunc a Deo distinguat, sed e contra divina ejus potestas plane indicatur.

75. Ephesios monuit Apostolus: « Nolite contristare Spiritum sanctum Dei; in quo signati estis in diem redemplionis.» BHæc certe de mora 4rip<«« nullatenus explicari queunt; quamvis enim contristandi vox minus propric accipiatur, nulla loquendi ratio sinit ut de mera virtute dicatur. De Spiritu sancio dici polesl, sicut Deus doluisse dicitur, hominibus pierisquead scelera prolapsis. Quod autem «Dei» adjungalur, divinam ejus naturam indicat, qua scilicet a spiritibus creatis, licet sanctis, distinguitur.

70. *Obj.* ỻ. « Nimqinim in sacrisHtteris mandatur, ut Spiritum sanctum adoremus, vel invocemus; neque etiam ullum adorationis aut invocationi» istius exemplum invenitur. » hn Wolzogenlus.

77. *Resp.* Quæ de Deo colendo io Scripturis traduntur. Spiritum sanctum, qui Deus vere est, complectuolur: nec opus est ut speciale detur illius colendi præceplum vel cxcropium. Ejus invocatio plane pr.Tscribilur nam Baptismus eo invocato, cum Patre et Filio, administrandus est; qua ratione ipse fons gratia? et sanctitatis lar gilor agnoscitur. Constat non omni» quæ præcepla sunt, vel quæ peracti sunt, in Scripturis referri; quæ fi Christianæ antiquitatis consensione ei usu dum innotescunt, omnimoda veneratione sunt excipienda. Cæterua Unitarii Scripturis praecipientibus Cbn slum adorandum ct invocandum noo cedunt; ideoque immerito script» postulant auctoritatem, quam adeo negligunl. « Objicis mihi, » inquietat olim Augustinus Maximino Ariane, « quod dicam Spiritum sanctum æqulem esse Filio. Dico plane. Da, inquis, testimonia, ubi adoratur Spiritus sanctus? Ut video, hinc cum vis ostendi aequalem Christo, si adoratur ut Christus. Jam ergo confitere Patri æquilem, quem tu ipse adorari confiteris ul Patrem. » 6

7R. *Obj.* 4. « In plurimis Scriptura· locis Spiritus sancti mentio omittitur, ubi ejus merito facienda ossei mentio, si sil Deus Allissimus: ut cum Christus vitam ælernam statuit in cognitione Patris, tamquam solius veri Dei, et in cognitione Jesu Christi quem ille misit. Joan. xvii. 3..... Joannes Apostolus scribit: *communionem* w-*strain esse cum Patre ct Filio ejus Jtsi*

Malt. in. U·.

1*1 ibid. *. to.

(<·» Aug. I. iii.

Christo. I. Joan. i. 3. Cur non addit, etiam cum Spiritu sancto , si ipse quoquo est Deus summus ? Item : *Si in vobis maneat quod audivistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis.* I. Joan. ii. 24. Cur non etiam in Spiritu sancto? In Apocalypsi Joannis dicitur, omnes creaturas , quæ umquam fuerunt , dixisse : *Sedenti in throno , et Agno benedictio, et honor , et gloria , et robur in sœcuta mecidorum.* Apoc. v, 13. Cur non dictum : Patri, et Filio, et Spiritui sancio : uti hodie in templis cantari solet? » Ita Wolzogenius.

79. *Resp.* Quum Pater, et Filius, et Spiritus sanctus unum sint, numquam unus, alterve excluditur, ubi de divina substantia est sermo : quæ igitur de Patre, vel Filio dicuntur , exceptis personalibus relationibus, de Spiritu sancto et am intelligenda sunt. De cognitione Spiritus sancti objecto loco Joannis siletur, sed eam etiam requiri ex fonnula baptizandi colligitur : quapropter vehementer miratus est Paulus quosdam se profiteri discipulos, qui utrum Spirilus sanctus esset ignorabant. 1* Communionem noslram esse cum Spiritu sancio, sicut cum Patre et Filio, liquet ex Pauli salutatione: » Gratia Domini nostri Jesu Christi, eteharitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. »3* « Nequaquam socios, ct participes creaturarum , » jure optimo animadvertit Cyrillus Alexandrinus, « rogabat fieri cos, qui crediderant, sed potius participatione divinæ naturæ sanctificari. » * Fideles in Spiritu sancto manere, ipsumque in iis, veluti in templo, habitare, pluribus probatur testimoniis : « Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. » ' « Charitas Dei diffusa est in cordihws nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. ◊ » · Quicumque enim Spirilw Dei aguntur, hi sunt filii Dei. » · Qtiod in Apocalypsi, Dei Patris, et Jesu Christi gloria Apostolo exhibita sit, consonum fuit divino consilio pandendi quæ ærumnis Christi et martyrum secuta sunt praemia ; sed nihil detrahit Spirilus sancli majestati et gloriæ, quæ ipsi cum Patre cl Filio est communis.

H(). *Obj.* 5. « Christus inquit : Nemo novit Filium nisi Pater; ct nemo novit Patrem nisi Filius. Mati. xi. 27. Cur vero Patrem et Filium non novit etiam Spirilus sanctus, si est quoque persona supremae Deitatis ? » Ila Wolzogenius.

HI *Resp.* « Spirilus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. » 7 Igitur divina persona non excluditur, seri creatura quæcuinque. Equidem Spiritui sancto passim adscribilur revelatio lota ; quam tamen Filius loco objecto sibi vindicat; non utique ul excludat Spiritum sanctum , vel Patrem.

82. *Obj.* 6. Crellius in c. xvi. Joan. *jr.* 13. sic ratiocinatur: «Negatur hic Spiritum sanclum loquuturum a semetipso : contra affirmatur, cum quæ audierit loquuturum, et de eo quod Christi sit accepturum. ... At Deus ille summus quidquid loquitur, a semetipso loquitur, et ob idipsum verax est quia a semelipso loquitur. Nou audit etiam ille, quid loqui debeat, nec legati instar ab alio instruitur. Nil accipit ille a quoquam ; immo de suo omnibus largitur. Non glorilicavit is Christum, aliquid ab eo accipiendo, sed ei dando. Quomodo ergo Spirilus sanctus Deus ille summus est? · ·

83. *Resp.* Processio personarum el

(i) Aci. xii. e.

(1) II. Cor. «iii. 13.

(3) Liber quod Spiritui sanctus sil Deus, p.33l. l«m. II. ed. Paris. 1001.

(4, Bom. viii. 0.

(3) Ibidem, v. 3.

(n) Ibidem, viii. 16.

(7) I. Cor. ii. <0.

(8) Crell. I. i. 8. J. p. H»· «'«· ' »'«·"'» '· "·- de Trinil. c. viii. |· »·

naluræ unites a Christo apud Joanncm indicantur. « Non enim loquitur a sc, hoc est, non sine mea et Patris communione. Neque cnim divisus ac separatus est Spiritus, sed quæ audit loquitur : audii videlicet per unitatem substantia), et per proprietatem scientis. » Ita Ambrosius. * Sic el Didymus : • Hoc est, non sine me, cl Patris arbitrio : quia inseparabilis a mea ct Patris est voluntate. Quia non ex se, sed cx Patro et me est. Hoc enim ipsum quod subsistit, et loquitur, a Patre el me illi esi. »1 « Ab illo audiet,» inquit Augustinus, «a quo procedit. Audire illi scire esi : scire vero esse. ▮ 5 Fallitur Crellins verba Christi humano sensu interpretans, neglecto divino, quod respiciunt, mysterio. Nihil Spiritui sancto detrahitur, a Patre audiendo, de Filii substantia,4 quæ cl Patris est, accipiendo : originis enim ordo, non inferior quædam natura, tempore posterior, his indicatur. Ideo autem Christus hæc dixisse censendus esi, ul Apostoli inlelligerent Spiritum sanctum quæ Christus tradiderat in mentem illis revocaturum, quum eadem revelaret. ex eodem Deitatis fonte derivata. Dolentes de proximo suo recessu Apostolos consolari etiam voluit, Paracletum iis pollicendo, qui ejusdem divinæ majestatis consors csl, idcinque Deus.

84. *Obj.* 7. « ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. » 5 Id de divina persona cogilare nefas est.

85. *Resp.* Postulare pro nobis dicitur Spiritus sanctus, quia adjuvat infirmitatem nostram, el gemitus excitat, ex intimo corde suspiria ducta, Per Mirax»4" id enuntiatur, quod de nobis inlelligalur neces.se est " Quoi autem *postulare* dicatur, Hebræorum more significat cum facere ut posiulemus : variata enim conjugatione verbi, significatio transfertur ad actionem quam alius , nobis impellentibus, facit. Ideo de eo prædicatur, uti ånimadvertit Augustinus, quia « nobis interpellandi cl gemendi inspirat affectum. Sicut illud in Evangelio : « Non cnim » vos estis qui loquimini, sed Spiritui » Patris vestri qui loquitur in vobis.'» Sic et gratias agit Apostolus Deo triumphanti nos in Christo *ύ^αμβύοιη ·μΛΤ,'* quod scilicet nobis triumphum agere de hostibus concedat.

86. *Obj.* 8. Apostolus de Israelite dicit : « Omnes in Moyse baptizati sunt, in nube ct in mari. ▮ 9 Ergo cx mentione facta Spiritus sancti in praecepto baptizandi, non licet inferre eum esse divinam personam.

87. *Resp.* Locus non est *parallela.* Dixerat Apostolus patres omnes sub nube fuisse, cl omnes per mare transiisse, et slalim addit : xel rirrirfiri» M«νβ·«» *Ιβα,κτίσαιτ»* « rj Ηψìλλ xai W ti Λαλάσσ? : scilicet monet illam commorationem sub nube el transitum per mare, mysterio non caruisse, seJ typum quemdam et imaginem esse Baptismi. Nullo modo nubem et mare cum Moyse conjungit, prout conjungitur Spiritus sanctus cum Patre ct Filio io Baptismi formula.

88. *Obj.* 9. Formula Baptismi nequaquam probat Spiritum sanctum æqualem Palri ; nam consueverunt scriptores sacri res, vel personas, omnino dispares inter se conjungere : « Crediderunt Domino, et Moysi seno ejus.» '° « Nunc commendo vos Deo. et verbo gratiae ipsius. « " » Con-

(<) L. de Spiritu S. c. li.
(3) Tract 09. in Joan.
(4) Vide feixvium I. iii. de ïrin. c. viii. J. viii.
(5) Rom. viii. Î6·
(C) Bloomfield in locum
(7) Aug. cp. 105.
(8) 11. Cor. ii. 44.
(9) I. Cor. i. î.
(10) Exod. xiv. 34. (41) Act. xx. 34.

Tortamini in Domino, et in polentia virtutis ejus. » * Ita Wolkellus.

R9. *Resp.* Quanrloci'mqiio disparo» personas, vel res, conjungi contingit, discrimen innuitur, nisi alias innotescat Sic liquet Moysi credi tamquam Domini famulo : fideles verbo gratia· divinæ commendari, ut cœlesti semine servalo, Deo sint grati : eosque roborari in Domino, divinitus concessis suæ potestatis auxiliis. Hæc nullam difficultatem faciunt : sed in errorem necessario induceremur, si Spiritus sanctus Patri non esset æqualis, et nihilominus cum ipso et Filio rccen seretur in Baptismi formula, nomine eodem, scilicet auctoritate eadem, nullo facto discrimine.

90. *Obj.* IO. Hilarius dicit : « Baptizare jussit in nomine Patris, el Filii, el Spiritus sancti, id est, in confessione et Auctoris, ct Unigeniti, ct doni Auctor unus est omnium . . . cl unus Spiritus donum in omnibus. » 1 Praterea eum numquam appellat Deum.

91. *Resp.* Ipse Hilarius alibi dicit : » Baptizantur autem in nomine Patris, el Filii, el Spiritus sancti : ut quorum est una divinitas, sit una largilio; nomenque Trinitatis unus Deus est. » 5 Igitur donum vocat, quia dalur nobis utcharilalem in corde diffundat. Nihil obstat quod voce Dei non utatur Hilarius, quum divinitatem Spiritus sancti agnoscat. Sic Patrem alloquitur : - Profunda tua sanctus Spiritus tuus, secundum Apostolum, scrutatur et novit, et interpellator pro me tuus inenarrabilia a me tibi loquitur : el ego nalaræ suæ ex te per Unigenitum tuum manantis potentiam creationis nomine non modo eloquar, aed etiam infamabo? Nulla te, nisi res tua pondrai : nec profundunt ñnmen majestatis tum, peregrinæ, atque alien® a te virtutis causa metitur Tuum est quidquid te init: neque alienum a IC est, quidquid virtute scrutantis Inest. '· ·

92. *Obj* U.S. Bnsilius testatur Dionysium Alexandrinum negasse Spiri tum sanctum esse Deum; * ipseque numquam eum Deum nuncupat, i Gregorio Nazianzcno i<lco laudatus. *

93. *Resp.* Fefellit Rasilium fama mendax; constat enim ex Dionysii scriptis cum Spiritum sanctum Deum praedicasse : « Non impune, » ait, « feret is, qui adversus henignum Spiritum sanctum blasphemus est; Spiritus autem est Deus. » ' ·i yi» Mi *iirlKtiifirai (barkpit tara* r» ṫir<t>/a r» «ynv. *ṡinpa Si* i li»r. Basilius Deum cerie nuncupavit Spiritum sanctum : « Quibus designantur in Scriptura Paler ct Filius esse Deus, eisdem designatur et Spirilus sanctus Deus - - - ex quo palet Trinitatem esse consubstantialem n * « Confitendum est Deum esse Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum; quemadmodum divinæ Scripluræ, el qui sublimiora contemplati sunt, docuerunt. » ' Cæterum laudat eum Gregorius Nazianzenus, quod, quum Ariani omnem quærercnl occasionem turbarum, in concionibus a nuncupando Spiritu sancto Deo abstinuerit, ne lupus gregem invaderet, ipso amoto, vi fraudeve ipsorum.

CAPUT III.

BE TRIBUS IN I>EO PERSONIS-

94. Quum Patrem Deum esse unities agnoscant. Filium aulein cl Spiritual

(U Ep. ri. io.
(ij Dc Trinitate l. ii. n. i.
(J) Ad calcem Cornm. in .Mattii.
a' De Trinitate l. iii. n. titt. (r>i Ep. *u.*

(β) Orat. «0.
(7) Heap, ad Pıuρ. Pauli Samo», mrn. ». n.bl Gr«e. coi. p. iuO.
(H) I.. ». ad Rnnomium. Bp. »··

senctum Deum quoque esse probavc rinuis, liquet 1res esse personas in uno Deo. Solei hoc mysterium *Trini-//M* vocari, qua voce vulgo trium in una essentia personarum unilas inlelligi-liir : quamvis Pelavio placeat cam 1res personas designare, quin earum unitatem affirmet. Illud impugnarunt olim Sabelliani ,el quotquot personarum in Deo negabant distinctionem, Judaicis Inhærenlcs placitis; cæterique qui Filii cl Spiritus sancti divinitatem impugnabant.

Propositio.

Sunt in una Dei essentia 1res personas a sc invicem distinct®.

95. *Probatur* I. *cx Scriptura.* Christus Apostolos mittens dixit : « Docete omnes gentes, baptizantes cos in nomine Patris, cl Filii, cl Spiritus sancti. » ' Tres plane distinxit ; cos tamen unum esse Deum insinuavit, singulari numero « in nomine, » quod auctoritatem in Scripturis designat. * Eos esse cumdem Deum in quem credendum sil, quique gratia; omnis ct Salutis sit largitor, inde colligitur : qui enim praedicanti crediderit, baptizandus est, ct hac ratione fdius Deo nascitur , Spiritus sancti opera. « Baptizaft in aliquem, » jure animadvertit Rosenmuller, alioquin sibi non constans, » est Baptismo obligari ad ejus cultum religiosum, et professionem religionis ab eo instituta?. » ! Colendi igitur sunt Pater, ct Filius, ct Spiritus sanctus, el auctores fidei nostræ agnoscendi, in unitate utique divinæ naturæ; quæ cl voce singulari, ct nominum conjunctione, cl ipsa ritus solemnitate, salis indicatur. Optime igitur Hilarius jam laudatus : « Baptizantur autem in nomine Patris, cl Filii, el Spiritus sancti, ut quorum *est* i *una Divinitas ,* sit una largitio , *no·menque Trinitatis unus est Deus,* n ‹

DO. Idem probatur celebri illo Joannis testimonio , quod authenticum » Tertulliano, Cypriano, ct postcrioribui scriptoribus agnitum ostendemur : « Tres sunt qui testimonium dant in coelo , Pater, Verbum , ct Spirituj sanctus : et hi 1res unum sunt, η t Personarum distinctio manifesto statuitur; 1res quippe testes dicuntur: quod cx comparatione cum aqua,sanguine , et Spiritu magis elucescit : unitas vero naturæ etiam traditur : «« η>î«ρ ïr *ιἴσι.* Quod si hac cx parte deficiat comparatio, mirum non est; ner enim in rerum natura divinitatis haberi potest imago perfecta. Optime tamen ex testimonio cœlilus Christo dato 1 Patre, Filium suum dilectum praedicante ; a Verbo, qui, promissis stan». emisit inde Spiritum sanctum, et a Spiritu sancto, tot sui indicia prebente , qui tres testes unius sunt naturæ, transit Apostolus ad commemorandum testimonium quod in tem præbetur, quodque unum est, licet testes diversa? sint naturæ. Discrimen autem in recepto Graeco textu indicatur : Dr t · ». In antiquis nonnullis c» dicibus deerant omnino voces dt trium testium terrenorum unitate Accedunt omnia quæ adduximus Sen pturæ testimonia cx quibus Christum Filium Dei , Patri consubstantialem, et Spiritum sanctum Deum esse constat.

97. *Probatur 2. cx traditione quan Patres testantur.* Polycarpus, mart)·rium subiturus, dixit: « Te glorifice per dilectum Filium tuum, per quem libi, una cum ipso, in ° Spiritu sancio, gloria nunc ct in sæcula saeculorum , Arnen. » Liquet

(I) Mali, xxtiii- <»-
(Î) Matt, n ·"· |>·.μ/\
congregati ili nomine ineo.
(i) In locum.
(4) Cummi-nl. in Mallii., can., 35 el calce hW»
(Bl I· Jo»"· v. 7.
(6) Alia *out cum.*

Filium el Spiritum sanctum , ox Martyris sententia , cum Patre glorificandum esse in ævum : sunt igitur idem Deus : nec enim gloria ilia quæ Deo tribuitur, posset creaturis esse communis. Smyrnenses qui martyrium Polycarpi ad Ecclesiarum notitiam devenire curarunt, claudunt epistolam eadem fere f'iξ!α : « cum quo *(Christo)* gloria et honos Deo Patri et sancio Spiritui. » pil'« *I'ίζα* rB SiS› *και irarpi, και ΰ·) πιινματι.* Similis formula a comitibus S. Ignatii adhibita esl,cl a primordiis Ecclesiæ viguisse noscitur, cum varietate mysterio admodum accommodata : « Gloria Patri, elFilio, et Spiritui sancto, » « Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto, « vel in unitate Spiritus san cli. »

98. Justinus in Apologia [1] cultum Christianum sic describit : *nafi* rl iir χρνφΐρμι&», *ιvMγvμιι rot* π»ι·τ·» *rut* ww *ha η* *viv Hvrv Itf» Xpi7rv, και* ì<α τπvματiΓ niÿw.Mn omnibus oblationibus lauriamus creatorem omnium , per Filium ejus Jesum Christum , et per Spiritum sanctum. » Hæc sane indicant Filium et Spiritum sanctum in cultu cum Patre consociari. Id jam clarius tradiderat testimonio jam citato : « Eum et Filium ejus - - - et Spiritum propheticum colimus cl adoramus : » itioir rl χαι ror παρ àvrv ΰ<o» . . . ττιιυμα ri rl rpifariitgr *σι/βιμιΰα, tu πριϊκvικμιι.* *

99. Athenagoras, exposita Christiana tide de Paire, Filio, et Spiritu sancto, atheismi, quod objiciebant Ethnici, crimen sic repellit : r«r ⸙ ■ *i>* *Hyurar* ite» τατίρα *και viti* Sii» *και πιινμα* άγΐM, iiixiurar άvτβ»» *και* ra> *b τ» iraifti lιικμιι , και* τ·» ì» *rj ταξιι Siaipirit , àttfar* Ui»r χ·λ«μ«,MΓ· ’« Quis igitur non miretur, cum atheos vocari audiat eos, qui Deum Patrem, et Filium Deum et Spiritum sanctum asserunt, ac eorum ct in unione potentiam, et in ordine distinctionem demonstrant ? »

100. S. Irenæiis Angelorum ministerio Patrem indigere negat ; « ministrat enim ei ad omnia sua progenies et figuratio sua , id est. Filius et Spiritus sanctus , Verbum el Sapientia, quibus serviunt cl subjecti sunt omnes Angeli. « 4 Quamvis *ministerii* vox durius sonet, liquet apud Irenæum nihil servile indicari, sed personarum relationem : Filium autem et Spiritum sanctum eumdem ac Pater Deum esse, ex eo quod Angeli illis serviant, patet. Creationis et mundi gubernationis participes exhibentur : omnia haud per Angelos facta dicit, · sed per Verbum et Spiritum suum omnia faciens et disponens, cl gubernans, el omnibus esse præslans. « 5 « Adest enim ei semper Verbum et Sapientia, Filius et Spiritus , per quos ct in quihus omnia libere et sponte fecit, ad quos cl loquitur, dicens : » Faciamus » hominem ad imaginem et similitudi» nem nostram. » 6

101. Tertullianus, ad Montanistas delapsus, fidem de Trinilate retinuit, et contra Praxeæ sectam personas confundentem , vindicavit : « Se existimat meram veritatem possidere , dum unicum Deum non alias putat credendum , quam si ipsum eumdemque et Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum dicat : quasi non sic quoque unus sit omnia, dum ex uno omnia, per substantiæ scilicet unitatem ; el nihilominus custodiatur «.economise sacramentum , quæ unitatem in trinitatem disponit, tres dirigens, Palrem, et Filium , et Spiritum sanctum : 1res autem non statu, sed gradu : nec substantia , sed forma ; nec potestate, sed specie ; unius autem subslantiæ, et unius status, et unius potestatis ; quia

(I) Apol. i. n. 07. p. 31î. ed. Wire.
(«) Ibid. n. 0. p. 110.
'5) Leg. pro. Cbrial. n. «0. *p. UR.* ed. Wire.

(i) L. iv.c. (T.
(S) L. i. c. <u.
(β) L. it. C. 37.

onus Dews, ex quo cl gradus Isli c formre cl species in nomine Pain's, ci Filii, el Spirilus sancti deputantur. » SicApOslollcum Præsulem Romanum, moechiam dimittentem ex potestate Peiro tradita, arguit, quod illa Petro tantum, vel saltem spirituali homini, non psychico competat : « secundum enim Petri personam spiritalis potestas ista conveniet, aut Apostolo, aut Prophet®. Nam et Ecclesia proprie el principaliter ipse est Spiritus, in quo *est Trinitas* unius divinitatis, Pater, ct Filius, ct Spirilus sanctus. » * · Duos tamen Deos, ct duos Dominos numquam ex ore noslro proferimus : non quasi non el Palor Deus, el Filius Dcus.cl Spirilus sanctus Deus, ct Deus unusquisque. » *

<02. Clemens Alexandrinus præclarum Trinitati præbel testimonium : iir *pl'* · r«r *> Tl<sr»p. »ir It *»ai* : ru' iλvι Asyir, ««i r» Пιιιμα r» aynr ir, »α< *n* •MwairaXi. 1 a tinilS quillCUI CSt UDÎversorum Paler; unum csl etiam Verbum universorum ; ct Spiritus sanctus unus, qui et ipse csl ubique, n Sub finem operis sic glorificat Trinitatem : u Soli Patri ct Filio, Filio et Patri, Piedagogo ct Magistro Filio, una cum sancto Spiritu; per omnia uni ; in quo omnia ; per quem omnia unum ; per quem est quod semper est; cujus membra omnes ; cujus sunl gloria et sæcula : qui csl undequaque bonus, undequaque pulcher, undequaque sapiens, undequaque juslus : cui gloria uunc et in sæcula sæculorum. Amen. » 5

105. Origenes : *μ,υ* ru y» rptîr i.rtïràrur τκγXûιιιι, rsr «« *t)ii»* *tui iy,u* irrtv/4... - *Nos aillcm* q(j, 1res personas esse Patrem, Filium « Spiritum sanctum persuasi sumus, n ‹

104. Dionysius, Roman® Ecclesi» ab anno 250 usque ad annum 2$ Episcopus, reprehendit illos, qui, cum Sabellio, personas divinas confundunt, vel, eas e contra separante», 1res Deitates efficiunt : « Etenim oscesse csl uniri omnium Deo Dei Verbum ; cl in Deo manere cl habitare Spiritum sanctum. Jam vero divinam quoque Trinitatem in unum, vclul ii caput quoddam el summam, omnipolentem Deum universorum dico, colligi el coalescere, prorsus est ncccsse »'

105. « Non igilur dividcnla ostii 1res Deitates admirabilis ct divina unitas, neque sub nomine creationis minuenda csl dignitas, et immensa Domini majestas ; sed credendum est ii Deum Patrem omnipotentem, cl Chnstum Jcsum Filium ipsius, ct in Spiritum sanctum; uniri autem universorum Deo Verbum : « Ego enim, · inquit, « et Pater unum sumus ; · · rt » ego in Patre, ct Pater in me. » In enim el divina Trinitas, simulquesaacta pnedicatio Monarchi® consonari possint. » 8

JOB. Dionysius Alexandrinus diti invisibilem et imminutam Trinilateo in unitatem colligi : ℌr *μ\> îμûτ w* n r»r *Tfiaia.* ryr Mcrala xAarvrtjuir âliaujw, xaî rar rpiiSa. irixir àjudurcr tir r»r Mail» avyxt^aXanr/aiîa. 9 « SÏC quidem W> indivisibilem Unitatem in Trinilatm dilatamus, elTrinitatem iterum,qui imminui nequit, in Unitatem contrahimus. »

107. S. Gregorius Thaumaturgu$,i>

(»1 Adu Praiçam c. i.
,i) |)c Pudicitiae II.
H) L. ·<!'- l'ruieatnc. lβ. tupucii
μ) Pœdagog. I. i. e. 0.
|bi Psdagogi I iii. «ub finem. Htacum talum omiUimua, sicut el alias sa-pe, ne legentibus n,· mi» ğr '«» simu».

(0) Torn. i. in Joan. p. 80. cit. a lluetio.
(?) Apud Alhan. de decreti» Syn. Nic.lo»<- p. t?6.
(·) Apud Athana», ibid.
(0) Apud Allianu». ». ». pag. tOJ. Monliiut «-P-» p. tS3.

celebri fidei confessione qii.i· divinitus tradita fertur, singularum personarum deitatem prædlcat, unitatem vero essentiæ: « Trinitas perfecta quæ gloria et æternitate, ac regno atque imperio non dividitur, neque abalienatur. Non igitur creatum quid , aut servum in Trinitate : neque superinductilium aliquid ct advenlitium, quasi prius non existons, posterius vero adveniens.Non ergo defuit umquam Filius Patri, neque Filio Spirilus ; sed immutabilis et invariabilis eadem semper manet Trinitas. « » ἔvr *Tpiir au.* '

108. His domesticis fidei vetusta? testibus alienum addere liceat. Extat dialogus *Philopatris* dictus, qni Luciano qui anno 170 floruit, aut alteri scriptori coæVo, a plcrisquc , a nonnemine auctori prioris ætatis tribuitur; in quo Christianorum fides , dum irridetur , exponitur. Triphon , Christiani personam sustinens, Catechumeno ex Ethnicis quærenli quo nomine sibi in posterum jurandum, respondet : hir, /4<yar, , *upariura, ΰι'οι irarpsr, τιιιιμα Ix irarpir* îxwijxuâ.uircr , ir îx rpiar , «·) *iζ* ir»r *τρία,. raiira. τίμιοι* fà'a, rsr Ji ·>« tiw : « Deum alte regnantem , magnum , immortalem , coelestem , Filium Patris , Spiritum ex Patre procedentem , unum ex Iribus, et ex uno tria. Hæc tu Jovem puta , hunc existima Deum. ·<4 Ethnicus post aliqua regerit : »x ἕ<J *ri* λίγη»· îr γP;ΐ< ἴpi o ; ‹ Non intelligo quid dicas ; unum tria , tria unum? › Filius ct Spirilus, ex sententia Christianorum, plane exhibentur , omnibus summi Numinis perfectionibus præditi, ct unum cum Patre.

Objectiones diluuntur.

109. *Obj.* t. Infirmum est argumentum ex baptismi formula desumptum : nam Dominus et Gedeon , Dominus el Moyses , in Scripturis conjunguntur , quin pares sint : nimie autem puerile est ex singulari numero « in nomine « unius natura» drvinæ desumere argu mentum. Nihil quidem aliud Christus ea loquendi ratione innuit, quam ul Christiani ea religione obstringantur quæ Deum Patrem agnoscat, Jesum Messiam , et Spiritum sanctum, vim scilicet divinam.

110. *Resp.* Loca non sunt parallela. « Domino et Gedeoni, » « Gladius Domini et Gedeonis, » 5 conclamarunl milites, ducem suum appellantes, dum divinum implorarent auxilium, ct spem quam fovehant manifestarent. Sic crediderunt Israelite Domino, et Moysi servo ejus; per quem scilicet divina eis innotuerunt mandala. In adjunctis verbis et orationis serie invenitur discriminis ratio ; quum Pater, et Filius, et Spiritus sanctus una censeantur, nullo disparis naturæ dato indicio. Vis argumenti ex singulari numero non pendet : desumitur enim praecipue ex invocatione trium personarum , tamquam gratte el salutis auctorum. Cæterum spernendum non est argumentum inde etiam petitum; quum *nomen* auctoritatem apud sacros scriptores passim significet, et S. Paulus simili argumento ex promissione facta Abrahæ, et semini ejus, uti non sit dedignatus. Ralionalistarum autem explicatio arbitrio conficta est, repugnante obvio verborum sensu , el usu loquendi, quem ex traditione vetustissima , el Patrum scriptis colligere est. Equidem absonum csl verba Christi ita interpretari, ul jussisse censeatur baptizare auctoritate Dei, et .Vessiæ, et vis cujusdam divina?.

111. *Obj.* 9. Verba Christi *pleonasmum* continent ' Malthæo familiarem, baptizari scilicel *Iv* ri ἴ»,u « in no-

(I) Vide oper. Grcg. TIuuni. p. I. edit. Paris. Hîî. (i) In medio.

ta) Jud. vii. 18.10.

(4) UoscnmUllcr in locum.

men, » idem esl ac bapiizari in Patrem. el Filium, cl Spiritum sanctum : *sicul* dicitur quis in nomine prophclæ, jnsli. vol discipuli aliquem recipere, quando prophetam, justum, discipulum , propter dotes has domo excipit. · Israélien in Jloysen *hr Λ* baptizati ab Apostolo dicuntur, quia legem et cultum ah co præscriptum amplecti debuerunt, divina protectione in mari, cl sub nube dignati. Ergo discipuli baptizandi erant in Patrem, Filium, et Spirilurti sanctum, quia legem et cultum, quem Filius, tamquam Patris legatus, proscripsit, amplecti debuerunt, Spiritus sancti dono remunerandi. Non dissentit Hilarius qui dicit Christum » baptizare jussisse in confessione Auctoris, et Unigeniti, cl Doni, e '

119. *Rcsp.* Usus est optima legum interpres : constat vero a vetustissimis temporibus baptismum conferri consuevisse ipsis Christi verbis : « In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, « trium personarum auctoritate et invocatione, quæ etiam trina immersione significabatur. · Equidem apud Mallhæum constat lw propositionem cum accusativi casus nomine pro u cum dativi, quod ex latiori acceptione propositionis Hebraicæ contingere suspicamur, nonnumquam usurpari. Sic Christus ne juremus temere vetans exhibetur, μ>™ i> *ri* Ui.α>ΰ . . μ·Γ« Λ γ» . . *μίτι* tiy 'ïιρηλνμα. 1 Λïiθ loco refert Christum congregatis ·«■ r« *Ιμ»* 1>ιμα In nomine suo se adfulurum promisisse; 5 quod manifesto de iis qui ejus auctoritate conveniunt, cumque invocant, intclligendum est. Tertullianus, juxta pristinam versionem Latinam, quæ idiotismum exemplaris Græci servabat, accusativi casus voces legit ; « *lie,* inquit, docete nationos, linguenles cas in nomen Patris, cl Filii, cl Spiritus sancti, » " attamen personarum discrimen significari singulis vocibus, et baptismi ritu . persuasum habuit : « novissime mandans ut linguerent in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, non in unum. Nam nec semel, sed 1er, ad singula nomina in personas singulas Unguimur. » ' Quod autem ex llilario objicitur, longe alienum esi ab Unilariorum cl Halionalistarum commentationibus ; nam ejus recitavimus verba , quibus unam Patris, el Filii, et Spiritus sancti divinilalem el largitionem celebrat. Quod donum vocet Spiritum sanctum, gratiam quam largitur spectat, nec aliquid ejus , vel trium personarum supremae majestati detrahit. Frustra igitur conantur Rationalists verborum illorum vim infirmare. Demus equidem *pleonasmum* ibi reperiri : nonne constat, ipsis etiam judicibus, in Patrem, Filium, et Spirilum sanctum nos baptizari , ita ut legem et cultum eorum amplectamur? Israelitae in Moyseo baptizati dicuntur, qui quum famulum et ministrum Dei se exhiberet, oportebat legem quam a Deo acceperat servare , et ritus quos Deus per ipsum proscripsit peragere. Igitur Christo magistro oportebit Deum Patrem agnoscere, cum quo unum est, et Spirilum sanctum, alium Paraclilum, doctorem omnis veritatis.

115. *Obj.* 5. Baptizandi forma præscripta potest illustrari baptismo Christi, qui utique non est baplizatus, tribus invocatis personis, sed Patris auctoritate, qui eum Filium esse, Messiam scilicet, voce cordi ejus insonante, testatus est,8 Spiritu sancto, instar columbæ, dclabenle, vi quadam

it) Mill. i. 41. H
L. ii. deTriniUte η. I.
(S) Juatinua M. Apol. i. n. 61.
(4) Vide Bloomfield in Act. ii·.î. et Mau. v. j.-
(&) Matt. iviii. to.
(0) I)e Baptismo c. liii.
(1) Advcraua Praveam c.ixvi.
(8) Non veretur Furnesiua vocem ccelilua etni»·

divina in ejus animam immissa. Hæc Christi inauguratio volo quodam my thico obtecta exhibetur. Haud absimili ratione quilibet Dei Patris auctoritate baptizatur, filiusque agnoscitur Dei, dum ipse Messiam conlileliir , el vim in se divinam experitur.

ili. *Resp.* Scripturis illudunt qui sic clarissima earum testimonia detorquent Rationalist;!!. Equidem non novimus aliquam verborum formam a Joanne, dum Christum baptizaret, adhibitam ; illustre tamen trium in Deo personarum testimonium ea occasione est datum : vox enim caelitus emissa audita est, qua Pater testatus est Christum esse Filium ejus dilectum ; et Spiritus sanctus, cum donorum copia, in cum delapsus est, columba! symbolum intuentibus objiciens. Quod autem audeat Fumesius vocem illam explicare de quadam intima Christi conscientia, qua sibi videbatur eam alte sonantem audire. detorquendi Scripturas libidinem prodit. Profecto Matthæus et Lucas ipsa verba referunt tamquam audita , non mente Jesu tantummodo concepta. Nihil est insuper quod indicet Spiritum sanctum vim quamdam divinam illic designarc : sed testimonium Joannis probat ipsum Spiritum sanctum corporali specie tamquam columbae apparuisse. Igitur fingunt somniantque qui mythos quaerunt in simplici rerum gestarum narratione.

115. *Obj. I.* Ea ratione 1res testes cœlestes unum prædicantur in versiculo Joanni tributo , quo tres testes terrestres unum sunt : sed hæc unitas est testimonii, haud naluræ.

H6. *Resp.* Non sic instituitur a Joanne comparatio : sed quum de Christo veniente per aquam el sanguinem locutus fuisset. et de Spiritu» testimonio , ad cœlestes testes mentem elevavit, cosque simpliciter et absolute declaravit unum. Aquam , sanguinem, el Spiritum tcslium habere rationem in terria deinde subjunxit, quos in unum convenire testimonium animadvertit : i«r v» <» ‰. Hæc verba deesse in vetustis codicibus non est observatione indignum , licet, si retineantur, nihil detrahant vi textus præcedenlis : vera enim el absoluta testium caelestium unitas occasionem idoneam praebuit sermoni de testium terrestrium minus stricta unitate; comparationes quippe non accuratam singulis in rebus exigunt consonantiam.

117. *Obj.* 5. In Scripturis, quoties de Filio et Spiritu saucio una cum Patro fit mentio , huic nomen Dei sim pliciter datur, aliis non ita : · Gratia Domini nostri Jesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Arnen. · * Inde colligere est Apostolum optare ul fideles Christo sint accepti, a Deo amentur, ipsum diligentes, et ut participes liant coelestis doni , quod sanctus Spiritus non inepte dicitur.

118. *Resp.* Quod nomen Dei Patri plerumque tribuatur congruum est, quia fons est et principium aliarum personarum ; quum autem Dominus noster nuncupetur Christus, et gratiæ largitor agnoscatur, divinitas ejus manifesto declaratur. Communicatio sancti Spiritus fit quidem dona sua impertiendo, quibus ornatur anima, et efficitur templum Dei, quia in ea

*Jmproreus negare,ct ad fervidam Jesu mentem eam referre. In cremplum adducit *vocem* quam peccator quidam visus est sibi audire eum ad panilenliam invitantem. Ex fabella illustrationem mutuatus est audax nimis Filii Dei irrisor : « 1 took up the other day a tract which had been •thrown in al my door, and which related the experience of an individuel in whom a deep sense of sin lied been awakened- Io his distress he states that he heard a voice sayior to him Repent of thy sins, and thou shall be ,orK' ven. · Jesus and his Biographers p. it· eh. m. p. <05.

(i) II. Cor. till. «·

habitai Spiritus Dei. Hæc divinam ejus naturam ostendunt.

119. *Obj. 0.* Numquam consuevit Ecclesia vetustis temporibus preces ad Filium vel Spiritum sanctum diri gere : imo jussit Concilium Carlhagijicnse 111.· Ut cum ad altare assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio. »' lpsa doxologia Patris praestantiam, et singularem majestatem praedicabat : " Gloria 1'alri, |»cr Filium in Spiritu sancto. «

120 flcsp. Ecclcsiæ consuetudo Patrem praesertim in precibus solemnibus appellandi, apte indicabat ipsum esse fontem divinitatis, primam scilicel Trinitatis personam cujus honor lotam respicit Trinitatem, uti animadvertit S. Fulgentius, in canoncm Africanum scribens : · Dum ad solius Patris personam sermo dirigitur, bene credentis fide tota Trinitas honoratur : cl quum ud Pairem litantis destinatur intentio, sacrificii munus omni Trinitati uno codcmque offertur litantis officio. ■ * Ex contextu quidem canonis patet Concilio propositum esse praecavere , ne singulorum arbitrio preces solemnes Ecclesiæ immutarentur, vel novæ inducerentur formula) ; mox enim praecedunt hæc verba : « Ul nemo in precibus vel Pairem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. » s In doxologia honor ejus item servatus esi, et gloria illi tributa per Filium , ulpole secundam personam, el mediatorem Dei ct hominum. lu Spiritu sancio gloria data est, quia Pater el Filius in illo conjunguulur, intima dilectione, el naturæ, quæ iribus esi communis, unitate. Cælerum formula illa varietates admisit, quæ tamen idem sonabat : nonnusquam enim dicebatur : « Gloria Patri, el Filio , cum Spiritu sancto : » quam « formam ac regulam a presbyteris, qui ante ipsum vixerunt, acceptam · ipse adhibuit Dionysius Alexandrinus. ' Alias dice· batur . « Gloria Patri, ct Filio, cl Spiritui caneto; »qui usus jam invaluit.

121. *Obj.* 7. « Tam impenetrabile aie imperceptibilc, imo rationi omni contrarium mysterium . . . merito deberet tam clarc et expresse in saeris litteris contineri, ut ad id efferendum cl declarandum nullis aliis vocibus ac phrasibus, quam quibus id ipsa Sacra Scriptura expressit, opus esset. » Wolzogenius. 6 Similia ei Wcgschcider Perronens descripsit, qui optime animadvertit Rationalistes Socinianorum objectiones, apparatu quodam eruditionis , veluti novas urgere.

122. *Kesp.* Clare quidem mysterium hoc proponi debuit ; scd scripto, vel voce præconum, pro Dei revelanti» arbitrio. Profecto Scriptura 1res personas in baptismi formula conjungendo, unica omnium invocatione, unam potestatem et auctoritatem omnium ostendit; et Patrem, ct Filium uuum esse declarat; cl 1res lestes in cœlo, Pairem , Verbum, ct Spiritum, uduid quoque esse. Ideo dici polcsl dogma in sacris lilteris ita contineri, ulaliis verbis opus non sit , ad illud cnunliandum. Cælerum ob argutias Imeticorum, qui ipsas Scripturas ad suam perditionem detorquent, formulai lidci explicatius dogma enuntiant, ne ver horum ambagibus suum virus luerelici celent. Falluntur autem qui putant Scripturas Novi Testamenti ideo exaratas ul dogmata omnia innotescerent, verbis quam maxime perspicuis proposita ; nam res gestas potius cxliibent, dogmataque nonnulla, veluti ex occasione cl obiter plerumque. ld quidem divini consilii visum est, ne

(t) C. niti. apud l.abbe tom. ii. coi. Illo.
(Î) Ad Munim. | iii
1J) Ibidem.
(4) Sub finem Apologia! suæ.
(5'i Declaratio duarum contrariarum sententiarum c. iii.

in Ethnicorum inanus forte aliqua delapsis, mysteria altissima forent irrisui. Satis igitur indicantur ut praedicationi et fidei Ecclesiae ferant testimonium·, scd profundus quem celant sensus non patet omnibus.

123. *Obj.* 8. Plures Trinitatis defensores fassi sunt eam nonnisi ratiocinando inferri ex Scriptura.

121. *Resp.* Ipse Wolzogenius salis habet « ut per legitimam ratiocinationem et consequentias ex ea eliciatur. » Cælerum licet haud tot verbis in Scriptura mysterium proponatur, Pater dicitur Deus. Filius Deus, Spiritus sanctus Deus, et unicuique person® perfectiones divina tribuuntur, et unus Deus alte praedicatur. Quum alioquin Pater a Filio, Filius . et Pater a Spiritu sancio distinguantur, perspicuum fit Patrem , Filium , et Spiritum sanctum, licet inter se distinctos, cumdem esse Deum, et proinde tres esse in una Dei essentia personas. Accedit publica el solemnis Ecclesiae praedicatio, fides , et cultus , divinæ revelationis documenta indubia.

125. *Obj.* 9. Adeo sunt discordes Trinitatis vindices in discrimine inter essentiam el personam definiendo , et ipso dogmate explicando , ut pateat nec ipsos nosse quid dc ea credendum sit.

126. *Resp.* Constans est omnium Catholicorum doctrina el fides, 1res in Deo personas a se invicem dislingui, scd eamdem numero liabere substantiam. Dogma non pendel a vocibus quibus doclores scholastici noliones aliquas definiunt : nec est qui valeat tantum arcanum accurate intellectu complecti. Quod si prolestantici quidam Trinitatis vindices in ipsis notionibus discordes videantur, eorum sententia nihil possunt public® ct notissimæ fidei Ecclesi® praejudicare. Omnes ea docente novimus quid credendum sit, quamvis nemo majestatis supremæ abyssum scrutari possit.

127. *Obj.* IO Distinctio inter essentiam et personam gratis lingitur : nam persona nihil est, sed substantia intelligens persona dicitur. Igitur 1res person® in una essentia absurdum quid præsefernnt. 1

128 *Resp.* Persona quidem non est aliquid essenti® additum, sed ipsa essentia inlelligens quæ subsistit ·. attamen ex eo quod triplex sil ratio subsistendi, essenliæ unitas non tollitur, nec subsistentia vacuum lit nomen. Fatemur alioquin unicuique essentia naturali unicam esse subsistentiam ; scd quum, Deo ipso docente, noverimus eum Pairem esse, ct Filium , et Spiritum saucium, *unum* tamen, unam scilicet essentiam divinam ; 1res subsistentias , seu triplicem subsistendi modum necessario agnoscimus : nec mirum naturam divinam omne in rerum natura longe excedere.

129. *Obj.* II. Si subsistenti® plures essentiæ divinæ tribuantur, nulla erit ratio qua earum numerus certo definiatur. *

130. *Resp.* Dei revelatio est unica et sufficiens ratio qua subsistentias divinas definiamus. De ipsius natura nil nisi eo docente nosse gloriamur.

131. *Obj.* 12. Subsistentia modus tantum est, non res aliqua : modum autem in Deo cogitare est nefas.

132. *Resp.* Modus , quo sensu vulgo intelligitur, accidens quoddam sonat, formam scilicet mutationi obnoxiam sed modus subsistendi ad essentiam divinam refertur, adeo ut hæc necessario subsistat in Patre, et Filio, el Spiritu sancto. Accurate ct profunde Augustinus : × In Deo autem nihil quidem secundum accidens dicitur, quia nihil in eo mutabile est . nec tamen

(I) Vide Wokugenii Occhr. c. if.

(1) Ibid. C. T.

omne quod dicitur, secundum substantiam dicitur. Dicitur enim ad aliquid , sicul Palor ad Filium, cl Filius ad Patrem, quod non esi accidens : quia ct ille semper Filius, el non ita semper quasi ex quo natus est Filius, ut ex eo quod numquam desinat esse Filius, Pater non desinat esse Pater ; sed ex co quod semper natus est Filius , nec coepit umquani esse Filius Quod si aliquando esse coepisset, aut aliquando esse desineret Filius, secundum accidens diceretur. » '

135. *Obj.* 13. De distinctione inter naturam et subsistentiam silet Scriptura, quæ nec explicat relationes Patris, el Filii, et Spiritus sancti ; quas tamen adeo enucleate evolvunt Theologi, ut dogma de Deo trino undequaque tueantur.

131. Λι·.φ. Patrem, Filium, cl Spiritum sanctum, unum Deum Scriptura·, prædicanl, plurimaque tradunt quæ ad rclalioucs personarum perlinent : his innixi, certissimisquo divinæ traditionis documentis, Theologi dogma luentur. Non est autem exigendum , ut distinctiones quas adhibent, ad subtiles hærelicorum argumentationes diluendas, ipsis verbis in Scripturis enuntientur.

135. *Obj.* 14. Ex dogmate Trinitatis, prout a Catholicis tenetur, sequitur personarum mutua immanentia,myiXa-ι>·7ιγ a Græcis, *circumincessio* a Latinis dicta : hæc vero absurdis scatet ; nec quid hujusmodi a Christo traditum , qui Patrem in se, et se in Patre esse aflhmans, nil aliud insinuavit quam arctam el strictam voluntatis et amoris conjunctionem : quomodo discipulos secum conjungi voluit « sicut lu Paler in me, el ego in te, ut el ipsi in nobis unum sint. » s

136. *Rcsp.* Nihil absurdi in eo quod Pater in Filio, Filius in Patre, et Spiritus sanctus in utroque sit, incOabili quodam nexu, et subslanliæ unitate. Profecto non semel, nec obiter, sed magna cum vi, id affirmavit Christus, quum enim se et Patrem unum este afllrmassel, Udem operibus postulavit.· « Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis quia Paler in me est, et ego in Patre. » ' Hæc ad unitatem naturæ referri liquet. Postulanti Philippo ut Pater illis ostenderetur,«dicit ei Jesus iTanio tempore vobiscum sum : cl noncognovisits me? Philippe, qui videt me, videt el Patrem. Quomodo lu dicis ; Ostende nobis Patrem? Non creditis quia ego in Patre, cl Pater in me est?Verba, quæ ego loquor vobis, a ineipso not loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Non creditis quia ego in Patre, et Paler in me est? » ' Non quælibcl amoris et voluntatis conjunctio sufficit, ut quis censeri possit Pa lrem videre, Filio viso ; sed una ulriwque natura facit, ut alter in allero sil, idcoque videatur, quatenus inter-ris licet. Longe superat unitas tucc illam quam Christus Apostolis apprecatur, quæ quum pr ius non extileril, ad naturam referri nequit, sed a<l graliæ donum, quo corda affectu conjunguntur : nec mirum hanc exemphn suo longe inferiorem esse.

137. *Obj.* 15. Deus essentialis el personalis inducitur prodigiosa quadam distinctione, ut dogma Trinitatis incolume sit. Sic nomen *Deus* de unaquaque persona sejunctim prædicatur. personaliter, uti aiunt ; simpliciter vero designat essentiam divinam lotam Trinitatem.8

158. *Reap.* Non repugnat ut Dee> vocetur diversa ratione, prout subsistentias divinas, vel naturam re-

p) L. v. <te Trin. c. v. n. 8.

(î, Join. vii. ii. Vide Wolwgen. Deci. c. vi. Juin. i. 58.

(4) Ibid. xiv. 0.

(5) Wohogen. Deci. c. vii·.

spicii. Simpliciter qnidcni persaepe désignai divinam naturam , quæ utique est lota Trinitas : sed Deus Paler désignai eamdem naturam speciali sub respectu , quatenus subsistit fons totius divinitatis. Nihil hic prodigii, a quo ratio divinitus illustrata abhorret; sed silissimum mysterium, quod naturam creata? omni praestantem designat.

139. *Obj.* 10. Per annos saltem quatuor millia Deus unicus colebatur, quin de tribus in co personis quis cogitaret. Aliusne nobis colendus erit Reus ?

140. *Reap.* Idem Deus nobis et omnibus, quotquot spiritu ct veritate coluerunt, per omnia retro sxcula. Eum unum adorarunt, rejectis falsis diis , el ejus naturam omni cogitatu humano superiorem agnoverunt. Non cos penitus latuit plurcs in Deo esse personas, quum plurima hujus dogmatis indicia in veteribus Scripturis reperiantur. Cæterum quod hæc veritas non omnibus fuerit proposita ea claritate qua Christus eam revelavit, ostendit divina? Sapientia? œconomiam illi hominum xlati ct conditioni accommodatam ; sed idem est Deus, licet clarius cognitus, ipso Filio ejus unigenito , qui est in sinu Patris, enarrante.

141 *Obj.* 17. Quæ de Deo unico in Scripturis dicuntur, non potuerunt ab iis ad quos directa sunt intelligi nisi obvio sensu, de Ente omnino singulari. De distinctione Ens inter el personum , quæ posteriori ætate inducta est, necogiiare quidem potuerunt. › *

143. *Resp.* Obvio sane sensu accipienda sunt qua? de Dei unitate dicuntur : sed simul necessario cogitandum cum omnem aciem mentis effugere, el infinito intervallo res omnes creatas superare. Qui primi revelantem Deum audierunt, vel revelationis facti sunt participes, nequaquam de eo sicut de rebus creatis cogitarunt, sed arcanum divinæ essentiæ toto animi obsequio coluerunt. Distinctio inter essentiam et personam , quod ad voces allinet. est posterior ; sed Pater, Filius, el Spiritus sanctus, in unitate naturæ divinæ colebantur, saltem ex quo tempore Christus iis invocatis baptismum perfici jussit. Non igitur 1res personx in uno Deo coli cieperunt, quando voces detinilx sunt, et usu Ecclesix sancita», ut haereticorum argutiis obviam icetur.

143. *Obj.* 18. « Trinitatis dogma ad hanc formulam revocare licet : Deus Paler ut Spiritum sanctum sese per Jesum Christum hominibus manifestavit. » Ita Wegscheider. *

144. *Resp.* Dogma divinum non est humano arbitrio immutandum, sed toto mentis obsequio recipiendum. Profecto Deus Paler non se ut Spiritum sanctum revelavit : nam Spiritus sanctus a Patre procedit, et Filio rogante mittitur , ut discipulos consoletur, et edoceat. Quæ coacervat Wegscheider testimonia de Deo unico, summo, adorando , nil obstant ; nam trium personarum mysterium proponitur, salva unitate divinæ naturæ. Quod autem ipse Jésus Deum coluerit, s^que a Patre legatum eoque minorem etiam professus fuerit, alias explicuimus, ad humanam referentes naturam pleraque qua? objici a Socinianis consueverunt.

143. *Obj.* 19. Persona, nisi sil vnntnn mentis figmentum, est aliqua perfectio, vel aliqua perfectione constituitur : et quidem distinguitur a divina natura; secus, quum natura sit communis, unaquxque persona *alius* includeret, et tolleretur omnis personarum distinctio. Attamen nulla esse

(I, Channing's Ordination Sc'rinuu.

(9) J ». Apud f'errvneiim lracl.de Tniiilat· o. M.

potest perfectio a divina natura distincta, hæc enim necessario omnem complectitur perfectionem. Ergo persona, vel personalis relatio *in divinis* est purum putum figmentum.

146. *Rcsp.* Personalis relatio est quidem perfodio, sed relativa, non absoluta , ct a natura divina *virliialiler,* uti dicunt Scholastici, non rc distinguitur. Hæc necessario habet omnem perfectionem absolutam, imo el relativam, non ita tamen ut relatio tollatur, quæ personas inter sc distinguit, quamvis unaquæque totam et eamdcm naturam divinam habeat. Relatio illa personalis non novam includit perfectionem, a naiura distinctam , sed est respectus personarum ad se invicem; Patris relatio ad Filium non potior est perfectio quam Filii ad Patrem, sed alia aliam necessario excludit, quamvis quidquid absolutæ perfectionis in iribus personis sil, iis sil commune; communis quippe est naiura, quæ omnis esi perfeclio. Non igitur mentis est figmentum personalis illa relatio , quam, Deo docente, certo novimus.

141. *Obj.* 20. Illud certissimum rationis principium : q/zæ *sunt, eadem uni tertio sunt eadem inter se,* adversatur manifesto Trinitatis doclrinæ : « Tres illæ persona· divinæ realiter inter se distinct», realiler sunt idem uni cuipiam rei, nempe essenliæ divinæ. Ergo person» illæ très realiter inter se distinct», inter serealiler sunteædem.»1

148. *Resp.* Nullatenus adversatur : nam person» divinæ in una essentia conveniunt, et unaquæque idem est Deus. Relatio personalis in comparationem non venit : est enim specialis subsistendi ratio, ideoque quamvis quælibel persona habeat totam divinam essentiam, non tamen est alia persona; ipsa quippe relatio distinclionem constituit. Cæterum si quid obscurum, et cum rationis principiis vix conciliandum , in dogmate hoc videatur, de divinis arcanis, et de essentia divina præscrlim , non est humano modulo judicandum. Pulchre Cyrillus Alexandrinus dicit : « Si nihil inter nos et Deum est discriminis, divina nostris metiamur. » *

149. *Obj.* 21. Trinitatis nomen in Scripturis non reperitur, nec in seri ptis Patrum,Aposlolicorum qui dicuntur, nec aliorum qui cos proxime secuti sunt : quod argumento est ipsum dogma Apostolis, el Patribus duorum priorum sæculorum ignotum fuisse; vox enim primum occurrit apud Theophilum Antiochenum tertii saxuli scriptorem.

150. *Resp.* De voce haud agitur,sed de mysterio trium in uno Deo personarum, quod in Scripturis reperiri liquet cx baptizandi formula, et ex celebri versiculo cpistolæ Joannis, ul interim de innumeris testimoniis quæ Filium ct Spiritum sanctum speciatim respiciunt sileamus. Apostolici Patres trium personarum mentionem certe fecerunt. S. Ignatius M. ad Magnesianos scribens, ait : « Studete igiturul conformemini in dogmatibus Dominici Apostolorum - - - - in Filio, et Patre, et Spiritu. » 3 Hermas Filium el Spiritum sanctum commemoravit, huneque in similitudine sub Filii imagine intimum Patris consiliarium, ei corporis quod Filius assumpsit conditorem exhibuit. ' illustria etiam in Ignalii et Polycarpi martyrio data sunt fidei de iribus in uno Deo personis testimonia. Hæc quum præsio sini documenta, constat dogma Trinitatis agnitum fuisse a rei christiauæ initio Vocem non videtur Theophilus invenisse , qua ulitur potius tamquam re-

tu Crelliu» I. ■ sed. i- c· '· P- -»'▌cil. ct reluUlus i l'elaviu Je Triiiitxlc I. iii. c. i«. §. liv.

ta) L. xi. in Juunneni. (S)tC. xtii.
(4) L. iii. simii, ix. c. xii. xiii.

cepla cl usujam trita animadvertit scilicet 1res dies quæ præcesaerunt liiiiiinarium creationi , imagines esse Trinitatis, Dei, ejus Verbi, ejiisqiie sopienliæ, qua voce designabant veteres nonnulli sanctum Spiritum : r»r»« tien *tir ryialtr, re ·>(», κοι re* Aq .» âpre, *in* r»r *fiQiar* avr«. 1

151. *Obj.* 22. Si dogma trium personarum m uno Deo fuisset ab initio rei christianæ in Ecclesia celebre , nullus fuisset locus concertationibus de divina Christi natui a : negantes enim slatini damnati essent, utpote qui lotum fidei fundamentum , notissimum omnibus mysterium , evertebant. Attamen dc ea vehementer disputatum novimus: nec ausi sunt Patres Nicæni aliquid de Spiritus sancti divina natura, quam pariter negabant Ariani, decernere. Ergo nonnisi paulalim dogma illud invectum est, Nicienis Filium Deum prædicanlihus, Conslantinopolitani Concilii Episcopis Spiritum sanctum eo dignantibus honore.

152.fttfp.Fuit quidem omni tempore, ab ipsis rei christianæ exordiis, celebre in Ecclesia trium personarum in uno Deo mysterium : ideoque damnatus est Arius stalim ac illud violare ausus est, Filii supremæ majestati detrahendo Cælcruni quum variis artibus celaret vel commendaret errorem, plures a fidei simplicitate abduxit. Quod de Spiritu sancio nihil decreverint Nicæni Patres, contigit, quia de Filio tota erat concertatio ; nec nisi obiter, el per consequentiam , Spiritus sancti divinitas impugnata est. Idem impraesentiarum contigit : Unitarii enim contra Filium praesertim pugnant,adeo ul tota controversia eum respicere videatur. Non igitur mirum Nicænos Patres nihil Symbolo dc Spiritu sancio adjecisse, quum ad damnandum praecipuum errorem toti essent intenti. Cæterum insignia laudavimus testimonia fidei primævæ , que ostendunt vana esse de dogmatis pro gressu figmenta.

133. *Obj.* 23. Unaquæque persona divina dicitur a Theologis propriam habere voluntatem , propriisque fungi muneribus. Pater mittit Filium , nec ipse mittitur Filius mediator est, came assumpta, quin Paler, vel Spiritus sanctus liat homo. Ilxc entia distincta plane denotant.

151. *Resp.* Unicuique personæ quasdam tribuuntur relatione personali innixa : sed omnes actiones quæ *ad extra* dicuntur, scilicet quæ res creatas respiciunt, sunt iis communes. S. Cyrillus Alexandrinus ad rem ait : « Definientes, quia una Deitas est, ideo omne consilium el operationem , quamvis uni personæ accommodetur, æqualiter tamen toti (ut sic dicam) Trinitati necessario tribui. Non enim division operaiur naiura divina, quamvis propria unaquaque Trinitatis persona subsistere vere credatur. » * Quum personalis relatio vera sit, de unaquaque persona rite affirmantur quæ ea innituntur. Filius a Patre procedit, ct ideo ab eo mitti dicilur, ut originis relatio una cum assumptione humana naturae indicetur. Pater autem nequaquam mittitur, quum a nemine procedat, et humanam naturam non assumpserit. Quod autem Filius assumpserit carnem, Paire vel Spiritu sancto eam non assumente, contigit quia conjunctio facta non est in ualura divina , sed in Filii persona. Ita rem se habere ex divina Scriptura novimus, quæ Verbum carnem factum docet, quin de Patre aut Spiritu sancto id alicubi affirmetur. Si hæe mens humana vix percipiat, non ideo de iis quæ revelavit Deus dubitandum est.

155. *Obj.* 24. Purus putus Platouismus est illud Trinitatis mysterium , quod liquet cx eo quod ejus vindices

(I| Ad Autolycum I. ii. n. ia.

(9) In Join. I. if. c. «i.

fateantur el contendant Platonem Trinitatem docuisse.1

1Ü6. *Res/).* Immane est discrimen inter Platonis . et Platonicorum triadem , el mysterium Christianum , uti colligere est ex ipsis scriptis in quibus conati sunt quidam , zelum habentes , sed non secundum scientiam, Trinitatem a Platone agnitam ostendere : r« α)α£«ι, vv SCU Ct -ψvX· χοσ/zeu apud philosophum occurrunt , sed longe alia vis tribuitur vocibus his, ac Iribus quas colimus divinæ nature personis. Jam animadvertimus *mentem* seu *Verbum* ei esse æonem quemdam a summo Deo creatum , quo usus est instrumento in cæleris creandis. * *Anima* autem *mundi* non Spiritus est ille divinus Patri et Filio æqualis, sed substantia Spiritu ct materia constans, et ante mundum creata.5 Ipsi qui magno studio laborarunt ut eurn Christiani dogmatis auctorem ostenderent, fassi sunt ejus placita non omnino doctrinæ nostra esse conformia, sed similia ; quatenus ille ex antiquissima generis humani traditione, vel ex Judæorum libris arcanum illud colligere, vel suspicari potuit.1 Sed melius inter somnia reponitur tota trinitatis Platonica? notio.

CAPUT IV.

DE VERSICULO JOANNIS.

157. De authentia testimonii ex Epistola Joannis desumpti, quo ad trium personarum distinctionem et unitatem probandam usi sumus, specialius agendum censemus : illud enim prorsus rejiciunt Unitarii el Rationalist®, assentientibus etiam haud paucis inter Protestantes qui mysterium Trinitati agnoscunt, nonnullis hærendo prodentibus." Bingelius, Luiheranus,qui ante saeculum floruit, judicio et cruditionc insignis , illud vindicavit. i'j Et Catholicis Ricardus Simon , temeritate opinionum notatissimus , illud authenlicum osse negavit; sed lota Tlieologorum natio contra sentit. 7 De eo nullum spectale Ecclesiæ decretum hactenus prodiit : sed Vulgata Scripturarum versione conlinelui , solemniter legitur in Missa, ideoque inclusum censetur Tridentino decrelo quo libro» sacros cum singulis suis partibus amplecti jubemur sub anathematis pffoa « Si quis autem libros ipsos integro» cum omnibus suis partibus, proulii Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata editione habentur, pro sacris el canonicis non susceperit , anathema sit. » 8 Sunt qui, Tridentina auctoritate moli, *externa* aulhcntiam , ex Ecclesiæ scilicet usuel probatione derivatam , ei necessario tribuendam existimant : liberum alioquin censentes de ejus *interna* autheolia , utrum scilicet in Joannis autographo fuerit, judicium. 9 Caeterum non hæc nobis arridet distinctio : non enim Ecclesia decernendo velle videtur aternam quamdam vim apud fideles sacris scriptis tribuere, nisi quaterna agnoscit et declarat iis inesse vimi Spiritu sancio derivatam. Seposita autem impraesentiarum Ecclesiæ auctoritate, quæ apud Rationalistes el(Ini larios flocci fit, ea breviter perpendemus momenta quæ ad veram illiu» loci lectionem dignoscendam valeauL

138. Dum de lectione vera agitur, cri·

I Vide Kidd on the Trinity Prop. x»iv. p. 538. Citai Cudwortb el Ogilvie.

(2) Pelavius de Trinit. I. c. i. Alii nonnisi verborum sine ecnsu congeriem in Platonis triadevident.

;5) Vide Dicl.de Tbéol. par Bergier.art. *Trinité*.

(1) Kidd : · With us much r.ccuracy as could be expected , all things considered, v p. 510.

(5) Horne , *Introduction* , vol. iv. p. ii. cb.« Bloomfield in locum.

(6) Novum Testamentum , Apparatus p. IU-

(7) Hug non euam prodit mentem. *Uinleil»».* ii th. J. h. § 153, not. (8) Sess. iv.

(U) Dissertation sur le fameux passage de Jean, *lliblede Vente.* vol. xxiii. art. ii. p. ML

lici consueverunt *externa* subsidia adhibere, et *interna* spectare indicia. Codices manuscripli textus , præserlim vetustiores, versiones anliquæ, et citationes quæ in Patrum operibus occurrunt, ve! in decretis Pontificum , ct Conciliorum, externa sunt subsidia, quæ utiliter adhiberi possunt ad genuinam dignoscendam lectionem. Interna Indicia ex orationis serie desumuntur; ea enim plerumque anteferenda est lectio, qua oralio sibi constet.

159. Referente Hug, versiculus de quo est quæstio , in solo codice Græco Monlforliano, seu Dubliniensi , in collegio SS. Trinitatis Dublinii servato , reperitur; 'qui ad sæculum quintodecimum, vel quarlodecimum , refertur. Codex *Cyprius,* qui eum continet, a Perronco memoratur. Complulenses BibUorum editores eum in codice aliquo reperissc liquet : nam in Bibliis ab ipsis editis repcriuir.

160. In Concilio Lateranensi, anno 1215 habito , cui aderant Græci , versiculus ille cilatur, veluti ex canonica Joannis Epistola : quod autem post alium versiculum de Spiritu, aqua , ct sanguine adjicitur, « sicut in codicibus quibusdam invenitur, » ad ultima verba « et hi tres unum sunt, » refertur: desunt enim in vetustis codicibus ; sed prior versus integer tamquam Joannis indubie citatur.

101. Equidem apud Graecos veisiculum illum diu antea obtinuisse, ex eo inferre licet, quod apud ipsos, schismate jam a nobis per tot sæcula divulsos, obtineat, etiam in Liturgia : invcrosimile quippe est eos a Latinis eum mutuatos esse post schisma, vel retenturos, nisi per plura antea sæcula locum habuisset in codice sacro , el indubiae agnitus fuisset auctoritatis.

10i. Retrogradiendo ad octavum pervenimus sæculum , quo certe extitit *Prologus ad Scripturas*, qui nomen Hieronymi præscferl, quique inter præfationcs Hieronymianas illo sæculo et sequenti recensitus reperitur. Auctor illius, quisquis fuerit, infideles translatores arguit quod versiculum de Patre , Verbo, et Spiritu sancio consulto omiserint. 1 Hornius fatetur a sæculo saltem septimo apud Latinos versiculum hunc obtinuisse.s

103. Septimo floruit sæculo S. Maximus, Abbas Gonstanlinopolilanus, qui anno 66-2 martyr obiit. Auctor censetur dialogi contra Arium olim Athanasio tribuli , in quo refertur eum, itinere in Africam instituto , hunc retulisse versiculum , quem in codicibus Africanis repererat : « Nonne in 1er, beatissima nomenclatura fidelibus datur *(baptismus) ?* adde his omnibus, quod ait Joannes : *Et hi tres unum sunt* « *itiK tr* r« *tf<9/*ζαχαρία *'utparit Sitirxi nir irivrtif,* irjur i· rsvrsir *itârn* φἀηιι, «al «i rpîir r» «» liyit. Codex Vlllgatæ VCFsionis nuper repertus in monasterio Bcnodiclinorum Cadensi, Neapolim inter et Salernum , qui ad sæculum septimum pertinet, judice Angelo Mai, versum hunc habet. '

I6l.Cassiodorus,dignitate praetoriana illustris, deinceps monachus , medio quinto sæculo natus,quique ad sæculum fere vitam protraxit,magnam posuit industriam , monachorum adhibita opera , ut collalis Græcis codicibus emendatissimus sacer textus haberetur; jussitque ut in ambiguis locis « duorum vel trium priscorum emendatorumque codicum auctoritas inquireretur. » Recensuit tamen hunc versiculum , nulla dubitatione de ejus audientia indicata. s Tanti viri judicio el le-

, (I) Einlcilung, I ih. h. iv. § SS, p. 167.

(!) Inter opera S. Hieronymi , t. i. p. I0S7 , in nola *a,* edit.Valler».

|3) Home, Introduction, vol. iv. p. ii. ch. iv.

ft) Perrone de Trin. c. ii. n. 9i. Not.

(5) Vido Completione» Ciwiodorii in loe. cun» noti» Maflci.

Mimonio certiores sumus cum jam *quinto sæculo* authenticum habitum *fiiissc.*

165. Enchorius. anno 434. laudat hunc versiculum : « Numerus ternarius refertur ad Trinitatem in Joannis Epistola : Tres sunt, qui testimonium dant in cocio, Pater, Verbum , et Spiritus sanctus; et 1res sunt qui testimonium dant in terra , Spiritus, aqua , cl sanguis. n 1

166. Marcus Ccledensis, in fidei expositione ad Cyrillum directa, idem laudavit testimonium : « Nobis unus « Paler, » ct unus « Filius » ejus, verus Deus, el unus « Spiritus sanctus,» verus Deus, et hi « *1res* unum sunt ; » una divinitas, et potentia, et regnum. Sunt autem « 1res personæ, » non duæ, non una. » a

167. Phæbadius, qui floruit quarto sæculo medio, disputans contra Arianos :« Dominus:« Petam, » inquit, « a Patre meo , et alium advocatum » dabit vobis. » Sic alius a Filio « Spiritus » sicut alius a Patre « Filius. » Sic tertia in Spiritu, ul in Filio secunda persona : unus tamen Deus (omnia) quia 1res unum sunt. » s

168 Hæc quæ recitavimus testimonia probant versiculum saeculis quinto et quarto jam innotuisse in Galliis, in quibus præfuenml Eucherius et Phæbadiusrin Italia sæculo saltem quinto,Cassiano vivente. De Hispaniis habetur codex vetus Hispalensis versionis Ilie· ronymianæ , Gothicis litteris exaratus , qui cum continet. ' Igitur antiquitatem hanc saltem apud Occidentales versiculo nemo poterit denegare. Jam voro dû *recensionum* principio , apud rccentiores celebrato, agendum est

169. Imprimis animadvertendum io. xtnm Græcum , prout in primo o| secundo saeculo circumferebatur, »i« *infarir* a criticis appellari, cumque i privatis quibuscuinque plurimis mendis et mutationibus censeri corruptum, ' Hujus vetustissima' editionis nullum superest exemplum quod Epistolas atholicas habeat.e

170. In codicum usu recentiorescritici *familias* quasdam , quas vocant *recensiones,*distinguendas docent:Mi. stimant enim in praecipuis Ecclesiis codices fuisse, caelerorum veluti m. emplaria , quos plerique imitabantur et describebant. *Alexandrina* igitur *rtcensio* codex Alexandri» adhibitus dicitur, ad quem referuntur plurimi exemplaria illi plerumque consoni. Hunc a Clementc Alexandrino , ct Ori· gene , el deinceps ab Alexandrinis et Ægypliis usurpatum dicunt. *Ocridentalis* designata est *recensio* ab Afrit, Italis, Gallis , aliisque occidcnlalibm adhibita, quam Tertullianus ct Cypriinus in suis citationibus secuti sunt *Constanlinopolitana recensio* vocat» quæ in patriarcham Constanlinopolilano latissime est propagata. Hæc n Griesbach huc transtulimus. ' Audit est recensionum numerus ab aliis criticis novissimis. *Africanam* familiam a caeleris distinctam admittendam es» contendit Perroneus , post Wiseman, haud levibus adductis argumentis. 8

(I) Jn libro formularum Spiritualis intclligcntite , c. xl. n. 3.

(i) Inter opera Hieronymi , I. ix. p. 73,oil.ab Ilornio , vol. iv. p. ii. di. v. $ iv. p. 4Sl.

(J) Contra Arianos , c. xlv.

(4) Cf. Joseph UlanchiniVindiciæ Canonicarum Script. Vulgate, lat.edit. vol. un. in fol. Rome , 1740, p. Î03.

(B) Ilug.Einleilung. 4. h. § 2i.

(6) Ibidem . § 54.

(7) *Conspectus poliorum observationum* mb *caram,* prætixus N. T. G. I. i. p. is. Ilug rem *sionem* Ilesychii per JEgyptum obtinuisse, U ciani Consûniinopoli, cl late per Oriente·. Origenis in I'alæstina censet. lias vero retour nes , veluti textus vulgaris emendationes, «r suito susceptas putat , Hieronymo auciort.Kit leilung, h. iv. g 3G.

(8) Tract, de Trinitate , c. ii. prop ii. 09.

ΠI. En est *recensionum ,* seu *familiarum* utilitas, si criticos audiamus, ut de lectione dijudicandum sil, non ex codicum numero ; plurimi enim codices ex eodem desumpti exemplari instar unius habendi sunt, sed ex recensionum consensione : magnum quippe est primæ lectionis indicium, si in vetustis codicibus diversarum recensionum inveniatur. Hæc non omnibus placuerunt, nec carent difficultate : attamen quum apud plerosque recipiantur, ea admittenda non repugnamus. Illud autem haud praetermittendum quosdam extare codices *anomalos,* quos ad nullam recensionem referre licet.

172. Sed ad recensionem Africanam ut veniamus , Wiseman censet versionem latinam Scripturarum in Africa primum prodiisse, sæculo saltem secundo; nam præ manibus eam habuit Tertullianus. Equidem quum Italis plerisque sermo Græcus esset familiaris, et nemo ex Patribus ante Tertullianum Latine scripsisse noscatur, verosimile est Africanorum causa , ulpote non adeo Græce callentium , versionem primum factam : quod ex illius regionis *idiotismis,* qui in antiqua versione Latina abundant, satis comprobatur. Africana autem versio e Græco codice, vel illius, vel prioris saeculi, facta sit necesse est. Ergo si constet versiculum hunc in Africana versione repertum fuisse, antiquissimæ recensionis auctoritas ei favebit. Jam vero luculenta præsio sunt testimonia , quibus id ostenditur.

175. Tertulliani celebris est locus : « Connexus Patris in Filio , ct Filii in Paracleto, 1res efficit cohaerentes, alterum ex altero ; *qui 1res unum sunt,*1* non unus : quomodo dictum est : *Ego el Pater unum sumus* , ad substantiæ unitatem, non ad numeri singularitatem. » ' Quamvis verbis perspicuis non laudet versiculum de quo agitur, voces illas « *Tres unum •nint,* n non casu , sed consulto usurpasse censendus est, tacite citando Scripturam, pro Patrum more. Quod autem adjungat, ad unitatem illam explicandam perlinet : 1res enim unum sunt, juxta Joannis de testibus dictum, ea prorsus ratione qua Christus se ct Patrem unum dixit, scilicet substantial unitate. Tertullianum autem recurrere consuevisse ad Gnecos fontes constat, nam adversariis aliquando eorum objicit auctoritatem «Sciamus plane non sic esse in Græco authentico , quomodo in usum exiit per duarum syllabarum aut callidam aut simplicem eversionem. » ' Licet igitur inferre præ manibus eum habuisse Græcum codicem, in quo voces illae de Patre, Filio , et Paracleto referebantur.

174. Cyprianus, Griesbachio ipso judice , eadem qua Tertullianus usus est recensione : testimonium autem controversum procul dubio plus semei laudavit. « Cum *tres unum sint,* quomodo Spiritus sanctus placatus ei esse potest qui aut Patris aut Filii inimicus est? » ' Manifestius adhuc : » Dicit Dominus : « Ego et Pater unum su- » mus; » et ilerum de Patre, et Filio, et Spiritu sancto scriptum est : *Et hi tres unum sunt.* » ' Hæc plane est consueta ratio citandi Scripturam, et accurate respondit vocibus Græcis : ἓvr it rpiîr «» ■. 9 QUO(1 autem UOIlnulli voluerint mysticam interpretationem vocum de testibus terrenis illic excogitare, simplici et obvia· orationis serici repugnat. Nec moramur Facundum Hermianensem, sæculi sexti scriptorem, 7 qui Cypriani inter

(I) *Sint,* in «liquo codice legitur.
(I) L. adr. Praicam, c. xiv. alia* uii,
(J) L. de monog. c. «i.
(4) Ep. ad Jubajan.
(5) L. de unit. Eccl. c. iv. (β) Vet
(7) Facundus, Conitanlinopoii «nben». e»ui

pros admitti nequit, tenu obstante, sicili el antiquiore aliquantulum interpreto Fulgenlio, qui montem Cypriani felicius assecutus est.

I7o. Augustinus a plerisque censetur manco usus ftiisse codice, vel Africana ct Itala versiono vicissim : nam mysticam octavi versiculi explicationem semel adhibuit ; alias versiculum septimum visus est laudasse. Ctotcrum in mysticam illam interpretationem excurrit, quum Filium ac Patrem unius esse naturæ contenderet ex Christi verbis : « Ego cl Pater unum sumus; » et provocaverit adversarium , ut aliquo exemplo ostenderet res diverse) naturæ unum dici : quumque sibi objiceret spiritum, aquam et sanguinem unum dici, licet natura discreparent, respondit ea ad Patrem, Filium, ct Spiritum sanctum potius referenda. * Alias tamen haud obscure priorem versiculum adhibet : • Pater et Filius unum sunt. Ita etiam Spirilus sanctus unum cum cis est: *quia hæc tria unum sunt,* » * « Hi sunt 1res lestesčt *tres unum sunt,* quia unius substanti» sunt. »5 « Deus itaque summus cl verus cum Verbo suo et Spiritu sancio, *quæ tria unum sunt.* > ' Hæc plane non casu fortuito dicta sunt, sed pro Patrum more, quo Scriptura verba consueverunt laudare. Igitur videtur Augustinus versiculum de quo quæstio legisse in recensione qua utebatur, et ad translatum sensum verba sequentis versiculi retulisse , ul objectioni adversarii obviam iret. Accedit « codex manuscriptus operis Inscripti *Speculum,* quod S.Augustini creditur, nuper repertus in bibliotheca Sessoriana, qui quidem codex antiquissimus est, atque, ut creditur, sæculo vii., Africanus pari, ter. » '

I7G. Vigilius Tapsensis, anno circiter 484 , cum etiam citat ; · Sicut et in hoc exemplo veritatis , in quo nomina personarum evidenter sunt 0$. tensa, et unitum nomen divinitatis, clause est declaratum, dicente Joanne Evangelista in epistola sua *: Tres sum qui testimonium dicunt in cœlo, l'aitr, cl Ferbum, ct Spirilus : et in Juu Christo unum sunt ;* non tamen uηκ est,quia non est in his una persona.·· Alias omittit illas voces *in Jesu Christo,* quæ commentationem sapiunt,β simpliciter dicit scriptum a Joanns: « et hi tres unum sunt. »7

177. Illustre est, et extra omnes dubitationis aleam positum , testimonium quadringentorum ct sexaginti Episcoporum Africæ, qui, anno 484, Carthaginensi Episcopo Eugenio preside , convenerunt, llunncrico Vandalorum rege Ariano jubente , ul fidem Scripluræ testimoniis tuerentur. Bi versiculum illum adduxerunt, velsii indubiæ apud omnes auctoritatis: «Π adhuc luce clarius unius divinitatis esse cum Patre et Filio Spiritum sanctum doceamus , Joannis Evangelist? testimonio comprobatur. Ait namque: *Tres sunt, qui testimonium perhibui in cœlo,Pater, Ferbum, et Spirilusanctus , et hi 1res unum sunt.* » Ita refert Victor Vilensis. 8

jam e patria, usus videtur manco codice, ideoque conjectavit Cyprianum mystic® induisisse interpretationi, quum voces de testibus cœlestiboa in codice præ manibus non reperisset.

(I) L. ii. adv. Maiimin. Arianum, c. tt.

(i) L. iv. de Trinitate, c. χι. η. »9.

(8) Contra Maximinum, I. ii. n. 8.

De Cir. Dei, I. v. c. ii. *

(s) Wiseman : « *Tvo* letters on some controversy concerning 1· Jnhn , v. 7. etc. > Home, 18M. Essays vol. I. Conjicit Perroneus doybti recensione usum esso Augustinum, Afnau scilicet et Itala , cl in hac defuisse versiculo·· sed conjectura hac non est opus , si quis tdnt tat animum ad rationem cur mystica ititerpr» tatione semel usus sil Augustinus.

(6) L. i. de Trinitate.

(7) L. vii. in Bibiioth. PP. Ed. Lugd. I. «

(8) Hist, persec. Vanda). I. iii.

178 Fulgentius, Episcopus Ruapensis anno 307 creatus, fidei insignis vindex contra Arianos, quibus favit Thrasimundus, Vandalorum rex, sic loquitur : « In Patre ergo, ct Filio, et Spiritu sancto unitatem substantis accipimus, personas confundere non audeinus. Reatus enim Joannes Apostolus testatur, dicens : *Tres sunt qui testimonium perhibent in calo, Paler, Ferbum, ct Spiritus sanctus: el hi tres unum sunt.* Quod etiam beatissimus martyr Cyprianus in Epistola de Unitate Ecclesiæ confitetur, dicens : Qui pacem Christi et concordiam rumpit, adversus Christum facit : qui alibi prælcr Ecclesiam colligit, Christi Ecclesiam spargit. Atque ut unam Ecclesiam unius Dei esse monstraret, hæc confestim *testimonia de Scripturis* inseruit : Dicit Dominus, *Ego et Paler unum sumus :* et iterum de Patre, Filio, et Spiritu sancio scriptum est : *Et hi 1res unum sunt.* Non ergo ex liibus partibus unum colimus Deum, sed Apostolicæ fidei regulam retinentes, perlectum consempilernum Filium de perfecto el sempiterno Patre, sine initio genitum, cl potestate non imparem, ct natura fatemur æqualcm, sanctum quoque Spiritum non aliud fatemur esse quam Deum ; nec a Filio nec a Paire diversum, nec in Filio nec in Paire confusum. » *

179 Illud igitur pro comperto habendum censemus exii lisse versiculum de quoquæslio in recensione Africana, et m vetustissima versione Lalina, in Africa facta, sæculo sallcm secundo : quod sane magno aulhenliæ indicio est.

ISO. Cætcrum non dissimulamus eum desiderari in quibusdam Lalinæ seu Jtalæ versionis exemplaribus, unde factum ul nonnulli Paires Latini eum praetermiserint. Illud contigisse verosimile est, quod Itala versio vel ex codice Græco in quo casu desiderabatur facta sil, aliquanto recentius versione Africana, quando scilicet Græcæ lingum notitia non adeo vulgariserai apud Italos : vel potius quod Africana versio ad Italiam translata codici hujusmodi Græco fuerit accommodata. Cæterutn injuria fuisse sublatum, vetustioris codicis, cx quo Africana versio facta erat, nos suadet auctoritas, sicut et sermonis contextus.

181. Necessario admittendum videtur versiculum illum ab antiquitate vu.de remota codicibus plerisque Graecis defuisse ; nam ideo in versiombus plerisque, ct Patrum scriptis desideratur, Sed hujusmodi in re plus valere debet unius recensionis African» auctoritas, ct eorum.qui ea usi sunt Patrum, quam codicum et Patrum exterorum : quia *positivum* testimonium negativo argumento longe plerumque prævalet, quod de testimoniis ex epistolis catholicis desumptis præserlim dicendum est, quum pauciores supersint codices quibus continentur, el rarius a Patribus citentur. Quod autem nequidem citari consueverit a plerisque occasione concertationum de divinis personis, probabilem satis admittit explicationem ; quod scilicet vel de Christo Deo, vel de Spiritu sancto plerumque agebatur, et præsto erant plurima de utroque specialia testimonia. Post utriusque divinitatem vindicatam, celebrius evasit dogma Trinitatis . ad quod probandum jure optimo adhiberi consue vil. Prætcrea constat rariora fuisse epistolarum catholicarum exemplaria, ideoque contingere facile potuisse, ut Patres plures codicibus, in quibus deerant, uterentur, vel exemplari aliquo in quo versiculus ille desiderabatur. Obvia quidem est ratio qua omissio contigerit; difficile e contra concipitur, quomodo, nemine reclamante, in textum inductus fuerit versiculus, et in publico documento adhibitus.

(t) In lib. resp. contre Arianos. Sic etiam lib. de Trinitate c. 4. ct in dofens. Odei sd». Pinlsta.

182. Equidem ul intelliganlurquæ dc omissionis occasione dicturi sumus, præstat textum ipsum lectoris oculis subjicere.

ari rptir îiffir μβρτιφιΰîΗΓ II ri! ttfiat? ,
« ħ»p, i Aiycr , »ei rt i)nr Ππνμα.
ta! avril il rpîir <r *tlri.*
**< rftir îitfn ii juaprupivirlr Ir rï y» ,
ri irMÎ/ia, «ai ri vfapi »«î ri ἀιμα.
tu îi rpiir «k ri Ir nVo.

185. Ex verborum similitudine facile poleral, ut palet, omissio contingere, quum scribentis oculus a voce paaprupivirtr prioris versiculi ad eamdem vocem in posteriori transferretur. Plurima omissionum exempla quæ simili ratione occurrerunt, omnibus qui codices manuscriptos tractarunt nola sunt.

184. Quod si voces intermediae textui addilæ censeantur, illud vel consulto contigisse dicendum est, vel casu fortuito ; pia quadam adnotalione c margine in textum translata. Nemo facile affirmabit additionem consulto factam : nam interpolator illud sibi proposuisse videretur, ul trium personarum in unitate divinæ nature dogma probaret; sed eam inserendo sese adversariorum telis objecisset, fraude facile detegenda. Vix cogitari potest adnolationem pio animo in margine factam, casu in textum inductam ; nam si voces t» r, y» « fa terra » exlilerint, prior versiculus voces quibus respondent ·» r? «P»»? « in cœlo » continens, ad textum pariter perlinere necessario agnoscendus erit, ne mutilus videatur. Quod si eas abfuisse placeat, quum in nonnullis desiderentur codicibus, mirum est interpretem voces illas « in cœlo » suæ inseruisse adnotalioni, vel de Patre , Verbo, cl Spiritu sancio cogitasse. quum spiritus, aqua, cl sanguis nullam ad eos relationem , saltem ordine illo servato, innuant. Spiritus sanctus spiritui textus respondere posset : Filius homo factus sanguinis nomine quodammodo exhiberi ; sed quomodo aqua, quæ medium occupat locum, Patri» præbcret notionem ? Non igitur adnolalionis speciem versiculus septimus præsefert

185. Præterea si voluti additio rejiciatur prior versiculus, dura illa loquendi ratio, nullam idoneam ob causam, adhibita videbitur, quod spiritu», aqua et sanguis testes exhibeantur, Grammatices neglectis regulis ; teste» enim masculino genere, illa autem neutro, in Graeco idiomale, occurrunt. « Dici debebat : «ui *pnfrvfwri* » uti animadvertit Glassius : 1 quod autem subjungit, Apostolum uti masculino gencre quia de iis « tamquam de personis loquitur, » non satisfacit : nam series orationis non postulabat ut tamquam person® inducerentur, nisi præcesserit mentio eorum qui testes ei person® sunt. Figura congrua oral, el ratio Grammatices regulas negligendi obvia, ut a testibus coelestibus ad testimonia in terra data transirclur.

186. Pergit Apostolus : « Si testimonium hominum accipimus , testimonium Dei majus est : quoniam hoc esi testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.· Jam vero si prior ille versiculus admittatur , omnia constant : nam Pater de Filio testis exhibetur, coelitus emissa voce, dum baptizaretur ; imo Verboel Spiritu sancio pariter cum Patre testantibus. Quod si omittatur, nonnisi obscure spiritus , aquæ, el sanguini; testimonium ab Apostolo veluli Dei testimonium indicabitur. Igitur intrinsecis rationum momentis innititur Vulgata lectio.

18". Id sane non praetermittendum 1res testes cœlesles appellari ea ratione qua Joannes consuevit, quam facile neglexisset commentator aliquis

(I) Can. xix. Philologia sacra.

vel interpolator. · λ·>«γ *Verbum* a Joanne in Evangelio designatur. Ipse etiam cœlilus data deChristo testimonia a Patre ct Spiritu sancio retulit; el voces illas Christi quo unilas naturædcflaralur : « Ego ct Paler unum sumus.» Hæc styli el vocum concordia suam vim habet, ul Joanni versiculus ille tribuatur.

I8H. Favent igitur versiculo interna indicia ct externa argumenta gravissima, ex usu solemni Latinorum et Graecorum, sicut el cx Africana recensione seu versione antiquissima, ct aliis capitibus, quæ recensuimus , derivata.

CAPUT V.

DE PROCESSIONIBUS DIVINIS.

189. *Processio* , uti jam diximus, est origo, seu emanatio unius personæ divinæab alia, seu a duabus aliis : ita tamen ul persona procedens extra naturam divinam non exeat ; est enim communis eadem omnibus natura. *Immanens* idcirco processio nuncupatur, quia manet in divina essentia, juxta illud Christi : « Pater in me est, et ego in Patro. »1* Pater qui a nemine procedit « fons supersubstantialis Deitatis n « ab antiquo scriptore , qui diu Dionysius Areopagita habitus est, nuncupatur. Duæ tantum in Deo processiones sunt, Filii scilicet a Patre, Spiritus sancti a Patre et Filio. *Æternæ* hæ sunt, *substantiales,* et *necessaria. Mctaphysica* etiam dicuntur, eo quod nullam inducant mutationem, subjectioncmve : nec enim persona procedens altera est ullatenus inferior.

100. *Generationis* nomine designatur processio Filii a Patra. Cæterum recte monet Gregorius Nazianzcnus : « Tuas illas fluxiones et divisiones, cl sectiones prius abjice, aede incorporea illo natura, quasi dc corporea disputare desine. Atque ita fortasse dignum aliquid generatione divina concipere animo queas. » 8« Credis genitum esse? ne quaeras quomodo. ° '

191. *Processio* simpliciter vocatur origo Spiritus sancti. « Distinguere inter illam generationem , et hanc processionem , » ait Augustinus, « nescio, non valeo, non sufficio. » ' Idem fatetur Joannes Damascenus : « Generationem inler ct processionem discrimen intercedere edocti sumus : cæterum quis sil hujus distinctionis modus, prorsus nescimus. » * Aquinas aliquid explicationis causa proferre audet : « Verosimilis ratio cur Verbum dicatur el sit genitum, potius quam Spiritus sanctus, est quia Verbum procedit per intellectum , qui precise quatenus est intellectus perfectissimus vim habet producendi terminum similem in natura : e contra Spiritus sanctus procedit per voluntatem, quæ sumpta precise quatenus est voluntas perfectissima parem vim non habet. »7

Controversia de Spiritus sancti processione relatio.

192. De Spiritus sancti processione magna exarsit controversia Græcos inter et Latinos. Eum a Patre procedere in confesso apud omnes est : id enim Christus clarissimis verbis docuit,· ct Concilium Conslanlinopolitanum L agnovit, Symbolo sic recitato : « Qui ex Patre procedit. » Synodus Calccienasis anno <M", Toletana III. anno 589, et IV. anno G33, et XI. annoG73, in fidei professione agnoverunt Spiritum

(I) Joan. x. 38.

(t) L. de divini· nominibus c. 2. Scriptor hic floruit sæculo serto incuntc'. Nomen non fraude , »eJ quod Dionysii sapientiam imitari sibi proposuerit , adeptus est, judice Gorrcs.

(3) Oral. xxxr. (i) Dasii, hom.nix.

(5) L. ii. contra Maximin, c. xi».

(0) L. i. do fide orthodox. *C.* 8.

(7) I.p. <|. 27. art. 2.

(8) Joan. xv. 10.

sanctum ellam a Filio procedere, sed nihil Symbolo addiderunt. Contigit deinceps ul adderentur voces : « Filioque, » quodægre tulerunt Græci. Anno 767 in Concilio Gcnliliaccnsi prope Parisios, Constantini Copronymi legati cum Episcopis Gallis ea de rc disputarunt. Anno 899 sanxit Concilium Aquisgrancnse additionem earum vocum, quam tamen improbavit Leo III. Antea oarndem improbaverat Joannes VIII. non tamen quod Spiritum sanctum a Filio procedere negaret : nam legalia Græcis dixit Leo · posse ulnimquc fieri, «1 seu utraque ratione cani Symbolum ; sed quod additio periculum dissidiorum afferret, et a supremo tribunali haud manaverit. Huic acquieverunt postea Pontifices, adeo ul ante saeculum elapsum Photius Nicolao 1. id criminis loco objecerit.s

193. Schisma a Pholio , Constantinopolifanæ sedis invasore , cœplum, clpostea sedatum, renovavit undecimo sæculo Michael Cærularius, camdem inter alias praetexens rationes. Redierunt Græci ad unitatem anno 1274 Concilio Lugdunensi ; sed deinceps iterum lapsi, anno 1439 pacem in Concilio Florentino iterum inierunt, huic definitioni subscribentes : « Definimus quod Spiritus sanctus ex Patre el Filio aeternaliter csl, el essentiam suam , suumque esse subsistens habet ex Paire simul el ex Filio, el ex utroque aeternaliter tamquam ab unico principio, el unica spiratione procedit. ·.. « Definimus insuper explicationem verborum illorum « Filioque » veritatis declarandae gratia, el imminente tunc necessitate, licite ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam. » Dolentium Græcos, Marco Epliesino suadente, brevi in schisma prolapsos, quod adhuc durat.

194. Quum htec apud nos non agitetur controversia , ' salis erit aliqui recitare Catholici dogmatis documenta, et difficultates præcipuas breviter diluere. Filius se missurum Spiritum sanctum sæpius dixit, quæ ratio loquendi *in divinis* originem indicat: « Cum autem venerit Paraclilus, quem ego mittam vobis a Patre : » * « mittam eum ad vos. »K De iis quæ Filii sum accepturus dicitur, quod originem etiam denotat : « Illo me clarificabit, quia de meo accipiet, ct annuntiabit vobis. Omnia quæ habet Pater, mei sunt. Proplcrca dixi : quia de meo accipiet ct annuntiabit vobis. »6 Saepius etiam dicitur Spirilus Filii, utique quii de Filio procedit. « Cum venissem autem in Mysiam , lentabant ire Bitty niam, cl non permisit cos Spirilus Jesu. » 7 ◇ Misit Deus Spiritum Filiisui in corda vestra. »8 Patres, etiam Græci, processionem a Filio satis clare agnoverunl. S. Basibus : « Dignitate secundum esse a Filio , ut qui ab illo esse habeat, el ab ipso accipiat, cl annuntiet nobis, cl omnino ex illa causa pendeal pietatis sermo tradit. » ' S. Epiphanius : « Jam vero cum Christus ex Patre credatur Deus ex Deo , et Spiritus ex Christo, sive ab ambobus;ut Christus his verbis asserit : « Qui i Paire procedit; »el, « Hic de meo accipiet. n '° Spiritus sanctus igitur, juxli Epiphanium, *ab ambobus* est. Id iterum dicit, et propugnat paulo inferius. S. Cyrillus Alexandrinus :

(1) T. ii. Cone. Gall. p. îït.

(îj In epistola encyclics cil. a Pelavio de TriniUle l. vii. c. iii. § iii.

(5) Episcopales palam nobis liac in rc asscnliunlur : « The Holy Ghost, proceeding from the Father and the Son , is ol one substance , Majesty and Glory , «ith the I ather and the Son very and eternal God. · Art. vi. Concinunt Vresbyleriani Confession of Faith, ch. ii. § iii. Mclhodiil Baptislœ, pro more, illos hosque imitantur.

14) Joan. XV. 16. (t>) Ibid. xvi. 7.

(0) Ibid. xvi. 14. (7) Act. xvi. 7.

(8) Gal. iv. o.

(3) L. iii.contra Eunomium.

(<0) In Anchorato No. 07. No. 71. Vide 6 hær. Ixxiy.

* Quamvis enim Spiritus in substantia propria sit, quatenus Spiritus est, et non Filius ; est tamen ab ipso non alienus. Profunditur autem ab ipso, non minus profecto quam ex Deo et Patre, w!*

195. Alia plurima fîræcorum el Latinorum Patrum testimonia apud Pelavitim videre est.5 Id insuper animadvertendum nonnullos dicere Spiritum procedere ex Patre *per* Filium. Sic -Cyrillus Alexandrinus : fy» il tfMÿqiîr r» * *5· irarpsr <ti' wpaXrô/nrsi : « Sanctum vero Spiritum appellabis , qui ex Deo Patre per Filium naturaliter profunditur. » 3 Jam vero nulla est ratio cur *per* Filium Spiritus dicatur procedere, nisi Filius, una cum Patre, illius principium sit.4

196. Quod Scriptura dicat eum a Patre procedere, non dicat pariter, eadem verborum formula , eum procedere a Filio, non obstat ; nam aliis verbis idem dicit : nempe, cum a Filio mitti, de eo quod est Filii accipere, et Filii esse Spiritum.

197. Quod ad Symbolum Conslantinopolitanum attinet, merito adjectum est Spiritum sanctum a Paire procedere , ut ejus divina natura vindicaretur contra Macedonii impietatem. De ejus processione a Filio nihil dictum, quum Macedonius eum a Filio creatum assereret : quapropter ambiguitatem voces de processione a Filio pali poterant , et hærcsi favere.

198. Concilium quidem Ephesinum statuit « alteram fidem nemini licere proferre, vel conscribere, ac componere, praetercam quae definita est a sanctis Patribus Nicææ congregatis cum sancto Spiritu ; » modum imponere volens novis fidei formulis, sub qiiibus hæresis latere facile potuit : se<l hominibus singulis, non Conciliis vel Ecclesiæ lex illa est imposita ; eadem scilicet est semper Conciliis œctimcnicis ct Pontificibus summis auctoritas , quæ Nicæno cl C.onslantinopolitauo primo fuit, fidei dogmata antiquitus tradita pleniori Symboli explicatione contra hæreses novas vindicandi et luendi. 8

CAPUT VI.

I»E VOCIBUS THEOLOGICIS.

199. De vocibus pluribus, quas passim Theologi usurpare consueverunt, de hoc mysterio tractantes, jam diximus; quædam supersunt explicandae.

200. *Relatio,* in divinis, esi ordo, seu respectus, unius personæ ad alteram. Aliæ sunt *communes* iribus personis , uti sunt *identitas, œipialitas :* aliæ *personales,* quæ scilicet ex processionibus oriuntur. Qualuor numero hæ sunt : *paternitas,* scilicet, *filiatio. spiratio activa,* el *spiratio passiva.* Paternitas est relatio Patris gignentis ad Filium quem gignit : Filiatio est relatio geniti ad genitorem : Spiratio activa est relatio Patris et Filii ad Spiritum sanctum, quem ambo, instar unici principii, spirando producunt : Spiratio passiva est relatio Spirilus sancti ad Patrem el Filium. Relationes hæ reales sunt, secus nulla esset personarum distinctio. Cæterum celebre est axioma Anselmi : « Omnia in divinis sunt unum el idem, ubi non obviat relationis oppositio. »

201. *Circumincessio,* Græcc <7ir, dici solet de mulua personarum divinarum in se invicem cxislentia, vi

(I) Ep. ad Nestorium.

(ij !.. vii. de Trinitate c. iii. (3) L. ii. dialog.

(t) Vide 1'etavium de Trinitate I. vii. c. xvi.

(5) Concilii hoc decretum in medium afferre consueverunt Protestantes , ut articulos Tridcntinos rejiciant : ipsi Umcn novas condideram fidei professiones, cl plurimos eicogiUroruul articulos de quibus silet vetus Symbolum. Nobiscum insuper profitentur Spiritum ijnctym rh ire Eilioque procedere.

scilicet nninræ unitatis : * Non creditis quin ego in Paire, ct Paler in me est? » ' Hinc S. Fulgentius : « Totus esi Paler in Filio ct Spiritu sancto, totus Filius in Paire ct Spiritu sancio, ct lotus Spiritus sanctus in Patre et Filio, η 12

202. Jlfissio de divinis personis prædicatur, habita ratione processionis, et relationis alicujus ad crealuras. De Patre igitur numquam dicitur, quia a nemine procedi! ; de Filio autem saepe , sicut ct do Spiritu sancto.

203. *Nomina propria* ea sunt quibus personæ distinguuntur : Paler, scilicet, Filius, et Spiritus sanctus. *Appropriata* nomina ea sunt quæ omnibus licet conveniant, uni alterive plerumque tribuuntur. Sic prima persona *Pater noster* et *Creator* præsertim dicitur.

204. *Filius* Verbum vocatur, estque imago Dei invisibilis.8 *Spiritus sanctus* vocatur *amor* Patris ct Filii, *donum* etiam *Dei.* Ei tribuuntur quæ bonitatem divinam præcipue commendant : v. g. conceptio Christi in utero Virginis, hominis sanctificatio. Omnia tamen opera divina *ad extra,* uti aiunt Theologi, communia sunt tribus personis.

205. De tanto mysterio loquentes , cavendum ne n recepta et Ecclesia probata ratione loquendi recedatur: facile enim error obrepere posset. *Unum* rccle dicuntur tres personæ, sed non unus. *Unica* ct *singularis* Del essentia dicenda non est, ne persona plures negari videantur. Nec personæ dicendae sunt *unitas* vel *conjunctio,* ne compositionis notio subsit. Ea de causa *multiplex* vel *triplex* essentia non est nuncupanda ; sed usus habet ut Deus *trinus* dicatur, ob tres in una essentia personas , unde el *Trinitatis* nomen. Paler *alius* est a Filio, non *aliud,* diversa quidem persona, sed eamdem habens essentiam. '

206. *Nomina absoluta concreta substantiva* singulari tantum numero usurpanda sunt : unus igitur est Deus, unus Dominus : sed *adjectiva* afllciuni personam, ideoque plurali numero dici possunt. Absoluta concreta aliquando referuntur ad essentiam : « Deus fecit mundum. » ° Aliquando respiciunt personam aliquam divinam, præsertim Patrem : « Sic Deus dileiit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. » 6

Hæc dixisse sufficiat de altissime mysterio, quod adorare potius quam scrutari praestat.

(1) Joan. air. II.
(2) L. de fide ad Pelrutn c. i.
(3) Coloii. i. IB.
(4) Vido Aug. tract, xxxvi. in Joan. n. i.
(8) Ad. xrii. 24.
(0) Joan. iii. IG.

TRACTATUS VU.

DE REDEMPTORE.

PBÆN0TAHDA.

I. Plura de Messia tradidimus in tractatu *de Revelatione .* quibus multa adjecimus dc Christo Deo disserentes : attamen plura supersunt dicenda , ut quæ in hominum salutem perfecit, intelligantur. Eum Salvatorem et Redemptorem, qui genus humanum interitu liberavit, Christiana agnoscit Ecclesia, peccatum sua morte expiatum et deletum prædicans : cumque, ab initio pnedictum, fide cl spe quotquot vixerunt justi amplexos fuisse doccl. nationalist® autem , qui plerique prophetiam , ct lotum Redemptionis mysterium exsibilant, nullam hujusmodi spem veteribus hominibus fuisse contendunt. Sunt qui dicunt apud Judaeos post imperii Israelilici in duo regna divisionem, ct varias clades , ortam esse opinionem spemque de thcocratiæ instauratore egregio aliquo c Davidis stirpe, qui regno antiquum restitueret splendorem, oriundo. Cæterum negant cum divinitus promissum, vel in salutem hominum missum. Judaei plerique eum temporalem ducem et liberatorem, etiam Christi Jesu tempore, venturum sperabant, quin dc spiritualibus bonis satis cogitarent. Attamen non omnis horum notio evanuerat; nam apud Samaritanos ipsos Pentateucho tantum utentes, expcclabatur totius veritatis magister, imo el mundi Salvator. ' Spem autem venturi Messi® foverunt constanter Judaei : nec nisi no vissime aliquis eorum scriptor eam abjecit, de singulari aliquo duce ne gans esse promissionem, sed de libertatis vindicibus identidem suscitandis. Nostrum igitur est Redemptorem ostendere promissum fuisse, qui, diaboli solutis operibus, veritatis magister, ct salutis dux generi foret humano.

ti) Ju.w. iv. 42.

CAPUT I.

DE REDEMPTORIS EXPECTATION.

Propositio.

Redemptor homini lapso promissus est, el cultorum Dei expeclatione perpetuo celebratus.

2. *Probatur ex Scripturis.* Gencscos tertio capite Deus serpentem dicitur allocutus : « Inimicitias ponam inter te et mulicrcm, ct semen tuum ct semen illius : ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. » * Serpentis voce designari nou animal tantummodo, sed daemonem potius, qui ejus opera usus est, colligitur ex ipsa tcntalionis narratione, qua exhibetur loquens, suadensque Ev;e ut divinum mandatum violei : nec enim animal id suasisse existimandum est. Apocalypsis nullum dubitandi locum relinquit : « Projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui voca-

(t) Vers. 15.

tur diabolus, cl satanas. » · Diabolo fldscribit *Sapicnliœ* auclor hominis interitum : « Invidia autem diaboli mors ntroivit in orbem terrarum. » * Christus idcirco cum homicidam ab inilio designat.8 Apud Judæos 'JVjnpn ti/njn *serpens velus*, dæmon consuevit vocari. ' Ergo traditio, tum judaica , tum Christiana, dæmoncm tcntalionis auctorem agnoscit, et poenam proinde in eum latam.

3. In serpentem quidem, ulpote dromonis instrumentum, sententia etiam lata est, et ut reptaret in terra jussum ; sed ex occasione summte illius detestationis qua homines serpentes aversantur, et insidiarum quas hi illis struunt, prædixil Deus inter dæmoncm et mulierem, et inter daemonis semen, impios scilicet homines, qui instar seminis habentur, 8 et inter mulieris semen, inimicitias perpetuas, et mulieris de serpente triumphum. Ipsa conculcatura erat serpentis caput, semine ejus peccati morlisque futuro victore. Calcaneo seminis, nempe humanæ naluræ a Verbo assumptae, insidias morlemqiie moliturus eral dæmon; sed id in gloriam triumphi cessurum eral. Data est igitur promissio redemptoris, qui sauciatae naturæ mederetur, et cum ingenti daemonis ignominia , ejus comprimeret potestatem. 1

4. Abrahæ promissio explicatius facta est: u Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. » 7 Isaaco cl Jacobo renovata est, iisdem fere verbis. 8 Illam autem omnium gentium benedictionem ad justificationem,quam gentes in Christum credentes assecuttiræ erant, referi Apostolus : < Providens autem Scriptura, quia ex fldo juslifical Gentes Deus, prænunliavit Abrahæ : Quia benedicentur in te omne» gentes. » 9 Semen autem singulan numero ad insignem illum Abrahæ filium referri docet Apostolus, cujus auctoritas apud Christifldcles obtineat neccsse est; ut inierim prælcrmillimus eam rationem interpretandi apud Judæos usitatam , qui, quum Scripturas ex Spiritus sancti inspiratione exaratas crederent, nec voculam vacare mysterio haud immerito censebant. « Abrahæ dicta; sunt promissiones,et semini ejus. Non dicit:El seminibus, quasi in multis : sed quasi in uno : El semini tuo, qui est Christus. » '° Ægre assenlimur Hengslenberg docenti Apostolum hanc interprolationem *possibilem* esse tantum tradere , quum voci tanta vis haud necessario insit :11 quamvis demus cun ex eventu promissionis singulari numero enuntiatæ vim adnotare, quæ alias non foret omnino ineluctabilis.

S. Nulla verisimilis assignari potest ratio qua gentes universæ in Abrahæ posteris benedicerentur, prœter Redemptoris adventum. Temporales «limitâtes in Chananæos ab Israelites derivatae sunt : non igitur ea ratione benedictae sunt gentes, sed spiritualibot acceptis beneficiis. Quod autem veri Dei cognitio eorum opera sit aliquatenus diffusa inter vicinas gentes,pro missioni amplissimae non ; respondet Inaniter autem quidam conati sunt textum explicare de ratione qua gentes se beatas prædicarcnl, Abrahæ, Isaaci, et Jacobi instar ; nam liquet ex verbis vaticinii ipsas genios bene-

ti) Apoc. xii. 9.
(i) Sap. c. ii. 24.
(3J Joan. viii. 44.
(4) · Das enldeckle Judenlhum, » vol. i. p. 812, Eisenmenger auctore, quein citat Ilengslcnberg.
(G) Mattii, xxiii· 33. Joan. viii. 44.1. Joan. iii.
(G) Plura præclara dc boc vaticinio apud Ilengstenberg videre csL *Chrisiology vol. i.* č * *p.* 2S. *Vertionis Anglicœ.*
(7) Gen. xii. 5. xvii. 18. xxii. 18.
(8) tbid.xxvi. 0. xxviii. 13. 14.
(9) Gal. iii. 8. (10) Ibid. 10.
(H) Chrislology ch. ii. *promîtes lo the Pilin' ardu* , p. 4v,

dicendas, fruitliras scilicet maximis beneficiis , insignia cujiisdiim ex Patriarchis prognati opera.

0. Moyses prophetam sui instar divinitus suscitandum prædixit populo : « Prophetam de gente tua , et dc fratribus tuis , sicut me , suscitabit tibi Dominus Deus tuus : ipsum audies. » [1] Hic non quilibet propheta, nec vatum series, sed quidam singularis propheta , qui instar Mosis Deum inter et populum foret sequester , quique quæcumque mandaret Deus loqueretur, designatur. HincJudæi veteres dc Messia explicuerunt, [1] qui propheta » idcirco vocabatur. [*] Apud Samaritanos viguit ea tides de Christo venturo , qui plenam rerum omnium quæ ad salutem spectant impertiretur notitiam. Jesu mulierem Samaritanam , dc cultu Deo grato, et saluti profuturo, edocente , ipsa animadvertit, communem suæ gentis expectalioncm prodens : • Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus),cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia. » ♦ Hæc verbis vaticinii respondent : « Ponam verba mea m ore ejus, loquelurque ad cos omnia quæpræcepero ci.» s Petrus fidenter Moysen eo loci de Christo locutum dixit. 8 Paler ipse coelestis ei testimonium tulit, eumque audiendum jussit : « Ipsum audite. »7

7. Innumera sunt Psalmorum,Isaiæ , et aliorum Vatum loca quæ Redemptorem Christum annuntiant, justiliæ et salutis auctorem , quæ magna cum eruditione nuperrime illustravit Hcngslenberg. Psalmo secundo celebrat Vates regem a Deo inunctum , cui frustra gentes regesque restiterunt, divina domandi potentia. De rege singulari agi, Isracliticis r.Tlcrisque omnibus regibus longe superiori, constat ; agnoscitur enim Dei Filius, a Deo vere genitus, et universarum gentium imperio donatus. « Dominus dixit ad me : Filius meus es tu , ego hodie genui te. Postula a mc, et dabo tibi Gentes ha'redilalem tuam , et possessionem tuam terminos terrae. » Nihil est in historia Davidis, Salomonis, vel alterius regis Judaici, quod his aliisque Psallis verbis respondeat, adeo ut necessario quærendus sit singularis quidam rex, cujus gloriam celebravit David. Eum justiliæ et salutis auctorem esse ex Psalmo facile colligitur ; nam ad ejus cultum invitantur reges, ne a justitiæ semita penitus abscindantur. « Servite Domino in timore : el cxultate ei cum Iremore. Apprehendite disciplinam , (Hebraice *osculamini,* scilicet, osculando *adorate filium}* nequando irascatur Dominus, et pereatis de via justa. · Adeo Christo omnia hujus Psalmi verba congruunt, ut Eichhorn id fateatur. ·

8. Psaltes dc Redemptore, tamquam rege viclore, qui dilectam sibi assumit sponsam , canit et egregias ejus virtutes , et imperium amplissimum el æquissimum celebrat : ■ Speciosus forma præ filiis hominum , diffusa est gratia in labiis tuis :. . . specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede , et regna, propter veritatem et mansuetudinem,et justitiam : cl deducet te mirabiliter dextera tua. . . Sedes tua Deus in sæculum sæculi : virga directionis virga regni tui. » · Nec Davidi, ncc Salomoni tanta congruunt elogia; nec de regis terreni sponsa dici poterant quæ in Psalmo

(I) Dcut. iviii. <5.

(?) Id fatetur Ilcrtholdt do ortu Thcol. Jud. p. <09, Cil. a Ilengslcnberg, *Chriltotogy,* Dent. 18, p.09.

(8) Joan. vi. 14.

(4) Joan. iv. te.

(5) Deut. iviii. <8.

(0) Aci. iii. M.

(7) Maith, ivii. S.

(8) Biblioth. der Bibl. Literal, i. MI. Berthold! etiam de ortu Theolog. Ilebr. p. IM. BoiemUller in *ia* edit, citati a Ilcngitenlx-rf , p. 83.

(9,1 Psalm, iliv.

hoc «le regina praedicantur. Describitur plane imperium amplissimum « super omnem terram, n quod aequissimum foret, el aeternum. Ergo celebratur illeOlim promissus , in quo gentes universae benedicenda forent.

ii. In Psalmo Ixxi. regni illius beatitndoet amplitudo depingitur: «Judicabit pauperes populi, ct salvos faciet filios pauperum : et humiliabit calumniatorem. Et permanebit cum sole , et ante lunam, in generatione et generationem..................Oriclur in diebns ejus justitia, ct abundantia pacis : donec auferatur luna...................... Adorabunt cum omnes reges terræ : omnes gentes servient ei. . . . Et benedicentur in ipso omnes Iribus terræ. » Ilæc certe designant singularem quemdam regem, universis gentibus bona largientem.1

10. Chrislum Dominum suum summi honoris Jehovæ participem exhibet David , victorias ejus dc hostibus , et amplissimam discipulorum multitudinem, cum Sacerdotio perpetuo cclcbrans. « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis. . . . Juravit Dominus, et non pœnitebil cum : Tu cs sacerdos in æternum secundum ordinem Melchiscdcch. » * Hæc plane denotant summum regem , sacer(lotio in hominum salutem functurum,

11. Salutem hanc universis hominibus ex Christi ærumnis et morte orituram prædixil Psaltes , has accuratius recensens. « Foderunt manus meas elpedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. << - - - « Narrabo nomen tuum fratribus meis : in medio ecclesiæ laudabo te. . . . Reminiscentur el convertentur ad Dominum universi fines terrae : el adorabunt in conspectu ejus universae familiae Gentium. »8 Hæc non Davidi, nec alii cuiquam convenire noscuntur, prwter humani generis Redemptorem.

12. Sæpius sacrificium pro mundi salute oblatum, veteribus victimis re. jeclis, canit David : » Sacrificium et oblationem noluisti : aures autem perfecisti mihi. Holocaustum et pro peccato non postulasti : tunc dixi : Ecee venio. In capite libri scriptum est de me, ul facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, cl legem tuam in medio cordis mei. Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna. » ‘ Hæc Iledemptorem annuntiant se victimam offerentem, ut quæ de eo in legis volumine prædicta sunt a Moyse, implerentur cl divina celebraretur justitia in Ecclesia omnium gentium. Chrisiianis Apostolus Paulus locum dubitandi non relinquit. 8

13. Isaias verbis maxime perspicuis singularem illum virum , qui peccata omnium sua morte deleret, celebravit, Prophetarum more, rem veluti jam peractam contemplans : « Ipse autem vulncratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. . . posuilDominusincoiniquilatemomnium nostrum . . . propter scelus populi mei percussi eum - - - in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, ct iniquitates eorum ipse portabit . - - - ipse peccata mullorum tulit, el pro transgressoribus rogavit. » o Hæc Vati, vel alteri cuiquam non conveniunt, prater illum ab omnibus Vatibus celebratum, qui omnium hominum est Redemptor,

1-1. Danieli etiam prædixil Angelus peccati deletionem et justitiæ regnum, adveniente Christo duce : « Sepluaginta hebdomades abbrevialæ sunt super populum tuum , et super urbem sanctam tuam , ut consummetur prevaricatio , cl finem accipiat peccatum,

(4) Vide Ilengstenbcrg in P». p. 98.
(») Pe. cix. (S) P». «i-
(q Px.xxxix.
(8) Ileb. x. S.
Isaiœ liii. Vide Hengstcnbcrg, *ChruteloQ* vol. i. p. 807.

et deleatur iniquitas , et adducatur justitia sempiterna , cl impicatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum. Scito ergo , et animadvert»· : Ab exitu sermonis,ut ilenim tcdiflcetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem el hebdomades sexaginta duæ erunt : et rursum ædificabitur platea , et muri in angustia temporum. El post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus. " * Liquet adventum singularis illius ducis designari, ct peccatorum remissionem pluribus declarari rationibus. Expectabatur igitur Redemptor , peccata deleturus et pactum cum multis facturus, cos sibi beneficiis et legibus devinciendo.

15. Alia omittimus , quum ex testimoniis allatis manifestum sit eam fuisse justorum sub Veteri Testamento fidem spemque certam, venturum tandem aliquando quemdam divinitus promissum, qui peccatis remedium afferret,et benedictionibus populum Israeliticum, imo gentes omnes, repleret. Posteriores Judæi temporalis felicitatis spem una cum spiritualibus bonis conjungebant ; nec tamen prophetæ , docloris, et Salvatoris dotes Messiæ quem expectabant tribuere desinebant, donec , spe diu frustrati, nonnulli, ad Christianis molestiam creandam , omnem prorsus notionem Redemptoris abjecerint. *

16. Accedit aliarum gentium e primaeva revelatione derivata traditio : qua de causa desideratus cunctis merito prædicatur, 5 quamvis plerique nonnisi subobscure cum qui carum mederetur malis divinare potuerint. Job inter Idumaeos et Arabes spem quam fovebat Redemptoris prodidit : • Scio quod Redemptor meus vivit, ••i in novissimo die de terra siirrecturus sum : et rursum rircumdabor pelle mea. et in came mea videbo Reum meum. . . . Reposita est hæc spes mea in sinu meo. ▮ *

17. Apud Persas traditionis hujus vestigia occurrunt : Vt/rhrn enim medius colitur inter *Oromanien* , boni principium , et *Jrimanuim,* anciorem malorum. Alia apud alios populos orientales reperire est indicia : imo Prideatix recte affirmavit opinionem Mediatoris penes omnes populos obtinuisse. '

Objectiones diluuntur.

1R, *Obj.* I. Moyses plane intelligent dus est de odio quo hominum genus serpentes insequerentur: nam animalis dotes moresque describit,el mulieris semen , scilicet posteros, serpentis semen percussurum dicit, nihil prorsus de victoria de dæmone reportanda insinuans. Ad singularem hominem referri non potest quod de semine mulieris, scilicet de omnibus ejus posteris, prædicatur ; nec diabolo semen nisi perabsurde tribui. Dicendum igitur serpentem fructum comedentem oceasionem praebuisse mulieri ea secum reputandi quæ Moyses, sub mytho Orientali, refert : indeque ingeniose excogitatam fabulam de pœna serpentis , in terra reptantis.

19. *Resp.* Nil obstat quin dc serpente et dc diabolo Moyses inielligatur : de serpente quidem, tamquam instrumento, dc diabolo vero totius tenlationis auctore. Tota sermonis series cogit ut serpentem adhibitum esse fateamur; nam ita ferunt verba ipsa, quæut obvio accipiantur sensu, suadent cætera quæ de hominis conditione narrantur. Nullum quidem allegoria?

(I) D. ii. 94. Vide eruditas Hengstcnbcrgi animadversiones, *Chritlology,* vol. ii. p. 994.

(·) Schoettgenius antiquiorem llebrirorum ideam de Messia illustravit in Horis hebraicis et talmodicis , tom. ii. l. i. c. et.iii., ei loto libro iii. cit. a Perrone. Vide eliam llcngvtenberg *Mim-*

(5) Agga-i ii. 8.

(«) Job xii. 92.

(S) Hiat, dea Juif· i. p. I. ». I. ▮ «'·· · P»

Vide etiam llcngslenbcrg, *Cfiritlology,* rb. i.p. 14.

datur indicium, quam arbitrio confingere non sinit ulla oxegeseos šacra regula.Cælernrti diabolum interfuisse, totius doli artificem, liquet ex constanti gentis Judaic® traditione, quam Apostoli , imo el Christus, sua auctoritate sanxerunt, cuique relatio ipsa favet ; nec enim suspicari licet serpentem unquam vi sua naturali protulisse voces , vel ratiocinando mulieri persuasisse crimen. Quod autem Câbler, Eichhorn, aliique colloquium hoc fletum contendant, uIEvæ cogitationes, viso serpente, exhibeantur, ingeniose quidem excogitatur, sed repugnante tota narratione, quæ historiæ, non poeseos, rationem habet. 1 Quod dæmonis mentionem non fecerit Moyses , sapientissimo procul dubio consilio contigit, forsan ne superstitioni apud Orientales late vigenti de serpentis cultu videretur quodammodo patrocinari. De genere hominum universo licet interpretari promissionem, quatenus dæmoniaca in omnes potestas compressa esi, sed unius singulari virtute et potentia. Hinc Apostolus, ad hunc locum manifesto alludens, dicit: « Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter, n 2 Et alias : « Semper triumphat nos in Christo Jesu. n » Semen autem diaboli impii haud inepte dicuntur. Sic Christus ipse vocat Pharisæos : « serpentes genimina viperarum. I * Qui dc solo odio quo homines serpentes persequuntur textum explicant, omnem pœnam denegant : nam illud naturale est, et cum pristina illa tentatione haud necessario connexum. E contra plenum verborum sensum dant, qui in eo indicium el memoriale quoddam agnoscentes, ad dæmonis referunt cladem quæ dc capite serpentis conculcando praedicta sunt.

20. *Obj.* 2. Renedictio omnium gentllum Abrahæ, Isnaco *cl* Jacobo promissa , per posteros eorum , » in semino,» non per aliquem singularem virum, orat difiTundcnda. Quod autem Paulus ad Christum eam referat, vim singulari voci tribuens, fit contra lingua? Hebraicæ indolem , quæ pluralem numerum Π'γ'IT non admittit, niside plantarum seminibus. Hinc *11'inerui* recte monuit, « hanc Pauli argumentationem hominum Judaicorum, quibusenm ageret, ingeniis magis , quam linguæ hebraicæ rationibus accommodatam esse. » 8

21. *Rcsp.* Licet ct posteros universos Abrahæ, alierumque Patriarcharum, filios scilicet, qui fidei eljustitiaesuot haeredes, intelligere, et eum qui omni» justitia? ct salutis est auctor, Christus, Equidem Apostolus alias dicit : « Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei quia lege est solum , sed et ei qui cx fide est Abrahæ, qui paler est omnium nostrum. »eAd Galatas autem docet Christum praesertim in promissione respici : « Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut polii·citationem Spiritus accipiamus per fidem. » ' Hæc quidem optime conveniunt. Quod autem animadversionem de singulari numero attinet, Paulus, eventum cum vaticinio conferens, docet Christum esse semen illud illustre, benedictionum fontem. Hæc argumentandi ratio, Judaeis admodum familiaris, non necessariam illationem vi vocis indicat, sed mysterium voce quodammodo inclusum evolvit. Nec obstat quod linguæ indoles ferat ut singularis adhibeatur numerus.

22. *Obj.* 5. Prophetam instar sui suscitandum praedixit Moyses, ut cuilibet sacro Vati, Dei nomine loquenti, fidem

a) Vide Hengstenberg , *Chriilology* , vol. i p. 18.
(t) Rom. ivi. 10. (5) II. Cor. ii. 44.
(4) Malt. niii. 33.
(3) RoscnniUllcr in ep. ad. Cat. c. iii.
(β) Rom. iv. 10. (7) Gal. iii. U.

conciliaret, ct populi obcdientiam. Dc singulari aliquo homine non est loculus.

23. *Rcsp.* N'3J *propheta* nullibi pro cretu prophetarum usurpatus rcperilur. *Suffixa* cliam singulari numero constanter usurpata Vatem quemdam, non mullos, indicant : consueverunt enim Hebrrei ca utroque numero vicissim adhibere, quando de nomine multitudinis agitur. Specialis vis manifesto inest vocibus quibus Moysis instar futurus dicitur : 'JO5 De Mediatore, per quem Deus populo loqueretur, specialissima quadam ratione manifesto agitur. *

21. *Obj.* 4. Nonnisi post scissum regnum Israclilicum, el magnas toleratas calamitates, opinio de theocratke reslauratore, alio Davide, qui dirutum Davidis regnum iterum statueret, recepta est, Vatibus populum ea spe solantibus, populo sibi blandiente de gloria et felicitate aliquando restituenda. Osee ita intelligendus est : « Post hæc revertentur filii Israel, el quærcnl Dominum Deum suum, ct David regem suum, et pavebunt ad Dominum, et ad bonum ejus, in novissimo dierum. »2 Amos : « In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit : et reædificabo aperturam murorum ejus, et ea quæ corruerant instaurabo : et reædilicabo illud sicut in diebus antiquis, n 3

23. *Resp.* David ipse, dum maxime floreret potentia, celebravit regem illum quem Dominum suum non dubitavit appellare, tanto honoris titulo nullum regem sibi similem dignaturus. Quæ laudavimus testimonia cx Psalmis ad florentissima regni tempora referuntur, ul interim nihil dicamus dc Ceneseos locis quæ promissionem spemque Liberatoris ad generis humani primordia retrahunt. Ficta illa origo quam excogitarunt Rationalist»», clarissimis documentis repugnat, quæ demonstrant fidem constantem totius gentis judaicæ per omnes rorum vices. Quod autem Osee futurum illum regem David vocaverit, congruum erat, quum solium David occupaturus, caque novo populo collalurus beneficia, quorum imago quædarn, Davidc regnante, pnecessil. Amos etiam humilem familia» Davidicæ conditionem ante Messis adventum prædixil, de gloria ejus se··litura sub variis imaginibus canens. Vera el plena Mcssiæ notio, omnibus collatis vaticiniis, habetur.

26. *Obj.* S. Vaticinia pro arbitrio explicantur, ul Redemptoris habeatur notio, quum pleraque victorem armis triumphaturum referant.

27. *Rcsp.* Vaticinia enuntiant dæmonis victorem, in quo gentes univers» forent benediccndæ, prophetam coelestem, quo advcniente.rcgnarei veritas ctjustitia, deletis peccatis. Π7Ї· *Pacificus* a Jacobo vocatur, Melchiscdech rex Salem in typum ejus datus est, ut justitiae et pacis rex agnosceretur, saccrdosque Dei allissimi Psaltes qui maxime ejus celebravitgloriam, bellicis adhibitis imaginibus, juslliliæ et æquitatis regnum ejus esse dixit, et plura alia dedit indicia sensus spiritualis et allcgorici qui aliis vocibus suberat. Igitur non nostro arbitrio, sed juxta exegeseos regulas, eventu sensum vaticiniorum illustrante, ea explicamus.

CAPUT II.

HE NATURA REDEMPTORIS HUMANA.

28. Christum Jesum esse Redemptorem homini lapso promissum, et Patrum expectations, et Prophetarum oraculis celebratum, ex iis quæ de Messia alias disseruimus constat. Eum Deum esse probavimus, Verbum sci-

ti) Vide Ikngilciiberg, in *locum*, p. 70.

(9) (lieeiii. ». (») Amorti. II.

licet divinum , Patri consubstantiale : quod consonum est vaticinio : « Deus ipso veniet el salvabit vos. » · Attamen in humana natura opus redemptionis est peractum, quam vere ah ipso susceptam esse credere idcirco oportet.

29. Simon Magus, Saturninus, Basilides, Cerdo, Marcion, Manes, aliique incarnationem el mortem Christi specie tantum contigisse dicebant, mysterium crucis, quod Deo putabant indignum , hac ratione evacuantes. * Nascentem jam suo tempore hæresim Apostoli evellere studuerunt, veram incarnationem statuentes verbis maxime perspicuis . « Verbum caro facium est. »8 • Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est : el omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est. »(i) Ideo S. Ignatius tanta cum vehementia veritatem rerum gestarum Christi fidelibus commendabat. « Obturate igitur aures vestras, cum vobis quispiam loquitur sine Jesu Christo, qui ex genere Davidis, qui ex Maria, qui vere natus est, edit, et bibit, vere persecutionem passus est, sub Pontio Pilato, vere crucifixus el mortuus est, videntibus coelestibus, terrestribus, subterraneis : qui el vere resurrexit a mortuis, resuscitante ipsum Patre ipsius.»5

30. Constat ex fide Christum revera passum, et proinde humanam naturam ita a Verbo assumptam , ut pati morique posset. Utrum autem ex naturæ conditione, vel lege extraordinaria, et miraculi instar, doloribus fuerit obnoxius, a nonnullis quæsilum est.6 In ea sumus sententia id tulisse naturæ conditionem , quin necessitati ulli subjaceret Christus, quippe qui nonnisi pro voluntatis suæ arbitrio passus est.

31. *incomiplicolartnn* secta, Docetis affinium, circa annum 519 exorta esi, Juliano Halicarnasseo auctore, qui Christi corpus communi naturæ conditione, qua corpora continua animalium et vitalium partium functione atteruntur, eximebat. Specie igitur, non revera , si illis credatur, esuriebal Christus, fatigatusque est. 7 *Cornipticol(gf>* contra , duce Severo Antiocheno,monacho Eulychiana labe infecto, contendebant ex naturæ necessitate cum esurivisse, sitiisse , et fatigatum esse. Catholici eum revera esuriisse, aliasque quæ refert Scriptura expertum esse corporis vices, agnoscebant : sectu illuderent nobis sacri scriptores, vel Christus fingere videretur. Cæterum penes ipsum erat eas experiri, vel critare, juxta ea quæ tradit Augustinus : « Esurivit Jesus; verum est, sed quia voluit : dormivit Jésus ; verum est,sed quia voluit : contristatus est Jésus; verum est, sed quia voluit.... In illius potestate erat sic vel sic affici, vel non affici. Verbum enim animam suscepit et carnem, lotius hominis sibi coaptans in personæ unitate naturam.»8

32. Quum anima humanas natura praecipua sit pars, a Verbo assumpta est : quod tamen negavit quarto sæculo Apollinaris Laodicenus, Verbum ipsum loco animæ ponens, sicut el Arianis plurimis placuit. Errorem hunc, quo humana natura Christi potioresui parte mutilatur, anathemate proscripsit Concilium Romanum sub Damaso: « Anathema etiam illis adjudicavimus, qui asserunt quod in carne humana Verbum Dei loco animæ rationis compotis habitavit. » 9 Scriptura quidem de Christi anima verbis perspicuis loquitur , eaque ei tribuit, quæ Verbo Dei

(i) Isaiœ rnr. 4.
(i) *Ducela* el *PhanUuiatla,* Grœcis nominibus, plerique dicebantur.
(8) Joan. i. 14. (4)1 Joan. iv. i, 5.
(S) Ep. ad Trallianos.

(0) Vido Perrone, Tract, do Incarnatione, p."· c. ii. cor. iy.
(7) Liberatus in Breviario , c. xx.
(8) Tract, xlix. in Joannem.
(o) Vide Tlicodorelum , 1. v. Hist. Eccl. e. «·

in divina sua natura convenire non possunt : «Tristis est,»inquicbalChristus ipse, « anima mea usque ad mortem. » ·

55 Animi igitur affectus varii, quos *passiones,* philosophico sensu, nuncupare solent , in Christo sunt agnoscendi, quamvis necessario cos omni vitio el defectu immunes concipere debeamus .· nec enim vitia nostra sed naturam suscepit. Diligebat Joannem speciali affectu, Laxarum etiam ; imo Marlham et Mariam , ejus sorores , * dilectione purissima ct sanctissima prosequebatur. Respexit iratus Pharisæos sibi insidianlcs,s nec tamen præceps iræ motu ferebatur. Contristatus est, Hierosolymorum excidium mente contemplans , ct gaudium triumphi temperavit lacrymis. * In horto moerore se fere obrui passus est ;5 non mortis metu , ut pessime asserit Furnesius,scd peccatis el interitu hominum menti obversantibus, cruciatibus quos passurus erat veluli frustra tolerandis. ®

34. Quod igilur imminente sibi morte contristatus sil vehementer, cl in cruce de Patris derelictione queri visus sil, ex nulla animi infirmitate, impatientia, vel desperatione contigit, sed summo consilio, ut veritas naturæ humanæ, «l cruciatuum vehementia pateret. Equidem voluntati Patris se totum subjecit, animoque placido suum illi commendavit spiritum : quæ perfectionis sunt haud dubin indicia. Mirum est Calvinum de eo proferre hæc ausum esse : « Videmus Christum ex omni parte sic vexatum fuisse, ut desperatione obrutus, ab invocando Deo absisteret : quod erat saluti renuntiare. » ' Furncsins blasphcmiam hanc iterat. ·

35. Monothelitarum hærcsis, eorum scilicet qui humanam voluntatem Christo denegantes, unicam voluntatem . nempe divinam, ei tribuebant, anno circiter 629 exorta est, auctoribus Theodoro, Pliaranilano Episcopo, Sergio Constanlinopolitano, Cyro Alexandrino , quos secuti sunt Pyrrhus, Paulus , cl Petrus , Constanlinopolitani Antistites- Errori favere censebatur Honorius Pontifex, eo quod dolosæSergii consultationi respondens, voluntatem quæ ex natura vitiata provenit, Christo adseribendam denegaverit , et totam controversiam de voluntatibus duabus, vel unica , voluerit sopire , silentio partibus imposito : sed ex ejus litteris satis constat eum iu hæresim haud esse lapsum.9 Eam plurcs ejus successores, dolo hæreticorum comperto, studuerunt evellere, Severinus scilicet, Joannes IV., Theodorus, Martinus, et Agalho. Accessit Concilium VI., anno 081 Conslantinopoli habitum.

56. Humanam voluntatem fuisseChri-

(I) Matt. xxvi. 38. (i) Joan. xi. S.

(3) Mare. iii. β. (I) Luc. xix. II.

(C) Ilxc humanitus et perperam interpretatur Furnesios , de tristitia ob solitudinem , et mortem. Ubique quæril humanos hos in Christo errores, seu inlirmitâtes. Sic fingit eum Laxarum e sepulcro evocaturum, lacrymas fudisse, de sua morte trepidum : « When he stood at the grave of l.axarus , his own Calc was near its consummation , and how natural is it that the tokens ol human feeling and sorrow , and the sight of a grave , should bring over his mind, with peculiar vividness, a sense of his own melancholy situation, i — *Jcitu and hit Biogiaphert,* p. i. ch. ir. p. SO.

(0) « Jesus was smitten with horror at tbe thought of dying. ° — *Jestu and hit BiograpAert.* p. i. ch. v. p. 89.

(7) Harm. Evang, ad c. Î7.

(8) « His sufferings were so severe , that for a moment ho seemed to be overwhelmed with a feeling of desperation , which burst forth in the words — « My God , my God, why hast thou » forsaken me? «For an instant his agony was intolerable. Still, even his momentary despair is expressed in tbe devout language of scripture. » – *Jettu and Au BiograpAtri,* p. it. ch. xii. p. 309.

(l·) Vide cas relata: inter Concilii vi. actl. Act. xii. col. 1310,1. n't. Col. Hird.

sio liquet, ex eo quod hæc ad naturæ integritatem perlinet. Præslo sunt etiam clara Scriptura? testimonia, in quibus voluntas ejus a Patris voluntate, quæ utique sua etiam est, quatenus Deus est, distinguitur : « Paler mi, si possibile csl, transeat a me calix iste. Vommlamen non sicut ego volo, sed sicut lu.»· · Pator, si vis, transfer calicem istum a mc : verumlamen non mea voluntas, sed tua flat. » * Jure animadvertit S. Athanasius : « Duas hic voluntates ostendit, unam videlicet humanam , quæ est carnis propria, alleram divinam. » 8 Cælerum humana Christi voluntas erat divinæ omnino consentiens ; quamvis enim voluisset ipse cruciatus el mortem declinare, si Paler non decrevisset eum pati, voluit reapse id contingcroquod xterno decreto evenire debuit. Luctam voluti in se indicabat, non pravæ voluntatis contra Dei legem, sed naturalis voluntatis adversus divinum decretum, quod tamen libera voluntate amplexus est.

57. Operationes quælibet natura suas habet : · Duas naturales voluntates, el duas naturales operationes indivise, incouvertibililer, inconfuse, secundum sanctorum Patrum doctrinam adæquc prædicamus : cl duas naturales voluntates non contrarias, juxta quod impii asseruerunt haeretici, sed sequentem ejus humanam voluntatem, et non resistentem vel reluctantem ; sed potius el subjectam divinæ ejus atque omnipotenti voluntati. » 1 Ita definierunt VI Concilii Paires. Actiones Christi in 1res classes a Theologis distribuuntur , *divinas*, el *humanas,* ct *mixtas.* Creatio el conservatio mundi Christi Dei sunt actiones, nullam habentes ad humanam ipsius naturam relationem. Edere el bibere humana? ejus actiones erant : erneorum illuminatio, torto oculo , erat actio mixta ; divina scilicet virtus corporis opera utebatur.

38. Abhorret a pietate ut Christum libidinis titillationibus, vel minimaei parte, obnoxium habeamus; est enim vilium naturæ, ab integritate ejus et perfectione, quæ in ipso orat, omnino alienum : quapropter merito dictum esi anathema Theodori Mopsuesleni asseclis id affirmantibus. s Quod aulem Apostolus dicat eum « lentatum per omnia pro similitudine absque peccato, » intelligendum plane esi de ærumnis quibus hostes ejus eum afflixerunt ! ἀ/xapriar HOC CIlim Ild pfCcatum tantum , sed ad ejus fomitem otium, qui aliquando ab Apostolo peccatum dicitur, voces ha? referendi sunt : « Talis enim decebat ul nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus. »6 Impie prorsus Fumosius affirmai lentatiouibus eum instar nostri pulsatum, nec quidquam intéressé discriminis.7 Daemonis autem tenll·lionem a sacris scriptoribus adeo enucleate relatam ad solas mentis Jesu cogitationes refert, veluli orientalium more descriptam poetico quodam ornatu!

CAPUT 111.

DE PARTU VIRGINEO.

39. Corpus assumpsil Christus « Virginis Maria? utero; nam ideo dicit

(») Malt. ini. sc.
(2) Luc. uii. 42.
(5) L. de adventu divini Verbi in carne.
(4) Vide Liberatum in Breviario , c. 11.
(6) V. Cone. coll. viii. can. xii.
(«) Heb. vii. 26.
(7) ■ The temptations that assailed him v nowise different from those which assail all other men. lie was tempted as we arc. Outil» evil thoughts that rose in his mind are reprt sented as the proposition of an evil being. This representation is in accordance with the universal belief of the place and the age. Monl evil was attributed to the agency of a maligaioi spirit. » Jesu, ani{ *ft,, Biographtrt ,* p, ii. ch. iv. p. ITS.

Apostolus : « Misit Dens Filium suum foetum ex muliere. «· Apollinaris docuit illud cœlilus delatum, per Virginis uterum, veluti per canalem , ideoque dici de Christo : « Secundus homo de cœlo, cœlestis.»1 Cælerum Apostoli mens patet; Christus quippe de cœlo est, quia Verbum , quod erat apud Deum, factum est caro , vera assumptione humanæ naturæ in divinæ person® unitatem. Ideo conceptus el natus ex Maria Virgine prædicalur, Angelo ei dicente : » Eccc concipies in utero , el paries filium. ·>...« Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. »1

40. E virgine matre prodiissc Christum perpetuo docuit Ecclesia, Vatis, Evangelislarum, et Angeli dictis innixa. Fabulis acccnset Paine virginei parius narrationem, quam apud Gentes , de deorum cum mulieribus commercio plurima venditantes, fidem facilem obtinuisse dicit.4 Furncsius insinuat ex miris Christi operibus ortam esse suspicionem de conceptu supernatural! : quem qui rejecerit veluti fabulosum , firmiorem rebus gestis lidcm adhibiturum dicit !5 Unitarii picriqije eum rejiciunt, vel nullius momenti censent.

4L Veteres haeretici, Cerinthus , Ebionilæ, Pholinus, Jesum c Joseph et Maria consortio natum censebant. Jovinianus, monachus Mediolanensis, docuit matris integritatem in partu amissam, damnatus idcirco in Concilio Romano anno 390.

PropniHo.

Christus e virgine conceptus est el natus, Spirilus sancti opera . el salva matris integritate virginali.

42. *Probatur* I. *ex vaticinio haitr.* Trepidante Achazo de viribus conjunctis regum Israelis ct Syrix, qni regni et slirpis Davidicæ minabantur excidium , spem superni auxilii prxbuit Isaias, miraculumque in promissionis confirmationem se patraturum obtulit. Pietatis specie recusavit Achaz id postulare; quapropter domum David de molestia quam hærendo el dubitando creabant Deo, arguit Vates, ct signum maximum a Deo ipso dandum enuntiavit : « Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum : Eccc virgo concipiet, et pariet filium, el vocabitur nomen ejus Emmanuel. « fi Opportuna eral occasio dubitantes de proximo excidio certiores facere filium illum stirpis Davidicæ tandem aliquando venturum , et quidem e castis virginis visceribus. Rem cerie maxime mirandam Vales se enuntiare indicavit, et vi quadam et emphasi singulis verbis tributa. Virgo igitur, 7 domi veluti abscondita, in aetate adhuc juvenili, concipiet, et pariet filium, virginitatis decore servato: Deum enim pariet, verum Emmanuclem. De Messia ortu plane agitur, ct supernaturalis ejus conceptus affirmatur.

43. *Probatur* 2. *rx Malthœi testimonio.* · Christi autem generatio sic eral : Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent,

(I) Gal. iv. 4.
(i) I. Cor. iv. 47.
(3) Lac. i. 31. S3.
(·) Age of Reason, p. i. 14.
(I) « Should this consideration so far weigh with us as to lead us to reject the notices of his birth as wholly fabulous , or to regard them as loo imperfect to command our assent, still our filth in his public acts and official career could not, by any possibility , be endangered. II would be strengthened. » – *Jetas and hit Ihugraphert,* p. ii. c. i. p. 107.

(C) Imib vii. io.
I>) nntyn I sapdirir. . The writer translators seem to hare thought tho artiet pleonastic. But the researches of later philirlogisls hate shown that it is very rarely sorb . though its senso cannot always bo etpressed. Here it is used *λτ' i ιXὀ , and denotes {as Dr. Owen and Bishop Middleton observe, that *particular* virgin who was prophesied of from the beginning, and whoso seed was to bruivo the serpent's head. · Bloomfield in Mit. I is.

inventa csl in utero habens dc Spiritu sancto...........Hoc autem totum facium est ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem : Ecee virgo in utero habebit, et pariet filium :el vocabunt nomen ejus Emmanuel : quod csl interpretatum Nobiseum Deus .... Joseph .... non cognoscebat eam donec peperii filium suum primogenitum. » * Evangelista verbis perspicuis negat Mariam ullum cum Josepho maritale habuisse consortium , ct affirmat eam de Spiritu sancto concepisse. Id contigisse addit ut vaticinium Isaiæ adimpleretur : quapropter de ejus significatione genuina dubitari non potest ; nam ea laudandi Scripturam ratio vaticinii impletioncm clare notat.2 Vatis igitur se exhibet interpretem, ct relatorem revelationis Josepho ab Angelo factae : « quod in ea » *(Maria)* « natum est, dc Spiritu sancto est : »3 et cx sua veluti sententia, el certa notitia id ipse affirmai : quod proinde negari nequit, salva ejus auctoritate.

44. *Probatur* 5. *ex revelatione angelien facta Marite.* Hæc ad amussim respondit Isaiæ vaticinio, solo Jesu, Salvatoris scilicet, nomine, pro Emmauuele, Deo nobiscum, substituto. « Ecce concipies in utero, el paries filium , et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus. el Filius Allissimi vocabitur. ' Virgo Maria plus semel ab Evangelista vocatur : quapropter virgo conceptura cl paritura Dei Filium dicitur : quod cl magis palet cx colloquio cum Angelo habito : « Dixit autem Maria ad Angelum : Quomodo fiel istud, quoniam virum non cognosco? El respondens Angelus dixit ei : Spiritus saucius superveniet in te, cl vinus Allissimi obumbrabit libi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Del. n' Igitur absque viri cognitione, Spiritu» sancti opera , concepit el peperii Filium Dei.

45. *Probatin* 4. *cx fide perpetua lotim orbis Christiani.* Patres omnes appellamus tesles. Paucos nominalim laudamus : S. Ephrcm : » Non perdidit sigillum natura Virginis , Christo concepto : et ob id neque eo genito reserata est, ut partum in lucem ederet.»· S. Ambrosius: « Hæc est virgoquæln utero concepit, virgoque peperii filium. » 7 S. Gregorius Nyssenus: «Uti datus nobis absque patre filius, sic etiam puer hic absque parim iginc naius est. Utque virgo ipsa non cognovit quo pacto incorpore ipsius corpus illud divinitatem recipiens coaluerit, sic ne partum quidem sensit. »8 S. Epiphanius : « Quis ullo tempore umquam extitit qui sanclæ Mariæ nomen appellare auderet, et non rogatus subinde Virginis vocabulum adjiceret ?9 S. Hieronymus : « Nulla ibi obstetrix ; nulla muliercularum sedulitas intercessit: ipsa el mater cl obstetrix fuit : · el «collocavit cum, «inquit,«inpræsepio, » quia non erat ei locus in diversorio.· Quæ sententia apocryphorum deliramenta convincit, dum Maria ipsa pannis involvit infantem. » '°

46. Symbola antiquissima ubique io Ecclesia recitata eamdem omnium fidem testatam laciunt : *conceptus estât Spiritu sancio, natus ex Maria* Jir*gine.*

Vi. Concilia aliaque fidei prlgliM documenta recensere non juvat, quum res dubitationem non patiatur.

Objectiones diluuntur.

48. *Obj.* I. Quæ referuntur de niiio Christi conceptu, et nativitate, ex sui natura occulta erant, nec scriptoribit

(I) Mali. i. «8.
(») Vide Hcngslenbcrg, *Chriitology*, vol. i. p. 3Î8.
(3) Malt, i ÎO. (Î) Lue. i. 31.
(3) I.UC. i. 31.
(C) In Oral, dc margarita pretiosa.
(7) Ep. 7. ad Silicium, (h) Iii Canlic. liura.w
(0) Iter. Invlii. (io) Adv. Helvidium, c.ii.

cognita, nisi Mariæ testimonio. Verosimile autem est eam somnio dereptam ; consueverat scilicet pie contemplari quæ de futuro Messia apud Judæos celebrabantur.[1]

49. *Resp.* Scriptores sacros divinitus afflatos credimus : sed ei humana qnæratur auctoritas, Mariæ utique testimonium omni exceptione majus erat; eam enim divinitus electam Christi Matrem nulla mendacii suspicio poterat afficere. Eam somniis suis delusam conjicit Purnesius , quin explicet quomodo somniando filium conceperit. Satis colligitur eum censere conceptum nonnisi consortio mariti deinceps contigisse : sed quomodo id cum testimonio Malthæi conciliatur, testantis nullum hujusmodi commercium Josephum inter et ipsam intercessisse ?

50. *Obj.* 2. Miræ res gestæ Christi occasionem dederunt cogitandi cum divinitus conceptum : apud plerosque enim populos superstitio viguisse noscitur insignium hominum ortum ad deos referendi auctores.

51. *Resp.* Sacri scriplores Matthaeus et Lucas nullum præbent indicium se aliquid ingenio finxisse, vel temere retulissealiorum figmenta. Lucam quod allinet, praefatur se assecutum esse omnia a principio diligenter, el enucleatius narrat quæ brevius a Matthaeo fuerant relata. L'lerquc simpliciter, nullo sermonis ornatu , res prout evenerant describit. Quod autem testes non fuerint oculati eorum quæ Christi conceptum et ortum respiciunt, nil officit. n.im scriptoribus Udis et judicio pollentibus creditur, dum aliorum testimoniis innixi, res tamquam certas et lide dignas referunt. Quod pertinet ad ethnicorum fabulas, immane distant a simplici Evangelistarum relatione , nec firmantur iis argumentis quæ Christi miracula el divina ejus doctrina suppeditant. Cxtcrum non levis est conjectura ipsas originem traxisse ex veteri traditione, oriturum ctclilus aliquem qui justitiam el salutem generi afferret humano. Quæ Virgilius cecinit de Astraea, et de puero mox nasciluro, haud obscura pristinæ traditionis præbent indicia :

« Ultima Cumaei venii jam carminis etaa,
Magous ab integro sxculorom nascitur ordo.
Jam redit el virgo ; redeunt Salnmia regna ;
Jam nova progenies cœlo demittitur allo. * »

52. *Obj.* 5. Conceptus virgineus totus pendet cx authentia primorum duorum Malthæi Evangelii capitum , dc qua tamen licet dubitare : constat enim ea non fuisse ab Ebionitis agnita, qui magnam constituebant pariem eorum qui exHcbræis ad Christi militiam transierant. Prætcrca non concordat genealogia quam continent cum illa quam tradit Lucas. Mira narrant de Magorum adventu, cl stella visa, quæ fabulis annumeranda videntur. *

53. *Resp.* Probatur insuper conceptus virgineus vaticinio Isaiæ, el Lucx, de Angelo Mariam allocuto, testimonio. Calorum nulla est ratio de Malthæi primis capitibus dubitandi, quum ex-

(1) «That a woman of the devout old Hebrew lineage, related to the priesthood, of the loftiest religious character , betrothed , and to an individual who traced his descent to that illustrious line of David which was expected to produce the Messiah, and at a period when the whole nation was waiting eagerly for the birth of the heaven-sent deliverer, should have been visited with vivid dreams — that she should have a vision of an angel hailing her as the favoured mother of the Messiah — and even that she should dream that she already boro that Holy Una wiihm her all this is very natural ; and so far from breathing a breath against the virgin purity of her spirit, such a dream we may regard as a touching indication of a spotless mind, *ot*« that ■ saintly chastity so dear to heaven.· — *Jenuand hi» lliographor»* , p. ii. ch. i. p. Hi.

(») Ecloga iv.

(S) Unitarian Miscellany, vol. vi. p. IM.

slenl in omnibus codicibus ct. vcrsionibus, nii fatentur adversarii. * Concordant etiam loti operi, el præfalionis indolem habent, adeo ut ipsi dicant ea ideo assuta, quum exordii loco viderentur convenire. Quod ad Ebionitas ea rejicientes perlinet, non obstat : in more enim est hæreticis ea quibus confoditur error, rejiccre documenta. Cælerum longe minor erat pars eorum qui a Judaismo ad Christiana castra transierant: plerique enim cum iis qui c gentibus conversi erant convenientes Ecclesiam constituebant, a qua secta illa abscissa est el damnata. Concordia genealogi® Lucae cum Matlhæi ab eruditis interpretibus inita est. Quæ autem de Magorum adventu el de stella iis visa narrantur, a Christianis scriptoribus antiquissimis celebrata sunt, utpole in iis capitulis relata, quæ apud omnes excepta sunt : nec desunt •extera suffragia. *

54. *Obj.* 4. Ambigua voce nititur fides dc conceptu virgineo ; noSy apud Hcbræos virginem sonat, sed de puella vitiata etiam usurpatur. Prov. xxx. 19.

55. *Resp.* Non voce tantum nitimur, quæ tamen obvio ac recepto sensu virginem, scilicet viro absconditam, significat. Quod si aliquando ad puellam quæ amisit decus virgineum transferatur, quod non constat, id fit per *catachresin* , sicut ipsa vox *Kirgo* aliquando apud Latinos accipitur. Locus Proverbiorum in quodam codice a Rossi laudato alias legitur VttSya, s ■cl a septuaginta interpretibus redditus est : i· ut™·», a B. Hieronymo : *in adolescentia.* Quicquid sit, vox illa ab Isaia ita adhibita est, ut obviæ ejus •significationi omnino sil inhaerendum : de re quippe mira , in signum cœlilu» danda , loquitur. Prælerea Mallhæm ita rem gestam narrat ut eam significationem vox necessario postulet.

56. *Obj.* 5. Isaias tempore present! utitur, cl puellam alloquitur : intr iwpi p ττόη mn nntyn n.jn 'Uny « Ecce illa puella *(quam scilicet digito indicabat)* concepit, et parturit filium : cl vocabis *(puellam ipsam alloquitur)* nomen ejus Emmanuel. » Igitur ob divinum auxilium praestandum populo, Deo ci præseate, voluit ut puer eo vocaretur nomine. Agebatur dc periculo imminente, ei puer nasciturus in signum datus esi, quia ante triennium, quando butyro et meile, instar aliorum puerorum, vesceretur, dispergendi erant reget adversarii. Perabsurdum est verto illa de puero post septingentos annos nascituro explicare.4

57. *Resp.* Prophetas consueverunt eventus describere prout eorum menti obversabantur, ct tempus plerumque haud definire. Præsens utique erat Isaiæ menti Virgo illa præclara, qui conceptura erat et paritura Filium Emmanuelcm , ideoque verbis præsentii temporis usus est, quæ tamen, dt partu el nuncupatione saltem, fulurua exigunt sensum. Cælerum nulla sidit ralio suspicari eum puellam coram « præsentem digito indicasse: nam ab· sonum est ut puellam haud nuptam, qualis voce Hebraica semper designatur ,8 gravidam coram rege principibusqué declararet Vates, ejusque filium tanto nomine dignaretur, el veluli cœlilus datum miraculum in incolomilalis. populi pignus exhibcrcl. Quo'

(I) Ibidem , p. 5Î0.

(Î) Vol. i. hujus operis, p. 69.

(J) Sl a. p. llussi collect, var.

(4) Paine , Examination of tbc Prophecies , p.ISO.

(5) llengslcnberg, *Chriilology,* vol. i. p. Sts. Eruditus vir censet adulescentulam voci H' braicoj respondere, prout apud Arabes : qui' tamen fatetur numquam dc nupta usurpari;# de nubili. Nobis Hieronymi explicatio Blip arridet, quod juniores puella? dumi cusloditeii· *abicoudiicB* censerentur.

autem puer post septem sæcula nascilurus in signum datum sit. contigit quia, quum dc Davidicl generis excidio trepidarent, congruum erat promissionem dc Messia a patribus jamdiu expeclato renovare. Temporis autem quod intervenire debuit spatii mentio non est facta, nec enim ad propositum pertinebat : sed certa data est fiducia Emmanuclcm tandem aliquando venturum; ideoque vanum esse timorem de stirpis excidio demonstratum est. Non igitur proximæ regum cladis illud datum est indicium : recusaret enim Acliaz miraculum petere; sed in incolumitatis regni el generis Davidici pignus. Inusitatum porro non est eventum posteriorem certo praedicere, ut proximi eventus, dc quo dubitatur, detur vadimonium, ex auctoritate praedicentis desumptum. Sic Moysi dixit Deus : « Ego ero tecum : ct hoc habebis signum , quod miserim te : Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum. » · Sic Isaiæ signum liberationis ab Assyriis datum est : « Tibi autem hoc erit signum : Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, el in anno secundo pomis vescere : in anno autem tertio seminate et metite : et plantate vineas, et comedite fructus earum. » 9

58.0frj. 6. Conceptus virgineus Mariæ dicto tantum probari poterat,cui Joseph fidem adhibuit, somnio facile delusus.

59. *Resp.* Ex Evangelist® narratione liquet Mariam Josepho nihil de Angelo viso, vel de arcano quod in se contigerat retulisse, sed animo pacato expectasse . ut Deus, qua ratione vellet, sibi consuleret. Quæ igitur Joseph in somnio cogitavit, conira ea quæ menti per diem obversabantur, evenerunt: turbatus enim erat indiciis uteri tumentis. Visionum veritas ex rerum serie ct eventu constabat. Quod si quis dicat fabulam excogitatam ad Mari® pudori consulendum , meminerit matrimonium cum Joseph initum omnem speciem malam abstulisse omnibus, solo excepto marito. Quis credet illum mulieris adulter® consuluisse honori ? Quis eum rei tam mine inventorem credet ? Profecto non statim divulgatum est mysterium , sed Jesus filius Joseph habebatur, Deo sic disponente, ut suspicioni non subjaceret Maria. Suo jam tempore, postquam Jesus prodigiis se probaverat Deum , et post mortem ad cœlos ascenderat, retulit Matthaeus conceptum virgineum ; cui proinde omnia a Jesu patrata opera divina suffragantur. Errat igitur vehementer Paine, dicendo nullum dari posse rei tam miræ argumentum præter Mariæ et Josephi dicta ; nam opera quæ fecit Jesus testimonium ferunt de omnibus quæ scriptores , Spiritu sancto afflante, de eo retulerunt.

60. *Obj.* 7. Non magis Mariæ de Angelo viso, et de conceptu absque congressu humano fidendum, quam Rhææ Sylviæ de Martis congressu.

61. *Resp.* Immane est discrimen, Sylviæ enim dicto nihil suffragabatur; Maria autem non se exhibebat testem, sed Deus illi consuluit, Angelo, qui Joscphum edoceret, misso. Elisabeth etiam , divino affulgente lumine, cognovit quod evenerat arcanum, eamque celebravit beatam , tanto fœtu fœcundam. Cœlestia quæ partum comitata sunt prodigia , et quæ secuta sunt per totam Christi vitam, rem extra omnem dubitationis aleam posuerunt.

62. *Obj.* 8. Frustra pertexuit Matthœus Josephi genealogiam, si ipso Jcsum haud genuerit. Lucas etiam sæpius eum Jesu patrem appellat I « Erat pater ejus cl mater mirantes. · * « Fili, quid fecisti nobis sic ? &'ce

,Ij Act. iii 12. («) Isaioc xixvii. 30.

(3' Luc. ii. 33.

pater lutis cl ego dolentes qnærehamiis te. * 1 Eum communi ratione ex utero prodeuntem exhibet, ideo eniin oblatus est in templo : « postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem , ul sisterent cum Domino, sicut scriptum est in loge Domini : Quia omne masculinum adaperiens vulvam , sanctum Domino vocabitur. » *

63. *Resp.* Ea de causa Malthæus genealogiam Joseph pertexuit, ut ostenderet Jesum ex Davidis osse progenie : id autem non exigebat ul a Joseph vere gigneretur,quum lege et consuetudine haberentur lilii qui adoptati fuerant , sicut contigit iis qui ex secundo matrimonio nati sunt, patrui defuncti sine prole filii censebantur. Quum igitur Joseph conjux esset Mariæ, pater æstimabalur filii quem peperit ipsa, qui idcirco omnium judicio Davide genitus habebatur. Merito vox illa " paler » a sacro scriptore, et a Maria ipsa adhibita est : nam patris oblinebat locum, et fungebatur munere Joseph ; el de Jesu dicitur « putabatur filius Joseph. » 3 Quod allinet ad legem, consuetum parturiendi cursum spectabat, ideoque non obligabat Mariam ; sed quum lateret partus arcanum , decebat ut eam servaret. Inde quidem inferre non licet eam , integritate amissa, peperisse , quum divina proles alliora de Maire senlire jubeat, et ita senserit lota antiquitas Christiana. Pulchre S. Augustinus : « Ipsa virtus per inviolatæ matris virginea viscera membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit. Hic si ratio quaeritur, non erit mirabile : si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis. n> Item Hormisdas P. « Ut qui ante tempora erat Filius Dei, fieret filius hominis, et nasceretur ex tempore hominis more , matris vulvam nabis non aperiens , cl virginitatem matris dei latis virtute non solvens. Dignum plj. ne Deo nascente mysterium, ul servaret partum sine corruptione, qoi conceptum fecit esse sine semine. » *

CAPUT IV.

DE PERSONA CHRISTI.

64 Nestorius, Episcopus Constantinopolitanus,anno I29,Verbum a Jesuseparans,docuit Deum in humana natum, tamquam in templo, habitasse, adw ul homo Jesus cum Verbo divino nonnisi *moraliter* conjungeretur, ideoque esset persona humana. Errore ad Episcopum Romanum delato , præcepit Cœlcslinus, qui co tempore cathedram Petri occupabat, ut ejuraretur intn decem dies, anathematis pœna, si detrectaret, ejus auctori intentata.1 Cyrillus, Alexandrinus Episcopus, magno studio avitam propugnavit fidem, et plures anathematismos novilio errori objecit, inter quos sequens occurrit : « Si quis non confitetur cami secundum substantiam unitum De Patris Verbum , unumque esse Christum cum propria carne, cumdem scilicet Deum simul el hominem, anathema sil. » 7 Pertinax perstitit Nestorius, ideoque in Concilio Ephesino, anno 531, depositus. Plures Episcopi, inter quos Joannes Antiochenus, d Theodorelus Cyrensis , Ncslorii nimio studio turbas cierunt, sed post triennium pax conciliata est.

ti) Loe. ii. 18.
(t) Ibid. ii. M-
(J) Ibid. iii. 3·
(4) S. A>ip- fP- Cisisi- Voluiianum.

(8) Ep. Ixxix. ad Justin. Imp.
(6) Vide litteras Cœlestini ad Cyrillum r· Concilii acta.
D) 11. Anath. Cjrilli.

Propositio.

Verbum, Dei Putris Filius, humanam assumpsit naturam , ita ul unica Verbi persona ulramque naturam , divinam cl humanam, haberet.

65. *Probatur* i *ex Scripturis.* « In principio erat Verbum, el Verbum erat apud Deum , cl Deus erat Verbum. .... Et Verbum caro factum est. » * Verbum igitur, quod Deus est, caro, scilicet homo, est factum; caro enim hominem significat per familiarem synecdochen : « Videbit omnis caro salutare Dei. » * Factum est homo, non ipsius Verbi in hominem conversione , nam Deus mutari non potest, sed natura· humanæ assumptione in unitatem persona·, adeo ul Verbum simul sit Deus et homo. Intima prorsus ulriusque natura· in una persona conjunctio his verbis indicatur :« Verbum caro facium est. »

66. Christus de se dixit : « Antequam Abraham fieret, ego sum.3 » Ergo ipse qui loquebatur erat antequam Abraham creatus fuisset, non quidem tamquam homo, sed tamquam Deus : idem igitur qui Deus el homo, indivisibili unitate person®.

67. · Ego et Paler unum sumus. » * Loquebatur Christus homo, seque et Patrem unum praedicabat, utique divins nature ratione. Ergo Christus homo idem erat, qui et Deus , utraque natura in una persona divina subsistente.

68. De Deo Patre dicit Apostolus : • Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. « 5 Ergo qui traditus est in mortem, erat proprius Dei Filius : riv iiiiv ù iiù tik ἀκpiis l(1θΓΠ IgitUT homo cl Deus.

βθ. « Ex quibus *{IsratlilU)* MI Christns secundum carnem , qui est super omnia Deus benedictus in ssecula. " * Ipse secundum carnem, scilicet, humanam naturam , ex Israelilis profectus, est Deus super omnia.

70. « Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia. - I 'O ŋ̃± *r àwir* i *k>Ag»r.* Qui descendit,Verbum est, nec enim humana Christi natura e coelis venit : qui ascendit, Christus homo est ; nam in terris versans, erat in cœlis et ubique tamquam Deus : Ergo idem Deus qui homo.

71. « Hoc enim sentite in vobis, quod ct in Christo Jesu : qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se xqualem Deo : sed semelipsum exinanivit formam servi accipiens. » " Ergo qui in forma Dei Detis est, in forma servi apparuit , homo factus : ergo idem Deus et homo.

72. *Probatur* 2. *Patrum testimoniis.* S. Ignatius M. « Deus noster Jesus Christus in utero gestatus est a Maria, secundum dispensationem Dei, ex semine David. » ·

73. S. Irenæus ex Scripturis ostendit : » Unum el eumdem esse Verhum Dei, et hunc esse unigenitum , et hunc incarnatum esse pro salute nostra Jesum Christum Dominum nostrum. » 10

74. S. Gregorius Nazianzenus : · Non duo factus, sed unum ex duobus fieri sustinens. Deus enim ambo sunt, id quod assumpsit, et quod est assumptum : naturæ duæ in unum concurrentes , non duo filii. » 11

73. S. Ambrosius : « Cum Deus esset semper æternus, incarnationis sa-

(I) Jo*n. i.
(?) l.ae. iii. e.
(J) loan. vili. 58.
(*) Ihld. i. 50.
(i) Rutn. viii. at.

te) Ibid. ii. 8.
(?) Eph. iv. <0.
(8) Phil. ii. 8.
(9) Ep. ad Eph.
(10) !.. iii. adv. ber. <. iviii. (H) Oral. an.

cramenia suscepit, non divisus, sed unus : quia ulnimque tinus, et unus in utroque , hoc est, vel divinitate , vel corpore. Non enim alter ex Patre. alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, alitor ex Virgine. Generatio generationi non præjudical, nec caro divinitati. » ‘

76. S. Augustinus : « Ex quo homo esso cœpil, non aliud cœpil esse homo, quam Dei Filius. ■ *

Objectiones.

77. *Obj.* I. Christus « de templo corporis sui » locutus est. s Ergo humana natura orat ei templi instar; nam ■ in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. » 1

78. *Resp.* Christi corpus instar templi haberi poterat, quamvis divina persona humanæ naturæ intime conjungeretur; nam et corpus tabernaculum dicitur, cui anima nostra conjuncta est, non morali tantum unione et affectu , sed revera : « qui sumus in hoc tabernaculo. » s In Christo dicit Apostolus totam plenitudinem divinitatis , naturam divinam integram, corporaliter, substantialiter, et vere habitare et iuesse, non Numinis qualicumque præsenlia, sed intima divinæ cum humana naturæ conjunctione : ·» ivrS tsriKti rc χλiρκμα r'»r Jurmr ro/iaraSr.

79. *Obj.* 2. Patres passim vocant humanitatem Christi *instrumentum divinitatis;* alii Christum hominem *Deiferum, n Deificatum* dicunt, asseruntque a Verbo *hominem* fuisse assumptum.

80. *Resp.* Voces illae, et variæ hujusmodi phrases facilem excipiunt explicationem ex ipsis Patrum scriptis derivatam. Erat utique humana Christi natura divinitatis instrumentum; quum enim hæc nihil pali possit, illa inservivit humanæ saluti · divina quippe Verbi persona ea usa est, ut nos,patiendo , redimeret

81. *Obj.* 5 Si Christus Deus sit el homo, duo in eo admittenda sunt entia, inter se distincta ; quæ in unam, personam conjungi æqne absurdum est ac duas mentes unam esse. ·

82. *Resp.* Duæ naturæ inter se distincta! necessario in Christo admittendæ sunt , quas in una subsistere persona absurdum non esi. Quomodo divina persona humanam regat naturam sibi conjunctam, non adeo difficile est conceptu ; quamvis non esset in quæstioncm vocandum , si nostrum cogitatum promu excederet.

83. *Obj.* 4. Quod humana natura subsistentia humana spoliari possit manifesto repugnat : ergo humana persona cum natura agnoscenda est.

84. *Resp.* Ipsa humanæ natura assumptio a Verbo eam subsistentem constituit; regitur enim a divina persona. Quum subsistentia sil ea natura conditio qua actionum suarum est principium, natura quæcumque independens constituitur, propriam habet subsistentiam : si alteri superiori conjungatur a qua pendet, una utriqoe erit subsistentia.

85. *Obj.* 5. Repugnat ul Deus nasci, pati, mori dicatur : quæ tamen dicenda erunt, divina persona humanam regente naturam.

86. *Resp.* Repugnat ut ea de Deoia divina natura prædicentur, non item in humana quam assumpsit:quæenim huic congruunt, de persona qua regitur dici possunt. Hæc igitur probe intellecta nil habent quod Deum dedeceat.

(<)'!» de Incarn. e. ».

(t) Enchir. c. »!»»«·

[») Juto. ii. 19.

(4) Coloss. ii. 9,

(B) II. Cor. ». 4.

(8) Vnittriao Uisccllany, vol. ii. p. 14.

87. *Obj.* 6. Divinam majestatem prorsus dedecet etiam in assumpta natura ærumuas et probra pali, uti ipsa sua det ratio : ipsi enim pueri rationis vix compotes a cogitatu Dei crucifixi abhorrent. Ita *Paine.* ·

88. *Resp·* Allissimum mysterium in Deo patiente , etiam in assumpta hominis natura, agnoscimus, prout in Scripturis constanter exhibetur. Cælerum etsi ratio el humanitatis sensus scelus eorum dcleslclur , qui Filium Dei contumeliis el morte afteccrunt : non ideo desunt divinæ bonitatis indicia quæ mysterium credendum commendant Ipsi pueri consueverunt mirari ingentem illam Dei erga homines dilectionem. Omnibus cæ admirationis voces conveniunt : « Sic Deus dilexit mundum . ut Filium suum unigenitum daret ! » *

Consectaria.

89. Ex dogmate probato de una Christi persona liquet merito damnatos esse in Synodis Forojuliensi, Ratisbonensi, ct Francofordiensi, sæculo octavo exeunte, Felicem Urgellitanum et Elipandum Toletanum , qui Christum, qua homo, filium Dei adoptivum dicebant : nam Nestorianus error redivivus hic exhibetur. « Anathematizamus etiam eos (scribebat jam suo tempore Damasus Pontifex) qui duos filios esse profitentur, unum ante saecula , ct alium post carnis assumptionem ex Virgine. » 5 « Unus Dei Filius idemque hominis filius : unus hominis filius, idemque Dei filius : non duo filii Dei, Deus et homo, sed unus Dei Filius. » *

90. Sequitur etiam Mariam Matrem Dei rite vocari, nam Christus quem peperii Deus vere est ; sed de ea alias disseremus.

(I) Age of Reason, p. i. page 41).
Joan. iii. 46.
Ep. ad Paulinum Antiocb.

CAPUT V.

HP. DCABOS lit CHRISTO SATURIS.

91. Fore simul cum Nestoriano errore , de duabus in Christo personis, contrarius de unica ejus natura pullulavit : quum enim Eutychcs, archimandrite Conslanlinopolitanus, qui scilicet monachorum coenobiis plurimis priecral, Nestorii errorem evellere studeret. in alium incidit. Non constat quo sensu unicam prædicaveril Christi naturam post unionem : nec enim extitil natura ejus humana antequam assumeretur, uti recte animadvertit S. Leo M. « Natura nostra non sic assumpta est, ul prius creata post assumeretur, sed ul ipsa assumptione crearetur. «8 Fuerunt ex ejus sectatoribus qui dicerent « mansisse divinitatem , ab hac vero absorptam esse humanitatem, ut mare mellis guttam si accipiat : slatim enim gutta illa evanescit aquæ maris permixta. ◊ * Alii videntur tradidisse ulramque naturam in unam coaluisse , adeo ut qux ex carum permixtione orta sit, ab alterutra sit diversa.

92. Synodo Coustanlinopoli habita, anno 448, error Eutychianus proscriptus est, S. Flaviano Episcopo illius urbis agente. Ab eo consultus Leo Pontifex Romanus vetustam fidem *dogmatica* exposuit epistola, quam tamquam Petri vocem venerati sunt Patres Chalcedone congregati, anno 451. Antea Eulychetis artibus Theodosius junior delusus Synodum 130 Episcoporum Ephesi habuit, ubi omnia vi et armis acta sunt, Dioscuri» Alexandrino patriarcha Eutyeheti favente. Hæc rescissa sunt in Concilio Chalce-

(I) Auguit. in Enchir. c. iii.
(S) Ep. 45. aliae 41. ad Julianam Cornu··.
β) Vide Theodorei, in dialogo *Intor^uut.*

donensi, cui sexcenti aderant Episcopi, el Dioscorus sede merito dejectus est.

95. Varii hi errores, qui ex Arii tempore circa Incarnationis mysterium sunt orti, pleniori ejus propositioni dederunt locum, adeo ul Christi Dei cl hominis honor inde exurgeret, quo eum pessumdare voluit generis humani hostis. « Unum eumdemque confiteri Filium et Dominum nostrum Jesum Christum consonanter omnes docemus, » dicunt Patres Chalccdonenses, i eumdem pertectum in Deitate, el eumdem perfectum in humanitate, Deum verum et hominem verum ; eumdem ex anima rationali et corpore, consubstantialem Patri secundum Deitatem , consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, per omnia similem nobis absque peccato : ante saecula quidem de Faire genitum secundum deitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei Genitrice secundum humanitatem , unum eumdemque Christum , Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, incommulabililer, indivise, inseparabiliter agnoscendum , nusquam sublata differentia naturarum propler unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ , et in imam personam atque subsistentiam concurrente. » *

94. Post Dioscorum dejectum, S. 1'roterius Sedem Alexandrinam occupavit, qui anno 457 ab Eutychianis interfectus est : ex quo tempore per saeculum fere Alexandria dominati sunt. Petrus Moggus tamen, qui inter Eutychianos Antistites Alexandrinos recensetur, nolens anathema in Chalcedonense Concilium ferre, plurimorum # secta secessioni dedit locum , qui *Monophysitœ Acrpltali* dicti sunt. Petrus Fullo, sive Cuaphcus , Antiochenam sub idem tempus occupans se *(\om,Thcopascltilarinn* dux fuit : docuit scilicet divinam naturam passam esse Jacobus,Zanzalus et Baradæus, utroque cnim cognomine notatur , Syrus , qui ex monacho Edessenus inetropolita anno 541 factus dicitur, *Jacobilarun* caput fuit, Eutychelis placita diffundendo per Orientem. *Armeni* plerique his inficiuntur. Catholici *Melchitœ* dicti sunt, seu *regii,* a voce Syriaca, hærelicis eos Marciani Imperatoris, quo regnante Concilium Chalccdonense habitum est, asseclas esse dictitantibus. Ita plerique cognominis hujus originem explicant.

Propositio.

In Christo duæ sunt natura integne et perfecta?, divina scilicet et humana.

95. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Divini Christi natura quamplurimis comprobatur testimoniis : « Deus erat Verbum. » * « Hic est verus Deus cl vita ælerna. » 5 Humana ejus natura sæpe prædicatur : « Quaeritis me inlerflcere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum. « 4 Alia quæ jam laudavimus testimonia, dum unicam Verbi personam contra Nestorium probaremus, rem plane exploratam faciunt.

90. *Probatur 2. Patrum consentunit doctrina.* Præler plurima jam citata Patrum decreta, pauca recitare juvat S. Basilius : « Deus in carne , non es intervallo operans, ut in Prophetis, sed copulatam sibi hominis naturam cl unitam obtinens. » 8

97. S. Gregorius Nazianzcnus : « Naturæ quidem duæ sunt, Deus el homo, quemadmodum el anima et corpus; sed non duo lilii sunt aut Dii , quemadmodum nec hic duô sunt homines.· *

(<) Aci. v. (4) Joan. *
(S, Ibid. r- »0.) Ibld. '°'
(Si Iloni. de humana Christi geneial.
(0) Ep. i. ad Cledonium.

98. S. F.phrcm : « Perfectam habet ■duplicem naturam. nc duas perdat. Neque enim in una sola natura Deus super terram est visus : neque in altera sola homo in cœlos ascendit : verum perfectus cx perfecto, homo ex homine, Deus cx Deo, cx Virgine Christus. » *

90. S. Cyrillus Alexandrinus, recitatis Nicæni Symboli verbis, dicit : « Non cnim Verbi naturam mutatam , carnem esse factam , neque in totum hominem, qui ex anima est cl corpore, mutatam esse, sed hoc potius dicimus, quod Verbum sibi ipsi carnem anima rationali vivificatam, secundum subsistentiam , modo qui nec edici nec investigari queat, adunarit, homoque factum , ac filius hominis appellatum sil, idque non solum secundum voluntatem ac placitum , neque tamquam in personati hominis assumptione. El licet differentes inter se naturæ , in veram sint unitatem conjunclæ , quod unus tamen ex utrisque sit Christus ac filius, interim non sublata differentia naturarum, quæ potissimum nobis unum, Dominum, el Christum, el lilium propter coadunationem arcano ct inenarrabili divinitatis et humanitatis ad unitatem concursu , absolvunt. ■ *

100. S. Ambrosius : « Servemus distinctionem divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem ulraque est natura. »8

101. Ipsa ratio suffragatur, nec enim divina natura desinere potest, nec mulari ; proinde nec in humanam naturam converti , nec cum ea commisceri , ita ut tertia quædam natura inde exurgat. Porro si absorberetur humana a divina natura, jam ærumnis quibus redemptio hominum erat perficienda, Salvatore pmnas luente, non fuisset locus.

Objertinnfi

102. *Obj-* 1. « Verbum caro factum est. » * ·‹ Semetipsum exinanivit. »' * Dum dicit sacer auctor - aquam vinum factam, › · intelligitur utique vera conversio.

103. *Resp.* Eadem scribendi ratio non eamdem ubique oblinet vim : hæc cnim ex re de qua agitur, el cx adjunctis variatur. Verbum raro factum est, quia homo factum est, vera humanæ naturæ assumptione, non quod in carnem conversum sit, quod manifesto repugnat iis quæ de Verbo Deo præcesserant. · Exinanivit semetipsum formam servi accipiens ; · nihil tamen majestati ejus summæ et perfectioni decidit. Merito animadvertit S. Epiphanius in Joannis verba : « Non illud indicat , Verbum in carnem fuisse conversum, aut in eam omnino transiisse, sive divinitatem in carnem fuisse mutatam : verum cum divinitate Verbum propriam hominis assumpsisse naturam® « Pulchre S.-LeoM. : « Suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitale mortalitas, el ad resolvendum conditionis nostra? debitum , natura inviolabilis unita esi passibili ■>7

tot. *Obj.* 2. Unam naturam Verbi divini incarnatam Cyrillus Alexandrinus agnOSCit : μίΛί φΰiι» rtv 4ιιv λ·}»v fflTafiχομiιχ. 8

103. *Resp.* Ipse se explicat Cyrillus. « Nam si dicentes unam Verbi naturam , tacuissemus ac minime adjunxissemus, *incarnatam,* . . . esset illorum fortasse oratio non inepta . · · sed quia et illa in humanitate perfectio , et essentia) nostra declaratio

(I) Oral de margarita pretiosa.
(1) Ep. ad Neatorium p. It. torn. ii. uperum Cjrilli ed. Parin. <004.
(S) I., ii. de tide ad Gratianum c. i».
4) Joan. i. 14.
»S) Phil. ii. 7.
(0} lier. H.
(7) Ep. ad Flavianum i. i·
8 Ep. i. ad Succcat.

illaln csl dum dicimus *incarnatam*, desinant baculo inniti arundineo . . . si in eo quod ilium incarnalum esse dicimus, perspicua el ceria confessio fonlinelur, qua etiam hominem esse facium profitemur, nihil jam inlelligere prohibet, Christum, cum sit unus ac solus filius, eumdeni Deum essect hominem, ul in Deitate, ita eliam in humanitate perfectum. »1 Contigit quidem Cyrille hærosim Nestorii, qua homo Christus a Deo Verbo separabatur, evellere studenti, ul quædam de intima naturarum conjunctione proferret. quæ unicam naturam adstruere videantur: sed præsto sunt ejus testimonia qua? mentem ejus catholicam probant.

106. *Obj.* 3. S. Gregorius Nysscnus humanam Christi naturam divinitatis participasse virtutem docet, instar aceti gultæ in mare projecta?. « Cum divinitate temperata non amplius in suis terminis ct proprietatibus manet. ⁵»

10". Rcsp. verbis Anastasii Sinailæ : « Divinus Gregorius mentionem fecit pelagi et aceti, non ul res ipsas confunderet, sed ut exemplo aliquo tenuitatem el parvitatem nostra natura cum infinito ct incomprehenso illo divinitatis pelago comparai® demonstraret.»0 lpse Gregorius subjungit loco objecto : « Carnis tamen el divinitatis proprietatum inconfusa permanet contemplatio. »

108 *Obj.* 4. Duae natura vere distincts duas necessario secum ferunt subsistentias, seu personas ; nec enim alia ratione natura subsistentia privari queat, quam cum alia coalescendo.

109. Rcsp. Naturarum distinctio non diversas postulat subsistentias , nam humana nalura a persona divina perficitur, el pendet. Conjunctio igitor est naturarum , sed in persona, non in naturis, qua ratione pl distinctio naturarum servatur, ct persona unica est. Fatemur de mysterio agi, quod penitius scrutari non licet : « Incarnationis modus admodum subtilis est, vereque inexplicabilis; talis demum qui cogitationis , captusque nostri angustias multis partibus excédai. » Ita Cyrillus Alexandrinus.4

110. De erroribus contra Incarnationis mysterium, qui prioribus Ecclesiae sæculis adeo per Orientis provincias grassabantur, fusius agendum non consuimus , quum hisce in regionibus vix innotescant, sectariis picrisque, qui Christum Deum hominemque agnoscunt , fidem quam ab Ecclesia discedentes eorum majores hac de re habuerunt, verbis apprime Catholicis, adhuc enuntiantibus , in suis formulis ct publicis documenti?. ° Utinam sk per omnia avitam et Apostolicam æmularentur fidem !

Consectaria.

111. *Unio hypostatica* est igitur duarum naturarum, divinæ et humans, in una Verbi persona conjunctio,servatis utriusque naiuræ proprietatibus. Unio illa immediate in persona Verb facta est, quæ humanam naturam terminat, et actionum humanarum, sicut ct divinarum , est principium. Nihil autem hac rationc divinæ nalura accedit; sed nalura humana terminatur, divina donata subsistentia. Persona Verbi, assumpta humana natura,per eam operari coepit, eratque *principium quod* operabatur. Duplici autem pacto operabatur , in ulraque scilicet ω-tura, quæ *principium quo* operabatur idcirco dicitur. Nunquam autem concipienda est humana Christi nalura i

(q Ep- ··· SucceH-
it) Or«t. iv. contra Eunomiutn.
(I) In Odego c. liU.
(«) !.. «Je rectu fide ud Iheodu.ium n. ÎJ.

(U) *Thirty-nine Article»* , Ari. ii. *Pretbjim» Confeuion of faith* , ch. viii. §. ii, IhptiiK ⁊ Melliodista: pro more duces suos sequuntur.

persona divina sejuncta : nam ipso quo creata est humanitas temporis momento, assumpta est a Verbo, nec unquam propriam habuit subsistentiam. Est igitur unio hypostatica *physica* cl *substantialis*, non moralis tantummodo.

112. Ex unione hypostatica sequitur proprietatum utriiisqne nature in divina persona communicatio, quæ *idiomalum communicatio in concreto* a Theologis scholæ dici consuevit. Quum enim intima sil duarum naturarum in divina Verbi persona unio, liæc ulriusque proprietates habet. Hac de causa idem Deus est et homo, infinitus ct finitus. « Propter exactam assumpto carnis , assumentisque divinitatis unitatem mutuo nomina permutantur, ut quod humanum,'est divino, quod divinum est humano nuncupetur. 1* Ita Gregorius Nysscnus.

115. « Unde illud, » inquit S. Ambrosius , » quod lectum est, Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate sua crucifixum putemus. Sed quia idem Deus, idem homo , Christus Jesus Dominus majestatis dicitur crucifixus; quia consors utriusque naiuræ, id est humana1 atque divinæ, io natura hominis subiit passionem, ut indiscrete cl Dominus majestatis dicatur esse qui passus est, ct filius hominis, sicut scriptum est, qui dcsccnditdecœlo.» ' Attamen magnæ excitatae sunt sexti saeculi initio turbæ, monachis quibusdam Scythis hanc tuentibus propositionem : « Unus dc Trinitate passus ct crucifixus csl carne. » Theopaschilarum hæresis , qui divinam naturam passam dicebant, latere sub iis vocibus nonnullis visa est : sed re melius explorata. probata est propositio Joanni II. Pontifici.5

114. Nulla est proprietatum in natura communicatio, ideoquenon possunt de se invicem *in abstracto* prædicari. Divinitas idcirco non potest dici mortalis : humanitas Christi non est omnipotens , nec ubique. Erravit hac in re Lutherus, Christi Domini in Eucharistia realem prasentiam non alia ratione defendere sciens, contra objectionem de corporis ad locum relatione unica, quam humanitatem Christi. una cum divinitate, ubique adesse affirmando.4 Error fuit sane palmaris; unio enim hypostatica perfecit quidem humanam naturam, subsistentiam ei tribuendo, sed eam divinitati adæquare non potuit. Quamvis igitur Christus ubique sil, tamquam Deus, humana ejus nalura certo loco consistit, nec extra nisi ex speciali Dei potentia, prout in Eucharistia contingit. Hinc Christus ipse de Lazari morte ailoquens Apostolos, dixit : « Gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed camus ad eum. » · Profecto nisi ulriusque naiuræ proprietates accurate discernantur , Eulychiana hæresis alia sub forma redibit. Quæ divinas perfectiones Christo tribuunt Scriptura testimonia, ad divinam ejus personam et naturam referenda sunt: quæ humanam respiciunt naturam, amplissimas quidem dotes, quodammodo infinitas, testantur, limitem tamen habent.

115. Christum peccare non potuisse ex ipsa unione hypostatica sequitur: nam divina persona a peccato omnino abhorreat necessc est. Turpitudo baie idcirco ei adseribi nequaquam potest, etiam in nalura assumpta. De eo dicit Paulus : « Non noverat peccatum, »· « sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus. »' Quod autem propinquis suadentibus ut ad festum ascenderet,8 seque manifestaret, responderit se nequaquam ascensurum.

(I) Ep. ad Thcopbil. ep. Alci.
(i) Atnbros. I. ii. dc fide c. 4.
(S) Vide ejus litter·· ad Justinian. Imp. an. 5S4.

(4) « Confessio .Martini Lulberi do ctwta l«omini. · (β) Joan. xi. 13.
(«] П. Cor. i. Heb. vi». N. ai Joan. «iit. »«.

intelligendum plane est de itinere quale suadebant, eum potentiæ sua» manifestatione : ascendit nutem deinceps · non manifeste, sed quasi in occulto : » · fe ⸗U(pS r> «AΛ' *ir b «pvrri.* Nihil in illa responsione vitii ; nec enim ut totam suam mentem proderet neccssc erat, sed consilio se repugnare significabat. Equidem dicit de eo Petrus : › Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. « * Quæ autem infirmitatis humanæ indicia recenset Furnesius, ut optimum cum ostendat, quippe qui minimis urgetur vitiis, contra omnem veri speciem allegantur. 3

‘IS

116. Perpetuam fuisse ulriusque naluræ in una Verbi persona conjunctionem , seu *unionem hypostaticam* , docent Theologi celebri axiomate : *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit;* juxta illud S. Pauli : « Jesus Christus heri el hodie, ipse et in sæcula. » * Id fatentur nobiscum Presbylcriani cætorique sectarii. » *

CAPCT VI

OE PECCATORUM EXPIATIONE.

117. Redimendi hominem causa Verbum carnem facium ex dictis constat : attamen hoc divinæ misericordiæ argumentum clariori in luce ponendum est, ut Unitariorum et Ralionalistarum impietati obviam calur. Fateri quidem oportet Deum potuisse aliis rationibus homini lapso subvenire , quapropter id negantes merito arguit Augustinus : n Sunt stulti qui dicunt : .Non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, ut nasceretur ex fœmina, et a peccatoribus omnia illa pateretur : quibus dicimus, Poterat omnino : sed si aliter licret, similiter vestræ stuitiliæ displiceret. »8 Equidem dicunt Theologi quidam peccatum infinitam quamdam malitiam præseferre, *extrinsecus* scilicet, quatenus in summam Dei majestatem homo perduellis ostenditur, ideoque expiationem postulare quodammodo infinitam. Exh)· potlicsi igitur quod Deus volucrilple nam satisfactionem , eam nonnisi a divina persona in natura assumpta reddi posse docent, ut scilicet dignitas infinita, a persona divina derivata, vim et valorem tribueret humiliationi. Hinc ipse Augustinus animadvertit: « Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei et hominum Jesum Christum , nisi esset et Deus. »'

118. Rationalistic non diffitentur doclrinæ calholicæ de piaculari Christi sacrificio ‹ fundamenta el ipsa momenta poliora in librorum sacrorum effatis nonnullis vere contineri : » · sed id contigisse censent ad odium dignominiam supplicii Jesu Christo illati amovendum !

119. Unilarii negant Christum generis humani peccata sua morte expiasse;'

(I; Grace habetur *nondum,* quod omnem tollit difficultatem. Celerum recte Griesbach Vulgatam lectionem antefert : verosimile quippe est teitum immuUlum ab aliquo honoris Dominici soliciliori. Contra censel Uloomfield.

(Î) I. Petr. ii. it.

(J) · Now it seems to me he was dislurbed al the interruption, (« œgre ferens interpellationem,» says Kuiooeljand that the eiclamalion, a Who is . my mother, and who are my brethren,» reveals a momentary eicilemcnl of mind. · Jesus *and his Biographers* . p. i. ch. v.p. S7.

(4) lleb. aiii. 8.

(8) · So thaï two whole, perfeci,and distinct nalures,the God head and Ibe manhood, wcrcinsrpirably joined together in one person, without conversion, composition, or confusion.· Confession ot faith , ch. viii. § iii.

(G) L. de agone Christiano c. xii.

(7) Enchiridion c. 108.

(8) Wegscbeider g 1X7. cil. a Perruneo Tract, d' Incarnatione p. ii. c. vi. n. Oil. nol.

(0) a We do nol believe that Christ his bne offered himself up a *sacrifice* lo satisfy disio justice, and *reconcile* us to God. » Abstract st Unitarian belief, Unitarian Miscellany vol. i p. lh

cum enim habent veluti hominem divinitus suscitatum, ut virtutis semitam «templo monstraret et verbo , qui patientiae nobis praeclara reliquit specimina , hostium sustinendo impetus, iisque inter cruciatus ignoscendo. Huic similia tradiderant Pelagius, Petrus Abælardus, et Socinus. Hic tamen aliquando visus est Christum habuisse piaculum pro hominibus ; ipsumque imitantur Unilarii, miris ambagibus suam involventes sententiam , ut invidiam declinent. 1

Propositio.

Christus Jesus sua morte hominum peccata vere expiavit.

tiO. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Christus ipse dixit : « Filius hominis non venit ministrari , sed ministrare, el dare animam suam redemptionem pro multis. » *tiiral* rir ivreu Xvrpa» *turi*

* Vox Græca redemptionis pretium, quo soluto, captivus bello, vel alias servituti mancipatus, in libertatem vindicabatur, signilicat. Vita igitur Christi posita est ul multi e servitute, utique peccati cl diaboli, evaderent, pretio ejus sanguinis. Eamdem imaginem adhibet S. Petrus : « Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis ixurpa^r· de vana vestra conversatione paternæ traditionis : sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi et incontaminati. »8

121. Apostolus Paulus eamdem notionem plenius explicat, victimæ ad expiandum delictum oblatæ voce adbibita : -Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ai ostensionem justiliæ suæ, propter remissionem praecedentium defictorum. ⁵ Credentes igitur gratuito , nullo ab iis soluto pretio, criminibus absolvuntur, liberatione a peccati et daemonis servitute sibi comparata, per datum a Christo pretium · /«·«».- r»r *h* X|i<rrÿ Ipsa libéra lio , pretio soluto , vocibus his declaratur. Adjicitur autem : »» i »4«. ἰλασ-rijiij» *Si»* γ·γ xiTriwr i» »8 *àvrtv aiμάτι.* Apud auctores classicos piaculum , el viclimam , vel aliud ad placandos deos oblalum significa! : quod si magis arriserit vocem hanc de propiliatorio , lamina scilicet aurea, qua obtegebatur arca, intelligere, prout alias,8 Christus habendus erit veluti palam propositus , instar illius symboli divinæ propitiationis, quod sanguine aspergebatur.8 Per Christi sanguinem propitius nobis fit Deus, quæ admise ramus remissis deliciis : *rur Kptytytrirtu ἁμαρτ·μάτ*

<22. Alias dicit Apostolus : « Dedit semetipsum pro nobis, ulnos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acccplabilem. » 7 »«'«p , *i·a.* XvrpMiirai *·μ»Γ.* HæC CadCOl pretii pro nobis soluti, ut liberi evadamus , notio servatur.

125. Joannes sanguini ejus vim mundandi tribuit, eumque propitiationem esse dicit. « Sanguinis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. » 8 ri *ἱμα. 'hvtv Xpirrti* τ·5 <«»«■·» *xa^a.pi;<i ἱμβΓ* ἀτι saT>r «quapriar. « IpSC est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris aulem lautum , sed etiam pro totius mundi. » •·»γ»γ *ιλα^μύ-* irr».

124. In Apocalypsi abluti dicimur et redempti ejus sanguine : « Dilexil nos, el lavil nos a peccatis nostris in sanguine suo. » '° « Occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo. · " *>.tifa.rri ·μάτ* ■»» *rif αμαρτία' ἧμi n* rv *ϋιμάτι âvrtu. ·} ipafar rif Slf ἱμβΓ bri Λίματι* ffiv. Græca vox in ultimo testimonio ad-

(!) Vido Unitarian Miscellany vol. iii. p. Hi.
(I) Malt. u.tt. (j) J. Pel. i. te.
W Rom. iii. ⁵ p) Heb. ix. 5.
(6) Lot. xn. 15.(7) Til. ii. M.
(8) I. Joan. i. 7. (9/ Ibid. ii. «·
(IO) Apuc i. 3. (It; Ib· »· ··

hibiln, quæ redimendi vocabulo Latine <si reddita, emero in foro res publice venales significat.

123. Ex his omnibus liquet mortem Christi Ubique exhiberi voluti pretium pro nobis solutum, ut nos sibi compararet, liberatos a peccati servitute, mundatos ejus sordibus ; absolutos ejus reatu , ipsamque esse propitiationem, piaculum ad Numen placandum.

126. *Consonant vaticinia.* Isaias, de Christo utique loqucns, ait : « Vere languores nostros ipse tulit, ct dolores nostros ipse portavit : ct nos putavimus cum quasi leprosum, ct percussum a Deo ct humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scclera nostra : disciplina pacis nostræ super cum, et livore ejus sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus , unusquisque in viam suam declinavit : et posuit Dominus in eo inquitatem omnium nostrum. Oblatus csl quia ipse voluit, ct non aperuit os suum : sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente sc obmutescet, et non aperiet os suum. De angustia el dc judicio sublatus est : generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium : propter scelus populi mei percussi eum .... in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos , ct iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, ct fortium dividet spolia, pro co quod tradidit in mortem animam suam, ct cum sceleratis reputatus est : et ipse peccata multorum tulit, el pro transgressoribus rogavit. » '

127. In hoc vaticinio agi de Messia cx ipsa ejus historia salis colligitur, nec enim casui potest tanta rerum gestarum cum dictis tot ante sæcula tribui : constat etiam vetustiores Judæos illud ita intellexisse, traditione majorum suorum edoctos.1 Equidem in lota liistoria Judæorum nemoaliw est cui Vati.i descriptio ullatenus accommodari queat, adeo ut plerique interpretes judaici, vel Rationalists, qui Christum nolunl agnoscere, de alio quoquam eam explicare non aggrediantur, sed ad populi lotius condilionem, vel Prophetarum cmtum referant. Infeliciter prorsus cessit Grolio, ct Seidclio , qui Jercmiam designari contendebant, nemine alio eorum qui Christiano gloriabantur nomine per scptcmdccim sæcula Ecclesiæ ita somniante. · Quod autem de populo vel Vatum coetu Judæi, el Rationaliste vaticinium explicuerint, sermonis contextui repugnat, ct omni caret ren specie. Rosenmüller primum quidem Vatum coelum intellexit , deinceps, mutata sententia , populum Judaicum Babylonica pressum servitute, cujus sortem Babylonii tinguntur plorare, seque reos, quorum causa illi patiebantur agnoscere. Hæc quam male inter se haereant nemo non videt Audiatur ipse Isaiam interpretans :

py-ηκ ia yuan nwi.. *ei Jouai»·* *cursare, feræ* instar, sc.hostiliter *intun* irruere jussit *crimina nostrum omnin,* i. e. pœnas nostræ impietati debitas illum unice perferre jussit Jova. ·..

« Dicit igilurVales, ministri illiusdv vini, dum mortui instar habitus esset, æqualium neminem id animum advertisse, pœnas irrogari illi eas, quas aliæ gentes promeruissent. Id em® sibi volunt verba hæc : 'oy lob yjJ *propter delictum populi* mri *plaga eis,* scii. Hebræis. » ' Quam i»· verosimile sit Babylonios inse transferre culpam, el Judaeos eorum causa passui profiteri, nemo non videt. Quam idaw veriiale absit, manifestum quoque est

li) Itair liti. 4.
i Vide apud llengalrnberg, *Chriilalogy,* το), i. p. 481. (3) Ibidem p. I9i.
ƒ In locam.

128. Quod autem pluralis videatur formæ, poetæ scilicet id pro Dn1?

usurpant, potest Intelligi de populo alioquin puniendo, nisi Deus in Christum crimina transtulisset : *propter delicium populi mei, quibus plaga* vere deberetur. · Cæterum demonstravit novissime Ewaldus vocem illam singulari numero usurpari, quod ex alio Isaiæ testimonio constat. * Omnis igitur evanuit difficultas, ct tota orationis series de Christo, singulari illo viro quem contemplatus est Vales, explicanda est.

129. Vere autem luere Christum peccatorum pœnas ex Vatis verbis exploratum est. Id ex ipsa Rosenmülleri commentatione colligitur : « Illum assimulant piaculo, in quod aliorum culpa congesta, ejusque vicariis suppliciis abolita est. » · *Quod si posueris,* feceris tu, Jova, *piaculum animam ejus*, i. e. eum, *videbit semen,* posteros, resurget ex mortuis, vs. 8. 9. « Nomen C&K proprie *delictum, culpam,* notare constat, hinc *sacrificium quo delictum expiatur,* piaculum, quod ex lege Levit. 5,15.19, 21. *ariete* constabat. Hoc loco dicitur de homine, qui sponte morti sese offert ad aliena scelera expianda.·» • *Et peccata eorum portat,* i. e. poenam peccatorum ab illis commissorum sustinet. »

150. Liquet igitur Christum tamquam sacrificium piaculare a Vale exhiberi, qui scilicet sua morte hominum omnium delevit crimina. Equidem de ipso explicuit eunucho Philippus, sancti Spiritus certe afflatu, illa Vatis verba : « Tamquam ovis ad occisionem ductus est, » el « incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum. » 8 Apostolus quoque Petrus : « Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum : ul peccatis mortui, justitiae vivamus : cujus livore sanati estis, n *

151. *Probatur* 2. *ex constanti omnium. sfrculorum a Christo traditione.* Epistola qua: Barnabie dicitur : « Propter hoc Dominus sustinuit tradere corpus suum in exterminium, ut remissione peccatorum sanctificemur, quod est sparsione sanguinis illius. Scriptum est enim dc illo. . . . « Vulneratus est propter iniquitates» nosiras. n 8

152. S Clemens ad Corinthios scribens . « Fixis oculis respiciemus in sanguinem Christi, cernamusquequam pretiosus Deo sit ejus sanguis, qui propter nosiram salutem effusus, toti mundo pœnitenliæ gratiam obtulit. n 4 (n signo dato Rahab figuram redemptionis agnoscit : « manifestum facientes, quod per sanguinem Domini futura esset redemptio universis credentibus et sperantibus in Deum.»' *ià.* rov â»/xarsr r«ù χβ|ΐi»υ Xvrp»»ir «rre«. De Christo explicat vaticinium Isaiæ r quod totum refert,8 illud scilicet quod supra adduximus.

135. S. Ignatius M. de quibusdam sui temporis hæreticis dicit : « Ab Eucharistia et oratione abstinent ; eo quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Servatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est. » 9 r·» ἁ/χαρτιδ» ϊ/xù»

131. S. Polycarpus de Jesu Christo dicit : « Sustinuit pro peccatis nostris usque ad mortem devenire.10» Laudat etiam Petri verba : « Pertulit nostra peccata in corpore suo superlignum.»

135. S. Justinus, ex Isaiæ vaticinio prælaudato, probat Verbum pro nobis

(·) Hengitenbcrg, *Chrislology* vol. i. p. t>W.
(i) liaic iliv. <5. IT. Vide Wiseman's */.ecturec on Science and Religion,* lect. «.
(») Act. viii. 31. 35.
I») I. P«. ii. 15.
(3) § v. (5) Ep. i. S vii.
(7) § iii. (8) $ «Vi.
(9) Ad Smyrnense» S vii.
'IU) Ad Philippenses § >·»·
UI) β Vi».

hominem factum, pati, et ignominia affici, SUStinuiSSe : ħμ yutpiHr

n Quemadmodum autem eos, qui in Ægyplo erant, sanguis Paschre servavit, sic et cos qui crediderint liberabit » morte sanguis Christi. » * w »vr«·

130. S. Ircmeus plurima Scripturae testimonia adducit, ut Christum ipsum esse Jesum probet, animadverliique : ▮ Rursum autem significans Christum passum, cl ipsum esse Filium Dei, qui pro nobis mortuus, ct sanguine suo redemit nos, in praefinito tempore ait : · Ut quid enim Christus, cum adhuc essemus infirmi secundum tempus, pro impiis mortuus est? Commendat autem suam dilectionem Deus in nobis, quoniam cum adhuc essemus peccatores, pro nobis Christus mortuus est : multo magis justificali nunc in sanguine ejus salvi » erimus per ipsum ab ira. » s

Objectiones diluuntur.

137. *Obj* 1. Malthæus haiæ verba de morborum curatione interpretatur; postquam enim retulerat Christum ægrotos sanasse, subjungit id factum, • ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem : Ipse infirmitates nostras accepit,et ægrolationcs nostras portavit. » *

138. *Resp.* Vis obvia verborum Isaiæ infirmitatem el dolorem quem in se suscepit, nostri causa, Christus, indicat. Cæterum utitur iis Malthæus de morborum curatione, quia et cum patiebantur sensum, el Spiritu sancto afflante noral eum etiam sub illis latere : nec enim insuetum est duas significationes eisdem vocibus adnecti. Igilur et abstulit morbos, el in «e experiri cruciatus voluit, ut morborum curatione insinuaret se remedium animi vitiis parare,poenasque idcirco in se suscipere. Defert quidem Matthau eum dixisse de seipso : « Filius hominis non venit ministrari, sed ministraro, et dare animam suam redemptionem pro multis. »' 4 r»» avrsù Xvrpt» à»rî ir»XX8r. PT.TiOГOO Isai® plura sunt testimonia maxime perspl-cua,quæ Christum propter iniquitates hominum percussum testantur.

139. *Obj* 2. « Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. non reputans illis delicta eorum. » e Ergo remissio peccatorum ex gratuita Dei misericordia provenit, qui Christi um est opera ad eam annuntiandam.

110. *Resp.* Apostolus ipse explicit quomodo reconciliaverit sibi mundum Deus : « Eum, qui non noverat petcalum, pro nobis peccatum fecit,ot nos cfllceremur justitia Dei in ipso.·' Constat peccatum secundo loeo designare hostiam pro peccato, quam llebræi ita designabant. « Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus. » 8

141. *Obj.* 3. « Christus passus esi pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. »9 Scilicet quum patienter sustinuerit morlcrn sibi illatam, dum gratuitam Dei indulgentiam hominibus annuntiaret, 19 præclarum postcris reliquit exemplum-

142. *Resp.* Patientiae, omnis<|uevirtutis perfectissima exempla Christus, patiendo pro nobis, reliquit, sedet « peccata nostra ipse pertulit in cor·

(4) Apo). i. n. W.
(îj Dial, cum Tryphone n. iii.
(3) L. iii. «dv. bar. e. wiii.
(4) Matt.viii.<e. O-
(5) Malt. n. Î8·

(t) Rom.

(<0) · The offering of Christ once mde-U some of ŭ understand, means bis death meurrri in *the act of proclaiming* the free, lovertif», and unpurchascd mercy and pardon of God U repenting men. a Unitarian Miscellany, io! »·

pore suo super lignum. I' · I Delinito et præscientia eum nobis exhibet Petrus, sui sanguinis pretio nos redimentem.

115. *Obj.* 4. « Quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. » 8 Nemo autem dehet se piaculum pro fratribus exhibere. Vis igitur tota quæ ex his vocibus ·μΰ> derivatur deficit.

144. *Resp.* S. Joannes ex eo quod Christus vitam posuerit nostri causa, jure docet oportere ut ct nos animo parati simus vitam propter fratres ponere : sed non innuit eadem ratione mortem nostram fratribus profuturam, qua Christi mors nobis profuit. Dixerat jam sanguinem ejus emundare nos ab omni peccato. Non igilur vocibus ambiguis doctrina dc Christi redemptione nititur, sed perspicuis maxime testimoniis.

145. *Obj.* Ii. Quæ dc reconciliatione afferuntur testimonia, hominis ad Deum conversionem respiciunt : nec enim Deus, qui paler benignus est et creator noster, reconciliandus est. *

146. *Resp.* Scripluræ constanter loquuntur de Deo peccatoribus irato, eumque reconciliandum pœnitentibus, dala peccatorum venia, praedicant : quæ sane nullam in ipso arguunt mutationem, sed variam illam hominis conditionem, quæ vel sanctitati divinæ adversatur, vel ei, Deo donante, adsimilalur. Reconciliationem accipere dicimur per Jesum Christum, quæ certe de venia et indulgentia divina inlelligenda necessario est : ι·ϊ ·υ w τἰ» laraXAo^w *ἱλiβιμv. 8*

147. *Obj.* 6. Dis tantum Christus iXar/or irtyf rS» VOCalUT in NOVO Testamento. · *Propitiatio* auleffi refldiltir, quæ liberatio a peccato est, sed qua ratione efficiatur non dicitur.1

148. *Resp.* Dicitur sæpissime qua ratione propitius nobis factus sit Deus, nempe per sanguinem Christi, qui et if.erripn» vocatur. Sanguis ejns est pretium liberationis Avrps, Recole quæ adduximus testimonia.

149. *Obj.* 7. Deum dedecet innocentem pro reis punire . præsertim vero Filium suum dilectissimum, qui si et Deus ipse habeatur, Pater ejus injuriae divinæ majestati illatæ reus ipse erit, qui voluit hominem redimi nulla alia conditione. 8 Lex ipsa naturalis omniumque gentium jura innocentem vetant occidi.

150. *Resp.* innocentem invitum pro reis punire summa esset injustitia : impietas autem foret divinam personam, etiam in assumpta natura, pennis afficere, nisi sua voluntate eas in se suscepisset. Cæterum quod innocentissimus et sanctissimus Dei Filius, Deus et ipse, peccatorum sna morte luerit pœnas, eximium est pietatis et misericordiæ divinæ argumentum, quod numquam satis mirari possumus. « Commendat autem charitalem suam Deus in nobis : quoniam cum adhuc peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est. » 9 Quod Deus nonnisi sui Filii cruciatibus placari voluerit, infinitam ejus justitiam et majestatem ostendit, ct peccati gravitatem. Manet igitur illæsa lex.naturæ; nec obstant gentium jura : agitur enim de re prærer rerum ordinem, el ex voluntate libera ipsius Filii profecta : « Oblatus est quia ipse voluit, n '®

151. *Obj.* 8. Ab hujusmodi dogmate,

(I) I. Pe ii. 14.
Act. ii. «.
(S) I. Join. iii. <6.
Campbell on the Trinity end atonement, I'nilahan Miscellany, vol. ii. p. *11.* Vide eliain vol. i. p. to. (G) Horn. v. it.
,'O) 1. Joan. ii. i. iv. 10.
(7) Unitarian Miscellany, vol. ii. p. II.v. Nol.
(8) Unitarian Miscellany, vol. iii. p. ise. Paine, Ago of Reason, p. i. page «6.
(0) Rom. v. 8.
(10) IsaitB liii. T»

de Deo Filium suum ob hominum peccato morii iradcnlc, abhorret ratio sensusque humanus : nam Deus auctor foret sceleris maximi, quo certe placari non posset, quum longe superaret cætera omnia hominum crimina. Ergo maximo cum dispendio majestatis divinæ Dei Filius pateretur, nulla cum hominum utilitate,quum ira Dei in cos magis accenderetur.

152./lc.xp. Rationem equidem magno superat intervallo doctrina de Filio Dei mortem ob hominum peccata obeunto. Cælerum perspicua sunt sacrorum scriptorum effata, el constans Ecclesiæ fides, adeo ut de ea nullus sit relictus dubitandi locus. Nec tamen ideo dicendus est tanti sceleris auctor, quamvis « delinito consilio et præscicnlia Dei traditum » Filium agnoscere oporteat : sed non impulit Deus Judæos, quamvis prævidens eos illud patraturos, objecerit illis ipsum '.dilectissimum Filium,qui sua sponte tantas in se suscepit pœnas. Scelere Judæorum, quod sane maximum erat, placatus non est Deus, sed magis ad iram accensus, cujus indicia eversis brevi Hierosolymis data sunt, ct adhuc manent vestigia in eorum posteris per orbem dispersis : scd Filii obedienlia, et patientia in tantis tolerandis suppliciis placatus est Pater, cumque deprecantem in cruce pro ipsis qui eum patibulo affixerunt exaudivit. Illa profundissima Filii Dei humiliatio absque divinæ majestatis detrimento contigit; nam divina ejus natura mansit illæsa, cujus maxima data sunt argumenta, etiam dum in humana natura Christus pateretur : adeo ut centurio aliique custodes exclamarent : « Vere Filius Dei erat iste. » ' Inde autem maxima in homines derivata sunt bona, ira Dei in Judæos præserlim accensa.

(I) Nati. urii. M.
(t) Hab. v. i.

CAPUT VII

DE PIACULARI SACRIFICIO.

153. Expiatis sua morte hominum deliciis, Christus sacerdotii præcipuo functus est munere, victimam pro peccatis offerendo. Prædicatur equidem pluribus locis sacerdos, plures etiam ob causas : scd ad rem nostram quod perlinet, eo titulo nuncupandus est ob sacrificium quo ablata sunt delicta. Sacerdotis vox sacris operam dantem denotat, et illud præcipuum munus sacrificandi quo summa Dei majestas agnoscitur, et ira ejus placatur, oblatis victimis : quod egregie explicat Apostolus : « Omnis Pontifex cx hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum , ut offerat dona ct sacrificia pro peccatis. » * Sociniani negant Christum vere sacerdotio functum.mortemveejus sacrificii veri nominis habuisse rationem : ei vero sacerdotalia in cœlo munera, Deum pro hominibus deprecando, obire libenter concedunt.

Propositio.

Christus, seipsum piacularem victimam offerendo, sacerdotio vere functus est.

151. *Probatur cx Scripturis.* Sæpius sacerdos prædicatur : « Tu es sacerdos in ælernum secundum ordinem Meichisedech. » 5 De eo illud explicat Paulus , ♦ qui et munia ejus sacerdotalia recenset : « Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius ct perfectius tabernaculum non manufaclum , id est, non hujus creationis; neque per sanguinem hircorum aut vitulorum , sed per proprium sanguinem , introivit semel io Sancta, æterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum cl taurorum,

'S) P». cil. :
(4) Ileb. v.

et cinis vilulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis ; quanto magis sanguis Christi , qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? » * Liquet Christum sacerdotem dici, eo quod sese obtulerit, ut proprio sanguine conscienliæ nostra; a peccato emundationem oblineret. Erat ergo victima piacularis, cæleras omnes victimas virtute longe superans. Illa oblatio facta est in crucc, sanguine effuso, ideoque tunc vere functus est sacerdotio, antequam ccelum ingrederetur humana ejus natura.

155. Id amplius liquet ex eo quod Apostolus semel oblationem factam dicat : « Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit, exemplaria verorum :sed in ipsum ccelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis : neque ulsæpe offerat semetipsum , quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno : alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi : nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit. El quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium ; sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. » * Hostiam igitur suam semel obtulit Christus ad peccata penitus auferenda.

150. Jam vidimus Chrislum ab Apostolo îiKwripu» *victimam piacularem* designari, 5 ab Isaia etiam simili vocabulo. 4 Igitur vera viclimæ piacularis ratio ei competit : erat enim vere immolatus ad peccata expianda.

Objectiones diluuntur.

i&i.Obj. 1. Christus sacrificium dici nequit nisi figurate, quum el Pontifex noster dicatur : utraque autem appellatio simul ei *ad litteram* convenire nequit. ·

158. *Resp.* Utique et Pontifex est et victima : se enim ipse obtulit Deo Patri sacrificium ad hominum luenda peccata. « Impossibile enim est sanguine taurorum el hircorum auferri peccata.Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam,el oblationem noluisti : corpus autem aptasti mihi : holocautomata pro peccato non libi placuerunt. Tunc dixi : Ecce venio : in capite libri scriptum est de me : Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. . . . Tn qua voluntate sanclificali sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel » * « Tradidit semetipsum pro nobis oblationem el hostiam Deo in odorem suavitatis. » 7

159. *Obj.* 2. Apostolus loquitur de sacrificio oblato post rejectas Judaeorum victimas, quod non contigit Christo in terris degente : adhuc enim perrexerunt offerri, juxta ipsam Dei legem.

160. *Resp.* Reddit rationem Apostolus cur Christus sese obtulerit victimam , quia scilicet animantium sanguine peccata deleri non poterant. Ingrediens mundum Christus exhibetur, quia finis illius adventus fuit, ut morte sua expiaret hominum crimina : ideoque oblationem moriendo perfecit.

161. *Obj.* 5. Christus sacerdos factus est, juxta Apostolum , quando Deus eum Filium suum declaravit : « Christus non semetipsum clarillcavil ut Pontifex fieret : sed qui loculus est ad cum : Filius meus es lu , ego hodie genui te. »8 Id autem dc resurrectione alias explicat ipse Paulus, promissio nem patribus factam tunc impletam

(<) lleb. ix. 41. (i) Ibid. si.
(S) Hom. iii. W. (4) Iiii. 40.
(S) Unitarian Miscellany, vol. iv. p. 80.

(n) lleb. x. I.
17} Epb. v.».
(8) lleb. v. 5.

dicens « Quoniam hanc Dens adimplevit filiis nostris, resuscitans Jesum, sicut el in Psalmo secundo scriptum est : Filius meus cs tu, ego hodie genui le. « *

162. Apostolus non tempus adsignal quo Christus sacerdos designatus est, sed Patrem pradicat sacerdotii auctorem ; quod probal ex eo quod Filius agnitus sil, subjungens aliud Psallis de ipso sacerdotio testimonium. Nec ad resurrectionem ea verba ita sunt referenda ut tunc Filius esse coeperit; nam in baptismo ct transfiguratione Filius agnitus est, et ab Angelo ita ab ipsa nativitate designatus : sed eximium argumentum datum est eum Filium Dei vere esse, ipso a mortuis resurgente.

165. *Obj.* 4. « Omnis enim Pontifex ad offerendum munera, et hostias constituitur : unde necesse est, et hunc habere aliquid, quod offerat : si ergo esset super terram, nec esset sacerdos : cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari ct umbræ deserviunt cœlcslium. » *

164. *Resp.* Præslantiam sacerdotii Christi demonstrat Apostolus, « qui non habet necessitatem quotidie , quemadmodum sacerdotes, prius pro suis deliciis hostias offerre, deinde pro populi : hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. » s Sacerdotium igitur Aaronicum jam defecisse inde inferi : nam si viclimæ quæ juxta legem offerebantur, adhuc valerent, Christus, si in terris degeret, sacerdos non foret : nec enim umbratili simul el vero sacerdotio opus est. *Ab absurdo* argumentatur Apostolus.

165. *Obj.* 5. In sola ad Hebræos epistola, argutiarum judaicarum plena , sacerdotii Christi fit mentio. ‘

1GG. *Resp.* Christiano homini sufficit ul ex Scripturis divinis vel Ecclesi» certa cl solemn! traditione innotescat. Cælerum Psalmum de Christo inlcliigendum ipsius auctoritas demonstrat. 5

167 *Obj* 6. Si Christus habendo» sil victima , tortores qui eum crucifixerunt sacerdotes censendi erunt.

168. *Resp.* Nulla ratione sacerdotii muneribus fungi videri possunt, sed ipse Christus seipsum obtulit hostiam Deo, oblatus est quia ipse voluit. Est quidem discrimen manifestum inter sacrificium hoc cl ea quæ sacerdote» consueverant offerre : nemo enim prater Christum victima fuit simul et sacerdos : sed in eo claret oblationis hujus praestantia.

169. *Obj.'I.* Martyres sacerdotes pari ratione dicendi erunt.

170 *Resp.* Immane est discrimen; martyres enim vim sibi illatam invicto patientes animo, virtutis egregia dederunt specimina ; nec tamen victimas se, strictiori sensu , obtulerunt: nec enim constituti sunt sacerdotes ad se offerendum. Christus autem sacerdos a Patre agnitus est, ut se offerendo tolleret peccata mundi.

CAPUT VIII.

DE CHRISTI SATISFACTIONE.

171. Quum ex dictis constet Christum sua morio vere expiasse hominum peccata , mediator Deum interet homines omnino praedicandus est, et quidem eximio illo sensu , quod non tantum aeternum hominum exitium deprecatus fuerit, sed etiam pœnas gravissimas pro iis subeundo veniam promeritus sil. Merito igitur Apostolus ait : « Unus Deus , unus et mediator Dei el hominum homo Christus

(I) Act. liii. 35.
(t) Ilrb. tiii. 3. (S) Ibid. V-
(4) Wcgscheider cl Zeigler cil. a Perrone.
(u) Mall. nii. 44.

Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus « * Hoc mediatoris munere functus est Dcus-homo , ut divina personæ dignitas operi vim tribueret. Utraque igitur natura in mediatore agnoscenda est,-quamvis sola humana natura pati morive potuerit.

172. *Satisfecisse* pro hominibus Christum consuevimus dicere, quatenus omnia solvit quæ divinæ justitiæ ob hominum peccata debebantur, et injuriam divinæ majestati illatam compensavit , et homines ælerno liberavit exilio. *Debitores* ' quidem sunt quotquot peccant, *inimici* Dei,5 et ælernæ mortis *rei.* * Satisfactio autem, quum sit debili solutio, dicitur *realis,* si res pro re reddatur, pecunia v. g. pro ære alieno; *personalis* autem, si compensetur injuria honorem restituendo. Ul quis vere satisfaciat, oportet ut alias non debeat rem vel obsequium quod prastal ; quapropter consueverunt Theologi dicere satisfactionem fleri *ex propriis el aliunde non debitis.* Sensu latiori satisfactio dicitur quidquid a creditore in debiti solutionem , vel a læso in honoris reparationem acceptatur; sed strictius ea tantum satisfactio haberi potest quæ vere adaequat debitum vel injuriam.

173. Apud Catholicos omnes constat ex fidei doctrina Christum vere satisfecisse ob hominum peccata : quasdam tamen quæsliones moverunt Theologi, utrum ea satisfactio ad rigorem justitiæ exhibita sit , adeo ut independcnlcr a Patris acceptatione eam habuerit vim : quod negant Scoti discipuli, S. Thomae schola cum aliis affirmante. Nobis copiosa Christi redemptio ad omnia hominum delenda peccata, et ad justitiæ plene satisfaciendum omnino videtur ; quod consonum est iis quæ tradit Clemens VI : « Non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione generis humani suffecisset, sed copiose volui quoddam profluvium noscitur effudisse » * Equidem omnis humiliationis vis augetur, quo quis dignitate præstat : sic heri humiliatio majoris æslimatur quam servi : præsidia vel alterius auctoritate induti, quam civis nullo munere ornati. Igitur pro infinita Verbi divini dignitate, infinitus est valor eorum quæ nostri causa est passus ; ideoque par omnino reparandæ injuriæ peccato illatæ, quæ tantummodo extrinsecus infinitam habet gravitatem.

Propositio.

Satisfactio Deo vere praestita est a Christo ob hominum peccata.

171. *Probatur* 1. *ex Scriptura.* « Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum , ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis. » · Igitur crucifixus peccatorum nostrorum passus est pœnas; indeque nobis vulnerum medela derivata est. « Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus. >»7 Liquet ex his, aliisque antea ad ductis, Christum vere luisse pœnas delictorum nostrorum, eaque ratione nobis Deum placasse.

175, Profecto de doletis Christi morte peccatis loquitur Apostolus, veluti de plenissimo in dæmones Christi triumpho , et plena peccaloium remissione : « Donans vobis omnia delicta : delens quod adversus nos eral chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci : el expolians priucipalus et potestates, traduxit confidenter; palam triumphans illos in semclipso. · *

ii) I. Titn. ii. S. S.
(1) Malt. vi. II. Coluse. ii. U.
(S) Rom. v. 10. Colos». i. n.
Ii) Hirci iii. 10. Jacobi ii. io.

(3) Ellrav. *I:nigfniliut* de p» nil. el ferni
(0) I. Pel. ii. <4.
(7) Rom. v. <0.
(8) Col. ii. IJ.

<76. *Probatur* 2 r.r *Patribus.* S. Cycillus Hierosolymitanus : « Jesus selpsum in redemptionis pretium offerens, nonno illam adversus homines iram dissolvit ? n «

177. S. Augustinus : « Tenebantur homines captivi sub diabolo, et dæmonibus serviebant, sed redempti sunt a captivitate ; vendere enim se potuerunt , sed redimere non potuerunt : venit Redemptor, et dedit pretium, fudit sanguinem suum, el emit orbem terrarum. . . . Sanguis Christi pretium est. » ' Alia passim occurrunt quæ recensere non vacat.

Objectiones diluuntur.

178. *Obj.* 1. « Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. » ' Nulla est vera satisfactio, ubi creditor dat unde solvatur.

179. *Ites/).* Utique ex infinita divina misericordia facium est ut Filius homo fieret, et sese morti objiceret. Communi illud trium personarum consilio contigit : sed Filius homo factus fuit actionum quas in humana peregit natura principium, ct suo voluti jure cas summæ Triadi obtulit. Nihil illi datum esi, unde solveret, quamvis communi decreto susceperit naturam humanam. Hominibus quidem maxima sunt collar beneficia, ct Verbi incarnatione, et iis quæ cos ut redimeret passus est.

180. *Obj.* 2. Animi poenitentia unica est pro peccato satisfactio : eam ut nobis commendaret, Christus advenit. Ut suam missionem perfecte adimpleret , oportebat cum mori, præsertim ut resurgendo fiduciam nobis bealiludinis impertiretur. Mors ejus sacrificium dicta est, scilicet rem ingratam amplexus est, ut conscientias nostras emundaret, non magica quadam virtute, sed exemplo , doctrina , morali, uti dicitur , influxu. » *

181. *Ilcsp.* Exigitur quidem animi poenitentia ut peccator veniam consequatur : ncc tamen sufficit quum nulla lege tenentur Deus delictum semel ad. missum ignoscere. Venit Christus ut vocaret peccatores ad poenitentiam, simulque spe veni® impelleret, « poenas eorum vice luituro : n dare animam suam redemptionem pro multis, Si nulla pœna esset subeunda, nulla erat moriendi necessitas ; quæ enim fingitur, nempe ut fiducia cx ejus resurrectione oriretur, ingenio magis quam Scripturarum auctoritate nititur. Mors ejus vere dicta est sacrificium, oblatio qua deleta sunt mundi peccata; nam quæ alias ex Apostolo recitavimus de conscientia nostra sanguine ejus emundata ab operibus mortuis, non de magica virtute , sed nec dc morali tantum influxu , sed de vi ipsam animam mundandi ab omni peccato, sunt necessario inlclligenda.

182. *Obj.* 3. Gratuita peccati venia, adeo in Scripturis prædicata, tollitur plena satisfactione a Christo exhibita.[5]

183. *Ilcsp.* Gratis peccata condonantur , quia nullo peccatoris actui venia dehetur, quam misericorditer tribuit Deus, intuitu meritorum Christi.Dicimur igitur » justificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitii suæ, propter remissionem precedentium delictorum. In sustentationi Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore : ut sil ipse justus, d justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi. » 8

184. *Obj.* 4. Satisfactione divinæju-

(<) Catcch. Jiii.
(2) Knarr. in l»·. W.
(3) Joan. iii. 16.
(4) Vide Unitarian Miscellany , vol. vi. p.3l>-
(B) Unitarian Miscellany , vol. i.p. to.
(G| Korn. iii. 34.

still® a Christo data, nihil supercssct peccatori faciendum ; de fido igitur, aliave quavis veniæ conditione prorsus silendum. 1*

185. *Rexi>.* Plene divinæ justitiæ a Christo .satisfactum est; sed qua ratione hujus satisfactionis homines singuli fiant participes, ex Christi voluntate omnino pendet. Sapienlissimo quidem consilio statuit, adultis rationis compotibus fidem, pœnitentiam aliosque actus necessarios esse, qui tamen non sua vi, sed virtute sanguinis ejus valent ad veniam. Hinc merito arguunt Theologi Oxonienses suæ seelæ asseclas qui Christi satisfactionem altius praedicant, de necessaria nostra *mortificatione* silentes. '

180. *Obj* S. Qui Christum Deum Deo satisfacientem exhibent, duos statuunt Deos : nec enim sibi satisfacere quis potest.3

187. *Resp.* Ipse Christus homo est et Deus, cl in assumpta hominis natura Deo, qui Paler, et Filius, ct Spiritus sanctus est, satisfecit : « Unus enim Deus, unus el mediator Dei el hominum homo Christus Jesus : qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. ⁵ Nihil hic pugnæ, quod Filius in humana natura Deo satisfaciat.

188. *Obj.* 6. Christus intercessor in Scripturis exhibetur, non aliquid suo veluli jure postulans : « qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. »» '

189. *Resp.* Intercessoris utique fungitur officio, sed pretium simul offert. « Semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. » * « Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum. » ' Ideo intercessio non alia videtur intelligenda, quam ipsa praesentia Jesu Christi coram Patre, qua continuo veluti exhibet vulnera pro hominum salute accepta : « ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. » ·

CAPUT IX.

DE MORTE CHRISTI PRO OMNIBOS.

190. Christum vere expiasse peccata ultro concedunt Calvini sectatores, sed non omnium hominum : electorum enim utilitates omnes illius sacrificii esse contendunt.9 Idem fere Jansenius, juxta quem tamen Christus « pro cæteris qui a fide et charitale delicientes in iniquitate moriuntur , » — · in tantum mortuus est, el in tantum propitiatio peccatorum est, cl in tantum rogavit Patrem , in quantum temporalibus quibusdam divinæ graliæ effectibus exornandi sunt. »10 « Omnibus illis, > inquit, « pro quibus Christus sanguinem fudit, et quateuus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam

(I] Unii. Mie. vol. ii. p. I 8.

(11 « If the doctrine of Ilie atonement is conveyed in the expression of Christ crucified, as turd by St. Paul, it is by teaching, at the same time , the necessity of our mortification , which ii repugnant to opinions now received. It is ex pressing, in other words, our Saviour's declanlion , a he that cometh after me must take up « his crossdaily, and follow me. › They both imply that we cannot approach God without a sacrifice,— a sacrifice on |j>o part of human nature in union with that of our Saviour. » Oxford tracts,No. 80. p. iii. p. 75. vol. jr< London edition , <838.

|1) Unitarian Miscellany , vol. i. p. 370.

(I) I. Tim. ii. 5.

(6) Rom. viii. 34.

(0) Ileb. is. 18.

(7) Ibid. via. «3.

(8) Ibid, ix.1I.

(9) « To all those for whom Christ hath purchased redemption, he doth certainly and effectually apply and communicate the arme. · Presbyterian confession of faith, cb. viii. J. viii. • Others not elected, although they may be called by the ministry of the word, and may bare some common operations of the spirit, ye< they never truly come unto Christ, and therefore cannot he saved. · Ch. x. j. tv.

(10) Jansenius I. J. de Gratia Christi c. II.

reipsa velint ac faciant id quod ab eis Volendum cl faciendum esse decrevit.»[1] Propositio quinta ex Janscnii operibus extracta, his verbis concepta est : • Scmipelagianuni est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. » Damnata est ut falsa, temeraria, scandalosa, cl intellecta eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat praedestinatorum mortuus sil; ut impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans el haeretica. « Ex limite huic damnationi apposito, colligitur a telo servari immunes quasdam Theologorum sententias.

191. Vasqucsius in ea fuit sententia Christum pro parvulis absque baptismo dccedeniibus mortuum non esse, nisi quoad čausa communitatem el magnitudinem alque potentiam pretii. * Omnes quidem conveniunt Theologi Christum quoad pretii sufficientiam pro omnibus esse mortuum ; picrique addunt sufficientiam voluntatis, quod scilicet vere voluerit mortis suæ intuitu concedi omnibus gratis auxilia vere el relative ad salutem sufficientia. Id necessario tenendum videtur saltem quoad aliquos præter prædestinatos. Imo scribit Hyacinthus de Graveson, cx Dominicanorum familia : « Dogma fidei est, Christum mortuum esse voluntate generali seu antecedente, pro salute omnium omnino hominum, cumque merito passionis suæ præparassc auxilia vere sufficientia, quæ confert, vel saltem offert, singulis reprobis, ita ut per illa auxilia sufficientia, sibi a Christo vel collate, vel oblata, possint omnes reprobi ad æternam pervenire salutem, et cx eorum culpa ac defectu sit, non vero ex auxiliorum sufficienlium defectu, quod ad eam minime perveniant. »[s]

Propositio.

192. Dc fide est Christum pro aliorum præter prædestinatos æterna salute mortuum fuisse, non solum sufficientia pretii oblati, sed cliam v^luotale offerentis, ac proinde quod eo animo, eaque intentione sanguinis sui pretium Deo Patri obtulerit, ul ipsis mereretur gratias ad salutem vere ac relative sufficientes. *

193. *Probatur* 1. *cx Scripturis.* «In hoc enim laboramus et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium. » 5 er ITr« trur.p irairur *itifit»,* μάχιμα Ideo dictus est Deui Salvator, quia Christus pro hominum salute est mortuus. Salvator autem est omnium hominum, maxime fidelium. Ergo fideles quidem speciali ratione, cæleri autem homines quodam saltem pacto Christi morte redempti sunt Minime quidem dicendus foret Deus aliorum præter fideles Salvator, si pro illis tantum mortuus fuisset Christus. Prælcrea ipsi fideles omnes non sunt prædestinati : memorat enim Paulus quosdam qui a fide exciderunt, el monet eos qui fide stant, ne altum sapientes cadant. Attamen eorum omnium maxime prædicalur Salvator. Ergo pro illorum salute præserlim mortuus csl Christus : ergo pro saluit aliorum præter prædestiualos mortuus est.

194. Ad Romanos scribens Apostolos eos monet, ne, ciborum liberiori usu, infirmis offensionis cl interitus præbeant occasionem : « Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus morluusest.»· Mi *ri* Cpv,uxri Teu ixtirsr ά^iλλvι, Je'q »

ti) Janscnius l. S. dc Gratii Christi c. îi.

(1) 1. p. disp. 90. c. S.

{5) Epistola· ibeologicK-historico pokmice t. ii. ep. 7. p. 171.

1'ropofitionis verba mutuamur · Theologico Iriclatu do Deo divinis attributis q·· vi. art. iv. conci, ii. coi. 413. tom. 7. Theol.t#· sus compl.

(S) 1. Tini.iv. <0.

(<>) Item. sir. <S.

Ergo pcrire potest, pro quo Christus est mortuus. Ergo pro aliis præler electos mortuus est. Idem liquet ex alio Apostoli loco : « Et peribit in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. » *

105. Christus post ultimam crenam pro Apostolis et fidelibus omnibus Patrem deprecatus est : « Pro eis ego sanctifico mcipsum, ut sint et ipsi sanctificat! in veritate. Non pro cis autem rogo tantum , sed et pro cis, qui crediturì sunt per verbum eorum in me. ⁵ Pro eorum salute utique mortuus est Christus pro quorum sanctificatione rogavit Patrem : rogavit autem pro omnibus fidelibus. Ergo pro eorum salute saltem mortem amplexus est. Inter cos autem alios esse præter prædestinatos liquet cx ipsis quæ mox laudavimus testimoniis. Accedunt illa testimonia quæ pretii amplitudinem extollunt : « ipse est propitiatio pro peccatis nostris : non pro nostris autem tantum , sed etiam pro totius mundi. » s

190. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Cyprianus dæmonem Christianos aeternis suppliciis addictos sic alloquentcm inducit : « Ego pro istis quos mecum vides, nec alapas accepi,'nec flagella sustinui, nec crucem pertuli, nec familiam meam pretio passionis et cruoris redemi; sed nec regnum cœleste illis promitto, nec ad paradisum restituta immortalitate revoco. » * Liquet ex saucii Doctoris mente, el fide Christiana , Christum pro iis reprobis crucem pertulisse, eosque sui sanguinis pretio redemisse : secus vi careret illa oratio.

197. S. Augustinus prælaudata Cypriani verba citat, el sua facit. · De Juda ait : ■ Projecit enim pretium argenti , quo ab illo Dominus venditus erat, nec agnovit ipse pretium quo a Domino redemptus erat. · · Crucifixores suo» Christus sic alloquens exhibetur : « Videtis vulnera qu;e inflixistis, agnoscitis latus quod pupugistis ; quoniam per vos el propter vos apertum esi, nec lamen intrare voluistis. -' Herodem ipse Augustinus sic alloquitur: « Venit qui te redimal, et lurharis; et lunc eum vis perdere,quando ille te disposuit liberare. Ille libi annuntiat Deum hominem suscepisse pro te, et tu vis perdere eum qui venit redimere tc. »e Dc qualibet anima justa dicit : « Sponsa est, at accepit arrham magnam, sanguinem sponsi. · · · Quod pignus dedit? sanguinem suum fudit. » 10 Ergo juxta Augustinum Christi sanguis fusus est pro justis omnibus, qui tamen non sunt omnes prxdestinati : imo pro Herode et Juda.

19«. *Probatur* 5. *Concilii Niconi auctoritate.* Concilium Nicænum Symbolum ita recitavit : « Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis.... crucifixus etiam pro nobis. » Singuli fideles lidem quam Symbolum exprimit, profiteri tenentur · ergo credere debent Christum pro se passum esse.

199. *Probatur* 4. *rationibus Theologicis.* Nisi Christus mortuus sil pro aliorum præter electos salute, spei tollitur fundamentum , ct charilalis stimulus deest; nemo quippe cerio dicere poterit : « In fide vivo Filii Dei. qui dilexil me el tradidit semclipsum pro me. » " Tota divina œconomia eo reducetur, ut electis quidem salus detur, sed reprobis externa tantum subsidia, vel etiam interna ad tempus, nullo

(l) I. Cor. viii. U. (i) Joan. xvii. 10.

l») I. Joan. ii. 1.

(4) Tract, de opere et eleemosynis, cit. In tract, de Deo et divinis attributis qu. vi. art. iv. loin, viii. curs. complet. Tlieologiin.

(5) Lib. iv. ad Bonilacium c. 8.

(6) In P». Iiviii. enar. 9.

(7) I.ib. ii. de Symbolo ad Caiech. c. 8.

(8) Ibidem c. 5.(9) In Ps. cuii.

(10) In Ps. io. Sorm. *t.* (11) Gal. ii. w.

salutis dande consilio. Hæc Deum beneficum erga illos patrem non ostendunt, sed judicem iniquum potius, ct irrisorem , qui salutis spem omnibus præbel, et jubet impleri conditiones, quin tribuat vires.

Objectiones solvuntur.

SOO *Obj.* I. Christus dicit : « Animam meam pono pro ovibus meis................ El ego vitam æternam do cis, el non peribunt in aeternum. » * « Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris; ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo dic. » * « Exaltari oportet Filium hominis, ul omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. »3 Ergo Christus vitam posuit pro salvandis tantum, qui cl ipsi fideles sunt.

201. *Resp.* Clique Christus vilam posuit pro ovibus, qua imagine omnes fideles designantur, quibus proinde certa ad salutem subsidia tribuit : quæ lamen ipsi sua incuria vel animi pertinacia adhibere aliquando ncgligunl. Vult Pater ejus ut nihil illi datum amittat, ideoque vis nulla poterit dilectos ejus famulos illi eripere : sed manet voluntatis ipsorum libertas, nec enim nisi volentes salvantur. Exaltatus est in cruce, ul credens in ipsum non pereat, qui pioinde in fide perseverans, el per dilectionem fidem exercens, cerlo obtinebit vilam. Nihil in objectis locis conditionem obedienliæ excludit. Cæterum si quis velit ea omnia de electis explicare, per nos licet, dummodo eorum salus praecipuus quidem, sed non unicus finis mortis Christi agnoscatur, quum « pro omnibus gustaret mortem. » * Perperam autem Calviniani fideles cum electis confundunt: vox enim illa omnes compleciiiur qui veritatibus revelatis mentis tribuunt assensum, quorum plurimi sua culpa deinceps pereunt.

202. *Obj.* 2. « Non pro mundo rogo, sed pro iis quos dedisti mihi. » ' Christus pro iis dici nequit mortuus, quot a suis exclusit precibus : omnes autem præler electos, datos sibi ælerno Patris decreto , suis precibus privavit. Equidem quum Paler semper eum audirel, · fleri non potuit ut preces, multu minus sanguinem, frustra funderet.

205. *Resp.* Christus mundum eo loci designavit impios el infideles, qui adventus sui bonis, culpa et pertinacia animi, carerent. Non pro illis rogavit Patrem, sed pro discipulis suis, el aliis eorum opera ad fidem per saxulorum seriem adducendis, ut bonorum copia in ævum frucrentur. Speciali» illius orationis, quam terras relicturus pro dilectissimis famulis fudit, beneficio privavit infideles, in impietate pertinaces. « Est mundus, «inquit Augustinus, « de quo scriptum est, ne cum hoc inundo damnemur ; pro isto inundo non rogat. »6 Sed non ideo omni redemptionis munere, el salulis subsidio carere cos voluit: nam « dedit redemptionem semelipsumpro omnibus. » 8 .Semper auditus est a Paire, sed aliquando aderat conditio, qua deficiente, noluit effectum sequi. Sic auditur, concessis subsidiis, quibus ad salutem perveniunt plurimi, dum alii, pravæ voluntatis vitio, deficiunt.

204. *Obj.* 5. De calice dixit Christus: « Hic est sanguis meus qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. » 9 Nisi electos designare voluisset , nulla erat ratio cur sic loqueretur.

(<) Joan. x. <6. 18.
(i) Ibid, vi- 39. (3) Ibid. iii. 1B. «
(4) lleb. ii. 9.
(3) Joio. avii. 9.
(6) Ibid. ii. 41.
(') Traci, ex in Joan.
(8) I. Tim. ii. β.
(9) Malt, xxvi. 18.

205. *Resp.* Omnes co loci inlelligun· tur; ratio autem verosimilis cur mollis vis tanta tribuatur, est quia unius Christi cum cæleris omnibus hominibus tacita fit comparatio I 1 Sic apud profanos scriptores : « Unum pro multis dabitur caput, n « Constat quidem multos ct omnes aliquando permutari. Sic Daniel : « Multi de his qui dormiunt in terne pulvere , evigilabunt : 8 quod de omnibus affirmat Joannes.4 Apostolus ait : « In omnes homines mors pertransiil, » 5 quos tamen multos deinceps designat. * Augustinus idcirco notat « non repugnare omnibus multos , quia ipsi omnes non pauci, sed multi sunt. › 7 Cæterum optime animadvertit S. Thomas Aquinas : « Pro mullis et pro omnibus sanguis effusus est; quia si consideretur sufficientia , ipse est propitiatio pro peccatis nostris , et non tantum pro nostris, sed el lolius mundi : sed si consideremus effectum , non habet effectum nisi in iis qui salvantur, et hoc ex culpa hominum. »'

206. *Obj.* 4. S. Augustinus dicit : « Non perit unus ex illis pro quibus Christus mortuus est. » 9

207. *RespV.o* loci respicit Augustinus specialem Christi voluntatem erga salvandos. Agebat enim de mysteriorum fidei intelligentia, quæ paucis conceditur : « Nam si propter eos solos Christus mortuus est, qui certa inlellIgentia possunt ista discernere, pene frustra in Ecclesia laboramus. Si autem, quod veritas habet, iniirmi populi credentium ad medicum currunt, sanandi perChristuinet hunccrucifixum ul ubi abundavit peccatum, superabundel gratia, miris lit modis per altitudinem divitiarum sapicnliæ et scientiae Dei, el per inscrutabilia judicia ejus , ut et nonnulli a corporibus incorporea discernentes , cum sibi ex hoc magni videntur, et irrident stultitiam prædicationis qua salvi fiunt credentes, ab unica via longe exerrent, quæ ad vitam æternam sola perducit; et mulli in cruce Christi glorianles , et ab eadem via non recedentes, etiamsi ista quæ subtilissime disseruntur , ignorant, quia non perit unus ex illis pro quibus mortuus est, ad eamdem perveniant æternilatem , veritatem, caritatem, id est, ad stabilem, certam, plenamque felicitatem, ubi manentibus , videntibus , amantibus cuncta sunt perspicua. » Hæc de efficacia Christi redemptionis verissima sunt, nec excludunt oblationem generalem, quam alia adstruunt testimonia 1 Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nullo prorsus excepto - - - - et pro omnibus mortuis vivus mortuus est unus, id est, nullum habens omnino peccatum. « '·

208. *Obj.* 5. S. Thomas Aquinas dicit : « Christus non oravit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus qui erant credituri in eum ; sed pro his solum, qui erant praedestinati. » "

209. *Resp.* Christi oratio iis praesertim profuit quos ipse speciali affectu prosequi dignatus est, et ad gloriam evehere. Dicitur autem a S. Thoma non orasse pro omnibus , quia absoluta el efficaci voluntate non omnium expeliit salutem, sed in nonnullis servari jussit justiliæ jura,juxta profundissima sus sapientis consilia. Mentem suam alias explicat : « Voluntas , ut natura , est de eo, quod habet in se bonitatem, non considerato ordine

(I) Bloomfield in Mallh. xi. te.
H) /En. v. 815. (3) Dan. xii. Î.
(4) Joan. v. i8.
(B) Bom. v. IV.
(i) Ver». 15. Videeliam ver». 18. 19.
(7) L. ii. op. imperf. c. <7β.
(8) Comm, in bunc locum.
(9) Ep. clxix. alia» oii. Evodio.
(10} L. u. de ei». Dei. c. ·.
(«<) 3. p. qu. *<· ari. 4.

ejus ad aliud; unde voluntas talis in Christo fuit do salute hominum , sicut voluntas fuit in Deo ; sed secundum hanc simpliciter el absolute non dicitur aliquis vello : hanc autem voluntatem Hugo de S. Victore dicit voluntatem pietatis. Sed voluntas, ul ratio, est de eo, quod habet bonitatem etiam in ordine ad aliud, et secundum hanc voluntatem non volebat Christus omnes salvari, sicut nec Deus voluntate consequente; el secundum hanc dicitur aliquis simpliciter et absolute velle : el ideo oratio Christi, quæ fuit secundum hanc voluntatem, fuit exaudita ; non autem quæ fuit secundum primam ; ct ideo dicit Hieronymus , quod Christus exauditus est pro prædestinatis, non autem pro non prædcslinatis. » *

210. *Obj.* 6. Ex controversia quæ in Galiiis nono sæculo exarsit, liquet plerosque censuisse Christum pro prædeslinatis tantum mortuum : nam rejecit Concilium Lugdunense, præside S. Remigio, capitula Carisiaca, quibus mors Christi pro omnibus agnoscebatur, cl consentientem sibi habuit Synodum Valenlinam. Sic et S. Prudentius Tricassinus credendum docuit « cum omnibus Catholicis, sanguiuem Domini nostri Jesu Christi pro omnibus omnino hominibus ex loto mundo in eum credentibus fusum ; non autem pro illis,qui mimquam in eum crediderint, nec hodicque credunt, numquamque credituri sunt. » *

211. Resp. Vocibus magis quam re dissentiebant Episcopi illi : quapropter censura Capitulis Carisiacis apposita postea deleta est, Gallicanis Episcopis anno 859 convenientibus ad Synodum Tullenscm L, Lingoniensem, ct Tullenscm II. Hinc S. Remigius Lugdunensis dixit : » Si inveniantur aliqui Pntrum , qui etiam pro impiis in mî impietate permansuris Dominum crucifixum dicant, si placet, sicuti cl nobis mullum placet, ut eliarn istorum sententia ex pietate vivens . . , non renuatur. » 8 Equidem de efficacia et fructu Christi mortis loquebantur illi, qui cum Prudentio sanguinem Christi pro credentibus fusum dicebant : Carisiacenses de ejus sufficientia el oblatione. Constat prætcrea eo» alios præter prædestinalos credentium nomine intellexisse.

212. *Obj.* 7. Christus, cui omnia arcana patebant, mori pro reprobi» noluit, cum nulla eorum utilitate, sanguine ejus frustra fundendo.

215. *Resp.* Non speciali consilio pro reprobis mortuus est Christus, sed salvandorum praesertim causa. Cæterum pro illis etiam se victimam obtulit, ul subsidia salutis illis compararet, cum magna eorum utilitate, si iis uli vellent. Quod contra contigit, eorum arguit pervicaciam , animumque beneficiis summis ingratum ; sed diriu vindicatur bonitas et justitia, haud denegatis salutis subsidiis. Non igitur frustra sanguis fusus est, sed in perfectionum divinarum ostensionem.

Animadversiones.

214. Vindicato dogmate calhoiit» contra Calvini et Jansenii sectatores, de Theologorum sententiis aliquid occurrit dicendum. Libenter dicunt omnes , quamvis sensu aliquantum diverso , Christum pro omnibus mortuum. « Recte igitur Christus Domina» dici potest etiam pro peccatoribus, obcæcalis , infidelibus , el parvulis mortuus : quamquam plurimis cored non conferantur, imo nec conferri possint auxilia sufficientia. » Ha Gaxzaniga, Thomistarum plerorumqr>« sententiam šecutus. Augustiniani « *sit*·

(<) Lib. iii. «entent, dist. 17.art. 1. q.s.
(S) Ep· ad Wenilonem Senoneosetn.
(j) l.ib. de tenendi veritate Scripture c. u.

Vide ct librum de tribus epistolis.
Ɨ bise. v. c. iii. De Morte Christi n. 191.

ut Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum tradunt, Ita etiam omnibus, absque exceptione aliqua, parata et oblata ad salutem media necessaria dicunt, n referente eminentissimo d'Aguirre. 1 Fere omnes tenent ex Christi pro omnibus morte contingere, ut omnibus parentur et suppeditentur subsidia ad salutem vere ct relative sufficientia, saltem remote, quamvis causarum naturalium ct necessariarum cursu, quem impedire non tenetur Deus, fieri possit ut illa aliquibus refpsa non conferantur.

215. De morte Christi pro omnibus insignis est Apostoli locus : « Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est Christus. » * Ex morte Christi pro omnibus argumentatur Apostolus omnes peccato mortuos esse, quæ tamen haud valerct ralio, si pro omnibus omnino Christus morluus non fuisset. Alia Jam laudavimus perspicua satis testimonia, quibus dicitur gustasse mortem pro omnibus, dedisse se redemptionem pro omnibus, ct esse propitiatio non tantum pro peccatis nostris, sed etiam pro lotius mundi : quæ omnia, obvio sensu accepta, Christum pro omnibus mortem suam obtulisse suadent, ut sufficientia ad salutem subsidia iis compararet. Patrum præsto sunt documenta. S. Gregorius Nazianzenus de Christi passionibus loquens, dicit : « Per quas omnes reformati sumus, nullo penitus excepto qui eidem Adamo participavimus. » s S Joannes Chrysosloinus dicit : » Sacrificium quidem ipsum pro tota natura oblatum fuerat; qui autem usum sacrificii percipiunt, soli sunt credentes. » * S. Ambrosius : « Ipse pro omnibus vitam suam obtulit. » 8 S. Hieronymus : · Christus pro omnibus morhniH est. nolus inventus est, qui et ut immaculata hosti.i, pro omnibus qui orant in peccato mortui, offerretur. » 8 Concilium Carisiacense anno 855 perspicue id docuit. . Nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur. Quamvis id improbatum aliis fuerit, si censura Vaientinianorum Patrum revera sit, quam quidam suppositiam censent, constat id deinceps innoxium visum esse; nam censura in posterioribus Conciliorum codicibus desideratur.

216 Ea ratio loquendi a Concilio Tridentino usurpata est : « Verum licet ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat quibus meritum passionis ejus communicatur. »8 Equidem benignissima Christi erga humanum genus voluntas suadet ut eum mortuum pro omnibus censeamus. Quod autem quidam omni salutis subsidio videantur privari, non probat eos vere eo carere; nam Deus ubique adest, et miris occultisque modis gratiae auxilia suppeditat. Ad infantes absque baptismo pereuntes quod pertinet, dici potest iis etiam parata esse subsidia, sed Deum, provisorem generalem, non teneri ad naturæ ordinem invertendum miraculo, ut iis consulat.

CAPUT X.

DE CHRIST! ADORAT1OXE.

217. Quæ de Christi divinitate disseruimus, cum adorandum esse manifesto probant, utpole Deum, Patri omnino æqualcm. Qui personas duas

li) Tlieol. fi. Anselmi Di«p. Ite. S. S.
(») II. Cor. v. 14.
(SJ Orat. xiv. nunc 31. n. 9.
(4j In Gal. ii. 10.
(β) L. de S. Joseph c. 7.
(«I In comtn. ad c. r. ep. t ad Corinth.
(7) Crecy in Picardie. Cap· »»·
(β) Sms. vi. cap. J.dcjuslif.

in pci distinguebant Nestoriani, homini Christo divinum recusabant cultum, quem tribuebant Verbo : sed Ecclesia nnam Verbi personam in utraque natura adorat. Sociniani oliin colendum esse Christum, utpote Dei personam quodammodo gerentem, divina indutum virtute, docebant : quod Unitariis nonnullis adhuc arridet, sed plerique omnem ejus cultum respuunt. Concilium generale V. supremum Christi cultum contra argutias haereticorum anathemate vindicavit. Canon ejus nonus his verbis in Concilio Lateranensi redditus est : « Si quis adorari in duabus naturis dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, semotim Deo Verbo, el semolim homini : aut si quis ad peremptionem carnis, aut ad confusionem deitatis ct humanitatis, unam naturam sive essentiam convenientium portentose dicens, sic adorat Christum, sed non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne adorat,juxta quod sanclæ Dei Ecclesiæ ab initio traditum est : tahs anathema sit. » ' Equidem id sedulo animadvertendum carnem Christi spectari prout divino Verbo hypostatice conjuncta subsistit, ct adorari non *propter se,* sed propter divinam quam habet subsistentiam. Adoratur tamen *in se,* scilicet tipsa colitur, tametsi adoratio in illa non sistatur, sed in Verbo.

Propositio.

Uno eodemque supremo latriæ cultu humana Christi natura adoranda est cum Verbo divino, cum quo est hypostatice conjuncta.

218. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* « Cum iterum introducit primogenitum in orbem terra, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei. » 1* Hoc manifesto refertur ad Christum hominem, quum ipse in orbem in humana natura venerit, et ad judicandum homines iterum venturus sit : cui tamen ipsi angeli cultum præstarc jubentur. Ad Philippenses scribit, Christum ad mortem crucis sese demisisse, ideoquea Patre accepisse nomen supra omne nomen : « Ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, et infernorum. » 8 De humana Christi natura, in qua mortem obiit, agitur, eaque ad summam gloriam evecta dicitur, cultu supremo ab omnibus Dei creaturis honoranda.

219. Summum accepit Christus cultum, etiam inter homines versans. Recens natum Magi divinitus ducti,ct cœlesti illustrati lumine « procidentes adoraverunt eum, » n<a»r<r rpifini·-β-α» ior«. * Veram adorationem illic intelligendam suadent omnia adjuncta; nec enim verosimile est puero, nullum majestatis lerrenæ indicium praseferenti, obsequium civile Magos prostare voluisse, tanta cum sui humiliatione.

220. Christo a cæco quem visu donaverat, fidem exigente, «Tu credis in Filium Dei ? » seque ipsum esse declarante, respondit ille : « Credo Domine. Et procidens adoravit eum. » 1 Adoratio hæc fide de Filio Dei nixa non erat cultus civilis, sed religiosus, et quidem supremus,qui;tamen Christo homini simulet Filio Dei redditus est.

221. Apostoli Christum redivivum « videntes eum adoraverunt. » ' Cultus religiosus ct supremus hoc loco enuntiatur, nixus ejus a mortuis resurrectione : nec divinitatis ab humanitate discrimen in eo præslando servatur, sed tribuitur Christo, qui Deus est et homo.

(1) Ada Cone. Hard. t. iii. coi. 198. et Concit. Later, sub Martino). act. seu Sec. iv. in coi. Hard. col. 839.

(t) Ileb. i. 6.

(8) Phil. ii. <0.

(4) Mallh. ii. ||.

(5) Joan. ix. 38.

(6) Malth. xxviii. <7.

222. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Athanasius : « Elsi cnim ipsa caro seorsim spectata , pars sil rerum creatarum , attamen Dei facta est corpus : neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes adoramus, neque cum Verbum volumus adorare , ipsum a carne removemus. » [1]*

223. S. Ambrosius , in Psallis verba : « Adorate scabellum pedum ejus, quia sanctum est, » scribit : « Per scabellum terra intelligitur : per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, ct quam Apostoli in Domino Jesu adorarunt. » s Magistro concinit discipulus Augustinus in ipsa Psallis verba : « Fluctuans converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic ; ct invenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus. Suscepit enim dc terra terram : quia caro de terra est, el de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, et ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit : nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum Domini, et non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. « 3

224. S. Joannes Damascenus , Theologi more, rationem reddit : « Neque enim adorandam esse carnem ejus negamus : quippe quæ adoralpr in una Verbi persona , et hypostasis facta est. Qua in re non creaturae servimus ; non enim illam , ceu nudam carnem adoramus, sed veluli divinitati unitam, et quia duæ ipsius naturæ ad unam Dei Verbi personam reducuntur, unamque subsistentiam. Carbonem tangere ob ignem cum ligno conjunctum vereor. Ambas Christi naturas ob unitam carni divinitatem adoro. » ‘

Objectiones solvuntur.

223. *Obj.* 1. Humana Christi natura non desinit esse creatura, licet Verbo hypostatice conjuncta : creatur» autem supremum cultum deferre nefas est.

220. *Resp.* Est quidem humana Christi naiura res creata, sed quum divinitus subsistat, qui ei tribuitur cultus in divinam personam qua regitur tendit ; idcoque nullo modo derogal honori divino.

227. *Obj* 2. Cultus igitur human» Christi naturæ præslilus *relativus* est.

228. *Resp. /ibsolutut* est cultus qui humanæ Christi naturæ redditur : in scipsa cnim , quamvis non propter se, sed propter divinam subsistentiam colitur.

229. *Obj.* 3. Cyrillus Alexandrinus tradit « nefas esse hominem assumptum coadorare cum Deo Verbo. »5

230. *Resp.* Quæ contra Nestorium protulit Cyrillus, inlelligenda sunt præ oculis habito Neslorii errore. Quum hic hominem diceret a Verbo distinctum, et moraliler tantum conjunctum, nefas quidem foret eum Dei Verbi adorationis participem facere. « Si quis audet dicere hominem assumptum coadorari cum Deo Verbo, el conuncupari Deum tamquam alterum cum altero; adjectio enim *m (cum)* syllable hoc cogit intelligi ; el non magis una reverentia veneratur Emmanuel, namque ei glorilicalionem dependit, juxta quod Verbum caro factum est ; anathema sil. » *

ANIMADVERSIO DE CULTU CORDIS JESU.

231. Ex his quæ de humana Christi natura colenda diximus, sequitur pie

(I) Epis», ad Adclphium.
(t) L. iii. du Spiritu sancto c. ii.
(3j Enarr. in Pa.icviii. n. 9.
(4) Lib. iii. de fido orthodoM C· »iu.
(5) Anatlicnutisino viii.
(0) Ibidem.

sanclcquc Cor Jesu coli, prout csl « cor personae Verbi, cui inseparabiliter unituni est. » 1*Accedit quod symbolum csl dilectionis illius præcipuæ qua Redemptor humanum complexus est genus, cl humilitatis el mansuetudinis , quam ipse nobis imitandam proposuit : « Discite a me, quia mitis sum el humilis corde. » * Septimodecimo exeunte saeculo festum sanctissimi Cordis Jesu cœpit celebrari, unde plurimæ enalæ sunt turbæ. Ei favit Sedes Apostolica, eo praesertim tine ul charitatem Christi « sub sanctissimi Cordis symbolo devotius ac ferventius recolant, ejusdemque fructus percipiant » fideles, proul ex lectionibus Breviarii liquet. Haeserat tamen sacra Rituum congregatio an. 1697, 1727, et 1729, cl abstinendum censuil a concessione Ofllcii et Missae pro cultu Cordis proprie sumpti; sed Clemens XIII. an. 1765 cum probavit. Quum cultus hic jam obtineat, nec io hac regione aliqua de eo moveatur controversia, supervacaneum duximus de eo fusius disserere. Id tantum animadvertemus festi recentiorcm originem haud obstare , quum Christus, Deus cl homo, semper supremo cultu adoralus fuerit ; nam Cor ejus sanctissimum non colitur, ab humana nalura integra, vel a divina persona, separatum , sed tamquam specialis affectuum sedes, et dilectionis symbolum..Equum autem est ut, refrigescente charilate, homines, novis pietatis exercitiis, quæ in certis Ecclesiæ dogmatibus nituntur, ad Redemptoris amorem iterum excitentur. Ei igitur « qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris io sanguine suo . . . ipsi gloria, cl imperium in sæcula sæculorum. Amen. » 3

(I) Contlit. Pii VI. *Anciorem Fidii,* ad prop. liiii. Sjnodi Pi>iorien»is.

(i) Mallii, ai. i'J

(S) Apuc. i. 5.

TRACTATUS VIII.

DE GRATIA CHRISTI.

PRÆNOTANDA.

1. Redemptoris sanguis fusus est ut peccata delerentur, el subsidia salutis compararentur hominibus. Ideo Evangelista Joannes, quum Christum plenum gratiæ et veritatis prædicasset, adventus ejus beneficia cum legis Mosaicæ oneribus conferens, dixit : « Et dc plenitudine ejus nos omnes accepimus, ct gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jcsum Christum facta est » * De gratia igitur, quam hominibus Christus moriendo promeruit, est impraesentiarum agendum; et imprimis explicandum est ipsum gratiæ vocabulum, ut claritas dicendis accedat.

VOCUM EXPLICATIO.

2. *Gratia* *favor* intelligilur apud Theologos donum Dei gratuitum, quod scilicet nulli operi hominis debetur : « Si autem gratia, jam non ex operibus : alioquin gratia jam non csl gratia. » · Creatio, conservatio , et omnia quibus fruimur bona , quæ ad ordinem uaturæ pertinent, gratiæ nomine, lato quodam sensu, designari possunt, quo sensu a Pelagio, et a Quesnello non semel usurpata est vox : sed solet referri ad dona supernaturalia, quæ ad vitam æternam consequendam nos adjuvant. Homini primitus condito quæ concessa sunt dona, ultra id quod natura ipsa humana ex ipsius constitutione exigebat, ea scilicet quibus ad ordinem supernatiiralem evectus est homo, ut Deo fruendo fieret idoneus, gratis, nullo pnevio merito, ut patet, tributa sunt. Ea idcirco *gratiæ* nuncupantur , etiam ab iis Theologis qui cum Augustinianensibus putant Deum *ex quadam convenientia* ad beatam visionem hominem destinasse, nec potuisse cum , imaginem suam ferentem , et naluræ quodam impetu ad Conditorem suum tendentem, ad finem mere naturalem destinare.s Lapsis hominibus,et noxa originis gravatis, dantur omnia intuitu meritorum Christi.

3. *Gratia* igitur definiri potest donum supernaluralc, gratisa Deo homini lapso concessum, intuitu meritorum Christi, in ordine ad vitam æternam. Gratia alia *externa* dicitur, quæ scilicet exterius datur, ul homo ad virtutem amplectendam moveatur : prædicalio Evangelii, Sacramentorum suscipiendorum occasio opportuna, aliaquc hujusmodi subsidia nobis oblata , *externes* gratiæ habent rationem. *Interna* dicitur quæ animam intus afficil, vel intellectum illustrando, vel voluntatem movendo; et ideo alia dicitur gratia *intellectus,* alia *voluntatis*, vel, ul Augustinianensibus placet, alia est *illustratio* mentis, aha

(I) Joan. i. IC.
(i) Rotn. xi. 6.

(J) Dorii Aug. Sj»l. viod. Di», ii. c. i. cor. ii. el §. ix.n.ix.

esi *delectationis inspiratio. Habitualis* est, quæ in anima manet ; v. g. gratia *sanctificans*, qua fit Deo accepta, dona etiam Spiritus sancti. *Actualis* ea est quæ actu movet ad actus supcmatura-Ics, sicut gratia *orationis* › impellens ul procemur Deum ; cl gratia *operis*, movens ul aliquid faciamus : v. g. ut demus eleemosynam. *Gratia· gratis (laloe* consueverunt vocari ea dona su-pematuralia quæ primario dantur ob aliorum utilitatem : v. g. potestas pa-trandi miracula, edendi vaticinia.

PELAGIANÆ HÆRESIS BREVIS RELATIO.

4. Jam loculi sumus dc Pelagio, qui peccatum originis ct gratia) necessita-tem quinto sæculo ineunto impugna-vit, 1'4hominem ea qua primum consti-tutus est conditione, adhuc nasci con-tendens, libero praeditum arbitrio, quo possit bcaliludincm consequi, absque ullo supernatural) auxilio. Concilium Diospoli IL'/ddœ) in Palæstina habitum, quatuordccim Episcopis constans, fictis ejus verbis fidem præslans, illi peper-cit, rejecto tamen ejus errore ; damna-vit enim articulum : « Gratiam Dei at-que adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina » * C8 Episcopi anno 416 Carthagine convenientes, et 61 Episcopi Milevitano in Concilio, placita ious cl Cœleslii5 rejecerunt, probanto Innocenlio 1. anno 417. Ictus hos ut eluderet Pelagius, litteras subdolas ad Innocentium slatim misit, Coelcstius-que ipse Romam veniens apud Zosl-inum , Innocentii successorem, quere-las de adversariorum falsis criminatio-nibus effudit, seque per omnia cum Sede Romana sentire professus est. Reorum causam , dogmate illæso, ite-rato examini subjecit Zosimus, et Afri-canorum Præsulum sententias rogavit, qui numero 214 Carthagine convenien-tes, Pontificem certiorem fecerunt Pe-lagianos dolos struere, ul securius dif-funderent errores. Nuntiis his acceptis, Synodum ipse Romre habuit, in qua er-rores illos una cum eorum auctoribus proscripsit, cpistolamque dedit *Tracto-riam* contra errorem novilium ad Epi-scopos lotius orbis directam , cui jussit ut subscriberent in fidei concordi® in-dicium , et errorum damnationem. ‘ Octodecim Episcopi Pelagio faventes subscribere pontificiis litteris recusa-runt, novumque judicium in plenario Concilio postularunt; sed causa jam finita Augustino, cælerisquc per orbem Episcopis , merito visa est.

5. Julianus, Eclanensis in Campania Episcopus, Pelagianismi vindiciis ma-lam sibi comparavit famam , sede id-circo pulsus. Cælerum mitigare visus est aliquatenus errores, fatendo gra-tiam ad bene agendum necessariam esse, quam tamen juxta merita dari censebat, iis scilicet qui suis viribus fidei salutisque desiderium eliciebant.

6. Variae fuerunt artes quibus Pela-gius suam celabat et propagabat hære-sim, ambigua praesertim vocum usur-patione , et superbite humana), pro

(I) Supra p. 58.

(i) Cf. Acta Concil. Hard. tom. i. col. 2011.

(J) Hunc a Pricstlcio Hibernum dictum , fuisse *Campanum* censet Garnerius : plenque Scutum veri nominis existimant.

(4) Quas egerit paries Petri Sedes in hac pro-terenda liæresi, sicut ct Ariana , ingenue fatentur Oionienses Theologi : · Itui is it then a duty to forget that Homo was our mother, through whom we were born to Christ ; that she was the instru-ment chosen bv God’s good proridence to bring the Gospel to the wild heathen trilles iron which most of us are sprung ? Are we to be w engrossed with modern controversies , and mo-dern corruptions , as to forget ancient heresies, and those the most deadly, those of Arias sal Pelagius , against which she maintained the faith once delivered to the Saints? are we to forget all past gratitude, all bowels of mercy towards her who was our mother?» Oxford Tracts, No. II p. 55. vol. iii. London edition.

hæreticorum more, blandiendo. Gratiam aliquando agnoscebat necessariam, eo nomine liborum intclligens arbitrium, quod procul dubio Dei donum est, scd ad ordinem naturalem pertinet. ' Alias ea voce designabat externa ad salutem subsidia, Evangclii scilicet praedicationem, legem divinam, aliaquc hujusmodi, quibus opus erat, ut homo divinam nosceret voluntatem, quam tamen libero arbitrio amplecti poterat, ct implere. Aliquam interiorem gratiam, saltem ad facilius exequenda mandata, aliquando visus est agnovisse, quam tamen luminis instar mentem illustrare dicebat, quin voluntatis infirmitatem divino roborandam auxilio fateretur. *

7. Socinus cum sectatoribus suis sæculo decimo sexto præcipui gratiæ hostes fuere : negabant quippe originis peccatum, et humanæ voluntatis vires efferebant, mysterium redemptionis prorsus evacuantes. Unitarii hodierni haud minus infensi noscuntur his totius Religionis fundamentis ; supemaluralis quippe auxilii quo illustretur mens, et roboretur voluntas, notionem, inter ægri animi somnia reponunt : quamvis *gratiæ* nomen ct ipsi aliquando adhibeant, vel libertatis donum eo intelligentes, vel principiorum naturalis Religionis explicationem, a Christo, Dei legato, traditam. · Rationalist® horum calcant vestigia, omnem supernaturalem Religionem, omneque auxilium supernatural denegantes, ut humanæ blandiantur superbiæ, jactitantes natura; præstanliam qua quis possit suis viribus ad eam pertingere perfectionem, quæ in hominis paradisiac! *prototypa iiieali* exhibita est, et quæ in Christo est visa. *Quakiri* innuunt se a Pclagianorum erroribus, quibus lux naturæ extollitur, abhorrere, ' el semen divinum seu Spiritus sancti illuminationem agnoscere, qua etiam moveatur mens, claritate scilicet et evidentia revelationis interioris.B Sed hæc ad veram gratiæ notionem non pertingunt.

CAPUT 1.

DE GRATIÆ NECESSITATE.

8. Gratiæ, scilicet supernatural·» auxilii, necessitatem in salutis negotio peragendo, quam contra Pelagianos Ecclesia olim vindicavit, Tridentinum Concilium iterum declaravit, verbis fere iisdem quibus vetera Concilia ; congruum quippe erat ul hæc veluti veritatis monumenta, cl trophæa debellatarum hæresum, exhiberentur : * « Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Chrislum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere ac vitam æternam promereri possit : quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægrc tamen, et difficulter possit; anathema sit. » « Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus saucii inspiratione, alque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, ul ei justificationis gratia conferretur ; anathema sit. » 7 Ex fidei igitur doctrina

(I) Vide Aug. I. ii. conlra t. cp. Pclag. c. viii.

(i) Vide Aug. I. de hær. Ixxxviii. et I. dc gratia Christi.

(}) a The condition of man issucli, that he can turn and prepare himself by his own natural strength and gond works, to faith and calling upon God; wherefore we *have* power to du good works, pleasant and acceptable unto God, though the grace of God, as proclaimed by Christ, may often inspire us with a good will, and work with us when we have that good will. * — Unitarian Miscellany, vol. v. p. til.

(4)r· Hence are rejected the Soeinian and Pelagian errors in extolling a natural light. · Prop. iv. apud liarclay.

(6) Prop. ii.

(0) « Age after age, fresh battles have been fought with heresy, fresh monuments of truth set up. » — Oxford Tracts, No. U.

(T, Ness. vi. dc justif. c. ii. iii.

constat supornatnralo ǧratis auxilium requiri ul quis salutarent quemcunique actum , etiam internum , eliciat. *Prit·· renient* autem Spirilus sancii inspiratio et adjutorium ipsa vocatur gratia , quia antecedit voluntatis motum, ideoque a Theologis *indetiberatus motus* vocatur : prævenil etiam meritum omne humanum , el a divina largitate proficiscitur, * hominem excitans, ct roborans. De actibus autem qui ad salutem tendunt, el fiunl *sicut oportet,* agi liquet.

Propositio.

Ad quemlibet actum salutarem, eliam ad fidem, prævenicns Spirilus sancti inspiratio atque ejus adjutorium requiritur.

9. *Probatur* I. *ex Scripturis.* Christus, de fide, qua ad eum acceditur, loquens, dixit : « Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. n * Quid vero trahendi vocabulo significare vellet, innuit, verba Isaiæ laudando : « Est scriptum in Prophetis : « El erunt omnes docibiles » Dei. n Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. » Igitur trahi dicitur qui a Deo docclur, qui Patrem intus loquenlem audit, qui fidei humili assensu cœlestem discit veritatem. Hæc supernaluralem mentis illustrationem qua cognoscatur veritas, motum eliam voluntatis, qua quis ad eam amplectendam allicialur, et trahatur, indicant; nam distinguitur Patris institutio ab externo Filii magisterio, el illi tribuitur, quod quis huic præbeat assensum. Ideo Petri confessio, Christum esse Filium Dei, ad Patris revelationem relata est : « Beatus es Simon Bar-Jona ·. quia caro et sanguis non revolavit tibi,sed Pater meus, qui in cœlis est. » B

10. « Sine me nihil potestis facere. ·' Se vili assimilavcrat Christus, discipulos palmitibus ; eosque monuerat in eo manere oportere, cum eo scilicet fide et dilectione conjungi, ul fructui vilæ et salutis ferre possent : « Mande in me : ct ego in vobis. Sicut palmei non potest ferre fruclum asemelipso, nisi manserit in vile : sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vilis, vos palmites : qui manet in me, el ego in eo, hic fert fruclum mullum: quia sine me nihil potestis facere. » Igitur nihil prorsus . quod ad salutem perlinet, nullus salutaris actus fieri potest absque Christi auxilio, quod graliæ nomine designatur.

11. Apostolus divinæ misericordis tribuit, non suo arbitrio, quod fidelis sil : ♦« tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. >|* Eam quidem se consecutum alias dicit, quod ignorans in Christum deliquerit, non causam adsignans, sed innuent quod obicem minorem graliæ objecerit : « Prius blasphemus fui, el persecutor , et contumeliosus : sed misericordiam Dei consecutus sum, quii ignorans feci in incredulitate » ' – « Ideo misericordiam consecuius sum: ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informitionem eorum , qui credituri sunt illi, in vitam aeternam. » 7

12. Fideles nullo titulo gloriari posse dicit Apostolus, quum omnia Deo donante acceperint : « Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? » 8Hæc quidem de dotibus, quibus præstani Evangelii praecones intelligere quis velit, ex sermonis serie, sed et de fidelibus universis valent; cos enim

(1) Hoc sensu 1'erroneus notai vocem proue-*niinlii* graliæ ab Augustino adhiberi, quam de indelibcralo molu recenliurcs Theologi plerumque accipiunt.

(ij Joan. vi. *4.

(3) Mattii. xvi. 17.

}4) Joan. iv. K.

(51 I. Cur. vii. 13.

(0) I.Tim. i. 13.

(7) Ibid. 10. (β) 1. Cor. iv. 7.

statim alloquitur, veluti per *ironiam,* Apostolus : « Jam saturati estis , jam divites facti estis. » Ergo nemo fidelium gloriari poterit se ab infideli sui arbitrii exercitio discerni, sed necessario debet ad divinam gratiam id referre.

13 Fidem, et omnia bona quibus fruimur, ad charitalcm Dei et munificentiam constanter refert Apostolus. » Deus autem, qui dives est in misericordia , propter nimiam charitalcm suam,, qua dilexit nos, ... ul ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu. Gratia enim estis salvati per (idem, el hoc non ex vobis, Dei cnim donum est : non ex operibus, ut ne quis gloriclur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. » 1 Bona opera igitur præparata sunt a Deo, qui nos creavit, vitam supcrnatliralem in Christo Jesu tribuendo, ct fidem , ex qua oritur, inspirando. Nulla nobis relinquitur gloriandi ratio, quum non ex operibus, sed ex Dei dono, fides ipsa proveniat.

14. Corinthios instar epistolæ manu Dei scriptæ, spiritu ejus eorum cordibus veritates coelestes, dono fidei, insculpente, habuit Apostolus : « Epistola estis Christi, ministrata a nobis, el scripta non atramento , sed spiritu Dei vivi : non in tabulis lapideis , sed In tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus, per Christum ad Deum : non quod suflicienles simus cogitare aliquid a nobis , quasi cx nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est. » * Igitur Spirilus Dei opus in hominum ad fidem traductione agnoscendum est : nec possunt præcones aliquid veluti e suo pcuu promere quod rem adeo divinam promoveat, nec audientes aliquid cogitando, veluti a se, conferre possunt : sed omnis bonæ et salutaris cogitationis initium ad Deum referendum est.

13. « Cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis el velle, elperficere, pro bona voluntate. * s Ad diligentiam in salutis negotio hortatur Apostolus fideles, quos moluere vult, quum ex divina gratia ipsa bona voluntas, el felix exitus pendeal. Causa timoris est, ne socordia, vel nimia fiducia , graliæ ponatur obex : sublato enim divino auxilio, nemo potest salutem adipisci. Liquet igitur omnem salutarem actum, et ipsam voluntatem bene agendi a Dei gratia derivare originem.

10. Apostolus Jacobus Deum omnis boni auctorem exhibet, praesertim nativitatis supernaturalis quæ uobis contingit,veritati revelatie credendo: « Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, ct omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non csl transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ul simus initium aliquod creatura ejus.» * Ex bonitate divina fit ut lilii Dei censeamur, credentes, el dona ejus suscipientes.

17. Tot testimonia plane ostendunt opera bona , fidemque ipsam ex supernatural! derivari influxu, divino lumine a Patre luminum mentem illustrante, et corde divinitus molo, ul velimus, et quod aggredimur reapse perficiamus.

18. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Justinus M. citans Psallis verba ; ° Deus meus es tu , ne discedas a me, » inquit : « Docet in Deum qui omnia créa-

(I) Eph. ii. 4.
(!) II. Cor. iii. 3.
is) Phil. ii. <s.
(4) Jac. i. <e.

vil, sperare omnes debere, et ab co solo salutem el auxilium quærcrc. » 1

10. S. Ircnæiis : « Non enim propter hocliberavil nos *(Christus)* ut ab eo abscedamus : nec enim potest quisqtiam extra Dominica constitutus bona sibimet acquirere salutis alimenta : sed ul plus gratiam ejus adepti, plus eum di ligamus. · * Spiritum sanctum vitam animabus in lavacro tribuere dicit, el e cœlo dimittere in nos rorem pluviamque ul fructus feramus salutis : « Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat : sic et nos lignum aridum exislentes primum, numquam fructificaremus vitam sine superna voluntaria pluvia.3

20. S. Cyprianus : « In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. »4

21. S. Ambrosius :« Ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit ædilicare sine Domino, nemo quidquam incipere sine Domino. »8

22. S. Hieronymus ait « Dominum gratia sua nos in singulis operibus juvare. atque sustentare. » °

23. S. Augustinus noscitur cx professo gratiæ necessitatem propugnasse : unum aut alterum tamen dabimus ejus testimonium : « Non ait : quia sine mc *parum* potestis faccre, sed *nihil* potestis facere. Sive ergo parum, sive multum, sine illo Geri non potest, sine quo nihil fieri potest. »7 — » Non enim dixit: misericordiam consecuius sum, *quia fidelis eram ;* sed *ul fidelis essem ;* hinc oslendens etiam ipsam fidem haberi , nisi Deo miserante non posse, et esse donum Dei. »8

24. Accedit ratio Theologica. Quum beata Dei visio sil finis naluræ ordinem excedens, subsidia ad eam comparandam ordinem hunc excedant oportet : ergo auxiliis supernaturalibus grati» opus erit, ut quis aliquid quo saluti via struitur faciat.

Objectiones solvuntur.

25. *Obj.* 1. Sententia de gratiæ necessitate Augustinum habuit anciorem, cujus ingenio el auctoritate obtinuit io Ecclesia Latina ° contra priorum sæculorum fidem. De Massiliensibus idcirco testatur Prosper ad Augustinum scribens : «Obstinationem suam vetustate defendunt : et ea quæ de epistola Apostoli Pauli Romanis scribentis, ad manifestationem divinæ gratiæ praevenientis electorum merita proferuntur, *a nullo unquam* Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant.. '°

26. *Resp.* Pelagio nova sua placita proponente , ea ubique per Ecclesiam magnum horrorem incusserunt, utpote quæ redemptionis mysterium,ct totam divinam oeconomiam everterent. Augustinus non primus, nec solus, se illi opposuil, sed Orosius , Hieronymus, aliique, quamvis ipse præ citeris, non lamcn privatas suas sententias, sed « rectam el antiquitus fundatam Catholicam fidem adversus recentem Pclagiauorum haereticorum prasuraplionem perniciemque » defendens.11 Diospoli, Milevii, Carthagine Concilia habita novitios abjecerunt errores, veterum fidem secuta. Pontifices etiam Romani quam a Petro derivarent traditionem solemnibus definitionibus contra novatores munierunt. Hæc orbis Christiani testimonia monumenia sunt certa et præclara iidei primævæ. Quod si de singulis quæ in controversiam ea occasione venerunt, perspicua adeo non sint priorum temporum sai-

(I) Dial- cum Tryphone, n. IQi.
(Î) !.. iv. adv. liter, c. xxvi. ts) L. iii. c. xix.
(4) L. iii. ad Quirinum , c. iv.
(5) L.ii. in Lucam, c. iii.
(C) L. iii. contra 1'elag.
(J) Tract. Ixxxi. in Joan.
ls) L. de Gratia ct lib. arb. c. vii.
(9) Priestley , History of Christian Church, |<' xii. Sect. ix.
(40) In cp. ad Aug. n. 3 , quæ nunc þraemittit» lib. de pra-d.
(II) L. iv. contra i. ep. Pelag. ad Bonif. c.W-

pta , minim Id videri non debet, quum htereticorum argutiarum occasione explicari magis , et majori in luce poni consueverint lidei dogmata. Hrec veluti nucleo quodam contineri videntur, quamdiu eum frangere perdereque hærelici non fuerint conati Equidem peccatum originis, redemptionis mysterium , et baptismi vis a Patribus priorum sæculorum celebrabantur , qui tamen plerumque occasionem non habuerunt dc iis rebus agendi, quæ necessario veluti nexu ex iis dogmatibus sequebantur. « Quid igitur opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista lucrosis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari? Quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. » Ita Augustinus respondit Massiliensium querelae. *

27. *Obj.* 2. Hermas, antiquissimus scriptor, poenitentiam tribui pro puritate mentis praevisa et virtutis studio dicit : « Quorum viderat Dominus puras mentes futuras, et servituros ei cx tolis praecordiis, illis tribuit poenitentiam. »

28. *Resp.* Poenitentia a Domino quibusdam tributa dicitur, habita ratione prœvisæ perseverantiæ, quum aliis denegetur , quos iterum relapsuros pnevidit. Id dici posset ut judiciorum divinorum æquitas ostendatur, quin sequatur poenitentiam tribui ob illam prævisionem. Equidem in divinam gloriam cedit, quod illi perseverent : et justum ostenditur judicium, quo non perseveraturis illud pœnilentiæ donum denegatur. Cæterum dubitari non potest tribui iis aliquando : ideoque similitudo illa non exhibet totam gratiæ oeconomiam. Præterca divinum auxilium ut quemque delictorum pœnilcat necessarium inde ostenditur.

29. *Obj.* 3. Justinus, Ethnicos homines , rationi obsequentes, Christianis accensuit : « Quicumquc cum ratione, ac verbo vixere, Christiani sunt, quamvis athæi, et nuliiiis numinis cultores habiti sint, quales inter Graecos fuere Socrates, Heraclitus, atque iis similes. » 5

30. *Resp.* Justinus eo loci occurrit objectioni ex recenti Christi in terris doctrina desumptas, quod scilicet qui antea vixerant insontes essent ; dixerat enim : « Christum primogenitum Dei esse ac rationem illam, cujus omne hominum genus particeps est, didicimus , et supra declaravimus. » Eos igitur quos nominat, quatenus rationis diclamina servarunt, Verbi divini, summae rationis, dicit participes, et eo sensu Christianos. Latior hæc vocis hujus acceptatio non potest in argumentum duci, quum ipse alias exprobret Judæis quod sine spe in Deo salutem sibi polliceantur : verbis quippe Psaltis de Christo explicatis, quibus nec fortitudine sua , nec sapientia innixus, Deum ne discedat ab illo orat, subjungit : « quomodo vos et alii qui sine illa spe salutem expectatis, non a vobismetipsis vos decipi cogitatis? »' Hæc profecto ostendunt hominem quemquam sua sapientia, vel viribus, salutem non posse consequi.

31. *Obj.* 4. Tota Christi et Apostolorum prædicatio ad homines directa est, ea ratione quæ indicat cos posse pro libertate sua ei assentiri : « Praedicato Evangelium omni creaturae : qui crediderit , el baplizalus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. » Igitur proposita Dei lege penes nos est ei assentiri et obtemperare, absque ullo interiori subsidio, de quo penitus siletur.

(1) I.ib. de prœd. SS. c. xiv. n.î7.
(t) Pastor. Simii, viii. § vi. n. 4.
(S) Apnl. i. alias ii. n. 40.
(4) Diti, cum Tryphone, n. IOi. (i) Mare. ivi. 1

(0) Unitarian Miscellany, vol. i. p. il. Barnesiu» ipso inter gratin significatione» non recenset eam qu® in hac re prrcipiia est. Vide .Votes *on the ep. lo Hornam, ch. i. v.* 17.

32. /le·'/'· Uliqoe pollent homines libero arbitrio, et penes eos est Evangelic assenliri, vel repugnare; co tamen discrimine, quod assensus salutaris præboatur, Deo intellectum illustrante, et movente voluntatem, dissensus e contra ab homine sibi relicto proveniat. Equidem quod in loco objecto divini auxilii non liat mentio , non obstat, quum alias sæplus dicatur fides Dei donum , ex ejus gratia et bonitate profectum.

35. *Obj.* S. Gratiæ vox x«pir non denotat interius mentis lumen cum voluntatis motu, sed beneficium quodcumquc. Evangelium igitur gratia Dei dicitur, quia speciale est Dei donum in hominum utilitatem Dicitur gratia Christi, quia ejus opera promulgatum est, cum uberi fructu. '

54. *Resp. Favor, donum, beneficium* gratis nomine inicIligitur, sed in novo Testamento illud præsertim donum, quo anima divinitus illustratur , ct ad virtutis opera impellitur, imo Dei tit chara ct dilecta. Quæ adduximus testimonia probant Deum intus docere, et voluntatem movere : ipse enim operatur in nobis et velle el perficere. Abundantes gratiæ diviliæ in eo ostenduntur , quod gratia salvemur per fidem, non ex operibus, ne quis gloriclur. Igilur quod de gratiæ significatione objicitur, non obstat, quum favorem ct beneficium in novo Testamento denotet , quod cx divina misericordia, Christi causa, nobis conceditur, ut adjuvetur infirmitas nostra.

35. *Obj.* 6. Nullo alio lumine opus est præter lucem veram illuminantem omnem hominem : hæc autem est ratio menti coruscans.

36. *Resp.* S. Joannes nos docet Verbum esse ipsam veram lucem qua omnis illustratur homo, ut Deum eum agnoscamus. Cæterum indigemus ut novis sui fulgoris radiis menti coruscet, ad cœlestem scientiam nobis impertiendam : ideo preces enixissimas Apostolus Paulus pro fidelibus fudit, ut majori in dies lumine illustrarentur: « Non cessamus pro vobis orantes, et postulantes ut impicamini agnitionevo luntatis ejus, in omni sapientia cl intellectu spiritali : ut ambuletis digne Deo per omnia placentes : in omni opere bono fructificantes , el crescentes in scientia Dei : in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus.·' Ha ad Colossenses scripsit. Ad Ephesios pariter : « Ut Deus, Domini nostri Jesu Christi Pater gloriae, det vobis spiritum šapientia cl revelationis, in agnitione ejus ; illuminatos oculos cordis vestri. »8 Ad Corinthios : » Deus, qui dixit de tenebris lumen splendescere,ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiae claritatis Dei, in facie Christi Jesu » *

57. *Obj.* 7. Nisi penes intellectum sil assentiri Evangelio , ct penes voluntatem illud exequi, irrisor Deus exhibetur, qui vocat homines ad virtutis semitam , ipse eorum voluntatis tenens habenas , adeo ut nihil, nisi ipso movente , possint.

38. *Resp.* Non irridet Deus homines, sed suam infinitam bonitatem excreet, cos ad fidem et salutem præconum opera vocando , cosque intus trahendo ut possint venire , quin cogat voluntatem. Earum igitur servatur libertas, qua si bene utantur, gratiæ motibus obtemperando, poterunt ardua quæque virtutis opera aggredi, ct perficere. Quod autem nihil valeant agere quod ad salutem ducat, nisi a Deo moveantur, provenit ex ipsa finis supernateralis sublimitate , ut nihil dicamus de infirmitate hominis a primaeva conditione lapsi.

30. *Obj.* 8. Deus utpole sapiens el

I<) Uniltrian Miscellany, vol. iii. p. «6.
(t) Colo»·, i. 9.
(s) Eph. i. <7.
11. Cor. iv. 6.

perfectus simpliciores vias eligere censendus esi : attamen si naturæ viribus adjicienda sunt gratiæ auxilia , antequam homo finem suum consequi valeat, videbitur Deus frustratus proposito remedia novaque subsidia quærere ct adhibere.

40. Λι'.ψ Non nostrum est Deo rationem agendi praescribere. Quod hominem evexerit ad finem supra naturæ conditionem, bonitatem ejus magis magisque commendat : indeque factum ut subsidiis ad lanium finem consequendum homo adjuvaretur Non Deum fefellit spes ; sed libertatis abusus, quem prævidit,occasionem praebuit novis subsidiis hominis infirmitatem adjuvandi.

41. *Obj.* 9. Propositis veritatis revelatio argumentis , intellectus pro pondere rationum inclinatur, nec enim libera est facultas : ergo fides ex dono vel lumine supernatural! non pendet. Id apud Catholicos in confesso esse debet, qui gratiæ lumine vix dicent illustratos eos quos haereticos vocant, quorum tamen plurimi praecipua dogmata magno cum studio , et magno etiam pietatis affectu, propugnant. Ipsi Catholici quamplurimi vitiis dediti, cl tamen magno studio fidei adhaerentes, vix possunt censeri divina gratia moli, quum corda eorum non convertantur ad Deum.

42. *Resp.* Potest quidem intellectus humanus de argumentorum, quæ pro revelatione afferuntur, pondere, sicut et de exteris quibuscumque ferre judicium : sed ille mentis assensus quo quidquid Deus revelavit, ob summam ejus auctoritatem complectimur, omni dubitatione semota, divino lumine indiget. Hinc fit ut plerumque hareant plurimi argumenta humana lance pensantes, quod in sectarum asseclis videre est. Quod si nonnullis contingat quxdam dogmata , aliis posthabitis, cum pio quodam affectu complecti el propugnare, humanus quo laborant alioquin error poterit nonnumquam *invincibili* esse, ideoque cum fide divina existere Quandocumque autem adest animi pertinacia, studium quod præseferunl quorumdam dogmatum humanum est, ex educatione, utilitate, seclæve receptis principiis ortum. Quod perlinet ad Catholicos improbos, poterit fieri ut aliqui ex illis studio magis partium , quam divinæ gratiæ motu fidem propugnent : aliis gratiæ impulsu credentibus , quamvis alioquin repugnent graliæ cos ad mcliorem vitam pariter moventi.

45. *Obj.* 10. Unusquisque sentit et novit se posse, si velit, virtutis opera perficere : plurimique reapse perficiunt qui supernaturjlia graliæ auxilia prorsus denegant, Unitarii, Rationalist®, Philosophi, Ethnici ipsi, testante Apostolo , « naturaliter ea quæ legis sunt faciunt. » *

41. *Hesp.* Potest quidem quisque plura elicere opera, quæ *nwraliler,* ut aiunt, bona sunt, saltem in se, scilicet quæ rationis dictaminibus conveniunt : nemo autem, nisi divinitus adjutus, ea perficit quæ supernaturalilcr bona sunt, quæque ad salutem conferunt. De iis dicit Apostolus : « Deus est enim qui operatur in vobis ct velle et perficere pro bona voluntate. » De Ethnicis autem dicit cos naturæ ductu plura facere quæ regulis morum sunt consona, ideoque legis diclamina cordi insculpta ostendere : quos tamen non dicit viriules supcrnalurales exercere.

45. *Obj.* 11. Qua; de operationibus *supernaluralibus* el *immediatis* Dei in animam dicuntur, illusionibus phantasiæ viam pandunt, mysticorum somniis favent, el virtutum tollunt incitamenta, vires humanas ad bene agendum denegando.

46. *Resp.* Quæ de Deo cordi coruscante , et voluntatem movente dici-

(I) nom. ii U.

mus, ex testimoniis perspicuis Scripture el traditione certissima Ecclesia· didicimus Nullus est phantasia) illusio nibus locus, nullus somniis; sed certissima sunl principia quæ divinam commendant munificentiam, dum humanam enuntiant infirmitatem. Non tolluntur virtutum incitamenta ; nam divinum auxilium proponitur, quo c.is exercere valeamus.

47. *Obj.* 12. Liberum arbitrium nullum est, si nihil valeat homo aggredi' absque gratia.

48. *Rcsp.* Fatemur, cum Augustino, homines lapsos liberum arbitrium ad diligendum Deum non habere, illud enim Ada peccante amissum est. Cælerum libertate pollemus, quatenus nulla absoluta necessitate ad peccatum trahi mur; et gratiæ assenlicndi vel repugnandi habemus potestatem.

Animadversiones.

49. Illa gratiæ quam propugnavimus necessitas spectat, ul diximus, actus qui ad animæ salutem diriguntur el tendunt : quod enim perlinet ad actus moralem tantummodo honestatem præ· seferentes, haud negamus cos fieri posse absque supernatural! auxilio : non enim humanæ vires adeo fraciæ sunl originis peccato ut rationis diclaminibus numqttam valeat obtemperare homo, licet sibi relictus. *Totalis pravitatis* placitum, adeo apud sectarios celebre, Jansenianorum suffragiis munitum» longe distat ab Ecclcsiæ. doctrina : u quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ul nulla in ea velul lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vite suæ facere aliqua legis, vel sapere. » ‘ lia Augustinus, Apostoli de Gentibus quæ legis sunl naturaliter facientibus verba laudans. Hæc quidem defectu finis, *ex parte operandi* nuinquam bona esse nequidom *inorati·1er,* docent Augustinianonses. Fatendum homines gratiæ subsidiis carentes facile labi, ct fine vitioso , vel adjunctis, ipsns qui boni videntur actus, fmdare, adeo ut de iis dixerit Apostolus: · Omnia munda mundis, coinquinatis autem cl infidelibus nihil est mundum, sed inquinatio sunt eorum et mens cl conscientia. Hoc tamen univorsim dictum iiitelligcndum est, quod nihil en quo infideles, perversique homines, facile abuti non valeant. 5 Hinc dicit Derlius, Augusliniancnsium de relatione actionum ad Deum placita vindicans : « Nisi adsit charitas, per quam referatur in Deum, *in praxi* operans non operabitur propter æquilalcm.cujus habet ideam ingenitam , sed ani sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus; et ideo opus erit pravum atque perversum. »♦ Charitalem autem latiori sensu pro pio quolibet in boum affectu accipit. Norisius aliique ex eadem familia censent hominem non posse moraliler bene operari, absque aliquo Dei auxilio supernatural! 5

50. Gratia *elevationis* aliquando designatur divinum illud auxilium quo indigemus , ut actus ad salutem dirigatur, cl ita ad ordinem supcrnaluraletn evehatur. *Medicinalis* autem vocatu gratia, quatenus vulneri, quod peccato primi hominis genus accepit humanum, medetur, infirmas .reparando vires.

51. Ad legem naturalem servandam *physicam* habemus potentiam, n« enim ullum datur praeceptum a Deo, naturæ auctore , quod vires omnino superet. Cæterum *moralis* polcniu deesse videtur, quoties gravis admodum urget icntalio ; nam ex nature lapsae conditione fit ul facile labamur. Ideo Apostolus libidinis vires in horni·

I, L. de Sp.Cl lit. c. liviii. n. |f.
(4) TU. i. IS.
(5) Vide sup. p. 50.

De Theologicis disciplinis, vol. ii I.II,iΛ et Aug. Sysl. Vindic. Diss. i. c. ii. §.6.
(3) Apud Derli præf. diss. iii. Vindic.

nés gratin haud renatos describit : i· Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, opcrahanlur in membris nostris ut fruclilicarcnt morti. » 1 Nec ideo necessitati subjacemus, quum auxilium petenti non denegetur, cl ul petamus moveamur. " In hoc agone cum laboramus, Deum poscimus adjutorem : si enim nos ipse non adjuvat, non dico vincere, sed nec pugnare poterimus. »' – · Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tertiationem, (negat autem hoc qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendum, et ore omnium anathematizandum esse non dubito.»· Ita Augustinus; quod Innocenti! I. auctoritate comprobatur: scripsit enim ad Episcopos Concilii Carlhaginensis : « Nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat,ncquicquam lcrrcnæ labis el mundani corporis vincere conamur errores, cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium. .. necesse est enim, ut quo auxiliante vincamus, eo non adjuvante vincamur. ⁵

52. Nemo igitur de tentationibus omnibus, praesertim vehementioribus, victoriam sibi polliceri poterit, nisi divino auxilio innixus, quod iidc instructus humiliter debet implorare : « In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extiriguerc. »5 — « Omne quod natum esi ex Deo, vincit mundum, et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. »'

53. *Sterilis* aliquando de ten lationibus reportatur victoria, quando scilicct quis humanis ductus rationibus peccandi occa'sioncm devitat, quin tie Deo cogitet animæque salute. Sic plores ebrietatem, libidinem, aliaquc evitant peccata, honoris, utilitatis, vel valetudinis solicit!. Hujustltodi victoriam absque divino auxilio supernatural! referri posse qui existimant summa iitjuria a Dajo traducti sunt, volui Pelagiana labe infecti.7

54. Eadem temeritate atra nota ab eodem inusta est Theologis duplicem distinguentibus amorem, naturalem scilicet quo Deus diligitur ul auctor naturæ, ct gratuitum quo Deus amatur ul beatificator. Equidem auctores insignes hanc propugnant distinctionem, quæ idcirco vana ac commentitia, prout eam designat Bajus, ' haud facile censenda est Cæterum negant Auguslinianenses hominem lapsum Deum etiam ut auctorem nature super omnia diligere posse sine gratia supernatural!. '

CAPUT II.

DE GRATUITA GRATIÆ RATURA.

Semipelagianorum errores.

55. Julianus Pelagianum errorem ul tutius defenderet, mitigasse noscitur, quod el aliis illius seclæ contigit, graliam nomine tenus agnoscentibus, qui tamen eam dari pro arbitrii usu contendebant. *Massilienses,* qui nonien ab urbe Massilia,10 in Galliis, prope quam degebant, sortiti sunl, Augustinum modum excessisse, in Pclagiano refellendo errore, querebantur ; quum ipsi potius humani aliquid passi sint in gratis arcano rimando, docti alioquin sanctique viri. Fatebantur gratis auxilio opus esse ul quis salutis opera perficeret : fidem vero ex. voluntatis arbi-

(!) Horn. vii. B.
ʈ Aug.Sertn. civi, alias aiii.de verbis Aposloli.
(3) I., de perf. just. c. ull.
'I) Ep.ad Cone. Carth. (5) F.ph. vi. .0.
(C| I Joan. v. 4. (T) Prop. xix·
(») Prop, xxxir.
(9) Sjsi. Aug. vinJ.a B«ủ diM. iii. C. ··
ıoi *Jlaritille.*

irio pendere putabant, salicin quod primum desiderium salutis, cl fidei initium homo suis viribus habere posset. ' Augusliniaiionscs quidam putant cos tandem agnovisse *f/rfiliam illustrationis* necessariam esse, etiam ad lidei inilium : non item voluntatis gratiam, quam vocant *inspirationem dilectionis.*2 Alii cum Thomistis nonnullis ultra progrediuntur, dicentes gratiam *versatilem*, quam scilicet voluntas pro nutu recipiat vel rejiciat, ab iis admissam ; prout jam docent Molinistæ, quos proinde insimulabant olim Semipelagianisini : sed obstat damnata quarta Jansenii propositio, el Pontificum auctoritas vetans ne censura inuratur Catholicæ scholæ senlentiæ.3 Quosdam divina misericordia fidei dono dilatos, nullis eorum praecedentibus meritis, Massilienses non diffitebantur ; sed alios pro liberi arbitrii conatibus tanto dono muneratos, ex æqujtale quadam cl convenientia, censebant. Quum hac ratione totum salutis fundamentum in conatu naturali voluntaljs poneretur, error Pelagiano allinis *Semipelagianorum* nomen patronis suis obtinuit. lis sese opposuerunt Prosper Aquitanus, et Hilarius Arelatensis, e laicis quidem, sed pietate, et fidei studio illustres. Scripsit etiam Augustinus, ut .errorem prorsus eradicaret. Per steculum fere agitatæ sunt controversias, donec Synodus Arausicana II..1 anno 531, suum protulerit judicium, quod Bonifacio II. probatum, in doctrinæel fidei normam assumptum est.

56. Inter plura quæ sanxit capitula, hæc habet : « Si quis ad invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non nutem ipsam gratiam foccro, ut invocetur a nobis, contradicit haiip prophetae, vel Apostolo Idem dicenti: « Invetitus sum a non qumrcnlibbj « me : palam apparui his qui me inter- » rogabant. » — « Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectore contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem ct operationem in nos fieri confitetur; resistit ipsi Spiritui sancio per Salomonem dicenti: « Præparatur voluntas a Domino : «cl Apostolo salubriter prmdicanti : « Dens » est qui operatur in vobis cl veiled » perficere pro bona voluntate.

57. « Si quis sicut augmentum,ita etiam iniiium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus qui justificat impium, el ad generationem sacri baptismatis pervenimus, non per gratiae donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti,corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobisinesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente: « Confidimus, quia qui coepit in vobis » bonum opus, perficiet usque in diem » Domini nostri Jesu Christi. » Et illud: « Vobis datum est pro Christo, non » solum ut in eum credatis, sed ellam » ut pro illo patiamini : » el: «Gratia » salvi facti estis per fidem, cl hoc non » ex vobis, Dei enim donum est. » *

58. Quamvis plerique decimi sesti sæctilt Novatores graliæ vim maxime prædicarent, conculcata libertate humana, fuerunt tamen qui cl vires humanas nimis efferrent, quod Melanch-

ii) Aug. lib. dcprœd.BS. §. is.

(î) Vida Uerti Aug. Sysl. vindic. p. ii. diss. iv. c. i. Negat Petavius ad (idem perlinere gratiam <juæ in permotione voluntatis sita est, esse absolute necessariam ; sed a luce seu illuminatione mentis redundare aliquid in voluntatem omnes rensent. De 1'clag. el Semipel. hter. c. i». u. 4. cl 0. v. n. tc..

(S) Vide Gauanigam de Gratia, p. i.dist.i-o. ř. n 105 Ct 138.

(4) Oranges in Galliis.

(U) Cap. iii. iv. coi. 1098, tom. ii. edit. Hard.

(G) Cap. v.

toni contigisse dicit Walchiits, Gtillislo cl Luthcranis plurimis Bosfiuelius. [1] Duriora Calvini placita, sæctilo scqucnli, Arminio, professori in Academia Lugduni Batavorum, * haud arriserunt, qui, magistro sectæ derelicto, nova excogitavit, dogmatibus Catholicis affinia, quamvis deinceps Semipelagiana vel Pelagiana etiam labe infecta sint, agente præsertim Simone Episcopio Comari, professoris in eadem Academia, opera, Calvini decreta in Synodo Dordracena 8 anno 1018 obtinuerunt, *Arminianorum*, qui cl *Ilcmmslrantes* dicti sunt, sententiis rejectis. Secla Calviniana inde in duas scissa, fere semper iis controversiis exagitari consuevit; quæ nuperrime *1'eleris el Nova; Scholat* dissidium pcpererunt.

59. Fidei Catholicae est doctrina, ab Arausicana Synodo definita, et a Tridenlina iterum declarata, sine *prœveniente* Spiritus sancti inspiratione Udem haberi non posse, ideoque ipsum fidei iniiium, omnemque salutarem cogitationem ad Deum esse referendam. *Prœueniens* autem dicitur inspiratio, quia antecedit omnem naturalem conatum, cl meritum: *excitans* etiam dicitur, quum hominem voluti c somno excitet: *operans* insuper, quia Deus efficit in nobis primum in salutem motum: « Nolentem praevenit ut velit. » *

Propositio.

Ad initium fidei, el ad quamcumque salutarem cogiialionem, illuminatio et inspiratio Spiritus sancti est necessaria.

60 *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Apostoli testimonium ad Corinthios, quod jam adduximus, rem conticii: quum enim idoneos ministros novi Testamenti se suosque collegas dixisset, subjunxit: « Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. n » Id de fidelibus omnibus verum sit necesse esi, nec enim Apostoli illis mirius erant capaces sanctarum cogitationum. Ergo ipsa prima salutis cogi latio a Deo provenit.

61. « Qui ctepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. » 8 Ergo boni operis initium a Deo repetendum est, primum scilicet salutis desiderium, primus ad salutem conatus.

62. « Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? » 7 Discrimen igitur fidelem inter et incredulum a Deo iit, dono fidei concesso: si aulem homo, mero suo arbiirio, credere inciperet, vel pararei se conatu aliquo naturali ad (idem et justitiam, ipse se discerneret, et illum haberet motum a Deo non derivatum: agit aulem manifesto Apostolus de supcrnaturalibus dotibus.

65. *Probatur* 2 *ex Patribus.* S. Chrysoslomus. « Nihil ex te habes, *inquit,* sed a Deo accepisti.......................... ergo cum acceperis, habes: non hoc, vel illud, sed omnia quæ habes: non enim ha'c tua recte facta sunt, sed ex Dei gratia proveniunt. Si fidem dixeris, ex vocatione illa venit; si remissionem peccatorum, si charismata, si doctrinie verbum, si virtutes, omnia inde accepisti. Quid ergo habes, quæso te, quod non acceperis, et ex te ipso recte acquisieris? Nihil dicere possis. » 8 — « Quid, ut oportet, oremus, nescimus - - - - etenim ad eam rem Dei ope egemus; usque adeo homo infirmus esi, el ex se nihil. » '

64. S. Ambrosius: « Vides itaque

(I) Avertissement ii. aux Protestons. Vide etiam Walchium Introduci, ad lib. Symbol. Luther. I. i. c. »11. §. xxvii.

(t) Leyden. (3) Dort.

(4) Aug. Enchir, c. xixii.

(3) II. Cor. iii. U.

(0) Philip, i. 0.

(7) I. Cor. i». T.

8 Horn. xxii. in ep. ed Cor.

(U) Hom. xi». inep. »d Horn-

quia ubique Domini virlus studiis eoo· peratur humanis; ut nomo possit rodilicare sine Domino, nomo custodire sino Domino, nemo quidquam incipere sino Domino. El ideo juxta Apostolum, « Sive manducatis, sive blbi» lis, omnia in Dei gloriam facito. » *

AS. S. Augustinus in Apostoli verba dicit : « Attendant hic, cl verba ista perpendant, qui pulant ex nobis esse fidei coeptum, el ex Deo esse lidei supplementum. . . . Quod ergo perlinet ad religionem cl pietatem, dc qua loquebatur Aposiolus, si *nun sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismelipsis :* profecto non sumus idonei credere aliquid, quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus. ex Deo est. » *

66. S. Fulgentius, exponens Apostoli textum : « Justus ex fide vivit, » dicit : « Vita nostra a fide sumit initium. Quam fidem non ex voluntate nostra nasci, sed per Spiritum sanctum unicuique dari, beatus Paulus ostendit. » In hominis corde nec concipi fides poterit, nec augeri, nisi eam Spiritus sanctus effundat et nutriat. » 5

67. Accedit ratio Theologica : quum enim fides donum Dei prædicctur, cl gratia Dei in omni bono opere agno scenda sil, ad humana desideria et conatus naturales fidei vel boni operis initium referri non potest : secus hominis , non Dei, foret illud unde gratia et salus omnis penderet. ‘

Objectiones diluuntur.

68. *Obj.* 1. « Hominis est animam præparare. » * — « Cor hominis disponit viam suam. » 1

61). *Hesp.* Præparatio et dispositio, tie qua in objectis locis est qtmlio, longe diversa estai) illa , qua quis suis viribus se gratim facere idoneum vidcrctur. « Hominis est animam præparare: et Domini gubernaro linguam.· Insinuat sacer scriptor adeo facile labi quemque sermone , ut Domini speciali custodia indigeat, licet antea sccum cogitaverit quid dicere oporteat. Alio loco additur : « sed Domini est dirigere gressus ejus ; » ut intclligatur coepta nostra divino egere favore, nec ex nostris omnino pendere consiliis. Dc operibus qua ad salutem referuntur non constat agi. Cæterum cl in his, humanis conatibus et præparatione opus est, quamvis cogitatio salutaris, a Spiritu sancto derivata, omnem nostrum conatum antecedat, cl ejus sil causa.

70. *Obj.* 2. Orationi promittitur auxilium divinum : « Petite el dabitur vobis. » 7

71. *Hesp.* Utique oranti plurima conferuntur cl validiora auxilia , sed ipsa orandi voluntas a Spiritu sancto provenit. « Spiritus adjuvat infirmitatem nostram : nam quid oremus, sicut oportet, nescimus : sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus ineffabilibus. n 8

72. *Obj.* 5. Aposiolus se velle saltem suis viribus posse dicit, quamvis salutari operi perficiendo par non essei: « Velle adjacet mihi : perficere autem bonum non invenio. » ’

73. *Rcsp.* Describit illic Apostolus pugnam carnem inter et spiritum, quæ adeo crat vehemens, ut bona quæ concepit desideria tentalioni adversa perficere vix posset. Cæterum non di-

(I) Lib. ii. in Lue. iii. «2.

(9) L. de pr«d. Sanet, c. ii.

(3) L. de incarnatione el gratia Christi.

(i) Prieelleius fatetur ex iis principiis qur Semipelagiani admittebant, doctrinam quam propugnabat Augustinus sequi, adeo iit ipsi sibi non conslerent. Cæterum doctrinam Catholicam M· feliciter exponit Priestleius. Hiat. per.xii.tKt.it·

(ti, Prov. χη. I. (6) Ibid. 9.

(7) Lue. xi. 9.

(S) Boni. viii. 96.

',9) Ibid. vii. 18.

Cil en ex se profecta , quamvis facile ea conciperet, Spiritu sancio inspirante . sine quo se haud idoneum cogitationi sanclæ habendæ agnoscebat.

71. *Obj. i.* « Convertimini ad me , ait Dominus exercituum, cl ego convertar ad vos. » 1 Igitur conatus humanus exigitur ut Deus det veniam.

75. *Resp.* Uliqtie conversio hominis ad Deum exigitur ad veniam consequendam : sed gratiæ inspiratione cor convertitur, non suis viribus : ideo precantur Dei cultores : « Converte nos. Domine, ad te, et convertemur. « ·

70. *Obj.* 5. Talenta a Domino unicuique dicuntur distributa, « secundum propriam virtutem. » 3

77. *Resp.* Ex parabolarum minutioribus adjunctis non licet argumentum deducere, quum ad ornatum potius quam ad scopum pertineant. Cæterum sapientissima œconomia gratiæ dona largitur Deus, unicuique prout idoneus est iis utiliter impendendis , non suis viribus, sed ipsa gratiæ largitate: K Unicuique nostrum data est gratia , secundum mensuram donationis Christi. · '

78. *Obj.* 6. Zachæus in praemium soliciludinis Christum videndi salutis gratia donatus est : latronis studium pro Christi honore pollicitationem paradisi meritum est : centurionis Cornelii eleemosynae fidei dono rémunérais sunt.

79. *Resp.* Ex liberalitate et misericordia divina iila omnia beneficia profluxerunt. Ipsa Christum videndi solicitudo in cordc Zachæi excitata est gratia illius, qui eum deinceps salutis participem fecit. Nonnisi Christo intus movente, latro suppliciorum socium impietatis arguisse censendus est. Cornelius virerai» justus et timens Deum, 3 antequam ad Christi notitiam, Petro docente , pervenerit : proinde ex fide vivebat, pleniori Illa notitia deinceps beandus. Quum nihil de his dicatur, quo gratiæ auxilia excludantur, ea necessario agnoscenda sunt, ulpote quæ alias manifesto prædicantur. Sic dc Lydia dicitur : « cujus Dominus aperuit cor intendere his , quæ dicebantur a Paulo. › · Merito igitur Arausicana Synodus II. , posito principio a Deo esse omnis boni operis initium, adjunxit : « Unde manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revocavit; et Cornelii Centurionis, ad quem angelus Domini missus est, et Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit dc natura, sed divinæ gratiæ largitate donata. »1

80. *Obj.* 7. S. Ircnæus dicit: « Prophelæ hortabantur homines agere justitiam, bonumque operari, quia in nobis sit hoc.»'

81. *Resp.* Simonianos aliosque libertatis hostes refellens, docet Irenæus penes nos esse viriutem exercere, sed gratiæ auxilium præsto esse intelligil : ait enim alias : « Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat, sic et nos lignum aridum existentes primum, numquam fructificaremus vitam sine superna voluntaria pluvia.» '

82. *Obj.* 8. S. Chrysostomus : « Oportot nos primum bona eligere, et tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium : cum autem nos elegerimus, mullam tunc affert auxilialionem . . nam nostrum quidem est præeligere et velle , Dei autem est perficere, et ad fidem perducere. •'°

83. *Resp.* Concionibus suis studuit

(·) Zicb. i. 3. (i) Jcrcm. in fine Orat.
(I) Mitlb. iit . ft. (4) Eph i». 7.
(S) Ad. i. W.
(·) Ibid iri.il.

(7) C. iit . col. 1102, i. ii. cone. Hard.
(8) L. ir. adv. hær. c. Inii, iliis unii.
(U) L. iii. c. ιτü. alias iii.
'10) Ilum. ni. in ep. ad. Ileb.

Chrysoslomiis hominum excitare socordiam,· ideoque conatus humanos nd validiora gratiæ auxilio necessarios osse verissimo docuit. Non tamen illos absque graliæ motu flori posse censui(, nam, ipso docente, « gratia Dei semper in beneficiis priores sibi paries vindicat n *

Animadversiones.

84. Non tantum fide constat supernatural! graliæ auxilio opus esse, ut quis ipsum salutis desiderium , ct fidei initium habeat, sed illud auxilium nullis naturalibus meritis dari : in eo quippe errabant Pelagiani, quod etiam postquam divini subsidii necessitatem aliquatenus admiserant, illud liberi arbitrii conatibus tribui cl deberi conlcndcrinl. Coelestius dicebat : » Dei gratia secundum merita nostra datur. Quia si peccatoribus Deus illam det, videtur esse iniquus. » . . . « 1'ropterea el ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fierem, sive indignus. » * Semipelagiani fatebantur gratiam aliquando prævenire omne hominum meritum , aliquando vero illud subsequi existimabant, s licet « petitionem , el inquisitionem, et pulsationem non esse condignam , nisi misericordia Dei id quod petimus dederit, »4 haud denegarent. Hos conatus naturales, ex æquitate quadam, obtinere necessaria graliæ subsidia falso putabant.

8a. Synodus Diospolitana Pelagium coegit confiteri «gratiam Dei . . . non dari secundum merita nostra. »5 Synodus Arausicana II., ad penitus evellendum errorem, hunc tulit canonem : » Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus , petentibus, quaerentibus , pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus; non nutem ulcredamus; velimus , vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem et inspirationem Spiritus sancti in nobis fieri confitetur; el aut humilitati aut obedientim humanæsubjungit gratia? adjutorium, nec ul obedientej Ct humiles simus, ipsius gratiædonum esse consentit; resistit Apostolo dicenti : « Quid habes quod non accepisti!· cl : « Gratia Dei sum id quod sum..»· Sub finem addidit : « Hoc etiam salubriter profitemur el credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, el postea per Dei misericordiam adjuvamur : sed ipse nobis, nullis pricedentibus bonis meritis, el fidem, el amorem sui prius inspirat, ut el Baptismi sacramenta fideliter requiramus, el post Baptismum cum ipsius adjutorio ea quæ sibi sunt placita implere possimus. »7

80. Quæ ex Apostolo laudavimus testimonia probant gratiam nonesseei operibus, sed gratuito prorsus dari, ex sola Dei misericordia : « Igitur non volentis , neque currentis, sed miserentis est Dei. » 8 « Si proplcrea gratia est, » inquit Augustinus, « quia gratis est : nihil tuum præcessit, ut acciperes. Nam si aliqua bona opera tua prate»·serunt, pretium accepisti, non gratis; pretium autem quod nobis debetur, supplicium est. Quod ergo liberamur, non nostris meritis , sed illius gratia est. »9 Igitur nullum prorsus meritum, ne quidem *de congruo* , ul aiunt,scilicet ex quadam convenientia, agnoscendum est. Cælerum qui etiam ductu naturæ peccatum vitat, obicem gralix haud ponendo, eam impetrabit, u voluntatis Dei benignæcl misericordis, quæ necessaria ad salutem subsidii haud denegat iis qui obicem non po-

(I) Hom. xiii. in Joan.
(i) Vide apud Aug. I. de gesti» Pelag. c. xiv.
(3) Arausic. ii. C. viii.
U; Cassianus 1. xii. de Instit. cœnobior. c.xiv.
tu) C. xiv. coi. 1511,». i. Hard.
(0) Cap. vi. col· 103 1.1, ii. Hard.
(ï/ C. xxv. -8) Hom. ix 1G.
(0) Enarr. ii. in Ps. lxx.

mini. « Hoc, » Inquit Angelicus doctor, «iiil divinam providentiam perlinet, nt cuilibet provideat de necessariis ad salutem , dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter ' *in sylvis)* nutritus, ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni ct fuga mali, certissime est tenendum , quod ei Detis vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fulci praedicatorem ad cum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. » · Hinc verissimum putamus illud Schoke axioma : • Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. »

87. Gratiæ concessio nequidem ad praevisum voluntatis consensum referenda est, eo sensu ut Deus ideo auxilium supcrnaturalc largiri censeatur, quod voluntatem consensuram præviderit;nnm voluntatis consensus tunc ejus causa forol, et tolleretur gratuita ejus natura. Qui *Molinœ* sectantur in scholis placita , dicunt quidem Deum in suis largiendis donis præscienlia , veluti lumine quodam, dirigi : Con*gruista;* autem peculiarem Dei erga electos dilectionem in eo reponunt quod gratiam tribuat iis congruam, in iis rerum adjunctis in quibus consensum præslandum certo prævideat : neutri tamen praescientiam illam statuunt veluti *causam* cur Deus eam largiatur ; * sed ex ejus infinita bonitate, prosupreino suo arbitrio, eam derivari agnoscunt. De vocatione ad Udem et gratiæ dono explicare consueverunt quæ Paulus in Epistola ad Romanos disserit, ul promissiones Abrahæ factas ingentium conversione impletas ostendat, filios scilicet promissionis, non posteros, designari. Id probat Apostolus liliorum Isaac exemplo, alium alteri praefatum, ipsa Doi, antequam nasccrenlur, electione: - Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, 'ut secundum electionem propositum Dei maneret). non ex operibus , sed cx vocante dictum est ei : Quia major serviet minori, sicut 'scriptum est : Jacobdilexi,Esauautem odio habui. Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. Moysi enim dicit : Miserebor cujus misereor : et misericordiam praestabo cujus miserebor. Igiiur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. »5*Ideo gratias Deo laudesque persolvit Apostolus : « Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in coelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem , ut essemus sancti ct immaculati in conspectu ejus in charitatc. Qui prædestinavil nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ , in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.

88. In celebri opere Augustini *de praedestinatione sanctorum* , quod contra Semipelagianos, fidem veluti ad se referentes, eam penitus a divina gratia trahere originem probat, ideoque *prœ(leslinationem* 8 statuit, decretum scilicet Dei, quo, ante omnem humanæ voluntatis naturalem conatum , gratia ad fidem movens cx divina largitate donatur. « Cur autem non omnibus detur,» animadvertit, «fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes isse in condemnationem, sine dubitatione justissimam : ila ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat magnam esse gratiam, quod plurimi

(I| Qu. «iv. do Vont. art. xi. ad i.
(i) Vide Sardagnam Tract. V. do Gratia Art. i. Conlr. iii. n. clivii.
'Jj Horn. ii. ti. (I) Epii. i. 3.

(S) Vox htre et rcccnliorum hæreticorum usu malo sonat, sed admodum Catholica est, et a veteribus sensu innoxio el verissimo usurpari consuevit.

liberentur, oı quid sibi deberetur in cis qui non liberantur agnoscunt : ut qui gloriatur, non in suis meritis, quæ paria esse videt damnatis, sod in Domino glorietur. Cur autem istum potius quam illum liberet, inscrutabilia sunt judicia ejus cl investigabiles vite ejus. Melius enim el hic audimus aul dicimus : « O homo, tu quis es qui » respondeas Deo? » quam dicere audemus , quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit. » *

CAPUT III.

OE GRAT1Æ EFFICACIA.

Errorum recensio.

89. Illud ex Scripturæ ct traditionis Ecclesiæ auctoritate exploratissimum ostendimus, supcrnaturale gratiæ auxilium, nullo merilo humano innixum, omnino requiri ad omnem actum salutarem, et ipsum fidei initium. Jam vero inquirendum quomodo gratia in humanam agat voluntatem, utrum scilicet vi invicta, el necessaria , omni resistendi potestate sublata , vel salvo voluntatis libero arbitrio. Lutherus docuit voluntatis nullas esse partes in salutis negotio, eam scilicet agi necessario a Deo : « Error est, « inquit « quod liberum arbitrium habeat aliquam activitatem in bono opere. »1*— « Sequitur nos necessario operari . . necessario vero dico, non coacte, necessitate immutabilitatis, non coactionis. Hoc csl, homo cum vacat Spiritu Dei, non quidem violentia, velut raptus obtorto collo, nolens facit malum ; sed sponte el lubenli voluntate facit. Hoc vocamus modo necessitatem immutabilitatis , quod voluntas sese mulare, et alio vertere non possit. Rursus cx altera parle si Deus in nobis operatur, mtilaia cl blande assibilata per Spiritum Dei voluntas, iterum mera lubenlla cl pronilaie, ac sponte sua vult cl facit, non coacte, pro natura voluntatis; qu® jj cogeretur, voluntas non esset, n1 Calvinus idem docuit: « Voluntatem movet, non qualiter mullis smculis traditum est, et creditum, ut nostra; postea sit electionis , motioni aul obtemperare aul refragari : sed illamefficacilcr afficiendo. » 4 Neuter tamen rentiil fateri voluntatem cum libentia quadam ferri, et a coactione esse liberam. « Mera lubentia, et pronitateae sponte sua vult et facit. «8 Ila Lutherus. Calvinus autem : « Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium el fateor, el constanter assero

90. Michael Rajus , Lovaniensis doctor, qui Concilio Tridcnlino jussu Regis Catholici interfuerat, opiniones quasdam Calvinianis placitis allines propugnavit, quæ sex supra sexaginia numero , anno 1567, a Pio V. damnalæ sunt. Subjecit sc decreto pontificio, el in communione Ecclesiæ anno 1589 esi mortuus.

91. Jansenius, in eadem Academia Lovaniensi professor, cl deinceps Episcopus Iprensis, opus elaboravit, quod hoc titulo prodiit : « Augustinus, seu Doctrina S. Augustini dc humans naluræ sanitate, ægriludinc, medicina, adversus Pelagianos el Massilienses.· Sub mortem se illud subjicere Sedis Romaine judicio testatus est. Illo e vivis creplo, editum csl in lucem Lovanii anno 1640. Ad Pontificem delatum, Constitutione *In eminenti,* 6 Martii 16lÎ, ab Urbano VIII. damnatum est. Hostilii Academia Lovaniensis, sed anno 1651 tandem acquievit decreto. Turbis in Galliis deinceps excitatis, speciale judicium de propositionibus cx libro de-

(I) !.. de prœd. Sanci, c. viii. n. 10.
(8, Luth. in I's. v.
(j; L. de servo arbitrio.
ls) Inilit. 1. ii. c. iii. § 10.
(5) Luth, dc servo arb. fol. 4Sl.
(0) Cslv. I. ii. contra 1'ighium.

sumptis imploratum est, ct quinque proposition··» Bulla Aposlolica *Cum occasione,* ab Innocenlio X , die 51 Maji anno 1053, conflxæ stint. Eas juvat recensere.

Oi. I. « Aliqua Dei praecepta hominibns justis volentibus et conanlibus, secundum présentes quas habent vires, sunt impossibilia ; decst quoque iis gratia, quo possibilia fiant. n Damnata est « ut temeraria . impia , blasphema , anathemate damnata , et luetelica. »

03. II. ◇ Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur. ··

94. III. « Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate,sed stifllcil libertas a coactione. » Secunda et jterlia damnatæ sunt ut hærclicæ.

95. IV. « Semipclagiani admittebant prævenicnlis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, cl in hoc erant hæçetici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel oblemperare. n Damnata est ut falsa et hæretica.

90. V « Scmipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum osse, aut sanguinem fudisse. » Damnata est ut falsa, temeraria, scandalosa, ct intellecta eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat pradestinatorum mortuus sil; ut impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans et hæretica. «

07. Damnatas propositiones libro Jansenii haud contineri contendebant ejus fautores, et, in Galliis praesertim, exarserunt vehementes inde discordiæ; sed perstiterunt Pontifices, et exegerunt ut omnes viri Ecclesiastici, Jansenismi suspecti, juramento declararent se ex animo rejicere illas propositiones sensu ab auctore intento : quod tandem aliquando feliciter contigit.

08. Paschasius Quesnellius, Parisiensis Oratorii presbyter , congregationem illam deseruit, detractans Formulario doctrime, quo damnabantur errores Janseniani, subscribere. Edidit in lucem opus nuncupatum : » Reflexions morales sur le nouveau Testament; « pietatis velamine damnatas celans sententias : quod idcirco a Clemente XI., Bulla *Vniversi,* 18 Julii 1708 proscriptum est. Herum anno 1713, 8 Sept, idem Pontifex solemniorc forma sententias quæ eo continebantur, unam supra centum, damnavit Constitutione quæ incipil *Unigeftitus.* Turbæ inde secutæ sunt, sed Constitutio in comitiis Gallicanis, et a Sorbonæ Academia, urgente rege Ludovico XIV, acceptata est. Post ejus mortem Sorbonæ Facultas, 5 Decembris 1715, revocavit Bullae acceptationem. Quatuor Episcopi anno 1717 appellationem a Bulla ad futurum Concilium interposuerunt, quos plurimi Praesules et cœtus imitati sunt, ipso Archiepiscopo Parisiens!, Cardinali Noiltio , inter */fppcUantes* tandem rccensito.Post multas turbas *Constitutio* obtinuit, plerisque ad obcdienliam Sanclæ Sedi debitam redeuntibus; jamque agnoscitur in universa Ecclesia.

OD.Calviniana placita adhuc apud Presbyterianos el Baptistas oblinent,quamvis aliquibus verborum involucris obtecta , ul libertati voluntatis humana· aliquatenus consuli videatur. * Re autem vera videtur lanium agnosci liber-

(I) « All llioao «bum God hmh predestinated unto life, *ami limae uni)·,* lie is pleased , in his appointed and accepted time, *rjlecltmllv to call* hy lii» nord ami Spirit , out of that state of sin and death, in which they arc by nature, to grace ami salvation by Jesus Christ; enlightening their minds spiritually mid savingly, to understand Iho things of God , taking anay thair hearts of slone, and giving unto them a heart of flesh . renew ing their - ills , *ami* δv A'« *almighty fware*

tas a nfllurali necessitate, ca scilicet cui subjacent bruta animantia natura' instinctu acta. Episcopalium articuli facilius ad sanum revocantur sensum.1 *.imiri,* seu *Quakcri,* qui lotam gratia· notionem in illuminatione mentis, revelatione scilicel interna Spiritus, reponunt, tanto fulgore veritatis cœlestis mentem rite dispositam illustrari dicunt, ul ea evidentia percipiatur, qua prima ipsa rationis principia, ct ei idcirco resisti non posse : * quamvis fateantur cos qui illa animi dispositione carent, ei cum sui damno repugnare.

TUEOI.OGOHUM SENTEXTM'..

100. Theologi Catholici in diversas abeunt sententias, licet in dogmate sint concordes. Juxta *Thomistas* « nomine gratiæ efficacis intelligitur illud auxilium, quo Deus non solum veras tribuit animæ vires bene operandi, sed etiam voluntatem determinat, ul actu bonum velit, cl operetur. » lia Gauaniga.s Præmolioncm physicam, › hoc est non mctaphoricam, neque moralem, seu objeclivam, sed veram et propriam, » statuunt ; cujus loco *Aiiguxliniunenscs* « adhibent cum Jansenio nomen *delectationis cœlestis ;* infinitis tamen parasangis ulrique a damnata ab Ecclesia ejusdem hæresi distant in eo. quod quacumque absoluta necessitate procul ablegata, sub gratia relative superiori, ac victrice, sartam lectamquc servari arbitrii libcrlatcm, adeoque ct dissentiendi potenliant, confitentur. » ' *Molina*, oSJ, in Lusitania, anno 1588, internam efficaciam gratiæ impugnavit, docens • a nostra libertate pendere, ulauxilii praevenientis ct adjuvantis grati® sim efficacia, aut inefficaci» ad conversionent seu justificationem. » 5 Qui eju sequuntur sententiam, nomen etiam sortiti sunt. Suarez *Congruistarum* scholam duxit : juxta cum cnim ‹ vocatio efficax illa est, qua .... includit quamdam congruitalcm respectu personæ, cui datur, ut sit illi ita proportionata, cl accommodata, sicut oportet, ut in tali persona, tali tempore, ct occasione infallibiliter effectum habeat, el per hoc habet illi vocatio, quod congrua el efficax sil.·1 Hinc inducunt scientiam *mediam,sa conditionatomm,* qua præluccnte Deus gratias tribuit, praenoscens effectum secuturum cx libero voluntatis consensu, in iis rerum adjunctis. Vehementibus inter Dominicanos prasertim el Josuitas ortis dissidiis, Clemens VIII. anno 1596 causae examen Censoribus a se constitutis commisit, sed anno 1605 obiit, lite adhuc pendente. Leone XI immatura morte abrepto, vigesimo sexto Pontificatus dic, Pω lus V. ad cathedram Petri evectus, congregationes, cœlus scilicel in quibus coram se disputabatur, habuit;sed nullum tulit supremum judicium, sali ducens vitare ulriusque senlenliæ defensoribus, ne censura ulla adversarios perstringerent. Innocentius XII

delermining them to that uhieh is good; and effectually drawing them to Jeun Christ : yet so as they come most freely, being made willing by his grace. › Man· is altogether passive therein, until being quickened and renewed by the Holy Spirit, be is thereby enabled to answer ibis call, and to embrace the grace ottered and conveyed in it· » Presbyterian Confession of Faith, c. x.

(!) Art. x. De Art. xrii- alias dicemus.

(i) « This dirinc revelation and inward illumination is that which is evident and clear of iWlf. forcing by its own evidence and clearness, lb well disposed understanding to assent, irrtnrii tdy moving the game thereunto, r Prop. ii. ·P^ Barclay.

13j De Gratia p. I. dial. ». c. I. DeSchol.Opi num. <01.

(I) Ibid. n. 108.

(6) tn sua *Concordia* Disp. 10· 0 I"· art «3.

(0) L. v. dc auxiliis c. S3, n. 4.

anno 1094 ad I.ovanicnscs rescripsit : • Ul S. Ccelcslinus ad Episcopos Galli® rescripsit, profundiores. difficiliorcsque partes in malcria divinæ gratiæ quæslioniini, quas latius pertractarunt, qui haereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere , ita non necesse habemus adstrucre : nec arbitramur opportunum, ut in praesens habeatur exactior illa de divinis auxiliis tractatio, quæ a prodecessoribus nostris Clemente VIII, et Paulo V. instituta fuit : cum ad confitendam Dei gratiam, cujus operi, ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credamus, quidquid Apostolicæ Sedis scripta docuerunt. » Sapienlissimo huic decreto inhaerentes, a scholastica concertatione abstinendum duximus.

101. Concilium Tridenlinum , ut Lulhcri Calvinique errores evelleret, hunc edidit canoncm : » Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum, et excitatum, nihil cooperari assenliendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac praeparet; neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere ; anathema sit. »1 Janscnius nihilominus Semipelagianam hærcsim in eo posuit ut gratiæ resisti posset, merito idcirco damnatus : « Semipelagiani admittebant praevenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus , etiam ad initium fidei ; et in hoc erant haeretici quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. » s Dixit quippe Jansenius delectationem ccelestem vel terrenam esse «vinculum quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter retinetur ct ligatur, ul quamdiu isto stabiliter possidetur et constringitur, actus oppositus sil extra ejus potestatem. » » Augustininnenses et Thomistae gratiam *versatilem* negant, quæ scilicet pro hominis nutu effectum consequitur, vel eo privatur·, contendunt enim gratiæ efficaciam inesse, adeo ul seu delectatione coelesti , seu promotione physica, certo determinetur voluntas , neque fieri posse , in *sensu composito* scilicet promotion^ vel delectatione determinante voluntatem , ut homo gratia· resistat, quamvis id Geri possit in *sensu diviso,* quia vera adest potestas, licet non prodeat in actum. Audiatur Gazzaniga : « Dei quidem operatio suo effectu frustrari non potest ; ut enim inquit S. Thomas .1.2. qu. 10. art. 2. ad 5. *impossibili est, ut Deus moveat voluntatem, el voluntas non moveatur.* Hæc tamen motio Dei animæ nostrae impressa absolute potest ab homine frustrari, el prorsus exlingui. Exlingui, inquam , potest, et frusirari, non prout *reduplicative* est efficax; hoc cnim est contradictorium, sed *absolute,* et in sensu diviso. · ‘ Libertatem haud tolli dicunt divina determinatione , quia « non solum Deus ea gratia facit, ulvoluntas consentiat, sed cliam ut consentiat libere ; cum oa sil voluntatis nalura.ul libere in suos actus erumpat. ’ In eo autem suam a Lutherans et Gabiniana distinguunt sententiam, quod voluntas *habeat aliquam activitatem* cl vere cooperclur. Gazzaniga etiam non gravatur fateri rigidos Calvinianos recenliorcs ita emollire sententiam auctoris seelæ « ut vix ac ne vix quidem ullum supersit inter nos *(Thomistas)* ac illos in hac parte discrimen. » 0 Cæterum benignius interpretatus est eorum mentem.

|q Ses», vi. Can. 4.
(i) Qnarta inter darnnalae propositiones c» libro Jitucnii. (3) Jansen. I. vii. c.5.

(i) Gananiga dc Gratia, p. i· d'M· ' '4P· r· n. »3«. (B) Ibid. c. i. n. 103. 0) Ibid. diw. ili.

102. Longissime a Calvinianorum castris recedendum existimantes Molinistæ, et Congruislæ, aliique, potentiam resistendi gratiæ non *absolute* tantum, sed cl *relative* ad motionem ejus præviam, eo ipso tempore quo voluntas consentit, vindicant, non quod consensus el resistentia simul existere queant, sed quod resistere potuerit. Fusiore sententiarum expositione omissa, dogma propugnandum aggredimur.

Propositio.

Dogma fidei est, sub gratia efficaci intactam manere libertatem arbitrii, nullamque absolutam induci necessitatem. 1

103. *Probatur* 1. *ex Scriptura.* « Deus ab initio constituit hominem , et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata et præcepta sua : si volueris mandata servare, conservabunt te. . . . Apposuit tibi aquam cl ignem : ad quod volueris, porrige manum tuam, n * A conditione hominis primaria occasionem sumit sacer auctor hortandi, ul servemus divina mandata, quippe adhuc homo in manu consilii sui est, et si voluerit mandata servare, poterit divina adjutus gratia. Frustra et irrisorie haec dicerentur, si gratia absolutam necessitatem induceret.

104. Alias divitem pium laudat sacer auctor : « Beatus dives qui inventus esi sine macula. - - - Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria aeterna . qui potuit transgredi, et non est transgressus ; facere mala , cl non fecit : ideo stabilita sunt hona illius in Domino. » 5 De divite in quo gratia fuit efficax plane csl sermo: eique tribuitur potentia transgrediendi, et mala faciendi, etiamsi transgressus non sit. Nulla igitur absoluta necessitas a gratia efficaci inducitur.

105. Apostolus gratiam aecum laborare significat, adeo ul gratiæ ct sibi invicem suos tribuat labores : « Gratia autem Dei sum id quod sum,el gralia ejus in mc vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi : non ego autem, sed gralia Dei mecum. Xâpiri Ji ÿi:û *Ιμι* ὁ *Ιμι' xai · Xifiir !mtS à tir ἴμι* cù tld *iyiridu,* ἀλλα *irttirf'niut àvrù> Katruf ixiiriafi eux* ·} u M, ὄλλ j *Xàfif* reii ditp » *σύτ Ιμι.* Verbis AugUSlioi liceat textum hunc exponere : « Per hoc noc gralia Dei sola, ncc ipse solus , sed gratia Dei cum illo. »1 Profecto si gralia Dei necessitatem induceret, non cum Apostolo laborasse dicenda foret.

106. *Probatur* 2. *ex Traditione.* S. Jrenæus : « Quoniam liberæ sentent® ab initio est homo , et liberæ sententiæ est Deus, cujus ad similitudinem factus est, semper consilium datur ei, continere bonum , quod perficitur ei ea, quæ est ad Deum ohedientia:tt non tantum in operibus, sed etiam in fide liberum, et suæ potestatis arbitrium homini servavit Dominus, dicens : «Secundum fidem tuam fiat tibi,» propriam fidem hominis ostendens, quoniam propriam suam habet sententiam. Et iterum : « Omnia possibilia » (sunt) credenti : » et, « Vade, sicut ero » didisti, fiat tibi. » El omnia talia, sus potestatis secundum fidem ostendunt hominem. El propter hoc, is qui credit ei, habet vitam æternam : qui autem non credit Filio, non habet vitam æternam : sed ira Dei manebit super ipsum. Secundum hanc igitur rationem , et suum propriuin (bonum) ostendens Dominus , et sui arbitrii, ac suæ potestatis hominem significans,

'I, Verba cx Gnuaniga mutuamur.

(2) Eccli. xv. U.

15) Eccl. x»>- 8.

. I- Cor. xv. to.

(B) L. de gratia ct lib. arb. n. Ii

dicebat ad Hierusalem : « Quoties volui » congregare filios tuos, quemadmo- > dum gallina pullos suos sub alas , et » noluisti? Quapropter relinquetur vo- • bis domus vestra deserta. » 1

107. Tertullianus : « Tota ergo libertas arbitrii in utramque partem concessa est illi, ut sui dominus constanter occurreret, et bono sponte servando , el malo sponte vitando : quoniam et alias positum hominem sub judicio Dei, oportebat justum illud efficere dc arbitrii sui meritis, liberi scilicet. » * Innuit judicium justum non fore, nisi homo libero frueretor arbitrio r constat tamen aliunde hominem Dei judicio subjacere.

108. Clemens Alexandrinus dc Salvatoris verbis agens : « Si vis perfectus esse, » dicit : r»

it ▮ jiptrir *àf* ἰλιυθἱμω , ljr< Ji » J'ss-tr 4r *iiiutri* Ji *xai virtpirirtu-taiifi xai* S'1ομἱιoiΓ, *'ir'* βτλ iJicr *iιυτvι* » *ftnpta* γἱητσι.S « Penes hominem enim erat electio, utpote liberum : penes beum vero datio, utpote Dominum : dat autem volentibus , et satagentibus, el orantibus, ut sic salus eorum propria srt. »

109. S. Cyprianus : «(Servans scilicet legem, qua homo libertati suæ relictus, el in arbitrio proprio constitutus, sibi ipse vel mortem appetit, vel salutem. » — « Manente in hominibus propriae voluntatis arbitrio. » s « Credendi vel non credendi libertatem in arbitrio positam n dicit. 6

HO. S. Chrysostomus : «‹ Non vi el necessitate quadam Deus bonos facere consuevit : neque electio ejus violenta est, sed suasoria; ut enim intelligas non cogere vocationem, multos vocatos perire continget Quamobrcm conslat in nostro esse drbilrio, an salvemur an perdamur. » ?

HI. S. Augustinus : « Profecto et ipsum velle credere Deus operatur in homine, et in omnibus misericordis ejus prævenil nos : consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est. n 11 Juliano Pclagiano exprobranti negari a Catholicis liberum arbitrium, respondit Augustinus : *a* Non esi ita ut loqueris .quicumque ista dixisti, non esi ita , mullum falleris, vel fallere meditaris : non liberum negamus arbitrium - - - - Liberum itaque in hominibus esse arbitrium , et Deum esse nascentium conditorem , utrique dicimus : non hinc eslis Ccelestiani el Pelagiani. Liberum autem esse quemquam ad agendum bonum sine adjutorio Dei, et non erui parvulos a potestate tenebrarum, et sic transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis ; hinc eslis Ccelestiani, el Felagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis nomen, ut operias proprium crimen, unde vobis indilum est nomen ?» 9 « Audi ergo de libero arbitrio ipsum Dominum , ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipse fecisti : audi dicentem : « Aul facite arborem bonam, et fru- » ctum ejus bonum, aut facile arbo- » rem malam, et fructum ejus ma- » lum. » Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite, potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest, sed habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, et esse arbor bona, aul eligere quæ mala sunt, el esse arbor mala. » '°

112. S. Thomas : « Modus autem na-

ii) L. i». adv. hœr. c. Ixxii.
(2) !.. ii. contra Marcion. c. n.
(S) l'œdag. I.i. c. 0. n. 10.
(4) Ep. 55. ad Cornol. (5) De unit. Eccl.
(β) Testim. I. 3. Procem. n. Si.
(Ï) Horn. 40. in Joan.
is) L. de spir. ct lit. c. 34.
(0) L. ii. dc Nuptiis et Concop. c. S.
(10) L. ii. de actis cum Felice Manieheo c. 4. Plurima alia testimonia lum Augustini tum aliorum Patrum legetis apud Scipionem Maffei Gloria Teulogica.

luralis fiilelloclualis naturæ est ut libere feratur in ea quæ vult : cl ideo . inclinatio gratin non imponit necessitatem , sed habens gratiam, potest ea non uti, et peccare. » 1

Objectiones diluuntur.

113. *Obj.* 1. Christus dicit : « Nemo potest venire ad me, nisi Paler, qui misit me, traxerit eum. » * Trahendi autem metaphora necessitatem indicat.

tl l. *Resp.* verbis Augustini :«Quid hic. dicimus, fratres ? Si trahimur ad Christum, ergo inviti credimus : ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur. n . . . « Nolite cogitare invitum trahi ; trahitur animus ct amore . . . etiam voluptate traheris. . . . Porro si Poetæ dicere licuit: Trahit sua quemque voluptas, non necessitas , scd voluptas, non obligatio, scd delectatio : quanto fortius nos dicere debemus , trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur justitia, delectatur sempiterna vita, quod totum Christus est? « s « Videte quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem imponendo. « ' « Quis autem non videat, el venire quemquam et non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium potest esse solum, si non venit: non aulem potest, nisi adjutum esse, si venit et sic adjutum , ut non solum quid faciendum sit sciat, aed quod scierit etiam faciat. » 8

115. *Obj.* 2. Deus sibi lotum justificationis opus tribuit : « Dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri, el auferam cor lapideum de came vestra, et dabo vobis cor carneum. . . . El faciam ul in praeceptis meis ambuletis. » *

110. *Resp.* Hæc Vatis eloquia copiosa gratiæ munera indicant, quibus, in nova dispensatione. Deo donante, fruimur. Ipso quidem est. qui, duritie cordis ablata, pietatis affectum tribuit, cui si obsequamur, majora addit dona, viresque ad perficienda ejus mandata, Merito hæc Deo adseribuntur, qunmvii hominis liber consensus praestetur; quod animadvertit Augustinus in illa verba Apostoli : « Quid habes quod non accepisti ? » « Accipere quippe ct habere anima non potest dona.de quibus hoc audit, nisi consentiendo, ac per hoc quid habeat, et quid accipiat , Dei est, accipere autem el habere, utique accipientis et habentis est. » 7

117. *Obj.* 3. » Deus est enim qui operatur in vobis cl velle et perficite — r« oixur kai r« inprir. — ptO 1)001 voluntate, n 8

118. *Resp.* verbis Augustini : « Illic Apostolus utrumque dicit, cl Deum operari, el ipsos. Nam si ipsi non operabantur, quomodo eis dicebat, « Cum » timore el tremore vestram ipsorum » salutem operamini ? » Operalur ergo ille, cooperamur nos; non enim aufert, sed adjuvat bonæ voluntatis arbitrium. 9

119. *Obj.* 4. Apostolus dicit: «Non volentis, neque currentis, scd miserentis est Dei. » 10

120. *Resp.* Illud dicitur, Augustino judice, « non quia nulla est hominis voluntas atque cursus , scd quia nihil potest nisi ille misereatur. » " — «Non tamen volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ul quud volumus adipiscamur, ct quo volumus perveniamus. Noluit ergo Esau, cl non cu

Ul 0. Thom. i. p. qu. G». ari. J. ad t.
(1} Joan. vi. 41.
(S) Tracl. uvi. in Joan. n. Î4.
[4i Ibnlcin , η. 7.
(G) De gratia Christi contra Pclag. c. xiv. n i.
(G) Ktcvh. mri. tG.
(7) L. <lc spir. ct lit. c xxxiv.
(8) Phil ii. 1J.
(9) Qurcst. in Heptateuch. I. 5. qu. IS. VW* eliatn Serin. 15. n. 5. Episl. Îl5. n. il.
(10) Roin. ix. 10.
(tl) Episl. 186. n. 50.

currit : sed si voluisset et cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset ; qui ei etiam velle et currere vocando prxslarel, nisi vocatione contempla reprobus fieret. » '

131. *Obj.* 5. « Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis ? » 14 Ergo Ipse voluntatis consensus a Deo acceptus est.

133. *Resp.* Utique ad Deum referendus est ipse voluntatis consensus, quum proveniat ex gratiæ motione , cui voluntas obtemperat, arbitrio utens, quod el ipsum Dei donum est. " Quis te discernit ? ubi si dixerit homo, » ait Augustinus « fides mea , voluntas mea, bonum opus meum; respondetur ei, Quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? — « Nec istam voluntatem, qua credit Deo, dici potest homo habere, quam non acceperit. Quandoquidem vocante Deo, surgit de libero arbitrio, quod naturaliter cum crearetur accepit. » * Animadvertit J. A. Mohler in celeberrimo opere *de re Symboiica* hominem justificatum Deo totam gloriam dare, eo quod gratia, qua justus constituitur, a Deo datur intuitu Christi meritorum, quam nullo suo opere promereri poterat; simulquc Deo gratias agere dc facultate quam largitus est, ut possit homo dare ei gloriam, quam absque libero voluntatis exercitio non posset.5*

123. *Obj.* 6. Augustinus passim luetur gratiæ internam efficaciam, (pia voluntas prorsus determinatur, quamque nulla heminis perversitas frustrari valet : docet quippe interna, et occulta, mirabili ac ineffabili, potestate operari Deum in cordibus hominum , non solum veras revelationes , scd etiam bonas voluntates ; · prédicat divinam potestatem « occultissimam et efficacissimam , quæ convertit et transfert corda hominum ; quam vocat · inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem. » · « Non potest effectus misericordi® Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit; quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocaro quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, ct intelligercnt, et sequerentur. » 9 — « Volentes cx nolentibus fiant occultissima ct efficacissime potestate. » 10 « Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indcclinabiliter, et insuperabilitcr ageretur. »

124. *Resp.* Libentissime gratiæ vires in ipsa perversitate humanæ voluntatis vincenda agnoscimus, quidquid sit de ratione qua illa grati® potestas cum libertate arbitrii concilietur. Censet Natalis Alexander Augustinum internam gratiæ efficaciam , tamquam cx privata sua sententia, propugnasse, ** salva tamen libertate quam apertissime agnovit, et invictissime vindicavit. « Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Absit, sed magis liberum arbitrium statuimus. »15 « Non enim voluntatis arbitrium ideo tollitur quia juvatur; sed ideo juvatur, quia non tollitur. » u « Dicit mihi aliquis : Ergo agimur, non agimus. Respondeo : Immo, ct agis ct ageris ; ct tunc bene agis, si a bono agaris. Spiritus enim

(I) Op. imp. I. i. qu. f. n. IO.
(i) I. Cor. i». 7.
(J) Aug. ep. 180. n. 4.
(4) De spir. et lit. n. 87.
(5) « Dankt er fioll fur die Fàhigkeil, ihtn den Rubtn geben tu k3nncn,was er ohnoFreiheit nicht rrrrnig » Symbolik c. iii. §. ii.
(OjL.de gratia Chriiti c. ixiv.
(7) L. i. contra duas cp. Pelag. u.
(8) L. dc correpi, el gralia c. ai».
(9) L. i. ad Simplic., qu. 1. n. 18.
(10) !.. de gratia Cbriali *c.* Mi». '»'·
(4f) L. de corrupt, et gratia *t.* in.
(U) Synopsi* bi*l. Eccl. ***. ». e. iii. par. tiii.
(13) L. deipirit. et lit e. xit.
'14) Ep. 157, alia* 89 ad Hilarium.

Dei qui le agit, agenti adjutor est libi. Ipsum nomen adjutoris præscribit, quia cl tu ipse aliquid agis. Agnosce quid poscas; agnosco quid confitearis. Quando dicis, « Adjutor meus esto, ne derelinquas me, » adjutorem utique invocas Deum. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. ... Si non esses operator, ille non esset cooperator. » * Quum hæc aliaque præsto sint documenta, quæ gratiæ vires predicant, necessario inlclligenda sunt salva voluntatis libertate. Equidem fatemur 'Deum operari etiam bonas voluntates, eas scilicet sua gratia excitando, cui tamen libere consentit homo, quum posset repugnare. Efficacissime est ejus potestas, et omnipotentissima, sed ejus exercitium attemperatur human® conditioni; nec enim tollit, quod donarii, arbitrium. Non est quidem in hominis potestate Dei consilia frustrari, ut frustra misereatur, nec enim temere Deus sua largitur dona, sed sapientia sua præluccnlc, ul finem quem sibi præstiluil, illæsa voluntatis libertate, assequatur. De voluntate indeelinabililer et *inseparabiliter,* (sic enim legendum) acta, Augustinus loquitur, et eam perseverantia1 dono roboratam, omnia superare posse salutis impedimenta docet:non enim eo loci de quolibet graliæ auxilio, etiam efficaci, est quæslio. Cælerum ipsa voluntas declinare potest, el sese separare a gratia, eliam ipso lemporc quo ila agitur; non quidem ul utrumque simul sit, sed quia vera reluctandi potestas cum consensu conjungitur. Optime animadverlil: « Ista quæslio, ubi de arbitrio voluntatis et Dei graiia disputatur, ila cstad discernendum difficilis,ulquando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. » *

125. *Obj· 7.* Pelagiani, gratiam qiu ageretur necessario voluntas negantes, damnaii sunt: qua de causa eliam Semipelagiani haeretici audierunt, licet faterentur gratiam requiri etiam ad fidei initium.

120. *Resp.* De Pelagio refert Augustinus: « Solam possibilitatem dicit divino adjuvari semper auxilio; voluntatem autem et actionem nullo Dei adjutorio existimat indigere. » ' Non ideo damnatus csl quod rejiceret gratiam qua voluntas necessario ageretur, sed qua excitarelur, et muniretur. Ab initio omne auxilium supernaturale visus csl rejecisse; sed uldamnationem effugeret, possibilitatem, scilicet, nature vires, seu liberum arbitrium divino adjuvari auxilio deinde fassus est: quod tamen de externis auxiliis, lege scilicet, Christi exemplo, et aliis subsidiis hujusmodi intellexit: ‹ Nam gratiam Dei el adjutorium, quo adjuvamur ad non peccandum, aul innatura, el libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrina. » * Interiorem gratiam qua moveretur voluntas negavit; quapropter Augustinus dixit: « Si ergo consenserit nobis, non solam posaibiliialem in homine, etiam sinccvelil, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem et actionem, id est, ut bene velimus, ct bene agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult el bene agit: si, ut dixi, consenserit, eliam ipsam voluntatem et actionem divinitus adjuvari, et sic adjuvari, ul sine illo adjutorio nihil bene velimus ct agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra, justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia quæ nobis ab illo est;nihilde adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversi® relinquetur.» Semipelagiani putabant hominem pri-

<l)Serm.«8.n <<·
,1, L. dc gral Christi c. xlvn.

(J) |bld c. xii. (<j Ibid. c. iii.
jbjd c 1(vii

muni motum ad fidem ex se hnberc : docebant enim , uti refert S. Prosper, ad Augustinum scribens , quantum ad Deum perlinet, omnibus paratam vitam ælernam : quantum autem ad arbitrii libertatem , ab iis eam apprehendi , qui Deo sponte crediderint, el auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. » *

127. *Obj*- 8. Inlelligi non potest quomodo liberum maneat arbitrium , gratia voluntatem movente.

128. *Resp.* Plurcs sunt rationes quibus illud explicetur, vel enim cum Molina, quem putat De Maistre feliciter nodum solvisse, dicas efficacem esse gratiam eo ipso quod voluntas motui divino cedat; vel cum aliis ipsi gratiæ vim inesse voluntatis alliciendi consensum : num ideo dubitandum Deum posse ita movere voluntatem ul consensus certo sequatur, plena cum libertate? Cætcrum licet graliæ cum libertate concordiæ ineundæ ratio difficilis admodum aliquibus videatur, prout ipsi Augustino , non ideo alterutra incerta evadet, quum cx Scriptura ctEcclcsiæ solemni doctrina omnino constet. Nobis verba Tridenlina usurpasse sal esi, quibus docemur peccatores per Dei excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem , eidem graliæ libere asscnlicndo ct cooperando disponi; ila ut tangente Deo cor hominis per Spirilus sancti illuminationem , neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam ct abjicere polest : neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit. » *

Animadversio.

129. Concordia fidei Calholicæ in eo esi manifesta quod graliæ ad salutares actus, et ad ipsum fidei initium, necessitatcm omnes summo consensu lateantur Theologi,sicut eliamhiimanæ voluntatis sub gratia libertatem : lota concertatione theologica in modo quo conciliandæ sint versante. Igitur et libertas sententiarum et fidei unitas habeiur. Nos necessc non putamus in alicujus verba jurare, nec gravamur in re adeo difficili hærere ancipites, ne vel graliæ potenti® detrahere videamur, quam maximam esse non dubitamus, vel liberum denegare arbitrium, quod Ecclesia docente, el intimo animi sensu novimus. Liceat nobis « non plus sapere quam oportel sapere:sedsapere ad sobrietatem. »5

CAPUT IV.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

150. Præter gratiam efficacem agnoscunt Theologi *sufficientem*, quæ scilicet vires ad agendum præstal, quamvis, voluntate renilente, effectus non sequatur. Juxta Molinæ scholam, sufficiens gratia vires omnino effectui producendo pares suppeditat, adeo ut sine novo subsidio effectus posset prodire. Est igitur potentia *expedita,* etiam ratione habita adjunctorum, adeo ut voluntas vere possit consentire. Nec tamen necesse est ut vires proxime sufficientes præbcal, dummodo virium quas suppeditat usu, validiores impetrari possint. Ideo alia est gratia *remote* sufficiens, alia *proxime* sufficiens, utraque tamen par effectui ad quem datur.

lâl.Auguslinianenses sufficientem seu *inefficacem* gratiam , uti eam appellare malunt, eam habent quæ desideria et conatus quosdam excitai, et potentiam dat agendi, non tamen *proxime expeditam,* adeo ut actus numquam sequatur, nisi alia gratia validiore, scilicet efficaci.

(I) Ep. H5. inter Aug.
(i) Trid. Conc. Sees. vi. c. S.
(S) Rom. xii. J.

acrcdcntc.' Hæc *victrix* appellatur *delectatio.* vocibus ab Augustino mutuatis? quas Jansonius etiam adhibere consuevit, ' sed sensu plane hærctico , quod scilicet contrariam delectationem adeo gradibus superct, ul necessitatem Inforat consensus. Ab hoc abhorrent Augustinianenses, el prava consectaria cx principiis verissimis perperam deduci queruntur.1

152. Thoniistæ gratiam sufficientem intelligunt eam quæ « potentiam quidem ad bonum operandum confert, sed voluntatem efficaciter non determinat , adeo ut bonum illud opus, ad quod efficiendum gratia nos solicitât, et movet suo modo, minime consequatur. × '

153. Calvinus omnem gratiæ divinæ cui resisti valeat notionem, ulpotc majestati el omnipotent!® Dei injuriosam , rejicit : « Illud ergo, » inquit « toties a Chrysostomo repetitum repudiari necesse est, Quem trahit, volentem trahit : quo insinuat Dominum porrecta tantum manu expectore, an suo auxilio juvari nobis adlubescat.»®

154. Jansenius , gratiæ efficaciam absolutam ultueatur, contendit *parvam* ipsam gratiam, quæ delectatione carnali gradibus inferior est, omnem parere effectum ad quem datus est, excitando scilicet desideria ct conatus quosdam ad virtutem : « Ejus gratiæ efficacissime natura declaratur ex eo quod nullo prorsus effectu careat, sed eum in omnibus quibus datur, infallibililer operetur. »7

155. Presbyterian! et Baptistae, Ca|. vinianis inhærcntea placitis, docent gratiam, qua salus comparari possit, aliis prœler electos deesse, quamquam in iis quædam Spiritus operatione» communes contingant. 8

156. *Quakeri* censent lumen interi» singulis dari quod ad salutem sufficiat, cui tamen plurimos mentis oculos occludere fatentur. °

137. Ex tidei doctrina constat interiori gratiæ nonnumquam resisti; damnata est enim , tamquam haeretica, hæc Jansenii propositio : « Interiori gratiæ in statu naluræ iapsæ numquam resistitur. » '°

Propositio.

Interiori gratiæ in statu naiura lapsae aliquando resistitur.

138. *Probatur* 1 *cx Scripturis.* Per Isaiam queritur Deus de populo suo : « Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ,et non feci ci ? an quod especlavi ul faceret uvas, et fecit labruscas ?» " Populo igitur largitus est Deus subsidia gratiæ, quibus bonorum operum uberes fructus ferre possent : nam juxta vim textus nihil quod faciendum erat praetermisit. -
ù wtoy «S, 'mji -ny nwjft-ro

Constat autem interiora gratiæ auxilia esse imprimis necessaria , quæ proinde concessa intclligcnda sunt.

13D. Peccatores alloquitur Deus in Proverbiorum libro : — « Quia vocari et renuistis : extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret Despexistis omne consilium meum, et increpa-

(r) Derti Aug. Syst. rind. Diss. iv. c. i.

(8) L. ii. de pccc. meritis cl remiss, c. xii. n. 32.

(Ji *Augustinus* I. viii. dc gratia Christi c. ii.

(4) Barii dc theologicis disciplinis t. i. p. ⩛3 et Aug. Syst. vindic. p. ii. c. i.

(5) Gasuniga, Tract, dc Gratia Christi, Diss. ir. c. i.

(6) Inst. I. *ii.* c. iii. n 10.

(?) Augustinus I. ii. de gratia Salr. c. ixr.

(8) « Others nut elected, although they may be called by the ministry of the word, and may have some common operations of the Spirit, jtt they never truly come unto Christ, and tberrbrt cannot be saved.» Prcsbyt. Conf. c. i.§.iv.

(0) a Although this gift and inward grace *d* God be sufficient to work out salvation, yet in those in whom it is resisted,it both tn»j,nd doth become their condemnation. » Prop. <' apud Barclay.

(10) Prop. ii.

(It) Isaiæ v. 4.·

tiones meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, el subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. » 1* Minæ hæ ostendunt penes illos fuisse Deo vocanti respondere, ct proinde interiora gratiæ subsidia præsto fuisse ; eos autem, licet vocem ejus intus loquentem audierint, sua culpa induruisse.

140. Christus civitates quæ miraculis ejus a<l poenitentiam non sunt moli, vehementer redarguit : — « Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurima» virtutes ejus, quia non egissent pœnitenliam. Væ tibi Corozain ,væ tibi Helhsaida : quia, si in Tyro ct Sidone faclæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio ct cinere poenitentiam egissent. » * Nisi interna gratiæ auxilia simul data fuissent, nulla fuisset exprobrationis , et minarum justa ratio ; nam deficientibus illis, non potuerunt pœnitenliam peccatorum agere. Data sunt igitur illa auxilia , quibus tamen cives illi pertinaciter restiterunt, poenis idcirco gravissimis plectendi.

141. Ipsam urbem principem , sanctamquc, Hierosolymas , Christus sic appellavit : « Jerusalem , quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, jet noluisti ? » ' Ex animo voluit Christus Hierosolymitanos sibi adsciscere, eosque donorum suorum efficere participes : proinde dedit procul dubio illa interiora gratiæ subsidia, quæ ad tantum finem erant necessaria. Noluerunt tamen, et pertinaciter restiterunt.

142. Stephanus diaconus Judæos his verbis increpuit : « Dura cervice et incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui sancto resistitis ; sicut patres vestri, ita ct vos. » * Spiritus sanclns interlus præsertim operatur, gratiam tribuendo : ei tamen restiterunt Judaei, quorum corda incircumcisa erant, voluntas scilicet rebellis.

143. Apostolus Paulus ad Corinthios scripsit : « Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. n s Illa hortatio inanis foret, si penes cos non esset gratiæ resistere. Nec potest de externis tantum subsidiis intelligi : nam loquitur Apostolus de salutis auxiliis, quæ interna etiam sunt. Præterea quum absque gratia interiori nihil in salutis negotio fieri possit , si ea fidelibus præsto non esset, illuderet iis hortando ut gratiæ obsequerentur, quum ejus defectu non possent.

144. *Probatur* 2. *ex Augustini tententia,* quem Janseniani totum suum esse immerito clamitant. In libro primo ad Simplicianum in quo « istam quaestionem » *(de fidei initio)* secundum « veritatem divinarum Scripturarum solutam, » · contra Scmipelagianos scribens, lesiatur, ait : « Noluit ergo Esau, et non cucurrit : sed et si voluisset el cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui ei etiam velle, et currere vocando præslaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret. »7 — « Ad illam ccenam, quam Deus dicit in Evangclio præparatam, nec omnes qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi qui venerunt venire possent nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi qui noluerunt venire , debent alteri tribuere , sed tantum sibi : quoniam ut venirent vocali erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. Propterea ct si quisquam sibi tribuit quod venit vocatus, non sibi potest tribuere quod vocatus est. Qui autem vocatus

(I) Pror. >. 34.
Ii) Mal. ii. 30 (S) Ibid, xtiii. 51.
,(4) Ad. vii. 51.
(5) II. Cor. vi. I.
(0) I. de prted. SS. c. 4.
(7) !.. i. ad Siinplician. qu. n.

non venii, sicut non habuit meritum pr.tniii ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii , cum vocatus venire neglexerit. » * — « Recte fortasse quererentur, si erroris cl libidinis nullus hominum victor exislcrel : cum vero ubique sil præsens, qui mullis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem , consoletur sperantem , diligentem adhorletur, conantcm adjuvet, exaudiat dcprecantem; non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras ; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis. > *—« Habet concupiscentiam cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit si reprobus esse noluerit. » * — « Cor eorum congelascit adversus Deum, et iit durum adversus imbrem gratiæ ejus, ne fructum ferat. » 4 — « Ut autem innotescat quod latebat, ct suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates ; qua ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo, sive damnandi praedestinati sint propter iniquitatem superbiae ; sive contra ipsam suam superbiam judicandi et erudiendi , si filii sint misericordiae. » 5 Sunt igitur, juxta Augustinum , qur vocationem divinam negligunt et contemnunt, quum ei possent obtemperare : qui idcirco interiorem gratiam sufficientem receperunt, cui sua culpa restiterunt.

145. Equidem si gratiæ interiori numquam renitatur voluntas humana, peccatoribusexprobrari non potest quod liberi arbitrii abusu peccaverint, quum necessario subsidio carentes virtutem exercere non potuerint. Ergo erit ih excusatio aequissima. Porro benigna erga eos coelestis Patris voluntas,qua illis consulit, cis facultatem salutis adipiscendae tribuendo , non poterii vindicari, si necessaria auxilia pro arbitrio suo denegaverit.

Objectiones diluuntur.

146. *Obj.* I. « Omnis qui audivit a Patre, el didicit, venit ad me. »4 Jn quæ verba scribit Augustinus : « Quid est : Omnis qui audivit a Patre el didicit, venit ad me; nisi, Nulluscstqui audiat a Patre *et* discal, el non veniit ad me? Si enim omnis qui audivi!ap»-tre ct didicit, venit : profecto omnis qur non venit, non audivit a Patre, nec didicit : nam si audisset et didicisset , veniret. » 7 Nulla igilur est gratia interior cui resistatur.

147. *Resp.* Conlextus et stylus Joannis sinunt ut inversionem verborum mlelligamus, ita ut legi possint: *Omiw qui venit ad me, audivit a Patre rldidicit ;* sicut in prima ejus epistola « Qui non est ex Deo, non audit nos, · ' scilicet *qui non audit nos, non ut a Deo.* Loquebatur Christus de grati? necessitate, potius quam de ejusri; dixerat enim : « Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui' misit me, traxerit eum. » Cæterum si quis ordini verborum inhaerere velit, verissime dicitur omnem qui audivit a Patre et didicit, ad Christum venire; audit enim unusquisque, gratia Dei intus loquente, discit, mentis assensum praebendo. Sunt tamen qui Dei vocem nolunt audire, nimia cordis duritie; quapropter Apostolus, verbis utens Psallis, monet : « Hodie si vocem ejus audieritis , nolite obdurare corda vestra.»'

(!) L.es.qu. q. 08.
(2) Lib. de Natura el gratia e. lini.
(5) L. i. dc peccat, meritis cl remissione c. ult.
(4) Initio I'rœf. in Pa· ciitr.
(β) L. ii. de pecc. merit, cl remiss, c. ivit. n. 20.
(0) Joan. vi. 48.
(?) L. de prmdest. Sanet, c. viit.
(8) I. Joan. iv. 6.
(0) Pa. iciv. 8. Heb. iii. <2.

— Augustino quidem, in objecto loco, propositum est, contra Scmlpelagianos, ostendere fidem, ct ipsius initium a Dei gratia provenirc : « Non quia credere vol non credere non est in arbitrio voluntatis humante, sed in electis præparatur voluntas a Domino. « * Cæterum vim graliæ extollere pergit, qua scilicet flectantur mentes el corda, etiam eorum qui prius duri visi sunt et incrcduli. « Hæc itaque gratia , quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur : ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. » ' — « Ergo trahi a Patre ad Christum, et audire ac discere a Patre ut veniat ad Christum , nihil aliud est quam donum accipere a Patre, quo credat in Christum » 3 Hæc non ita accipienda sunt, ut nemo ullatenus intus audire censeatur, qui non venit : sunt enim , testante Augustino, qui vocatione contempta reprobi fiunt. Id insuper animadvertendum censemus , in tota illa cum Pelagianis et Semipelagianis concertatione , Augustinum humanæ voluntatis infirmitatem cl gratiæ potentiam urgere consuevisse, ut Deo salutis humanæ tribueretur honor : ad scopum autem non collineassel, ostendendo quoties, voluntatis pertinacia , gratia fructu caret . ideoque mirum non est pleraque testimonia vim graliæ exhibere , et nonnisi obiter et occasione data , agi de ea quæ, humana voluntate renitente , effectu fraudatur. Equidem quicumque experientiam justorum ipsorum præ oculis habuerit, facile perspiciet non graliæ actionem perpetuam , in singulis vilæ casibus , sed ejus vim singularem, qua superantur res omnes adversæ , plerumque ab Augustino describi : nec enim sancti semper cum tanta animi jucunditate. qualem ipse amat referre, ad virtutis opera feruntur.

148. *Obj*- 2. Apostolus Paulus plane docet neminem divinæ voluntati resistere :« Dicis itaque mihi : Quid adhuc queritur ? voluntati enim ejus quis resistit? O homo , tu quis es, qui respondeas Deo ?» * Liquet Apostolum nihil habere quod respondeat homini querenti de summo Dei arbitrio ac potestate, qua «cujus vult miseretur, quem vult indurat. · n Nemini igilur tribuitur gratia cui resistat.

149. *Resp.* Apostolus vult humanam frangere superbiam : nec enim Deus homini consiliorum suorum reddere ralionem tenetur. Cæierum quamvis pro summo arbitrio suo Deus largiatur gratiam, quum nemini debeatur, constat humanam voluntatem ei sæpe repugnare : ideo enim Apostolus peccatorem alloquitur : « An divitias bonitatis ejus, et palicntiæ, et longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit ? Secundum autem duritiam tuam, cl impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi Judicii Dei. » ° Miseretur quidem cujus vult, cor ejus gratia tangendo; quem vult indurat, eum in cordis duritie relinquendo , quamvis non deneget huic etiam ea auxilia quibus ad pœnilentiam adduci posset, quæ spreta majorem provocant vindictam.

130. *Obj.* 5. Augustinus omnem gratiam internam iis qui non credunt defuisse docet. « Cum igitur, » inquit, « Evangelium prædicalirr, quidam credunt , quidam non credunt ; sed qui credunt, prædicatore forinsecus insonante, intus a Patre audiunt atque discunt ; qui autem non credunt, foris

(I) L. de prsd. Sanci, c. v. n. 10.
(1J Ibid. c. vlii. 13.
(S) Ibid. n. 13.
(4) Rotn. ix. 19.
(8; Ibid. 18.
(r.) Ibid. ii. 4.

audiunt, intus non audiunt neque discunt : hoc est, illis datur ut credant. illis non datur. »1

151. Λ·.ψ. Non omne interius gratiæ subsidium infidelibus defuisse docet Augustinus, sed speciale illud fidei donum. Slalim enim subjungit : « Fides igitur, et inchoata, et perfecta, donum Dei est : et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare. » Quæ adduximus inter probationes testimonia probant sufficientia ad fidem dari auxilia , quæ, culpa vocationem contemnentis, carent effectu.

152. *Obj.* 4 Augustinus electis dari gratiam dicit, cæleros vocari exterius, potestate amplectendi fidem haud concessa : « Ad alios vero, » inquit « vocatio quidem pervenit, sed quia talis fuit qua moveri non possent, nec eam capere apti essent, vocali quidem dici potuerunt, non electi, n 8

153. *Rcsp.* Specialem electorum vocationem el Dei misericordiam eo loci praedicat ; sed alios diam vere vocari, et gratiæ subsidia accipere , quibus uti nolunt, agnoscit. Dicit quidem Deum eorum pertinaciam frangere potuisse, copia auxiliorum majori, quibus moveretur voluntas : « Quoniam non potest effectus misericordia! Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit ; quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intclligerent, el sequerentur. Verum est ergo : « Multi » vocati, pauci electi, n Illi enim electi, qui congruenter vocali, illi autem qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi , non electi, quia non secuti, quamvis vocati. » Quod igitur dicat eos non potuisse moveri, intelligenduin est ratione habita eorum voluntatis pertinacis ; uti liquet ex iis quæ paulo post subjungit : « Quod M tanta quoque potest esso obstinatio voluntatis, ut contra omnes modoi vocationis obdurescat mentis aversio; quaeritur utrum de divina pœna sil ipsa duritia , cum Deus deserit non sic vocando, quomodo ad fidem moveri potest. Quis enim dicat modum, quoti persuaderetur ut crederet, etiam Omnipotenti defuisse ? » *

154. *Obj.* 5. Gratia interna, qu? *sufficiens* praedicatur , inutilis est « perniciosa, quum numquam sortiatur offectum , sed hominem magis reum constituat In ea non apparet offusa Dei bonitas, sed summa potius severitas.'

155. *Resp.* Guipa hominis (it ut gratia careat effectu: vim enim præslal, tu si voluntas cederet, effectus sequeretur. Inservit autem ad divinam bonitatem et justitiam vindicandam, datis subsidiis , quibus homo possit,sivelit, salutem comparare. Quod magis reus ipse Hat, ei resistendo, ipsi tribuendum est.

156. *Obj.* 6. Gratia sufficiens est ipsa *possibilitatis* gratia , quam in Pelagiauisolim abhorruit Ecclesia.

157. *Rcsp.* Nequaquam : Pelagius enim *possibilitatis* nomine potentiam naturalem inlelligcbal, liberum scilicet arbitrium, quod tamquam Creatoris donum gratiam aliquando nuncupabat. Pelagii scripta legisse se testatur Augustinus : « Nec alicubi potui repente hanc eum gratiam confiteri, qua non solum possibilitas naturalis voluntate et actionis , quam dicit nos habere etiam si nec volumus , nec agimus bonum , sed etiam voluntas cl actio subministratione sancti Spiritus adjuvatur.1

(!) L. de prted. Sanci, c. viii. n. 13.
(i) Ibidem o. IC·
(S Ad Simplicienum I. i. qu. i. n. <5.
4, Ibid. I. i. q. ii. *ii.* H.

(c) Jantcnius I. 3. dc Gratia Christi, c. 1
(u) !.. de Grade Cl»r isli, conlra 1'clag « lixtrA c. xuiv.

dnimadverxiones.

158. Dari igitur gratiam interiorem cui resistunt sua culpa homines constat : quibusnam autem detur, jam est inquirendum. Omnibus prætcr electos suxilia sufficientia denegari docent, ut vidimus, Presbyterian!. Quaker! e contra Illa singulis dari hominibus fatentur, lumen scilicet interius Spiritus, mentem coelesti veritate illustrantis , quo salus, absque exteriori aliquo subsidio, possit comparari. 1*

159. Sunt tamen ex Theologis, præscrlim Thomislis , qui dicunt interiora gratiæ subsidia non omnibus suppetere hominibus; nam teste Antonino Massouliè.nec rcfraganlcGazz.aniga, « communis sententia est inter S. Thomæ discipulos ... a Deo denegari obduratis, et excæcalis, ac infidelibus qui nihil unquam de fide audierunt, etiam sufficientia auxilia, quibus converti aut credere possint. »' Augustinianenses in eadem sunt sententia. Molinîstæ et Congruistæ omnibus el singulis ea dari existimant, non ita tamen ut leges naluræ vel generalis providentia ordo mutanda sint. ut singulis applicentur. Sic parvuli in utero plurimi moriuntur, vel apud parentes infideles , absque baptismi remedio.

100. Benigne dc Deo sentire juvat, ideoque mitior nobis arridet sententia, maxime quia Christum pro omnium salute fudisse sanguinem credimus; el Deus « omnes homines vult salvos fieri, cl ad agnitionem veritatis venire. »s Igitur cum Paulo Orosio , Augustini discipulo , censemus « nemini hominum deesse adjutorium Dei, praesertim cum el seductor instet, et insit infirmitas. 5

161. « Nunc in extremis mundi partibus, « animadvertit auctor libri de vocatione Gentium, « sunt aliquænationes , quibus nondum gratia Salvatoris illuxit . . . quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est praebita, non negatur. n 3* De gentibus quas Deus olim dereliquit, dicit : « Numquam sunt manifestis occultisque beneficiis abdicati. » * Equidem proscripta esi ab Alexandro VIII. hæc propositio : « Pagani, Judsei, haeretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum : adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam el inermem sine omni gratia sufficiente. ·'

162. Id autem animadvertendum, eos qui nullam habuerunt unquam occasionem veritates revelatas cognoscendi, nulla idcirco culpa teneri, juxta illud Christi : « Si non venissem , et locutus fuissem eis, peccatum non haberent, h Merito igitur damnata est Baji propositio : « Infidelitas pure negativa in his quibus Christus, non est prædicalus , peccatum est. n ' Gratiæ autem adjutorium iis praeberi, ut servent legem naturalem , eorum mentibus insculptam, non videtur dubitandum : qua violata, reos se constituunt æternæ morti obnoxios : « Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. » 10

163. Iis quibus praedicatur Evangelium a legitimis præconibus, dari interiora gratiæ subsidia, quibus valeant mentis assensum credendo praebere, constat ex gravissimis ptenis in quas haud credendo incurrunt : « Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros : exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Arnen dico vobis :

(l) « This light enliglitenclh the hearts of all in a do, in order lo salvation , if not; resisted :nor il it less universal than the seed of sin : being the purchase of his death, who tasted death for ever)' man : for as in Adam all die, even so in Christ shall all be made alive. » V. Prop, apnd Ilsrelay.

(i) Diss. i. de dir moiione qu. s. art 'J. Vide eliarn Gauanigam dc Gratia p. i. diss. ». e. »<»· Prop. ». (S) I. fim. ii. 4. (4) Apol. pro lib. arb.
(51 L. ii. c. avii. (0) Ib. c. ir.
(!) Prop. ». ei damn. 7. Dec. laat).
;8) Joan. sv. H. (11) Prop, lariii.
(to; Hom. ii. *11.*

Tolerabilius cril terræ Sodomorum et fiomorrhæorum in dic judicii, quam illi civitati. » * « Predicate Evangelium omni creature . . . qui vero non crediderit, condemnabitur. » * Ideo Apostolus : « Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui pereunt, est opertum : in quibus Deus hujus sæculi cxcaecavil mentes infidelium , ul non fulgeat illis illuminatio Evangclii gloriæ Christi, qui est imago Dei. « * Pulchre Augustinus : « Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt : nec ideo tamen eam vincunt, verum se ipsos fraudant magno et summo bono , malisque j renalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. »4

164. Peccatores in delicto pertinaces quodammodo a Deo derelinqui constat, subductis plerumque validioribus gra tiae subsidiis : « Considera opera Dei quod nemo possit corrigere, quam ille despexerit. »s Caelorum non temere dicendum eos unquam privari omni gratiæ auxilio , quamdiu in hac vita versantur ; nam de omnibus juvat inlelligere Domini per Prophetam verba : « Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ul convertatur impius a via sua, ct vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis , ct quare moriemini ? » ° Plura quidem de cæcitatcqua peccatores puniuntur, profert Augustinus, Scripturarum testimoniis innixus, quiu eam absolutam esse ante vitæ finem dicat : ait enim : « In eam quisquis datus fuerit, ab interiori Dei luce secluditur : sed nondum penitus , dum in hac vita est. »7

165. in graliæ distributione magna varietas necessario agnoscenda est, ct arbitrii supremi Dei, sicut el munificentia , exercitium. Eam explicare vel vindicare opus non est, sed prresht eum expeclare diem, in quo consilia ejus omnia in hominum utilitatem cl salutem, suo lumine exposita, þatebunt Interim id firmissime tenendum, quod sæpe monuit praeclarus gratiæ vindex Augustinus , justissima eju»judicia esse : « Quare illos potius quam illos liberat ? O homo ! quis es qui respondeas Deo? inscrutabilia sunt judicia ejus »8ld quoque unicuique cavendum ne dum totam graliæ œconomiam monte complecti studet. sibi concredita talenta negligat ; quum id e memoria numquam excidere debeat,rationem justo judici reddendam pro datis muneribus.

CAPUT V.

DE CHATIA SANCTIFICANTE.

ICO. De gratia universim, sed prasertim de ca quæ dicitur *actualis,* cum Pclagianis erat controversia; hi quippe nullo supernatural! dono vel auxilio opus esse asserebant ad actus salutares. Cum Jansenianis etiam de actuali gratia præcipue agitur, qua roboratur voluntas, ct ad bonum movetur,repugnandi potestate haud adempta. Lutherus de nalura graliæ *habitualis,* qua anima Deo lit grata , etiam gravissime erravit, principio de fide justificanti' inhærens. Indulgentiarum abusum,et deinceps usum impugnaverat, opera pœnilcnliæ , quorum locum tenebant, haud requiri dicens , quum Deus plenam indulgcat veniam peccatori, sUtim ac lota animi fiducia peccata sibi propter Christum remitti persuasum habet. Inde facili ratiocinio deducebat totam hominis justificationem in illa meritorum Christi imputatione posiUm esse, et peccata velo veluti obtegi, ct peccatorem in filium adoptari, quin

q Meti. i. u. (i) Mire. xti. U.
(5 II. Cor. h. 1. (4) Lib. de Spin cl lit c. xxxiii
(e) Eccl. »ii. u. (o) Excch. xxxiii. II.
(7) Enirr. in ß. n. (8) L. de dono perm. c w

«liquo dono anima ornetur, quo sancta fiat.

107. Calvinus idem sensit ; scribit enim : « Ila nos justificationem simpliciter interpretamur acceptionem , qua nos Deus in receptos pro justis habet. Eam in peccatorum remissione ac justitiis Christi imputatione positam esse dicimus. » In Confessionis Augustanae Apologia ambigue de justificatione disceptatum est, utraque vocis significatione admissa : » quia justificari significat ex injustis justos effici, seu regenerari ; significat ct justos pronuntiari, seu reputari : utroque enim modo loquitur Scriptura. »s Attamen posteriori sensu apud I.ulheranos invaluit, uti ex *formula concordias* liquet. (*) Osiandcr docuit nos justos vere effici, justitia Dei in nobis habitante. *

168. Rcccntiores plcrique sectarii eaiudem præbent notionem in fidei confessionibus. 8 Quakeri tamen intrinsecam justitiam agnoscunt, Christo Jesu in nobis formato, quo pacto justi efficimur ; quod suo modo de lumine seinineque coelesti explicant.8

169. Catholicam doctrinam perspicuis verbis proposuerunt Tridenlini Patres : « Justificatio non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, el renovatio (interioris hominis per voluntariam susceptionem graliæ, et donorum. Unde homo cx injusto fit justus, ct cx inimico amicus, ut sit hærcs secundum spem vitæ ælernæ. ··7 Errores vero novatorum anathemate damnarunt : « Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, et charilate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam . qua justificamur, esse tantum favorem Dei ; anathema sit. »8

170. *Gratia nanctifleant* est igitur supernaturale Dei donum, animæ inhærens, quo justa ct sancta efficitur, Deo grata, cum jure ad cœlestem hæreditatem. *Justificatio* est translatio peccaforis ad justitiae statum , remissis peccatis, ct dono graliæ sanctificantis concesso. *Sanctificatio* idem sonat. Protestantes hanc ab illa immerito distinguunt ; *justificationem scilicet* censent judicialem Dei actum, quo peccatorem justum haberi decernit, propter Christi merita ; *sanctificationem* vero justificati hominis conatum studiumque in excolendis virtutibus, grati animi ergo,ob justificationis beneficium. · Neque tamen interca negandum est, » animadvertit Calvinus, « quin perpetuo conjunct® sint ac cohærcani duæ istæ res; sanctificatio ct justificatio. » ·

Propositio.

Justificatio veram peccatorum deletionem indicat, el gratiam el charilatem quæ in corde per Spiritum sanclum diffunditur, eiqueinhærct, sccum fert.

171. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Deus per Isaiam dicit : « Ego sum , — ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. »·° Psalles precatur : « Omnes iniquitates meas dele. . . . Lavabis me, et super nivem dealbabor. » "

(I) Initii. I. iii. c, ii. § 2.

(I) Apol. ari. ii. de justif.

(i) Solid. Declar. iii. de (id. justif. § ii.

(4) Vide Walchium Introd. ad lib. symbol. Luth. I. i.e. viii. do form, concordiæ § xriii.

(8)« We aro accounted righthcous before God , only for the merit of our Lord and Saviour Jesus thrill by failli, n Episc. Art. si.

« Those whom God effectually callclli, be also justidetli ; not by infusing righteousness inlo them, but by pardoning their sins, and by accounting and accepting their persons os righteous : not for any thing wrought in them , or done by them , but for Christ's sake alone. » Presbyterian Confession of Faith , ch- si. n. i.

(0) « We understand the formation of Christ in us, Christ born and brought forth in us............ It is this inward birth in us, bringing forth righteousness and holiness in us , that doth justify us. » Barclay, I'rop. vii. Expl. 4.

(7) Seas. vi. cap. vii. (8) Ibid. Cao. si.

(0) Calv. Antidol, in Cone. Trid. opus, p- '«1 cit.

a Mohler Symbolik I. i. k. J. J sir.

[10) Isaia: xliii. 2J. [tl) P

Jlicliæas didi I « Quis Drus similis tui . *qui aufers* iniquitatem T . . . deponet iniquitates nostras, et projiciet in profundum maris omnia peccata nostra. »1 Petrus Judæos sic alloquitur : « Poenitemini igitur, cl convertimini, ut deleantur peccata vestra. » * Metaphorae *delendi, lavandi, inundandi, el in maris profundum projiciendi*, ablationem peccatorum plane significant : civi sua careni, si *de* sola externa absolutione intelliganiur.

172. De gratia veluti dono coelesti accepto el in homine manento, instar seminis lerræ demandati, loquitur Scriptura. — -, De plenitudine ejus, » inquit Joannes de Christo, « nos omnes accepimus, el gratiam pro gratia. »' — • Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit : quoniam semen ipsius in eo manet. » ' Paulus amplissima gratiæ munera effert : « Si enim unius delicto mors regnavit per unum : multo magis abundantiam gratiæ, ct donationis , et jusliliæ accipientes, — ·< r·· πιριiiκαι rîr Xauirtr å< rir Ju^iar r»r Ji»aiirv>»r λαμ£ἀ'»>HΓ — in Vita TOgnabuntper unum Jesum Christum. Igitur sicut per unius delicium in omnes homines in condemnationem : sic cl per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedienliam unius hominis, peccatores constituti sunl multi ; ita el per unius obeditionem, justi constituentur mulli, r. 8 — *litam* tara7ra5>?ifrai. Igilur vere recipiunt homines copiam donorum ccelcstium, el justi efficiuntur.

175. Regenerati el renovati a Spiritu sancio, in nos effuso , alias dicimur : « Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde pw Jesum Christum Salvatorem nostrum, ill justificati gratia ipsius, hmrcdesji. nuis secundum spem vilæ ælcroæ. »· Spiritus sanctus in cordibus nostrisdif. fusus , nobis datus , et in nobis hahj. tans exhibetur : « Gharitas Dei diffoii est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. -'- « Nescitis quia templum Rei estis,ct Spiritus Dei habitat in vobis? »' Hæc non meram externam absolutionem, sed dona coelestia , quæ Spiritus sanctus, animae justi veluti infusus et conjunctus, largitur, denotant.

174. *Probatur* 2. *ex Patribus.* Gregorius Nazianzenus scribit : « Quemadmodum nos primum Deus creavit, ita creatos restauravit ac refluxit; et quidem figmento diviniore. »·

175. Ghrysostomus ait : » Qui crimine , rogis beneficio, absolutus est, inquinatum animum servat : quem abluit baptisma non item ; sed solis radiis puriorem mentem habet. — «Cordis compunctio, sicut ignis, omneaoimæ vilium perurit cl adimit, cl quantacumque in ea reperent mala, abstergit universa , et penitus delet.

176. Augustinus :« Dicimus baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, ct auferre crimina, non radere ·" — « Ille in quo omnes vivificabunlur, præterquam quod se ad justitiam exemplum imitantibus pnebet, dat etiam sui Spiritus occultissimam gratiam, quam etiam latenter infundit et parvulis.·11

177. Cyrillue Alexandrinus : «Formatur in nobis Christus, sancto nobis Spiritu divinam quamdam formam per justificationem eljuslitiam inducente.·11

Objectiones solvuntur.

178. *Obj.* 1. S. Paulus ait: «Credidit

T Mich.rii. 18 IW. (t) Aci. iii. 19.
(J) Joan.i, 10. (Ii I. Joan, iii !>.
'i») Rom. v. 17. (C) Til. iii. 4.
(7) Itom.v. 5. (8) J. Cor. iii. 1«.
(9' Oral, in S. Rapi.
(10] Hom. xl. in cp. i. ad Cor.
(14) I.. ii. do compunct. cordii.
(44) L. i. contrat ep Pctag. c. liii.
(15'. I.. i. depcc. mor. eltemisi. c. it.
'41) L. v. in Isaiam.

Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, η * In qute verba notat Calvinus : « cos quibus Justitia imputatur Justificari : quando hæc duo a Paulo tamquam synonyma ponuntur. Unde colligimus, non disputari quales sint in se homines, sed quo loco Deus ipsos censeat. » *

179. *Resp.* Apostolus de justitiae natura ibi non agit, sed de ejus causa, vel conditionibus ad eam assequendam : ostendit, scilicet, Abraham nullo opere eam meruisse, sed fidem ejus a Deo acceptatam rationem juslili æ habuisse, scilicet instar operis virtutis habitam esse.8 De justitia Christi imputata Abrahæ nihil eo loci dicit Apostolus, uti Bloomfield, post Macknight, fatetur.1 Intuitu quidem Christi meritorum, Deus fideles rite dispositos justos facit, gratiæ dona largiendo : quapropter in sejusli fiunt, donante Deo, qui eos quales sunt censet, deletis prioribus deliciis, cl gratia misericorditer concessa.

180. *Obj.* 2. « Inveniar in illo, *(Christo]* non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex tide est Christi Jesu : quæ ex Deo est justitia in fide. »8 Omnis propria justitia igitur excluditur.

181. *Resp.* Clique in Christo, credendo in ipsum cique obtemperando, justitiam consequimur, quæ ex Dpo est, nobisque ejus dono communicatur : ▮ ideo Dei et Christi dicitur, quod ejus nobis largitate donatur. · *

182. *Obj.* 3. Apostolus docet · quod Deus homines justificet, peccatum non imputando. » 7 « Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus : Beati, quorum remiss® sunt iniquitates, et quorum tecla sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. » · El alio loco :« Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, n7

183. *Rcsp.* Non omnem justificationis effectum Apostolus semper recenset, sed unum alterumvc, pro occasione. De remissione peccatorum objectis locis præcipue agit, dfcilque Deum non imputare peccata, quæ, scilicet, misericorditer delet. Hinc alias dicit fideles ablutos, el sanctificatos, et justificatos, «iriA<vv«?£t, iyisvJ·», *it<-XΛΰΛ,η.* ‘°

184. *Obj.* 4. Ad Christum omnem fidelium justitiam referi Apostolus : « Vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, ct justitia, cl sanctificatio, et redemptio. » “ — « Eum qui non noverat peccatum pro

ti) Rom. iv. J. (i) In locum.

(J) · Deus hoc ita in bonam partem accepit, ut Abrahamutn prænuis alliciendum existimaret. » Rosenmuller *in lac.*

(4) · Neither here, nor in Gal. iii. 0, is it said that Christ righteousness was imputed to Abrabim........... so neither is it said any where that Christ's righteousness is imputed to believers. ▮ Mscknight in loc. « Indeed it inay be thought stringe, bow some men have made this so fundamental an article of their faith, which is so contrary to the whole strain of the Gospel : a thing which Christ in none of all his *termoni* and *gracwtu speeches* ever *willed* any to rely upon; always recommending to us works, as instrumental in our justification. And the more it is to be admired al, because that sentence or term, lio frequently in their mouths, and so often pressed by them, as the very *bam* of their hope and confidence,) to wit : lhe imputed *righteousness of Christ* is not to be found in all lhe Bible, al least as lo my observation, ɗ Barclay's Apology, Prop. viii. § vii. pos. i.

(5) Phi), iii. 9.

(«) Aug. I. de Sp. el lit. c. ix. n. 15.

(7) Calvin, in Rom. iv. C.

(8) Rom. iv. 0.

(9) 11. Cor. v. 19.

(19) I. Cor. vi. II.» This *(jmlijud}* here undei stood, must needs be <i *being really made just* I and *nol a being merely imputed* sacA, else *sanetiiicd* and *washed* might be repuUd a being *esteemed* so, and nol a being *really* so ; and iben it quitcoverturns Hie whole intent of the context. » Barclay's Apology, Prop. vii. j. vii. po». i.

(It) I. Cor. i. 30.

nobis peccatum fecit, ul nos efficeremur justitia Dei in ipso. * · Igitur propter Christum justi habemur, quamvis omni vera justitia carentes.

I8S Reap. Christus est nobis omnis gratiæ el doni causa ; per ipsum quippe omnia divinitus nobis dantur, nosque coram Deo justi officimur, quæ vis esi verborum Apostoli. Libenter agnoscimus eum justitiæ omnis causam , « nec enim aliud nomen esi sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. « 2 Sed ejus virtus in eo maxime clucel quod veram consecuti simus justitiam in illo.

186. *Obj.* 5. Quærilur Apostolus dc iis qui justitiam propriam statuero quæruut. « Ignorantes enim justitiam Dei, ct suam quærenle.s statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti. » ·

<87. *Resp.* Apostolus de Judaeis loquitur, qui per opera legis Mosaicæ , ibsque fide in Christum , se salutem assequi posse confidebant, contra divinæ sapienliæ consilia. Nos vero justitiam Dei praedicamus; gratiam enim omnem a Deo, intuitu meritorum Christi, dari profitemur, nec ullam nostram justitiam statuimus : quam enim ab illo accipimus, illius, non nosira est.

188. *Obj.* 6. Sententia de justitia in hærente superbiam fovet.

189. *Resp.* Nequaquam , quum a Deo accepta agnoscatur, juxta Apostoli monitum : « Quid autem habes quoti non accepisti? Si autem acceperis, quid gloriaris quasi non acceperis? »· Præterea « habemus thesaurum istum in vasis fictilibus : w » timendum igitur est nc culpa nostra tanto bono privemur. Gratos autem semper nos esso oportet Deo, qui ostendit «abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu. I ' Qm justitiam in imputatione constituunt, detrahunt divinæ gloriæ, quæ non ita splendet in prena remittenda, ac in macula ipsa delenda, cl cœlcsti muneris datione. 7

190. *Obj.* 7. Nec Deus, licet omnipotens, potest efliccro ut peccator haud peccaverit : igitur tantum eum habere poterit justum alienæ justitiæ ergo. Ita Macknight. 8

191. *Resp.* Potest Deus delere labem qua se inquinaverat peccator, el animam donis coelestibus ornare. Qu» admiserat peccata eo sensu tolluntur, quod maculæ veluti abstergantur. Quit negaverit hanc animæ mutationem a Deo induci posse, ul, sublato peccandi affectu, peccati etiam reatu et macula, anima donis augeatur, ob quæ justa et sancta habeatur el sil? « Videle › inquil Joannes, « qualem charilatem dedil nobis Paler, ut lilii Dei nominemur et simus. » '

(<l It Gor.r. »|. (t) Aci. iv. «.
(S) Horn. i. s.
(4) I- Cor. iv. 7.
(5) II. Cor. iv. 7.
(C) Eph. ii. 7.
(7) i Let them have a care (wriôil *Forbcsius , Ptcndoepiscoptu Edinbargentis,Protestantes alloqaens)* lest by loo great and empty aublilly,unknown both to the Scriplures and the Fathers , they lessen and diminish the weight and dignity of (o great and divine I benefit,so much celebrated in the Scripturo, to wit — justification of the wicked.For if to the formal reason of *justification* nf the ungodly doth not at all belong his *justification,* (so to speak) i. e , his being made righteous, then in the Justification of a sinner, although tic be justified, yet the stain of sin is not taken away, but remains the same in his soul as before joiti fication. And so, notwithstanding the benefit t! justification, he remains as before utijosl nd l sinner ; and nothing is taken away, but the pill and obligation to pain, and the offence Md enmity of God through nonimputation. Uul bed the Scriptures and Fathers do affirm, that io dr justification of a sinner, their sins are not oalj remitted, forgiven, covered, not imputed, but tin taken away, blotted out, cleansed, washed, pot ged, and very far removed from us, as sppesn from many places of the holy Scriptures. » Cov sid. Modest, de Just. I. Î §. 8.
(8) In Rom. iv. 5.
.0) I. Joan. iii. t.

ÎJ2. *Obj.* R. Justificatio , jUMtii vim vocis, *ṽindicia* signifient, quæ peccatori non conveniunt, nisi venia data itelicti : venia autem nullam animæ mutationem inducit.

193. Λ<·.ψ. Non vocis vis attendenda rsl, sed Scripturarum novi Testamenti usus : agitur enim de dogmate Christiano. Constat autem S. Paulum justificatos dicere fideles , eo quod abluti a peccatorum sordibus, el sanctitatis dono ornati essent. ' Mirum non est vocem a forensi usu ad dogma divinum designandum traductam vim habere longe majorem : homines enim justificant qua valent ratione , innocenti» ferendo sententiam ; Deus autem quomodo ci convenit, ipsam tollendo peccati maculam , et pœnitenli largiendo gratiæ munus. * Consueverunt autem scriplores veteres, juxta Mohleri sapientem animadversionem , exteriora indicia pro intima rei natura , quæ per ea so prodebat, usurpare : ideo justificatio seu absolutio, qualis reis coram tribunalibus contingit, pro peccati remissione el gralia quam supremus judex largitur, reuni justum eflicicndo, adhibita est. s

CAPUT VI.

BF. DISPOSITIONIBUS AD JUSTIFICATIONEM

191. Gratuitam esse justificationem constanter docet Ecclesia . Paulum magistrum secuta ; « gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum , quæ justificationem praecedunt, sive fides, sive opera , ipsam jusidicationis gratiam promeretur. » * Quomodo autem adulti ad eam praeparentur , explicat Tridcntinum Concilium, scilicet fide , timore , spe , dolore, proposito, et dilectione Dei tamquam fontis omnis justitiæ. · — Gratis justificari fideles docuit Lulhems alio prorsus sensit, quod scilicet Deus credentibus Christi imputet justitiam ; credentium vero nomine intellexit cos qui firmiter sibi persuasum habent, sibi justitiam Christi imputari. Summam rei Chrislianæ in doctrina de justificatione suo modo explicata posuit : « In hoc articulo sila sunt, el consistunt omnia, quæ contra Papam, diabolum , ct universum mundum invita nostra docemus, testamur, el agimus. »6 In colloquiis sym-

(I) · Juilificalion is both more properly and frequently in Scripture taken in its proper signification for malting one just, and not reputing one merely such, and is all one with sanclificalion. · Barclay's Apology, Prop. vii. Expl. v. I'oi. ii.

(1) « Whensoever the Scripture makes mention of the justification before God , as speakelh Paul, and from him, (besides others), *Augustine,* it sppears that the word *justify* necessarily signi fies not only to pronounce just in a law sense, but also really and inherently to make just; because that God doth justify a wicked man otherwise than earthly judges. For he, when he justifies a «icked or unjust man, doth indeed pronounce him as these also do; but by pronouncing him just, because his judgment is according to Instil, he also makes him really of unjust to become just. » William Forbes in consider. Modest, de just. lib. J. §. 8.

(3) · Die Alten pflegen die Form, in welchcr di· inner· in die Eracheinungswcll tritt, und nach Aussen aich offenbart fur das Innere selbst xu setzen , weil dieses in seiner Form verborgen zu Tagc gefiirdert wird. » Symbolik i. b. iii. Kap. §. 13.

J. E. Grabe in Bulli opus, « Harmonia Apostolica » dictum, scribens , animadvertit « forensem verbi J๕ ” significationem » quam propugnat Bullus, non perpetuam prorsus in S. litteris esse. < Nam et altera significatio , qua *pargare a pre calaram tabe ,* sive *a vitii» animam liberare* denotat, identidem reperitur. ▹ Inter plura loco adnotal illud Apostoli : « *at peccati» mortui, justitia vivamus,* procul dubio sensum expri munt *verbijustificare;* quod idcirco boc loco *de* justitia inhorrente, tamquam eximio fructu in ligno crucis ex passione Christi nato , accipiendum esso patet, s Ad c. i. 3. Annot.

(I) Cone. Trid. Sess. ri.cap. 8.

(5) Ibid. cap. vi.

(0) Cil. a Jo. Gcorgio Walchio io folrod. ad li bros Symbolicoa Lutheran» Eccles.® I. i. c. v. d« articulis smalcaldicis J. xi.

poslacis diccbat : « Si hæc doctrina exciderit, actum est do nobis. » [1] Calvinus electos tantum justificari docuit, fide concepta se in Christo ad gloriam gratis praedestinari.

105. Jactanter, pro more, Lutherus fidem solam requiri dixit, adeo ut credenti nulla possint obesse delicta ; * quod durius dictum alii mitigarunt, dicentes fidem alias virtutes , vcluti fructus, ferre, quæ tamen justificationem sequantur. Hæc apud plerosque rcccnliorcs obtinuit loquendi ratio. Anglicani affirmant doctrinam esse maxime salutarem, ct consolationis plenam, quod fide sola justificemur; attamen bona opera fructus fidei, post justificationem, agnoscunt.8 Presbyleriani docent fidem unicum esse justificationis instrumentum, sed in homine justificato solam haud esse, quum eam semper comitentur cæleræ omnes graliæ salutares. * Hæc consona sunt Calvini placitis : « poenitentiam vero non modo fidem continuo subsequi, sed ex ea nasci, extra controversiam esse debet. ·· 8 Prcsbyteriani hodierni dicunt electos fide complecti Christum, cl ejus justitiam, ct in eo inniti, adeo ut ejus obedientia et satisfactio cis imputetur, quin ipsa fides vel obedientia iis, tamquam eorum justitia , imputetur. Quakeri opera bona ad juslifleationem omnino necessaria ew affirmant, tamquam *causam tine qua non* justificamur, sed non *propter quan* justificatio nobis contingit. ' Fidem aulem intclligunt firmam fiduciam Dei promissionum , qua Deo interius loquenti fidimus , ct res sperandas apprehendimus. 8 Cælerum quum vix sit inter Protestantes qui justificationem vindicet homini peccato adhærcnti, hanc controversiam facile componi posse censemus, si *sintus quaslww* rite intelligatur, ct obsit litigandi libido : Catholici scilicet lidem , timorem Dei, dolorem de peccatis,dilectionem Dei tamquam fontis omnis justitiæ, non habent vcluti causas justificationis, sed tantum dispositiones necessarias. Ad opera bona quod allinet, ea scilicet quæ merentur vitam ætemam, nulla agnoscimus ante juslificalioncm ; quæ postea fiunt, eam habent virtutenei Christi gratia,per quem Patri offeruntur

190. Contra grassanlcs suo tempore errores Concilium Tridentinum ploret edidit canones : « Si quis dixerit,soli fide impium justificari, ita ut inlclligil nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam cooperolur, et nulla ci parte necessc esse eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi; anathema sit. » — « Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse quam

(I) Cit. a Miihler, Symbolik c. iïi. §. x. a Pâlit abtr dic Lchre, so isl es mil uns gar aus. η

(·) · Pecca fortiter, sed fortius fide, «scripsit Lutherus ad Melanchtonem t. i. ep. ed. Georgii Cari. p. 145.

(3) Art. ti. i That we are justified by failli only, is a most wholesome doctrine , and very full of consolation. «Art. xii. Good works are the fruits of faith, and follow after justification.

(*) Faith,thus receiving and resting onChrist and his righteousness,» the alone instrument of justification ; yet it is not alone in the person justified, but it is ercr accompanied with all other saving graces , and is no dead faith ; but worketh by lure. « — Presbyterian Confession , ch. xi.

(5) Inst. I. iii. c. iii n.i.

(B) · Those whom God effectually calleth , he alto freely justificlh ; - - - not for any thing wrought in thorn, or dono by them, but far Christ's sake alone : not by imputing faith itself, the act of believing , or any other eraaptal obedience to them, as their righteousness; bet by imputing the obedience and satisfaclioo d Christ unto them , they receiving and resting or him and his righteousness by failh ; which fiilb hey have not of themselves, it is the gift of Gd. · Prcsbyl. Confess, c. xi.n. i.

(7) « Since good works as naturally follow fro· this birth , as heal from fire, therefore art lbtt of *absolute necessity to justification,* ar raw *sine qua* non, i e. though not as thecaosefor which, yet as that in which we are, and wilbwt which we cannot be justified. « Barclay a *ip* logy, Prop. vii. Expl. r. Pos. 3.

i8) Prop. ii. J. viii.

fiduciam divinæ mlsericordiæ, peccata remittentis profiter Christum ; vel cam fiduciam solam esse, qua justificamur; anathema sit. »—Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse , ut credat certo, el absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis et indispositioris peccata sibi esse remissa ; anathema sil. » — « Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi, ac justificari ex eo, quod se absolvi ac justificari certo credat, aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat se esse justificatum, el hac sola fide absolutionem el justificationem perfici ; anathema sit. n *

Propositio.

Sola fide impius non justificatur.

197. *Probatur* I *cx Scripturis.* Apostolus Jacobus hæc habet : « Quid proderit fratres mei, si lidcm quis dicat se habere, opera autem non habeat' Numquid poterii fides salvare eum? . . . Fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. --- Tu credis quoniam unus est Deus : Bene facis : cl dæmones credunt, et contremiscunt. Vis autem sciro, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est ? Abraliam paler noster, nonne operibus justificatus est, offerens Isaac lilium suum super altare *t* Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius ; cl cx operibus lidcs consummata est? El suppleta est Scriptura , dicens : Credidit Abraham Deo , et reputatum est illi ad justitiam, et amicus Dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, ct non cx fide tantum. . . . Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita el fides sine operibus mortua est. ⅗ ll.ee certe illustratione non indigent, quum clara sint ct aperta. Quod aulem ait Calvinus : « In hoc genus hominum, qui fallaci praetextu impie fidem profanant, invehitur Jacobus ; * pugnat cum tota oratione ; nam (Idem veram esse concedit Apostolus, sed mortuam ob operum defectum. Vim testimoniorum novit Lutherus, qui nullum evadendi locum superessevidens, epistolam *stramineam* vocavit. *

198. Aliarum prater fidem dispositionum necessitas probatur plurimis Scripture locis : « Poenitentiam agite, cl baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum. » 1*· Si habuero omnem iidem, ita ut montes transferam , charitatem autem non habuero, nihil sum. » ·

199. *Probatur* 2. *cx Patribus.* S. Chrysostomus : « No fideles sola fide se salvari posse confidant. »7

200. S. Augustinus : u A fide incipit homo, sed quia dæmones credunt et contremiscunt, necesse est addere spem el charitatem n8

Lutherus fassus est se Patres sibi habere adversarios : « Ego neminem scio qui de fide et operibus recte judicare potuerit, exceptis Apostolis. ⅗

201. Accedit ratio theologica, quod scilicet sententia de sola fide justificante vix cum sanctitate morum componi possit, quum quis jubeatur imprimis certo se credere justificatum, Christi meritorum ergo ; virtutibus caeleris, veluti arboris fructibus, nonnisi post justificationem secuturis. « Neque contritio , neque dilectio, neque ulla alia virtus, sed sola tides est medium , el instrumentum , quo gratiam Dei, meritum Christi, et rerpissionem peccatorum, quæ bona nobis in promissione Evangelii offeruntur, apprehendere et

I) Sut. »i. can. 0. It. 13. U.

Ii) Jac. ii. 14. (3) Inal. I. iii. c. ii. n. IS.

I) « I.ulher , to show his contempt of il, called il 1 ilrauy or *chaffy* epistle, b Macknight in præf. «.'itans præf. prima: editionis Iibliorum a I.ulhero lads anno 1525 , Wiltebergæ. Walts , *in I.ogica ,* aliique passim fatentur Luthenim ignorasse quomodo Jacobi testimonia cum suis placitis componi possent. (5) Ad. ii. M. (6) t- Cor. *Ui.* Î.

(7) Horn. tii. in Jiat.

(81 Serm. ri. n. «. dc wNs Apostoli.

■) In breri confess, de Saor.

accipere possumus. · Ila in libro Liitheranorum symbolico legitur. · Novimus Calvinum , Ruccrum aliosqne virtutes cæteras necessario comitari fidem docere; sed fidem de justitia Christi nobis imputata simpliciter concipiendam dicunt, nulla ad eas virtutes habita relatione. Quomodo autem poterit quisque se crcderc justificatum, antequam cum delictorum pœniluerit ?

Objectiones.

202. *Obj.* I. Apostolus frequentissime sola fide nos justificari dicit. « Ubi est ergo gloriatio tua ? Exclusa est. Per quam legem ? Factorum ? Non : sed per legem lidei. Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis. » ' — « Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei. » * — « Scientes autem quod non justificatur homo cx operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi : el nos in Christo Jesu credimus , ut justificemur ex fide Christi, el non ex operibus legis. »

205. *Resp.* In eo totus erat Apostolus ut fidelibus, præsertim ex Judaismo conversis, ostenderet justos nos constitui, non ritu aliquo vel opere legis, sed fide in Christum, gralia ejus et meritis Fides igitur radix est ct causa justificationis , quamvis et poenitentiam et alias virtutes comites cl pedissequas necessario postulet. Numquam dicit Paulus *sola* fide quemquam justificari ; sed merito dicit per fidem id contingere , quum absque ea nemo justificetur, et ea sil fundamentum cælerarum ad justificationem dispositionum. Sic mulieris peccatricis fidei venia tributa est, eo quod dilectionem vehementem, eum animi dolore, excitaverit.5 Abrahæ etiam fides obedicnliam peperii, quæ Deo maxime fuit grata . · — Qua ratione Pauli dc Ude absque operibus doctrina cum Jacobi de fide cum operibus conjuncta concilianda sit, ipsius Ahrahi exemplo ostendit Augustinus; obedienlia scilicet quam praestitit non erat opus legis , nondum enim lex Mosaics data erat, sed cx fide orta est, ideoquect ca totam suam virtutem derivavit « Non sunt sibi contraria» duorum Apostolorum sentcnliæ Pauli el Jacobi, cum dicit unus justificari hominem per fidem sine operibus, el alius dicit inanem esse fidem sine operibus : quia ille dicit de operibus quæ fidem pracedunt, iste de iis quæ lidcm sequuntur. »7 — " Homines non intelligentes quod ait Apostolus . . . putaverunt eum dicere homini sufficere fidem . . . etiamsi opera bona non habeat , quod absit ut sentiret vas electionis. »8 Hæc Augustinus.

204. *Obj.* 2. Christus fidei vitam sternam tribuit: « Qui credit in Filium, habet vitam æternam. »9

205. *Resp.* Habet vitam æternam, scilicet spe : « Spe enim salvi facti sumus. » '° Fides est vilæ ælcrnæ principium et pignus certissimum ei qui ejus obtemperat diclaminibus. Qui credit autem dolere debet de peccatis, ut veniam consequatur ;11 et per dilectionem operari, ut salvus sit. Merito autem vita ælerna fidei adseribitur, quum subsidia præbeat quibus comparetur.

206. *Obj.* 5. Dicit Christus : « Crede lanium el salva erit. » *

207. Resp. Eo loci jubet Christus ut puellæ mortuæ pater credat eam resuscitandam. De justitia assequenda non agitur.

208. *Obj.* 4. Philippus fidem tantum ab eunucho exegit, ut ei baptismum administraret : « Si credis ex toto corde , licet, λ 's

«t Solida et plana declaratio art. 3.
(!) Rom.iii. 17. (S) Ibid. iv. 6.
Gal.ii.t6. (6) Luc. vii.47.
(I| Gen. xxii. it.

(T) L. 85. quiret, q 76.
(8) Lib. de gratia el lib. arb. c. 7.
(u) Joan. iii. 86. (10) Ilotn. viii. 11.
(It) Aci. ii. 18, (il) Luc. viii. 50. (15) Ael.liii.il·

209. *Resp.* Fidem utique exegit, quæ lamen pios animi affectus conjunctos haberet ; eunuchus enim vir erat religiosus, qui Hicrosolymas adoraturus advenerat, et sacris Scripturis meditandis, dum reverteretur domum, dabat operam.

210. *Obj.* 5. Origcnes Apostoli de fidei justificatione doctrinam sic exponit : «Dicit sufficere solius fidei justificationem, ita ut credens quis tantummodo justificetur, etiamsi nihil ab eo operis fuit expletum. »[1]

211. *Resp.* Mens Origenis est justificationem contingere ante opera virtutis peracta ; sed animi virtutes cum fide conjunctas dispositiones esse necessarias omnino intelligit ; quod exemplis peccatricis et latronis, quæ citat, ostenditur. « Puto, » inquit, « quod prima salutis initia, el ipsa fundamenta fides est, profectus vero ct augmenta ædiflcii, spes; perfectio autem et culmen lotius operis, charitas. » ' « Credentibus quidem Christo , nec tamen deponentibus veterem hominem cum actibus suis, fides reputari non potest ad justitiam, ns

212. *Obj.* 0. Hilarius dicit : « Fides enim sola justificat. « ♦

213. *Resp.* Integra recitata sententia, mens sancti Docloris patebit : « Movet Scribas remissum ab homine peccatum : hominem enim tantum in Jesu Christo contuebantur. Et remissum est abeo eo quod lex laxare non poterat ; fides enim sola justificat. » Fidei igitur soli tribuitur justificatio·, non ut virtutes dispositionesque aliæ excludantur, sed ut legis infirmitas ostendatur.

214. *Obj.* 7. S. Ambrosius , vel alius antiquus auctor Commentarii in Epistolam ad Romanos, ait : « Justificati sunt gratis quia nihil operantes, neque vicem reddentes , sola fide justificati sunt, dono Dei. ■ 5

215 *Resp.* Auctor ille docet justificationem non contingere vi operum , sed sola fide, quam tamen per dilectionem operari intelligit; ait enim : « Magna res est fides el salutaris, cl sine hac non est salvari possibile : sed sola fides non sufficit. Operari fidem per dilectionem necessarium est, et conversari digne Deo. » ·

216. *Obj.* 8. S. Chrysoslomus dicit « Eum qui operatur opera jusliliæ sine fide , non possum probare vivum esse : fidelem absque operibus possum probare el vixisse , et regnum coelorum assecutum. Nullus sine fide vitam habuit ; latro autem credidit tantum,el justificatus est. » 7

217. *Resp.* Opera absque fide certe non valent : fides sola absque operibus valet, eo scilicet sensu, quod ipsa bene agendi voluntas, ex fide orta, pro re ipsa a Deo acceptetur. Cæterum exemplum latronis humilem suæ indignitatis sensum, studium pro Christi honore, precesque enixas effusas, cum fide conjunctas ostendit. Bucerus agnovit Chrysostomum fidei sterili haud favere : « Quum autem ex his parum probe intellectis quidam inani opinatione potius quam fide sibi placerent, nullis bonis operibus incumbentes , quibus tam non potest destitui fides vera quam ignis calore, quam sana ac vigens arbor suo tempore fronde ct fructibus, D. Jacobus et Patrum non pauci, præcipue vero inter hos Chrysostomus, sola fide nos justificari, pie et recte negarunt. » '

218. *Obj.* 9. S. Augustinus dicit : « Sciat se quisque per fidem posse justificari, etiamsi legis opera non præcesserint ; sequuntur enim justi-

(i) In c. iii. ep. ad Boni.
11} In e. iv. cp. ad Iloin.
I») Ibid.
|4' Cap. a. in Mat. n. c.
(K) Comra. in c. iii. ep· ad Bon».
(6) Comm in c. iv. rp. «d lleb.
(7) Hom. de fide et lege nature.
(8, Eipl. in I··. ii.

ficatum, non prœcedunt justificandum. *

219. *Resp.* Totus est Augustinus eo in libro ut ostendat opera esse necessaria ad salutem ; sed nulla prodesse docet quæ cx fido non oriuntur , et a juslo homine non liant. Per fidem autem justificari quemque dicit obvio plane sensu, quod hæc necessaria omnino sit, ct valeat, etiam operibus legis non præccdcnlibus, dummodo humilitatem, poenitentiam , cl bene agendi firmum propositum conjuncta habeat. « Excutiendum est, ·· inquit, « a cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam oblinendam sufficere fidem putaverint, bene autem vivere, el bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. » *

220. *Obj.* 10. S. Rcrnardus ait : • Quisquis pro peccatis compunctus esurit, cl sitii justitiam, credat in tc, qui justificas impium, cl solam justificatus per fidem, pacem habebit ad Deum.8

221. Resp. Eo ipso loco compunctionem cum magno justitiæ desiderio una cum fiducia divinæ misericordiae ad justificationem disponere innuit mellifiuus Doctor, uti verba objecta ostendunt. Id etiam liquet cx aliis locis ejus operum ; ait enim : « Credis in Christum? fac Christi opera, ut vivat fides tua. Fidem luam dilectio animet, probet actis. >> - - - « Vides quod non facit hominem rectum fides etiam reda, quæ non operatur ex dilectione ? - - - Si ergo nec fides sine operibus, nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinem : nos qui in Christum credimus, fratres, rectas studeamus facere vias nostras, et studia nostra. » ‘

222. *Obj.* 11. Justificatio gratuita jam non erit , si em animi dispositionem requirantur : igitur Dei miscriconli» ct Christi redemptioni detrahetur.1

223. *Resp.* Verbis Tiidenlini Comilii . « Gratis autem justificari Ideo dicimur, quia nihil eorum, qua?justificalionein præcedunt, sive fides, siveopera, ipsam justificationis gratiam promeretur. » 8 Nihil derogatur Dei misericordisc vel copiosae Christi redemptioni ; nam libenter agnoscimus poenitentiam, aliosvc pios animi affectus, cx mera Dei misericordia acceptari, intuitu Christi meritorum, ul deleantur quæ admisimus delicta.

CAPUT VII.

DE FIDE JUSTIFICANTE.

Scelio I. De fiducia peccatorum remissionis.

224. Juxta Lutheranos :« lilafidesquir justificat, non est tantum notitia historim, sed est assentiri promissioni Dei. qua gratis propter Christum offertur remissio peccatorum , et justificatio est velle et accipere oblatam promissionem remissionis peccatorum, el sanctificationis. »7 Haud absimilia ira dit Calvinus : « Nunc, » inquit, - jusla fidei definitio nobis constabit, si dicamus esse divinæ erga nos benevolenti® firmam cerlamque cognitionem, quæ graluitæ in Christo pron issionis veritate fundata, per Spiritum sanctum et revelatur mentibus nostris, el obsignatur. » 8 Eadem cx sectarum confessionibus colliguntur. ’ Fidem igitur *promissionum* a fide *historica,* quam dicunt, distinguentes, illam præseriim requiri, ul quis justificetur, dicunt.

(1) Lib. dc fide cl operibus c. II.
(i| Ibidem.
(I) Kerin. tiii. in Camica.
(·) Senn. stir, iu Cantice.
(S) Rvm. iii. 14.
(C) Scss. vi. c. 8. Dccr. de juslif.
(7) Apologia Confess. Aug. art. î. de juslif.
(8) Inst. I. iii. c. ii. n. 7.
(0) n Ily this failli, a Christian believelh t« t« truc, whatsoever is revealed in Ibc word, .

Jniici scu *Quakeri,* Spiritui intus loqucnti crcdcntcs justificari affirmant, licet ignorarc contigerit *historiam* de Christi redemptione ; quæ tamen mentis assensu excipienda est, quandocumque ea fuerit declarata, seu promulgata. * Sectarii pleriquc in his regionibus in eam fidei notionem conveniunt, sententias variasse plurimis doctrinle capitibus haud obstare justitiae, ct saluti censentes, dummodo certo quis persuasum habeat sibi Christi merita ad justitiam imputari. Catholici e contra Udem qua assentimur omnibus quæ Deus revelavit, ad justificationem nos disponere tenent, rejicientes, vcluti temerariam, et præsumptionis plenam, certam fiduciam qua quis se justificari credit. Concilium Tridentinum definivit : « Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiae, peccata remittentis propter Christum ; vel eam justitiam solam esse,qua justificamur; anathema sil. ·>2 Catholicam dc justificatione doctrinam Evangclio facile conciliari agnoscunt Oxonienses. 5

Propositio.

Fides, quæ ad justificationem requiritur, non est illa fiducia divinæ misericordiae peccata remittentis propter Christum, qua quis credit, certo, et absque ulla haesitatione propriæ infirmitatis et dispositionis, peccata sibi esse remissa.

225. *Probatur* I *cx Scripturis.* Christus Apostolos mittens dixit : « Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni crcatune. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit. » * Fides igitur ad salutem necessaria ea est qua Evangclio creditur . Evangelium autem omnia quæ tradidit Christus complectitur, uti liquet ex loco *parallelo :* » Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris , el Filii, et Spiritus sancti : docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vohis. « s Ergo non promissiones lanium,sed omnia revelata lides respicit.

226. Joannes Evangclicam narrationem se scripsisse dicit, ut fides do Christo Filio Dei, ad vitam profutura . foveretur : « Hæc autem scripta sunt, ut credalis, quia Jesus est Christus Filius Dei, ct ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus. » · Fides hæc promissionem .veniæ non respicit. sed Christi divinitatem : quod proinde ad vitam assequendam ducit.

227. Paulus Apostolus eamdem fidei salutaris dat notionem : » Hoc est verbum fidei, quod prædicamus. Quia si confitearis in ore luo Dominum Jesum , et in corde luo credideris, quod Deum illum suscitavit a mortuis, salvus eris. » 7 — « Justus autem meus ex fide vivit : quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem , sed fidei in acquisitionem animæ.8 Est autem lides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. . . . Fide intelligi-

bal the principal acts of saving faith , are accepting , receiving , anti resting upon Christ alone for justification , sanctification , and eternal life , by virtue of the covenant of grace. » Presbyterian Confess, ch. xix. i.

I) · We do also believe that it is (he duly of every one to believe it to whom it pleases God lo reveal the same, and to bring lo them the knowledge of it ; yea we believe it were *damnable unbelief* not to believe it when so declared, d liar elay'I Apology, Prop. v. and. vi. §. xv.

(i) Scss. vi. Can. xii.

(S) Allowing such explanations *(of the exact meaning attached lo norde,)* e I am inclined to believe that there is nothing in the Tndenlino statements which cannot bo fairly reconciled with the Gospel doctrine. » *Perceval on Roman Schism,* p. 385. Hie cum Oxuniensibus fere consentit.

(4) Marc. xvi. 15.

(fi) Matt, xxviii. le. *W* Joan. xx. 31.

(7) Horn. x. ». *9. W* Hebr. xi. I. ». 8.

mus aplnia cssc sæcula vcrbo Dei, ul ex invisibilibus visibilia fieront. . . . Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, el inquirentibus se remunerator sit. » 1 Hæc plane est fides dogmatica, quæ non res sperandas et Deum remuneratorem tantummodo respicit, sed et mundi creationem, ct Christi resurrectionem, et omnes res revelatas. His omnibys assensus ad vitam et salutem requiritur.

228. *Probatur* 2 *ex Putribus,* qui lidcm pro assensu revelatis omnibus veritatibus passim usurpant, de illa fiducia et cerla persuasione silentes.

229. S. Augustinus ait : « Est fides et prælcritarum rerum, et præsentium, cl futurarum. » * — « Nostra fides, hoc est, Catholica fides, justos ab injustis non operum, sed ipsa fidei lege discernit : quia justus ex fide vivit. «5

250. S. Leo : « Hoc est quod justificat impios, hoc est quod ex peccatoribus facit sanctos, si in uno codemque Domino nostro Jesu Christo, et vera Deitas, el vera credatur humanitas. n '

251. Accedit ratio theologica. Nemo potest infallibili certitudine credere peccata sibi remissa, nisi Dei innixus revelatione : atqui nulla existit revelatio *specialis* peccata alicujus esse remissa ; imo nec *generalis* est ulla revelatio peccata remitti illis quibus certo persuasum fuerit ea sibi remitti. Prælerea de sua poenitentia nemo infallibiliter certus est ; ergo nec de remissis sibi peccatis : nam Deus nonnisi prenilentibus veniam indulge!. Præclare hæc exponit Bossuetius.hl insuper non prælermit lendum, in Symbolis antiquissimis temporibus usurpatis, dc fide illa sileri, quæ tamen Lulhcro est basis ac fundamentum rei Christian®.

Objectiones.

%3H.Obj. 1. Fides ab Apostolo definitur fiducia rerum sperandarum I· *F.Vri /t irierir vnijraur,* 'CCF-lissima quippe persuasio apprehendit divinas promissiones, el carum nos facit participes.

255. *Resp.* S. Chrysostomus pulchre eam fidei descriptionem illustrat :« Quoniam ea quæ sunt in spe, sine substantia esse putantur, fides eis tribuit substantiam, magis autem eis non tribuit, sed ipsa est essentia eorum : ut pula, resurrectio necdum facta est, el necdum est in substantia : sed fides facit eam subsistere in anima nostra; hoc est quod dixit substantia. »8 Non dicit Apostolus fidem esse fiduciam de Christi justitia nobis imputata; sed eam docet nobis praesentia veluti sistere quæ speramus , ct certissima facere quæ oculis non subjacent : « *imjimentum non apparentiaμι,* μα™ uiyzir *Iv* /Sxijrt/zliKF. Quæ laudat exempla res revelatas spectant, nullo facto inter promissiones et doctrinas discrimine.

254. *Obj* 2. Apostolus Abrahami extollit fidem : « qui contra spem id spem credidit — in repromissione Dei non liæsitavit diffidentia , sed confortatus est fide. » ° Ergo fiducia el certa promissionum acceptio fides csl-

255. *Resp.* Ibi de remissione peccatorum non agitur, sed de prole nume-

(I) Heb. x. IS.

(!) Enchir. c. viii.

(j) L. iii. contra î. cp. Pelog. c. S.

(41 Secm. iv. dcEpiph.

(51 Variat. I. i. § xi- Bullus etiam in Hann. Apoit. passim.

(«) « Faith is the *confidence* of thine» hoped For. So our translators bave rendered the word oirtyrarir. Heli. iii. 14. But the Greek cominrnlator.!;, taking the word in its etymological me»· ning, explain the clause thus : l-'nilh gives « present subsistence to the future things winch tit hoped for. » Hacknight *in locum.* Anim»dr«t»l tector quomodo interpretes Prolesiantici »crom textum verterint, suis erroribus studentes.

(') Heb. xi. t.

(8) Hom. xii. in ep. ad llebri-os.

(0) Horn, i . 18. 20.

rosa Abrohæ promissa : * Contra spem lu spem credidit, ut floret pater mullarum gentium, secundum quod dictum est ei : Sic erit semen tuum. El non infirmatus est Ude, nec consideravit corpus suum emortuum , cum jam 1ère ccnturn esset annorum , et emortuam vulvam Sarte. In repromissione eliam Dei non hæsilavil diffldenlia, sed confortatus est lide, dans gloriam Deo : plenissime sciens, quia qutecumque promisit, potens est et facere. ldeo et reputatum est illi ad justitiam. » Fides igitur Abrahæ oral assensus Deo, nixus ejus veritate et omnipotentia : «Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam : sed et propter nos , quibus reputabitur credentibus in cum, qui suscitavit Jcsum Christum Dominum nostrum a mortuis. ·· * Fides nostra nititur quoque Dei omnipotentia, quæ in Christo resuscitato manifestata est. Argumentatur Apostolus ex eo quod Abrahæ fides adeo fuerit Deo grata, ut meriti loco haberetur, nos quoque gratos ct acceptos habendos, si pari firmitate Dei credamus revelationi. Non tunc coepit Abraham esse justus, * sed agnitus est et ostensus , ct novis meritis auctus.

236. *Obj.* 3. Credendi vox plerumque fiduciam denotat in Scripturis : — • Credite in Domino Deo vestro, el securi erilis, » 8 « Omnia quæcumquc orantes petitis , credite quia accipietis, el evenient vobis. » ♦ « Postulet autem in lide, nihil hæsitans. » 8

237. *Resp.* Quum fiducia sæpe orialur ex tide, credendi vocabulum ad utramque exprimendum adhibetur : cæterum dum agitur de fide ad justificationem disponente , assensus revelatis veritatibus imprimis denotatur, cui accedere debet fiducia in Dei misericordia : quæ tamen absoluta non csl, vel omnis formidinis immunis : de nostra enim infirmitate el indignitate humiliter sentiendum esi. Josaphat viros Juda et habitatores Jerusalem hortatus est, ut vaticinio Jahaziel, de divino auxilio in pnelio, fidem adhiberent, et in Domino omnem reponerent fiduciam . subjungens iis quæ objecta sunt verbis , « credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. » Christus ad certam fiduciam , preces nostras audiendas esse nos adhortatur, sicul et Jacobus Apostolus. Utroque loco illo commendatur fiducia, quæ flde nititur: omnipotentia silicet et benignitate Dei ; sed nihil dicitur quo fidei essentia in certa persuasione peccata sibi reapse dimitti ponatur.

238. *Obj.* 4. Paralytico dixit Christus : « Confide, fili, remittuntur libi peccata tua : » · hæmorrhoissæ etiam ; « Confide, filia, fides tua te salvam fecit, n 7

239. *Resp. Credendi* vocabulum iis locis haud adhibetur, sed fidendi . I«p«. Paralytici animum erexit Christus, eum de remissis peccatis certiorem faciens, quin exigeret certam fiduciam , veluti præviam ad veniam dispositionem. Ilæmorrhoissa ob egregiam fidem de potestate Christi, cujus vis . lacta ora vestis ejus , manifestaretur . fluxu sanguinis liberata est ; sed de remissione peccatorum nil dicitur

(I) Horn. v.iS.

(i) « Ea rerba : *et repalatam eit illi adjaitiliam, non* possunt boo loco de prima justilicaliene intelligi, quam Abraham jam consecutus erat multo antea quam seminis futuri repromissionem acciperet, v Gananigo , dc Gratia , p. ii. dits. ii. c. ii. n. KS. a Hebraji veteres semper cogitando conjungebant facta egregia et præmiu ; hinc rip'IX nnne csl facium egreaiuin; num id, quod pramio est dignum. · KosenmUller in c. i». t. 3. ep. Rom.

(3) II. Par. xx. 50.

(4) More. xi. 54.

(5) Jacobi i. 6.

(0) Matt. ix. 5.

(?) Ibid. v. 50.

340. *Obj.* 5. Apostolus de Christo loquet» dicil : « In quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per lidem ejus w1*« Habentes itaque., fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguino Christi — accedamus cum voro cordo in plenitudine fidei, n »

241. Reap. Per fidem habetur utique fiducia, quæ major est pro fidei praestantia. Non ideo fides cum fiducia est confundenda, quam plane distinguit Apostolus, hortans ut in plenitudine fidei — b x>^qila accedamus.

242. *Obj.* 0. Promissa ct oblata nobis per Christum venia, nihil requiritur prteter humilem beneficii oblati acceptionem, quæ fit fide.

245. *Resp.* Conditiones divinis promissionibus adncclunlur, quæ nisi impleantur, venia non est speranda. Igilur diligentia magna in iis exequendis ponenda est, et magna habenda est divinæ misericordiæ fiducia. De nobis formidandum, ne ulla ex parte deficiamus.

Sectio 11. De fiducia electionis.

244. Ex iis quæ disceptavimus facile colligitur fidem qua ad justificationem quis disponitur, non esse certam persuasionem, multo minus cognitionem, se esse a Deo electum et prædcslinatum in vitam beatam. Attamen, Calvino si audiamus, « vere fidelis non est nisi qui solida persuasione Deum sibi propitium bencvolumque patrem osse persuasus, de ejus benignitate omnia sibi pollicetur : nisi qui divinæ erga se benevolentia promissionibus fretus, indubitatam salutis expeclationem præsumit.......... Fidelis, inquam, non est nisi qui salutis securitate innixus, diabolo et morti confidenter insultet. »5

245. Errorem Calvini anathemate percussit Concilium Tridentinum : « Si quis dixerit, hominem renatum et justificatum teneri cx fide ad credendum, se certo osse in numero prædcsllnatorum ; anathema sil »

240. Quum *prœdeslinalionis* vox w-pius occurrat, quæ rec -nliorum lvercticorum usu male sonat, animadvertendum eam, apud scriptores ecclesiasticos et Concilia, pro Dei decreto de iis quorum ipse est auctor præcipuos, scilicet do operibus graliæ ct gloria», usurpari. Prædcstinali igilur intelligunlur elecli ad gloriam coelestem ; nec interest impraesentiarum inquirere utrum electio meritorum provisioni procédai, vel ea nitatur.

Propositio.

Fides justificans non est coria persuasio quam quis habet, se esse io numero praedestinatorum.

247. *Probatur* I. *cx Scripturis.* Apostolus, Judæorum qui a gratia Dei exciderant exemplo, fideles deterret, M dono fidei nimis glorienlur, tamquam salutis securi : « Dices ergo : Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene : propter incredulitatem fracti sunt. Tu aulem fide stas : noli altum sapere,scd lime. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit : ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem ct severitatem Dei : in cos quidem qui ceciderunt, severit tem : in tc autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin cltn excideris. » 8 Hæc de singulis lidelibus, sicut de universis, vera sini oportet; qui proinde nulli possunt indnlgere securitati, quum eorum salus ex perseverantia, quæ illis prorsus incerta est, pendeat. Ergo certa salutis persuasio non est fides illa qua peccatores justificantur, vel justi ab injustis discernuntur.

248. Ad Corinthios scribens, cos hortatus est ad conatus maximos ut salutem assequerentur. Usus est exemplis1 ludis quibus assueverunt : « Noscitis quod ii qui in stadio currunt, omnes

(1) Eph. ill. II (ij Ueb. x. 19.
(S) lost I. iii. c. ii. n. 16.

11) Sess. vi. can. xv.
(5) nom. xi. iv.

quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. >·' Abstinendum idcirco innuit ab omnibus quibus enervari possit virtus , aihlcturum instar : « Omnis autem , qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet : ct illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant ; nos aulcrn incorruptam. » Sui ipsius exemplum proponit, qui quamvis ad salutem hominibus annuntiandam divinitus fuerit electus, magnum ponebat studium in suis domandis cupiditatibus, vchemenlique conatu ad melam tendebat, ne spe salutis excideret. « Ego igilur sic curro , non quasi in incertum : sic pugno, non quasi aerem verberans : sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo; ne forte cum aliis praedicaverim , ipse reprobus efficiar. » Ex Hebraeorum historia documenta etiam desumit ; iis scilicet universis magna dona sunt concessa, maris alveo iter praebente, manna in cibum cœlilus dato, petra aquas fundente ; quorum tamen plcrique divinam provocarunt vindictam suis sceleribus. Quæ illis contigerant scripto dicit demandata in Christi discipulorum cautelam ; quapropter subjungit : « Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. » * Ex tota orationis serie liquet nimiam salutis fiduciam cavendam , et insistendum bonis operibus, ut spes non sit inanis. Non igilur firma et solida salutis assequendæ persuasio fidei qua justificamur includitur notione.

249. Ad Philippenses scribens , quæ tradiderat documenta in memoriam revocat, sludiumque virtutum, ne forte excidant a salute , commendat : « Cum metu cl tremore vestram salutem operamini. Deus est enim , qui operalur in vobis et velle, et perficere, pro bona voluntate. »»s Igitur fideli timendum est. ne Deo cum ad salutis opera impellenti desit, et ideo a salute excidat.

230. Apostolus Petrus eamdem solicitudinem fidelibus commendat, ut salutis apes certa evadat : « Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem ct electionem facialis. · * Quamvis autem in hodierno textu Graeco *tionaopern* haud exprimantur,' studium el soliciludo salutis, quæ nonnisi magna nostra diligentia certa nobis futura sit, perspicue inculcantur. — þax»· , ἀ^ιλφιι, *vpif* r»r ιλ»«ι, *xai ixk.ty»r 'xniirAm.*

231. Angelo Ecclesiæ Philadelphia? sanctus et verus, Joannis opera, dicit : < Ecce venio cito : lene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.»· Ergo vita æterna, quæ corona designatur , fideli usque ad mortem promittitur , quin detur cuicumque certitudo se ad mortem usque fidelem permansurum. Fides igilur illam salutis assequendæ certitudinem non affert.

232. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Hieronymus incertam esse uniuscujusque salutem plane tradit : « Ne beatum dixeris quempiam ante mortem : quamdiu enim vivimus, in certamine sumus; quamdiu in certamine, nulla est certa victoria. «·1

233. S. Augustinus ait : « Quis enim ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædcslinatorum se esse praesumat?»·

234. S. Bernardus : « Quis potest dicere : Ego de electis sum : ego de praedestinatis ad vitam : ego de numero electorum ? Certitudinem utique non habemus,sed spei fiducia consolalurnos.··

233. Accedit ratio theologica. I'I quis certo crcdaL se esse c numero præde-

(1)1. Cor. ix. 14. (4) Ibid. 1 .18.
IJJfhil.ii. It. (4) II. Pel. i. 10.
(i) Ex contenu bona opera inlelliguntur : n they •ero elect only bo long as they were careful lo maintain faith and good works, o Slade apud Bloomfield in loc. ri» χ»λῦ· fyy » » in aliquibus repoliuntur codicibus, ppMorlitn Al·· xandiino , el in Syriaca versione.
(C) Apec. iii. II.
(7) Lib. II. ad» Pelaginno».
(e) l.ib. do correpi, elgral· *t.* «iii.
•J) Serni. i. dc Septuagesima.

slinalonim, debet niti revelatione divina : at nullibi revelatur singularem aliquem hominem esse prædestinatum; imo nulla datur revelatio fideles omnes esse praedestinatos; quæ. si daretur, nemo certus omnino foret, se eam habere fidem qu® necessaria est.

Objectiones solvuntur.

256. *Obj.* i. Apostolus dicit : « Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si aulem filii, et hæredes : hærcdes quidem Dei, cohæredes autem Christi. »1 Igitur ex Spiritus sancti testimonio unusquisque fidelis novit se esse Dei filium et hæredem vit® ælernæ.

257. *Resp.* Nullam salutis asseqnendæ certitudinem Apostolus eo loci indicat, scd eam quam omnes Christiani habent adoptionem filiorum. et spem vit®, qu® lamen nititur conditione, ideoque subjungit : « si tamen compatimur, ut el conglorificemur. » In eo est ut ostendat fideles non debere carni obsequi : dixerat enim : » Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ul secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini : si aulem spiritu facta carnis morlificaveritis, vivetis. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. » * Morum igitur sanctitatem commendat et urget Apostolus, ea præcipuc ratione , quod filii Dei, baptismate scilicet renali, a Spiritu Dei agi debeant, ut hæreditatem coelestem consequantur : « Si quis aulem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. »s Nullum hic fundamentum nimi® illius fiduciae, quam jactant Calviniani, praebetur : scd potius gravis formidinis causa. Sic ad Hebraeos scribens, monet ne quis, sua culpa , divinitus oblata hæreditate excidat : * In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus . . . contemplantes ne quis desit grati® Dei. »·

258 *Obj* 2. Joannes Evangelista fideles scire vult se habere vitam ælornam: « Hæc scribo vobis : ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei. » 5

2aO. *Resp.* Utique sciunt fideles se habere vitam ætemam , scilicet subsidia quibus comparetur; « hæc enim est vita æterna, » inquit Christus, « ul cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jcsum Christum, j *Certissima est hæc fidei cognitio, Dei veritate innixa ; nemo autem novit sc vitam ælernam reapse consecuturum, quia vitam ad quam jus credendo comparavit, poterii amittere , vel fidei jactura, vel cupiditatibus indulgendo. Ideo dicit Paulus : « Justus autem meus cx fide vivit : quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. »7

260. *Obj* 3. Apostolus dicit fideles scire suam electionem : « scientes fratres, dilecti a Deo, electionem vestram. » 8

261. *Resp.* Loquitur Apostolus eo loci, sicut el alias sæpe, dc electione ad fidem ; statim enim addit : « quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, cl in Spiritu sancto, et in plenitudine multa , sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. El vos imitatores nostri facti estis , ct Domini, excipientes verbum in tribulatione mulla, cum gaudio Spiritus sancti. » In memoriam scilicet revocat conversionis fervorem, ut eos ad proficiendum urgeat.

262. *Obj.* i. Dicit Apostolus fideles Spiritu promissionis signari, pignore hæredilalis , ad quam praedestinati sunt, accepto : « In quo (Christo).. | etiam et nos sorte vocali sumus, pra.'· destinati secundum propositum, ejus

Il noq.Tiii. 10. (») Ibid. It.
(tilbid. t.
(·) lleb. xii 7, IS.
(5) I. juan. v. is. (0) IbiJ. xvii. !.
(7) lleb. x. 58.
(8) i. Tlwss. j, L

in quo ct credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostne. » [1]

203. *Resp.* Dc vocatione ad fidem loquitur Apostolus, qua scilicet Deus « praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum. » Ideo dicit : « In quo el vos, cum au dissctis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestrae,) in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto. » Quamvis autem praedestinati fuerint fideles, ad fidem scilicet vo cati, gratuito cl misericordi consilio cldccrcto Dei, qui gratiam, et Spiritum sanctum largiendo, pignus dedit insigne hæreditatis, non ideo certi sunt eam se assecuturos; fieri enim poterit ut culpa eorum discedat Spiritus; quapropter monet Apostolus : « Nolite locum dare diabolo . . . cl nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. » [2]

2(14. *Obj.* B. Apostolus certam persuasionem se esse e numero prædestilatorum prodit : « Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. » [3]

263. *Resp.* Magna fiducia, potius quam certitudo, Græca voce designatur — νικιέμαι. Apostolus, Christi amore flagrans, poterat sibi polliceri se, Deo auxiliante, nulla vi, vel potestate, ab eo divellendum. Certitudinem autem non potuit habere, nisi cx speciali revelatione, quam ei factam fuisse non constat. Charitalis vim, quam adversa quaeque frangere nequeunt, merito laudavit : ea quippe adjutrice vincere hostes omnes poterimus, cujus tamen jacturam facere penes nos est. « Ideo unusquisque, » monente Augustino, « cavere debet, ne ab ipsius Dei charitate,qua sanctificatur ut beatissimus maneat, alterius crcatuhe, id est, hujus sensibilis mundi amore separetur. Non igitur separat nos alia creatura, si quidem et nos ipsi crealura sumus, a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. » [4]

260. *Obj.* 6. De gloria sibi dar.da Apostolus tamquam certus loquitur : " Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex : non solum autem mihi, scd cl i s qui diligunt adventum ejus. » [5]

267. *Resp.* Seposita etiam speciali revelatione, poterat quidem Apostolus maxima cum fiducia dc gloria sibi danda loqui ; nihil enim erat sibi conscius, sed totus Deo deditus. Hæc tamen fiducia, quæ cum sanctitate vitæ proportionem quamdam servat, a fidei certitudine differt.

CAPUT VIII.

DE JUSTITIÆ CERTITCDINE.

268. Certitudinem eamdem dc justitia Christi sibi imputata quemque habere posse, quam de omnibus fidei articulis habet, docuit Luthcrus; quem sequitur Melanchton in Apologia pro Confessione Augustana — ■ Non diligimus, nisi certo statuant corda, quod donata sit nobis remissio peccatorum. η e __ „ uanc certitudinem fidei nos docemus requiri in Evaugelio. «[1] Calvinus, ut vidimus, salutem eadem

(I) Eph. i. U. 13.
(I) Ibid. ir. IT. 30.
[Ji liom. viii. 38.
(I) Aug. l.i. dc Moribus Eccl. Catb. c. iii. n.tl.
(S) II. ad Tim. ir. e.
(8) Apol. ir. §. 40.
(T) Apol. xii. J. S0.

certitudine expectandam dixit ; * male tamen coherent quæ alios dicit : « Nos certe dum fidem docemus esse certam ac securam, non certitudinem aliquam imaginamur, quæ nulla tangatur dubitatione , nec securitatem, quæ nulla soliciludine impetatur, quin potius dicimus, perpetuum esse fidelibus certamen cum sua ipsorum diffidentia ; tantum abest ut eorum conscientias in placida aliqua quiete collocemus, quæ nullis omnino turbis interpelletur. Rursum tamen, qualemcumquc in modum afflictentur, decidere ac desciscere negamus a certa illa quam dc misericordia Dei conceperunt, fiducia. » s Dordracena Synodus certitudinem fidei definivit ;8 sed cautius de ea loquuntur recentiorcs, varios ejus gradus recensentes. - Rullus, Anglicanes licet, non dissimulat eam esse reformatarum sectarum probrum et dedecus. Verba quibus illud plorat, juvat recitare : « Pergamus jam ad membrum dilemmatis nostri allcrum, quod est de fiducia absoluta. Ea vero est talis animi certitudo, qua quis, nulla omnino conditione suspensus, credit, peccata sibi actu remissa esse, seque Deo ad salutem acceptum haberi. Atque de hac absoluta certitudine plerosque omnes reformatarum ecclesiarum Theologos, (praesertim exteros) qui de fiducia tamquam formali actu fidei justificantis loquuntur, intelligendos esse, nimis proh dolor l manifestum est. Fuit hæc doctrina jam a multis annis ipsissimum reformais ecclcsiæ opprobrium ac dedecus ; neque est alia ulla , quam vel magis rideant ac ludibrio habeant, vel severiori stylo exagitent Pontificii. Neque i<l immerito ; est enim error non lovls, error putidissimus, error (pene dixerim) *in /ide.* Del tandem misericors Deus, ul hujusmodi dogmata o nostrorum scriptis, vol saltern catechesibus.in æternum deleantur.» '

209. Concilium Tridentinnm optimi docet : « Sicut nemo pius do Dei misericordia , dc Christi merito, deque Sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet : sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem et dispositionem respicit, de sua gratia formidare ct timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum , sc gratiam Dei esso consecutum. » '

Propositio.

Nemo scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esso consecutum.

270. *Probatur* 1. *cx Scripturis.* Apud Ecclesiastcn dicitur: « Sunt justi atque sapientes, el opera eorum iii manu Dei, et tamen nescii homo, utrum amore an odio dignus sit. » ' Ex pari rerum eventu Justis scilicet ct impiis adversa et prospera æque contingere videntur — « eo quod universa æque eveniant justo ct impio : » 8 – nec alii, nec ipsi justi certo nosse possunt utrum Deo sint dilecti, vel odio habeantur. Nihil dicit sacer auctora quo intelligatur hanc tolli incerliludinem interiori Spiritus testimonio. Pulchre Hieronymus textum exponit : « Porro hic sensus est : etiam in hoc dedi cor meum, ct scire volui quos Deus diligeret, quos odisset, et inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, et tamen utrum amentur a Deo,

(q Inslit. l.iii. *c. 9. §. lC.*

(i) Jtud. g. *17.*

(8) Pondo *l>.*

(4) · This faith is different in degrees, weak or strong ; may be often and many ways assailed and weakened , but gels (be viclory, growing up in many to lbe allainmeol of *a* full assurance through Christ, who is both Hie author and finisher of oiir faith. » Presbyt. Conf. ch. xiv. -,

(b) Bullus , Hannoni» Apostolic· , disseiltw prior, c. iv. <j,

(r.) Sees. vi. cap. ix.

(7) Eccl. ix. i. Vide vol. i. p. 8C0.

(BJ Eccli. ix. i.

an non, mine coh scire non posse , cl ambiguos fluctuare, utrum ad probalioncm sustineant quæ sustinent, ,tn ad supplicium. »

271. In Proverbiis legimus : « Quis polest dicere : Mundum est cor meum, purus sum a peccato ? n * In hunc IMlum scribit Venerabilis Beda : › Bestat itaque ut sint multi mundo corde, el, juxta humante possibilitatis modum , puri a peccato, nec tamen seipse quisquam mundicordem, et immunem a peccato, absque temeritate pronuntiaveril. · 3

272. Psalles, Dei legem commendans, se aliquando delinquere, licet haud conscius sil, indicat : « Delicia quis intelligit ? Ab occultis meis munda mc. » * Hieronymus Apostolum de sua justitia hæsitasse dicit, ob hoc Psallis testimonium : « Qui hoc dicebat, nuilias utique peccati sibi conscius erat, sed quia legerat : « Delicta quis intel- › ligit? » idcirco temperabat scientiam, ne forte per ignorantiam deliquisset. » 3

273. Apostolus, nil sibi conscius, divino se servat judicio, veluti formidans ne culpam aliquam Deus in se repcrial : « Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum : qui auiem judicat me , Dominus est. » 6 Animadvertit Chrysostomus : « Non Corinthios tantum, sed seipsum quoque hoc privat judipio, quod cognilione sua majus habetur. » 7 Augustinus etiam : « Quanta abyssus sil andite : tantam profunditatem credit esse in homine, quæ lateat ipsum hominem in quo est; cum enim dixisset: «Nihil n mihi conscitis sum, » adjecit ,<« sed r non in hoc justificatus sum. · *

27i Patres passim sanctum timorem dc divinis judiciis commendant, numquam omnino certam remissionis peccatorum persuasionem. Sic Gregorius Magnus Gregoriæ cubicularia» Augustæ, quæ revelationem de peccatis sibi remissis cupiebat, respondit: « Secura de peccatis tuis fleri non debes, nisi cum jam in die vilæ luæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis, Quæ dies quousque veniat, semper suspecta , semper trepida , metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare. » 9 Similia scripserat olim Ambrosius virgini lapsæ.

275. Accedit ratio theologica. Nemo potest certitudine fidei nossc id quod iis suspenditur conditionibus, quas cerlo nosse nequit impletas : gratiæ autem consecutio pendet ex animi pœnitentia sincera, aliisque conditionibus, de quibus impletis nequimus esse omnino certi.

Objectiones.

276. *Obj. I.* «Ipse Spiritus lestimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. I * In quæ verba Chrysostomus scribit : « Cum Spiritus senctus testatur, quæ tandem est ambiguitas ? » " Bernardus autem ait : « Hoc est testimonium quod perhibet in corde nostro Spiritus sanctus, dicens : Dimissa sunt libi peccata. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis justificari hominem per fidem. » "

277. *Resp.* Apostolus,ut jam diximus, in eo est ut ostendat Christi fideles sancte se gerere debere, quum filii

(l) Hier, in loc.
(i) Prov. xx. 0. Ita Vulgatus interpres. Tertus Hebraicus paulo aliter , sed eodein sensu :
'jwna 'ninu ob »n'3T ioκ'-ȯ
' Quis dicet : inundavi cor meum ; purificavi a peccato meo ? »
Comm, in loc. (4) Ps. xviii. IS. lleb. xix.
(5) Dial. ii. contra Pelag.
(r>) I. Cor. i». *
(7) In loc.
(8) In Ps. xii.
(9) L. vi. cp. ii.
(10) Rom. viii. 10.
(tl) Horn. xiv. in ep. ad Horn.
(lî) Serin, i. de Annuo».

sini Doi, ideoque ut ejus Spiritu agi debeant. Non dicit Spiritum unicuique testari se esse filium Dei, sed » quod sumus filii Dei, » scilicet Christiani omnes suæ vocationis ratione. 1* De hac adoptione, qua Christi discipuli ab llehræis distinguimur, filii a servis, agit Chrysostomus, Apostoli mentem explicans; et certitudinem testimonii affert, ut dignitatis qua ornati sumus aestimatio æqua habeatur : « Nam » inquit ▮ si vel homo, vel angelus, vel archangelus, vel alia hujusmodi potestas hoc polliceretur, par convcniensque esset nonnullos hæsitare : quum autem summa essentia, et ea quidem quæ hoc largita sil donum, vel ab iis unde preces fundere jussit, nobis testimonium afferat, quis tandem dc dignitate ambiget? » * S. Bernardus, pro more suo, accommodat Apostoli verba testimonio de peccatorum venia, ut fiduciam, quam sæpius Spiritus sanctus poenitentibus impertitur, exprimat. Cæterum non omnem formidinem abesse jubet; ait enim : « Novit Dominus qui sunt ejus : quis vero scit hominum si est dignus amore an odio? n 58— « Certitudinem non habemus; sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis hujus anxietate penitus cruciemur. » ♦ Recens inierpres Protestantieus non negat gentium in filiosj Dei adoptionem ab Apostolo significari. s

278. *Obj.* 2. Apostolus dicit scientiam donorum quibus'fruimur in Christo, a Spiritu Dei justis dari : « Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donala sunt no'bis. » ·

279. *Besp.* Agitur co loci de Spiritu» sancti lumine Apostolis concesso, m redemptionis mysterium, cæleraque Dei erga homines beneficia cognoscerent, cæteris ea annuntiaturi; Ideo subjungitur : « quæ et loquimur, non in doctis humante sapientiæ verbis sed in doctrina Spiritus, n De unius, cujusque justificatione non fit sermo.

280. *Obj.* 3. « Gloria nostra hæcest: testimonium conscientiæ noslræ.. ' Ergo, juxta Apostolum, justi ccrlam habent scientiam se Deo esse gratos.

281. *Hesp.* De se loquitur Apostqjus, et sui muneris exercitio : — « quod ia simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed io gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo. ›- Habent quidem justi gloriam, ex intimi animi conscientia,, quoties nihil sibi sunt conscii : attamen non omnis abest formido, ne ipsa bona opera quæ aggrediuntur, titillatione quadam superbiæ vitientur : ideo Apostoli exemplo edocti, Christi expectant judicium, qui consilia cordium manifestabit. Recte Augustinus animadvertit: « Quantalibet justitia sil praditus homo, cogitare debet, nc aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum. » 8

282. *Obj.* 4. De Spiritu sancto dicitur : « Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, cl in vobis erit. >> _ _ _ « In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo,

(I) Macknight, juxta vim Græcœ vocis, textum reddit : n the spirit itself bearelh witness *together With oar ipirit,* that we arc children of God. ▮ Alteram versioncm non rejicit : · provided by *the tpirit's witneis* do not understand a particular rerelation to individuals, but the common witness which the spirit bears, by producing lilial dispositions in the hearts of the faithful, »

(i) Chrys. hom xiv. in ep. ad Itoni.

(5) Serin, ii. do oct. 1'asch.

(4) Serm. i. in Scpluag.

(β) « By this argument the Apostle proved Uni the great honor of being the sons of God was iwl restricted to the Jews, d Macknight in lot.

(6) 1. Cor.ii. t9.

(7 II. Cor. i. ta.

(8) L. de perf. just. c. xv. η. M.

etvos in me , el ego in vobis. » ' Ergo cognoscunt justi se habere Spiritum sanctum, cl Christum.

283. *Resp.* Apostoli, quos allocutus est Christus, cognituri erani Spiritum sanctum, divino ejus lumine illustrati, ut fidei veritates traderent. Alter locus ad gloriam coelestem refertur,interprete Augustino : « In quo die ? nisi de quo ait : *el vos vivetis :* tunc enim erit ut possimus videre quod credimus. » ' Jieutrum testimonium cerie spectat cognitionem quam singuli fideles de spiritu in eis habitante habituri forent.

284. *Obj.* 5. Aposiolus fideles indicat cognoscere Christum in ipsis esse : « Yosmeiipsos lentate si estis in fide : ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmelipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. »s

285. *Resp.* Apostolus provocat Corinthios ut serio perpendant utruin firmiter in Christum credant : quæ enim apud eos invaluerant mala , gravem dc fide eorum integra dubitandi rationem praebebant. Appellat Christi Jesu iis præsentis sua virtu te prodigia, quæ haud deesse confidebat, nisi omnino a fide defecissent. Liquet eum agere dc vitiis emendandis, et nullatenus dc persuasione quam quisque habere posset se justum esse. * Reprobi autem *viles—* — intelligunlur eo loci, uli liquet ex eo quod Apostolus reprobus haberi velit eorum causa : « nos autem ut reprobi simus. » s

286. *Obj. G.* Joannes Apostolus sæpius prædicat scientiam quam habent fideles, Spiritus testimonio, dc Christo iniis manente, vilamque largiente : — • Nos scimus quoniam translati sumus de morte nd vitam , quoniam diligimus fratres. » · — « In hoc cognoscimus . quoniam in eo manemus, el ipse in nobis : quoniam de Spiritu suo dedit nobis. » 7 — « Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei io so. » ·

287. *Resp.* Utique dilectio qua fratres complectimur, est nobis indicio salis manifesto vitam cœlcslem, gratiam scilicet qua Deo vivimus, nobis donatam. Ex donis etiam Spiritus cognoscere licet ipsum in nobis esse. Cæterum hæc qualiscumque cognitio non omni caret formidine, quum cordis nostri affectus non semper nobis explorati sini, nec dona vel arcana opera Spiritus sancti certo innotescant. Apostolus revera non agit eo loci de singulorum persuasione, sed de divinæ religionis origine, argumentis desumptis cx dilectione fraterna quam docet, et ex Spiritus sancli donis, quæ largiter effusa visa sunt. Qui credit in Filium Dei, hujusmodi molus rationibus , habet testimonium Dei in se , excipii illud scilicet, et divina nititur veritate. De graliæ vel justiliæ dono hic non agitur.

288 *Obj.* 7. S. Hilarius Pictaviensis ait : n Justificatio ex fide nulla est, si fides ipsa fiat ambigua. » 9

289. *Resp.* De futurorum bonorum spe agit sancius doctor, et regnum coelorum magna cum fiducia expcctandum vuli; nec enim justificari possemus, si dubitaremus utrum illa famulos Dei revera maneant : «Contemptum sæculi, » inquit « el fiduciam futurorum toto superiore sermone præceperal » (Christus), — « confirmari nos in spem bonorum ælernorum laborat ... regnum coelorum . . vult sine aliqua

Join- liv. 17. Î0.

< Traci. liiv. in Joan. (3) II. Cor. (iii. S.

II)« Thin being spoken to the Taction, who «ero in tach a state of wickedness, ... it cannot be *> much as supposed that Jesus Christ was in them, in the sense in which our translators understood that phrase, n Macknight in loc.

) II Cor. xiii. 7. ▮ The word àJiai/xsi which our translators hare rendered *reprobate· .* doos not admit of that meaning in this passage, as is plain, from the scope of the discourse, and from the apostle's applyingthat word to himself.· Macknight in ». 0.

(0) I. Joan. iii. <4. *(7)* Ibid. ir. IS.

18) Ibid. ». 10.

(V) Comm, in Mat. c. ». n. t.

incerise voluntatis ambiguitate sperari. alioquin justificatio cx fide nulla est, si fides ipsa fiat ambigua, n

200. *Obj.* 8. Augustinus dicit : n Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Ecce adjuvante ipsius misericordia Spiritum Christi habemus , ex ipsa delectatione justiliæ integra fide, Catholica fide Spirilum Dei in nobis esse cognoscimus - 1

291. *Resp.* Indicia quædam Spiritus sancti intus habitantis justis suppetunt, quæ pacem gaudiumque afferunt, nec tamen omnem errandi excludunt formidinem Catholica fides est fundamentum el ratio tanti gaudii, accedentibus cætcris virtutibus.

292. *Obj.* 9. Injuriam facilDco, qui dubitat de peccatorum remissione.

295. *Resp.* De Dei misericordia optime sentiendum ; sed quum animo pœnitenti et humili venia sit promissa, in his excolendis virtutibus magnum ponendum est studium ; et ne quid c nostra parte desideretur formidandum est. Nimia illa fiducia, quæ ipsam salutem etiam respicit, Deo injuriosa est, el in hominum perniciem cedit, uti animadvertit Rullus : « Juxta hanc sententiam fiducia el persuasio de electione nostra, quasi primus gradus in scala salutis statuitur, docenlurque homines nondum justificati, ante omnem obedientiam suam hanc fiduciam concipere. Sententia tam inepta et absurda ut refutatione prorsus indigna sil; tam vero impia cl periculosa, ut omni odio el quovis anathemate sit dignissima.

294. *Obj.* 10. Pax habenda est ad Deum, Juxta Apostoli monitum : «Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum. »5

295. Resp. Utique pax nobis suadetur, quum Deus paler sil benignus, mage» in eum fiducia honorandus : sed lilio» dolet de delictis , quæ numquam satis deflesse se censet, cl veretur no ali. quid minus patri gratum admittat: ea dc causa ne justus quidem est omni timore libor. Monet sapiens : « Depropitiato peccato noli esse sine metu. .· — « Beatus homo qui semper csl pavidus. »s Apostolus etiam — · Cum metu cl tremore vestram salutem operamini. »6 De operibus poenitentia» juredicil theologus vetustus : « Non exigitur in talibus certitudo scientist, sed sufficit scientia conjectura probabilis, ulesi quando homo fecit prohabiliter quod debebat dolendo , confitendo, satisfaciendo , emendando. »7

CAPUT IX.

DE JUSTITIAS AMISSIONE.

Sectio I. Dc peccandi possibilitati.

206. Jovinianus, excunlcquartosæculo, docuit « eos qui fuerunt baptizati, a diabolo non posse tentari; quicumque autem lentali fuerint, ostendi cos aqua, non Spiritu baplizatos. »' Hunc cum aliis erroribus damnavit io Concilio Romano Siricius Pontifex, sicut et Concilium Mediolanenseanno59l habitum , S. Ambrosio preside.

297. Lutherus fidei præslantiamadeo extulit laudibus , ut justitiam amitti non posse, quamdiu quis credat,aliquando affirmaverit, fidemque servari inter gravissima crimina ; ait enim : « ita vides, quam dives sil homo Christianus ; etiam volens non potest perdere salutem quanliscumquc peccatis» nisi nolit credere. Nulla enim peccati eum possunt damnare, nisi sola inert-

(<) Scrm. 0. de verbis Apojt.

lij Bullus Eiamen *Ccuiurx,* Resp. ad Anim.

(iii. J T. (J) liom. v *I.*

Eccl. v. *i.*

ie) Prov. txviii. u. (0) Phil. ii. *Ii.*

(7) Theol. Vcnetiis impressa anno UH l, n C.S°.

(0) Hieronymus I. ii. contra Jovinun.

dulitas. » ' Scripsit eliam ail Melanchtonem : ■ Sufflcil quod agnovimus per divitias gloriæ Dei agnum qui tollit peccatum mundi : ab hoc non avellet peccatum , eliam si millies uno die fornicemur, aut occidamus. «'Quum autem id palam a suis asseclis cceperit praedicari, aegerrime tulit, et liceuliæ morum verbo el exemplis palam palro-(•inantes vehementer redarguit «Quum,» scribit Walchius , « Lullicrus audiret, esseIslebiæ inter ministros verbi divini Gasparom Hohcmuin aliosque, item in regione Luncborgensi el Pomerania , qui crassiora docerent, ct negarent fidem adulterio et aliis gravissimis flagitiis amitti, consultum esse existimavit, ut epistolam hanc juris publici faceret, »' eam scilicet qua Agricolae, *antinomorum* (sic audiebant) ducis, palinodiam referebat. Sanior hæc Lutheri sententia apud plerosque ejus asseclas obtinuit.

398. Jure optimo animadvertit Bullus ex principiis Lutheri pessima Antinomorum consectaria necessario derivari. «Hoc ideo curiosius obsandum , » 'de *lege morum servanda loquens]* « ne errorem erremus, quem Lutherus et post eum nostratium theologorum plcrique in disputationibus suis de juslill calione contra Pontificios, nimio contradicendi æstu abrepti, in ecclesias reformatas , maximo carum malo , invexerunt : scilicet Evangelium cx puris putis promissis constare; Christum dedisse mundo legem nullam : id lanium egisse, ul legem prius latam exponeret, atque a pessimis Scribarum ac Pharisæorum commentis assereret ; legis moralis usum eum nunc esse unicum , ut per ipsum homines ad fidem Christi adducantur, vel saltem ul sit arbitraria quædam vivendi regula, a Christo quidem nobis commendata, cui obtemperare ex graliludine teneamur : nequaquam vero sub periculo animæ aut tanquam conditio novi foederis ad salutem observatu necessaria , nobis imposita. Ex his principiis, incautius ab iis positis, atque a theologorum vulgo avido arreptis , per necessariam consequentiam deducta, fluxerunt exccrabilia Antinomorum, libertinorum, Familistarum atque ejusdem farinæ aliorum dogmata , dc quibus fortasse boni illi viri ne per somnium quidem cogitarunt. Verum utut sil, qui talia docent, el tamen in Libertinos magnis clamoribus vociferantur, quid aliud agunt, quam , ul dum illos damnant, scipsos condemnant ? Quippe in praemissas consentiunt,conclusionem lautum respuunt, n ♦

299. .Quum juxta Calvinum fide apprehendatur Christi justitia in sui electionem , adeo ut fidelis quisque certo credat se esse in Christo ad vitam ælcrnam praedestinatum , indo facile derivatum est placitum de inamissibili justitia. '«Hoc interim tenendum est, » inquit Calvinus , « quantumvis exigua sil ac debilis in electis fides, quia tamen Spiritus Dei certa illis arrha esi ac sigillum suæ adoptionis , nurnquam ex eorum cordibus deleri posse ejus sculpturam : reprobos vero tali luce aspergi, quæ postea dispercat » · Paulo ante dixerat : « In fidem non illuminantur, nec Evangelii efficaciam

(1)1. do Coptiv. Babyl. t. ii. fui. 281.

(1)1. Aug. IMI. cit. ab Audin , Vie do bullior , «ol. i.pag. Î78. l-aris 1830.

Intiod. ad lib. symb. Luth. l. i. c. vii. § xxi. p. 8ii.

(i) Bullus in Harmonia Apoatolica diss. priorcip. iii. J. 3.

'S) « Hodie autem reformatai Ecolcsiœ ductores idtm sentiunt. Concedun quidem, electos prolabi posse in peccata graviora , quæ efficiant ul litle-s eorum obscuretur, negant uulem eam penitiis cylingui aut amitti. . . . Detestabilem bunc errorem non potuerunt non amplecti, po»l<|u»m ad horrendum dogma du absoluto ptwdeslina tionis decreto sunt prolapsi. · Walcbiu» , introd. ad lib. symb· I i· e- iii· ,,x'·

(0) hiat. I iii. c. ii. n. 18.

veto sentiunt, nisi qui præordmaii sunt nd salutem. * ' Electos in peccata clinni graviora labi posse, certitudine suffi prædcstinationis haud amissa , salis innuit : « Itaque eodem tempore et iratum sibi, vel peccatis suis, cl propitium concipiunt : quia non licio iram ejus deprecantur, ad quem tamen cum tranquilla fiducia confugiunt. » '

500. Dordracena synodus definivit : « Deus . . . Spiritum sanctum etiam in tristibus lapsibus a suis non prorsus aufert, ncc eo usque cos prolabi sinit, ut a gratia adoptionis, ac justificationis statu excidant. » ' Id tradunt aperto Presbyterian! hodierni.4 *Quakeri* dicunt ad tanlam perfectionem perveniri posse, ul quis in *apostasiam* totalem haud amplius labi valeat.5

501. Calvini errores confixit Concilium Tridcnlinum : « Si quis justificationis gratiam non nisi prædeslinalisad vitam contingere dixerit; reliquos voro omnes , qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, ulpole divina potestate prædestinatos ad malum ; anathema sit. »c « Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amitlere; atque ideo eum, qui labilur, el peccat, numquam vere luisse justificatum ; anathema sil. »1

Propositio.

Homo justificatus potest peccare, el gratiam amittere.

502. *Probatur* I. *ex Scripturis.* Apud Ezcchielem dicitur : « Cum enim averterit se justus a justitia sua, el fecerit iniquitatem , morietur in cis : in injuslitia qimm operatus csl, morietur, η» Liquci igitur justum a justifia decidere posse , cl in peccato mori.

305. Christus Dominus explicans parabolam seminis, ail : nNam qui supra petram : qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum : el hi radices non habent: qui ad tempus credunt, clin tempore lontalionis recedunt.·' Qui igitur vere credunt, animoque gaudenti suscipiunt verbum, aliquando recedunt , urgente tenlalione : proindeque principium illud Calvinianum, fidem cl justitiam amitti non posse, Christi dictis repugnat.

504. Palmitibus discipulos suos assimilavit Christus , quorum aliquos a se divellendos , cl in ignem projiciendos significavit : « Omnem palmitem in me non ferentem fructum , tollet eum Pater; » '° — « Si quis in mc non manserit, mittetur foras sicut palmes, clarescet, cl colligent cum, el in ignem milleni. » " Ergo qui palmes est, vere cum Christo , fide et charilatc, conjunctus , arescere potest, ita ut in ignem mittendus sit.

505. Apostolus Paulus de se ipso dicit : « Castigo corpus meum, ct in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim , ipse reprobus efficiar. * ' Similitudine mutuata ab athletis,affirmat se corpus afflictationibus reprimere , ne postcaquam aliis conditiones pugnæ et præmia annuntiasse!, ipse præmio haud idoneus reperirclur. Id certe indicat fieri potuisse, ul Paulus ipse a gratia Justitia, el salute excideret, nisi studium adeo diligens ad se domandum contulisset.

(I)N.li. (i)N. «.
(5) Can. vi.

· God doth continue to forgive the sins of those that arc justified : and although they con neterfoll from the state of justification , yet they may by their sins fall under God's fatherly displeasure, and not have the light of his countenance restored unto them, until they humble lhemaehes confess their sius, beg pardon, and renew their failli and repentance, i· Confession cf faith , ch. xi. v.

(δ) a Such an increase and stability in the truth may in this life be attained, from which there cannot bo a total apostacy. » ix. Prop. Barclay.

(0) Cone. Trid. Scss. vi. can. xvii.
(7) Can. xxiii. (H) Exech. xviii. 20.
(0) Luc. viii. |3. *(io j* Joan. iv. 9.
(II) Joan. xv. o. (tsj I. Cor. iχ.îΓ.

500. Galatis exprobrat Paulus cos a gratia excidisse : « Evacuati estis a Christo, qui in lego justificamini, a gratia excidistis. » 1 Dc quibusdam affirmat : « circa fidem naufragaverunt » « Dc aliis prædieil : « In novissimis temporibus discedent quidam a fide.8 Dc iis loquitur, « qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestc ; et participes facti sunt Spiritus sancti, — el prolapsi sunt. » * Ili procul dubio justi fuerunt, fide praediti, et gratia , quam tamen postea sua culpa amiserunt.

307. *Probaturi, ex Patribus.* S. Cyprianus reprehendit lapsos, gratiæ, qua spoliati sunt, amissionem non plorantes : « An ingemiscit el plangit, cui vacat cultum preliosæ vestis induere, neque indumentum Chrisli.quod perdidit , cogitare ?4

308. S. Hieronymus, Jovinianum refellens , ait : « Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris , illico fugamus diabolum : si peccaverimus, el perjpeccati januam ingressus fuerit diabolus, illico Christus recedit. Unde ct David post peccatum : « Redde mihi, » ait, ◊ laetitiam salutaris tui, » quam scilicet peccando amiserat, η8

309. Augustinus : « Credendum est quosdam de filiis perditionis, non acceplodonopcrseverandl usque in finem, in fide quæ per dilectionem operatur , incipere vivere, et aliquamdiu fideliter el justi vivere, et postea cadere , neque de liacjviia, priusquam eis id contingat, auferri. »7

310. Accedit ratio. Abhorret ab omni pietatis sensu et rcctæ rationis dictamine, ut David adulterii reus, el Petrus, Christo denegato, justi habeantur :8 ergo justitiam, quam acceperant , amiserunt, eam nonnisi pœnitenles recuperaturi.

Objectiones.

311. *Obj.* I Joannes dicit : «Omnis qui peccat, non vidit eum , nec cognovit eum. λ 9 — » Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, el non potest peccare, quoniam cx Deo natus est. ··' Igitur quicumquc peccat, numquam vere Deo renatus est.

312. *Resp.* S.Joannes iis locis sanclitatem qua ornari debet Christi discipulus commendat. Ait igitur: « Omnis qui in eo manet, non peccat ; «scilicet quamdiu in Christo manet, et semen ipsius in eo manel; nec potest peccare, quatenus cx Deo natus est, quia divina illa nativitas ei virtutum, haud vitiorum, est causa. Hæc dicit Apostolus ne quis existimet peccatum grave cum gratia componi posse : « Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. » " Cælcrum fatelur fieri posse ul Christianus homo in peccatum labatur : « Sed el si quis peccaverit, advocatum habemus apud Pairem, Jesum Christum justum. » * Hortatur autem ad perseverandum, ne a salute penitus excidamus : « Et nunc filioli manete in eo : ul cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. »18 Quod peccatorem dicit non vidisse nec cognovisse Christum, vehemens est ratio demonstrandi cognitionem Christi idoneam esse virtutibus omnibus producendis : quapropter ex lapsu in vilia, praesertim graviora , infcriur non ea rerum Christianarum notitia cum imbutum . quæ

ti) Cat. T. 4. (1)1. Tim. i. n».
(S) I. Tim. iv. I. (4) ileb. vi. 4.
(S) Tract, de lapsis. (6) L. ii. contra Jovinian.
(J) L.de Cor. et gral. c. liii.
(8) Absurdum illud Proteslanlibus merito objicit Barclay in Apol. prop. vii. fi v. Noto : « Those »ho, according to the common opinion of I'rotestants, have been converted; whom albeit they confess they persist always in some misdeeds, anJ sometimes in *heinotu liiu* , as is manifest in David's adultery and murder ; yet they assert to be' perfectly and wholly justified. ■(9] 1 Joan. iii. 0.
(10) Ibid.v.O. (II) Ibid.il. I.
(»i) Ibid. (13) Ibid. r.M.

nd salutem prosit. * Rede Hieronymus Apostoli mentem explicuit : « Droptcr-ca . inquit, scribo vobis, filioli mei : *omnis qui nutus est ex Deo non peccat,* ut non peccetis, cl tamdiu sciatis vos in generatione Domini permanere , quamdiu non peccaveritis. Imo qui in generatione Domini perseverant, peccare non possunt. » '

515. *Obj.* 2. Verborum esset lusus, seu battologia, si testimonia Apostoli de sanctitatis obligatione inlelliganlur. Ex aliis autem locis liquet cos qui peccarunt et defecerunt, numquam fuisse justos ei fideles ; ait enim dc quibusdam : « Ex nobis prodierunt, sed non erani ex nobis; nam sl fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. n5

514. *Resp.* Verba Apostoli magnam habent vim : ostendunt enim quantopere a peccato alienus esse debeat Cbristifidelis : « In hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli : omnis qui non est justus, non est ex Deo. »1 Quod autem dc apostatis affirmat, indicat fidei firmam indolem, ct affectus pietatis vim, qua in Ecclesia consonantur qui vere sunt Christiani, nullis tcnlalionibus subruendi : « Quid est, quæso, Non erant ex nobis ? Nonne vocati fuerunt, ex impiis justificati, el per lavacrum regenerationis renovati? Sed si audiret ille, qui sciebat procul dubio quod dicebat, respondere posset : Vera sunt hæc omnia : erant ex nobis; verum tamen secundum aliam discretionem non erant ex nobis. »8 Ita praelave Augustinus.

515. *Obj.* 5. Electi a Deo ante constitutionem mundi non desinunt diligi, licet in peccatum labantur : cos enim in Christo Deus in salutem excepit.

516. *Resp.* « Odio sunt Deo impius cl impietas ejus ; » ° ideo fieri non potest ul homo peccati reus, eique animi affectu adhaerens, odio Deo non sil. Quomodo autein Deus cum elegerit ad salutem , non est opus definire, ul res sit explorata cos odio haberi, quamdiu manent peccato inquinati.

Sectio II. De fide absque justitia.

517. Admisso peccato fidem perire Luthcrani nonnulli consuerunt; fiduciam scilicet veniæ per Christum haberi non posse , quum quis sciensprudensque divinam violet legem , existimarunt. Calviniani (idem adhuc manere affirmarunt, quæ scilicel vera fuerit; fatebantur enim contingere ul plures se fide prædilos crediderint, suo decepti spirilu. Catholici e contra fidei nomine intelligentes assensum veritatibus revelatis, negabant fidem necessario cum justitia amitti ; quamvis eam amitti posse, rejiciendo scilicet divinum aliquod dogma, non diffiterentur. Tridcnlini Patres novatorum figmenta anathemate damnaverunt : « Si quis dixerit, amissa per peccatum gralia, simul el fidem semper amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem,licet non sit viva ; aul cum , qui fidem sine charilalc habet ♦ non esse Christianum; anathema sit. »7

Propositio.

Fides vera manere potest, et reapse s;epe manet, amissa peccato justitiael gratia.

518. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* S. Paulus dicit : « Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charilatem autem non habucro, nihil sum. » · Ergo fieri posset ut quis eximiam haberet fidem, etiam qua miracula patraret, licet careret charilalc, amissa, quam in Baptismo acccpil, justitia.

519. Consonum id est ipsius Christi Domini dictis, quibus certiores effict-

(I) Consule Tertullianum I.de pudicitia, c. <9. Augustin. iu ep. I.Joan. iii. n. 8. Hieronymum, I. ii. adv. Jovinian.

,î(I.. 2. ad». Jounian.

is) I. Joan. ii. 19.

(M Ibid. iii. <o. (S) L. de dono perse», c, 8.

(C) Sap. xiv. 9. (7) Sew. ti. can. ixviii.

(8) I. Cor. xiii. 2.

mur quosdam qui miracula, ejus nomine invocato, patrarunt, ob mala opera damnandos : « Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum ; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cadorum. Mulli dicent mihi in illa die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, el in nomine tuo dæmonia ejecimus, el in nomine tuo virtutes multas fecimus? El tunc confitebor illis : Quia numquam novi vos : discedite a me, qui operamini iniquitatem. » * Liquet eos credere in Christum, cumque invocare, el egregia fidei documenta, miraculis elvaticiniis, dare , quamvis justi non sint, vel saltem in justitia haud perseveraverint.

320. Apostolus Jacobus fidem absque operibus bonis, et proinde absque justifié esse posse, manifesto tradit. De caall : « Quid proderii, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit lidcs salvare cum? » * Fides illa quæ ad salutem assequendam non prodest, justitiam non habet comilem.

321. De mullis optimatibus dicit Joannes eos in Christum credidisse, quamvis non audereni fidem profiteri, hu mano timore deterriti : « Ex principibus multi crediderunt in eum , sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur. Dilexerunl enim gloriam hominum , magis quam gloriam Dei. » ' Fidem cos habuisse liquet, absque justitia tamen, quum humanas divinis anteferrent rationes.

322. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Irenæus fidem absque dilectione haud prodesse docet, proinde ab ca separari posse : « Neque agnitionem sine dilectione quæ est erga Deum præsiare aliquid , neque mysleriorum comprehensionem, neque prophetiam , sed omnia vacua et frustrata esse sine dilectione. » »

323. S. Cyprianus in invidiam et contentionem, quam zeli nomine designat, invectus, ait : « Quomodo autem vel pacem Domini, vel charilatem tenet, qui, intercedente zelo , nec pacificus potest esse, nec carus? Ideo el Apostolus Paulus cum pacis ct charitatis merita depromeret, cumque asseveraret firmiter cl doceret, ncc fidem sibi, nec eleemosynas , nec passionem quoque ipsam confessoris et martyris profuturam, nisi charitatis fœdera integra atque inviolata servassel, adjecit ct dixit · « Charitas magnanima est, charitas be-n nigna est, charitas non zelat, n '

324. S. Augustinus : « Sine charilalc quippe fides potest quidem esse, sed non el prodesse. » ·

323. Accedit ratio theologica , ex ipsa fidei nalura desumpta : quum enim sit mentis assensus iis quæ revelavit Deus, liquet eum manere posse, etiam postquam quis cupiditatibus cedens, divinam violaverit legem : ita ut in homine Christiano Poetæ verba locum habeant :

Video meliora, proboque.
Deteriora sequor.

Objectiones diluuntur.

326. *Obj.* 1. Apostolus hypolhesnn impossibilem facit, dum fidem absque charilalc haberi posse innuit; sic alias dicit : « Licet nos, aut angelus de coelo cvangelizaveril præterquam quod evangclizavimus vobis, anathema sit. · 1 Nec tamen inde concludendum cœlestem nuntium posse falsam doctrinam tradere.

327. *Resp.* Ex orationis contextu satis colligitur Apostolum de re possibili loqui : plures enim congerit hypotheses quæ nihil absurdi præseferunt. Hyper-

(<) Mat. vii.ii. (a) Jac. ii. <4.
(3) Joan. iii. 41.
I L. ir. adv. ber.c. «v.
;S) Liber de iclo el lirore.
(0) Lib. iv. do Trinitate, c. iviii.
(7)Cxl. i. ».

bolon quidem in iis quæ dc linguis angelorum dicit, videre est, sed Judæis admodum familiarem. Cælerum summam facundiam, mysteriorum eximiam cognitionem, eleemosynarum copiosam largitionem, el ellam propter fidem supplicia, absque charilalc esse posse insinuai Apostolus ; nec est cur ea omnia ad impossibiles hypotheses referamus. Dc fide qua miracula patrentur idem dicendum. Hanc veram esse liquet cx Christi verbis, quibus fidei nomen ei tribuitur : « Anien quippe dico vobis, si habueritis fidem sicul granum sinapis , dicetis monti huic : Transi hinc illuc; ct transibit, el nihil impossibile erit vobis. » * Ad locum objectum quod attinet, impossibilis hypothesis ibi agnoscenda erit, si de vero angelo coelesti iutelligatur ; el ea usus censendus erit Apostolus ut fideles de veritate Evangelii faceret certiores, quam scilicet nequidem cœleslis nuntius, ullo in rerum eventu, mutare posset. Cælerum polesl explicari de dæmonc se angelum lucis simulante : « ipse enim satanas, » lestante Apostolo, « transfigurat se in angelum lucis. * *

528. *Obj.* 2. Apostolus eo loci de fide justificante non disserit, sed de fide miraculorum.

329. *Resp.* Loquitur Apostolus dc fide eximia, cujus argumentum miracula prsbenl. De vera fide, quæ ad justitiam necessaria est, eum agere liquet ex eo quod, 1res virtutes recensens, eam cum spe et charilalc conjungat, primas huic tribuens paries : « Nunc autem manent tides, spes, cltarilas, tria hæc : major aulem horum estcharitas. »5 Equidem ipsa est tides qua credilur Christo, ct qua, ejus nomine invocato, patrantur prodigia. De fiducia veniæ, sensu proleslantico, noc hic nec alibi agit Apostolus.

330. *Obj.* 3. Principes, de quibus loqultur Joannes, non credebant in Christum Ude justificanto, sed humana quadam seu historica fide.

351. *Resp.* Dicuntur illi in Christum credidisse — *hrimvfar lij- airif* — M verborum formula, qua ipsi ejus discipuli credere alias dicuntur. Nihil innuit fidem illam non fuisse veram, quamvis , deficiente externa professione et obedientia , ad justitiam non profuerit.

552. *Obj.* 4. Jacobus de fide viva d vera , qua scilicet homines justi efficiuntur, non agit eo loci quo fidem prodesse negat. Arguil peccatorem 4 dem sibi vindicantem, ob sterilem veritatis notitiam, qualem ipsi dæmones habent Igitur eam haud designandam fidem innuit : mortua quippe esi, ei nullius prorsus valons.

535. *Resp.* Equidem dc fide'qua justus Deo vivit non agit Apostolus, quippe qui queritur opera, fidei salutaris argumenta el fructus deesse. Cælerum ipsa est fides justis el injustis communis , uti liquet cx eo quod pergat de fide Abrahæ loqui, quæ obedicnliao Deo jubenti peperil. Quod aulem Numinis notitiam quam habent dæmones, vim ejus in suppliciis patientes, cum Sterili Christiani hominis fide comparet, non probat eos credere eadem ratione ac illum, sed notitiam, quae fructus bonorum operum non habet, non prodesse. Id in omnibus comparationibus animadvertendum, aliquam similitudinem sufficere ut afferantur, quin omni cx parte conveniant. Mortua dicitur fides, eo quod ad salutem non prosit, licet vera fides sit, sicul verum est corpus, etiam ab anima derelictum. Liceat Bulli, praesulis Anglicani, qui plura egregia, nonnulla minus probanda scripsit, verba ad rem nostram transferre. « Unicam » inquit,« solummodo observationem, quæ magis usui

it Mal. itii.]0.' II· Cor. xi. U.

(3' I. Cor xiii. IS.

erit, adjiciam; nempe ex hac ipsa Apostoli similitudine optime stabiliri distinctionem illam fidei, quam nostra lesplerique temere exagitant, (vix alia certe de causa, quam quia a Pontificiis usurpata sit) in *informem* et *formatam.* Optarim ccrle ut cætcræ omnes Scholasticorum distinctiones tam essent S.Scripluris consentaneae. Est enim *fides informis* Apostolo velut corpus inanime, el *fides formata* velut corpus animatum. Sic ergo utrinque vera tides, sicul uirinquo verum corpus. At vero sicut corpus inanime nihil agit, sic fides bonis operibus non animata nihil ad salutem prodest. » '

334. *Obj.* S. Joannes Apostolus mendacii arguit cum, qui notitiam fidei absque mandatorum observatione sibi vindicat : « Qui dicit se nossc cum *{Deum},* ct mandata ejus non custodit, mendax est; » « Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas est.»

555. *Resp.* Mendacii recte arguitur qui, neglectis mandatis, notitiam Dei, quæad salutem prosit, se habere jactat: absque charilalc enim nemo novit Deum salutariter. Dc fidei notitia qualicumque non agit Apostolus, sed de ea quæ hominem Deo amicum efficit, et vitæ ætcrnæ haeredem ; scilicet, • quæ per charitatem operatur. »4

556. *Obj.* G. S. Gregorius M. dicit : • Vera etenim lides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradici!. » · Ergo, moribus corruptis, Udes deficit.

557. *Resp.* Veram fidem co loci intclligil S.Gregorius eam quæ ad salutem assequendam prosit; explicat enim Domini verba quibus salus credentibus Evangclio promittitur : « Qui credideril ct baptizatus fuerit, salvus erit. · — « Fortasse unusquisque apud semclipsum dicat ; Ego jam credidi, salvus cro. Verum dicit, si fidem operibus tenet. -»

538- *Obj* " Dedecet omnino ut peccatores fideles prædlcentur, et Christiani, dum Christum pessimis flagiliis inhonestant.

339. *Resp.* Nil peccatores juvant nomen cl privilegia Christiana, quamdiu voluntate perversa peccato adhaerent Attamen non ideo negandum est eos vere credere, ct Christianos esse, quamvis sua culpa deciderint c salutis conditione.

Animadverstones.

310. Quamvis peccato fides non necessario pereat, sæpe tamen qui se flagiliis inquinant, ad rejicienda divina dogmata sensim sine sensu ducuntur, Deo lumen cœlcste, in pœnam, subducente.

341. Fidem amitti posse indubium est: nam Christus de quibusdam loeutus est, qui « ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt ; » ' et Apostolus de Hymenæo et Philcto dicit : « A vcrilalc exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorumdam fidem. » 7

342. Janscniani solent charitatem adeo prædicare, ut fides cultusque absque ea nullus illis habeatur. Verum quidem est, uti nos docent Scripturae, absque charilale cælera non prodesse ad salutem ; cælerum plurima exercentur virtutum aliarum opera ex gratiæ excitantis influxu, quæ suam habent vim, animumque aliquando ad charitatem disponunt. Merito igitur damnata est illa Qucsnelli propositio : « Nec Deus est, ncc religio, ubi non est charitas.»"

!·) Bolluj, in Harm. Aposl. Dise. poet. c. ii. § 8.
'i) I. Joan. ii. 4. (3) Ibidem, i». 8.
Il) Gal.t .G.« Nec fides, nec fiduciaquicquam Ultl,que non sit *kyknir* ii«|>ytv|aq·, *per d>arila(em efficax,* seu potius ad offectum produci» ei consummala, fiai. v. 6............ lides quæ cl quatenus justificat, vera charitato infermetur, omnino est ncccaac. » Bulles, Harmonia Aposlolica, diss, prior, c. i». 5»-
(5) Hom. tail. in Cvang. n. S.
(0) Lue. viii. <3. (7)11. Tim. ii. i··
(8) 1'rop. lviii.

CAPUT X.

DE JUSTITIA PERFECTIONE·

Sectio 1 De prœccptorum observatione.

343. Quamvis Calvinus ccnsucril hominem non posse a justificatione decidere , non ideo tamen eum perfectum prædicovil, sed imparem potius mandalisservandis : «Nemoenim nostrum,» inquit, « servandis mandatis par est. » '

544. Jansenius Calvini vestigia pro more pressit : « Hæc igitur omnia, « dicit post qnædam disceptata, « plenissime planissimcquc demonstrant nihil esse in sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esso praecepta qnædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcalis, obduratis, sed fidelibus quoque, cl justis volentibus, conantibus, secundum præsenles quas habent vires, sunt impossibilia : déesse quoque gratiam , qua fiant possibilia. » * Hoc ex loco extracta est damnata propositio : « Aliqua Dei præccpla hominibus justis volentibus et conanlibus secundum præsenles quas habent vires, sunt impossibilia, deesl quoque iis gratia, qua possibilia fiant. »

345. Presbyteriani hodierni non obscure docent mandata esse impossibilia etiam justis, adeo ut ea quotidie cogitatione , verbo , et opere, violent, 8 et quidem ea ratione,ut maledictionem divinam, intcrilumque ælernum mereantur. Quakeri e contra dicunt hominem ad tantam perfectionem attingere posse, ul nec levissime peccet. '

340. Concilium Tridenlinum in doclrinæ Catholics expositione ait : « Nemo temeraria illa, et a Patribus sub anathemate prohibita voce till {debit}, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, ct petere quod non possis, ct adjuvat ut possis. » 8 Canonem vero tulit : « Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato ct sub gralia constituto , osse ad observandum impossibilia ; anathema ait. » ·

Propositio.

Nulla Dei præcepta justis volentibus cl conantibus sunt ad obsonandum impossibili a.

317. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Ecclesiasticus ait : « Si volueris mandata servare , conservabunt te. «7 Ergo penes nos est, divino auxilio roboratos, mandata servare.

348. Christus nos hortatur ul ejus jugum suscipiamus, addens : «Jugum enim meum suave est, ct onus meum leve. » 8 Onus autem foret haud ferendum , jugumque nimis durum, si ejus mandata nequidem a justis possent impleri.

349. Ait etiam : « Qui solverit unum de mandatis istis minimis, el docuerit sic homines , minimus vocabitur in regno coelorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum. »" Violationi igitur mandati cujuscumquc, licet minimum apud homines habeatur, poena adnectitur, et gratiæ apud Deum amissio : quod cogitari non potest, si penes homines,justos præserlim , non foret omnia mandata servare. Fallaciter autem diceretur eum qui ea fecerit,magnum in regno coelesti habendum, si nemo ea faceret, imo nec facere posset.

(<) Inst. I. iii. c. xviii. 0.

(1) L. iii. de Gralia c. xiii.

(j) « No man is aide either of himself, or by any ;race received in this life, perfectly to keep the rommandments of God : but doth daily break them in thought, word and deed. » Larger Catechism,ii. It»· ▮ Every sin, even the least, being against the sovereignly , goodness, and hollow of God, and against his righteous law, dfsentd his wrath and curse, both in this life, and tbit Which is to come, o Q. ISi.

(4) Viii. prop, apud Barclay.

(5) Sess. vi. c. xi. (0) Can. xviii.

(7, Eccli. xv. to. <S) Maith, xi. S0.(0) Mall. '-1'

.'50, Apostolos nlloquens dixit Ghnslus ·« Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. » * Conditionem, ex qua pendebat amicitia Christi, est præccplorum ejus implctio : igitur impleri possunt, secus nemo amicitiæ ejus dono frui posset.

551. Humilitatem insinuans dixit : « Cum feceritis omnia quæ præcepta sont vobis, dicite : Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus. « ' Sunt ergo qui vere implent omnia præcepta : secus falsa niteretur liypolhesi illud Christi monitum : quod quis audeat cogitare ?

352.» Mandata ejus gravia non sunt,»1* ait Apostolus Joannes. Ergo possunt, saltem a justis, impleri.

355. Apostolus Paulus ad Dei æqu i talem refert ut fideles nulla patiatur tenlfllione pulsari, e qua evadere incolumes non valeant :« Fidelis Deus est, qui non patietur vos lentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum lenlationeproventum utpossilis sustinere. «♦ -Si autem mandata forent servatu impossibilia , lentaremur supra vires, nec possemus sustinere impetum, divino denegato auxilio.

551. *Probatur 2. e-x Patribus.* S. Basilios M. ait .' ir το AfJ-tir *àivta.ro.* io»i ra r« irup/xarir παρα) *γΛΚματα..* s « Impium est asserere, præcepta Spiritus sancti impossibilia esse servatu. »

555. S. Chrysostomus : Mi rurar *kli*-uriiiial *ιιμίξιμιιΐΓ* **ri** iirira^/xara Καi *y xf μιτα* rev rv/i^ipsrrer *tarir* tîxrArr , «5 Ne igitur impossibilia putemus esse præcepta, quæ certe ct utilia nobis sunl, cl valde facilia, si lota utique mente vigilemus. »

536. S. Augustinus de justis præsertim loquens, dicit : «Deus, cum per mediatorem Dei el hominum hominem Jesum Christum. spirilualiler sanat ægrum vel vivificat mortuum , id est, justificat impium, clcum ad perfectam sanitatem, hoc esi, ad perfectam vitam juslitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur. 7 — Et iterum : « Eo ipso quo firmissime creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipcre, hinc admonemur el in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus. »8

357. *Probatur* 5. *Conciliorum auctoritate.* Concilium Milcvitanum anathemate ferit eum qui dixerit per gratiam nobis non prrestari, « ul quod faciendum cognovimus , etiam facere diligamus cl valeamus. >»9 Dccrelum respicit quidem gratiæ necessitatem, sed ostendit etiam per eam fieri ut præcepla implere possimus.

358. Concilium Arausicanum II. sic loquitur : « Hoc secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gralia, omnes baplizati, Christo auxilianle , et coopérante, quæ ad salutem animæ perlinent, possint ct debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. »10

359. Favet ratio manifesta ; si enim ipsis justis . volentibus cl conantibus , præcepta forent impossibilia servatu , Deus non foret æquus legum lator, qui subditis suis cl filiis imperaret ultra quam ferre valeant. Dominatio igitur injusta in præccplorum sanctione exerceretur, crudelitas in delictis puniendis, quæ vitari non poterant.

(I) loin. xv. I I.

(i) I.uc. ivi. 10. In hoc testimonium scribit Crabe: * Quibus verbis Servator apertissime (lord, nos faccro posse quæ præcepta sunl, quæ que facere tenemur : alioquin impossibilem supponeret conditionem, et juberet nos mentiri dicendo ; *Fetimu quod furere debuimus.* Absit vero ut talis blasphemia cuipiam in mentem veniat. ▮

Ad cap. iii. § s. *HarnioniaC.Apoatolicof* a Bullo.

(3) I. Joan. v. 3.

(4) I. Cor. x. 13.

(5, Hom. in illud Mosis, *Allende tibiipti.*

(C) Horn, xviii. in Mat.

(7) L. de nat. et gratia c. xxvi.

(8) Ibidem c. lui. (9) Cen. iv.

(10) Tract, xcii. in Joan.

Objectifies.

366. *Obi* I. Apostolus dicit « omnes sub peccato esse, sicut scriptum est : Quia non est justus quisquam. »1 Id probat veteris Testamenti testimoniis , subjungens : « Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur : ut omne os obstruatur, cl subditus flat omnis mundus Deo : quia cx operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. »5

561. *Resp.* Omnes, Judæos et Græcos, peccato inquinatos fuisse affirmat Apostolus, adductis testimoniis Scripture, quibus id de Judæis lege gaudentibus probet, ul salutis per Christum adstrual necessitatem : « Omnes cnim,» inquit, « peccaverunt, et egent gloria Dei : justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. »5 Christi discipulos, ejus gratia roboratos, non posse servaro mandata Apostolus non dicit ; quamvis non suis operibus, sed Dei gratia justi smt.

562. *Obj.* 2. Apostolus fatetur se non posse praecepta servare , licet loto animi nisu velit ; « Scimus cnim quia lex spiritualis est, ego autem carnalis sum venumdatns sub peccato. Quod enim operor, non inlelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago : sed quod odi malum, illud facio Si autem quod nolo, illud facio : consentio legi, quoniam bona est. » *

565. *Resp.* Absit ul cogitemus tantum Apostolum non potuisse servare mandata , ipso contra testante : « Omnia possum in eo qui me confortat. »5 — « Nihil mihi conscius sum. »6 Eo loci ex quo desumpta est objectio, legem Mosaicam non abstulisse peccata, sed iis potius præbuisse occasionem tradit ; quod ex pugna inter carnem el montem ostendit, horno scilicel ipsius rationis ductu abhorret a ilagiliis ad quæ cupidilate fere invitus aliquando trahitur. Personam alienam induit Apostolus, figura μἴπίτΧιματίσμπ usus, ul rem vividius exhibeat. Ita quidem Origcni, Chrysostomo, Theophilo, Basilio, Hieronymo visum est, ' imo aliquando Augustino; qui tamen serius Hilarium, Grecorium Nazianzcnum, ct alios secutus , maluit verba Apostoli de homine sub gratia, seu de Paulo ipso explicare, quin eum ullatenus præccpia violasse censeret. « Ubi vero , s animadvertit Augustinus, « jam dicit, » Lex spiritus- » lis est, ego autem carnalis sum : r jam quod confligens patiebatur ostendit. Non enim dixit, carnalis fui, velaram: sed , sum. El apertius tempora ipsa distinguit, ubi dicit : «Nunc autem jam » non ego operor illud, sed id quod in » me habitat peccatum. » Jam enim motus desideriorum malorum non ipse operabatur, quibus non consentiebat ad perpetranda peccata. Peccati autem nomine quod in illo habitabat, ipsam nuncupabat concupiscentiam ; quia peccato facta est, el si consentientem traxerit atque illexerit, concipit, panique peccatum. El cælera usque ad eum locum, ubi ait : » Igitur ego ipse mente » servio legi Dei, carne autem legi pec- » cati,«verba sunt jam sub gratia constituti, sed adhuc contra concupiscentiam suam dimicantis , nec ei consentientis ut peccet, sed tamen quibus renililur, peccati desideria patientis. »8

364. *Obj.* 5. Patres Petrum docent « non potuisse vitare culpam. » lia Hilarius.9« Negatio Petri,» inquit Chrysostomus, « non tam erat socordia el negligent!®, quam ex eo quod Deus

(() Bom. iii. 9. (2) Ibidem (0.
(8) Ibidem 23. (4) Kom.vii. 14.
(8) Phil. iv. 13.
(C) I. Cor. iv. 4.
(7) Vide apud Cornelium a Lapide in loc. Consule eliam Bullum Harm. Apost. dies, poste, ii· Bloomfield in loc.
I8) Aug. contra Julianum Pelag. 1. vi. c. itiii· n. 73.
(9) nil.c.xnii. in Mat.

eum deseruerat." · Aûguslinus dicit eum non potuisse « verum testimonium perhibere Christo, n '

305. *Resp.* Loquuntur Patres plerique do impotentia quæ ex animi elatione dnimia sui fiducia secula est. Hilarius quidem Petri culpam extenuare voluit. eam trepidationi el infirmitati tribuens; cumque dicit non potuisse vitare culpam, licet monitus fuisset: fragilitatem potius quam impotentiam hac ralionc loquendi designans ; « quia cx infirmitate carnis vel ambiguus extilissel, amarissime flevit, recolens trepidationis istius culpam se nec admonitum potuisse vitaro. I Chrysostomus Dei desertionem ob elatum Petri animum contigisse dicit : « Quoniam oral verosimile eum sibi placere el elato esse animo. » Augustinus Petri præsumplionem sæpc redarguit . 5 ct verum potestatem abstinendi a negatione agnoscit: « Quis dubitaverit quod Judas Christum, si voluisset, non utique tradidisset, el Petrus, si voluisset, 1er Dominum non negasse!?» *

560. *Obj.* i. Augustinus manifesto docet aliquando volentem facere Dei mandatum, non posse, defectu validioris auxilii ; ait enim : « Qui ergo ruit facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam : poterit autem cum magnam habuerit el robustam. »5

567. *Resp.* Docet Augustinus validius illud subsidium oranti non denegari : « Ideo jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. »0

368 *Obj.* 5. Quotidiana occurrunt exempla justorum « qui lentantur ultra quam possint sustinere. «7

360. *Resp.* Apostolus nos contrarium jubet credere : si ergo nonnulli vehementiores experiantur impetus quibus cedunt, id non contingit gratiæ defectu , sed sua culpa. Orationis neglectus, temeritas se objiciendi periculo, el nimia sui fiducia in causa plerumque sunt cur propositi immemores, ad malum se cupiditate dominante trahi sinant.

Sectio If. De peccatis venialibus.

570. *De per/ectione justilioe hominis* librum scripsit Augustinus, Pelagianos refellens , qui libero arbitrio omnes cupiditates frænari , el legis præcepta servari posse, asserebant. Ille e contra naluræ vires necessario a gratia roborandas contendit, cujus ope perfectionem quamdam, quæ tamen integra non sit, assequi justus possit. « Ingredi autem sine macula » inquit, « non absurde etiam ille dicitur, non qui jam perfectus est, sed qui ad ipsam perfectionem irreprehensibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, atque ipsa peccata venialia non negligens mundaro eleemosynis. »8

571. *Fenialia a mortalibus* peccatis distinguere solent Theologi: illa scilicet nuncupantur leves divinæ legis transgressiones, hæc graves quæcumque. Sic verbum temere prolatum venialis culpa habetur :blasphemia est lethalis. Omnia peccata per se mereri æternam pcenam docent posl Calvinum Presbyleriani , ul supra vidimus ; quæ tamen credentibus non imputari ad interitum, et ideo venialia dici posse affirmant. Ex scholasticis doctoribus fuerunt qui divinæ miscricordiæ tribuerent quod quædam peccata venialia haberentur : sed plerique censent peccata inter se tanto discrimine distingui, ut quædam

(') Chrys. Horn. xxxi. in ep. ud Ileb. n. 5.
|i] Tract icii. in Joan.
|1) Tract. Ixvi. in Joan. Tract, exiii. n. C. Serrn. «icrii. ŋ. I. Scrni. ccxcvi. n. 3.
Ul L.dc unit. Eccl. c. ix.
(5) Ltb. de grot. et lib. nrb. c. x»ii.
(ii) L. do Nat. ol gratia, c. *liii.*
(7) !.. dc gratia Christi c. xiii.
(«) L. de *perf just. c. ix. n. SO.*

ætcrnam pœnam non mereantur. Baji propositio, quæ illi scholasticorum opinioni efllnis videri posset, damnata est.sed sensu auctoris Galvlniana placita sapientis : — - Nullum esi peccatum ex natura sua veniale : sed omne peccatum meretur poenam aeternam. ⁵ Rullus nobis consentit peccatum veniale agnoscentibus , ait enim : « Jam in Evangelio nusquam talis Dei voluntas revelatur, qua nempe pœna æternæ damnationis cuivis , vel minimo, justitiæ defectui evitabili statuatur. n *

372. Bcguardi elBcguinæ, anno 1311, in Concilio generali Viennensi damnati sunt, asserentes hominem in hac vita ad tantam perfectionem pervenire posse, ul gratiam clcharitatcm amplius amittere nequeat. Michael dc Molinos, Hispanus, Quiclislarum, decimo septimo sæculo, antesignanus, asseruit : « Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata, nec mortalia , nec venialia. n .· Quakcri idem fere sentiunt.4

375. Catholica c contra Ecclesia docet, et quotidiana demonstrat experientia, tantam esse fragilitatem humanam, ut, absque speciali Dei privilegio, nemo per lotum vilæ cursum culpam omnem venialem vitare valeat: « Si quis hominem semel justificatum - - - - posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare , nisi cx speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sil. Ⅰ »

Propositio.

Homo justificatus non potest in ton vita peccata omnia , etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio.

BW. *Probatur* **I**. *cx Scripturis.* In Proverbiis monitum hoc reperitur : «Ne insidieris, cl qttæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus. Septies enim cadet justus, cl resurget: impii aulem corruent in malum. Labitur igilur mullis vicibus justus, quin a justitia decidat, alioquin justus non diceretur. Monemur autem ne ex levioribus ejus lapsibus occasiones illi ruinam moliendi capiamus.

375. Ecclesiastes dicit : « Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, el non peccet. »7 Præslantia sapientis in eo apparet, quod , quum justitia in picrisquc desit hominibus, nec absque aliqua labe in quopiam reperialur, ipse eam possideat. Ideo licet omni culpa haud immunis sil, super plures optimates principesque viros jure optimo effertur.

376. Jacobus Apostolus ait : « Nolite plurcs magislri fieri, fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. >>8 Monet omnes ne magisterium ambiant, cum sui periculo, quia quum omnes mullis lapsibus sint obnoxii, lingua præscrlim facile peccatur. Hæc fideles juslosquo manifesto complectuntur, quos proinde leviter peccare existimandum est.

(i) Prop. it.

(i) Examen Censura, liesp. ad animad. xix. §18.

(3 1vii. prop.

Ⅰ a Jn vhoni this holy and pure birth is fully brought forth, the body o(death and tin comes to be crucified and removed, and their hearts united and subjected unto the truth, so as not to [redacted]bey any suggestion or temptation of the Evil One, but to to free Irom actual sinning, and transgressing of the law of God , and in tint respect perfect. Yet doth this perfection still admit of a growth ; and there rcmainelh a possibility of sinning, where the tnind doth not most diligently and watchfully attend unto-the Lord. Prop, viii. apud Barclay.

(5) Conc. Trid. Sess. vi. can. xxiii. de juslif.

10) Pros. xxiv. 15.

(') Eccles, vii. SI.

(8| Jacob, iii. i.

377. Apostolus Joannes dicit · Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, ct veritas in nobis non est. ▮ · Quamvis de peccatis antea patratis id intelligerejuvet, probaltamen neminem per totam vitam peccatum omne vitare posse, absque speciali Dei privilegio; « si dixerimus quoniam non peccavimus; mendacem facimus cum. » *

378. Christus ipse nos docuit veniam culparum potore: « Dimitte nobis debita nostra. »8 Hanc orationis formam omnibus tradidit, quam sanctissimi ejus discipuli debent proinde proferre. Ergo justi culparum rei sunt, quarum veniam quotidie implorare debent.

379. *Probatur* 2. *cx Patribus.* S. Gregorius Nazianzcnus dicit: «Eumvitic statum, qui omni prorsus peccato vacet, supra humanæ naturæ modum Deus constituit. » *

380. S. Hieronymus Pelagium refellens: « Quamdiu ille linis adveniat, el corruptivum hoc atque mortale incorruptione ac immortalitate mutetur, necesse est, nos subjacere peccato, nou naturæ et conditionis, ut tu calumniaris, vitio; scd fragilitate et commutatione voluntatis humanæ, quæ per momenta variatur: quia Deus solus est immutabilis. »'

581. *Probatur* 3. *Conciliorum auctorilate.* Concilium Carlhaginense anno 418: « Item placuit, quod ait S. JoannesAposlolus: « Si dixerimus, quia pccn catum non habemus, nos ipsos seduli cimus, et veritas in nobis non est: » quisquis sic accipiendum putaverit, uldicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia vere ita est; anathema sit. »8 « Itoni placuit, ut quicumque verba ipsa Dominicæ orationis, ubi dicimus: *Dimllte nobis debita nostra*, ita volunt a Sanctis dici, ul humiliter, non veraciter, hoc dicatur; anathema sil. »1

382. Experientia ipsorum virorum qui sanctitatis laude clarueruntaccedit: in iis enim leves culpas r.æpius animadvertere erat; quod de seipsist.uotquol sunt justi libenter agnoscunt.

Objectiones diluuntur.

383. *Obj* 1 Christus perfectionem nobis injungit divinæ similem: » Estote ergo perfecti, sicut el Pater vester coelestis perfectus est. » ·

384 *Resp.* Ex Patris coelestis perfectione occasionem sumpsit Christus discipulos hortandi ut ipsi perfectioni studerent, præserlim ul ejus beneficentiam imitarentur, inimicis gratificando. Nemo est qui summam Numinis perfectionem adæquandam somniaverit.

383. *Obj.* 2. « Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, ct non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. » · Ergo nullum peccatum omnino in homine renato reperire esi.

386. *Resp.* Apostolus sanctitatem quæ decet Christi discipulos eo loci inculcat, cos monens ul sanctificent se, ad gloriam coelestem, quam sperant, assequendam: ◇ Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut ct ille sanctus est. »10 Quid debeat facere innuit, ut spes illa valeat. Sic ob nativitatem quam lide el Daptismo quisque consecuius est, dicit unumquemque non peccare,nec peccaro posse, scilicet, quin e privilegiis illius nativitatis decidat, semine coelesti amisso. Cælerum de peccato el iniquitate, gravi scilicet legis prævaricalione, agit

(1)1. Joan. i. a.
(!, Ibidem IO.
(J; Mill. vi.
(i) Oral. iv. in Julian.
U) Dialog. I. ii· C<»"'r· ribg· °'

(0) Cono. Cartb. can. vi.
(') Can. viii.
(8 Mat. v. 48.
(V) I. Joan. iit. 9.
(··) Ibide·» >.

Apostolus, non do levioribus culpis, quibus justos obnoxios esse alias indicat

387. *Obj.* 3. S. Augustinus (licit. ▮ Si a me quæratiir, utrum homo sine peccato esse possit in hac vita, confitebor posse per Dei gratiam et liberum ejus arbitrium. « '

388. *Resp,* Potest quidem absolute , quia nulla est peccandi necessitas ; speciata autem humana fragilitate, non potest; nam inter tria quæ Ecclesia Catholica, testante Augustino, contra Pclagianos defendit, « alterum est, in quantacumque justitia sine quibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. »2

381). *Obj.* 4. Si sit vaga quædam et moralis necessitas in culpas saltem veniales incidendi, homo nequidem gratia Christi sanatus est, sed adhuc laborat vulnere.

390. *Resp.* Sanatus est homo divina gralia, quatenusel peccatorum indulgentiam, et auxilia ad bene agendum accipit, et singulis lenlationibus resistere valet. Cæterum perfecta vulneris medela in altera vita cxpectanda est.

Scelio III. be Justitia· augmento.

391. Justos in culpas veniales identidem incidere liquet : non ideo tamen in virtutis semita sistere coguntur, sed indies, adjuvante Deo, progredi possunt, ad perfectionem viriles faciendo conatus. Bonorum operum exercitio augeri justitiam docuit Concilium Tridentinum , et contrarium errorem anathemate percussit : « Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, elsigna esse juslitications adepta?, nou autem ipsiusaugendæ causam ; anathema sil. »s Lutherus asseruerat : « Omnes Christiani æque magni sumus atque Mater Dei, cl œque sancti ac ipsa. » ' Ex principio dc justitiae Christi imputatione credentibus , illud consectarium derivatum est : qui enim interna carent justitia, ct solo imputatione alienorum meritorum habentur justi, nullo dono accepto, nullos gradus diversos justitiae habere possunt.

392. Facile adstruitur veritas Catholica ; nam in Proverbiorum libro dicitur: «Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit el crescit usque ad perfectam diem, n 5 Pulcherrima sane imago est progressus injustitia? semita, virtutum exercitio. Apostolus Petrus hortatur fideles ad proficiendum : « Crescile vero, » inquit, · in gralia ct in cognitione Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi. » · Paulus etiam : « Veritatem autem facientes in charitatc, crescamus in illo per omnia, qui est capul Christus. »7 Ergo augeri potest gralia , cognitio , cl vita quam in Christo justi habent. Id liquet exemplo Abrahæ, qui juslus, jam ex fide vivens, e patria egressus csl, Deo ut obtemperaret, cl aliud illustrius dedit fidei et obedientiæ specimen, filium immolaturus, quo charior Deo factus, et justitia auctus, amici instar habitus esi : « el suppleta csl Scriptura dicens · Credidit Abraham Deo, el reputatum est illi ad justitiam, el amicus Dei appellatus est. » 8 Rite animadvertit Bullus : « Sic cum in propiorem amiciliæ gradum recipil. »9 Christi ipsius verba refert Joannes, hortantis ul juslus perseveret, et proficiat : « Qui juslus csl, justificetur adhuc. » '° Id esi, ut bene adnolat Grabc : « Maneat el crescat in justitia, ac proinde etiam in favore ac amicitia Dei, juxta ista

(1) L. ii. de Pec· nier· el rcn1· 'i-
(t) L. de dono peis. c. 2. n. 4.
(S) Seu. vi. cin. 24.
< Serui, dc X»t. B. V. M-

(5) Prov. iv. 18. (<1) II. Pol. iii. (8.
(') Eph. iv. IB. (8) Jac. ii. S3.
tJ) Harmonia Apoot. diss. post. c. i. § v. 2.
(10) Apoc.xxij. n.

Servatori» verba, Joan. xv. IO. : « Si » præcepla mea servaveritis, manebitis n in dilectione mea , sicut et ego præ- « cepia Patris mei servavi, cl manco * in ejus dilectione. »[1]*

593. Patres justiliæ gradus plane agnoscunt. I Unicuique nostrum , » inquit Hieronymus, «data csl gratia juxta mensuram gratiæ Christi : non quod mensura Christi diversa sit, sed lanium graliæ ejus infunditur, qtianlum valemus haurire. » * Augustinus concinit : « Ipsi boni in Ecclesia , dc quibus dicit Apostolus : « Novit Domi- » nus qui sunt ejus, » diversarum gratiarum sunl, non omnes paria merita habent: sunt alii aliis sanctiores, sunl alii aliis meliores. »3

594. Equidem tolluntur virtutum incitamenta, si justitia augeri nequeat cas exercendo. E contra magnos dat animos ad conatus indefessos, gratiæ dona augenda, et præmia proinde certo sperare.

CAPIT XI.

DE PERSEVERANTIA.

395. Ex Pelagiana controversia Augustino data est occasio graliæ partes in hominis salute explicandi et vindicandi. Semipclagiani ei graliæ necessitatem ad salutis opera docenti obaudierunt; sed initium el finem ad humanam referebant voluntatem. Hos ut ad sane sentiendum adduceret, scripsit librum *de yradeslinatione Sanctorum ,* in quo fidei initium a gratia derivari ostendit, el alterum *de dono peraeverantia,* ut usque in finem perseverantiam magnum Dei munus esse probaret. Insignis Doctoris verba mutuari non dubitavit Concilium Tridentinum, eam nuncupans "magnum illud usque in finem perscvnrantiæ donum. » * r.anonem quoque tulit : « Si quis dixerit justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse , vel cum eo non posse ; anathema sit. » ' Speciale auxilium videtur intelligi gratia ad perseverandum directa , utpole præter alia gratiæ auxilia ad singulos actus virtutis concessa. Perronens tamen censet illud tantum a gratia habituali distingui ; quod vix vocis vim explicare nobis videtur.

Propositio.

Absque speciali Dei auxilio justificatus in accepta justitia perseverare non potcsl.

39(J. *Probatur* I. *ex Scripturis.* « Qui ccepit in vobis opus bonum , perficiet usque in diem Christi Jesu. » · Ergo perfectio operis , perseverantia scilicet in finem, sicut ct ejus initium, Dei est : specialis idcirco gratia agnoscenda est eo consilio data ut perseveremus.

397. Petrus fideles alloquens dicit : « Qui in virtuic Dei custodimini per fidem in salutem. « 7 Custodia in salutem divinæ potestati — Iwx/ah »·«‹› — tribuitur. Speciale est igilur ad perseverandum auxilium.

Probaturi. ex Augustino, cujus auctoritas in gratiæ quæstionibus magna est, eo quod Ecclesiae doctrinam magno plausu vindicaverit.

398. Libertatem nostram graliæ auxiliis validam esse tradit : « Major quippe libertas est necessaria adversus tot el tantas tentationes , quæ in Paradiso non fuerunt, dono perscveranliæ munita atque firmata , ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. »8 — I Inter tot ac tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, et ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate non vellent, aut non ita

(I) Adnot, ad c. i. § B. Harm, dias- P°«·

(!) L. ii. contra Jovin.

(1) Tract, vi. in Joan. Evang. n· ·I

(I) Cone. Trill. Seas. «· «P· "'-

(S) Can. ilii.

(0) Philip, i. o.

(7) I. Pet. i. 5.

(s) I.. de eorrept. et gratia e. «ii.

voilent, infirmitate voluntatis, ul possent. Subventum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, ul divina gralia indeclinabili (er et inseparabiliter ageretur, el ideo quamvis infirma, non lamcn deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ila factuin est ul voluntas hominis invalida ol imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei » ·

599. *Probaturi. Conciliorum auctoritate.* Concilium Arausicanum II. dicit : « Adjutorium Dei etiam renalis ac sanclissemper est implorandum, ul ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare. » *

400. *Probaturi. Pontificia definitione.* Cœlestinus ad Galliarunt episcopos scribens, » definii : « Neminem eliam baptismatis gralia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. » *

401. Favet ralio el quotidiana experientia : quum enim infirmi simus, et ad peccandum proclives, innumeris obnoxii tcnlalionibus, nemo poterii sibi victorium, el ad finem usque in virtutum exercitio perseverantiam polliceri, nisi speciali Dei auxilio nixus.

Objectiones diluuntur.

402. *Obj.* 1. Speciale Dei auxilium penitus ex ejus bonitate pendet, proindequepro lubilodenegari poterii:ideo hominum salus csl penitus extra eorum potestatem, si eo auxilio opus sit.

405. *Resp.* Est quidem speciale et magnum Dei donum perseverantia , quam nemo sibi promereri poterii, quamvis precibus eam valeat impetrare, docente Augustino. 6 Clique potuisset Deus omnia graliæ auxilia hominibus denegare, ct ea nos relinquere conditione qua primorum parentum culpa positi sumus : sed placuit benignissimo Patri ipsa Filii sui morte nobis gratiarum fontem veluti aperire, idcoque « in Dei auxilio firmissimam spem collocare el reponere omnes debent : Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ila perficiet, operans velle et perficere. » · Ita docenl Tridcntini Patres.

404. *Obj.* 2. Speciale auxilium juxta Augustinum illud est quo voluntas indeclinabiliter el *insuperabiliter* agitur. Ideo de adjutorio Adæ dato, quo potuisset perseverare, quum dixisset, subjunxit : « Nunc vero sanclis in regnum Dei per gratiam Dei praedestinatis non tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur; non solum, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum eliam, ul per hoc donum nonnisi perseverantes sint. » 7 Igitur, si Augustini de perseverantiae munere doctrinæ standum sil, actum csl de libertate humana, ct sincera Dei reprobos salvandi voluntate.

405. *Resp.* Augustini testimonia ostendunt quidem perseverantiam cx occultis Dei consiliis, aequissimis tamen, pendere : salva tamen omnino libertate humana, ct sincera Dei reprobos salvandi voluntate. Distinctionem inter *adjutorium sine quo non* possit quis perseverare , el *adjutorium quo* perseverat .instituit, illudque datum homini integro, hoc lapsis hominibus dicit, adeo ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. Hoc de finali perseverantia , mortis scilicet cum gratia conjunctione , intelligit P. Zacharias, " cui verba objecta ct alia plura testimonia favent. Ad specialem igitur Dei erga ole-

(I) L. de correpi, el gratia c. xii.
(t)Can.x. (S) Anno Hi.
(<) Cap. vi.
Aug. I. dc dono pcriev. c. vi. n. 10.
te) Cone. Trid. Sois. vi. dejuslif. C.xiii.
(T) Lib. de corrcpt. ct gralia c. sii.
(8) Franc. Ani. Zacharia· e S. J. de adjutorio, *Sine quo non el tine qao* diatriba.

clos amorem refertur. quod eos c vita vocet eo temporis momento , quo justi sunt, gratiæ obtemperando. Cætcrum non gravamur ea iiilelligerc de auxiliis id perseverandum , quibus voluntas roboratur, quæ lamcn nullam vim aut necessitatem inducunt Prædical sæpe Augustinus graliæ vires quibus justus omnia sibi adversantia superarc valeat : iforlissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet ; infirmis servavit, ut, ipso donante, invictissime quod bonum est vellent, et hoc deserere invidissime nollent. » 1 Hanc vim voluntatis gratiæ munit® adversus tenlaliones, potius quam vim gratiæ in voluntatem, prædicat. *Inseparabiliter* aulcm ,3 non *insuperabiliter* agitur voluntas , intimo nexu cum gratia conjuncta, quamdiu ei adhærct. Servatur igitur humana libertas, el ostenditur sincera erga reprobos voluntas Dei, quibus perseveranti® munus ex infinita sua bonitate largitus esset, nisi sua culpa obstitissent.

406. *Obj.* 3. Praedestinationis dogma α doctrina de perseverantiae munere fluit, uti docuit Augustinus sibi admodum constans in tota hac de gralia doctriua : attamen abhorret sensus Christianus a praedestinatione.

407. *Resp.* Λ praedestinatione, prout apud plcrosque jam inlelligitur, abhorret omnino sensus Christianus ; nam hæreticorum usus fecit, ut dc absoluto Dei decreto, quo quidam suppliciis, quidam bealitudini destinantur, sumina Dei potentia, nulla habita criminum vel virtutum ratione, accipiatur. Hoc dogma ex Catholica de perseverantia doctrina non fluit: quamvis enim speciale esse Dei munus hanc agnoscamus, non ideo tamen eam ex absoluto decreto pendere docemus; sed e contra Tridcntini Patres docent : « Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius deseratur. » * Ita docuerat jam Augustinus : « Deus cum hominem ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam justiliamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur. » * Ex orationibus Ecclesi® ut detur suis filiis perseverantia, merito argumentatus est eam esse magnum Dei munus ; pro ea tamen frustra oratio funderetur, si ex absoluto decreto penderet. Quod igitur inde derivavil argumentum, ut ostenderet eam e divina largitate procedere, probat conditione quæ penes nos est eam quodammodo niti : « Restat in his bonis, » inquit, « usque in finem perseverantia, quæ frustra quotidie a Domino petitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo , cujus orationes exaudit, operatur. » '

408. *Obj.* 4. Correptio omnis, conatusque nil valent, si perseveraturi sini ii tantummodo quibus illud donum Deus ex sua largitate concesserit.

409. *Resp.* Deus omnia summa sapientia , æquitale , justitia et bonitate statuit, ideoque perseveranti® donum , non temere, sed justissime sanclissimeque largitur. Correptiones igitur, conalusque omnes humani, juxta consilia divina inserviunt ul peccatores in viam justitiæ et salutis deducantur Deo misericorditer tangente eorum corda, iis tantum derelictis qui ejus gratia· reluctantur : « Nemo ergo dicat non esse corripiendum, qui exorbitat dc via justa : sed ei reditum et perseverantiam a Domino tantum esse poscendam : nemo prudens ct fidelis hoc dicat. Si enim secundum propositum vocatus est iste , procul dubio illi etiam quod corripitur, Deus cooperatur in bonum. Utrum autem sit sic vocatus, quoniam qui corripit nescit, faciat ipse

(1) De corrcpt. et gralia n. 30.
(t; fla legit ipse Calvinus in In.til. Ita legendum «•tendit Scipio MafTci 1st. Tool. I. «i»· p- rii. n. »·

(3) Sws. vi. de jualiT. C. ii.
{») !.. de Xal. el Greli», e. »«»'·
(B) I.Ib. de dono persev. e. »vit

cum charitate quod scii esso faciendum. ·· ·

Animadversiones.

AlO. Perseveranti» munus « suppliciter emereri potest, » precibus scilicet impetrari, el certo sperandum esi cx divina bonitate, idque tantum formidandum ne obicem superbia, incuria , vel alia culpa nostra ponamus. Nulla quidem vidulum opera illud merentur ; sed humilibus ct vigilantibus non denegatur. Dc eo postquam plura disseruerat Augustinus, dixit . « Salis dilucide ostenditur ct inchoandi et usque in finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari ; sed dari secundum ipsius secretissimam, camdemquc justissimam, sapientissimam , beneficentissimam voluntatem. ⁵

All. In eo valde elucet Dei misericordia , ct perseveranti» munus, quod electi ejus famuli c vita eripiantur eo tempore quando gratiæ libere obtemperando , justitiam consecuti sunt , quam, si diutius viverent, amittere facile possunt. Ideo sæpius adduxit Augustinus illud Sapienti» testimonium dc justo in ælatc juvenili decedente : « Placens Deo factus est dilectus, ct vivens inter peccatores translatus est. llaplus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius . . . placita enim erat Deo anima illius : propter hoc properavit educere illum dc medio iniquitatum. »s ▮ Videte, » inquit Augustinus, » a veritate quam sil alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vit», cum vilæ huic quando voluerit, ipse det finem ; quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem. » *

I) Aug. Lib.dccorrepi, el gratiae.ix.

(i) L. de dono peraer. c. xiii.

(j) Sap.iv. <o—ia.

1i; Aug. lib de dono perse». C. »vii

CAPUT XII.

DE BONORUM OPERUM MERITO.

412. Dona opera ea inlclliguntur quæ ab homine justo fiunt, ex gratiæ divin» motione , el per Christum, cujus justus vivum est membrum , Deo offeruntur. Quæ justificationem præcedunt illuti nomen haud obtinent, quum non possint vim et meritum habere,quatenus a peccatore fiunt Eorbesius, Anglicanis licet studens placitis, ea intclligil « quae per justitiam habitualem, i. e. in ipsa justificatione infusam, inhaerentem , ct permanentem officiuntur, atque sic speciali quadam ratione dicuntur bona opera. » ' Latiori lanium sensu ca dicuntur opora bona, quæ rationi sunt consona, ct sensui humano , vpiamvis omni carcanl virtute supernatural!.

413. Lulherus saepissime in bona opera invectus est, specie quidem humanam superbiam reprimendi, sed tanta verborum licentia qu» morum corrupte!» faveret : « Erga Deum , » inquit, « non operibus, sed nuda fide indigemus ; debemus enim cum solo Isaac venire, id est, in fide : servoset asinos, hoc est opera, deorsum dimittere oportet. Quanto sceleratiores, tanto citius Deus suam gratiam infundit. »· Audiatur Walchius, beatissimi patris sui (Lutheri nempe) vindicans sermones! «Objicis duriora quædam Lutheri de hac re effata, cujusmodi sint : doctrina) puritas arcte tenenda, vit» autem sanctitas non adeo rigide urgenda ; quanto sceleratior tanto grati» vicinior : nulla peccata possunt damnarc, nisi sola incredulitas : rei uxori» operam dare , tam cuique est

(S) In Consider, pacific, de juslif. l. i. c. iii

> Senn, de pise. Petri.

necessarium, quam edere, bibere, dormire. *Inveniri tales sententias beati viri haud negamus.* » Pergit allegare mores ejus probos, de quibus qui vult rectum ferre judicium,consulat res ejus gestas, nuperrime a J.V. Au lin fideliter enarratas.1 Addit Walchius : « Ilis de causis omnino decet, Lutheri sententias, quæ videntur duriores , per interpretationem mitigare. » *

414. Concilium Tridentinum Catholicum dogma hoc munivit canone : « Si quis dixerit hominis justificati bona opera ita esse dona Dei , ul non sint etiam bona ipsius justificati merita , aut ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam , el Jesu Christi meritum , cujus vivum membrum est , fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ , vitam æternam , et ipsius vilæ æternæ, si tamen in graliadiàcesscrit, consecutionem , atque etiam gloriæ augmentum; anathema sil. »'

Propositio.

Bona justorum opera quæ per gratiam Dei, el Jesu Christi meritum fiuut, vere mereniur vitam æternam.

415. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Christus dixit : « Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam : quoniam ipsorum est regnum coelorum. Beati estis cum maledixerint vobis, ct persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propier me : gaudete, ct exuitate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis. »4 Habet igitur mercedis rationem quod nobis promittitur regnum cœleste.

416. Datur etiam veluti in virtutis premium : « Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, ct dedistis mihi manducare. » '

417. Quæ Christi causa patimur, gloriam nobis operari dicuntur : « Id enim, quod in præsenli est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate ælernum gloriæ pondus operatur in nobis. · · *aiwili βiρiт* 4"?·'' »/xîr.

41B. Dc gloria , veluti corona jure debita, loquitur Apostolus : « Bonum certamen certavi, cursum consummavi , fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona juslitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sedet iis qui diligunt adventum ejus. » 7 Sicut vincentibus in palæstra vel stadio corona jure debebatur, sic jure vindicatur coelestis gloria, impleta scilicet conditione quam libere statuit Deus. Ideo dicit Bernardus : « Est quam Panlus cxpectat corona juslitiæ; sed justitiæ Dei, non suæ ; justum quippe est, ut reddat quod debet; debet autem quod pollicitus est. » * De Martyribus dicitur : « Ili sunt, qui venerunt dc tribulatione magna , et laverunt stolas suas , ct dealbaverunt eas in sanguine Agni. Ideo sunt ante thronum Dei. « * Quod igitur propter Christum passi sint, causa est gloriæ qua fruuntur.

419. Horiatur Christus famulos suos, ut virtutibus sedulo navent operam , merccde operum certo remunerandos: « Qui justus est, justificetur adhuc : el sanctus, sanctificetur adhuc. Ecce venio cito, el merces mea mccum est, reddere unicuique secundum opera sua. ··· Imo dicit eos jus habere et potestatem in lignum vitae, scilicet in ipsam vitam æternam : « Beati, qui lavaut stolas suas in sanguine Agni ; ut sil potestas

(I) Vie tic Manin Luther, Paris , 1830.
'ijlalrod. l. i. c. iii. S al-
ii Seu. fi. can. »«.
v. <0.
i «. si.

(β) II. Cor. ir. 17.
(7) 11. Tim. ir. 7.
(8) Cil. a Bullo Harm. Ap. c. iwi·. di·»· P««'·
§ H.
,·>) Apoc. rii. II. .10, IbiJ- ""· ·--

eorum in ligno vit®, « * « Huic testimonio, » inquit Rullus, « addi possunt omnin illa novi Testamenti loco, in quibus vitam rolcniam a Deo operibus nostris ex justitia dari clare asseritur, JThess. i. 7, Hcb.vi. 10. II. Tim. iv. 8. Hinc enim sic licet argumentari : Si merces vit® ætcrnæ operibus nostris ex justitia detur, ergo ex operibus nostris jus ad merccdem istam consequimur; (tale scilicet jus, quod in gratioso Dei per Christum foedere fundamentum suum unice habeat) sunt hæc *rut* rpir *τι* χαἰ Arri'tfTptf Cui mCTCCS ex justitia datur, ille jus ad mercedcm illam habeat neccsse est, el vice versa.»' Hiruni est qui hæc scripsit Catholicam de merito doctrinam alibi carpere.

420. *Probatur* 2 *ex Patribus.* S. Ignatius M. : « Sinite me ut bestiarum esca sim, per quam possim Deum adipisci.» — Ji' Sr lff-ri 6<tv irrroXiîr.

421. S. Justinus: « Edocti a prophetis pcenas el supplicia, ac bonas remunerationes pro meritis cujusquc actionum irrogari, verum id esse confirmamus. » W ἀγαΛαΓ *αμὐ^ΛΤ* Χατ' ἀξια» r«» «ραξιν» r«v. * « Quos quidem si dignos se per opera illius consilio ac voluntati exhibuerint, adepturos accepimus, ut cum eo degant, atque una regnent corruptionis et perpessionis expertes.» (I)

422. S. Irenæus, recitatis Pauli verbis de agone suo : « Bonus igitur agonista,ad incorruplelæ agonem adhortatur nos, uti coronemur, et pretiosam arbitremur coronam, videlicet quæ per agonem nobis acquiritur. » 6*

425. S. Cyprianus : « Justitia opus est, ut promereri quis possit Deum : præccptis ejus et monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra merccdem. n'

<21. s. Hilarius : « Regnum Dei vilæ nostra stipendiis quæramus. El hæc recte perfeclequo viventium merce» est, ut in novam cmlestcmque substantiam ex hac corruptibilis corporis materie transferantur. >»·

425. S. Ambrosius: « Nonne evidens est meritorum aut præmia, aut supplicia post mortem manere?»'

420. S. JoannesChrysostomus: «Quia in nostra voluntate totum post gratiam Dei relictum est, ideo ct peccantibus supplicia proposita sunt, ct bene viventibus præmia. » 10

427. S. Hieronymus : « Jam nostri laboris est pro diversitate virtutum diversa nobis præmia præpararc ■11

428. S. Augustinus : « Nullane sunl merita justorum ? Sunt plane, quia justi sunt ; sed ut justi fierent, merita non fuerunt. . . . Sicut merito peccati, tamquam stipendium, redditur mors, ita merito justiliæ, tamquam stipendium , vita aeterna. »

429. Hæc una Patrum omnium sententia a Concilio Arausicano 11. satis feliciter declarata est : ■ Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quæ non debetur, praecedit ut fiant.» *'

450. Ratio theologica favet : in Dei scilicet gloriam cedit ut virtutis præmia largiatur , suos famulos munerans, quos sua gratia ad agendum movit.

Objectiones.

451. *Obj.* I. Isaias, populi fidelis nomine, dicit : « Facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus menstruatæ omnes justiliæ nostra.» 11

452. *Resp.* Plorat Prophela plerorumque delicta sua ætate. Ipsa Roll-

(I) Ibid. 14. Vari» est lectio : codice» nonnulli presertim Alcxandrinu», habent : «< »xù»»»rir rir rr»A*r aürû». Griesbach communem lectionem prefer! : ·» rar oriXar àvr»v. Lachmann Vulgata.· assenlilur.

(i) Harmonia Apoilolica, dias, prior, c. ri. § n.

(») Ep. ad Hom. (») Apol. i. n. »·

(5) Ibid. n. 10. (6) !.. ir. c. Ixxii.

(7) L. dc Unit. Eccl. (8) C.v. in Mat.

(») L. i. de onic. c. xv.

(40) Hom. xxii. in Gen.

(It) L. ii. ad Jovinian.

· F.p. 103. ad Sixtum.

(15) C xviii. (I I) Isaia Ixiv. G.

gionls munia quæ justiliæ vocabantur ■U'npTf-ta colentium vitiis aæpius inquinabantur. Cæterum erant quiilAm Deo grati virtutum exercitio : « Occur risli lælanti ct facienti justitiam » 1 Calvinus, licet cl ipse hoc testimonio semel usus sit ad humanorum operum impurilalem designandam , in ipsum scribens, fassus est Vatem de justorum omnium operibus non loqui : quod et alii scriptores protesianlici agnoverunt, *

433 *Obj.* 2. Christus jubet : « Cum feceritis omnia quæ praecepta sunt vobis,dicite: Servi inutiles sumus. »3

434. *Hesp.* Id dicere oportet quia revera omnia Deo debemus , nec ullam illi bene agendo afferimus utilitatem. Placuit tamen illi coelestem nobis polliceri gloriam, ea conditione ut bona opera, gratiæ ejus adjutorio el motu, Mannis : quapropter dicturus est famulo fideli : « Euge serve bone et (Idclà, quia super pauca fuisti fidelis, super multa le constituam, intra in gaudium Domini tui. » *

435 *Obj.* 3. Apostolus ait : « Gratia autem Dei, vita æterna. »s Igitur bonis operibus non comparatur.

IM.Resp. verbis Augustini : « Vcrumlamcn quia ct ipsa vita æterna , quam tertum est bonis operibus debitam reddi, a tanto Apostolo gratia Dei dicitur, cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, sine ulla dubiblione confitendum est, ideo gratiam Titam aeternam vocari, quia his meritis reddilurquæ gratia contulit homini. » ·

437. *Obj* 4. S. Augustinus Deum alloquens dicit :« Prorsus gratis das, gratis salvas, qui nihil invenis unde salves, et mullum invenis unde damnes. »78

43R. *Resp* Nihil in homine sibi relicto invenit Deus unde eum salvet, sed plura suæ gratiæ dono; adeo ut homo, divina promissione innixus, possit cœlestem hæreditatem sibi vindicare: « Illo ergo modo, possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus : Redde quod promisisti, quia fecimus quod jussisti, cl hoc tu fecisti, quia laborantes juvisti. « "

459. *Obj.* 8 S Basilius ail : « Requies æterna non secundum operum debitum ac meritum retribuitur, sed juxta magnificentiam Dei his qui in ipsam speraverunt. ■ '

410 *Resp.* Qbvius est sensus, præmia longe superare merita ; tribuuntur scilicet pro summa Dei munificentia. Alias dicit : " Omnes qui viam Evangelicam incedimus, mercatoressumiis per opera mandatorum nobis possessionem coelestium comparantes.»10

441. *Obj.* 6. S. Gregorius M. : « Si opus virtutis exercuero, ad vitam, non ex meritis, sed ex venia, convalesco. » "

442. *Resp* Nulla nostra sunt merita, nisi data deliciorum venia , et tributa gratia. Cælenim : « quia in hac vita nobis est discretio operum , *erit in* illa procul dubio discretio dignitatum, ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. » *'

443. *Obj.* 7. Deo, vilæ æternæ largitori, et Christo Salvatori detrahitur, dum meritis nostris tribuitur vita æterna.

444. *Resp.* Nihil detrahimus Deo : agnoscimus enim nullo naluræ nostræ jure ad regna coelestia patere aditum, sed ex infinita ejus bonitate ; nihil de trahimus Christo : non enim *speramus* salutem , nisi ejus sanguine expiati

(l) luiir lii». 6.
!» Vide Barclay Apolog. prop. »ii. obj. ». S ⁑
(I)Loc.irii. 10. (4) Mal. xir. i».
(I) Horn, ri iJ. (β) L. de correpU ct grai c. ni·.

(7) Serm. clxii. ilia· ir. dererbu Apoiloli.
(8) Serm. clriii. alia· iri.de Verbi» ApMloli.c. ».
(0) In Pe. ciiv. (10) Oral, in initium Pro».
(II) L. ii. Moral, c. ii». (l»> L·'»· Moral, c. ilii.

Promissio cœlestis hærcdilatis Iribucn dæ liberc facta est; subsidia ail earn assequendam gratis donata ; adeo ut lotum salutis opus misericordiam el bonitatem divinam commendet. Conditiones divinitus præscriptas adimplendo , jus acquirimus, quod tamen in libera Dei promissione innititur. Pulciirc Chrysoslomus : « Illi juste puniuntur, hi coronantur per gratiam : etsi enim millia bona opera fecissent, gratiæ liberalitas est, quod ita pro minimis operibus tantum cœlum, tantum regnum detur in præmium. » ' Igitur hortatur nos Apostolus, ut bene agamus, retributionis spe : « Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hærcdilatis. » *

Animadversiones.

445. Gravis admodum csl inter Theologos controversia, utrum praedestinatio ad gloriam fiat ex mera Dei benignitate, vel ex operum bonorum prævisione. Constat autem apud omnes *prædeslinationem* admittendam, ælernum scilicet Dei decretum de gloria quibusdam danda. « An quisquam dicere audebit, » rogat Augustinus, « Deum non præscisse quibus esset daturus ut crederent, aul quos daturus esset Filio suo, ul ex eis non perderet quemquam?Quæ utique si praescivit, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præscivit. *Uœc est praedestinatio sanctorum* , nihil aliud : præscientia scilicet et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.»' Alias dicit : « In sua quæ falli mulariquenon potest præscientia, opera sua futura disponere , id omnino neque aliud quidquam est prædestinare. » * Constat etiam praedestinatos nonnisi fide ct bonorum operum exercitio vitam teterl nam reapse consequi ; nam uti animadvertit Hieronymus in Pauli testimonium : « Vasa misericordiae quæ praeparavit *(Deus)* in gloriam, quæ vocavit, etc. non salvat irrationabiliter, ct absque judicii veritate, sed causis praecedentibus.»8 Constat pariter gratiæ auxiliis opus esse ut actus salutares eliciantur, cl ea nullo nosiri merito nili. His certissimis agnitis principiis, quærunt Theologi, utrum Deus meritorum , gratiæ auxilio comparandorum, intuitu electos ad gloriam destinaverit : vel eos gratis ad gloriam elegerit, ideoque auxilia efilcacia, quibus salutis opera certo , libcrc tamen , perficiant, tribuerit. Molinistæ cl Congruistæplerique prædeslinationem niti meritorum præscientia censent : Augustinianenscs, Thomistæ, una cum Suarcsio, aliisque, putant prædeslinationem esse absolutum Dei decretum , quod omnem meritorum præscicnliam antecedit : hæc enim inde sequi, verbis Augustini, dicunt : « Quicumquc ab illa originali damnatione, ista divinæ gratiæ largitate , discreti sunt, non est dubium quod ct procuratur eis audiendum Evangelium, ct cum audiunt,credunt, et in fide, quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant, ct si quando exorbitant, correpti emendantur. › °

446. Ad nos quod allinet, nihil certi proferre valemus : Dei enim consilia mentis nostræ aciem effugiunt. Equidem gratuita? illi prædeslinalioni electorum plura Scripture, præserlim D. Pauli, testimonia favere videntur, quæ tamen pleraque dc vocatione ad fidem haud ægrc explicantur. Difficilius forsan quæ Augustinus protulit ad sensum Molinistarum reducuntur, quamvis, collatis inter se testimoniis,

(I) Id Mallh. hom. Inis.
(4) Coi. iii. ii -
(5) De dono persev. c. xiv. n. J6.
(·) Ibidem c. xvii. n. 41.
(&) Ep. ISO. ad Iledibiam q. 10.
(0) L. de correpi, ctgrat. c. viii.

cl præ ocnlis habilis quos impugnabat erroribus, vcrosimilis interpretatio Molio» placitis consona data sit Hæcquidem rationi magis congruunt, cl humanam libertatem , el Dei erga reprobos misericordiam magis exhibent ægrc enim inlelligilur quomodo eorum saluti consuluerit, si gratuito decreto electos ad gloriam destinaverit, ita ul nemo alius eam consequatur ‘ Cælerum tutius putamus ab his scrutandis abstinere, et absque nimia animi solicitudioe in ca incumbere opera quibus electio liat certa.

CAPUT XIII.

I'E UBERTATE AD MERENDI» NECESSARIA.

447. Liberum arbitrium ad meriti rationem requiri constanter docuit Ecclesia, quæ idcirco hunianæ voluntatis lihcriatem a fato, cui eam subjiciebant Stoici, et a principiorum duorum, boni scilicet et mali, dominatu, quem statuebat Manes , vindicavit. Lutherus servum vocabat arbitrium, illmlque a gratia moveri dicebat, ea ratione ut opus totum Dei foret. Calvinus idem tradidit. * Bajus necessitatem cum libertate componi posse censuil.s Jansenius docuit : « omnem omnino voluntatem , quantumcumque ad unum determinatam , nulla tali ne«ssitate quad ici lur necesseest ul velit, desinere esse liberum.* Hinc damnata est propositio ex libro qj»is desumpta : « Ad merendum vel demerendum in statu naturae lapsae non requiritur In homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. · ’ Quum homo delectationis terrenæ, vol eœlestis, majori vel minori pondere, necessario agatur, juxta Jansenium, ita tamen ul voluntas lubens agat, et in consensu sibi complaceat, quin alias fieri possit, en urgente delectatione, libertatem et meritum cum illa necessitate existere posse censuit. In eo autem Calvini plane adhæsil placitis, diversa ratione loquendi adhibita.

448. Presbyterian! docent humanem voluntatem naturali pollere libertate, el negant eam cogi, vel aliqua absoluta necessitate naiuræ ad bonum vol malum determinari. Eam naturali peccati servitute liberari sola Dei *gratia* addunt, qua fit ut libere velit el agat bonum. · Spiritum sanctum voluntatem ipsam in sanctis operari dicunt, quod, juxta Calvini mentem, videntur inlelligere, ita ul repugnandi potestas absit. Deo prédestinante ut velint.

Propositio.

Ad meritum, sicut et ad demeritum. requiritur, etiam in statu nature lapsæ, libertas a necessitate, nec sufficit libertas a coactione.

449. *Probatur* I. *ex Scripturis.* Moses Israelite legem servandam proponens, vilæ gaudia el benedictionem cieleslem illis pollicitus est, ea conditione ut

II) Presbylcriani non verentur dicere : III. « By lie decree of God , for the manifestation of his floty, some men and angels arc predestinated soto everlasting life, and others fore ordained l» everlasting death.

IV. These angels and men , thus predestinated red fore-ordained , are particularly and unchannibly designed ; and their number is so certain lad definite , that it cannot bo cither increased or diminished.

V. Those of mankind that are predestinated spin life, God, before the foundation of the world was laid , according to his eternal and immutable purpose , and the secret counsel and good pleasure *of* his will, hath chosen in Christ unto everlasting glory, out *of* his men· free grace and lore, without any foresight of faith or good works, *or* perseverance tn either of them. ·< any other thing in Iho creature as rumblwns. or causes, moving him thereunto ; and all to the praise of his glorious grace. » l'resbyl. Court *sion.* ch. iii. *Ij* Supra , p. tie.

(J) Prop. 30, r,a, i>7, ititer damnatu.

(1J L. vi. de gialia Christi Servatori», e. »1.

(S) Prop. iii.

(0) God · by Ina grace alone enable· him finely

legem servare eligerent : electio anleni fleri nequit, si quis necessitate ad unum determinatus fuerit. « Testes , « inquit, « invoco hodie coelum cl terram, quod proposuerim vobis vitam, et mortem , benedictionem cl maledictionem. Elige ergo vitam ut cl tu vivas, ct semen tuum. » * Hæc vana sunt si homo eligendi facultate carcal, ulpote decreto divino cl potestate determinatus.

450. Apud Ecclesiasticum dives dicitur « beatus .... qui potuit transgredi , et non est transgressus, facere mala, ct non fecit : ideo stabilita sunt bona illius in Domino. » · Mercedis igitur ratio est quod nulla necessitate determinatus bene egerit.

451. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Justinus monet ne ex Dei præscienlia rerum necessitas inferatur; hæc enim , fati instar, quod prorsus cum meriti ratione pugnat, rejicienda est : « Si enim fato decretum est hunc esse bonum , istum autem malum : neque hic laudandus, neque iste vituperandus » — ·î) ìι/χαρταί ru J'i rua üya&ir *lirai* και re» Jt φανλι», «rtr airUixrcr, •««««r *prpitTHr.* « Ac rursus nisi humanum genus facultatem habeat *libera animi inductione xfMifwu* 5 et fugiendi turpia, ct honesta sectandi, extra noxam est quidquid egerit » Hanc igitur electionem liberam ad meritum necessariam esse judicat, camque Mosis et Isaiæ testimoniis pergit ostendere : « Quod ergo res futuras dicimus prædiclas fuisse, non eo dicimus, quod fati necessitate fiant; sed cum Deus futuras omnium hominum actiones praevideat; cumque apud eum singulos homines pro merilis actionum remuneraturum, statutum sil ut a se etiam digna actionibus praemia repen-dantur; per Spiritum propheticum prodicit , semper ad animi attentionem ac recordationem vocans hominum genu% seque eorum curam gcrcre ac illis providere demonstrans. » *

452. S. Irenæus : « Gloria autem cl honor , inquit, omni operanti bonum. Dedit ergo Deus bonum, quemadmodum cl Apostolus testificatur in eadem epistola, cl qui operantur quidem illud, gloriam el honorem percipient.quoniam operati sunt bonum , quum possent non operari illud : hi autem qui illud non operantur, judicium justum non recipient Dei, quoniam non sunt operati bonum, cum possint operari illud. » »

453. Clemens Alexandrinus : · Sed nec laudes , nec vituperationes, nec honores, nec supplicia justa essent, si anima non habeat liberam potestatem.»·

454. S. Chrysoslomus : » Nonne manifestum est, sua quemque voluntate vel malitiam vel virtutem eligere? Nam nisi ita esset, ct naturae nostrae potestas insita esset, neque illos puniri, neque istos praemia virtutum accipere oportebat. Verum quia in nostra voluntate lotum post gratiam Dei relictum est, ideo cl peccantibus supplicia proposita sunt, cl bene operantibus retributiones. »7

455. S. Hilarius : « Quid honoris ac praemii bonitatis necessitas mereretur , cum malos non esse vis quædam nobis conserta non sineret ? Voluntati ergo permissa bonitas est, ul praemium sibi voluntas bonitatis acquireret. « *

450 S. Optatus Milevitanus ait: «Voluntas habet poenam, necessitas veniam. Homicida scelus potest facere, potest etiam non facere, et cætera hujusmodi , in quibus liberum habetur arbitrium. » '

457. S. Hieronymus : & Liberi arbitrii

(6) L. i. Slrom.
(7) Hom. xiii. in Gcn.
(8) In P». ii. n. 16.
(0) L.rii. adv. Parmenian. in ipso *fete* principio-

dûs condidit Deus, nee ad virtutes, nee advilia necessitate trahimur : alioquin ubi necessitas , nec damnatio , nee corona csl. » *

158. S. Augustinus , relatis mox laudatis Hieronymi verbis, dicit : « Quis non agnoscat ? quis non toto corde suscipiat? Quis aliter conditam humanam neget esso naturam? Sed in recte faciendo ideo nullum est vinculum necessitatis, quia est libertas charilatis.»' Alias docet, « neminem vituperatione süppliciove «lignum, qui aul id velit quod justitia velle non prohibet, aut id non faciat quod facere non potest. Nonne ista cantant ct in montibus pastores, ct in theatris poetæ, ct indocti incirculis, et docti in bibliothecis, et jnagistri in scholis, et antistites in sacratis locis, ct in orbe terrarum genus humanum? » 3 — « Animo rationali quæ est in homine dedit Deus liberum arbitrium : sic enim posset habere meritum, si voluntate , non necessitate , toni essemus. Cum ergo oporteat non necessitate, sed voluntate bonum esse, oportebat ul Deus animœ daret liberum arbitrium.)) 4 « Si necessitate id fecissent, nullo peccati vinculo tenerentur. »5

459. S. Bernardus : « Unde liberum arbitrium nominatur, quod liceat aversari in his pro arbitrio voluntatis, inde tomo ad promerendum polis, o6

460. Accedit ratio ct intimus omnium sensus: unusquisque enim sentit libertatem ab omni necessitatis vinculo ad meritum, el demeritum requiri, ct merita augeri quo liberius CunJ virtutis opera, demerita etiam pro majori libertatis exercitio.

Plfjectipnes.

461. *Obj.* 1. Augustinus dc Angelis dicit : « Quam porro magna sil laus adhærere Deo, ul ci vivat, inde sapiat , illo gaudeat, tantoque honosine morte, sine errore, sine molestia perfruatur, quis cogitare digne possit aul eloqui ?»' Ergo meritum in iis agnoscit, quin liberi sint a necessitate.

462. *Resp.* Affectus ille optimus per se laudandus est, quamvis carcal merito , quum , Deo viso, necessario oriatur. Felicem Angelorum conditionem celebrare voluit Augustinus, demeritis eoruni non agens.

4G3 *Obj* .2. Christi voluntas ad bonum determinata erat : « Ex hoc non amittit libertatem, neque rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tendit, el ita est actus sui dominus. ·>8 Ita ceusuii S. Thomas Aquinas.

464. *Resp.* Angelicus doctor se explicat : « Voluntas Christi, licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum Et ideo perlinet ad Christum eligere per liberum arbitrium. » 11 De morte subeunda liberum habebat arbitrium, quum Patris mandatum cum haberet consentientem. » Propterea me diligit Paler: quia ego pono animam meam, ul iterum sumam eam. Nemo *tollit eam* a me : sed *ego pono eam* a meipso, cl potestatem habeo ponendi eam : et potestatem habeo iterum sumendi eam. » '°

465. *Obj.* 5. D. Thoma Aquinate docente : « Laus el viluperium consequuntur actum voluntarium secundum pprfectam voluntarii rationem , qualis non invenitur in brutis. « " Ergo sufficit voluntarii perfecta ratio, quod scilicet « principium actus sit mtra cum aliqua cognitione linis. » ··

(1} L- ii. contra Jovin.
(J)Ldcntl. ct prat. c. lxv.
(SjL.deduabus animabus c. xi.
(I)L. contra Fortunat. Manich. disp- ' n· 1 ·
(5iL.dc rcra Beliff. c. xiv.
(tjSertn. lxxxi. in Cantica.

(7) L. xii. de civit. Ooi.
(s S. Tbom. in 5 Sent. Bitt. IJ. φ» unir i , Art i. ad j. (a; Sum. Jp. qu. t». art. I. «J J·
(toj Joan. x. 17.
I · l) D. Thom. i. 1. qu. 0. an ·ŏ 5.
(IS; Ibidem fiesp.

4β6. Resp. Ipso sc explicat : « Perfectam igitur cognitionem linis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam , prout scilicet apprehenso fine, aliquis potest, deliberans de line et de his quæ sunt ad Unem, moveri in linom, vel non moveri. » * — « Ex hoc contingit quod homo est dominus sui actus, quod habet deliberationem de suis actibus. Ex hoc enim quod ratio deliberans se habet ad opposita , voluntas in utrumque potest. »s

467. *Obj.* 4. Licet voluntas necessario sibi complaceat in bono vel malo, actus ejus elicitur qui bonus vel malus est, juxta rei dc qua agitur naturam ; proinde præmium vel pœnam meretur.

468. *Resp.* Ubicumque adest necessitas, tollitur actus dominium, ideoque omnis meriti vel culpæ ratio. Lubentia quæ a causa aliena producitur, non est actus voluntatis, quæ eam potius pali dicenda est; ideo recle dixit Augustinus : « Quaecumque ista est causa voluntatis , si non ei potest resisti, absque peccato ei ceditur. »3

469. *Obj.* u. Ad meritum vel demeritum sufficit libertas in causa. Ea vero habetur quoad peccata in Adæ voluntate , qua omnes constituti sumus rei : omne autem hominum meritum a Christi voluntate derivatum agnoscendum est.

470. *Resp.* Nulla est in causa libertas, si ipsa causa extra nostram potestatem posita sil. Equidem nihil potuimus in Ada, quum non exliterimus, ideoque nulla liberlalis specie in hujusmodi causa frui censeri possumus. Quod rei nascamur, non ex aliquo liberlalis exercitio oritur, sed ex naluræ quam ab Ada derivamus conditione, quæ est originis peccato obnoxia. Prælerea quæ a singulis patrantur non Ruunt necessario ex Adæ delicio, quod occasio potius quam causa idcirco habendum : ideo singuli vel cupiditatibus reluctantur, vel iis cedunt, pro suæ voluntatis arbitrio. Merito igitur Alexander VIII. damnavit propositionem hanc : « In statu naluræ lapsæ ad peccatum formale el demeritum sufllcil illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, el libertate Adami peccantis. » Ad meritum quod allinet, illud a Christo derivari fatemur, quatenus nonnisi ejus gratia possumus Deo accepti haberi ; sed actus virtutum nobis exercendi sunt, ut gloriæ ælcrnæ participes simus, et proinde libertas est necessaria. Quis autem nos in Christo libertate gavisos esso dicet?

Animadversiones.

471. Dc conditionibus ad meritum aliqua sunt dicenda. Præler arbitrii libertatem , de qua mox disceptavimus, exigitur omnino justitiæ status: nemo enim qui justus non est potest aliquid a Deo promereri. « Sicul palmes, » inquit Christus , « non polesl ferre fructum a semelipso, nisi manseril in vite : sic nec vos, nisi in me manseritis. » 45Ideo dicit Augustinus : « Nullane sunt meriia justorum ? Sunl plane, quia justi sunt. Sed ut jusli fierenl, meriia non fuerunt. »s Exigitur Insuper ut opera liant propter Deum , saltem ul ex animi intentione ad ejus gloriam referantur : utrum autem ex speciali charitatis affectu procedere debeant, non omnino constat. Videtur satis esse ut charilalc instructa anima ea faciat ul· Deo gratior evadat : nec enim culpandi sunt, vel cœlesti præmio indigni habendi , qui, Moysis el Davidis instar, in retributionem sibi divinitus dandam respiciunt.

472. Meritum *dc condigno* consuevit a docloribus Scholae vocari illud quod vere ac stricte meriti nomen habet : meritum *de. congruo* e contra illud nuncupa-

(I) D. Thom. I. s. qu. 6. art. S. ad 3. Resp.
(?) Ad secundum. (3) L. iii. de Lib. arb. c. xvii.
(4) Joan. xv. 4.
(5) Ep. cxciv. c. iii. n. 0.

tur quod cx quadam æquitale ct convenientia mcrcedem oblinet. Latiori hoc sensu fides cæleræqtic dispositiones jailificalionem merentur, cor scilicet contritum ct humiliatum Deus non despiciet. Ait igitur Augustinus ;« Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat : « Deus, propitius esto • mihi peccatori, » el descendit justificatus, merito fidelis humilitatis. »1*

475. Quum bonorum operum exercitio comparanda sil vita æterna, patet ea esse necessaria. Equidem animi voluntas grata et accepta habetur, deficiente occasione ea exercendi; sed omnino exigitur ut omnia Dei mandata, et munera Christiani hominis quisque amplectatur. Ideo Christus eam proposuit vitæ adipiscendae conditionem, ut quis mandata servaret «Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.»4* Injunxit etiam Apostolis ul fideles edocerent omnia quæ ipse illis mandaverat servanda : « docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis. b * Nemini. licet se colenti, «elomm aditum patere voluit, qui voluntatem Patris, quæ mandatis praecipue declaratur, implere négligerai : « Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum coelorum : sed qui bcitvoluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse intrabit in regnum coelorum. »»· Quod igitur Evangelium libertatem seftimferal, intelligendumest de immunilaica ritibus Mosaicis, et legibus effleris, Israelitis specialim datis , cl a peccati servitute, adoptione filiorum nobis Iribuia. Legem aulem sanctam nobis a Christo præscriptam servare fideliter , sub interitus aeterni perna, oportet. Ideo dicil Jacobus ; « Qui aulem perspexerit in legem perfectam libertatis, cl permanserit in ea. non auditor obliviosus factus , sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. · * Opportune animadvertit Bullus : « Hæc ulinam serio expendissent Reformatorum theologorum plerique, qui de discrimine legisct Evangelii multa scripserunt, quique (ul salse Grotius) in hac de justificatione controversia triumphant, quasi incognitam plurimis sæculis lucem e cœlo detulissent. » ·

474. *Supererogation^ opera* consueverunt a Theologis dici illa perfectiora virtutum exercitia qu:e commendata sunt, quin præccpta sini, vel quæ alia ratione praeceptorum limites excedunt. Sic vendere omnia propter Christum , eaque pauperibus elargiri, laudabile est, dicente Christo : « Si vi» perfectus esse, vade, vende quæ habes, ct da pauperibus, el habebis thesaurum in cœlo : el veni, sequere me. »7 Nec tamen a spe cœlestis regni excidit, qui divitiis rccle utitur, et pauperibus, pro suis opibus, subvenit. Castitas etiam integra, servato virgineo decore, ab Apostolo Paulo commendatur, quam tamen liberam relinquit, quum divinum desit praeceptum : ■ Volo enim omnes vos esse sicut meipsum : sed unusquisque proprium donum habet ex Deo : alius quidem sic, alius vero sic. Dico aulem non nuptis, et viduis : Bonum esi illis si sic permaneant, sicut el ego. »8 Eam vitæ conditionem perfectiorem agnoscunt jam Oxonienses. » 9

(I) Ep. cxciv. n. 0.
(IJUall lix. 17.
■J) Ibid, xixviii. 20.
(4) Ibid. vii. 2». (5) Jac. *i. tB.*
!·) Uiillns in Harm. Apoal. diss. poti. «. ilii. S '.tilxni Votum pro pace ad Art. 4.
(7J Mnll. xix. 21.

(9) » Actions of sclMnnial dispose ihe h«ri i" prayer . prayer lo Ihe love of God, and Ihe to»· «l God lo Ibe knowledge of him. And Ibis leervt end heavenly knowledge, ihu» aUaincd. seems allu ded lo in the expression (Rev. «»·) They sang a new song , which song nomen could learn, but the hundred and forty *and* four ihoiisand. More-

475. Altori nemo potest quidquam mereri strictiori sensu, quamvis justorum precibus sæpe tribuat Deus. ut peccatores ad pmnltenliam convertantur. Ea etiam est inter justos bonorum operum societas, qua se invicem adjuvent, sancto orationis et virtutum consortio inter se conjuncti.

47«. His quæ de merito bonorum operum disceptavimus quædam de præcipuis bonis operibus subjungere juvat. *Oratio, jejunium, et eleemosyna* præsertim nobis commendantur.

CAPUT XIV.

DE RONIS OPERIRI S SPECIALIBUS.

Sectio I. De Oratione.

477. *Oratio* recte delinitur a Basilio *boni cujusdani petitio, quæ a piis ad Deum effunditur. Mentalis* oratio ea est quæ mente concipitur quin vocum aliqua formula enuntietur: *vocalis* dicitur ea quæ vocibus exprimitur. Orandi munus nobis vehementer commendavit Christus: « Oportet semper orare, etnumquam deficere. » Quomodo huic satisfit ulchre explicat Augustinus: « In ipsa fide, spe et charitate continuato desiderio semper oramus. »8 Promissionibus amplissimis nos ad orandum impellit: «Petile, el dabitur vobis. » « Omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. n8 Monuit ul ab ostentatione caveremus,el secreto Patrem coelestem invocaremus, certo exaudiendi. Hypocritis damnatis, qui in vicorum angulis palam orabant ul pietatis sibi opinionem conciliarent, ait <« Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, ct clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito: el Pator tuus, qui videt in abscondito, reddet libi. »·

478. Formulam precum simplicem sed eximiam tradidit Christus, eos reprehendens qui inani verborum multitudine el elegantia, ethnicorum instar, gloriabantur: « Sic ergo vos orabitis: Paler noster, etc. »7

479. *Humilis, fervens, assidua* oportet ul sil oratio, ad felicem ejus effectum. Qui peccato addictus orat, nil sibi poterit polliceri, nisi auxilium quaerat divinum quo animus a peccato abstrahatur Qui justus est, omnia quæ sibi ad virtutis opera et ad salutem necessaria sunt, poterit impetrare;et alia quæcumque ad divinam gloriam referuntur, juxta supremæ providenti» ordinem. Bona autem hujus vitæhaud certo expectanda sunt, quum regnum Dei sit imprimis exquirendum, illud vero prout Deo visum fuerit, ct nobis futurum sil ad salutem utile. Quas pro aliis fundimus preces exaudiendas esse plerumque sperandum, nisi obex ab illis gratiæ divinæ objiciatur, prout sæpe contingit: ideo ad notavit Augustinus: « Exaudiuntur omnes sancti pro scipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis, quia non utcumque dictum est: « dabit, » sed « dabit vobis. » 8 Imo cl Apostolus Joannes monuit non certo audiendas preces quas pro gravissime delinquentibus offerimus: « Hæc est fiducia quam habemus ad eum: Quia quodeumque petierimus: secundum voluntatem ejus, audii nos. El scimus quia audii nos

which are divine and not earthly, that revelations are made: and it is worthy of consideration that those who speak of the intimate connesion of Christ with his church under the type of marriage are the Baptist, St. Paul, and St.John. As if it were lo the higher or virgin state of life that the mysteries signified by this figure were confided. » Oxford Tracts, Vol. iv. N. 80. p. 41. London, <833, 1838.

(I) Orat. in Julittnm. (4) Luc. xvlii. <.
(3) Epist. exxx. alias exxi. ad Probain.
(4) Maith vii. 7. (S) Ibid. xxi. ii.
(0) Ibid. vi. 6. (7) Ibid. v. 9.
(8) Serm. v. de verbis Domini.

quidquid petierimus : scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus abeo. Qui scit fratrem suum peccare, peccatum non ad mortem , petat, et dabitur ei vita peccanti non ad morlem. Est peccatum ad mortem : non pro illo dico ul roget quis. ▶ 1

480· Publica orationis formula in Deo colendo ab ipsis primordiis rei Christian® servata videtur : extant enim *liturgiœ* antiquissimae quarum substantia ad Aposlolicam aetatem haud temere refertur, uti ipsi adversarii fttentur. n * Praeter sacrificandi munus consueverunt sacerdotes cum fideli populo divinas canere laudes statis dici noclisque horis, Psalmis Davidicis hymnisque sacris, una cum Scripturae otriusque Testamenti lectionibus, MarijTumrebus gestis, et Patrum egregiis (criptis adhibitis, ut foveretur pietas.3 Hujus consuetudinis pulcherrimum monumentum in Oflicii recitatione quod *Breviariam* dicitur, ulpote ex tot libris reluti compendio facto,jussu, ut fcrlur, Grcgorii VII., videre est. Illud adhuc canunt solemniter *canonici,* sacerdotes scilicet cathedralibus cl aliis præcipuis ecclesiis addicti, et Religiosorum Ordinum viri mulieresrpie : pn· vatim autem recitant quotidie quotquot sacris ordinibus insigniti sunt. Hanc Ecclesiae Catholic» consuetudinem numquam intermissam admirantur Oxonienses, eamque apud suos restaurare student, heu inani conatu ! * De Lilurgia el Breviario fusius, loco opportuniori, dicere nobis in animo est.

431. Quakeri preces, quæ statis temporibus fiunt, rejiciunt, Spirilusdivini motum expectandum dicentes. ' Cæterum exemplo Apostolorum probatur consnetiido certis temporibus orandi : nam « hora diei tertia » * orantibus advenil Spiritus sanctus ; « Petrus el Joannes ascendebant in templum , ad horam orationis nonam, »7 et · ascendit Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam. » ' Judæorum hac in re exemplum secuti sunt Chrislifideles, prieserlim Ecclesiastici, qui septies in die laudes canebant Deo, ejusque implorabant opem. Recensitis horis tertia, sexta , el nona, subjungit Cyprianus : « Nobis, fratres dilectissimi, præler

(«Jl. Joan. v. <4.

|J)<Onthe whole, then, it appears that of Iketisling Liturgie», one, vix. that of St. Basil, 'in be (raced with tolerable certainty to the Orth century, and three others lo the middle of Uefifth; and that respecting these three a tralilwo prevailed, ascribing one of them to the Apostle of St. James, another to St. Mark , and lie third to St. Peter. » Orford Tracts , N OJ. VoL ii.

[J) Vide Euscb. l. vii. hist. Eccl. c. xxiv.

(I) « There is *so* much of excellence and beauty '» lbe services of the Breviary , that were it ililfully set before the Protestant by Boman *con-*lraiersialisls as the book of devotions received alheircommunion, it would undoubtedly raise 1 préjudice *in* their favour, *if he were ignorant t/lhe circumstances ofthe case,* and but ordiWily candid and unprejudiced. Gregory VII. did lol restore and harmonixe these olUcea ; which •rem to have existed more or less the same in *Heir* constituent parts , though not in order and '/•Irm, from Apostolic limes. Osford Tracts, *K. 73. Vol. iii. IKS*,185·. Qo.e Italicis litteris notavimus, ad suis blandiendum dicta videntur: nam plenior rei notifia ad majorem admirationem ingerendam nata est. Legatur, si cui lubeai, totos ille tractatus , et ipsum Breviarium, quod Anglien reddunt eruditi hi antiquitatis cultores, sub finem voluminis tertifc

(SJ « All true and acceptable worship to God is offered in the *inward* and *immediate* moving and drawing of his own Spirit, which is neither limited to places, times of persons ; for though we be to worship him always, in that wo are to fear before him, yet as to the outward jigmflealiun thereof in prayers, praises, or preach·w, we ought not to do it where and when wa will, but where and when we are moved thereunto by the secret inspirations of bis Spirit in uur heart· , which God heareih and acceplelh of, and *is* never wanting to move us thereunto, when nwdu , ›· which he himself is the alone proper *judge.* l XI. Prop. Barclay.

(·} Act. ii. IS.

Ibid. iii. *l. .1) mJ-* *

horas antiquitus observatas, orandi nunc ct spatia et sacramenta creverunt Nam et mane orandum est. ul Resurrectio Domini matutina oratione celebretur. . . . Recedente item sole, ac dic cessante, necessario rursus orandum est . .. Nulla sint horis nocturnis precum damna , nulla orationum pigra et ignava dispendia. » * Hieronymus de horis illis Canonicis orandi, ex publica Ecclesiæ consuetudine, loquitur. « Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque et vesperam nemo est qui nesciat . . . Noctibus bis torque surgendum. » * Eam agnoscunt probantque vehementer Oxonienses 5

182. Opportunum erit animadvertere publicas preces numquam permissas fuisse singulorum arbitrio, sed certa verborum formula, a qua non licuit recedere, contineri. Sapienlissima hac loge cl rerum divinarum dignitati et cultus decori consultum est, cl populo fideli pignus quoddam datum est, preces ejusmodi osse quibus absque aliquo animi scrupulo dicere possent, « Arnen. » Extat canon Concilii Milevhtani II. seu potius Carthaginensis, anno 418 habili : » Placuit etiam illud, ul preces, vel orationes , seu missæqu® probalte fuerint in Concilio, sive pr.e-lationes, sive commendationes, seu manus impositiones ab omnibus celebrentur. Nec alite omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ a prudeniioribus tractatae, vel comprobalæ in Synodo fuerint : ne forte aliquid contra fidem, vel per ignorantiam , vel per minus studium sit compositum. » * Nulla certa formula apud sectas plcrasquc servata, Religio irrisui est et probro, præconibus ineplias inier orandum effutientibus. 8 Anglicani eam quam a nobis mutuati sunt formulam , mutilatam licet

G De oratione Dominica.'2) Ep. ad Eustochiuin.
(J) · The Jewish observance of the third, sixth, and ninth hours for prayer was continued by the inspired founders of the Christian church." Tract. X. 73. Vol. iii. (4) Can. xii.

(6) Quakeri formulam omnem precum , ne exeepta oratione Dominica , ahjiciunt, noluntque preces etiam ex tempore fundi, nisi quatenus Spiritus aliquem impulerit. Hinc axpe conveniunt in silentio , coetusque solvitur , ne verbo quidem prolato: « yea , it may , and hath often fallen out among us, that divers meetings have past without one word.» Ila Barclaius in vindiciis Prop. XI. Aliquando sea Spiritu motos existimantes,toti contremiscunt, unde nomen illis datum. 1'rrestal verba ipsius exscribere : a When the mind sinks down , and waits for the appearance of life , and that the power of darkness in the soul, wrestles and works against it, then the good seed , as it ariselb, will be found to work as physic in the soul, especially if such a weak one be in the assembly ol divers others in whom the *life* is arisen in greater dominion ,and through the contrary workings of the power of darkness there will be found an inward striving in the soul as really in the mystery as ever Esau and Jacob strove in Kcbecca s womb. Aod from this inward travail , while the *Harkness* seeks to obscure the *light,* and the *light* breaks through the *darkness* , which it always will do , if the soul gives not its strength to the darkness, there will be such a painful travail found in the soul, that will even work npon the outward man , so that often times through the working thereof, the body will be greatly shaken, and many groans, and sighs, and tears, even as the pangs of a woman in travail, will lay hold upon it; yea, and this not only as lo one, but when the enemy , who when *the children oj God* assemble together is not wanting to be present, to see if he can let their comfort, hath prevailed in any measure in a whole meeting, and strongly workelh against it by spreading and propagating his dark power , and by drawing out the mini of such as are met from the life in them , as they come to be sensible of this power of Isis that works against them , and to wrestle with it by the *armour of light*, sometimes the power of God will break forth into a whole meeting, and there will be such an inward travail, while each is seeking to overcome the evil in themselves, that by thesltong contrary workings of these opposite powers , like the going of two contrary tides, every individual will be strongly exercised as in a day of battle, and thereby trembling and a motion of body will beupon most, if not upon all, which, as the power of truth prevails will from pangs and groans end with a *sweet sound of thanksgiving and praise.* And from this the name of *Quakers* , i.e. *Trembltts* was first reproachfully cast upon us; which though it be none of our choosing, yet in this respect we are not ashamed of it, but have rather reason to rejoice. . . and this power would some

etnwtatam, magni faciunt. · Dolcndum In nonnullis Germaniæ provinciis . et iliis etiam in regionibus , ex innovandi studio plurcs inducias esse mutationes cum cultus dignitatis dispendio ; quod ne apud nos contingat invigilandum omnino est, et singulorum arbitrium coercendum, ne preces rilusve inducantur novi, ab Ecclesia; universalis consuetudine et legibus alieni.

Sectio II. Dc jejunio.

483. *Jejunium* merito inter bona opera recensetur, quippe quod Christus Dominus exemplo verboque probavit, promissa rite jejunanti mercede. Jejunii nomine abstinentia a carnibus, et a cibis aliis extra unicam refectionem, inlclligilur. Abstinentia vero servari consuevit feria sexta singulis hebdomadibus per annum , in Christi crucifixi honorem , quin refectionum diminualurnumerus;' plerisque etiam in locis sabbato.

184. Tatianistæ, Encralitæ, Manithæi, Priscillianistæ, aliique primis Ecclesiæ sæculis, carnium usum omnino damnabant, cas a malo principio creatas censentes. Monlanistæ jejunia ilia præter ea quæ praecipiebat Ecclesia, servabant. Eustathius et Aerius, sicut et Jovinianus, ecclesiastica spernebant jejunia. Waldenses, Lulherus, Calvinus, ct plerique novatores legem jejunandi impugnarunt. Secta Anglicans dies quosdam in quibus jejunandum foret, in suo kalendario servavit, plerisqne eos prorsus negligenlibus. Novissime vero Oxonienses jejunii uiilitatem alte prædicnrunt. * Olim abstinentia a carnibus legis civilis sanctione muniebatur sub Eduardo VI.

Propoiitio.

Jejunium bonum opus est, cœlestl munerandum mercede, et ideo rite ab Ecclesia praecipitur.

485. *Probatur* I. *ex Scripturit.* Jona minante Ninive excidium, « crediderunt viri Ninivitæ in Deum : et prædicaverunt jejunium. . . . Et clamavit, et dixit in Ninive ex oro regis el principum ejus, dicens : Homines, et jumenta , et boves. et pecora non gustent quidquam ; nec pascantur, el aquam non bibant. . . . Et vidit Deus opera eorum , quia conversi sunt de via sua mala : el miserius est Deus super malitiam , quam locutus fueral ut faceret eis, el non fecit. »4 Illa abstinentia jejuniumque adeo strictum, ex vehementi dolore profectum, Deo fuit gratum, cumque placavit. Præceptum a rege latum ut Ninivitae jejunarent, orat procul dubio Deo maxime prohalum, quum obedienlibus se ostenderit propilium. Al verojejunium ab Ecclesia injunctum eumdem, inter cæteros, habel finem, ul peccalor, se humiliando cl puniendo , Deum reddat sibi propitium. Ergo gratissima Deo esi lex qua praecipitur.

480. In libro *Tobiæ* commendatur *jejunium* cum oratione conjunctum *ci* Bona esi oratio cum jejunio. >·' Equidem ea etiam ulilitgs ab Ecclesia expetitur, ut jejunantes, a sensuum voluptate aliquatenus abstracti, facilius ad

Wmij Ijo reach to and wonderfully work even in *little* children, to the admiration and astonish-Malof many. » Barclay, Prop. xi. Of Worship. |. viii.

(l) *Hinc assignant rationem* Oxonienses eur Breviarium Anglice reddiderint : · Another reason bribe (electione which are to follow , lie» in the 'irwmilance, that our own daily service i» conftiMdly formed upon the Breviary. » Tract. X' 76.

(1)< Moil Christiana who really loved their Ss-'»w, (unies» prevented by the habit» of early ■deutron.) would probably see something appropriate and affectionate in the selection of lb· Friday for a weekly commemoration of their S·· viour'e sufferings , and of humiliation for their own sins that caused them. · *Osfonl* Tr»et». N· 18, Vol. I. — *Thoughts on Iha* M· *System of failing.*

(3) « *The* only question open tom i», — not whether fasting bo in *itself benetieial, this he·* been determined for os *by Rod* himself, but – whether certain regulations concerning it tend to promoto or to diminish its clOcacr. · Ibidem.

' l) Jon® *iii.* 3. *(0J Tobi· «ii·* ■

Deum animo evehantur, el in coelestium contemplatione quiescant.1

487. Joel propheta, populum ad poenitentiam Dei nomine vocans, jejunium inter indicia animi dolentis recenset : «Convenimini ad me in toto corde vestro , in jejunio, el in fletu, ct in planctu. » * Illud igitur injungens Ecclesia, Dei imitatur exemplum, imo ct ejus praeceptum promulgat.

488. Chrislus Dominus qua ratione jejunandum sil docet, cl merccdem a Patre dandam pollicetur : « Tu autem, cum jejunas, unge caput tuum , cl laciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri luo, qui est in abscondito, ct Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet libi. » ! Suos discipulos jejunaturos, postquam ipse se illis subduxisset, ad coelos ascendendo , praedixit : « Venient autem dies cum auferetur ab cis sponsus : el tunc jejunabunt. » * Ecclesia igitur optimo jure id praecipit faciendum quod Sponsus coelestis probavit promissa merccde, et quod faciendum praedixit. s Id jam agnoscunt Oxonienses.

489. Exempla Mosis, Eliæ, Danielis, Joannis Baptislæ, Pauli, et aliorum Apostolorum, qui jejunia sancte servarunt, ul nihil dicamus de Christo Domino, quadraginta dies jejunante, piclalis hoc opus vehementer commendant.6

490. *Probatur i. ex Patribus.* Theopliilus Alexandrinus clam violantes jejunium Quadragesimalc gravis criminis arguit : « Nescientes quod etiamsi conscientiam hominum fugiant, cl clausis parietibus vescantur carnibus diebus Quadragesimae, corripiat hujuscemodi Dominus, et dicat : « Iniquitates magnas faciunt isti, ut recedant a sanclis meis. » 7

401. S. Ambrosius ait : « Non leve peccatum est fidelibus indictam Quadragesimam a Domino violare, ct jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere. »8

492. S. Basilius dicit : « Omnes aqualiter el praeceptum audiunt, el cum gaudio suscipiunt. Angeli sunl, qui per singulas Ecclesias jejunantes describunt. Vide non propter parvam eduliorum voluptatem damnum incurras, ut ne ab Angelo in numerum adseribaris, et te ipsum criminis desertoris reum ab exercitus lustratore statuas. » °

493. S. Leo M. docet : « Pium est agere non indicium ; impium est negligere praedicatum. » '°

494. S. Chrysoslomus : « Consuetudo res est tam facilis et expedita, ut adveniente jejunio, etsi millies quis extiortelur, et infinite cruciet, el cogat vinum delibare, vel aliud jejunii lege non concessum gustare ; omnia quis mallet pali, quam prohibitum tangere nutrimentum. » "

fl) « The great purpose in connexion with which it is chiefly mentioned in Holy Scripturo is prayer. A religious repose and a thoughtful contemplation would be a second advantage of complying in this respect with the instructions of our Church. » Oxford Tracts, N· 18.

(i) Joel ii.lî.

(Sj Mat. vi. <7. « Our Lord and Saviour, > soys Hooker, o would nol teach the manner of doing, much less propose a reward for doing that which were not both holy and acceptable in God's sight. · Eccl.Pol.b. v.Si».

Ĩ Mattli. is. IS.

(B) · lie hade his disciples to fast. Consider his implied precept, which is an express command to those who obey the law of liberty. « When » thou fastsl, anoint thy head and wash thy face, » that thou appear not unto men to fast. » Matt, vi. <7, 18. Oxford Tracts, N it. Vol. 1. Mortification of lhe flesh, a Scripture duty.

(6} a If we take the example of lhe holy men ol Scripture as our guide , certain buddy privation and chastisement are a very essential duty of all who wish to serve God , and prepare themselves for bis presence, b Ibidem.

(7) Episl. iii. Paschali.

(8! Serm. xxv.

(9) Orat. ii. de Jejunio.

(10) Serm. iii. de jojunio decimi menais.

(1lJ llom.vi. ad pop. Antioch.

I|>:» *Probatur* 3. *ex constanti Ecclesùr mu.* Jejunia servari consuevisse ab anilissimis temporibus testantur plurima vetera monumenta. De iis veluti ubique servatis locutum est Concilium Ganpense sæculo quarto : « Si quis eurum qui in proposito sunl continents pne-Itr necessitatem corporalem , el superbiens, jejunia communia lotius Ecclesia; putaverit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicans rationem; anathema sil. » * Res jam in confesso est ipud adversarios eruditiores. *

496. Ratio favet. Sicul cibo potuque nimio plerumque pcccntur , cl accenditor libido, æquum est ut abstinentia eljejunio expietur quodammodo culpa, tlfomes cupiditatibus tollatur.

Objectiones solvuntur.

W.Obj. I.Deus per prophetam signi Seat se peccatorum emendationem præ jejunio velle : « Quare jejunavimus, et non aspexisti : humiliavimus animas nostras, el nescisti ? »s Ita de suis jejuniis nullo fruclu peractis queruntur Judæi, quibus propheta nomine Dei respondet ; « Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis. n *

198. *Resp.* Utique peccatorum derelictio est jejunio anteferenda, sed et illa hoc juvatur, uti Ninivitarum ostenditur Bemplo. Non ipsum jejunium culpat Dens per prophetam, sed ea quibus violabatur : « Ecce, » inquit. · ad lites el contentiones jejunalis, et percutitis pugno impie · ' « Non igitur, n bene Animadvertit 8. Hieronymus, «jejuniom reprobavit, sed quale vellet ostendit : neque enim ventris esuries acceptu est Deo, quam lites el rapina el linnria destruunt... Sanctificate jejunium,etc..., ul monstraretur jejunium sanctificari Cæleris operibus, el sanclifiralum jejunium curationi proficere peccatorum.»· Recte animadvertunt Oxonienses culpas nonnullorum qui jejunant non tollere jejunii utilitates.1

199. *Obj. 2.* Christus jussit ul qu® nobis apponuntur libere comedamus : « manducate quæ apponuntur vobis. » · Animadvertit Chrysoslomus : « Cum misit eos. non dixit, ■ Jejunate, « sed « Manducate quod apponitur vobis. »9

500. *Resp.* Hæc dicta sunt dum mitterentur septuaginta duo discipuli, quibus regnum ejus annuntiantibus jussit Christus, ut quæ illis darentur in victum libere acciperem. Eo line dicta videntur ne dubitarent ea gratis accipere, vel circumcursarent domos, ad epulas exquirendas : « fn eadem autem domo manete, edentes cl bibentes qua? apud illos sunt : dignus est enim operarius merccde sua. Nolite transire de domo

II| Can. xix.

'II · Regular and elated Fasts formed a part of the discipline by which , during almost the whole Kriod since the Christian Church has been foun-W, all her real sons', in every climate , nation tad language , have ^ubdued the flesh to the spi-rt, and brought both body and mind into a wil-tag obedience to Ihe Law of God. They thought H'i Discipline necessary as an expression and «Uniment of repentance , as a memorial of their *Strioar,* to a refrain their souls and keep them fat, » to teach them to « trust in Ihe Lord , · and MI communion with him To thio system our Wn Church during all her happier times adhered. Be nine of this remedy for sin has come to us hid by the experience, and scaled by the blood ·‹ Martyrs; who having learned thus to endure hardships, like good soldiers of Christ, at lost resisted to the blood, striving against sin. Shall we, untried, pronounce that to lie needless for ourselves, which the glorious Company ol Ihe Apostles, the floodly Fellowship of Prophets, *the* noble army of Martyrs, the Holy Church thruug houl the world, found heedful Oxford Tracts. N· IS. Vol. I.

(S) Isaiir lviii. *t.* Ibidem, v. S. (3) Ibidem. ». I.
(6' L n. contra Jovmianum.

(>) « Men may · fast for strife and to smile With the fist of wickedness , » as they may alao · for pretence make long prayers, » yet men will not, in general, submit to incon»«lienee and priva lion , except for a real and substantial object · Ihe world has easier path» for its followers. · Trael. IS.

(») Luc. i. a. {») Hom. xlvi. m Maith.

in domum· » · Cæterum non censendus est Christus voluisse ut cibos lego Mosaic# votitos comederent, si forte aliqua apponerentur : legem enim ipso constanter servavit. Igilur intolligendus csl de cibis licitis : nihil proinde contra legem de jejunio eo loci continetur. Chrysoslomus autem suam mentem sic explicat: « Hæc porro dico, non quod jejunium vituperem : absit, mullum quippe laudo; sed angor cum video vos, aliis neglectis,putare illud esse ad salutem satis, cum tamen in choro virtutum ultimum teneat locum. H:c quippe maximæ sunt, charitas , æquilas, eleemosyna , quæ etiam virginitatem superant. »

501. *Obj.* 3. Christus dixit : « Non quod intrat in os, coinquinat hominem. » '

502. *Resp.* Homo non inquinatur cibo quo vescitur, sed prava voluntate qua legem violat. Ha enim Adam , violato mandato, reus factus est, el qui cibos manducavit vetitos, lege Mosaica vigente, peccavit, sicut et qui sese nimio potu vel cibo ingurgitant nunc peccant. Christus autem objecto loco negavit quemquam inquinari, eo quod manibus illotis manducet : « non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem. » ' Agebatur scilicet de consuetudine lavandi manus ante mensam, quam a discipulis neglectam querebantur Pharisæi.

503. *Obj.* 4. Apostolus plenam tribuit facultatem cibos quoscumque absque ulla conscienti® solicitudinc manducandi : e Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. » *

504. *Resp.* Voluit Apostolus fidelibus eximere scrupulum de carnibus comedendis quæ in macello erant venales, vel quæ in conviviis apponebantur. Quum sæpius victimarum carnes venderentur , sacerdotibus lucrum inde quaerentibus , fidelium conscientia angebatur , ne forsan carnes idolis fuissent oblatæ : sed hunc spernendum scrupulum docuit Apostolus, libereque emendas ct manducandas cames, nisi constiterit eas idolis fuisse immolatas.' Ideo subjunxit : « Si quis vocat vos infidelium , cl vultis ire : omne, quod vobis apponitur , manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit : Hoc immolatum est idolis : nolite manducare propter illum, qui indicavit, el propter conscientiam. »0 Profecto jusserunt Apostoli ul ab idolothytis abstineretur : ferlzert··

7 quod præceplum necessario observandum erat.8 Pari igilur ratione jejunandi præceptum , semel latum ab Ecclesiæ Præsulibus, servandum est.

505. *Obj.* 4. Omnem de ciborum genere vel copia solicitudinem rejicit Apostolus : « Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus , abundabimus; neque si non manducaverimus T deficiemus. » '

506. *Resp.* Apud Corinthios Tqui plcrique ethnici fuerant, de idolothytis quæslio orta fuerat, quam eo loci solvit Apostolus ratione illis accommodata nec enim in iisdem versabantur Circum-

(«) Lue. x. T.
(Î) MaU. xv. ii.
(S) Ibidem, 0.
(4) 1. Cor. x. S3.
(5) Ita explicat ipse Slacknighi :<i With respect to the questione whether the meats sacrificed to idols, which were sold in the markets , might be eaten by Christians; and whether they might eat of these meals in the houses of the heathens, when set before them as a common, not as a religious mea!, — he desired the Corinthians toealvhift ver was sold in the shambles , without inquiring whether it had been sacrificed to idols or not— and if a heathen invited them to his house , and they were inclined to go, they were to eat whatever «·» set before them, asking no questions for conscience sake. » View and Illustration, I. Cor. i.
(0) Ibid. v. 37.
(7) Act. xv. SO. (8) Ibidem 48.
(0) t.Cor. viii. 8.

Manliis in quibus Antiocheni : Judæi enim magno numero Antiochi® morabantur. Quod igilur latum est præccpturn in Concilio Hierosolymitano dc abstinentia ab idolothytis, Antiochenos imprimis respiciebat, el alios simili in rerum conditione, ut Judæorum cum Gentibus in Ecclesia consortium facilius foret. Non ita urgendum orat, deficiente pari ratione : ideo Apostolus Corinthiis reliquit libertatem, dummodo nec in templo carnes victimarum comederent: nam participes cultus merito haberentur; nec privatis in domibus , si offensio infirmis inde nasceretur. Cæterum animalium carnes nihil nobis conferre vel auferre merito dixit : nec enim ipsæ nos commendant Deo, nec augent vel minuunt justitiam nostram. Jejunium tero cx studio poenitentiae vel contem piationis coelestium rerum gratum esse Deo probant innumera testimonia Scripturarum et exempla. Id insuper animadvertenduminterpretes protestanticos censere verba illa objectionem adversariorum continere : « Hoc dicit vel in persona Corinthiorum, vel pseudojpostolorum hoc praetexentium, cultum Dei in cibis non esse positum. » *

507. *Obj.* 6. Apostolus praedixit legem aliquando ferendam qua carnes vetarentur, eamque ad daemonem auctorem retulit: « Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris , ct doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam , prohibentium nubere, abstinere a cibis , quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, cl nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. »'

508. *Resp.* Loculus est Apostolus de iis qui velarent carnes tamquam a malo principio creatas,'quod innuit, eorum doctrinas daemoniacas appellans, et docens cibos a Deo creatos, et omnem creaturam Dei bonam esse. « Marcionem designat et Tatianum » (.ita Hieronymus Joviniano olim respondit) « el cæteros haereticos, qui abstinentiam indicunt perpetuam, ad destruenda, el contemnenda, el abominanda opera Creatoris »' Augustinus etiam Apostoli verba sic explicat : « Flos enim proprie designat, qui non proplerca temperant a cibis talibus , ut aut concupiscentiam suam refræuent, aut infirmitati alterius parcant, sed quia ipsas carnes immundas putant, cl carum Creatorem Deum esse negant. >‹1 Theodorelus discrimen inter eorum placita ac Ecclesiœ legem feliciter explicat : « Ab esu carnium et ab aliis ejusmodi abstinentiam, non similiter ac haeretici amplectitur Ecclesia. Illi enim ab iis tamquam abominandis abstinendum esse censent : Ecclesia autem nihil horum decernit. »5

509 *Obj.* 7 Apostolus monet ut a superstitioso ciborum delectu, qui Judaismum sapit, caveamus : « Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu............ Si ergo mortui estis cum Christo ab dementis hujus mundi : quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neqpe contrectaveritis: quæ sunt omnia in interitum ipso usu,secundum præcepia, el doctrinas hominum :quæ sunl rationem quidem habentia šapientia in superstitione et humilitate, et non ad par-

fit Critici sacri a Mallhœo Polo. Binon field ait : ‹ The best commentators arc of opinion that this '· spoken in the person of tho Corinthians , and 'Plains the other plea fond that derived *a rerum* «Hero,) by which they justified their eating idol' meals. · In loo. Muekni^hl consentit.

(«) I. Tim. iv. t.

(J) !.. II. adr. Jo.in.

U) Lib. contra iJimanlum Manich. c. ....

JS) In cpii. divin decret, c. de atetin.

ccndum corpori, non in honore aliquo *ad* saturitatem carnis. » ·

510. Λi.ψ. Tertulliano interpreto, Apostolus « laxat eos qui ex visionibus angelicis, quasi de angelica superstitione docebant, certis cibis abstinendum esse. » 9 De iis qui Judaicos ritus Christiana? fidei adjungebant, vel qui vanis Ethnicorum figmentis tidem cultumque vitiabant, necessario juxta verborum vim intelligendus est. Simonis magi sedatores , et cæteri Gnostic! iis notati sunt. Longe ab iis differt Ecclesia , quæ nullum damnat cibum , nec corpus spernit tamquam a malo principio conditum ,scd c contra illud veluti templum Spiritus sancti honorat; ca tantum commendans jejunia, quæ illud animæsubjcctum teneant, et prælerilos emendent excessus. Profecto Apostolus ipse Dei ministrum se exhibere studuit « in vigiliis, in jejuniis, in castitate, »3 et corpus ne insolesceret afflictavit : « Castigo , » inquit, « corpus meum , cl in servitutem redigo : ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.»1

511. *Obj.* 8. Tertullianus, Montani assecla factus, jejunia contra Ecclesiam vindicavit , solutis argumentis quæ contra ea ex Isaia et Mallhæo desume bant Catholici. Ergo antiqua illa ælate Catholici ea tradebant quæ cum reformatorum hodiernorum placitis conveniunt.

512. Jtesp. Liquet jejunia a Catholicis et a Montanistis fuisse servata, co tamen discrimine quod hi summam severitatem affectarent, cibis crudis ct aridis, xerophagiis scilicet, vescentes, et nova suo arbitrio injungentes jejunia; illi vero veteri more ab Apostolis tradito inhaererent. Equidem jejunia cum laude commemorantur in lierai® scriptis aliisque documentis Apostolic® ætalis.

SIS. *Obj.* (» Eustathius a Gangrenai synodo damnatus est eo quod carnibus nollet vesci ; quod tamen nulla animi contumacia contigit.

514. *Resp.* Ille cum suis asseclis nuptias el carnium usum prorsus damnabant, merito idcirco damnati; noscebantur insuper « Jejunia quæ in Ecclesiis sunt constituta, comedendo contemnere. » Hæc ex Concilii actis habentur.

515. *Obj.* 10. Alcibiades jejunando, dum in carcere cum aliis fidelibus martyrium subituris delineretur, illis offensionem præbuit, referente Eusebio Cæsareensi 3

516. *Resp.* Alcibiades a carnibus prorsus se abstinebat, quæ severior vivendi ratio suspicionem principiorum Manicheismo affinium aliquando ingerebat. Oh alias plures rationes rigor ille polecat improbari.

517. *Obj.* 11. Judaismum sapii jejunandi consuetudo, præseriim servato ciborum delectu.

518. *Resp.* Omnino a Mosaico ciborum discrimine differt lex jejunii : quorumdam enim animantium carnes veluti immunda? omnino prohibit® sunt, quum apud nos nihil sit immundum , quamvis statis diebus ab aliquibus abstineamus in pœnitenlis animi indicium. Jejunium quidem in dic expiationis servandum præceplum est, pt jejunandi mos viguit apud Judæos,

(I) Coloss. ii. lC.'.(2i L. V. contra Marcion. c. xix. (5j II. Cor. vi. n. · These were voluntary fasts ; St. 1'aul had just spoken of *involuntary* privation, a in hunger and thirst, *u* On. c. vi. 6, even Calvin says, ‹l St. Paul doth not mean hunger which arose from want, but the voluntary exercise of abstinence, i· So Whitby paraphrases v. 4, 5 , * constantly enduring all sorts of sufferings , and exercising all kinds of self-denial for the Gospel's sake. > Oxford Tracts N. 18 , Note.

(4) 1. Cor. ix. 57. n Weigh well the following text, which 1 am persuaded many men would denJ to be St. Paul's writing , had not a gracious Providence preserved tous the epistle containing it • 1 keep under my body, and bring it into subjection ·, lest that by any means when I have preached to others, myself be a cast away, e Oxford Tracts,N- 21. (δ) Hist. Eccl. l. v. c. iii.

sed non pertinuit nd ritus qui abrogandi erant, adveniente Christo, quum iis niteretur rationibus quæ omni Dei cultorum conditioni conveniunt. Id agnoscunt Oxonicnses, qui Mosis , Elia· et Danielis exemplis laudatis, objectioni, ea ad veterem pertinuisse legem, respondent, jejunium cum iis connecti actibus qui semper homines obligant.1 S Leo in rem ait : « Jejuniorum vero utilitatem Novi Testamenti gratia non removit, et continentiam corpori atque animæ semper profuturam pia observatione suscepit.·'

519. *Obj.* 12. Quæcumque dicatur utililasjcjunioruin sponte susceptorum, perperam injungitur ut quis statis diebus jejunet, a certis abstinendo cibis, et unica refectione utens : hæc enim superstitionem redolent.

520. *Resp.* Quum jejunii utilitas ratione probetur, ct Scripturarum auctoritate, jure optimo injungitur ab Ecclesia, cujus est suis legibus ea curare servanda quæ nobis ad salutem prosint Nulla aulem superstitionis umbra in abstinentia a carnibus reperilur , quum eas bonas esse profiteamur , easque ægrolanlibus, etiam diebus esurialibus, concedamus. Diminutus refectionum numerus ad carnem domandam admodum utilis noscitur. Pulchre ait S. Leo M. : « Quamvis autem unicuique nostrum liberum sit voluntariis castigationibus proprium corpus allicere, et nunc moderatius, nunc vero districtius repugnantes spiritui carnales concupiscentias edomare : quibus tamen diebus ab omnibus oportet pariter celebrari generale jejunium ; et tunc tsl eflicacior sancliorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesias unus animus et unus esi sensus. · '

521. *Obj.* 15. Sæpius esurialibus epulis magis fovetur caro, et vini et aho rum liquorum potu, qui nulla lege vetatur, libido accenditur, cx jejunandi necessitate occasione excessus derivata. Praestaret igitur injungere ut quisque sese abstineret a gratioribus cibis, et a potu, quam legem ferre jejunandi.

522. *Resp.* Esuriales cibi plerisque minus grati sunt,el minorem præbent cupiditatibus fomitem : leges autem quæ plerumque contingunt respiciunt. Ex antiqua disciplina vino uti in diebus jejunii non licuit. Quod si recenliorum temporum cunsueludo rigorem illum emolliverit, omnis potatio nimia, quæ quolibet tempore est vetita, a jejunandi lege vehementer abhorret. Si quis ex jejunio occasionem ejus sumpserit, gravissimi criminis reus est : nec ideo tamen sanctissima disciplina ob quorumdam excessus prorsus deserenda erit. Commendat quidem Ecclesia omnibus ul leges jejunandi districtius servent, et sibi subtrahant quidquid ad indulgentiam exquisitum videatur. Quod si præciperel a gratioribus abstinere cibis, laqueum *injicere!* timoratis : cæteris vagam hujusmodi prohibitionem nihili facientibus.

Jnimadvenionu.

525. Praecipuum quod viget in Ecclesia Catholica jejunium Quadragesimalc est, quod ab Apostolorum temporibus derivatum merito creditur. ◊ Nos, ▮ inquit Hieronymus, · unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus. »1 Fuse dc jejunio Quadragesimali agit Devercgius, *dem*-

II) *In* the above passuges, Foaling is connected moral acts, humilialion, prayer, medita-to, which uro equally binding on us as on the h»i. Nan is now what he was then , and ifafflicta of the flesh was good then, it i· no"· ' Oxford Tracts, N·. it. Vol. I.

(i) Sero», ir. de jejunio devin» ћeori

(S) Serin, ir. de jejuoio septum Birrs·».

(I) Hier, *in Ep.* ad Narcehru».

<epsndilens : «Cum hæcHa sint, hand ausus sum dubitare, quin Quadrngc-simale ante Pascha jejunium ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia obtinuerit, adeoque aliquali ipsorum traditioni jure meritissimo acceptum referatur. » Cod. Can. Prim. Eccl. 1. iii. c. ix. Quatuor anni temporibus , foria quarta, sexta, ct Sabbato, jejunamus, ad divinam implorandam opem , ut fructibusterræ benedicatur, ct idonei dentur Ecclesiae ministri : hi enim con-sueverunt iis diebus ad sacros promo-veri ordines ; quem jejunandi morem sæculo quinio vigentem celebravit S. Leo M. 1 Vigilias festorum dierum , eorum præcipue qui Domini nostri Jesu Christi mysteria respiciunt, jejunio consecramus. Singulis hebdomadibus duos dies jejunio olim sanctiticalos constat, feriam sextam ct Sabbatum Roma ferias quartam et sextam ple-risque in Ecclesiis Orientis, sicut et Mediolani, et in Africa. Abstinentia lanium feria sexta ct Sabbato nunc Sbrvatur, Sabbati etiam indulgentia nonnullis locis concessa, prout apud nos , ad tempus, ob causas speciales. Oxonienses aliique eruditi adversarii nobis in plcrisquc de veteri jejunandi disciplina consentiunt. 1

524. Carnesjejunantibus olim omnino interdicebantur, sicut ct vinum. S. Ba-silius dc jejunio disserens , ait : « Car-nes non edis, a vino abstines, vespe-ram expectas ut cibum sumas. »s S. Cyrillus Hierosolymitanus ait : « Je-junamus , et a vino carnibusque absti-nemus. » * Sic cæteri Patres passim. ® Apud Orientales præsertim magna eral jejunandi severitas : pleriquc enim a piscibus cibisque omnibus delicatio-ribus se abstinebant. Xcrophagiæ ser-vnbantur nonnullibi, scilicet, panis, sal, el aqua lanium sumebantur diebus quibusdam Majoris Hebdomadis ante Pascha. Ante tertiam horam post me-ridiem nihil cdcbanl ; imo in Quadra-gesima ad solis usque occasum serva-batur jejunium. Hodierna disciplina adeo est mitigata, ul jejunium solvero liceat meridie prandendo, el vespere *collatiuneulain* , scilicet parvam refe-ctionem, adjicere; imo et mane con-suevit poculum thd seu caffé cum panis frustulo sumi. Carnes certis diebus Quadragesima}, ex Summi Pontificis induito, ab episcopis conceduntur comedenda·, el aliae obtinent consue-tudines quæ a veterum severitate longe absunt. Utinam qme superest disciplinae sanctioris memoria nimia nostra indul-gentia non penitus deleatur!

Sectio 111. Dc eleemosynis.

525. *Eleemosynœ* adeo in veteri el novo Testamento commendantur, ut de iis vix aliquid dicere opus sit. Eas in·lelligimus subsidia quæcumque mise-ricorditer propter Deum data, ulalicnæ inopiæ subveniatur. « Fœneralur Deo, qui miseretur pauperis, » 6 dicit sacer auctor libri Proverbiorum. Daniel hor-tatus est Nabuchodonosorem ul ope-ribus misericordiæ peccata sua solvere et expiare studeret : « Peccata tua elee-mosynis redime , el iniquitates tuas misericordiis pauperum. »7 Vim exlin-guendi peccatorum incendium iis tri-buit Ecclesiasticus : « Ignem ardentem extinguil aqua, ct eleemosyna resistit peccatis. »8 Tobias hortatus est lilium ut eas pro facultate daret, veni® ct mercedis spe illectus : « Ex substantia tua fac eleemosynam, el noli avertere faciem luam ab ullo pauperc : ita enim tiel ul nec a te avertatur facies Do·

it) Serm. vii.de jejunio sept, mentis.

(») Vide Tract. 14 , IK , SI. Vide eliam eruditum Albani Buller opus « Ecarts and I asis. .

(S) Horn. I. de jejunio.

I Catechesi iv. Illumin.

(5) Vide apud Sardagnam Tlicol. Dogm. 1'ultm I. iv. Ari. iii. Conlr. vii. n. cccixxviii.

(Oj 1'rov. xii. 17.

(7) Uan.iv. »1.

(8) Eccli. iii. 53.

mini. · · · Præmium enim bonum tibi lhcsaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna flb omni peccato et a morte liberat, ct non patietur animam lre in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus ftcienlilnis eam. » '

820. Egregiæ sunt eleemosynarum laudes quæ novo Testamento conti nentur. Eas districte injungit Christus, animi emundationem inde pondere docens : «Verumtamen quod superest, dale eleemosynam : et ccce omnia munda sunt vobis. » ' Hortatus est ut donationum largitate intercessores pauperesapud Deum quæramus.ad æternam salutem consequendam.» Facite robis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in zlerna tabernacula. In die judicii «veluti sibi facta dixit habiturum quæ sui causa quisque minimis discipulis fecerit, eamque gloriæ illis largienda» causam assignavit : « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi : Esurivi emm, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere : hospes doctam, et collegistis me : nudus, et eooperuistis me : infirmus, et visitastis me: in carcero eram, et venistis ad *mc. . . Arnen* dico vobis, quamdiu fecistis uni ex bis fratribus meis minimis, mihi fecistis. » *

527. Cælerum quæ eleemosynis promittuntur præmia cœlestia non respidunl quamcumque donationem , sed eam quæ fit Christi causa , c.x graliæ motu, ab homine justo: absquecharitate enim ad salutem non prosunt, docente Apostolo : « Si distribuero in «bos pauperum omnes facultates meas, el si tradidero corpus meum ila ul ardeam, charitalcm autem non ha· hiiero. nihil mihi prodMl *' Quæ dantur animo pernitenti suam hnhent vim: ex gratiæ quippe motu prorMnnl, et ad justificationem disponunt, ali ex textibus supra allatis colliger? eut. Quæ ad humanam aucupandam gloriam dantur, nullam habent apud Deum merredem : ideo nos monuit Christus ut a laudum cupidine in eleemosynis largiendis caveamus.1 Vulgata Seplua-ginta sequitur; textus pressius se habel.

528. Ne bonis operibus glociemur, peccatorum qua» admisimus, recordari oportet, eaque deflere.' « *Qui enim* euntes eunt et flent, mittentes semina sua, ipsi venientes veniunt in exullatione portantes manipulos suo?.» Quam bene autem sanctus propheta semina bonorum operum riganda docet Aumine lacrymarumf » *Ita S.* Fulgenbus. *

His de bonis operibus disceptatis, finem tandem aliquando huic de Gralia tractatui ponendom duximus. De arcanis Dei nec dicendum nec cogitan· dum curiosius; sed quæ, Ecclesia docente, revelata novimus, humili animi assensn excipienda, et ea *quæ jussit implenda sedulo* sont, *nec dubitandum* eum nobis fore propitium. Orationis praesertim assiduitate salus nostra in luto ponetur: quod enim haud valemus perficere, præstabil Deus, virtutem suam in infirmitate nostra roboranda ostensurus. Desinant homines æterna ejus consilia scrutari, el totum in eo ponant studium ut orando impetrent auxilium quo salutis conditiones implere valeant. Dicamus semper cum Apostolo : « 0 altitudo divitiarum sapientiæ et scientiae Dei quum iurom-

11) Tobiœ iv. *1*—10.
(ijLuc.ii.4l. »λ·' TΛ b',ra 'liΓl
ieccnliores putant que» poculo vel va»e conti«aiur deiignari, quæ «ilicei ai darentur i» pauperum lewmen, mundaret lleuc coni·. Vide Dloomllold in lorotn.
(3) Luc. ivi. o.
(i) Mail. nv. 14-40.
(1) L Cor. liii. » e, Mali. ri. «·
9) Ad Probam Fp. iv. e. r.

prchensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! η *

Quamvis nulli scholæ necessario nos addictos profiteamur, in hæreticorum solvendis objectionibus qualibet sententia catholica uti licere existimavimus. Placet celebre Augustini effa tum : *In necessariis unitas , in dubiis libertas , in omnibus charilas.* Quod si aliquid nobis exciderit, in re adeo difficili, quod sanœ doctrinæ haud con sonum rcpcrlatur, Apostolicæ Sedi» judicio illud revocatum habendum erit ; quæ enim scripsimus, sicut ct quæ sumus scripturi, summo illi Præsuli, qui, Petri cathedram tenens,fidei ejus hteres constituitur, cx animo subjicimus, nullum majus privilegium nobis vindicantes, quam lidei ejusdem ct communionis consortium.

(I) Horn. xi. S3.

APPENDIX.

Tractatui dc Gratia subjiciendas duximus propositiones hac dc rc quibus atras nolas inussit Apdstolica Sedes. Bajanas propositiones dum damnaret Pius V. animadvertit quasdam carum aliquo pacto sustineri posse, quas tamen proscripsit jure optimo, quia juxta verborum vim, ct prout auctorum mens ei toto sermonis contextu colligebatur, pravum ferebant sensum : « Quas quidem sententias, » inquit, « stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore, ct proprio verborum sensu , ab assertoribus intento , haereticas, erroneas, etc. præsenlium auctoritate damnamus. »

Illud Baji principium, humanam naluram ab initio ita constitutam, ut jure quodam nativo, et suorum operum merito, homo, nullo supernatural! ornatos dono, vel auxilio roboratus, posset sibi vitam comparare æternam, fundamentum est et basis totius systematis. Plurimis propositionibus illud enuntiatur, ' merito idcirco damnatis, quum homo nullum jus naturale ad beatftudioem habeat coelestem , el ad finem supernaturalem subsidia ejusdem ordinis requirantur.

Caput errorum aliud, huic admodum illine, fuit, operibus bonis vim inesse et valorem , ita ut per se mereantur æternam vitam , ex ipsa eorum legi divina1 convenientia.1 Mirum est Bullum damnatam hanc sententiam, veluti a quibusdam scriptoribus pontificiis traditam, impugnare, indeque probra Catholicis objiciendi sumere occasionem ; quæ sane agendi ratio ingenuum doclumque auctorem dedecet.

Allquæ Baji sentenliæ proscripte sunt ob acrem quam tulit io contra sentientes censuram. * Nec tamen contraria sententia ideo probata dicenda est, quamvis a censura illa vindicata. Sic quæ datur a pierisque Apostoli ad Romanos II explicatio immerito ad Pelagium auctorem a Bajo referebatur prop. , quamvis sint adhuc inter Catholicos , quibus non arridet; cum Augustino quippe de gentibus ad fidem conversis Auguslinianenses illud interpretantur.

Peccato admisso, peccator ad pœnam tenetur, quæ manet obligatio, seu reatus Judice Bajo, etiamsi pœnitenti peccatum ipsum dimittatur. Eam laniummodo Christi morte tolli dicebat, cujus satisfactio in Baptismi et Pœnrtrniia· Sacramentis nobis applicatur, ad remissionem peccatorum, scilicet ad poenas remittendas peccatis *debitas. Igitur* animæ macula ex culpa, el ejus deletio

ff) Vide prop. I-O, if. Π, «I,ββ, 5«, rs, *19.*
(I) Vide prop, t », *H, IS, iJ, Is, if, 1», »».*

'V Vide prop. *It, If,* W, «. «■ *■ ”· '·, w.

Christi intuitu, infuso supernatural! dono justiliæ, a Bajo non agnoscebatur : * justificationem quippe in sola mandatorum obedienlia reponebat *

Peccatum dici ex oppositione legi divinæ , quin voluntatis habeatur ratio , ltajus contendit.5 Voluntarium tamen peccatum originis parvulis dicit habituali quodam modo , eo quod voluntas eorum non sit ei contraria.*

Peccati sequelae necessariae peccati habent rationem, juxta ipsum, ideoque concupiscenti® motus, cælcraquc quæ ex primi hominis peccato fluxerunt necessario, peccatis ab ipso accensenlur.8 Peccatorem auTem semper et necessario dominanti cupiditati obsequi, el tamen peccare tradit.6

Charilatem , qua quis amplectitur et servat Dei mandata , haberi posse contendit ab homine adstricto ad poenas peccatorum æternas.7 Omnes actus hominis vel ex ea vel ex cupiditate perversa derivari asseruit, exclusis actibus qui dicuntur moralis tantummodo honestatis, et iis quibus homo gratiæ molibus obtemperans ad justitiam et charitatcm disponitur.8

Quum Christus sua morte nobis meruerit poenarum quæ peccatis debentur remissionem, quæ facimus misericordi® vel pœnitentiæ opera , vel quod ex sanctorum communione vindicamus passionum consortium , omni illa vi, quam ex Christi gratia derivant, privare vult Bajus, et meras habere occasiones satisfactionem Christi nobis applicandi.' Sed de his alias fusius agendum erit. '°

§. I.

Baji propositiones 79. a Pio V. ann. 1867. damnatæ ut hærelicæ , errone® , suspect®, temerari®, scandales®,ei in pias aures offensionem immittentes respective.

I Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, recto vocantur gratia.

2. Sicut opus malum , ex natura sua, est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus, ex natura sua, est vit® æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, ct primo homini, si in statu illo persévérasse! usque ad ultimum vitae, felicitas esset merces, et non gratia.

4. Vita æterna homini integro et Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum , et bona opera ex lege natura ad illam consequendam per se sufficient.

5. In promissione facta Angelo el primo homini continetur naturalisjuslitiæ constitutio , qua pro bonis operibus sine alio respectu , vita æterna justis promittitur.

6. Naturali lege constitutum fuit homini , ut si in obedicnlia perseveraret, ad eam vitam perlransirel, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera ; sed juxta modum loquendi Scripluræ sacra, non recte vocantur gratia, quo fit nt tantum merita , non etiam gratia, debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum , quod non sil gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, el Angelo, forsitan non improbanda ra tione, possunt dici gratia, sed quia secundum usum sacræ Scripluræ nomine gratiæ ea tantum munera inlelligunlur, quæ per Jesum Christum male

(I) Vide prop. 10, 51, 53, 49,43, 50, 57, 68,70, 71.
(9) Prop. 09. (3) Prop. 46, 47.
(4) Prop. 48, 49.
(5) Vide prop. 95, 97,98,90,55,39,50, 51,69, 55, 11,75,70.
C) Prop. 40, 41,66, 07.
(7) Vido prop. 31, 39, 33. 70, 71.
(8) Prop. 38, 61,69, 63.
10) Prop. 69, 60.
(10) Vide Hergicr, Dictionnaire de Théologie. DajuKisme.

morenlibus et indignis conferuntur, ideo neque merita, neque inerres, quæ illis redditur, gratia dici debet.

40. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso, sæpe remanet, el corporis resurrectio, proprie non nisi meritis Christi adseribenda est.

11. Quod pie ct juste in hac vita moruli, usque in finem conversati. vitam consequimur ælernam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali slatiminitio creationis constituta!, justo Dei judicio, deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est : opus bonum citra gratiam adoptionis lactum, non est regni coelestis meritorium.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque per ea praestatur obedienlia legi.

14. Opera bona justorum non accipiunt in die judicii extremi ampliorem merccdem, quam justo Dei judicio mereanlur accipere.

15. Halio meriti non consistit in *eo,* quod qui bene operatur, habeat graliam, el inhabitantem Spiritum sandum; sed in eo solum, quod obedit *divinæ* legi.

16. Non est vera legis obedienlia, quæ fit sine charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui di coni, esse necessarium *ad rationem* meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad *statum deitlcum*

Iβ Onera Calechumcnoroni, ut M» «pœnltontia, unie remissionem P»·" *torum facia,* soni vilæ æleroæ merilo· ria.quam vilain ijisi non couse.,*ueolur,* nisi prinspræwdentmm delictorum impedimenta tollantur.

I!·. Opera justiliæ, et temperanti», quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

2D. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum mer?-lur poenam aeternam.

21. Humanæ nalüræ sublimalio, et exaltatio in consortium divinæ natura, debita fuit integritati primae conditionis, ct proinde naturalis dicenda esi,et non supernaluralis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2. *Genies quer legem non habenl, naluraliler quæ. legis sunt, faciunt,* intelligunl de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernaturali, et gratuito, supra conditionem nalüræ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, el charitate Deum supernaturalilcr coleret.

24. A vanis ct otiosis hominibus, secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est, hominem ab initio *sic constitutum, ut per dona nature superaddita, fuerit largitate Condiloris sublimatus el in Dei filium adoptatus.*

25. *Omnia opera infidelium sunt* pcc*cata, el Philosophorum virtutes* sunt vilia.

2β. Integritas prim» creationis non fuit indebita humanæ nalüræ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratia· Dei adjutorio nonnisi ad *peccandum valet.*

28, Pelagianus est error dicere quod Uberum arbitrium valet ad ullum peccolum vitandum.

«·» "I. fures *H* sum. « /alrones. *«hristum. «ma-* Us el »1» oepsm «m «mm Quealmode, ,„am per ipso» i„ ,,,m

justitiæ ihoc, est, ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aul tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio , resistere hominem posse, sic ul in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta el sincera , quæ est ex corde puro el conscientia bona , el fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pomilcntibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus juste, recte, ct sancte vivit, el mandata Dei observat, ac legem implet per charilatem, ante obtentam remissionem peccatorum , quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris , naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ, et gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est et commentitia, el ad illudendum sacris litteris cl plurimis veterum testimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ oritur, ex sola Philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Docloribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod cx naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creature rationalis, aul vitiosa est cupiditas , qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deos amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiam necessario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus qui est a necessitate , sub libertatis nomine non reporilur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.

42. Justitia, <|u:i justificatur per fidem impius, consistit formalilcr in obedientia mandatorum, quæ esloperum justitia, non autem in gralia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in lilium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per .Spiritum sanctum renovatus, deinceps bene vivere, cl Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pmnilenlibus ante Sacramentum absolutionis, ctin Catechumenis ante Baptismum, est vera juslilicalio ; separata tamen a remissione peccatorum.

41. Operibus plerisqne, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis parcant, cujusmodi sunt obedireparentibus , depositum reddere, ab homicidio, a furio, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obcdienlia , cl vera legis justitia : non tamen iis oblinent incrementa virtutum,

45. Sacrificium Missæ non alia ratione csl Sacrificium , quam generali illa, qua omne opus quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

4G. Ad rationem et definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæstio csl, sed causa· et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati, sine ulla ratione ac respectu ad voluntatem a qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, el habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et cx habituali voluntate dominante fit, ul parvulus decedens sine regenerationis Sacramento , quando usum rationis consecuius erit, aclua·

Hier Deum odio hoboat, Deum blasphemet, el legi Dei repugnet.

50. Prata desideria, quibus ratio non consentit, et quæ homo intilus patitur, sunt prohibita prœcopto , *non concupisce-*

31. Concupiscentia . sive lex membrorum, Cl prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis ioobedienlia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, nisuum auctorem , et omnes posteros to modo inficere possil, quo infecil prima transgressio.

53. Quantum est cx vi transgressionis, tantum meritorum matorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis , quam qui cum majoribus.

51. Definitiva hæc sententia , Detmi homini nihil impossibile præcepissc , falso tribuitur Augustino , cum Pelagii sil.

X. Deus non potuisset ab initio talem croare hominem , qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus cl reatus; transeunto autem actu, nil mncl nisi reatus, sive obligatio ad poenam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aul Sacerdotis absolutione , proprie reatûs peccati dumtaxat tollitur, et ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificaturi ministerio Sacerdotis absolventis; sed » Deo solo,-qui poenitentiam suggerens «inspirans vivificat cum et resuscitat; ministerio mitem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, alta·· 'fle pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro poenis temporalibus , non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, (nam alioquin essemtis, saltem aliqua ex pprlc , redemptores), sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi sahsfiictio nobis applicatur, et communicatur.

r.u per passiones Sanctorum io indiligentiis communicatas nnn proprie redimuntur nostra delict?; sed per communionem chafitalis nobis eorum passiones impertiuntur, ul digni simus qui, pretio sanguinis Christi, a panis pro peccatis debitis liberemur.

01. Celebris illa Doctorum distinctio, divina? legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad praeceptorum operum substantiam tantam, altero quantum ad certum quemdam modum ; videlicet, secundum (piem 18-leant operantem perducere ad regnum æternum fhoc est, ad modum meritorium) commentitia eslct explodenda.

6'2. Illa quoque distinctio, qua opus dicilnr bifariam bonum, vel quia ex objecto, ct omnibus circumstantiis rectum est el bonum, (qnod mornliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium regni æterni. eo quod lit a vivo Christi membro per spiritum charilatis, rejicienda est.

05. Sed el illa distinctio duplicis justitiæ, alterius quæ fit per spiritum charilatis inhabitantem , ulterius quæ fît e.x inspiratione quidem Spiritus sancti, cor ad poenitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, el in co'charilatem diffundentis, qua divinæ legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

04. Item ct illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnilentiæ et vilæ novæ propositum, ct inchoatio per Dei gratiam inspiratur ; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, et palmes vivus· in vite Christo efficitur, paritor commentitia est, el Scripturis minime congruens.

03. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus , sive non malus, et gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit ct docet.

66. Solo violentia repugnal libertati hominis naturali.

67. Homo peccat etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his , quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii ill formaliler per obedientiam legis, non aulem per occultam communicationem cl inspirationem graliæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existons in peccato mortali, sive in realu ætcrnæ damnationis, potest habere veram charitatem, et charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charilalc perfecta , cl cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis , aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino justorum afflictiones , sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde cl Job, el Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præler Christum , est absque peccato originali ; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum cx Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita , sicul cl aliorum justorum , fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicul el alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscenti® sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præceplo : « *non concupisces ;* « unde homo eos sentiens, et non consentiens, transgreditur præceptum,« non concupisces; » quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscenti® carnalis in diligente est, non facit praeceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex loto corde luo.*

77. Satisfactiones laborioso?justificatorum , non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi hominis non oral graliæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, et institui sine justitia naturali.

Alexander VIII., Summus Pontifex,decreto dato dic 7. Decembris 1090. damnavit 31. propositiones tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes , injuriosas, hæresi proximas, hæresim sapientes, erroneas, schlsmaticas, et hæreticas respective, ct uti tales . prohibuit eas edoceri el ad praxim deduci sub pecna excommunicationis lal® sentenliæ Summo Pontifici reservat®. Harum tredecim ad rem nostram pertinentes referendas duximus.

1. In statu naturæ laps® ad peccatum formale , et demeritum suflicil illa libertas , qua voluntarium , ac liberum fuit in sua causa , peccato originali, et libertate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris nalaræ, hæc in statu natura lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semelipsum pro nobis oblationem Deo ; non pro solis electis, sed pro omnibus, et solis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Haeretici, aliique hujus generis , nullum omnino accipiunt a Jesu Ghrislo influxum, adeoque hinc rccle inferes , in illis esse voluntatem nudam, cl inermem, sine omni gratia sufflcienli.

6. Gratia suflicicns statui nostro non tam utilis quam perniciosa est; sic ul proinde merito possimus petere; A gratia sufflcienli libera nos, Domine

7. Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, dnrilas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis; hoc est, mala est.

8. Necessc est infidelem in omni opere peccare

(). Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura rationali» sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, ct prosequitur bonum, mere ut «eleslem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex fide Christiana supernatural!, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus delicii omnis amor, deficit etiam fides, cletiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana.

13. Quisquis etiam ælernæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si canteril, vitio non caret. quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

Clemens XI. propositiones 101, excerptas ex Libro reflexionum moralium, damnavit Constitutione *Unigenitus,data* die8. Sept, anno 1783. Vafriliem auctoris, Quesnelli, qui dulcissimis verbis pietatem sonantibus Jansenianum venenum insinuare studuit, exponit Pontifex in decreti exordio, quod lectoribus subjicimus.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVIS SERVORUM DEI-

Universis Christifidelibus salutem cl Aposlolicam benedictionem.

Unigenitus Dei Filius pro nostra et Iflllius mundi salute filius hominis lictus, dum discipulos suos doctrina feritatis instrueret, unlversamqueEcclesiam suam in Apostolis erudiret, pfæsenlia disponens, el futura prospiciens, præclaro ac saluberrimo documento nos admonuit ut attenderemus a falsis prophetis,qui veniunt *3d* nos in vestimentis ovium, qnorum nomine potissimum demonstrantur magistri illi mendaces, et In deceptione illusores, qui splendida pietatis specie prava dogmata latentor insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine sanctitatis, utque facilius incautis obrepant. quasi deponentes lupinam pellem, et sese divin® legis sententiis, vehit quibuspiam ovium velleribus obvolventes, sanctarum Scripturarum, adeoque ipsius etiam novi Testamenti verbis, quæ multipliciter in suam aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur; antiqui scilicet, a quo progeniti sunt, mendacii patris exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino esse ad fallendum expeditiorem viam, quam ut ubi nefarii erroris subintroducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.

Hujusmodi autem Propositiones sum, quæ sequuntur, videlicet:

1. Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, et peccati consecutiones, superba paupertas, et segnis indigentia, hoc est, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, et ad omne opus bonum?

2. Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

3. In vanum, Domine, præcipis, si tu ipse non das quod præcipis.

4. fla, Domine, omnia possibilia ei cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non *emollit cor per* interiorem unctionem graine su», exhortationes, et grati» exteriores non inserviunt, nisi ad *illud magis obdurandum.*

I>. Discrimen inter tbedus Judaicum *et Christianum est*, quod in illo Deus

exigit fogam peccati, ct implementum legis a pcccatorc, relinquendo illum in sua impotentia, in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illuni sua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in Veteri Fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus þropria infirmitati, imponendo ipsi suam legem? quæ vero felicitas non est admitti in Foedus in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?

8. Nos non perlinemus ad Novum Foedus, nisi in quantum participes sumus ipsius jiov® gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis praecipit.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum nunquam possumus, cl cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gralia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nil impedire potest aut retardare.

11. Gratia non est aliud quam voluntas omnipotentis Dei, jubentis, el facientis quod jubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco, effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. QuandoDeus vult animam salvam facere, et eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quanlumcumque remotus a salute sit peccator obstinatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ graiiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, sese humiliet, ct adoret Salvatorem suum.

13. Quando Deus mandatum suum et suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, et interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæsunl illecebrae, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gralia csl illa vox Patris, quæ homines interius docet, ac cos venire facit ad Jesum Christum; quicumque ad cum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre.

18. Semen verbi quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum,

19 Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, ct obeditur, imperat, ct omnino fiunt; loquitur tanquam Dominus, cl omnia sibi submissa sunt.

21. Gralia Jesu Christi csl gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, et imitatio operationis Dei incarnanlis ct resuscitantis Filium suum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque archetypo omnium aliarum operationum misericordiae, cl gratiæ, quæ omnes ita gratuit®, atque ita dependentes a Deo lium, sicut ipsa originalis operatio.

25. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratis, eam significans per illam, qua creaturas e nihilo producit el mortuis reddit vitam.

24. Justa idea, quam Centurio habet de omnipotentia Dei, ct Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ quæ haberi debet de omnipotentia suæ graiiæ io sanandis animabus ‹j cupiditate.

25. Deus illuminat animam el eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate; jubet el ipse obtemperatur.

26. Nullae dantur gratiæ, nisi per fidem.

27. Fides est prima gratia, ct fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Drus concedit peccatori, est peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

50. Omnes quos Deus vult salvare per Christum , salvantur infallibililer.

51. Desideria Christi semper habent suum effectum; pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

5i. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine primogenitos , id est, electos , de manu Angeli exterminatoris.

53. Proh ! quantum oportet bonis terrenis, et sibimetipsis renuntiasse, ad hoc ut quis fiduciam habeat sibi, ul ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, et mysteria, ut facit S. Paulus dicens; (M *dilexil me , ct tradidit semelipsum pro me.*

51. Gralia Adami non producebat nisi merita humana.

55. Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturæ sanæ, el intégra.

56. Differentia essentialis inter gratiam Adami, et status innocenti®, ac gratiam Chrisjianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset : ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitari, cui nos uniti sumus.

37. Gratia Adami, sanctificando illuni insemetipso , erat illi proportion.ita; gralia Christiana nos sanctifica..... m JesuChristo, est omnipotens, el) Filio Dei.

38. Peccator non est liber. -ul malum, sine gratia liberatoii

59. Voluntas , quam grana venit, nihil habet iuimr iberrandum ; ardoris, m a cipitandum ; virium, nisi randum ; est capax oinn mcapax ad omne boum

40. Sine gralia mini mus, nisi ad nosti am

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis , etiam in Philosophis ethnicis, non potest venire, nisi a Deo, et sine gratia non producit, nisi praesumptionem, vanitatem,et oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum , adorationis, gratiludinis cl amoris.

12. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei : sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil, nisi indignitas.

45. Primus effectus gratiæ baptismatis est facere, ut moriamur peccato , adeo ut spiritus, cor, sensus aon habeant plus vit® pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

41. Non sunt nisi duo amores, undo voliliones, et actiones omnes nostra nascuntur ; amor Dei. qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; et amor, quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, elpropter hoc ipsum, est malus.

45. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necessecst ut ineo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

4β. Cupiditas, aut charitas, usum sensuum bonum , vel malum faciunt

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte: et hic fons est Charitas. Quando Dei amor est illius principium interius, et Dei gloria ejus linis, tunc purum est, quod apparet exterius, alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

48 Quid aliud esse possumus, nisi tenebras, nisi aberratio, el nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, *et* sine i liaritate'

19. Ül nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum esi opus bunii sine amore Dei

•0. Frustra clamamus ad Deum: Pater I *si* spiritus chantatis non MI Ille, i clamat.

I. Fidosjustificat, quando operatur:

scd ipsa non operatur nisi per charitaicm.

52. Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine, et semine; scd hæc tides non est absque amorc, ct flducia.

53. Sola charilas Christiano modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, et Jcsum Christum.

54. Sola chantas est, quæ Deo loquitur, eam 301am Deus audit.

55. Deus non coronat, nisi charitatem; qui currit ex alio impulsu, et cx alio molivo, in vanum currit.

50. Deus non remunerat, nisi charitatem; quoniam charilas sola Deum honorat.

57. Totum deest peccatori, quando ei deest spes, ct non est spes in Deo, ubi non est amor Dei

58. Nec Deus est, nec religio, ubi non est charilas.

59. Oralio impiorum est novum peccatum, ct quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.

60. Si solus supplicii limor auimat poenitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducil ad desperationem.

61. Timor nonnisi manum cohibet, cor nutem tandiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiae non ducitur.

62. Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, el jam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub lege sicut Judæus,si legem non adimpleat; aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

05. Moyses,Prophclæ, Sacerdotes et Doclores legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint Otium, cum non effecerint, nisi mancipia per timorem.

00. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicuti bestiæ, sed per fidem, et per amorem sicut lilii.

07. Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.

08. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in fide ct precibus.

09. Fides. usus, augmentum, et praemium fidei, totpm est donum pura liberalitatis Dei.

70. Numquam Deus affligit Innocentes, el afilictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purilicandum peccatorem.

71. Homo ob sui conservationem potest sese dispensare ab ea lege quam Deus condidit propter utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sil catholica, comprehendens et omnes Angelos coeli, el omnes electos, ct justos terræ, el omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cietusfiliorum Dei manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, el expectantium gratiam futuri sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, incarnatum Verbum habet, ul caput; omnes vero Sanctos ul membra.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, subsistentia ct persona; unus solus, Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est sanctificator.

76.Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes electi, el jusli omnium sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei et membro Christi, cessat interius habere Deum pro Paire, cl Christum pro capite.

7S. Separatur quis a populo cincto , cjus figura foil populus Jurltiinw. et caput est Jesus Christ us , tam non vivendo secundum Evangelium . quam non credendo Evangelio.

*0 Utile et necessarium est omni tempore, omni loco , et omni personarum generi studere, ct cognoscere spiritum , pietatem , ct mysteria sacræ Scriptura.

80. Lectio sacræ Scripluræ est pro omnibus.

81. Obscuritas sancti verbi Dei, non est laicis ratio dispensandi seipsos jb ejus lectione

82. Dies Dominicus debet a Christianis sanctificari lectionibus pietatis et super omnia sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari feminis, lectione sacrorum Librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, etnaiæ sunt hæreses.

84. Abripere c Christianorum manibus Novum Testamentum, seta eis illud clausum tenere, auferendo cis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem sacræ Scriptura prasertim Evangelii, «tinterdiccre usum luminis liliis lucis, et tacere ut patiantur speciem quamdam «communicationis.

86. Eripere simplici populo hoc solaliom, jungendi vocem suam voci lotius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ el intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia , lumine, ctcharilate, est dare animabus tempus portandi cum humilitate, el sentiendi llatum peccati, petendi spiritum pœûitentiæ et contritionis, ct incipiendi, id minus, satisfacere juslitiæ Dei, annuam reconcilientur.

88. Ignoramus quid sil peccatum, et vera pernitentia,quando volumus Malim restitui possessioni honorum illorum, quibus nos peccatum spoliarii, et detrectamus septratiunis istius ferre confusionem

89 Quartusdecimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cum sii jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificio Ecclesiæ.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ul eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius corporis.

91. Excommunicationis injuste metus numquam debet nos impedire ab implendo dehilo nostro. Numquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi , quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per charilatem affixi sumus.

92. Pali potius in pace excommunicationem , el anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari sanctum Paulum : tantum abest, ul sit erigere sc contra auctoritatem, aut scindere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato : Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium , ct foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunl, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina plerisque Christianis, ct modus eas pradicandi est veluti idioma incognitum ; adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, et supra communem captum fidelium; necsatis advertitur, quod hic defectus sil unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, et ira Dei in filios suos.

Otl. Deus permittit, ut omnes potestates sint contraria· praedicatoribus veri-

talis, ut ejus victoria attribui non possit , nisi divinæ gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tamquam indigna. ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ca separata ; sed justus vivit ex tide , el non cx opinionibus hominum.

98. Status persecutionis, ct poenarum , quas quis tolerat, tamquam hærelicus, flagitiosus cl impius, ultima plerumque probatio est, ct maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, prævenlio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odorvitæ, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla , etc.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus , persequendo veritatem ejusque discipulos. Tempus hoc advenit.............Haberi et Iraclari a religionis ministris, tamquam impium , ct indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum piitridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corpo ris mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate , el zelo quodam religionis , persequendo flamma ferroque viros probos, si propria passione est excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium ; et sacrificamus diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, et doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia , quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, cl idiotis, et efficere, nt nomen o| veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

Auditis itaque cum voce, tum scripto nobis exhibitis praefatorum Cardinalium , aliorumque Theologorum suffragiis , divinique in primis luminis,privatis ad eum finem , publicisquc etiam indictis precibus, implorato præsidio, omnes et singulas propositiones præinsertas, tamquam falsas, captiosas, male sonantes , piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias , Ecclesiæ, et ejus praxi injuriosas , neque in Ecclesiam solum, sed etiam in potestatem sæculi contumeliosas, seditiosus, impias, blasphemas , suspectas de hærcsi, ac hœresim ipsam sapientes , necnon hæreticis ct hærcsibus , ac eliam schismati faventes , erroneas, hærcsi proximas,pluries damnatas, ac demum etiam bæreticas, variasque hæreses, ct potissimum illas, quæ in famosis Jansenii propositionibus, et quidem in co sensu, in quo hæ damnatæ fuerunt, acceptis, continentur, manifeste innovantes respective, hac nostra perpetuo valitura Constitutione declaramus, damnamus et reprobamus.

Animadversiones.

Quinque Jansenii propositiones damnatæ plerarumque Quesnelli propositionum claves haberi possunt. Quod dixit Janscnius de præceptis servatu impossibilibus iusinuavit Quesnellus, Judæis quidem ca impossibilia fuisse plane dicendo, Christianis vero possibilia , quotiescumque Deus eadem in illis operatur , sine quo auxilio efficaci ipsam potentiam ca faciendi deesse dicit. * Interiori gratiæ numquam resisti manifesto docuit Quesnellus,gratiæ operationem omnipotentem prædicando.1 Ad merendum vel demerendum non requiri libertatem a necessitate cx illis

(i) Vide Prop. 9, 3,4,5, 6,7,8.

(Î) Prop. 9, 10,il, li, 13, 14,15, 10, П, 18, H, M, «J, tl,î3, 37.

principiis facile deducebatur : sicut H bæresibus accensebatur catholica doctrina gratiæ posse resisti. Pe Christi pro electorum tantummodo salute morte plurimæ agunt propositiones Quesnelli, qui idcirco docuit nullam prorsusdari extra Ecclesiam gratiam. *

De impotentia hominis ad quemlibet actum morali honestate prædilum. absque gratiæ impulsu , plura tradidit Quesnellus , Jansenianis placitis consona : quidquid a peccatore fit, pravum et vitiosum esse, utpote a cupiditatis mala radice , constanter docens. * Charilatem autem , pro Janseniorum more, extulit laudibus, adeo ut nihil Deo aliquatenus gratum , vel nobis ad salutem utile, quod ab eo non proveniat, passim dicat. 5 Timorem Dei, etiam illum quo a peccando cohibemur, ea de causa respuit. *

Fidei quidem paries in salutis negotio agnoscere aliquando visus est, sed eam charitate perfectam intellexit : et voluntatis humanæ libertatem in fide amplectenda cl exercenda negavit. »

Invisibilem justorum ct electorum Ecclesiam adstruere videtur illis propositionibus quibus peccatores a Christo et a populo electo separat. ·

Propositiones quibus studium Scripturarum commendat,7 damnatæ sunt ob *pravam ancioris mentem :* manifestum quippe erat ex toto libro eum ideo velle ut fideles utriusque sexus ct omnis vite conditionis sedulo Scripturis vacarent, ut a Pastorum summorum, quibus docendi et pascendi munus a Christo demandatum est, abducerentur obedientia , et suis placitis quærerent subsidia. Igitur damnatas propositiones non censendus foret amplecti, qui Scripturarum commendaret studium , humilitate fidei et ohedienlli servata

Ul fideles a Sacramentis abstinerentur , Quesnello et Jansenianis fuit solemne pœnilenliæ severioris ante communionem exigere exercitium, quam agendi rationem pluribus propositionibus commendavit ·

Excommunicationis quam in nova docentes tulit sedes Apostolica vim negavit Quesnellus, el se suosque vindices veritatis oppressa» haberi voluit.'

Qu» postrema est inter damnatas propositiones, *juxta mentem auelorii* damnata est ; juramenta scilicet respicit quæ Pontifices ab omnibus Jansenismi suspicione laborantibus exigi voluerunt, ne in Ecclesia» gremio foverentur fidei hostes. Hunc sibi ul tollerent obicem placita sua propagandi Janseniani omnino conati sunt, ideoque juramenta illa veluti laqueos infirmorum , pietatis specie improbarunt. Non igitur in censuram incurreret, qui, ab his consiliis alienus, nimiam juramentorum de muneribus rebusque civilibus frequentiam periculum pejerandi aflerre quereretur.

Hanc veluti analysin, cum animadversionibus dedimus, ul lectores Ecclesiæ mentem in novatorum *placitis* damnandis compedam habeant, nec innoxias propositiones, damnatis aliquando verborum sono affines, cum erroribus proscriptis confundant. Novimus in Catholicis Scholis quxdam propugnari quæ illis simillima videntur , sed quæ in ipsa urbe Roma, Pontifice haud contradicente, palam traduntur. Absit ul velimus quam summus Ecclesiæ in terris rector tolerat opinionum licentiam , *dogmatibus in* tuto positis, minuero vel *improbare.*

(SJ Vide Prop, 26, 27, 28, 29, JO, SI, W, 5J, 72,76, 74, *IS,* 70, 77. (2) Prop. ; 58, 30, 40, 41, 42, 44, 46, «,47,48.(5) Prop. 49, 00,61,02, 83, 64,56, 50, 67, 5»,89. (4J 00,61, 02, 03, 04, 65, 60, 67.

(S) Prop. M, 69. (6) Prop. 7«, '', «·
(1) Prop. TO, SO, ; M, »4,5, »«.
I») Prop. 87, «8, «0. (»/ *Prop. >9, II,* »,94. W, 90, 97, 9», I», 00, 101.

TRACTATUS IX

DE CULTU RELIGIOSO.

PRenotanda.

I. Ambigua est « inquit Grotius, « religiosi cultus appellatio : nam el religio-s'is est honos qui soli Deo defertur, ct religiosus est, qui ob Deum defertur Angelis et Apostolis : neque enim Is tonor ad communem civileinquc vitam perlinet. »1 *Latria*— κατ^κα —a Theologis post Augustinum 9 cultus supremus dictus est : *Dulia* — J-cc-ak» — inferior cultus famulis Dei praestitus : *h/perdulia* — vἰΓ«ρ/«vλ» — eximia infedoris cultus species , quie Virgini Maris tribuitur. Distinctionem hanc *usu ,* Mus quam vocum vi niti animadver-Mprælaudatus vir : « *quod usus pri-*aum *Judæorum Hellcnistarum, deinde Arislianorum, voci relicto si-fniGcatu generali atque communi, λα-V· nomen divino cultui assignas-*d· · ' *Adorationis vox ad supremum fultum designandum sæpius sumitur; Aquando inferiorem cultum religiosum falgnat : sed latius ; etiam pro civili* cultu , quo homines aliis obsequium testantur , a vulgato interprete adhibitus est, sicut a veteribus plerisque. Apud profanos scriptores orandi, et concionandi sensu nonnumquam usurpata est. Veneratio e contra sæpe indicat apud antiquos cultum supremum, adeo ut vocum usus plurimum varietur.

2. Vulgare est præjudicium Calholicos colere Sanctos, imagines el reliquias, quod *de cultu ejusdem generis,* ac illius qui Deo *redditur* plerique ιοtelligunt ; ideoque In limine vocum M-plicationem præmittendam duximus, ut claritas dicendis accedat. Religiosi cultus nomine omnem inlelligimus honorem *qui Deo redditur, vel creaturis ob supematuralia* quibus ornantur *dona. Supremum et absolutum cultum Deo deberi ob*summam ejus þerfectio *nem et* majestatem exploratum *est quem in* Ecclesia *catholica dari jurat demonstrare , antequam vindicemus quem pnestat rebus creatis propter Deum honorem.*

!I/Grotius *in animadr.* Rirct. p. 4J.
i. dccir. Dei c. I.

(J) In Manli, n. w.

CAPUT I.

DE CULTU DEL

3. Deum colendum esse tum animi obsequio, lum corpore, in tractatu de Revelatione ostendimus. Sectarii omnes eum colere profitentur, purumque eorum cultum jactant, quem plerique in oratione prœcipue reponunt, qua Deus omnium bonorum fons agnoscitur. Episcopalian! sacrificium, commemorativum tamen, se Deo offerre gloriantur, el statas preces fundunt. Methodistæ pro more cos imitantur. Presbyteriani sacrificii nomen respuentes et certas orandi formulas, preces pro arbitrio ministri, una cum hymnis et psalmis cultum habent. Baptist® hos sequuntur duces. *Quakeri* meditabundi conveniunt, animoque Deum colentes, silentium non rumpunt, nisi ex Spiritus instinctu. * *Shukeri* sallant, læta animi sensa corporis motu vocibusque prolentes. *

Propositio.

Divinus cultus qualis in Ecclesia Catholica peragitur purus ct perfectus est, Deo dignus et hominum indoli conveniens.

4- *Probatur.* Deus supremo obsequio colilur in Ecclesia Catholica, oblato ei sacrificio, quod cultus summum est genus; agnoscitur omnium bonorum fons, quæ idcirco ab eo orando petuntur; supremus prædicatur rerum arbiter, cui totum mentis obsequium necessario præslandum est fide, et cujus leges necessario sunt servandæ. Cultus igitur Deo dignus plane est.

5. Congruit autem et hominum naturae, quum veritates proponantur credendae, quæ cultus sunl fundamentum, in quibus contemplandis silissima ingenia exerceri possunt : ct exterior cultus forma ejusmodi sit quæ Dei majestatem indicat, ct hominibus magnum pietatis sensum facile injicit.

6. Praeterea cultus catholicus totus innititur mysteriis quæ Christus tradidit, et institutis quorum auctor est: formam autem exteriorem exhibet divinis institutis Mosaics legis affinem, splendorem scilicet vestium rituumque quibus Dei majestas hominum sensibus quodammodo commendatur. Habet igitur Dei auctoritatem omni ex parte.

7. Exempla vetustissimorum sæculorum a Christo suffragantur; nam ex omnibus quæ supersunt monumentis constat ipsam cultus substantiam et ritus plcrosque, qui nunc vigent, fuisse antiquitus servatos. Liturgiæ praeclara sunt documenta, sicut el alia reperiuntur in Constitutionibus apostolicis et Patrum scriptis. In tractatu de Eucharistia plurima adduximus.

Objectiones solvuntur.

8. *Obj.* 1. Haud adeo Deus a Catholicis colitur, ac Sancti, imagines,reliquiæ, etc.

9. *Resp.* Summo cultu honorator Deus, nec aliquis creatis rebus redditur honor, qui non referatur ad eum, adeo ut singula venerationis indicia sint cultus Dei exercitium. Equidem suprema regum potestas agnoscitur, dum eorum ministri magno cum honore excipiuntur. Cæterum haccx parte cultum postea vindicabimus:idimpræsenliarum demonstrandum suscipien-

(4) a When assembled the great work of one and all ought to be to wail upon God ; and returning out of their own thoughts and imaginations, to feel the Lord's presence, and know a gathering into his name indeed, where be is in the midst, according to his promise. » Barclay's Apology, prop, xi· § vi.

(») «The light, and truth, and revelation of God increased among them, until, by the special operation of his power, they were moved to go forth and worship God in the dance; which had b«o expressly signified by the law and the prophets, as the peculiar manner of worship to bo established in the latter day. » The testimony of C rill's second appearing, p. viii. ch. is. n. (J.

IW, Deum ipsum coll co qua decet ratione. S. Augustinus ait : I· Divine à liogulnritcr in Ecclesia catholica Iraflitur *nullam creaturam colendam esse dHirna·,* libentius enim loquor his verbis quibus mihi hæc insinuata sunt) sed ipsum tantummodo rerum quæ sunlomnium creatorem. » . . «Deus igitur solus ci colendus est,qui solus ejus est auctor. » *

10. *Obj.* 2. Cultus Catholicorum longissime recedit a spirituali cultu quem Christus testatus est Patrem suum omnino velle;1 lotus enim in cæremoniamm multitudine positus est.

11. *Resp.* In spiritu et veritate Deum colimus : nam fide illustrati Deum ens purissimum et perfectissimum agnoscimus, quem vere adoramus, mentem el voluntatem ei subjicientes , et corporis obsequio animi pandentes sensa. Spiritualis igitur ct verus est cultus , Judæorum cultui longe præstans : non enim in cærcmoniis sistere Jubemur, pd ad Deum ritibus illis assurgere, illum mento contemplantes, et affectibus cordis complectentes. Utique • Spiritus est Deus : ct eos, qui adorant eum, in spiritu ct veritate oportet Morare. »

lî. *Obj.* 3. Mosaica cultus pompa carnali populo accommodata, sub Christi dispensatione non debet exhiberi, Paulo caeremonias et instituta illa omnino abolita esse docente.

13. *Resp.* Longe distat cultus catholicus a Mosaico: nec enim immolantur animantia, nec lotiones illae plurimae fiunt, nec aliæ servantur legis cæreffloniæ, quas abolitas esse cum Paulo prsdicatnus. Cultus noster mysteriis fidei christianæ prorsus nititur, nui*tanque* inanem pompam redolet, sed illum de Deo rebusque divinis sensum prodit. Cæterum Paulus non rationem qua Deus colebatur a Judaeis censendus est impugnasse : erat enim divinitus prescript» ; sed In eo totus erat ul ostenderet legis illius obligationem desiisse.

14. *Obj.* 4 Cultus catholicus traditionibus humanis nititur, qu® sensim sine sensu creverunt, Augustino jam suo tempore querente de iis qni fideles cæremoniantm multitudine obruunt, et « servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sil conditio Judæorum. »'

15. *Resp* Cultum servamus ab antiquissimis temporibus traditum : locupletibus enim documentis probamus sæculo quarto saltem rituum splendorem et copiam magnam fuisse, quos ad ipsa primordia Ecclesiæ non temere referunt viri eruditi. Questos est autem Augustinus de specialibus locorum ritibus : < Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum Scripturarum authoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine univers® Ecclesiæ roborata sunt, sed pro diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino numquam inveniri possint causae, quas in iis instituendis homines secuti sunl. ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. »

10. *Obj.* 5. Ritus plerique a Judaris vel Gentilibus sunt mutuati : non autem oportebat simplicitatem collus Christiani his inficere.

17. *Resp.* Non ita se res habet, quamvis nonnulli ritus videantur aliquatenus judaicis allines, alioquin longe ab iis discreti. Ex ethuicorum moribus ortam esse occasionem rilum aliquem instituendi non negamus, ul prava? *corrigerentur* consuetudines, vitio omni resecato. Profecto laudanda est sapiens illa œconomia, qua veritate in luto

(I) De quantitate anime c. iixiv. «·

(t) Joan. ir. M·

(J) Ep. Ir. *tliti* eiii. <jn· «· U· Jinuiriom

posifa mores ad ejus normam emendentur, el linis proponatur quo sancte fiant quæ prius ob pravum finem impia erant cl detestanda. « Non similiter, I inquit Augustinus, « cum gentibus vivimus, easdem res, non ad eumdem finem referendo. *

18. *Obj.* 6. Supplicationes, aquæ lustrationes , thuris incensio, cereorum copia, donaria, cæteraquo plurima ab Ethnicis desumpta sunt, quin suo vitio purgata sint; inania enim sunt et superstitiosa.

19. *Resp.* Falluntur vehementer qui hæc omnia ab Ethnicis derivant : pleraque enim in cultu, quem Deus ipse Judæis præscripsiiÿ verosimilius habent fundamentum, quamvis apud nos diversa sint, et Christianis mysteriis accommodata. Profeclo Deo jubente circa urbem Hierichontinam arca septies circumlata est, el saepius alias solemni pompa lata refertur, Davide, Levilis , el populo universo gaudii indicia sacris canticis , et aliis rationibus dantibus. Aspersiones plures a Moyse præscriptæ sunt, Deo auctore ; et in veteri Ecclesia consueverunt Christiani templum ingressuri toto se mergere corpore, vel manus saltem abluere, ul munditiem animæ significarent, el poenitendo impetrarent. Thus in orationis symbolum a Judæis usurpatum est, quod et a Joanne Evangelista factum, dum Angelum e thuribulo aureo incensum fundere coram altari referat : « Ascendit fumus incensorum dc orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo. >·5 Perantiquum esse ejus usum in cultu Christiano liquet ex Constitutionibus apostolicisel aliis documentis antiquis. Luminum copia tum in sanctuario judaico, tum in veteri Ecclesia adhibita noscitur; cujus rei exemplum in Actis Apostolorum videre est.4 Donaria pendent juxta altaria in grati animi testimonium ob beneficia accepta : quod utique nil habet ethnicum, quum Deo vero rependantur grates. Nil vitii est in eo quod beneficia per Sanctos concessa aliquando credantur.5

20. *Obj.* 7. Catholici plerique ritibus tantum intenti, eorum significationem ignorant, idcoque sublimes illos pietatis sensus non habent. Praeterea constat experientia ritibus animum potius a Deo distrahi. Equidem in magnis solemnitalibus spectaculum exhibetur theatrale cum musica , potius quam cultus divinus.

21. *Resp.* Satis edocentur plerique Catholici ul cum pietatis sensu ritibus sacris adslenl, ct mentes cordaque ad Deum evehant : nec cnim ad id necesse est singulorum rituum habere notitiam. Experientiam ipsi appellamus ; qui enim Catholicorum cœtum Missæ adsistcntiuin inspexerit, magnum pietatis sensum plerisque communem vix denegare poterit. Quod si aliqui Defigant ad Deum assurgere, ipsis erit imputandum. Quod dc solemnitalibus dicitur, locum non habetquoliescumque juxta Ecclesiæ leges res peragitur, splendor enim vestium, eltota pompa cultus alliorem de mysterio notionem , et sacri concentus coelestes cogitationes injiciunt. Si aliquid minus congruum alicubi liat, culpandi eruul qui Ecclesiæ negligunt sancta mandata.

22. *Obj.* 8. Cultum Catholicorum esse materialem el superstitiosum liquet cx moribus Catholicorum, qui cultus exercitium cum omni vitiorum genere passim conjungunt.

23. *Resp.* Sunt præclara exempla virtutum apud Catholicos , qui fidei principia recolunt. Quod si occurrant contraria vitiosorum hominum exempla, qui cultus exercitium non deserunt,

(t) Contra Fanstum I. xx- e. «iii.
(i) S. Cbrjs. hom. xviii· *n * Cor·
(i) Apoc. viii. 8.

(4) Act. xx. 8.
(8) Vide cruditas litteras Wiseman. < Lcllcrr tu John FoYnder, Esq., etc.

quamvis alioqiiin se totos dont libidini, tel alteri cuicumque vilio, id non contingit cultus causa. Equidem id apud nos certissimum est principium, nullum cultum posse Deo gratum esse, quamdiu peccato anima inquinatur; ideoque peccator optime novit se Deum colendo non salvandum, nisi dereliquerit vitia. Haec fovens aliquando colere pergit Deum, quia manet sensus quidem officiorum quæ persolvero debet, licet alias cupiditatibus abripiatur; culpandus idcirco non ob cultum quem praestat, sed ob vilia quæ emendare ncgligat. « Alia est disciplina Christianorum, alia luxuria vinolentorum vel errore iniirmorum. » Ita praclare Augustinus '

Animadversio.

24. Divinus et supremus cultus soli Deo praestatur in Ecclesia Catholica , Patri scilicet, Fdio, et Spiritui sancto, qui 1res unum sunt. Adoratur etiam humana Christi natura , quia personæ secuDdæ divinæ conjungitur, caque subsistit, adeo ut Deus horno factus adoretur. Optime igitur Petavius dixit : «Cultus, seu adoratio, proprie non convenit nisi uni Deo. >*

CAPUT II.

DE CULTU SANCTORUM.

25. Constat cultum religiosum , inferioris tamen generis , præstari in Ecclesia Catholica Angelis Sanctisque gloria cœlesti fruenlibus Ut dicenda de *eo* violelliganlur, quæ dc cultus gradibus traduntur distinctiones, numquam e memoria elabantur oportet. *Supremus* igitur est cultus qui agnoscit infinitam Entis perfectionem et majedatem. *Inferior* qui nititur supernatural! dote ab Ente Supremo derivata, vel relatione ad Ens ea doto ornatum. Hinc vel *absolutus* est, vel *relativus. Absofulus* nititur dote quæ in Ente agnoscitur; ťe *lalivus* totus refertur ad aliud. Deus solus absoluto el supremo cultu dignus est : att imen cultus Sanctorum dicitur etiam *abxohilus,* quum vere possideant dona supernaturalia ; sed et *relolnnu* est : nam necessariam habet ad Deum, cujus causa honorantur, relationem. * Cultus imaginum est *re/aJivus.*

26. *De* sanctitate et gloria martyrum primis sæculis constabat ex fama publica , Episcoporum accedente auctoritate, scilicel memoria eorum colebatur ubi passi fucraut supplicia, vel ubi reliquiæ eorum conservabantur. Die anniversario conveniebant fideles : acta martyrii legebantur; offerebatur Deo in gratiarum actionem et laudem Sacrificium cucharisticum. * Quarto sæculo , persecutione sopita, qui vitæ eximia sanctitate fidelium cælerorum in sc excitabant admirationem, post mortem simili fere honore celebrabantur. Litteris Encychcis scriptis, aliquando singulorum cultus ad dissitas transibat Ecclesias, pro sanctitatis tama, et miraculorum frequentia : sed adhuc nullo decreto quod universalem spectaret Ecclesiam consuevit sanctitas defunctorum declarari. Eminuit quidem Roman» Sedis auctoritas: nam sæculo quarto exeunle acta martyrii g. Vieilli Episcopi Tridenlini ad Pontificem missa aunt, · et ejus facultas sæpeexquirebatur ut corpus aliciqus viri sau-

(I| Centra Faustum ·. n. c. »1.

(t/L. tf. de Incnrn. c. ii.

(J) Leibnitiiue apposite scribit : « Generaliter ItModuin neque cultum Sancturum aut reliquiarum probari, mai quatenus ad Ihtim *refertur.* «allumque ťeligioni actum esso debere, qui in tveortm unius omnipotentis Dei non reaolralur *K* terminetur. Itaque cum Sancti honorantur, I«,u launmnJum ... plura dicitur, t Ilonorificati sont amici coi Deus. · el « Laudate Dvinuiuui in Saudis ejus. · apt Tbeol. p. tuo.

μ Vide EuMb· I. i», hist. Keel- e· »»· im/rn«n-aiutn epistulam de uisrljrio Polyearpi milantern. Eam novissime prinluisrunl Uionienaei rui. i. Recorda of teChurrh, S. iii·

(1; Apud Uolhiid ad ia iuu.

ditato Celebris de tumulo honorifico elevaretur, vel ut altare super illud erigere liceret : sed *processus* quem di- *cunl canonuationis* non orat adhuc institutus, nec privilegium sanciendi cultum Summo Pontifici reservatum. • Primus quem perhibent antiqua documenta, » ailMorinus, « solemnilcr a Pontificibus canonizalum fuisse, est Hugo Carlhusianus, et Gralianopolilanus Episcopus. » . ·. n Ante Innocentium 11. cl Alexandrum III. simplex admodum erat canonizationis ritus, ul cx Petro Damiano constat in fine vitæ sancti Romualdi, testaturi]ue Cardinalis Baronius ad annum Christi Mxxvii. Obtinebatur ab iis quibus curæ erat illa canonizatio, a Sede Aposlolica facultas altare supra corpus defuncti erigendi.1

27. Cultus quem Ecclesia tribuit Sanctis in eo præcjpue positus est, quod eorum virtules, cl quæ passi sunt Religionis causa recolat, offerendo Deo sacrificium. Preces ad ipsos in Lilurgia non consuevit dirigere, quamvis Deum exorci ul eorum precibus et intercessione adjuvetur. In Litaniis quæ Sabbato sancio recitantur, post Dei imploratam misericordiam, Sanctorum expetit preces ; * sicut et bealissimæ Virginis Litaniis Lauretanis, quæ tamen ad Lilurgiam non pertinent. Cæleræ quæcumque preces ad Sanctos direct® cx devotione el affectu privatorum hominum prodeunl, nulla plerumque publica sancilæ auctoritate Cultus specimina haberi etiam possunt quæ imaginibus Sanctorum tribuuntur venerationis indicia, scilicet quod in Ecclesiis publice exponantur, el pro aliquarum regionum consuetudine deferantur aliquoties per vicos honorifice. Sed qui rejiquiis eorum præslatur honor, ad ipsos praesertim dirigitur.

2H. Moderate admodum Concilium Tridcntinum hac in re se gessit, jubens Episcopis, « ul juxta Catholic® cl Apolslicæ Ecclesiæ usum, a primævis chrislianæ Religionis temporibus receptum, sanctorumque Patrum consensionem, et sacrorum Conciliorum decreta, in primis de Sanctorum intercessione, invocatione, reliquiarum honore, ct legitimo imaginum usu fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre ; bonum atque utile esse suppliciter cos invocare, el ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus Jesunj Christum, Domiqum nostrum, qui solus noster Redemptor, el Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere, illos vero, qui negant, Sanctos æterna felicitate in coelo (ruentes invocandos esse ; aut qui asserunt, vel illos pro honiinibus non orare ; vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, adversarique honori unius mediatoris Dei ct hominum Jesu Christi ; vel stultum esse, iq cœlo regnantibus voce, vel mente supplicare, impie sentire. » *

Propositio.

Licet Angelos, Sanclosquc cum Christo regnantes, religioso quodam cultu, ul Dei famulos prosequi.

29. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* « Cpm autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, ct vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrcxilquc ad eum, et ail : Noster es, an adversariorum ? Qui respondit: Nequaquam : sed sum princeps exercitus Domini, cl nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram. El adorans, ail : Quid Dominus meus loquitur

(<) Morinus, Comment, de adm. Sacr. Pœnit. l. x. c. ix. Vido etiam vol. i. p. 1UT. hujus operis.

(») Litanias omnes pra ter impressas in Breviario ct Laurelanas improbavit Clemens VIII. Vidi S.R. C.dccr. ir, Martii IG08 n.»i7, in. Litania SS. Nominis Jesu deinceps sancita) sunt. Dccr. n. 1101.

(S) Cone. Trid. Sees. xxv. Dccr. de invocat, etc.

ad servum suum? Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis : locus enim in quo stas . sancitis est. Fccilquc Josue, ut sibi fuerat imperatum >». Liquet Josuen angelum adesse intellexisse, quem non vocat Deum, sed Dominum , cum tamen ulpote exercilui Domini praefectum mn' veneratum esse, se in terram prosternendo. Civilis non fuit cultus hic, sed religiosus, ulpote ccclesli dignitati Angeli innixus : quem tamen probavit ipse , jubens ul in majoris rererenliæ testimonium Josue calceos deponeret ; sicut alias Mosi e rubo ardente jussum esi. Quod autem nonnulli Patres Verbum divinum apparuisse cenwcrint, sicut cl Protestantes ad vim probationis declinandam , non obstat : nec enim huic opinationi est robur aliquod. Prætcrca Josue de Verbo divino iiisuspicari poterat, sed angelum principem coelestis exercitus, vel populo Israelilico invigilantem intclligere. Ergo Josue persuasum est oportere insignia honoris erga angelum indicia praebere, cui etiam probata sunt.

50. *Probatur* 2. *Patrum testimoniis.* Justinus M. : « Eum *(Deum Patrem)* et Filium qui ab eo venit ac nos ista docuit, el cælerorum qui illum assectantor, eique assimilai! sunt, bonorum angelorum exercitum, ct Spiritum propheticum colimus et adoramus, ratione el veriUUe venerantes. » — ⅍»·» n, ⅍ m *παψ* ἀννα *ιίκι t>S»ira. iai t-ta^aira.* '*f* rutra t xa« rcr *rw* ἄλλα iTt/zirar xai ζιμιινμοα *ὺyyiKut* <7r|/ar,r, »hii- M ri r» xj>s<ç«rixo, σἵiβoμι^α, »a« vpiMw«- /"›, *λιγ» χαι* ἀλ··5ι<α ri/uairir. * LICCt «netus Martyr non innuat eodem cultos genere Angelorum exercitum , quo Filius , affici, cos tamen coli, tamquam Filii asseclas, ei coelestibus donis quodammodo adsimilatos, affirmai. Quod autem discrimen cultus expressius non declaraverit. contigit quod Ethnicos ailoqucns, qui Christianos Atheos vocabant, **crimen** impietati satis refelleret, cultum tribus personis divinis el Angelis præstilum allegando : nec enim agebatur dc instituendo homine Christiano fidei doctrina, sed ni calumnia rejiceretur. Frustra autem se torquet Bullus, s hoc testimonium post Scultetum, conviciis potius quam ratione interpretans, conira manifestum verborum nexum cl vim : vult scilicet Christum illa quæ retulerat Justinus docuisse, simul etiam existcre Angelorum bonorum Christum sequentium exercitum ; quum cuique obvium sit juxta Justinum, Patrem , Christum, ct Angelorum exercitum eum sequentium, el Spiritum propheticum coli et adorari. *

31. Ecclesia Smyrnensis, in celeberrima epistola de Polycarpi martyrio, refert quo studio Judæi caverint, ne Polycarpi corporis reliquiæ in Christianorum manus venirent, praetexentes hos, Christo relicto, Polycarpum adoraturos. « Ignari quod nec Christum umquam derelinquere poterimus, qui pro salute omnium qui in toto mundo salvi lient, passus est: inculpatus, pro peccatoribus ; nec alium quemquam colere. Illum siquidem, ulpote Filium Dei, adoramus; martyres vero, tamquam Domini discipulos el imitatores, merito diligimus, propter illorum erga suum regem ac magistrum benevolentiam eximiam , quorum utinam et nos liamus consortes ac condiscipuli l ■ 3 — rturu *μι' ykp* vi·» îrr« riù Iui *tpritxi·* *μ<>"* r«ùr · · *μχ^η-.ar,* ^ue>»rir «α« *μιμ·τ»Γ* riv *niipiiii,* *iζἰ·Γ·* Rc-posilis quas exusti corporis *colligere* poterant reliquiis, dic anniversario

II,' Joiue v. IS.
(i) Apul. i. β.
l'l Defcniiu iidei Kicxns ·. iv. j ›› D ·■
(4) DivinilM O. X. *J.* C. a Maranu l. iv. c. iv. n. n.
(5) $ ivii. vol. ii. Pal. Apo»«. *p.* 30». cd. Anuiclodami.

proponunt martyrium ejus celebraro, cjusqiie rocolerc memoriam : « Quo eliam loci nobis ul fleri polerit congregatis , in oxulialione ac gaudio, præbebit Dominus natalem martyrii ejus diem celebraro, tum in memoriam eorum qui certamina pertulerunt, tum in venturorum hominum exercitationem et alacritatem. » — «r irr«rb »μî» σv>Λ·) ιμιιιîΓ , *b àytiXMatti ǎi* Χαρὰ, καρì^ιι î xvpnr ìτìπλιπ, rïr rtv μαρΓìφάιι avreù ·μ<ρα> yiiijAitr, tir n *rb rir* »-JX»»srar μ»»μ»» , και rir «««oιι r· ǎ< (Γβιματιαι. ↑* Præclarum documentum est honoris quo martyres Dei, el Sanctos omnes prosequitur Ecclesia. Non eos adoral,qua ratione Filium Dei, sed dilectione sancta eos amplectitur, utpole discipulos ejus el imitatores. Quæ patrarunt egregia facinora , quæquo passi sunt fortiter, recolit anniversariis festivitatibus; gaudens spiritu, tanta prole beata : corumquc exempla posteris exhibet, quibus ad omne virtutis exercitium accendantur.

5-2. S. Cyprianus eamdem Ecclesiæ consuetudinem testatur, jubens ul, vigente persecutione, martyrum nomina ad eum referantur : « Dies eorum quibus excedunt, annotate, ut commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. » Dicit Terlullum quemdam illi consuevisse significare « dies quibus in carne beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt; el celebrantur hic a nobis oblationes, el sacrificia ob commemorationes eorum : quæ cito vobiscum , Domino protegente , celebrabimus. ⁵

35. S. Uasilius, ad Ponlicæ dioecesis Episcopos scribens , ait « Martyrum honores cum summo studio procurantur ab iis qui in Domino sperant : tum imprimis a vobis qui virtuti operam datis. »3*‹ Ecclesia per hoc quod cos honorat qui præcesscrunt, præsenles impellit. » * « Honor quem bonis couservis exhibemus, bcnevolentiæ erga communem Dominum signilicationcni do se præbel. »8

3i. S. Gregorius Nyssenus de S. Theodoro martyre disserens, dicit : · Cui regum talis honor habetur? Quis ex iis qui supra modum inter homines excellere visi sunt, tali memoria celebratur ? Quis Imperatorum qui urbes munitas ceperunt, nationes innumeras subegerunt, adeo decantatus et lama celebratus est, ul hic miles pauper modo conscriptus el tyro, quem Paulus armavit, quem Angeli ail certamen unxerunt, quem victorem Chiistuscoronavit?» Deinceps martyrem ipsum alloquitur: « Ac nos quidem, 0 Deate! anniversariam circuli vicissitudinem assequuti benignitate Creatoris, libi publicum conventum coegimus, sacrum, inquam, martyribus addictum, ct communem Dominum adorantes, ct tuorum certaminum victoriæ commemorationem peragentes. »6*

35. S. Gregorius Nazianzenus, in Julianum Apostatam invectus, ait : « Martyres Juliani munera, el templum quod in eorum honorem volebat erigere, cum Christianam adhuc religionem profiteretur , respuisse , ct terram excussisse fundamenta aedilicii sacri, quod cxtruere conabatur. 0 ! insignem marly, rum inter se charilatem ! Honorem illius qui multos martyres ignominia

(I) Adnotnnl Oxonicnses : *a* The Church always celebrated the day oΓ martyrdom as that on which the Saint was truly born, and not what we call tho birlit-day. · Lcibn tuus dicit:· Certum eat, secundo Christian® Ecclesia) suculo jam natalitia martyrum celebrata , et apud monumenta eorum sacros contentus fuisse institutos- » Syst. theol. p. 170. Gibbon recenset honorem martyribus prestilum inter causas diffundendos religionis. History of Decline and Eall of Itoman Empire cis. xr.

(i) Ep 57. (&) Ep. SOl.

(4) Orat, in S. Mamantcm M.

(5) Orat, in 40 Martyres. Vido alias plure in Martyres orationes. ;r.j Orat, de S. Theodoro.

al dedecore affecturus erat, recusarunt. » *

3«. S. Joannes Ghrysostomus , ad populum Antiochenum «le sanclis martyribus Juventi no el Maximino concionans, ail : « Non aliter priscos, aliter rcccnliores colitis Sanclos, aed eadem alacritate, eodem amore, eodem affectu colitis omnes el commendatis. Non enim exploratis tempus, sed exquiritis animi fortitudinem, pietatem . fidem invictam , zelum fervidum, ct eas virtutes quas præseferunt Sancti olr quorum honorem hodie convenimus. »1

31. S. Cyri llus· Alexandrinus : «Sanctos porro martyres neque deos esse dicimus, neque divino cultu illos tdorare solemus , sed affectos ct honoris. Quin potius summis honoribus illos ornamus , puta quod pro veritate tirenue certaverint, sinceritateniquc fidei cousque servaverint, ut animam ipsam contempserint , repudialisque mortis terroribus, periculum omne vicerinl. Quare nihil esi absurdi r imo vero necesse crai cos qui tam claris fainoribus exccilueruni, ornari perpetuis honoribus. »B

38. S. Hieronymus : « Honoramus torvos, ut honor servorum redundet ad Dominum. « *

30. S. Augustinus Fausti Manichmi calumniam sic diluit : » N'am quod diam hinc nobis calumniatur Faustus, quod martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola convertisse ; non tam me movet ul huic calumnia?, respondeam , quam ut ipsum Faustum Ostendam studio calumniandi, etiam ab ipsius Manichæi vanitatibus exorbitare voluisse............. Populus autem ebristianus memorias martyrum religiosa solomnitate concelebrat, et ad excitandam imitationem . ct ul meritis eorum consocietur. atque orationibus eorum adjuvetur : ita lamcn ut nulli martyrum , sed ipsi Deo martyrum . quamvi» in memorias martyrum constituamus altaria Quis enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit : offerimus libi Petre, aut Paulo, aul Cypriano? sed quod offertur, offertur Deo , qui martyres coronavit, apud memorias eornni quos coronavit : ut ex ipsorum locorum admonitione major affuclus exurgnlad acuendam charitatcm , el in illos quos imitari possumus, el in illum quo adjuvante possnmus. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis ct societatis, quo ct in hac vita coluntur sancti homines Dei. » *

10. Accedit ratio quæ suadet honorem quem Deo debemus, exigere ut quilibet honoretur pro relatione quam habet ad Deum. Sic sacerdotes et prophétie semper consueverunt speciali honore affici, etiam a regibus, qui certe civilem cultum non iis tribuebant, sed honorabant in iis divinam potestatem quam exhibebant. Equidem pro ratione dotum quibus quis ornatur, *honnr* varius csl : civilis quippe *cultus tribuitur* iis qui rerum poliuntur ; ille igitur qui personis sacris tribuitur, religiosus habendus est « Videntes autem filii prophetarum qui erant in Jericho c contra, dixerunt : Rcquievll spirilus Elim super Elisæum. El venientes in occursum ejus . adoraverunt cum proni in terram. » ° Ahdiasdispensator domus regiæ, Elite obviam factus : « cum cognovisset cum, cecidit super faciem suam. » 7 Ejusdem speciei censendus est cultus hic, sive tribuatur

(I) Oral. 111., qu® i. in Julian, inveol.
(t) Hom. in SS. MM. Jurenlin. cl Mfliitn. Vide "Ùm plurima» alias ejusdem in Martyres ho· OiÜM.
{»} L β. in Julian (I) Ep. «d lîiparium.
(511.. ai. contra Fautlum o. tri. Vide plura le,limonia apud Natalem Aleiandrtim hial. eccl. S»c. v. Ðis iiv. Vol.il.
(fl) IV. lieg. it. te.
(Ji *1)1. llcg.* iviil. 7.

iis qui in terris versantur, sive iis qui cum Christo rognant, quamvis solcmnior hic sit, ob sanctitatis perfectionem quam amittere nequeunt.

Objectione.·; solvuntur.

4L *Obj.* I. « Nemo vos seducat, volens in humilitate cl religione Angelorum , quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput. « * Cultum igitur Angelorum damnat Apostolus.

42. *Resp.* Liquet Apostolum dc iis agere qui Christum caput non agnoscunt , quod dc Catholicis intelligi nequii, quibus «solus noster Redemptor et Salvator est. » ˀQui autem sint quos perstringit, non certo constat ; sunt enim qui Judæos intelligunt, quibus lex data est, « ordinata per Angelos in manu mediatoris; »8 alii ad Simonianos vel Gnosticos alios verba Apostoli referunt ;(l)liquet enim Angelos Æonesve ab his veluli deos minores, qui sua potestate omnia moderabantur , habitos , ct superstitioso proinde cultu affectos.5 Sunl etiam inter reccniiores eruditione præstanles, quibus « Ipmii· r&r videtur esse studium singularis sanctitatis ; nam et alibi (Act. xxvi. 5) Paulus » Itffrarar àiptrir r»r *twiiiiiir* ip«ffnriar l10Π cultum dicit, sed studium singularis sanctitatis Pharisaicæ. » Ita Rosenmüller. 6

43. *Obj.* 2. Joannes Apostolus ab Angelo correptus csl, quia eum colere volebat ·. « Cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi : Vide ne feceris : conservus tuus sum , et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu : Deum adora. ■7

44. *Resp* Nefas est de tanto Apostolo suspicari eum illicitum aliquem cultum praestare voluisse. Dicendum igilur id prorsus licuisse ; Angelum tamen modeste recusasse venerationis testimonia, quum veneraretur et ipse Apostoli, quem diligebat Jesus, excelsam dignitatem. Profecto Joannes iterum eadem cultus praestitit indicia, 8 monitionis veluli nulla ratione habita , angelicum nuntium debito prosequens honore, suæ dignitatis immemor. Igitur Apostolus humilitatis præbuit exemplum ; Angelus modestiæ, quippe qui et famulum se professus est Dei, omnem honorem ad cum referens. Aliam explicationem tradidit Gregorius Magnus; « Quid est quod ante Redemptoris adventum Angeli ab hominibus adorantur, et tacent; postmodum vero adorari refugiunt ? Nisi quod naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc stiper se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt ? Nec jam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se, videlicet in cœli Rege, venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. »9 Adeo liquet honorem a Joanne praestitum licitum fuisse, cumque cx humilitate recusatum, ut id fateantur Bloomfield, '° cl Rosen-

(I) Col. ii. 18.

(Î) Cone. Trid. Sees. xxv. Deer, de invoc. Sanct.

(5) Gal. iii. 10. Vide Ilicronym. q. io ad Alga-Siam.

(4) Chrysost. horn. vii. in ep Col. ■ Sunl quidam qui dicunt non oportere per Christum adduel, sed per angelos. » Paulo aliter Tlieodorelus in loc. (8) Aug. I. viii. de civ Dei c. 18.

(6) In loc. Bloomfield : . The persons in queslion (supposed to be Gnostics, adopting the opinion of (he Essence , Pythagoreans, and Dalonists, maintained , from a sentiment of affected humility, that *direct* access of prayer to the Deity was presumptuous and impracticable, and that prayers could only be presented , and accepted through the mediation of the angels. » Illootnfield in loc.

(7) Apoc. xii. 10. (8) Ibid. xxii. 9.

(9) S. Greg. M. I. i. bom. viii. in Evang. Ipsissima verba voluti Biber® a Bullo laudantur. Primitivael Aposlolica traditio de Jesu Christi Dilinilate c. vi. $ T.

(10) ■ 1 he Angel declined it with humility.· In loc.

tfiOllrr, qui frustra contendunt civilem esse honorem quem Apostolos prosinius Angelo exhibebat Animadvertit Rosenmüller : « Non dicit soli Deo licite exhiberi : repugnat enim iota vetus historia, sed benigne agit . ot si quis collega čollega dicat Serva hunc honorem Regi. » · Grolius pnrcesscr.il : « Nam quod in Apocalypsi Angelus eum honorem a se amovet, non iade venit, quod in eo esset quid illiciti, sed Apostolum sibi æquat Angelus , quod ambo Christi, jam Angelorum rtpilis, ministri essent, (Vide loc. Coi. i. Iβ. 18.) cl aposlolica legatio ad horninum salutem comparata, nulla parte angelica esset inferior. Non solent autem collegæ inter se ista submissionis tigna usurpare. $

45. *Obj.* 3. cum Bullo. Angeli ratio • innuitur in verbis illis : r? 6>ώ *Deum adorn,* quæ ex mandato divino desumi videtur, a Servatore producto Mat. iv. 10. Manifestum voro esi, verba exclusive (ut loquuntur) latelligi debere, quasi ab Angelo dirlnm csscl : *Cultus iste, quo me affectu es. Deo soli convenu, J'ide Haque n mihi ipsum tribuas.* »5

46. *Resp.* Mirum est doctissimum virum velle Apostolum arguere consilii rdeo nefandi, divinum cultum Angelo tribuendi. Cogitur faleri prostrationem frisse licilam, sed finem et animi intentionem , quam habuit Apostolus, Inidet reprobare : « Nam cadere in terram, atque ad pedes Angeli, per se non orat vitiosum ; cum certum sit, •jiismodi honorem etiam hominibus , Sgibus scilicet ac prophetis, sæpius a 'inssanctis, idque sine peccato, exhibitum olim fuisse. Sed ob id culpatur Apostolus, quod ad pedes Angeli se prostraverat eo fine, ut ipsum adoraret, h. e. cultum divinum . . . ěxhiberet.· Quis hæc. de Apoxiolo Jesu C.hristi patienter audiet ! Adeo homines sum sect» student, ut velint Apostolum damnaro , potius quam exemplum ejus sum sontcnlire adversum agnoscere. cl imitari Quod ad mandatum divinum a Servatore contra satanam adductum allinet, *exclusive* utique intolligitur; Deus enim adorandus cst,oique soli serviendum, summo cultu ct obsequio.

47. *Obj.* 4. Prophetica est monitio ' universos spectans Christianos, · cum ex loco huic gemino çApoc. xxii. 9) manifestum sit, Angeli prohibitionem ad omnes universim Christianos extendendam esse. » ·

48. *Resp.* Monitio Joannem respexit se autem profitetur Angelus conservum eorum qui servant verba illius libri. Nihil inde, quum constet de re licita agi, a qua ex humilitate *abstinuit. Cæterum* clsi cum omnibus fidelibus, Christo inserviat etiam Angelus, ideoque ratio prohibitionis hac cx parte subsit, non tamen adeo valet : poliori enim ratione csl conservus Apostolorum el Prophetarum. Qui propheticam monitionem et cautelam contra qucnicumque Angelorum cultum sibi fingunt in loco objecto reperisse, debent certum proferre documentum quo aliis id suadeant.

49. *Obj.* 5. Deus per prophetam «licit « Gloriam meam alteri non dabo- · ' Apostolus clamat : « *Soli Deo* honor ct gloria. » ·

30. *Resp. Gloria* divina , honor scilicet summus, dari nequii alicui præler Deum : sed honor qui propter Deum Sanctis tribuitur longe inferior est. et ad Deum redundat. Sicut Deus diligitur, dum fraterna propter *ipsum exercetur* dilectio, ita et honoratur, *dum honorantur ejus famuli Cæterum* Vates

'1) fn lucum.
it) In eiplic. Decalogi nd i pr.ic-
IÎ) Oullus in opere, Primitif il ^ρ Julien S'.
Oj.hodcJcju Chu.li diwuiUle c. 1«.

tq Ibidem
fi) IJluomtield in loc. pmt-Vcacomb.
16) Uuliui, loco ťi.
luis ľ»iii. *it. x'i r.n,* . i-,

loquitur de moderatione qua divina justitia in Israelem exercetur, ne geniis excidium det aliis occasionem blasphemandi : « Propter me, propter me racism, ul non blasphemer : et gloriam meam alteri non dabo, n

51. *Obj.* 6. Augustinus ait : « Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum, quia si pie vixerunt, non sic habentur ul tales quæranl honores , scd illum a nobis coli volunt, quo illuminante, laetantur meriti sui nos esse consortes. » *

52. *Rcsp.* Eo loci cultum supremum intclligil, quapropter subjungit : « Honorandi igitur sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. » Mentem suam clarius explicat, scribens contra Faustum : « Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos devotius quanto securius post certamina superata , quanto etiam ftdentiore laude prædicamus jam in vita feliciore victores, quam in ista adhuc usque pugnantes. At vero illo cultu , qui Graece *Lalria* dicitur, Latine uno verbo dici non potest, cum sit quaedam proprie divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificii (unde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent) nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum praecipimus vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animæ , vel cuiquam Angelo ; ct quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, sive ut corrigatur, sive ut condemnetur, sive ut caveatur. » u

53. *Obj.* 7. Theodoretus in epistolam ad Colossenses scribit : « Qui legem defendebant eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes legem per cos datam, mansit autem diu hoc vitium in Phrygia el Pisidia. Quocirca synodus quoque quæ convenit Laodicea^ quæ est Phrygiae metropolis, lege prohibuit ne precarentur Angelos, el in hodiernum usque diem videre licet apud istos , et eorum finitimos , oratoria S. Michaelis. »

54. *Rcsp.* Pergit Theodoretus : « Illi ergo humilitate nimirum ducti, hoc fieri suadebant, dicentes universorum Deum nec cerni, nec attingi, nec comprehendi posse ; et oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare. Hoc est quod dicit : In humilitate ct cultu angelorum. » Longe diversa est Catholicorum de Angelis sententia el cultui : eos enim veneramur tamquam Dei nuntios , eorumque expetimus preces; nec tamen veremur ad Deum ipsi accedere. Christus est unicus mediator necessarius, cui el supremus cultus debetur : « Quoniam illi jubebant Angelos adorare, ipse contrarium præcipit, ul et dicta et facta exornent recordatione Christi Domini. El Deo , *inquit*, ct Patri gratiarum actionem offerte per ipsum , non per Angelos. Hanc etiam legem sequens Laodicena synodus , el volens veteri illi morbo mederi, lege sanxii, non orandos esse Angelos, nec relinquendum Dominum nostrum Jesum Christum. » lia ipse Theodoretus.8 Ille merito rejectus est Angelorum cultus, qui iis, veluti necessariis inter Deum ct hominem sequestribus , adhibebatur, Christo derelicto. Porro quæ videre erat oratoria S. Michaelis, etiam post legem Laodicenam , vix haberi possunt superstitioni adhuc addicta , quæ diu quidem mansit, sed sublata tandem videtur. Quæ igitur olim superstitionis labe inquinata sunt, ad puriorem cultum

(«) *L. de vera Rei. c.* 55. alias n. 108. coi 786

(Î) !.. xx. contra faustum C. «I.

I1' In c. 3. ep. ad Coloss.

Summi Dei, sub invocatione S. Michaelis, translata censenda sunt. Cæterum «i quis contenderit omnem cultum Angelorum lege illa velitum, ad loci adjuncta in quibus abusus graviores vigebant, referenda erit prohibitio; potest quippe Ecclesia ea vetare quæ periculum habent.

5δ. *Obj.* 8. Cultus Sanctorum necessario in superstitionem vergit : sic, testante Gregorio Π., nationes Occidentales Petrum tamquam deum terrestrem habebant.1

3G. *Rcsp.* Ex Sanctorum cultu superstitio non oritur : nam inter certos limites continetur, Deo suo servato honore. Verba Gregorii significant B.Petrum habitum fuisse Dei in terris vicarium; de Mose enim ipse Deus dixit: « Eccc constitui te Deum Pharaonis. » 1

CAPUT III.

DE SANCTORUM INVOCATIONE.

57. Quamvis nulla lege divina vel Ecclesiastica Sanctorum præcipiatur invocatio, si Litanias, paucis diebus anni, Breviarium recitantibus præscriplas exceperis, docet tamen Ecclesia bonum esse et utile Sanctos invocare; qua autem ratione patet cx supra laudato Tridenlino decreto. Piam hanc consuetudinem impugnavit sæculo quinio incunte Vigilantius ; vindicavit autem egregius doctor Hieronymus. Henriciani seu Pelrobrusiani sæculo XII, Waldenses deinceps et Taboritæ, et sieculi XVI Novatores.

Propositio.

Bonum est et utile Sanctos cum Christo regnantes suppliciter invocare.

8. *Probatur* 1. *ex Scriptura.* Jacob, Ephraim et Manasse benedicens, dixit I • Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis : ct invocetur super cos nomen meum : nomina quoque patrum meorum Abraham el Isaac. - » T'3' 'ΠΗ I«7un O">yjn-nN Recte adnotavit Rosenmüller : < inlelligilur Idem rile *jfn· gelus,* qui luctatus cum Israele narratur 32,24 , ct quern Jacob tutelarem suum putabat. ·· * Ergo persuasum Jacobo erat Angelos tutelares rite invocari, ut benedicant el protegant sibi commendatos. Eum autem divino instinctu loculum fuisse constat.

59. Moses, ut Deum populo ob vitulum conflatilem iratum placaret, dixit: « Recordare, Domine, Abraham, Isaac, el Israel, servorum tuorum , quibus jurasti per temetipsum , etc. ». · Fidelitatem quam Deo servarunt hi eximii ejus famuli imprimis allegat, ul Deum flectat, quem etiam promissionis illis juramento firmalæ monet. Haud absimili ratione Ecclesia consuevit Deo Sanctorum virtutes et merita exponere, ad iram suam flectendam. Est *indirecta* quædam invocatio.

60. Salomon in templi dedicatione precibus hunc apposuit terminum : « Domine Deus, ne averteris faciem Christi tui : memento misericordiarum David servi tui. » 6 'JD /foy τη '~cn7 ,TOT qn-ero Eadem sententia in Psalmo redditur : « Propter David servum tuum , non avertas faciem Christi lui. » 7 7Uy3 TjntC»o us 3Ï/Π-7N ȶy τη Igitur Davidis studium pro religione, et ærumnæ quas ea de causa passus est, animo humili el mansueto, allegantur, ul Deus, eorum habita ratione. Salomonem orantem benigne *excipiat :* Psalmus quippe in hoc argumento versatur : inuy-^s nx ȑà TO»

(I) Ep. ari Leon, inter SOl. Cone. Nie. II. t. viii.
(i) Btod. vii. t.
(I) Gen. ilviii. 16. (4) In locum.
(3) Ei. d- «liti. II.
(6) II. Per. Vi. «.
(7, P». cilli· <0. Heb. cui"·

« Memento. Domine, David , et omnis mansuetudinis ejus. « Familiare fuit Davidis merita veluli occasionem divinæ bonitatis impetranda? allegare. Sennacherib Hierosolymas obsidente incolumem fitliiram urbem pollicitus est Deus Ezcchiæ regi per Isaiam : « Protegam urbem hanc, el salvabo eam propter me, ct propter David servum meum. » '

01. Jeremias refert : « El dixit Dominus ad me : Si steterit Moyses cl Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum : ejice illos a facie mea, ei egrediantur. › * Vati deprccanli divinam misericordiam pro populo dixerat Deus : « Noli orarc pro populo isto in bonum ᵹ ' Se igitur haud ullatenus· placandum ut significaret, se ne quidem Moysis olSamuclis precibus dixit flectendum.· bimo»'! ħa iny-ott

nm yn-'jN t'x 'JB7 Hæc indicant lieri posse ut Moyses ct Samuel pro iis deprecarentur : nec enim ulla est causa suspicandi hypobhesim esse de re quæ contingere nequii; vel, ul vult Calvinus, homines viventes qui Moysi cl Samuel! virtute assimilarentur indicari : nam nullum est comparationis indicium, et Jeremias jam supplex intercessit, utique virtute cæteris picrisque viventibus præslantior. Hieronymus, ' Chrysostomus, 5 Gregorius M.G verba proui sonant merito explicuerunt.

62. Tres pueri in fornace Deum precati sunt : « Neque auferas misericordiam tuam a nobis, propter Abraham dilectum tuum, el Isaac servum tuum , et Israel sanctum tuum. «7 Hæc quidem repcriuulur inter ea quæ Deuterocanonica recensentur : sed consona sunt iis quæ Moses protulit,8 ut nihil inierim dicamus dc eorum auctoritate, quam alias statuimus.

63. Judas Machabæusin somno vidit « Oniam, qui fuerit summus sacerdos... manus protendentem . orare pro omni populo Judaeorum : post hoc apparuisse ct alium virum , aetate et gloria mirabilem, cl magni decoris habitudine circa illum : respondentem vero Oniam dixisse : Hic est fratrum amator,cl populi Israel : hic est, qui mullum orat pro populo, ct universa sancta civitate, Jeremias propheta Dei. »9

(14. Liquet igitur familiare fuisse Dei populo per omnia sæcula veterum Sanctorum *merila* allegare, ul Deus propitius sibi redderetur: Deumque ipsum sæpe saepius significasse se plura concedere beneficia , eorum intuitu : Angelos etiam invocatos esse ul beneficia largirentur, utpolc divinorum consiliorum ministros. Hos cum honore nominavit Joannes, veluti gratiæ et pacis quæ a Christo est ministros: « Gratia vobis cl pax ab eo,qui est, cl qui erat, et qui venturus est; et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt. › w Imo persuasum fuit Judæis eos qui c vivis discesserant, pro populo Deum deprecari, camque persuasionem Deus ipse Jcrcmiæ testimonio ct visione Judæ Machabæi confirmavit.

65. Confirmantur hæc omnia iis testimoniis quæ Angelos Sanctosque exhibent Deo offerentes preces justorum. « Quando orabas cum lacrymis,» drccbat Raphael Tobiæ, — « ego obtuli orationem tuam Domino. ᵹ« Viginli quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.» ·» Et alius Angelus venit, cl stetit ante altare

'i.IV.flcg.x X·3ᵹ«JJer.x i.
(X) Ibidem xiv. II. (4) >" Cumm.
(6) Ilum. i. invp. ad Theas.
I» I.ib. 0. Mural, c. 3.
(?) Dan. iii. 38.
(8) Exod. xitii. (S.
(8) II. Maeli,xt. h (ioi Apoc. i. I,
(H) Tobie xii. ». ti) Apoc. v. 8

habens thuribulum aureum · el data sunt illi incensa mulla, ul daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod esl ante thronum Dei. El ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum dc manu Angeli coram Deo. »1 Hæc salis ostendunt Angelos Sanctosque cum Christo regnantes suas habere paries in orationibus Sanclorum qui in terris versantur Deo commendandis.

60 Praeterea ex Scriptura cerlo constat Deum gratas habere orationes quas justi in terris pro aliis effundunt. Amicos Job ad cum remisit, ejus tantum oratione se placandum significans: «Ite ad servum meum Job, et offerte holocaustum pro vobis : Job autem servus meus orabil pro vobis : faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. » * S. Paulus fidelium pro se expetivit preces : < Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, el per charitatem sancti [redacted]piritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum. » * «Orale pro invicem ul salvemini. » * *A (orliori* gratin sunt Deo orationes Sanctorum in coelis, qui omni macula immunes sunt. Magna inde Deo exurgit gloria, quod in ipsa sublimi eorum conditione supplices se exhibent.

07. *Probatur 2. ex constanti Eeclesiæ consuetudine.* S. Cyprianus : « Memores nostri invicem simus, concordes atque unanimes pro nobis semper oremus, pressuras et angustias mutua charitate relevemus. Et qui istiuc nostrum prior divinæ dignationis celeritate præcesseril, perseveret apud Dominum nostra dilectio, pro fratribus et sororibus nostris spud misericordiam Patris non cesset oratio »· Virgines alloqueris ait: « Durate fortiter, spiritaliter pergite, pervenite feliciter: tantum mementote tune nostri,cum incipiet in vobis virginitas honorari. [redacted] ·

88. Origenes : » Cum aliquis Deum hahel propitium, sequitur ut amicos habeat omnes ejus Angelos, animas el Spiritus. Sentiunt enim qui >»int digni favore coelestis Numinis ; quibus non solum ipsi bene volunt, verum etiam dant operam, ul Deum ei servire volentibus concilient ; el una nobiscum precantur, ut quotquot eum colimus, audeamus dicere, hominibus borne voluntatis precanlibus ultro se adjungere innumera sanctorum Angelorum millia, et intercedere pro mortali nostro genere. » 7 « Omnia Angelis plena sunt. Veni, Angele, suscipe sermone conversum ab errore pristino. » *

69. Adeo persuasum eral fidelibus, sæculo tertio ineunte, valere apud Deum Sanclorum pro viventibus preces, ul Potamiæna militi ethnico Basilidi, qui eam ab injuria protexerat, promiserit « *se* post obitum ipsius salutem a Domino illi impetraturam. « Promissis stetit, et Dasilides martyrium subiturus, Christianis suam couversionem mirantibus, rem retulit, seque Potamiænam, tertio post martyrium die, noctu *sibi* assistentem vidisse, quæ se ipsius causa Dominum orasse testata est. Ita refert Eusebius.9

70. S. Basilius, in oratione in quadraginta martyres : « Sæpe operam dedistis ul unum pro vobis orantem inveniretis : quadraginta sunt hi, unam orationis emittentes vocem . . . Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugit : qui rursus lætalur, ad hos re

(IJ Apoc. viii. 3. (S) Job xlii. 8.
(3) lloni. iv. 40. vide et Epbea. vi. 19. I. TbeM. '•i'. II. Thess. iii. <· ColoM. iv. 3. llob. xiii. <8.
(4) Jacob v. 16. (5) Ep. BJ.
(0) L. de disciplina et habita virginum.
W L. ,111. Cel..»·

(8) Horn. i. in Ewcbiefan. *Vide* ·« *I. iii.* in Cenlic.
0) L. vi. bixl. «cl. c. Pneetley rem conxlur abaquo miraculo explicare ei aopenlitiooe Illine ««"H . ·<«« ·". iffMCHMI·. MB i«rel cvnsuela ,™...,.... lïon.

currit : hic ul a malis liberetur ; illo ut durct in rebus lætis. Hie mulier orans pro tiliis auditur : peregrinanti viro reditum incolumem, aegrotanti vero salutem implorat. . . . 0 sanctum chorum! Sacrum ordinem! 0 cuneum inexpugnabilem ! 0 communes generis humani custodes ! Optimi curarum socii, precum adjutores, legali apud Deum potcnlissimi, astra mundi, flores Ecclesiarum ! Vos non terra contexit, sed coelum excepit. »

71. S Hilarius in verba Christi apud Mallii, c. xviii. 10. « Angeli pusillorum m praesunt fidelium orationibus. » « Præesse Angelos absoluta auctoritas est. Salvatorum igitur per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt. Ergo periculose ille contemnitur , cujus desideria ac postulationes ad ælernum et invisibilem Deum ambitioso Angelorum famulatu ac ministerio pervehuntur. »

72. S. Gregorius Nazianzenus *in Oratione dc laudibus S. Basilii* : « Tu vero, sacrum el divinum caput, e cœlo nos, quæso, inspice, carnisque stimulum a Deo nobis ad disciplinam datum aut precibus tuis siste , aut certe ul forti animo perferamus, persuade, atque omnem nostram vitam ad id quod maxime conducibile eat, dirige. Postquam autem ex hac vita migraverimus, illinc etiam nos in tabernacula tua suscipe, ul simul viventes, cl Sanctam Trinitatem plenius puriusque cernentes, desideriis nostris finem statuamus. »1

75. S. Gregorius Nyssenus , *Oratione de S. Theodoro M. : a* Intercede ac deprecare pro patria apud communem Regem ac Dominum. Nam patria martyris est etiam locus passionis. . . . Etiamsi superasti sxculum, at nosti affectus et usus, necessitatesque human® conditionis. Pete pacem, ut hi publici conventus non desinant. . . . Nos enim etiam quod incolumes scrvati sumus, tibi acceptum referimus. Petimus aulem etiam futuri temporis præsidium atque securitatem. Quod si majori etiam opus fuerit advocatione ac intercessione , fratrum Inorum martyrum coge chorum , et cum omnibus una deprecare. Multorum justorum preces populorum peccata dissolvant Admone Petrum, excita Paulum, necnon Joannem Theologum , ac dilectum discipulum, ul pro Ecclesiis quas constituerunt solicit! sint. »

74. S. Joannes Chrysoslomus In homilia de SS. Bernice, Prosdoce, cl Domnina : « Neque die tantum hujus festivitatis, sed aliis eliam diebus, iis assideamus, eas obsecremus, olitestemur, utpalronæ sint noslræ. Mullam enim fiduciam oblinent non viventes modo, sed et mortuæ, multoque magis cum sint mortuæ. Jam enim stigmata ferunt Christi. Cum aulem stigmata hæc ostenderint, omnia Regi possunt persuadere. » ' « Nam preces quidem Sanctorum vim· habent maximam; sed si nos pœnitentiam agamus, et resipiscamus » . . . « Here autem dico, non ut Sanctis non supplicemus, sed ne simus négligentes. » '

75. S. Asterius, Amasenus Episcopus, in Encomio martyrum, matrem pro lilii valetudine dcprecanlem inducit: « Ad unum martyrum accedens, per illum postulationem suam offert Domino , hujusmodi mediatorem vocibus interpellans : Tu qui propter Christum passus es, intercede pro passione ac morbo. . . . Tu ipse quoque martyres aliquando rogasti , antequam ticres martyr.» . . . Infra dicit : «Nam quia minime idonea est oratio nostra ad flectendum Dominum in tempore necessitatis , el calamitatis : siquidem oratio nostra non tam deprecatio est,

(4) Vide etiam Oral. ai». de Paire ťio , el Oral, in Attianas.el Oral, xr···- m ≿4P·' η·

(4) Vide eliam Orat, de SS. Intentio el Mamimo , Ct liom. 48 dc S. Meleiio.

(») Horn. v. in Mallii, n. 4. 5.

quam peccatorum in memoriam rcvocalio, idcirco nos ad conservos Domino dilectos confugimus. »

7d. S. Ambrosius : « Obsecrandi sunl Angeli pro nobis , qui nobis ad præsidium dati sunl. Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. Possunt pro peccatis rogare nosiris, qui proprio sanguine , etiamsi qua motierunl peccata, laverum : isti enim sunl Dei martyres , noslri Præsules , speculatores viiæ acluumque nostrorum. Non erubescamus cos intercessores nostrae infirmitatis adhibere : quia ipsi infirmitatem corporis eliam cum vincerent cognoverunt. ■!*

77. S. Hieronymus Vigilantium refellens, respondet : « Dicis in libello tuo, quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possumus ; postquam autem mortui fucrimus, nullius sil pro alio exaudienda oratio : præsertim cum martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes, impetrare non quiverint. Si Apostoli el martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæleris, quando pro se adhuc debent esse solicit! : quanto magis post coronas, victorias el triumphos? Unus homo Moyses sexcentis millibus armatorum impetrat a Deo veniam ; et Slephanus imitator Domini sui, el primus martyr in Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur : el postquam cum Christo esse coeperint, minus valebunt? . . . Denique Sancti non appellantur mortui, sed viventes. » *

78. S. Augustinus de Cypriano ait : • Adjuvet itaque nos in orationibus suis in istius carnis mortalitate, tamquam caliginosa nube, laborantes, ul donante Domino, quantum possumus, bonu ejus imitemur. » ·

70. S. I.eo M : « Apud henimn Petrum Apostolum vigilias celebremus . palroclnanle eodem orationibus nostris, ut in omnibus misericordiam Dei obtinere mereamur. · * ■ Cujus nos orat ombus eia spiritalibus inimicis, et a corporeis hostibus confidimus liberari. > *

80. Concilium Chalcedonense : · Flavianus post mortem vivit : Martyr pro nobis oret. » ·

81. Lilurgia Graeca indulgentia petitur intercessionibus Dciparæ et Sanctorum.

Objectionem solvuntur.

82. *Obj.* I. Invocatio est fide quxdam professio, ideoque ad solum Deum dirigenda est, juxta illud Apostoli : « Quomodo ergo iuvocabunl, in quem non crediderunt ?»7

83. *Resp.* Invocatio de qua loquitur Apostolus est ea qua quis Dominum agnoscens, salutem ab eo polit I » Idem Dominus omnium , dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini , salvus erit. » · Longe diversa est ratio invocationis Sanctorum, quos Dei famulos, non deos, salutis subsidia per Christum nobis impetraturos, non eam suis meritis vel potentia daturos agnoscimus. Profecto Apostolus fidelium prices expellit verbis eisdem quibus Sanctos invocare consuevimus : « Fratres , orate pro nobis. · * Igitur Deus solus invocandus est tamquam Dominus . ct salutis aucior : sed invocatio, qualis ad Sanctos dirigitur, Deo non convenit.

8-i. *Obj.* 3. Paulus dicit unicum esse mediatorem : « Unus enim Deus, unus

(I) L. dc vidui» c. 0. Vide eliam ep. ii. »d Marccllinam sororem do inventione corporum SS. Gervaaii ei Prole»»·
(i) L. conlra Vigilantium.
(») !.. viii. de bapliemo, conlra Donal.ataa c. i. I.i«. op. Aug. ed. Vcn.

(4) Serm. ii. de Peni. (S) Serm. *i.* <|ejejunio Peni.
(0) Cone. Chalc. Ad. ii. Alie plure vide apud Natalem Aleiemlrum bid. eecl. See. v. dial. ·>. qu. ii. ari. ii. prop. *ii.*
(·) Hum. a. t». (·) Ibidem I'
(v) I. Tbee·, v. as.

et mediator Dei el hominum homo Chrislus Jesus. » 1

85. *Resp.* Loquitur Apostolus do mediatore, «qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. » ' Utique unicus ille est « qui solus noster Redemptor ac Salvator est. » s Sancti autem preces apud Deum per Christum pro nobis fundunt : qua ratione pii homines pro peccatoribus deprecantur absque ulla Christi injuria.

8(1. *Obj* 3. Christus non eam docuit orandi rationem, sed Patrem invocandum dixit : « Sic ergo vos orabitis : Pater noster, etc «

8". *Resp.* Christus eo loci emendavit error emeorum, qui ethnicorum instar putabant se vola consecuturos, si ca verborum ambitui intexerent : « putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. » Opus non erat ut ea occasione aliquid traderet de pia consuetudine preces Sanctorum expetendi, quæ satis commendatur exemplis in Scripturis relatis, Sanctorum in len is versantium qui suis precibus beneficia aliis impetrarunt, el qui ipsi aliorum proces expetierunt. « Orate pro invicem , » inquit Jacobus, « ul salvemini : mullum enim valet deprecatio justi assidua. »· Profecto quæ afferuntur argumenta ad impugnandam Sanctorum invocationem, si quid valeant, probant justorum nobiscum in terris versantium preces non eàse expetendas.

88. *Obj.* 4. Immane est discrimen inter piam consuetudinem pro se invicem orandi, qualem commendat Jacobus, el Sanctorum invocationem : nam in terris versantes omnes supplices nos sistimus coram Deo , orationis ct communionis sancio consortio conjuncti ; nec quis alium invocare dici potest : c contra accedunl Catholici supplices ad Sanctos in soliis coelestibus considentes, eosque venerabundi implorant, ut qua valent gratia apud Deum , imo qua præslanl potentia , pro famulis sibi obsequentibus utantur.

89. *Resp.* Est quidem discrimen,cx conditionis diversitate desumptum, sed quod rei substantiam non attingat:si enim Deus solus invocandus sil,adeo ut apud cum nullus quærcndus sit intercessor, nec debemus quærere alicujus in terris positi preces. Sancti gloria fruenles non desinunt esse Dei humillimi famuli, qui proinde nonnisi supplices ad cum accedunl, quamvis jam non indigeant venia aliqua, vel beneficio. Quod nos cum magno reverentiae sensu eos invocemus, cxeorum feliciori conditione provenit: jam enim regnant cum Christo, gloriæ illius facti participes. Ulique nobis persuasum est eos plurimum posse apud Deum, quum sint illi acceptissimi, qui non consuevit preces servorum suorum rejicere: «Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eurum. » * Si quis se alicujus Sancti devotum profiteatur famulum, intelligitur significare altam virtutum æstimalionem, el venerationem quam animo fovet; nou tamen obsequio quo Deum colit aliquid detrahere.

90. *Obj.* 5. Sancti frustra invocantur, nam preces non norunt : juxta illud Ecclesiastis : « Viventes sciunt se morituros, mortui vero nihil noverunt amplius. »7

91. *Resp.* Non omnem prorsus cognitionem mortuis denegat Ecclesiastes, sed eam rerum humanarum notitiam, quæ versantibus in corpore convenit. Cæterum Sanctos in Deo plurima nosse de hominibus in terra versantibus, ex co colligitur quod et Angeli peccatoris poenitentia gaudeant, Christo lestante.

92. *Obj.* G. Vel Sancti censentur nosse

(«) I. Tim. ii. 5. (Î) Ibidem, 0.
(S) Cone. Tnd. Se»·, iiv- De invec.
Matl.Ti. 7. (5) Jac. v. 10.
(«) P·. ixaiii. le. (,) Ecc1m> i,

procos *in u, el* infinita quadam «cientia . Pc» instar, prædili videbuntur : nam preces ubique terrarum ab hominibus innumeris funduntur ; vel Deo revelante , quod superfluum el inane est ; quippe revelat Sanctis preces ad eos fusas, ut ipsi deinceps orent eum.

93. *Resp.* Scientiam qua pollent Sancti magnam esse non dubitamus, quum divino lumine perfundantur ; limitibus tamen eam circumscribi fatemur . nam creatura infinitae perfectionis capax non est. Quum corpore adhuc inclusa anima tanta polleat cognitione, temere corti ponuntur limites scientiae quam habet corpore soluta, et Dei gloria illustrata. Necesse non est ut definiamus rationem qua singula noscant; sed non repugnat ul revelatione contingat quæ tamen simplicissima sit, el nulla actuum serie, qualem describunt adversarii, implicata. Spirituum teœleslium doles et cognitionem nequaquam mente assequi valemus, ideoque præstat sequi veterum fidem, qui Sanctis precum notitiam non denegant, quin explicare aggrediantur quomodo comparetur. ' Id profecto constat de infinita scientia non agi, quum derivetur a Deo, el ad preces, numero utique finito, referatur.

94. *Obj.* 7. Nullo certo documento probatur Sanctis hanc competere notitiam, quæ meris nititur conjecturis.

93. *Resp.* Certum csl Christi documentum dc notitia pœnitcnlis animi quam habent Angeli, et par est ratio precum; nam poenitentia inter cordis arcana recte reponitur, quum externa indicia sint ambigua. Præterea usus veteris Ecclesiæ certos nos facit preces illas haud inutiliter fundi : ideoque non conjiciendo, sed traditionem divinam secuti eas audiendas judicamus. Modum quo audiantur, nostrum non est explicare , quum coelestium Spirituum conditionem cl doles vix ullatenus concipere valeamus; sed de sublimiori qua præstanl notitia dubitandi nulla ost ratio. Optime in rem nostram Lcibnitzius : « Cum igitur beatæ mentes multo magis nunc rebus nostris intersint, quam quando in terris vivebant, mulloque omnia præsentius intueantur (nam homines pauca tantum quæ in conspectu geruntur aut ab aliis nuntiantur cognoscunt), cum charitas carum aut voluntas juvandi longe sil ardenlior, denique cum preces earum longe sint eflicaciores , quam quas olim fundebant in hac vita, constet autem quantum Deus etiam viventium intercessionibus tribuerit, et utiliter nos fratrum preces nostris conjungi expectamus: non video quomodo crimini dari possit compellare felicem animam vel sanctum Angelum, ejusque intercessionem vel auxilium postulare . . . praesertim si cultus ille consideretur tantum ut exigua accessio summi illius qui in unum Deum recta dirigitur. » *

96. *Obj.* 8. S. Augustinus mediatoris nomen nec Joanni nec Paulo tribuendum contendit : « Si esset mediator Paulus , essent utique et cætcri co-apostoli ejus, ac si multi mediatores essent, nec ipsius Pauli constaret ratio qua dixerat : « Uniu

(l) · When it is said that the Saints cannot hear our prayers , unless God reveal them to them ; *othat Almighty God , upon the Homan theory, conveys from us to them those requests which 'bey are to ask back again of Him for us , wo •re certainly using an unreal, because an un-•Criptural argument. Moses on the Mount having 'be sin of his people first revealed to hm. by Ud, that he in turn might intercedo».lb God for them. Indeed , it is through Him (in whom vrn live,and move, and hive our being; . that wo are able in *thit* life to hear the requests of each other and to present them to Him in prayer. Such an argument then, while shocking anil profane to the feelings of a Humanist, ,< shallow even in the judgment of a philosopher. · Tract. N·. ÏI.

‡ Sysl. theol. p. 191.

» Deus, unus mediator Dei ct homi- » num. »[1]

97. Mediatoris nomen merito denegat Augustinus alicui prælcr Christum competere sensu Donatistarum, quod scilicet Sacramentorum vis cx ejus meritis penderet. Cæterum proces Sanctorum utiliter expeti testatur : « Habet, » inquit, « ecclesiastica disciplina, quod fideles noverunt, cum martyres eo loco recitant ad altare Dei, ubi non pro ipsis oretur, pro cætcris autem defundis oretur. Injuria est enim pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari. » *

CAPUT IV.

DE VIRGINIS CULTU.

§ I. *Dc Matris Dei titulo.*

98. Eximia prorsus Virginis Mariæ dignitas postulat ul de ea specialim agamus. Ex Nestoriana hæresi qua Christi persona a Verbo distinguebatur, sequebatur Mariam Christi Matrem Xduttctcx·.», non vero Matrem Dei 6itr«w dicendam : quapropter et Mariæ dignitatem impugnavit illius hærcscos artifex ; eàmque vindicarunt egregie Præsules cbrisliani qui ipsi obstiterunt. Probavit Concilium Ephesinum hunc analhematismum a Cyrillo conscriptum : « Si quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuelcm, cl proplerea Dei Genitricem sanctam Virginem : pcpcril enim secundum carnem, carnem factum Dei Verbum, secundum quod scriptum est, « Verbum caro fa- » clum est; » anathema sit.[ε] Sic et Concilium Constantinopolitanum 11. : « Si quis abusive, et non vere Dei Genitricem dicit sanctam gloriosam semper Virginem Mariam, vel secundum relationem, quasi homine puro nato, sed non Deo Verbo incarnato, ct nato cx ipsa, talis anathema sil. » ♦ Pleriqiio sectarii hodierni de Mariæ titulo litem non movent. Cæterum Unitarii Christum Deum denegantes, Mariam Deiparam necessaria consequentia denegant ; cl Protestantes universi, ne quidem exceptis Episcopalibus, ejus honori detrahunt. Exceperunt quippe magno cum honore in conventibus cleri Episcopum Xcstorianum. qui has invisit plagas ; et Henricus Onderdorië, Episcopus tunc dictus Philadelphiensis, scribere non dubitavit vocem Dciparæ vel nullam, vel pravam habere significationem.

Propositio.

Virgo Maria vere el proprie dicenda est Dei Mater.

99. *Probatur* I. *ex Scripturis.* Elisabeth, Spiritu sancto inspirante, Manam Matrem Domini sui appellavit : « Benedicta tu inter mulieres, ct benedicius fructus veniris lui. El unde hoc mihi ut veniat Mater Domini mei — i μ·τ·γ TCÛ XVplSU — ad me? »[s] Angelus eum designavit.Filium Dei : « Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. »[6] »« γίηάμιιιι ây isi, rai vilr Jiîw. Filium suum Deum misisse dicit Apostolus : « Misit Deus Filium suum, factum ex muliere. »' ΐζα,πίσταΜι I ·>ι»γ r«r <!·'·· «vrîv, yt»i/xns> u Emmanuel, Deus nobiscum, vocatur, quem Virgo concepit el peperit : μι^' ίμA> » d««r.[8] Ergo Maria Virgo Mater est Dei cl Domini nostri, qui Filius est Dei Patris.

1(10. *Probatur* 2. *ex Patribus.* S. Ignatius M. : « Deus nosier Jesus Christus in utero gestatus est a Maria, n[8] S Justinus dicil : « Eum qui secundum voluntatem Patris, ex Virgine generis

(i; L. II. contra Parmen. c. viii.
(t) Seim. avii. de verbi» Apostoli.
(s) Anatb. i.
(·») Can. vi-

ti) Lue. i. 4J. (G) Ibid. i. 51.
D) Gal. iv. 4.
(H) Maub. i. S3.
1«) Ep. ad Eph.

Abrahæ, tribus Juda et stirpis David , genitus est, Filium Dei Christum.» · ;,MTir . ▌▌þ< ”“ vlw riv Ol Xfirrn. S. Irenæus : « Verbum existons ex Maria , quæ adhuc oral Virgo, recte accipiebat generationem Adæ recapitulationis. »a Dionysius Alexandrinus dc Isaia loquens dicit: « Ostendit Dei Genitricem Virginem quemdam concepisse. ▌s S. Athanasius docet cx Scriptura : « Tum Filium fuisse semper, cl esse Deum : qui sit Verbum , et splendor, ac sapientia Patris : tum postea propter nos eumdem illum, assumpta carne de Virgine Dei Genitrice Maria, hominem esse facium, n * S. Rasilius de humana Christi generatione disserens. Virginem ->«r«»r vocat. ▌4 S. Gregorius Nazianzenus : « Si quis sanctam Mariam Deiparam non credit, extra Divinitatem est » 6 S. Hicronyoms : « Natum Deum esse de Virgine credimus, quia legimus. »'

101. Rationem cur Virgo Deipara diccnda sit, praeclare explicat S. Cyrillus Alexandrinus : « Quia vero sacra Virgo Deum carni secundum hypostasim unitum corporaliter genuit, ob id illam quoque Deiparam esse dicimus; non quod Dei Verbi natura existendi initium cx carne traxerit, sed quia humana nalura secundum hypostasim sibi unita, corpoream ex utero nativitatem experta est. n e « Si Deus et Dominus noster Jesus Christus, quomodo Dei Genitrix non est, quæ illum genuit sancta Virgo? »9

Objectiones solvuntur.

102. *Obj.* I. Christus Mariam numquam Matrem vocasse noscitur : imo eam objurgavit, eo quod de vino deliciente in nuptiis Cnnæ quereretur : « Quid mihi cl libi est, millier'» » ,1' Joannem in lilium ci dans, mulierem eam iterum appellat : « Mulier, eeee Illius tuus. »11 Eam adesse annuntianti respondit : » Quæ est mater mea, ct qui sunt fratres mei ? Et extendens manum in discipulos suos, dixit : Ecce mater mea , et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, ct soror, et mater csl. » ** Ideo censendus est ab hac appellatione abstinuisse, ne Dei Mater ipsa haberetur.

105. *Resp.* Sæpe Maria Mater Jesu ni Scripturis dicitur : Mater Domini semel vocata est; ejusque Filius Dei Filius, Deus nobiscurp , appellatur. Quum igitur hæc, Spiritu sancio aillante, dicta et scripta sint, nil obstat quod non rotulerit sacer aliquis scriplor eam Malrem a Christo appellatam; nec enim qua ratione eam compellare cousueverit refertur. Quum peteret ipsa divinæ qua pollebat potestatis exercitium , ut pudori nubentium de vini defectu consuleretur, tempus palam faciendi prodigiis patrandis divinam suam originem , nondum advenisse significavit. Verba autem objecta non reprehensionis vim necessario oblinent, sed ex vocis sono sensum acriorem vel mitiorem habent. Nonnumquam ita proferuntur ab Orientalibus, ut simplex sil interrogatio, ac si diceretur : Quid a me vis ?,J Nonnumquam significant : Quid contra me habes? nonnumquam : Quo jure me appellas? Mitissimam autem explicationem hocco in loco exigunt; u

(1) Dial, cum Tryphone Judaeo, n. 13.

•pud !ren.rurn significa» qui imlaurarc volui» hominem , eumquo e lapau erigere.

(5) In resp. ad qua»»· 3. SamoMleni.

(4) Orat. iv. contra Arianos.

(5) Horn. xxv. do humana Christi gener.

(0) Ep. i. ad Cleodoniatn , O*··· 3I·

(') L. eonlra Helvidium.

(8) Ep. s. ad Nestor, c. Î.

(9) Ep. ad Monachos.

(<0) Joan. ii. 4.

(HJ Ibid. six. JC.

(ii) Mall. xii. 48.

(13) H. Ileg. xvi. 10. II. Par. sur. ii.

iU) In Juan. c. ii. *I.* · These wont .jmiu

nec enim COgitflre fas est Christum, qui parentes honorandos præcipit, Matrem minus honorifice tractasse : cui c contra rei eventus demonstrat cum morem gessisse, licet sic videretur divina consilia dc manifestationis suæ tempore prævcrlcrc. Quæslio illa Hebraica , ait Rosenmüller, « 6-ΠΟ . . . » non est indignantis el molestius ferentis. . . . Nec vox *yimi* iram et indignationem indicat : nam apud Graecos hæc fuit compellatio el allocutio honestissimarum feminarum, n Nihil igitur ex hac appellatione contra dignitatem Marite, Matris Christi Dei, concludi potest. Quod aulem noluerit ab edocenda turba distrahi, etiam ul Matri obsequeretur, ostendit eum in iis quæ Patris sui sunt praesertim occupari, ct affectu amplecti tenero omnes qui Patris sui faciunt voluntatem. S. Chrysostomus in rem animadvertit : « Neque enim dixit : Abi, dic matri, eam meam non esse matrem ; sed loqucnli respondit his verbis : n Quæ est mater mea ?». . . Ut neque illi neque alii , cognationi fidentes, virtutem négligèrent. » 1 S. Ambrosius eum ita egisse scrihil : « Non quo maternæ refutet pietatis obsequia (ipsius enim præceplum est, «Qui » non honoraverit pairem aut matrem, » morte moriatur »), scd quia paternis se mysteriis amplius quam maternis affectibus debere cognoscat. Ergo hic non (ut quidam haeretici tendiculas aucupantur) mater negatur , quæ de cruce etiam agnoscitur, sed necessitudini corporali præscriplorum coelestium forma præferlur. n « « Quantus honor parentibus debeatur, facile ostendit, quum statim ad actum propter matrem accedat : quem , quantum in eo erat, parumper distulisset - - - - Magnam certe auctoritatem dignllalemquo deferri sibi a Domino non ignorabat; quæ, persuaso , ut par orat, filio, ministros præparat, hortalurque ul omnia faciant quæ ipse imperabit. ▌S. Cyril. Alex.3

104. *Obj.* 2. Rectius Christi Mater Maria dicitur, quam Deipara . quæ vox ambigua est, ct videtur Deo a sc existent! injuriosa.

408. *Resp.* Sensu obvio Maria Mater Dei dicitur, eo quod Christum conceperit el pepererit Filium Dei, Deumque ipsum. Omnes norunt divinam naturam carere initio, Deumque proinde esse a se , adeo ul quisque statim intclligal Mariam Matrem Dei dici, secundum humanam quam assumpsit naturam , ◇ divinitas illam etiam fceminam fecerat, non in illa facta fuerat,» uti recte monet Augustinus. *

100. *Obj.* 5. Impietatem el blasphemiam redolet appellatio illa : « Mater Dei. «

107. *Resp.* Nititur mysterio Dei facti hominis, quod hominibus suum sensum sequentibus stultum habetur,scd fidelibus divinam erga homines misericordiam el dilectionem prodit. Hoc fundamento lotius fidei Christianae posito, dubitari nequit Mariam Dei Matrem esse, et proinde ila appellandam.

§. II. *De perpetua Mariœ virginitate.*

108. Mariam Christum concepisse ct peperisse, illæso virgineo decore, probavimtis in tractatu dc Redemptore. Eam mansisse deinceps virginem negavit quinio sæculo Jovinianus; sed hominis impietatem tota exhorruit Ecclesia. Inter recentiorcs sectarios Episcopales consueverunt perpetuam ejus virginitatem vindicare , quamvis

import . . . strong reprehension..............As far as the opinion rests on the 7-vrai , it i9 utterly unfounded : since this was a form of address used even to the most dignified persons; and employed by Jesus to his mother on the most affecting of «II occasions. b Illoomficld in loc.

(I, Horn. xliv. in Matth.

(5) In Eue. 1. vi. n. 30. 38.

(3) In Joan. I. ii. c. xxiii. xxiv.

I▌ f *v· <lo consensu Evang.

non omnes quo parcst studio Celeri plcrique Protestantes eam familiari sermone impugnare non dubitant, co magis se in Christi cultu prolicerc existimantes, quo longius a Matris ejus honore recedunt.

Propositio.

D. Maria, Christi Domini Mater, virgo permansit perpetua.

109. *Probatur* I. *cx Scripturis.* Angelo eam de lilio pariendo edocente, quaesivit : « Quomodo liet istud , quoniam virum non cognosco? »1 His verbis fatetur Grotius propositum quoddam virginitatem perpetuo servandi indicari : si enim conjugio licuisset uti, nulla foret ratio cur quærerel quomodo paritura foret lilium. In sancio proposito firmata sil neccsse est, ex quo Mater Christi facta, sanctior cl perfectior evaserit.

110. *Probaturi, cx traditione quam Patres testantur.* S. Gregorius Nyssenus : « Illa post parium virgo incorrupta mater fovet lilium. » » s. Ambrosius : « Egregia igitur Maria , quæ signum saerte virginitatis extulit, el intemerata! integritatis pium Christo vexillum levavit. El tamen cum omnes ad cultum virginitatis sanctae Mariœ provocentur exemplo, fuerunt qui eam negarent virginem perseverasse. Hoc tantum sacrilegium silere jamdudum maluimus, sed quia causa vocavit in modium , ita ut ejus prolapsionis etiam Episcopus argueretur, indemnatum non putavimus relinquendum. »5 «An vero Dominus Jesus eam sibi matrem eligeret, quæ virili semine aulam posset incestare coelestem ? » * S. Hieronymus : « Natum Deum osse de virgine credimus, quia legimus; Mariam nupsisse post partum non credimus , quin non legimus. >' S Epiphanius : « Sic sancta Maria virgo nuncupoliir , nec appellatio ista aliquando commutabitur Hæc enim perpetuo incorrupta permansit. n 0 Gennadius : ■ Integra lidc credendum beatam Mariam Dei Christi Matrem , el virginem concepisse, <·I virginem genuisse, et post partum virginem permansisse. * 7 S. Augustinus de Pelagio dicit : « Manichaeos appellat catholicos, inore illius Joviniani, qui ante paucos annos hærelicus novus . virginitatem sanclæ Mariœ destruebat, et virginitati sacræ nuptias lideliurn coæquabal. » 89Hæc aliaque manifesto probant traditionem dc perpetua virginitate Mariœ, quam idcirco plurimi agnoscunt Anglicani.11

111. *Probatur* 5. *ex Conciliis.* Patres Chalcedonenses, in Sermone prosphonelico, Marcianum Imperatorem alloquentes, Virginem Dei Genitricem predicant « propter eum qui virginitatem ipsi etiam post conceptum largitus est, atque, ut Deo dignum erat, ulcrum obsignavit, ut nullius injuriæ dciude pateret. » Constantinopolitanum III. hæc habet : « Mariœ virginitas ante partum, in partu, ct post partum intemerahilis. »

112. Accedunt rationes theologicae. Quum uterus Virginis sanctuarium factus sit Dei, non decuit illum altera prole impleri. Mater Filii præscntiu sancta omnino facta est, et Deo plena . quam carnis commercio quodammodo profanam fieri Christi honor non sinit.

Objectiones solvuntur.

113. *Obj.* i. Satis innuit Evangelista Malthæus Mariam post partum virginem

(I)Luc.i. 31.
(I) In Oral.dc Nat Clirlili.
(J) Institut. Virg. c- v.
(4) Ibidem c. vl.
(i) !.. de perp. Virg. I·· ' I
|n) ItilT. Itiviil.
|ï) L. de Eccl. dogm. c. I»··
(8) Contra 1 ep. Pelag. 1.1. e *il.*
(9) · The perpetual virginity of the Mother of God our Saviour is so likely · thing I and ·» universally received , that I do nol see why we should not look upon it as a genuine Aposloliesl Traill lion o llishop Patrick un Tradition . N. »8. p. Ml. Oxford Tract* , vol. I.

non mansisse : « antequam convenirent, » * « Non cognoscebat cani, donec pcpcrit filium suum primogenitum. » '

114·. *Rcsp.* In co totus est, locis objectis , Malthæus, ut ostendat Isaiæ vaticinium in Mariæ partu impletum : affirmat idcirco commercium nullum eam inter cl Joseph ante partum intercessisse. « Qui Incarnationis incorruptum susceperat probaro mysterium , non putavit uberius prosequendum virginitatis Mariæ testimonium , ne defensor magis Virginis, quam assertor mysterii crederetur, n « Nihil profecto ea ratione loquendi insinuatur de iis quæ deinceps evenerunt, quæ proinde usurpatur passim in omnibus linguis ,'quin aliquid iis quæ prius dicta sunl contrarium secutum esse iniciligalur. Non desunt in Scripturis similia loca : « Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, *donec* ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. »4 « Micholdliæ Saul non est natus filius *usque in* diem mortis suæ. › 'Qui primus editus est primogenitus consuevit vocari, etiamsi alius non sequeretur, nam d post unum mensem n offerendus erat.6

115. *Obj.* 2. Fratrum Jesu sæpius fit mentio in Scripturis, el quidem una eum matre ; quod ostendit de fratribus uterinis esse sermonem : « Descendit Capharnaum ipsecl mater ejus, et fratres ejus. » ' « Inde fratres unde ma irem , » ait Augustinus.8

116 *Resp.* Notum est fratrum nomine propinquos passim in Scripturis designari : nam Abraham et Lot fratres dicuntur, patruus licet el nepos. ° Quod nominentur una cum matre, non eos uterinos fratres probat; receptus enim loquendi mos sinebat ul qui vere sanguine conjuncti orant sic passim vocarentur. Augustinus vehementer rejicit quidquid Mariæ perpetuæ virginitati officit : « Num enim Maria iterum pepererit' Absit. Inde coepit dignitas virginum. Illa fœmina mater esso potuit; mulier esse non potuit. » '°

117. *Obj.* 5. Saltem otiosi est hominis de virginitate post parium Inquirere, judice Basilio.

118. *Resp.* Perperam affirmat Bloomfield " post Taylor, otiosi hominis esse, Basilio judice, investigare quid fuerit Maria post partum , utpote nullius momenti ad mysterium : non enim ea fuit sanctissimo doclori mens, quum ipse virginitatem ejus perpetuam tradat ac tueatur : sed Incarnationis mysterium sartum tectum manere, quidquid de ea sil, merito dicit : « Nos autem,etiamsi hoc nihil pietatis rationem vitiet; nam usque ad dispensationis ministerium necessaria erat virginitas ; quod vero deinceps conscquutum est, nullam curiositatem rationi mysterii exhibet : tamen ut ne eorum qui Christum amant aures suscipiant, quod Deipara aliquando virgo esse desiit, illa testimonia sufficientia esse putamus. » "

119. *Obj.* 4. Quum fides ea respicial quæ Deus revelavit, Mariæ perpetua virginitas ad eam referri nequii: deest enim revelatio ; nec decuit Deum eam revelare, quum solam Mariam spectet.

120 *Rcsp.* Revelatio colligitur ex Mariæ verbis quæ retulimus , ct ex titulo virginis ei simpliciter in Scripturis tributo ; et plane innotescit ex perpetua traditione. Porro non Mariam tantum spectat, sed cum mysterio Incarnationis intimo nexu conjungitur.

(l>MaUli.i.18. («llbid.v.r.
(j) s. Ainbros. Com. in F.v Lue. c. i. L».
(4,1'i.cix. (6) II Ueg.vi. 83.
W} Num.xviii. <6. (i) Joan. ii. U·
W Tract, x. in Joan.2. Vide el Tract, xxviii. 3.

(0) Cen. itii. g.
(101 Ubi supra.
{!·) In c. i. s:,. Mat.
(18) S. Ilaiil. hom ,,iv- in s Christi Nalivila Ictn, p. 218. ed. Itasileæ anno unxt.

j. III. *De Immaculata bcatiMitnœ Virginis Conceptione.*

121. Constat esse dogma fidei Catholic® omnes homines concipi in peccato, quod originale dicitur, quatenus ex peccato Adæ factum est ul universa ejus sobolcs peccato inquinata sit. Hanc doctrinam quum anathemate conflrmasset Concilium Tridcnlinum . plures e Patribus postulabant, ul beatissima Virgo ea labe immunis decreto solemni diceretur; sed nonnullis contradicentibus , satis habuerunt, ut declaratio ficret, eam non comprehendi generali definitione, controversia in medio relicta, inira cos limites quos statuerat Xystus IV. : « Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam. Dei Genitricem :sed observandas osse Constitutiones felicis recordationis Xysti Papæ IV. sub pienis in eis Constitutionibus contentis, quas innovat. »1 Priori Constitutione anno 1476 edita quæ incipit: « Cum præcxcelsa, » largitur Pontifex Indulgentias iis qui, ul « de ipsius immaculalæ Virginis mira Conceptione gratias et laudes referant,» divinis Officiis intersint. Altera Constitutione, anno 1483, reprobat el damnat tamquam « falsas el erroncas, ct a veritate penitus alienas » assertiones eorum qui hæreseos vel peccati mortalis iucusanl eos« qui tenent aut asserunt camdem gloriosam ct immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam. » Simili pœnæ ac censuræ subjicit eos qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet « gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hærcsis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondum sil a Romana Ecclesia et Apostolic» Sede decisum. ·

122. Pius V. anno 1570 Constitutione « Super speculam homini · reliquit · liberam cuique facultatem opinandi hujus oonlroversiæ quamlibet partem, prout vel magis piam, vel magis probabilem esse duxerit, « vetans tamen up in popularibus concionibus, vel ubicumque promiscua virorum et mulierum multitudo convenire solet, de hujus controversi® alterutra parte disputare , rationibus vel doctorum auctoritate asserendo propriam sententiam, ct contrariam refellendo , aut impugnando ; vel de hac ipsa quaestione, cujusvis pietatis, aut necessitatis praetextu, vulgari sermone scribere vel dictare praesumat. « Cæterum quamdiu per Apostolicam Sedem altera pars definita non fuerii, oppositaque sententia condemnata , liceat viris doctis in publicis Acadcmiæ disputationibus de illa quæslione disserere el argumentis utramlibel pariem, vel asserere, vel impugnare , dum lamen neutra, veluti erronea , prædicelur. » Ita statuit Pontifex, re plane in medio relicla : qui insuper Officium a Xysto IV. sancitum, in quo Conceptio immaculata disertis verbis affirmabatur, ex Breviario Romano expunxit, ejus usu tamen Franciscanis permisso; in cujus locum substituit Nativitatis Officium, verbo Conceptionis ubique inserto, quod per universam Ecclesiam recitandum in posterum jussit.

125. Sixtus V. anno 1588 induisit Franciscanis » purissimam ipsius Dei Genitricis Conceptionem celebrare · per Octavam.

124. Paulus V.anno 1017 jussit, · ut in posterum , donec articulus hujusmodi a sancta Sede Apostoiica fuerit definitus , — non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus

(i) Sess. v.

et aliis quilmscmnqtie actibus publicis asserere, quod eadem beatissima Virgo ftieril concepta cum peccato originali. — Per hujusmodi tamen provisionem Sanctitas sua non intendit reprobare alleram opinionem, nec ei ullum prorsus praejudicium inferre » Mandavit etiam « quod negativam opinionem, videlicet quod non fuerit concepta cum peccato originali, in pnediclis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec dc ea aliquo modo agant, seu tractent. »

125. Gregorius XV. anno 1621 vetitum extendit ad privata colloquia, mandans «neque etiam in sermonibus ctscriptis privatis audeant asserere, quod eadem beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, necdc hac opinione affirmativa aliquo modo agere, seu tractare, exceptis tamen quibus a sancta Sede Apostolica fuerit super hoc specialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei ullum præjudicium inferre. » Mandavit insuper omnibus tam Regularibus quam Sæcularibus, « ut in sacrosancto Missæ Sacrificio, ac divino Officio celebrandis, tam publice, quam privatim, non alio, quam Conceptionis nomine uti debeant. » Consueverunt scilicet nonnulli «sanctificationis » nomen ejus loco inserere. Noluit tamen Pontifex rem definire « cum nondum æterna Sapientia Ecclesiæ suæ tanti mysterii penetralia patefecerit. » Sic rescripsit ad regem Catholicum, et ad Margaritam Austriacam.

'126. Alexander VII. anno 1661 Constitutione quæ incipit : « Solicitudo omnium Ecclesiarum » hæc testatus est : « Sane vetus est Christifidelium erga ejus beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium ejus animam in primo instanti creationis atque infusionis in corpus, fuisse speciali Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Jesu Christi, ejus Filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis præservatam immunem ; atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celebrantium. » Improbavit idcirco cos qui « Ecclesiam Romanam huic sonlonlise el cultui juxta illam beatæ Virgini exhibito favero negant, pios Chrisllfidelcs c sua pacifica quasi possessione deturbare conando.« Vetuit etiam «scripto seu voce loqui, concionari, tractare, disputare, contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, et insoluta relinquendo, aut alio quovis exeogilabili modo disserendo. » Attamen simul vetuit ne contrariam opinionem tenentes dicerentur hærelici, vel mortalis peccati rei, « cum a Romana Ecclesia ct ab Apostolica Sede nondum fuerit hoc decisum, prout Nos nunc minime decidere volumus aut intendimus. »

127. Clemens XL anno 1708 jussit « festum Conceptionis ipsius B. Marite Virginis Immaculata) ubique terrarum in posterum ab omnibus, el singulis ulriusque sexus fidelibus, sicut alia festa de præceplo, servari et celebrari. »

128. Clemens XII., anno 1730, probavit *de verbo ad verbum,* leges Academia) a Philippo V. ereclæ Cervarite in Catalaunia, inter quas candidati ad gradus juramento se obstringere dicebantur, ad immaculatam B. Virginis Conceptionem tuendam.

12D. Benedictus XIV. anno 1742 statuit capellam Pontificiam in Liberiana Basilica in honorem Immaculalæ Virginis, in festo Conceptionis quotannis habendam.

150. Clemens XIII.anno 1762 concessit clero in Hispaniarum regis ditione degenti facultatem recitandi Officium Lconardi de Nogarolis, quo immaculata Conceptio declaratur.

151. GregoriusXVL plurimis episcopis rogantibus induisit, ut « immaculata n diceretur Conceptio in Praefatione Mis-

s®, cl ut « Regina sine labe originali concepta» in Litaniis invocaretur. Permisit pariter anno 4843 « ul die ejus Conceptioni sacro in Pontificio sacello Immaculata ipsius beatissimae Virginis Conceptio in solemnis Missœ Praefatione caneretur, n ipso adstanle.

132. Pius IX. litteras encyclicas 2 Februarii 1849 ad episcopos omnes Cajeta misit, documenta sensus fidelium et traditionis exposcens, eia sexcentis fere episcopis accepit responsa , quorum quingenti quinquaginta circiter postulabant decretum dogmaticum quo Conceptio immaculata declararetur; quinquaginta duobus de opportunitate subdubitantibus, vel de modo decreti; quatuor adversantibus, qui tamen pleriquc , vel omnes, sententiam illam se fovere protestabantur, seque judicio PonUlicis obsequentes fore sancte pollicebantur. Hinc factum utdiefesto 1854 Pontifex inter Missarum solemnia in basilica S. Petri, adstanlibus quinquaginta et tribus Cardinalibus el centum quinquaginta duobus episcopis, ex toto fere orbe, ex cathedra pronuntiaverit definitionem, qua doctrina illa quæ tenet B. Virginem esse ab omni labe peccati originalis servatam a Deo revelata declaratur. Nobis contigit inter Præsules Pontifici definienti adstare.

Propositio.

Doctrina quæ tenet beatissimam Virginem in ipso primo conceptionis suæ momento fuisse, ex speciali Dei gratia cl privilegio, intuitu meritorum Christi, ab omni labe peccali originalis præservalam, a Deo revelata 06L

133. *Probatur* 1. Gen. iii. 14. « inimicitias ponam inter te el mulierem et semen tuum el semen illius : ipsa conteret caput tuum , ct tu insidiaberis calcaneo ejus. » Hæc quidam verba ad serpentem directa, ex Patrum cl interpretum monte, ad redemptionem per Christum referuntur : quapropter mulier cujus semen serpentis rapui contrivit, juxta textum Hebraicum, Maria intelligcnda est. quam inter el serpentem intercedunt inimicitia» necessario el perpetuo : quæ idcirco peccato originis quo lit quisque servus diaboli, nunquam subjacuit.

154. S. Cyprianus ait ! « Hoc. semen praedixerat Deus de muliere procedere , quod calcaret caput diaboli in Genesi. » * Hcsychius Hierosolymitanus, anno 395, dc Maria scripsit : « Audaciam draconis abscidit. » *

153. S. Bernardus Vulgatam sequens, dixit : « Quam tibi aliam praedixisse Deus videtur, quando ad serpentem ait : » Inimicitias ponam inter te et mu· n lierem ? » Et si adhuc dubitas , quod dc Maria dixerit, audi quod sequitur : « Ipsa conteret caput luum. » Cui hæc servata victoria est, nisi Mariæ ?» 3

156. Lucæ 1. 28. « Et ingressus Angelus ad eam , dixit : Ave gratia plena : Dominus tecum : benedicta tu in mulieribus. » Hæc verba amplissima indicant eam gratia eximia ornatam, Deo gratam, et præ cæleris mulieribus benedictam. Ih- 40. » Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est. » Hæc omnia quum de Maria tamquam Dei Matre prædicenlur, excipiunt interpretationem tantæ dignitati congruam.Basilius Seleucieusis, quiquinto vixit sæculo, sic habet :« Ave gratia plena, immarcescibilis innocenliæparadise. » *

137. S. Petrus Chrysologus scribit : « Hanc gratiam detulit Angelus : accepit Virgo salutent saeculis redditura. Avo gratia plena, qnia singulis gratia so est largita per parles ; Mariæ *vero* simul so

(<) L. П. Testimoniorum adversos Jsdæos, ad Quirinum, n. 9.

(i) Hom. II. de Yirg. Maris.

(.1) Horn, super **Mimus** Nt : · *o. l.*

(Jl Orat, in iH-iparam p. 590. E.M SSI. A. apu.l Combcfi». Auct. I. i.

lot ani dedit gratiæ plenitudo. » · In libro ecclesiastico Græcorum Paraclelice dicio, hæc nd Marinin diriguntur : « In to loin divinitatis plenitudo inhabitavit corporaliter, quum plenissima essos gratia. » *

1"8. S. Epiphanius ait : « Secundum omnia est gratia plena, uti Gabriel locutus CSI : » 8 r» ări irirra

15». *Proh.* 2. *e.r traditione.* Supcrest epistola dc martyrio apostoli Andreæ scripta a presbyteris ct diaconis Achajic, quam genuinam esse pierique tenent, præserlim cx quo textum Græcum Carolus Christianus AVoog, proteslanlicus scriptor, cx bibliotheca Bodleiana eruerit. In ea Apostolus proconsulem /Egeam allocutus esse refertur : « Et propterea quod ex immaculata terra creatus fuerat primus homo, neccssc erat ut cx immaculata Virgine nasceretur perfectus homo, quo Filius Dei, qui ante condiderat hominem, vitam aeternam , quam perdiderant homines, repararet. » Comparatio inter terram ex qua crealus fuit Adam, maledicto adhuc haud obnoxiam, ct Virginem immaculatam, inservii ut eam labe originis caruisse intelligamus.

110 Liturgia S. Jacobi nomine insignita, cui consonant alite, Marci, Chrysostomi ct Basilii,designat beatissimam Virginem *ira.ia.yiai,* omnino sanctam, 0X|>x>rct, intaminatam, , eximie benedictam ct vaiptrJiJc», gloriosissimam. * Voces illæ amplissimo sensu pro ejus dignitate merito sumuntur , omnem uœvum , labemque , tam originis quam actus proprii, ut excludant. Eam etiam honoratiorem Cherubim,incomparabiliter gloriosiorem Seraphim liturgiæ prædicant. In altera Euchologii parlc *καιαμαμα*8 α penitus inculpata » dicitur : quæ vox de scriptoribus plerisque Graecis sequiorls œvi passim adhibetur. In Anthologie hæc leguntur: « Lætnrc, Joachim, qui Deipara factus ea genitor : non est alter terrenorum patrum tui similis, o afflate divinitus: puella namque Dei capax, Dei tabernaculum, mons nndequaque sanctus per te nobis donatus est. ·■G « Virtutum divitiis ornati venerabilis Joachimus et prudens Anna genuerunt reginam virginem divina gloria varie distinctam. » 7 Armeniorum Ecclesia sic Deum exorat: «Accipe preces nostras în terccssionc Filii sancite Deipara immaculatas Genitricis unigeniti Filii tui.» " Syriaca Ecclesia, in anaphora S. Cyrilli, vocat eam » omnium Sanctorum gloriosissimam Virginem immaculatam, cl sanciam Dei Genitricem Mariam. »· ' Coplica Ecclesia eam salutat ; · Ave Maria immaculata veneranda. » '° Missalc Gothicum hæc habet : « Illa enim viscera, quæ humanam non noverant maculam, Deum portare meruerunt.»15

I it. *Probatur ô. ex Patribus.* S. Iremeus Mariam docet solvisse nodum, quo Eva humanum genus peccando ligaverat : « Sicut illa seducta esi, ut effugeret Deum , sic hæc suasa est obedire Deo , uti virginis Evæ Virgo Maria fieret advocata. El quemadmodum adslriclum 'est morti genus humanum per virginem, æqua lance disposita virginalis inobedientia per virginalem obcdicnliam. » ·' Eadem com·

(I) Dc Annuntiat. Serai, cxliii.
(S) Paraclil pag. 40S- col. 1.
(3', litor. Ivi». sive hxviii.
(4) Inter opera Cliryeost. t. xii. p. 700. c.
(5) Eucbol. in oilic. aquœ benedicts minoris peg.I 10. 11.Vide et Mcnolog. die iii. Dec. ad Vcap. pag. 10. col. S. D.
(n) Antii, p. s'· coi· s· D-
P) Antii, dic ix. Sepi. Ode ii. pag. 31. col. ï. A.
(8) Breviarii Arni. par. iii. p. 133. edit. Vindobon.
(o) Missal. Mnronil. png. 131. edit. Horn, uoxcir.
(10) Tbcotoch. p. 08. Λ IS.
(·ʝ Apud Moratorium I.it. Horn. pag. Sil. D.-E.
(|s) L. iii, /I[Or> 0, xxxiii.

paralio npml P»IrM fe'l'æ"' 13 Mariam ad salulem humanam consensu operam contulisse , cui via foret idone.'i. si ipsa labe fuisset inquinala. S. Augustinus ait : « Per Evam interims, per Mariam salus. Illa corrupta sequuta est seductorem , hæc intégra peperil Salvatorem. »4*

111 S. Dionysius Alexandrinus in epistola synodica ad Paulum Samosatenum : « Una autem el sola virgo, tilia vitæ, genuit Verbum vivens, el per se subsistens. » 8 « Qui nunc in novissimis diebus propter nos venit ctc. Matrem incorruptam a pedibus usque ad caput benedictam servavit. 5 De hujus epistolae authentia certant eruditi, Tillcmontio, Bullo, Natali Alexandro, el aliis ei faventibus. Pagitis censet eam ab aliquo ex Episcopis qui synodis adversus Paulum Samosatenum celebratis interfuerunt, scriptam esse.

113. Ambrosius sic Dominum Jesum jNloquitur : « Veni ergo : quaere servum tuum, jam non per servulos, non per mercenarium , sed per temclipsum. Suscipe me in carne quæ in Adam lapsa est. Suscipe me non ex Sara, sed ex Maria , ut incorrupta sil virgo, sed virgo per gratiam ab omni integra labe peccati. »8 Salutis remedium postulat per Verbi incarnationem, in carne Adæ labe haud inquinata, quæ scilicet assumpta est, non generatione naturali ex Sara, sed Spiritus sancti opera ex Maria ; decebat enim eum ex virgine incorrupta nascU imo ex ea quæ per specialem Bfi gratiam ab omni labe peccati i'j<i immunis.

144. S. Augustinus universos prorsus homines , solo ,Christo excepto , nasci peccatores conira Pelagianos affirmabat ; quapropter exprobravit illi Julianus cum hac ratione injuriam fæjo rem Marite irrogare ea quam intulit Jovinianus ejus virginitatem in partu denegando : nam eam servam tlæmonis in ortu exhibebat : « Tu ipsam Mariam diabolo nascendi conditione transcribis. » Despondit Augustinus : « Non transcribimus Mariam diabolo conditione nascendi ; sed ideo, quia ipsa conditio solvilur gratia renascendi. » * Negat eam unquam servam fuisse diaboli , quia conditio peccati labem contrahendi ablata est gratia renascendi , qua scilicet Deo nata est. Hæc secunda nativitas mentis quidem notione est conceptione posterior, sed reipsa simul existit.

115. Idem sæpius contendit omnes prorsus homines, solo Christo excepto, in peccatum aliquando incidere : animadvertit tamen semel se nolle beatam Virginem includere, quum propter honorem Domini nollet de ea habere quæslionem , quoties de peccato agitur : 7 nexum autem inter peccatum originis ct necessitatem quamdam peccandi talem agnovit, ut de Christo dicat : « Profecto peccatum etiam major fecisset, si parvulus habuisset. » · Quum igitur eam nolit culpa actuali inquinatam affirmare, originalem in ea non agnovisse dicendus est.

146. *Probatur* i. *ex Ecclesiœ .sensu et consensu.* Festum Conceptionis apud Græcos a sæculo saltem septimo celebratum est, nomine Conceptionis sanctæ Annie,8 apud Latinos *vero* asæculp nono Neapoli, a sæculo duodecimo

(I) Justinus Dial, cum Tryphone n. 100. Tertul. *I.de carne Christi* c. ivii. et S. Epiphanius *hier.* luviii. Contra Antidicomananilas. S. Ephrem 8jru» , De Eccl. hymn. 55.
(S; De symbolo ad Catechumeno» I. iii· c.iir.n. i.
(3) T. I. Concit. col- 818·
|I| Ilesp. ad decem quml. a Samos.lcno. Ptoposiias.
(3) Enarr. xiii. in I* extiii.
(0) Op. imperf. contra Julian. I. i». *lit.*
(7) !.. de X'alura ct Gratia c. invi. n. M. quenti sectione citabitur.
i»> I.. v. in Julian, c. is.
(U) Ilubulur oratio Georgti .Xicomodionst» . non» sæculo , co litulo apud Cumbe i.itiri» Am t. I. I. p. HIS.

in Galliis ct Anglia , in lota Ecclesia a sæculo decimo quinio. Repugnat vero Christum ita derelinquere Ecclesiam,ul solenmiori cultu rem fictam falsamque ubique prosequatur.

147. Sensus Ecclesiæ ubique se prodit inicr fideles lanio devotionis affectu immaculatam Conceptionem colentes. Hispani a pluribus sæculis se invicem salutare consueverunt, eam benedictam praedicando : Laudetur sanctissima Mater Dei sine labe originis concepta. Præcones eam ante conciones laudabant , verborum formula. Fideles omnino abhorrebant ab omni controversia dotanto privilegio quod Universitates plures luebantur. Eorum qui aliquando subdubitabant objectiones evanuerunt, adeo ut unus visus fuerit sensus lotius Ecclesiæ, Præsulibus cum fidelibus in unam euntibus sententiam. Ei igitur accommodari possunt verba quæ dc saluto Adæ Augustinus protulit : « Ecclesia fere lota consentit, quod eam non inaniter credidisse credendum esi, undecumque hoc traditum sit , etiamsi Canonicarum Scripturarum hinc expressa non proferatur auctoritas. » 1

Objectiones.

148. *Obj.* 1. Dc revelatione hujus doclrinæ non constat, quum nullo Scriptura loco, nullo Patrum antiquiorum perspicuo testimonio probetur. Se proplerea excusavit Gregorius XV. apud regem Catholicum rogantem ul delinirelur.

149. *Rcsp.* Revelatio distinguitur directa ab implicita, quæ scilicet in alia continetur. Quidquid sil dc illa , hæc saltem habetur de Conceptione immaculata ; quum enim constet Mariam esse Deiparam , omnia jure meriloque ei tribuuntur privilegia quæ lantæ dignitati conveniunt, omniaque procul amoventur quæ eam dedecent. Patres plerique non egerunt de Conceptione, sed verbis amplissimis Marite extulerunt sanctitatem eximiam, quæ, teste Ambrosio, tanta fuit, ul« Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati immunis, » habenda sil. Quod autem GregoriusXV, dixerit Spiritum sanctum nondum patefecisse hujus mysterii penetralia, in dicat eo tempore omnem caliginem non fuisse dissipatam, quamvis persuasum habuerit piam sententiam fovendam omnino esse.

150. *Obj.* 2. Scriptura testante}» Omnes in Ada peccaverunt : »3 omnes mortui sunt : quapropter Christus pro omnibus mortuus esi : non licet autem excipere Mariam arbitrio veluti proprio.

151. *Resp.* Non proprio arbitrio fit quod Ecclesia Dei, invocato lumine Spiritus sancti, sancit, Deipara elogiis» quæ in sacris Litteris referuntur,perpensis , et mysterio Incarnationis perspecto. Equidem privilegium quo a contrahenda peccati labe servata est, non obstat, quin in Ada peccasse quodammodo dicatur : re enim vera eam contraxisset nisi gratia specialis, qua idonea dignitati fieret, data fuisset. Pro ea mortuus est Christus , cujus morle factum est, ut gratia illa tribueretur. Redemptio autem qua a labe actu contrahenda servata est, eximia et præstantior merito censetur ea qua labes abstergatur. Augustinus in cum locum Ps. lxxxv. : « Eruisti animam meam ex inferno inferiori : » ostendit medicum liberare a morte, el alium liberare e carcero vel e suspendio, qui impedii ne alius poenam subeat.

•152. *Obj.* 3. Patres, præsertim Augustinus, prædicabant universos posteros Adæ, nemine prater Christum excepto, in peccato concipi. « Neminem nasci ex Adam nisi vinculo delicii ct damnationis obstrictum, neminemque inde liberari niai renascendo per Christum. »5 Ergo Maria contra eorum mentem temere excipitur.

(I) Ep. clxiv. ad Evodiuui.

(i) Ep. ad Optatum, *de .rigine animaram.*

I;i3. *Bi-sp·* Faire» Pelngianis repugnantes amplissimis vocibus generis hurn-ini lapsum in Ada enuntiabant, Christum necessario excipientes, quod juxta naturae leges haud fuerit concentus. De privilegio Mariae agere vix oraloppor-lunum, no argumenti vis aliquatenus infirmaretur. Cæterum Juliano exprobrante Augustino cum ipsam Mariam servam exhibere diaboli ratione ortus, hic id negavit, quum gratia, Christi meritorum intuitu concessa, eam a dæmonis potestate liberam Dei filiam praestiterit.

134. *Obj.* 4. Augustinus ait : « Sic ergo peccatum Domini, quod lactum est de peccato, quia inde carnem assumpsit, de massa ipsa quæ mortem meruerat cx peccato. Etenim ut celerius dicam, Maria ex Adam mortua propter peccatum, Adam mortuus propler peccatum, et caro Domini ex Maria mortua est propter delenda peccata. » 4

153. *Resp.* Augustinus eo loci Psallis mentem explicat, cilicio se indutum prædicantis, quod de carne a Verbo assumpta intelligit. adhibens eum in finem Apostoli verba : « Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, el de peccato damnavit peccatum in carne. » * Peccali nomine mortem pro peccato interpretatur, quod scilicet carnis peccatricis similitudinem *moriendo* præseferret, quum ex Maria, Adæ filia, desumpta fuisset.Vaticanus et Colberlinus codices manuscript! a plerisque differunt; hac scilicet ratione legunt textum objectum : « Maria ex Adam, Adam mortuus propler peccatum. » Hoc plane nil officit Mariae immunitati : sed si communior retineatur lectio, dicendum Mariam mortuam propter peccatum, quatenus Adæ delictum mortem intulit ejus posteris, a qua ipsa non est exempta. Mors tamen illi non fuit poma peccati, sed meriti occasio, qua et Filio suo assimilait! est. Alibi scribit ; « Quid inrolnqninatiiis illo utero Virginis, cujus caro, etiamsi de peccati propagine venit, non tamen de peccati propagine concepit? » s Hæc quidem ad conceptum Christi de Virgine referuntur, et ad omnem labis suspicionem indo amovendam, sed inserviunt etiam iis elucidandis testimoniis quæ de Virginis came agunt; quæ tamquam concepta cum quodam libidinis motu, ct ideo peccato obnoxia, peccati caro quodammodo dici poterit; quamvis illud numquam reapse contraxerit.

136. *Obj. 3. S.* Leo ait : « Quod ut fieret, sine virili semine editus est Christus ex Virgine, quam non humanus coitus, sed Spiritus sanctus fu'cundavil. Et cum in omnibus matribus non fiat sine peccali sorde conceptio, hæc inde purgationem traxit unde concepit. » * Alias dicit : » De sola conditione nascendi una cunctis est causa peccandi. Solus itaque inter filios hominum Dominus Jésus innocens naius est, quia solus sine carnalis concupiscentiæ pollutione conceptus. ▮ *

157. *Rcsp.* Ea testimonia probarent, si stricte accipiantur, Mariam in *peccato natam, et* nonnisi in Christi conceptione mundatam : quod vix affirmabunt adversarii. Benigna igitur interpretatione opus est. Mundatio ab omni labe, seu gratiæ largitio qua ab ea servata est immunis, intuitu Christi meritorum concessa est Mariæ ut idonea foret Filio concipiendo : adeo ut hinc derivarit sanctitatem unde *cæleræ polluuntur. Solus* Christus *ratione* conceptus naturalis fuit omni culpa *liber:* Maria quippe ei subjacuisset, nisi fuisset privilegio servata.

(I) In Pe. nxi». Scrm. *II.* n. 3.

(i) Bom. viii. 3.

(3)1,. do Gen. ad li». C· «"▮

fi) Scrm. II. in N'al. *Domini c. iii.*

(5) Serrn. V. in Xit. e. v.

158. *Obj·* 6. Liturgi® Mariam immaculatam prædicanics de virgineo decore servato loquuntur, non dc immunitate a labe originis.

159. *Resp.* Amplissima quæ adhibent elogia haud possunt ad eam restringi laudem ; virginem enim immaculatam ita appellant, ut čulpa omnis notionem ab ea abesse plane significent. Quod autem speciatim eam haud tradant labe immunem originis mirum non est , quum dc ea' immunitate vix foret loquendi locus, nisi hominibus universis communis peccati mentio præcessissct. Jure igitur meritoque utimur liturgiarum præconiis quæ amplissima sunt, nullo limite arctata, ut Virginem probemus omni labe liberam.

160. *Obj.* 7. Traditio apostolica dc conceptione immaculata non habetur ; nam apud Latinos vix de ea agi coeptum est ante Bernardi tempora, anno circiter 1140, qui festum a Lugdunensibus celebratum reprehendit tamquam novitatem periculosam superstitionem redolentem: «novam inducendo celebritatem, quam ritus ecclesiasticus nescit, non probat ratio,non commendat antiqua traditio.»— « Ante quidem apud aliquos errorem compcrcram, sed dissimulabam parcens devotioni, quæ de simplici corde ct amore Virginis veniebat. Verum apud sapientes, atque in famosa nobilique ecclesia , ct cujus specialiter filius sum , superstitione deprehensa , nescio an sine gravi offensa etiam vestri omnium dissimulare potuerim. »[1]

161. *Resp.* Traditio quæ Mariam immaculatam prædicat ad apostolica tempora merito refertur, uti ex liturgiis colligitur. Quod autem serius de ea agi cceperit, contigit ex speciali cultu, quo tempore progre.dicnte placuit eam nrosequi. Prioribus quidem sæculis, quum mysteria ipsa Incarnationis et Redemptionis in dubium vocarentur, vix otium erat subtiliori indagine Mariæ dotes cl privilegia explicare, quam satis habuerunt sanctissimam Deiparam agnoscere. Deinceps visum est eas enucleatius rimari, el speciali honore venerari : qua ex occasione Conceptionis S. Ann® festum apud Græcos celebratum est : quo nomine Mariæ ejus filiæ Conceptio intclligilur, quæ apud Latinos serius coli coepit. Privato studio cultus hic in diversas ecclesias inductus Bernardo haud placuit, quum Sedis Apostolic® sanctio defuerit : quapropter Lugdunenses canonicos monuit : « SI sic videbatur, consulenda erat prius Apostolic® Sedis auctoritas, et non ita præcipitanter atque inconsulte paucorum sequenda simplicitas imperitorum, n Quod erroris et superstitionis notis inusserit cultum illum, factum est forsan, quod *embryonis* quem dicunt conceptum, «intermaritales amplexus, » uti ipse ait, ante animæ cum eo conjunctionem, celebrari censuerit, quum picrique animam nonnisi post plurimos dies infundi existimarent. Cæterum suam clausit epistolam hoc pacto : « Quæ autem dixi, absque praejudicio sane dicta sint sanius sapientis ; Roman® præsertim Ecclesiæ, cujus auctoritati atque examini totum, sicut et cætcra, quæ hujusmodi sunt, universa resero; si quid aliter sapio, paratus judicio emendare. › Liquet igitur Bernardum cidtui et doctrinæ huic haud repugnaturum , postquam Apostolic® Sedis ei accesserit auctoritas. Ait etiam : «Sed ct ortum Virginis didici in Ecclesia, ct ab Ecclesia indubitanter habere festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens, in utero eam accepisse ut sancta prodiret. »·

162. *Obj.* 8. S. Thomas Aquinas Mariam obnoxiam fuisse originis peccato tradit,

(4) Ad Canonicos Lugdun.

a quo Christi gralia emundata est : cultum autem , qui jam in aliquibus locis præstari coepit, tolerari magis quam probari a Sede Apostolica docuit.

163. *Resp·* S.Thomas hac in re hæsisse visus est, verens ne Maria immunis habita ab omni labo, redemptione haud indigere censeretur : quapropter ut ejus privilegia, illaeso jure Redemptoris, tueretur, eam labi quidem obnoxiam , sed station ab ea emundatam tradidit. • Rationabiliter creditur, beatam Virginem Mariam, quæ genuit Unigenitum a Patre, plenum gratiæ et veritatis, majora omnibus gratiæ privilegia accepisse , atque fuisse in utero sanclificatam. n * Quum autem nosccret festum Conceptionis nonnullis in locis celebrari, opinatus est id cx indulgentia Sedis Romanae tolerari, et sanctificationem ejus nomine venire, qua scilicet Virgo sancta el Deo grata in ipso matris utero effecta est .-attamen addidit morem illum non esse omnino damnandum , silente Summo Pastore. « Licet Romana Ecclesia conceptionem bcatæ Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarum ecclesiarum illud festum celebrantium : unde talis celebritas non est totaliter reprobanda. » 4 Utrum existimaverit sanctificationem ei jam conceptae advenisse, vel fuisse mentis notione tantum posteriorem , dubitare poterit , •collalis ejus testimoniis : sed extra omnem dubitationis aleam positum est eum voluisse in ea agnoscere dotes omnes et dona quæ salvo redemptionis mysterio tribui possunt, cl animo paratum esse judicio Ecclesiæ Romanic stare. Eam in ortu sanctam esse atllrmal ob celebratam ejus Nativitatem : quo pacto conceptionem vindicaro licel. Nonnulla ejus testimonia juvat recitare.

161. « Puritas intenditur per recessum a contrario, el ideo polest aliquid creatum inveniri quo nihil purius esse potest in rebus crealis, si nulla contagionc peccati inquinatum sit. El talis fuit puritas beatæ Virginis , quæ a peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo in quantum erat in ea potentia ad peccandum.»' « Beata Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, ut esset propinquissima auctori gratiæ.»♦ Collalis testimoniis censet Marianus Spada ex Ordine Prædicatorum ' S. Thomam tradidisse Mariam « ab originali, speciali privilegio, mundatam , »6 et post animationem sanclificatam, quia respexit carnis infectionem ex Ada derivatam,7 quæ nonnisi infusa anima sublata esi, libidinis fomite exlincto. Ideo negavit sanlificationcm ante animationem contingere poluisse. « Culpa non potest emundari nisi per gratiam , cujus subjectum est sola crealura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis II. Virgo sanctificala non fuit. » " Quum autem inierat eam post animationem contigisse , liquet eum nihil medium ponere, et mentis conceplu, potius quam tempore, sanctificationem animatione posteriorem facere. Equidem alias dicit : « Sanctificatio D. Virginis non poluii esse decenter ante infusionem animæ, quia gratiæ capax nondum erat, sed nec etiam in ipso instanti Infusionis, ut scilicet per graiiom tunc

(I) III. Summœ qu. invii. Art. i. Conclusio.

(») Ibid. Art. ii. ad 5.

(J) Senl. i. disl. iliv. q- ·· «· '"· »d 5- paulus v· grtviter increpuit 1'. Morellc», qui m editione vperuin S. Tbotnto Anlverpim facta anno »613 'owtn « originali » omiserat, qutn jussu Pontifici» restituta est.

(4) III. p. qu. urii. a. r. ad I.

(5) Esaine critico sulla duttrina dell' Angelico Doliori.

(fi) Opusc. *3.* cap. HI.

(7) III. pari. Sum.qo. mi. ari. »ii.

(H) Ibid. qu. urii. n. *ii.*

sibi infiisam conservaretur, ne culpam originalem incurreret. Christus enim hoc singulariter in humano genere habet, ut redemptione non egeat. » 1 Ba?c explicat Spada dc infectione carnis, ex qua culpte debitum sequebatur, quod redemptione indigeret. « Hæc puritas, » inquit S. Thomas, «soli Homini Deo debebatur, ut ipse quasi unicus Redemptor humani generis nulla peccati servitute teneretur ; cui competebat omnes a peccato redimere. Unde non hanc puritatem, sed sub hac maximam Virgo mater ejus habere debuit. »9

165. *Obj.* 9. Ecclesia Romana nonnisi saeculo decimo quinio exeunte festum Conceptionis admisit ; dubium relinquens utrum,immaculata habenda foret. Rem plane liberam declaravit Pius V., reprobans eos qui vehementius contendebant, tamquam si agercturdc iis quæ corde credenda sunt et ore confitenda. Sic et cæteri plerique Pontifices, nolentes praejudicium alterutri opinioni inferre. Igitur consuerunt eam incertam esse, el parvi momenti.

166. *Resp.* Constat fcslum illud Avenione coram Pontifice olim celebralum, quod lamen speciali Officio el Missa auxit Xystus IV. Quod voluerit ipsam Conceptionem colere tamquam sanctam notissimum est, quamvis nullam inusserit nolam contra sentientibus : censuil scilicet sensum el traditionem totius Ecclesiæ ea de re haud adeo innotescere, ut damnandus forei qui dissentiret : largiendo tamen Indulgentias festum celebrantibus mentem suam fecit manifestam. Alii Pontifices intra eosdem limites prudenter se continuerunt. Pius V. videiur ampliasse dissensus libertatem ; quam tamen qui secuti sunt Pontifices arctius restringendam duxerunt, ad offensionem fidelis populi vitandam. Illa oeconomia ostendit non agi de praecipua quadam doctrina manifesto tradita, et semper ab omnibus celebrata·, sed inde non sequitur eam fuisse parvi momenti, vel adeo incertam, ut definiri nunquam posset : nam Pontifices omnes qui ea indulgentia usi sunt, indicarunt eam dari, quia nondum res erat ab Apostolica Sede decisa.

167. *Obj.* 10. fidelium el cleri consensus, quo maxime videiur definitio nili, parum valet: illi enim pio quodam animi motu Virginem colunt, nihil dubitantes dc dotibus quibus ornata dicitur : clerus vero siluit censuris latis in impugnantes. Episcopi igitur qui Pontifici testati sunt ecclesiarum suarum hac in re sensum , nihil attulerunt quo definitio fulciri possit.

168. *Resp.* Consensus manifestus ct universalis de privilegio hujusmodi ad Spiritus sancti gratiam illustrantem referendus est : nec enim universi proprio veluti motu in eam ivissent sententiam dc re adhud haud definita. Initio sentiendi libertas relicta est, quæ postea imminuta , publicis disputationibus vetitis; sed diu licuit privalim inter scholæ vel claustri parietes rem discutere : quapropter sententiarum discordia facile durasset, nisi divinum lumen dissipassel omnem nubeculam. Jure igitur optimo Præsules consensum hunc cum publico cultu plurimi fecerunt , coque praesertim nixi orarunt ul definitionis ponliliciæ robur ei adderetur, ad omnem dubitationem tollendam. Quam autem animis inhaeserit sententia liquet ex juramento a plurimis Universitatum docloribus emisso eam fuso etiam sanguine tuendi.

169. *Obj.* 11. S. Thomas ait: « Ea quæ ex sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creatura nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptui a traduntur per quam

(Γ S. Seni. ‹1. 3 q I.art. I.q. ‹

(4) Ibidem ad 3.

divina voluntas nobis innotescit. « ' Rationes insuper ad privilegium Mari» vindicandum allalæ ex decentia inlirmæ sunt : nam si quid valerent, probarent Joachimi cl Annæ parentes, imo omnes Christi majores labe caruisse : quum c contra animadvertat Chrysoslomus mulieres peccatrices ab Evangelista recenseri , ul Christus peccatorum diluendorum ergo natus intelligalur.

170. *Resp.* Ratiocinio solo non nititur privilegium, sed Scriptura; elogiis, ct veterum, qui Mariam sanctissimam et immaculatam praedicarunt. Necesse non est ul Joachim el Anna, vel alii, ccnseanlur immaculati ; nec enim ex iis ipsa caro Christi desumpta est ; iniimus vero nexus inter ipsum ct matrem vetat ne labe aliqua infecta habeatur.

171. *Obj.* 12. Maria dolori et morti subjacuit, quæ pœnæ sunt peccati originis.

172. *Resp.* Pœnæ quidem sunt ex primo peccato derivatæ : cælcrum eo sublato manent in justorum probationem. Maria iis subjacuit, Filio ut foret similis, qui, innocens licet ct sanctissimus , luit nostrarum culparum pœnas. Ipsa a labe servata est, quæ dignitati Deiparæ repugnabat, sed morti mansit obnoxia , quæ per se non est mala. Merito igitur propositio Baji 75 damnata est a Pio V., Gregorio XIII. et Urbano VII. « Nemo præler Christum est absque peccato originali : hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut et aliorum justorum , fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis. »

173. *Obj.* 13. Plcrique scholastici Mariam in peccato conceptam agnoverunt.

174. *Resp.* Scholae doclores conceptionis nomine embryonis formationem intellexerunt, quam in peccato biisse nonnulli dixerunt, quod scilicet cum libidine parentum fleret, ct peccati debitum induceret : omnes autem sanctificationem in utero propugnarunt, qua» contigit, anima corpori infusa. Urum in ipso infusionis actu, seu slatim postea , disputabatur, nonnullis temporis successionem , aliis mentis tantummodo discrimen agnoscentibus. Ex vocum ambiguitate ct rei physica· ignorantia exarserunt lites, animis haud semper adeo discordibus.

§. IV. *De immunitate a peccato actUfiH*

173. Ea csl hominum lapsorum con ditio ut in peccatum facile ruant, libero tamen voluntatis arbitrio, adeo ut nemo , licet justificatus, per totam vitam culpam omnem saitem venialem evitet, absque speciali Dei privilegio, uti definivit Concilium Tridenlinum, testans simul illud B. Virgini concession : « quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia. » * Quum definitio respi· ciat hominum fragilitatem, Virginis vero immunitas incidenter tradatur , non inde liquet de lide constare Virginem hoc ornatam privilegio, quum non dicatur Ecclesia id fidei certitudine tenere. Cæterum indubium prorsus est ct ad fidem proxime accedit, præsertim definitione de conceptu immaculato einissa; nam utrumque adeo connexum est ut eadem certitudine tenendum videatur.

Propositio.

B. Virgo Maria speciali Dei privilegio ab omni culpa, eliam veniali, per totam vitam servata est immunis.

176. *Probatur* 1. Lucœ i. 38 «Et ingressus Angelus ad eam dixit : Ave gralia plena , Dominus lecum : benedicta tu in mulieribus : » et 18 : » Eccc enim ex hoc beatam medicent omnes generationes. Quia fecit mihi

(I)S. P q. i.

(«; Sew. VI. Can. tJ.

magna qui potens est. « Hæc quidem amplissimam gratiam denotant, quæ omnem labem excludit, ul Matrem Domini docet.

<77. *Probatur* 2. e.r *Lifurgiis.* Iu lilurgia S. Petri «xr«ir<r *illibata* dicitur : 1 pariter in Liturgia S. Jacobi, ubi eliam ŧramp * *omnino sancta* nuncupatur, et τα>Λμί·μ·τἳΓ 8 *prorsus inculpata.* Hujusmodi occurrunt in Liturgia S. Marci, S. Basilii, S. Chrysoslomi Lilurgia eam waraZparrs»4 *prorsus Ulibntam* designat Abundant eliam in libris ecclesiasticis Græcorum, qui scilicet munera sacra spectant, cl ad liturgias referri possunt.

178. *Probatur 3. ex Patribus.* S. Ambrosius de Maria ab Angelo salutata ait : « Erat cogitans cum verecundia, quia pavebat, cum prudentia, quia benedictionis novam formulam mirabatur, quæ nusquam lecta est, nusquam ante comperta. Soli Mariæ hæc salutatio servabatur : bene enim sola gratia plena dicitur quæ sola gratiam quam nulla alia merucral, consecuta est, ut graliæ repleretur auctore.8 Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati. »°

179. S. Augustinus omnes prorsus homines peccatores quidem affirmabat, cui Pelagius objecil Sanctos in Scripturis laudatos, præsertim « ipsam Domini ac Salvatoris nostri Matrem, quam dicit sine peccato confiteri nccesse est pietati." Respondit Augustinus se de ipsa haud loculum : « Excepta itaque sancta Virgine, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agilur, haberi volo quæstionpm : inde enim scimus, quod ei plus graliæ collatum fuerit nd vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit quem conalat nullum habuisse peccatum. Hac ergo Virgine excepta, si omnes illos Sanctos el Sanctas cum hic viverent, congregaro possimus, ct interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus, utrum hoc quod iste dicit, an quod Joannes apostolus? Rogo vos, quantalibct fuerint in hoc Corpore excellentia sanctitatis, si dc hoc interrogari potuissent, nonne una voce clamarent:» Si dixerimus quia pec- ti catum non habemus, nos ipsos deci- » pimus, ct veritas in nobis non est. n'

180. *Probatur.* 4. Ratione theologica quam proponit Doctor Angelicus : « Beata Virgo fuit electa divinitus ut esset Maler Dei. El ideo non est dubitandum quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddiderit, secundum quod Angelus ad eam dicit : « Invenisti gratiam apud Deum, ccce » concipies. » Non aulem fuisselidooea maler Dei, si peccassel aliquando, tum quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud, « gloria filiorum » paires eorum, » unde el per oppositum, ignominia matris ad Filium redundasse! : tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. »8

181. *Obj.* 1. Maria dubitabat, Angelo nuntiante; interrogavit quippe, instar Zachariæ : « Quomodo fici istud? » '

182. *'Resp.* Ex pœna Zachariæ irrogata discrimen sensus quo verba prolata sunt colligitur; ipse quippe loquelam amisit ad tempus. Equidem non debuit Maria statim excipere nuntium adeo mirum, donec constiterit cum Deum habere auctorem : quapropter merito quæsivit quo pacto maler lierel, illaeso proposito hominis consortium

(U p. ⨱2 n. ʈ t'· °- (*) '■,B - E·
(4) p.HS. B. (S) 111 tuc. 1.1. ii.
(b) Enarr. xiii. in ·'± «»'·'·
<71 I,. dc Natura el Gratia c. xx»vi. n. 42. Codice duo ei Vaticanis tegunt prout recitavimus, sicul cl S. Thomas. Alii habent : unde enim scimus quid ci etc. ■ interrogatione opposita pusi peccatum. .
(β) III p. qu. BtTii. a. iт.

nuruum fuifCTdl· Animadvertit proinde s Ambrosius ·. « vldelur hic non credidisse Maria, nisi diligenter adverlas; neque enim lbs est nt electa ad generandum unigenitum Dei Filium , fuisse videatur incredula. Quo aulem modo fleri posset (licet salva prorogatif? sit matris, cui profecto fuit amplius deferendum : sed ul prorogativa major, major etiam fides ei debuit reservari) quo ergo modo fieri posset, ut Zacharias qui non crediderat, silentio condemnaretur; Maria autem si non credidisset. Spiritus sancti infusione exaltaretur? Sed neque non credere Maria, neque tam temere debuit usurpare : non credere Angelo , usurpare divina. Neque enim facile erat scire mysterium absconditum a sæculis in Deo , quod nec superiores potestates scire potuerunt. Et tamen non fidem renuit, non ofllcium refutavit : sed accommodavit affectum, spopondit obsequium. Etenim quum dicit, « quomodo •fiet istud? «non de effectu dubitavit,sed qualitatem ipsius quæsivit effectus. » • Liquet enim quia faciendum esse crediderat, quæ quomodo fieret interrogavit. Unde et meruit audire : « Beata » quæ credidisti. » Et vere beata, quæ sacerdote præstanlior·, quum sacerdos negasset, Virgo correxit errorem. » ·

183. *Obj.* 2. lier ad Elisabeth prodii consilium rei veritatem scrutandi. Ita Lutherus.

181. *Resp.* Iter illud necessitudinis ct charilalis causa susceptum est, ut propinquæ gratularetur, se inierim ab hominum conspectu , pudoris ergo , subducta. Ex miris quæ ea occasione evenerunt , constat Deum auctorem adfuisse. S. Ambrosius in rem advertit : • Ubi audivit hoc *(Elisabeth esse gravidam)* Maria , non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, lnec quasi dubitans dc exemplo; sed quasi læla pro volo, religiosa pro officio, festina pro gaudio in montana perrexit » 1 Deinceps ait : « Vides non dubitasse Mariam, sed credidisse, et ideo fructum fidei consecutam : · Beata, (inquit) quæ credidisti. » '

IHS. *Obj* 3. Chrysostomus Mariam ambitionis incusat, quod Filium urgeret ad miraculum patrandum in convivio nuptiali : « Quod illa fecit, ex ambitione proficiscebatur : volebat enim populo se ostentare ac si imperaret Filio, de quo nihil adhuc magnum imaginabatur. » *

l8fl. *Resp.* Hæc haud salis considerate prolata sunt, ipso « beatam illam Virginem » nihilominus ibidem praedicante, ct alibi in ejus laudes se diffundente : « admiranda quippe Virgo erat, ejusque virtutem declarat Lucas , cum ait, eam, quando salutationem accepit. non statim gaudio perfusam fuisse, nec dicta suscepisse, sed turbatam quæsivisse, qualis esset ista salutatio. » ·

187. *Obj.* 4. S. Basilius vaticinium Simconis dc gladio animam Virginis pertranseunle interpretatur de dubitatione quæ eam sub crucem exagitabat : · Vaticinatur Simeon et de ipsa Maria , adstante cruci, et vidente quæ gerebantur, et voces audiente; post Gabrielis testimonium, post arcanam divinæ Conceptionis cognitionem . post plurima exhibita miracula, erit, inquit, quædam ct circa animam tuam fluctuatio. Oportebat enim Dominum pro omnibus gustare mortem, ac propitiationem mundi factam, omnes justificare in suo sanguine. El te igitur ipsam , qufl cœh'lus didicisti quæ ad Dominum spectant, tangit quædam dubitatio. ▮ *

188. *Resp.* Pace tanti docloris ab hac interpretatione, quam ab Origene mutuatus videtur, omnino recedimus;

(I) In locum.
Ĩ In locum.
(J) In locum.

(4} Horn. ilvi. in Mal.
(S) Horn, iv in Mat.
(#,' Ep. cell. I. III. op. p. too.

nam vaticinium impletum plane est, dum Virgo Mater sub crucem vehementissime dolerel dc Filio patiente propter peccata hominum. Nulla dubitalionis apparent indicia, sed fidei, amoris , fortitudinis præciara documenta in ca cruci adslantc cernimus. Vix nobis persuadere possumus Rasilium dubium, quod cx lide vacillante oritur, in ea suspicatum esse, sed animi angustias ob mysterium Christi patientis, quæ culpa quidem carebant, quamvis sanguinis remedio quodammodo indigerent.

189. *Obj.* 5. S. Ambrosius animadvertit Mariam increpari, eo quod de Christo se triduum subducente quereretur ; « Hiemator arguitur, quia adhuc quæ humana sunt exigat. » '

190. *Resp.* Lato sensu arguendi utitur vocabulo ; nempe instituit comparationem Ambrosius inter agendi rationem a Maria diversis in rerum adjunctis servatam , animadvertens eam Christum ad miraculum patrandum deinceps impulisse, quæ ex rebus jam gestis hac occasione didicerat se nihil in divinis operibus exigere posse. « Alibi eum ad ministerium mater impellit, hic mater arguitur, quia adhuc quæ humana sunt exigat : sed cum hic duodecim describatur annorum, illic discipulos habere dicatur, vides matrem didicisse a Filio ne exigeret a validiore ministerium , quæ stupebat in juniori miraculum. »2

191. *Obj.* 6. Christus insinuavit Matrem ejus non servare verbum divinum : clamante enim quadam eam esse beatam , respondit : « imo beati qui audiunt verbum Dei, el custodiunt illud. » 8

192. *Resp.* Non ca est horum verborum vis, quum constet Mariam in corde servasse quæ ad eum spectabant magno cum pietatis affectu : sed indicant alios quoscumquo qui divinum verbum fide ct obedienlia amplectuntur beatos quoque fore : « quia, » uti animadvertit venerabilis Reda, « cl eadem Dei Genitrix, et inde quidem beata, quia Verbi incarnandi ministra facta est temporalis : sed inde mullo beatior, quia ejusdem semper amandi custos manebat æterna. » * I'ræivcrat Augustinus : « Beatior Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. » 8

195. *Obj.* 7. Joseph suspicatus est Mariam adulterii, quam idcirco a se removere statuit, privalim tamen, ne cam pœnæ el infamiae subjiceret. ® Colligere inde est ejus vitam non adeo fuisse sanciam , ut suspicioni non foret locus.

194. *Resp.* Non constat de suspicione, sed dc animi angustiis ob gravidi uteri indicia. Mariæ pudor, quæ nihil protulit quo mysterium innotesceret, eum animo hærenlem reliquit, donec divinitus ei patefactum sit. Eximia Mariæ sanctitas fecit ulJoseph, jusliliæel virtutis laude ipse praecellens, inierim nihil lentaret, animo licet solicitus.

§. N.Despeciali Mariæcullu.

195. Fides docet, uti demonstravimus , Mariam esse Dei Matrem,et perpetuam Virginem. Ob celsissimam dignitatem et intimam ad Christum relationem , eam speciali prosequitur cultu Ecclesia. Honorificis idcirco appellatur titulis, plurcs per annum celebrantur in ejus honorem festivitates, frequentissime invocatur ejus apud Deum intercessio, praesertim angelica salutatione; ct plurima fiunt exercitia quibus magna in eam excitatur fiducia. Hunc cultum specialem omni nisu impugnant sectarii harum regionum, Orientalibus omnibus seclis eum magno studio foventibus.

(1) In Et · Lue® c. ii.
(«) Ibidem. [3) Luc xi.
WL. iv. C. xlix.in Luc. xi.
t«) De «ancla virginitate, c. iii. (c) Mali. i. 19.

Propositio.

Maria Virgo . utpole Dei M it ciali prorsus et insigni cultu honoranda csl.

198. *Probatur* I. *ex Scripturi·;.* Magno honore prosecutus est Mariani Angelus , ei ad dignitatem tantam electae gratulans : « Ave, gralia plena — , — ' Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus * *ἴv>ιγ·μί>·* » Præ mulieribus cæteris benedicta prffidicatur, · summo favore divino dignata, ut Mater Filii Dei eligeretur.

197. Elisabeth, Spiritu sancto inspirante , reverenter excepit Mariam, licet alias conditione par, el genere propinqua esset; et vehementem animi admirationem significavit se tanto honore (lignatam, ut a Matre Domini sui inviseretur, qua loquente infantem in utero lælabundum se movisse testata est : • Facium est, ut audivit salutationem .Maria.· Elisabeth , exultavit infans in Utero ejus : el repleta est Spiritu sancto Elisabeth : ct exclamavit voce magna,ct dixit: Benedicta tu inter mulieres, el benedictus fructus ventris tui. El undo hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? * Ecce enim ut facta est vox salutationis tute in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Et beata, quæ credidisti, quoniam perllcicntur ea, quæ dicta sunt libi a Domino. » ' Beata dicitur Maria ob fidem , et ob rem in ea implendam , Filium pa riendo. Benedicta specialiter dicitur præ mulieribus cæteris , ob benedictum uteri sui fructum. Magno se honore affectam agnoscit Elisabeth , tantam hospitem Domini sui Matrem excipiendo , * quam sensit in utero latens infans. 7 Hæc confirmavit Maria, Spiritu sancto auctore , quæ etiam prædixit per omnia sæcula beatam ejus conditionem prædicandam esse : « Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. »— '!/·» *yàf, irt r» w ῤἀιιν?i μι ἆr»i ἀι yttmi.* '

198. *Probatur* 2. *ex Patribus.* Orige-

(«) Animadvertit Bloomfield : « This is not well rendered · beloved » or « favourite of liaavon, » IS in Campbell's version. Bettor es in the Vulgale) « gratis plena. » . . For (as Valokn. ohterves) all verbs of this form , cs *iμηrι» ,* Ui/iariM , etc., have a sense of *heaping up , or rende!mg full.* » Syriaca versio ipsam phrasim ret.net.

l'ai Tibi plena'gralia.

(I) Luc. i. 18.

[3) a This is said to bo a Hebrew form of cipres- •iog the superlative, but it is found also in both the Greek and Latin classical writers.· Bloomfield,

) « This manner of speaking is a form exprès- site of admiration at any unexpected honour dobe. a Bloomfield.

(J) Luc. i. 41.

(3) Pulchrc Jcrcmiss Taylor , Anglicanus licet: • his not easy to imagine what a collision of joys vas at this blessed meeting: two mothers of two «real princes , the one the greatest that was born of woman, and the other was his Lord; and »... mad. I.) mlr.de., '»«· <·«"· her ,L|, .„d ,,,,.I.iωη..™ ; »b.r. U.· mrr- ttoplour l.urrl ·.»! » >> - >> festival, and descended upon Eliubcth, and she prophesied. Never, but in heaven, was there more joy and ccslacy. » *Life of Chrut, Seelmn II.*

....1 lhe llolr Chu.l made lho rned.ng

(7) · Elisabeth who received testimony *from* Cod, that she « walked in all the commandments of she Lord blameless, » was carried into ecslacy, wondering al the honour end favour done to her by lhc 11iu1|„:Γ ,.r i„.r i.ur.|.

(8) « The necessity of believing our Saviour thus to be *born ofthe Virgin Marr ,* will uppear both in respect of her who was the mother , and of Him who was the Son. In respect of her it was therefore necessary, that we might perpetually preserve an esteem of her person proportionable loco high a dignity. 11 was her own prediction : · · from henceforth all generations shall call mo blessed : · but the obligation is our a to esteem her so If Elisabeth cried out with so loud a voice ; .. Blessed art thou among women; · when Christ was bul no» ly conceited in her womb , wbai expressions of honour and admira Hon can Wo ....i now that I hrittl .. in J"d .... " ,ρ""

nes dc angelica salutatione dicit : « Soli enim Mariai hæc salutatio servabatur. Si enim scissct Maria clad alium quempiam similem factum esse sermonem, (habebat quippe logis scientiam, ct erat sancta, et prophetarum vaticinia quotidiana meditatione cognoverat,) numquam quasi peregrina eam salutatio terruisset. » *

199. S. Epiphanius vocat Mariam « selectum quoddam vas atque eximium, » cl commemoratis Elia, Joanne, Thccla, addit : « Cui tamen longe est anteponenda Maria, ob coeleste illud mysterium, quod in ejus utero perfectum est. «' Collyridianos qui eam collyridis oblatione colebant, reprehendens, adorationem Deo, honorem tamen Mariæ vindicat : « Honoretur sane Maria, Pater vero, Filius, el Spiritus sanctus adorentur : Mariam adorare nemo velit. » — « Maria in honore sit; Dominus adoretur. » ·

200. S. Ambrosius : « Quid nobilius Dei Matre? Quid splendidius ea quam splendor elegit? ⁵

201. S. Cyrillus Alexandrinus coram Concilio Ephesino de Virginis Deiparæ laudibus disseruit, in Ecclesia sub ejus nomine dicata, camque vocavit «Pretiosissimum totius orbis monile, columbam incorruptam, lampadem inextinguibilem, ex qua natus est sol justiliæ, locum ejus qui loco non capitur, per quam salvatur omnis spiritus fidelis. »E

202. S. Proclus, Episcopus Cyzicenus Conslantinopoli concionans, ad quam Sedem deinceps evectus est, dixit : « Sacra Deipara Maria in unum nos cogit. Hæc illibatæ virginis purus ille thesaurus decusque. · Et alias : · Quapropter dicamus ei : « Benedicta tu in » mulieribus, » quæ sola Evae errori medelam attulisti; sola ingemiscentis absterseris lacrymas.4

20S. S. Basilius Seleuciensis Episcopus, medio quinto sæculo, sic Muriam alloquitur : « Ave gratia plena,castitatis florentissime paradise, in quo lignum vilæ plantatum, fructus salutis universis producet : ex quo Evangcliorum quaterno initio fons, miserationum flumina credentibus deducet. Ave gratia plena, Dei ac hominum mediatrix, quo medio pariete inimicitiarum sublato, ccclestibus terrena coeant, ac uniantur. Quis ergo ingentem Dei Genitricis potentiam non miretur? Quamque illa universis Sanctis, siquibus honorem habemus, emineat? Siquidem; enim Deus tantam servis impertitus est gratiam, ul non solum tactu ægros sanarent, sed et umbræ ipsius projectu idem praestarent : quantam putandus Matri concessisse virtutem? An non multo præ subditis majorem ? Plane liquet. »7

204. S. Anastasius, Archiepiscopus Antiochenus, ait : « Dei nostri Matrem in hæc verba cum Gabriele salutemus : Ave gratiosa, Dominus lecum : quod facta sis nobis salutis via, ascensusque ad superos, ac locus requietionis, refrigeriique tabernaculum, in quo Dominus habitavit. » 8 Hæc ex plurimis quæ recitat Natalis Alexander 9 damus specimina eximii honoris el cultus, quem Virgini Deiparæ præstiterunt veteres, Graeci pariter et Latini.

205. *Probatur* 3. *Conciliorum auctoritate.* In Concilio Nicaeno Π recitatum

unio the Mother of our Lord, so long as we give her not that worship which is due unto God Himself· Let us keep the language uf the primitive Church : Let her he honoured and esteemed ; let him be worshipped and adored. > Uishop Pearson on the Creed, Art. iii.

(I) Ilom.vi. in Luc.

(2) Hn-r. luix. (5) Ibidem.

(■) L. II. do Virginibus.

(i) Orat. Ephesi habita.

(C) Orat. Const, lmb.

(7) Unit, in Annuntiationem.

(8) Serm. i. in Annuntiat.

1«) Iliet. Eccl. vol. ix.

est cl probatum synodieum Theodori patriarchæ Hierosolymitani, in quo pro· Aletur so suscipcro sex universales Rynodos, ct Ephesini decreta contra Nestorii hæresim deinceps recenset, dc Virgine Maria ca occasione dicens : « Quæ vere Dei Mater est, et ante partum elpost partum virgo, atque omnis iolelligibilis ac sensibilis naluræ gloria cl claritate sublimior » — ri» du/ilrifo. , Xctt irpe ŧi ru»p , xa.i μιτ» , κλι πίσ·τ »«·γ·γ ri «ai iuôtrtr ẫs-iprip iiξ, η καί λαμ^ίητι /di/4HB[Q;/zb<» ^vffiar. 1 Lecta quoque cst in eodem Concilio epistola Germani patriarch® Constantinopolitani, ad Joannem Synadenscm, in qua |dictum est: « Eam, ut vere et proprie veri Dei Matrem veneramur, et magni faeimus, ct quavis visibili et invisibili creatura superiorem reputamus. » yàp àr xvfiur χαι ἀλ.θΰρ μκτ'ιρΛ βiou re αλ»Λ<ἳiu ivr« »αi , χαί rifr opar.r χαι àeçar>f xrirtar imprlpar *

20G. *Probatur* 4. *ex Liturgiis.* Honoriiicam Virginis Deiparæ commemorationem faciunt omnes Liturgiæ. In Liturgia Basilii usuali dicitur :« Praecipue cum sanctissima, illibata, super omnes benedicta, gloriosa Domina nostra Deipara, el semper Virgine Maria. »

207. Accedit ratio theologica ex ipsa dignitatis Matris Dei celsitudine, quæ major est quam quæ verbis possit cxplicari : est enim intima quædam relalio ad Deum, quæ nulli alii creaturæ conceditur. Sicut igitur prophetae , sacerdotes , et famuli el ministri Dei universi propter relationem ad eum honoranlur , eximius quidam cultus ei debelur quæ ad Deum tam proxime accedit.

Objectiones solvuntur.

208. *Obj.* I. Hyperduliæ, seu cultus eximii Virginis nullam in prioribus sæculis indicium reperitur; ner enimCclsus eæteriquc nominis Christiani hostes eum Christianis objecerunt quamvis probra plurima Virgini intulerint.

209. *Resp.* Quum cultus Virginis non esset Christian® religionis linis, s»d ex præcipuis fidei mysteriis consequentia veluti deducius, mirum non est Celsum cæterosve dc eo litem non movisse: impugnabant enim ipsam fidem, ct cultum totum Christianum. Quod si Chrislum Deum agnovissent, et ex Maria Virgine Spiritus sancti opera natum, verosimile non est eos damnaturos venerationem qua eum prosequebatur Ecclesia. Protestantes quidem in eo parum sibi constare convincuntur, quod mysterium Incarnationis agnoscant, et tamen eam quæ praecipuum ejus instrumentum facta est, non honorent. Cæterurn id non est praetermittendum mores Christianorum el dogmata non fuisse ethnicis pcnitUS explorata, ideoque Π)ἳrum non est, si qua animi veneratione colcrclur Virgo ignorassent. Præclarum quidem veleris cullus documcntum habetur in Liturgiis antiquissimis inquibuscommemoralurMaria,elDomina nostra praedicatur, magnificis adjectis titulis.

210. *Obj.* 2. Cultus Virginis nititur eximiis quibus ornari creditur dotibus tamquam Deipara : de iis tamen non constat, quum e contra S. Lucas affirmet eam haud intellexisse quæ Christus protulit querelæ respondendo,

211. *Resp.* lpsa Deiparæ dignitate nititur cultus. Dotes quidem eximia? merito censentur cum ea conjunct». Quod autem de Maria una cum Joseph dicitur : « Ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos ; ▶ · ostendit quidem cos plenam vim verborum : « in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse, n haud stalim percepisse; nesciebant quippe eum tunc manife-

(<) Cone. Nie. II. Act. iii. coi. IU. t. ir. coli. Hard.

(i) Cone. Mic. 11. Act. i», col. «II.

(3) C. ii. 80.

stare debere scientiæ et sapfcnliæ thesauros qui in co absconditi erant. Cretorum " mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo; n pio affectu ea scrutons, cl divina admirans consilia.

212.O/y.S.Quæ ex veteribus afferuntur testimonia , oratorum more dicta sunt, quin cultum probent, quem Epiphanius aliique cum tota Ecclesia , quæ Collyridianos damnavit, omnino rejecerunt.

215. *Resp.* Præter egregias laudes cultum quoque deberi sanctissimæ Deiparæ Patres tribuendum docent. Equidem anclor qui aliquando censebatur S. Gregorius Ncocæsariensis « convenientem cultum ac. venerationem » adhiberi Mariœ docet. S. Proclus dicit : « Adoratur et Maria . . . tamquam quæ Mater, ancillaque, et nubes, thalamusue ac arca Domini effecta sil. Mater : eum namque peperit qui voluit nasci. Ancilla : quippe naturam confiteor, et prædico gratiam. Nubes : concepit enim de Spiritu sancto, quem illaesa integritate peperit. Thalamus : in ea enim ul nuptiali thalamo Deus Verbum habitavit Arca : non quæ legem portaverit , sed quæ Legislatorem pepererit. » * Leontius , Episcopus Neapoleos Cypri, in sermone laudato in VII. Concilio OEcumenico, dicit : « Qui honorat martyrem, Deum honorat : et qui Matrem ejus adorat, ipse honorificentiam exhibet. » 5 Quod aulem neget Epiphanius Mariam adorandam, inlelligcndum est de supremo cultu, qualem collyride in sacrificium oblata , præstabant Collyridiani Optime S. Joannes Damascenus docet : « Solum rerum omnium Procreatorem el Opificem adoremus, et latriæ cultu veneremur, ul Deum natura adorandum. Adoremus et sanciam Dei Genitricem , non tamquam Deum , sed ul Dei Matrem quantum perlinet ad humanitatem. »8

(«) Orat. v.Totn. ■ Auctarii Bibliolliccæ Patrum Grrco-L.il.

214. *Obj.* I. Ex honoris significationibus ad cultum sensim sine sensu perventum est, donec jam praecipuum sil Catholicorum studium colere Mariam , ct quidem summo obsequio : nam longe plura ei dicantur templa, quam Deo, vel Christo, nuncupantur vota, offeruntur donaria, sacrificia etiam , festivitatibus magno numero celebratis.

213. *Resp.* Constat cultum Marite vetustissimis obtinuisse temporibus; nam Concilium Ephesinum in templo ejus nomine dicato habitum est, uti Acta testantur, cl festi dies in ejus honorem agi consueverunt, ex veteri usu lotius per orbem terrarum Ecclesiæ : « Virginea panegyris, frequens ac celebris hic conventus, festa hac luce linguam ad laudem provocant; » inquiebalS. Proclus, paulo ante Concilium Conslanlinopoli concionem habens, . . . « Ecce enim et terra et mare Virginem honorant. . . . sacra Deipara Maria in unum nos cogit. » Liquet igitur substantiam cultus qui nunc viget a remotissima antiquitate derivatam. Non ideo autem Virgo prae Christo colitur, quod plurima templa ab ea nuncupentur: nam Deo omnia dicantur, ipsa nonnisi Patrona invocata. Deo etiam vola fiunt, Virgine veluti teste adscila ; Deo offeruntur Sacrificia, quamvis ea occasione honoretur Mariœ dignitas, el celebrentur virtutes. Omnia demum cultus indicia ad Deum ultimo referuntur. Quod autem plurima sint in quibus Maria nominatur, contingit ex relatione quam habet ad mysterium Incarnationis, quod hac ratione perpetuo obversatur fidelium mentibus.

§. VI. *Dc invocatione Deiparas.*

2tG. Illud inter cultus indicia merllo recensetur quod preces Sanctorum expetantur. Hac in parte pnrserlim

(i) Serm. v. pro Christ. Apologia contra Joda.-os, in Aci. iT. Cone. OEcum. viii.

(») Orat. iii. do SS. Imaginibus,

claret Ecclesiæ erga beatissimam Virginem devotio : semper enim consueverunt preces ad cani fundi, ulipsa pro nobis apud Deum intercedat. Piam hanc consuetudinem probarc ct tueri juvat.

Propositio.

Ea semper viguit consuetudo in Ecclesia Catholica ut sanclissimæ .Matris Dei preces apud Deum expeterentur.

217. *Probatur* I. *Patrum testimoniis.* S. Irenæus comparat Mariam cum Eva : « Quemadmodum enim illa per angelicum sermonem seducta est, ul effugeret Deum prævaricala verbum ejus; ita et hæc per angelicum sermonem evangelizata est, ut portaret Deum; Obediens ejus verbo. El sicut illa seducta est, ul effugeret Deum ; sic hæc suasa est obedire Deo , uti *virginis Evœ I'irgo Maria fieret advocata* El quemadmodum adsiricium esi morti genus humanum per Virginem , solvatur per Virginem : aequa lance disposita virginalis inobedientia per virginalem obcdicnliain. » · Maria igitur sua obedientia ita placuit Deo, ut fleret advocata Evæ, apud Deum pro culpa; quam Eva admisit venia agens. Ejus apud Deum gratia pro toto humano genere morti adstriclo inde liquet.

218. Basilius , Selcuciensis, eam sic compellat : « 0 Virgo sanctissima , ut quis honesta quæque ac gloriosa de tcloqualur, haud quidem ille aberrabit a veritate, scd pro merito haud fecerit salis : nos de supernis intuens, esto propitia, ul modo quidem regas in pace ; in judicio autem, ac pro tribunali illo , sine pudore ac fiducia plenos adducens, ejus nos slalionisquæ a dextris est, participes facias. » *

219. Ilis testimoniis liceat melliflui docloris Bernardi verba adjungere. Hortatur peccatorem ad Mariam confugere tamquam advocatam apud Jcsum : « Advocatum habere vis et ad ipsum ? Ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione, sed cl pura singularitate naturæ. Nec dubius dixerim , exaudietur el ipsa pro reverentia sua. Exaudiet utique Matrcm Filius . cl exaudiet Filium Pater. Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ. »s

220. *Probatur* 2. *ex Liturgiis.* In omnibus liturgiis vetustissimis continetur Virginis Deiparæ specialis commemoratio, cl ejus apud Deum gratia imploratur, ut nobis prosit. In liturgia S. Basilii Coptics, ipsa cum Sanctis aliis commemorata, pergit sacerdos : «Quorum precibus el supplicationibus miserere omnium nostrum, »

221. *Probaturi. Conciliorum auctoritate.* Concilium N'icænum II. plurima babel de Marite Virginis et Sanctorum intercessione. Inter cætera legimus in Actione septima : « Cum timore Dei omnia faciamus, expetentes etiam intercessionem Internerai» Domina nostræ . et natura Dei Genitricis semper Virginis Mariae, atque sanctorum Angelorum , et simul omnium Sanctorum. » *

Objectiones solvuntur.

222. *Obj.* 1. In veteri Ecclesia Rosarium , Antiphon» B Mari» Virginis. ' cl ipsa Angelica salutatio, ca saltem parte qua Mariae preces pro nobis expetuntur, ignota erant Nulla ad eam fundebatur oratio , nisi concio-

(i; !.. v. c. xix.
(Î) Orat, in Annuntiat.
(SJ Serm. in Naliv. B. Virgini» Maria·.
14) Act. vii. sub finem ,apud llarduin. coi. 414.
(5) Adnolant Oiouienses Antiphon»» el prores Virginem decimo tertio laiculo in Urcviar.um inductas, quibus tamen non valde repugnant ; nam Anglicc eas reddiderunt, vetuli recitanda» silis temporibus Cavanto etiaur asaeillrfi videntur de antiquitate iinocalioois : « Sanela Mana, el oiuties Sancti inlerced iiil pro nobis ad honiinurn

nando, oratorum more apostrophe foeta.

2-25. *Rcsp.* Varia devotionis exercitia ah ipsa substantia distinguenda sunt. Constat ex iis quæ laudavimus testimoniis insignes quosque Patres non lautum compellasse Mariam condonando , sed ct agnovisse ejus ope ct precibus plurima conferri beneficia eam invocantibus. Ex liturgiis, quæ antiquitatis monumenta præclara sunl, liquet ejus intercessionem apud Deum a sacerdote ubique terrarum quaeri consuevisse in'ipsa mystei iorum celebratione , quæ profecto solemnior est invocatio alia quacumque, amplissimis licet verbis facta, extra Sacrificium. Jam verba liturgiæ S. Gregorii Alexandrina! recitavimus, quibus, čom memo ratione facta « præcipue sanclissimæ, gloriosissima!, immaculatæ ct benedictionibus cumulatae, Dominæ nostræ Deiparae, et semper Virginis Mariæ » cum aliis Sanctis, adjicitur : « quorum precibus el intercessionibus miserere nostri el salva nos. » '

224. *Obj.* 2. Quæ a veteribus indicata esi intercessio Mariæ longe distat ab ea quæ apud Catholicos obtinet ejus invocatione . nam obiter tantum fiebat olim ejus mentio , ex persuasione eam apud Filium pro humano genere orare, quin tamen ad eam speciales porrigerentur preces, quas eam audire posse nemo suspicabatur. Jam vero ipsa invocatur, veluti largitura beneficia, vel Filio jussura matris auctoritate : « Jure matris impera Redemptori. » Ita habet Prosa in Missali Parisiis anno 1654 edito.

225. *Resp.* Profecto consueverunt veteres ad Mariam preces speciales dirigere, ex ceria persuasione eam benigno cas excepturam. » Adesto milii nunc et semper, o Virgo Dei Genitrix, Maior misericordi®. benigna ct clemens, in praesenti quidem vit® cursu fervens proteclrix atque atutilialrix, hostiles quoscumque impetus a mp avertens, cl in via salutis rne constituens ; ac in extremo vit® articulo miseram meam animam conservans. » Ita precabatur Ephrem,qua invocatione nihil magnificentius apud rccenliorcs facile invenias. Quod ex prosa objicitur facilem el obvium fert sensum, quod materna apud Filium gralia utatur, juxta illud :

« Monstra te esse Matrem,
Sumat per Te preces,
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus. »

Cæterum prosa illa, quamvis in quodam Missali locum habuerit , Ecclesias universalis auctoritate sancita non est.

226. *Obj.* 5. S. Petrus Damiani Virginem alloquens ait : « Accedens enim ante illud aureum reconciliationis human® altare , non solum rogans, sed imperans; Domina , non ancilla. »'

227. *Rcsp.* Iis verbis exaggerat sanctus Doctor Virginis apud Filium gratiam ; praecedunt scilicet hæc verba: « Nil libi impossibile, cui possibile est desperatos in spem bcalitudinis relevare. Quomodo enim illa potestas luæ potcnliæ poterii obviare , quæ de carne tua carnis suscepit originem? Accedis enim, etc. « Sensus obvius est, nec cavillationibus locus.

228. *Obj.* 4. Catholici jam omnia a Virgine petunt, vix aliquid a Deo, nisi ea deprccante : quo pacto fiducia longe major in ea reponitur, el cultus irequeniior : quod a veterum consuetu-

(I) Vol. iii. Tract, de Eucharistia P. ii. c. ii. H. 70.

(t) Serm. xliv. Mirum Oxonienses hæc aliaque adducere ul insinuent potentis Mariæ notionem apud scnploie» plerosquo obtinuisse diversam ab ca quæ hodiernis Catholicis Anglis arridet : βı-d čoncordia studiosos a cavillationibus abstinere decet , ubi scriptorum mens patet. Vol. iii. Tract. N. 71.

dine . el » sanæ rationis principiis longe abhorret.

*29. *Resp.* In solemni Sacrificii celebratione Deo porriguntur preces, Mariæ facta mentione simplici illa ratione quæ in Ecclesia a vetustissimis temporibus obtinuit. Quod saepius vel rarius in privatis vel minus solemnibus pietatis exercitiis invocetur Maria, ex privata quorumdam devotione provenit. Cæterum quoties invocatur, Deus agnoscitur omnium bonorum largitor ; nec enim ipsa donat, sed orando impetrat : quod si donare dicatur, vel verbis amplissimis efferatur ejus potestas , omnes norunt ejus privilegia a Deo derivari. Nihil rationi adversum in eo reperitur quod quis frequentissime eam precando adeat, ut ipsa qua pollet gralia apud Deum in rem nostram utatur f sic enim fit ut celsissima ct sanctissima Virgo supplex Deo exhibeatur. Quod si major fiducia vel tenerior affectus foveri erga Virginem videatur, ad relationem quæ interearn nosque intercedit, utpote ex genere humano ortam, et ad officium palronæ quo fungitur, Mater pro liliis quos in Christo adoptavit deprecans , referendus est. Pulchre Bernardus : « Tolis ergo medullis cordium , tolis præcordiorum affectibus et volis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas ejus qui totum nos habere voluit per Mariam. » 1

Animadversio.

230. Hæc de cultu Virginis fusius aliquanto, sed slrictim, si copia testimoniorum, et rei præstantia consideretur. Id quidem exploratum est, quo altior est de mysterio Incarnationis sensus , eo teneriorem plerumque el ardentiorem erga Deiparam esse devotionem. Quo hæc fovetur diligentius , eo etiam felicius coluntur virtutes, humilis praesertim sui sensus, modestia, castitas, et inter ærnmnas patientia. Qui juventutem , præserlim puellas, voluerit a labe sæculi servare mmunem, et omni informare genere virtutum, oportet ul Mariam proponat exemplar, el patronam,(piam a tenerioribus annis venerari et invocare discant, eam pari studio imilari haud prætermillenles. Peccatoribus etiam in viliorum barathrum demersis magno |cum emendationis fructu Maria exhibetur advocata , quae Filii deprecclur iram, caque obtineat graliæ subsidia , quibus infirmae voluntati snbvcnialur. Quanlæ proveniant ex cultu Virginis utilitates tum sibi tum aliis probavit suo exemplo cl scriptis S. Alphonsus de Ligorio.

CAPUT V,

DE CULTU REIJOCIAftUtf.

231. Ex magna qua Sanctos prosecuti sunt fideles veneratione, facium est, ul corporum reliquias, et alia quæ aliquando Sanctorum fuerant, speciali honore ct cultu quodam afficerent. Piam hanc consuetudinem impugnavit quinto sæculo Vigilantius, vindicavit vero Hieronymus, tota plaudente Ecclesia , quæ hæreticum dogma damnavit. Novatores decimi sexti sæculi Vigilandi impietatem longe prætergressi sunt, magnis injuriis sancta corpora pluribus in locis afficientes. Tridentiiii Patres ut majorum suorum fidem moresque tuerentur, praeceperunt Episcopis, ut fideles diligenter edocerent « sanctorum quoque Martyrum , et aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi, et templum Spiritus sancti . ab ipso ad æternam vitam suscitanda et glorificanda, a fidelibus veneranda esse , per quæ mulla beucticia a 0···>

(i) Serm. in Nal. B. Virg. Mari*.

hominibus præslanlnr : ita ul itfllrmnntes. Sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi ; vel ens , aliaque sacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetranda? causa Sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandi sint, prout jam pridem eos damnavit, et nunc etiam damnat Ecclesia. » *

Propositio.

Sanctorum reliquiis veneratio atque honor debetur.

233. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* « Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos,ct projecerunt cadaver in sepulchro Elisæi. Quod cum tetigisset ossa Elisæi, revixit homo, et stetit super pedes suos. ⁵ Ossium prophetae contactu cadaveri restituta est vita, Deo ita testante famuli sui virtutem, cumque coram hominibus honorante. Licet igitur honorare corpora Sanctorum.

233. « Eccc mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, ct tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat cnim intra se : Si teligero tantum vestimentum ejus , salva ero. At Jesus conversus, cl videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. »(5) Mulieri illi persuasum est lactum vestimenti Jesu illi fore occasionem sanitatis recuperandae: quod cl eventu comprobatum est: ' vestimentum autem nihil habere poterat virtutis, nisi ob relationem ad Jesum: rebus Igitur virtus quædam aliquando sic communicatur.8

234. « Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum, ita ut in plateas ejicerent infirmos, ct ponerent in lectulis ac grabatis, ul, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum,el liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem ct multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros , ct vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. ⁵ Umbra Petri occasio erat illis liberationis a spiritibus immundis et a quibuslibet infirmitatibus : umbra autem nihil est,nuiliusque virtutis,sed lucis est defectus cx corpore soli objecto. Palet Deum palrasse insignia prodigia ea occasione.

(i) Sess. ix». Decr. dc invoc. et »cn. Reliq.

(S) IV. Reg. xiii. it.

13) Mali ix. 10.

(3) In rem hanc gestam adnotant Oxonienses : « If a poor woman , ignorant and superstitious , as might be supposed, was received by our Lonn by so instant a blessing for touching the border of his clothes, may it not have been the case that in times , which are now considered dark and lost lo Gospel truth , there might have been many such T That there might have been many a helpless person , who knelt to a crucifix in a village church-yard, who might have done so under a more true sense of that faith which is unto life, than those who arc able lo express the most enlightened knowledge. And therefore, though such as would be now considered in a stale of darkness , had more fully arrived al those treasures of wisdom which are in **Chr ist.** » Vol. iv. Tract. 80. p <8. London edition.

|5) I urnesius ,dum profitetur Evangelistarum sinceritatem Ct bonafn (idem se vindicare, nan veretur Marcum et Lucam arguere erroris, ne dicam mendacii aperti : « But, and here is the point to which I wish lo direct the attention of the reader, he does not appear lo have been understood by at least two of the narrators. For Mark says that Jesus discovered that some one had touched him , by the departure of n healing virtue from his person. And Luke represents Jesus as declaring in so many words that he had felt a miraculous virtue go out of him. That he really made any such declaration, his assurance to the woman that her faith made her whole, forbids me to believe, n En prsclarum Evangeiiorum vindicem l *Jesus and it lliographers,* ch. iii. Cuique patet fidem mulieris fuisse dispositionem ad curationem impetrandam , vestimenti contactum esso occasionem seu instrumentum , Jesum ipsum fuisse causam, seu largitorem beneficii.

(0) Act. V. II.

iS5. Dc Paulo refertur « Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli : ita ul etiam super langui dos deferrentur a corpore ejus sudaria, el semicinctia, ct recedebant ab cis languores, et spiritus nequam egrediebantur. n * Hæc linteola ob corporis Pauli contactum virtutem miram habebant, Deo per ea magna tribuente beneficia. Liquet igitur corpora Sanctorum, et quæ ea contingunt, Deo donante, magnam aliquando habuisse virtutem.

256. *Probatur* 2. *cx Traditione.* De lignea sede S. Jacobi Apostoli referi Eusebius : « Servatur cum ingenti studio, velut a majoribus tradita memoria sanctitatis, et cum magna veneratione habetur. »1

237. Ecclesia Smyrncnsis, in epistola jam laudata, de Polycarpi reliquiis dicit : « Nos demum ossa illius gemmis pretiosissimis chariora, et quovis auro puriora colligentes, ubi decebat, condidimus. Quo etiam in loco, nobis, si lieri poterit, convenientibus concedet Deus natalem illius martyrii diem cum gaudio celcbrare. »

238. Acta S. Ignalii genuina referunt corpus ejus a feris absumptum : « Solæ duriores sanctarum ejus reliquiarum parles reliciæ sunt, quæ Antiochiam delalæ sunt, thesaurus sane inæstimabili^ ob martyris gratiam Ecclesiæ relictus. »

239. S. Hieronymus ait : « Martyrum ubique sepulchra veneramur, et sanctam favillam oculis apponentes, si liceat etiam ore contingimus »5 Sic autem pungit Vigilantium : » Dolet martyrum reliquias pretioso operiri velamine, et non vel panno, vel cilicio colligari, vel projici in sterquilinium, ul solus Vigilantius ebrius el dormiens adoretur. Ergo sacrilegi sumus, quando Apostolorum basilicas ingredimur Sacrilegus foil Constantinus Imperator, qui sancias reliquiae Andre», Luca', et Timothei transtulit Gonstantinopolim : apud quas dæmones rugiunt, et inhabitatores Vigilantii illorum se sentir·' præsenliam conlltentur ? Sacrilegus dicendus est nunc Augustus Aresdhts, qui ossa beati Samuelis longo post tfm pore de Judaea transtulit in Thraciam ' Omnes episcopi non solum sacrilegi. sed et fatui judicandi, qui rem vilissimam, et cineres dissolutos in seri· ·· et vase aureo deportaverunt? Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, et tanta ketitia. quasi præsentem, viventemque prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palaestina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, et in Christi laudes una voce resonarent? » *

210. S. Ambrosius : « Quod si dicas mihi : Quid honoras in carne jam resoluta atque coosumpta? Honoro *in* carne martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices : honoro viventis memoriam perennitate virtutis : honoro per confessionem Domini sacratos cineres : honoro iu cineribus semina ælernitalis : honoro corpus quod mihi Dominum ostendit diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles quod reverentur et dæmones ? quod et afflixerunt in supplicio. sed glorificant in scpulchro ? Honor·· itaque corpus quod Christum honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in cœlo. ·<5

241. S. Augustinus, de reliquiis S. Stcphani protomartyris suo tempore repertis et in Africam deportatis, ait « Exiguus pulvis tantum populum congregavit. Cinis latet, béneficia patent Cogitate, charisssimi, quæ nobis Den-

ti) Act. lix. II.
(i) Euseb. l. vii. bili. Eccl. c. xlr.
(J) Ep. xrii. ad Marceltam.
U) Lib. contra Vigilantium.
(3) Scrm. iciii. do SS. Xaiar rl Coito in tine.

servet in regione vivorum , qui lauta præstat de pulvere mortuorum. » * El alias : « Portant sano reliquias beatissimi eX gloriosissimi martyris Slephani, quas non ignorat sanctitas vestra , sicut et nos fecimus, quam convenienter bonorare debeatis. »1

242. *Probaturi. cx miraculis.* Plurima el insignia miracula per reliquias Sanctorum patrata referunt probatissimi scriptores Augustinus , Orosius, ct publicam plerumque appellant Udem. Equidem toto Oriente clin Africa palam patrata miracula per Slephani reliquias hi testantur. Insuper conservantur adhuc corpora integra plurium, inter quæ illud B. Claræ de Monte Ealconcsat est adnotasse , quod scilicet a sexcentis annis incorruptum hodie conspicitur. Neapoli servatur sanguis S. Januarii M. qui coram capite positus infestis, precibus simul a populo fusis, solet liquescere ac fervere. Accuratissimi rerum judices rem penitius inspicientes sæpissime fassi sunt nonnisi prodigio id contingere.

245. Accedunt rationes theologicae, quæ et in nalura humana fundamentum habent. Ita sumus natura comparati, ul magni faciamus quæ eorum erant qui nobis erani sanguine vel amicitia juncti. Quapropter aestimantur minimo; quæque res a majoribus transmissae. -Equum igitur est, el rationi consonum ut Sanctorum corpora vencremui, quum hi, utpote Dei famuli,sini nobis charissimi. Corpora illa erant etiam Spirilus sancti templa , el organa, virtutum instrumenta , gloriosis persaepe pro Christo facinoribus vel aerumnis illustria ; et in resurrectione futura sunt gloriae coelestis consortia. Sunt igitur honore digna.

Objectiones solvuntur.

244. *Obj.* 1. Christus exprobravit Judaeis studium quod ponebant in prophetarum monumentis exstruendis, et ornandis : « Væ vobis, qui ædilleatis monumenta prophetarum : patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum : quoniam ipsi quidem cos occiderunt, vos autem ædiflcatis eorum scpulchra. » 4

245. *Resp.* Non id Judaeis exprobravit Christus, quod monumenta prophetarum aedificarent, sed quod majorum suorum , qui eos occiderunt, insistereni vestigiis, dum viderentur eorum deflere ct expiare scelera. Optime Ambrosius : « Propheticorum ædifleatione tumulorum sceleris eos qui occidental arguebant, et similium aemulatione factorum , se quoque declarabant palcrnæ iniquitatis hæredes : non igitur ædificatio sed æmulalio loco criminis aestimatur. » *

24G. *Obj.* 2. Deus ipse abscondit Moysis corpus , nc superstitioni daretur locus : « Sepelivit cum in valle terra Moab contra Phogor : el non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem. »8

247. *Resp.* Iis in rerum adjunctis periculum erat ne Moysis corpus divino cultu alliceretur, quum miraculorum quæ patraverat memoria adeo foret celebris , el gentes vicinae idola passim colerent. Cælerum quo consilio Deus illud abscondendum curaverit, Scriptura non dicil.

248. *Obj.* 5. Apostolus damnat omnem cultum suo ingenio excogitatum « Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione —
*<'« — et humilitate. » 6

249 *Resp.* Judæos , vel Simonianos, vel alios proprii ingenii figmentis inhærenles, sapientiæ cl humilitatis prælextu, Christo capite ct doctorcTC-

(4) Serro, cccxvii alia» xcii. dc diversis. !t'Ep. cciii. alias ciii. ad Quintilian. Lue. ai. ».

(4) In c. ii. |,uc.
(C) Deui, ixsiv.
(0) Col. iI. «s.

jecto, arguit Apostolus, uti supra ostendimus. Reliquiarum autem cultus non est humani ingenii figmentum , sed divinitus commendatur miraculis quae in Scripturis referuntur patrata, tum ossium Elisæ.i contactu, tum linteolis quæ Pauli contigerant corpus.

250. *Obj.* 4. Concilium Eliberitanum decrevit : « Cereos per diem placuit in coemeteriis non incendi : inquietandi enim spirilus Sanctorum non sunt Qui hæc non observaverint, arceantur ab Ecclesia communione. » *

251. *Resp.* Ex canonibus illius Concilii» qui plerique respiciunt idololatriam, vel mores ea labe non immunes, satis patet consuetudinem illam ideo reprobari quia ex superstitione elhnicæ afllni prodibat. Qua; luerit mens eorum qui cereos incendebant non adeo certo dici potest. Cæterum merilo velant Ecclesiæ Praesules quidquid fit ex superstitione, vel secum affert superstitionis discrimen. Hieronymi ætate, qui sæculo integro posterior est Concilio illo,consuetudo cereos accendendi juxta martyrum scpulchra non obtinuerat , quamvis a quibusdam coeperit induci, de quibus dicit : « Quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem. » ' De peculiari illo more jam non agitur, sed de honore et cultu quocumque, cujus documenta plurima omni sæculo reperiuntur. Quod autem comparatio a quibusdam instituta sil inter hunc ritum , ct ethnicorum quemdam morem, nihil referi, quum el ritus et linis diversi sint. Dicere licet cum Hieronymo : « Illud liebal idolis, ct idcirco detestandum est : hoc lit martyribus, el idcirco recipiendum est. I '

252. *Obj.* 5. Optatus Milevitanus refert Luciliam matronam Carthaginensem a Caeciliano arcliidiacono objurgatam, eo quod martyris ossa oscularetur.

233. *Resp.* Eam reprehendit Optatus, quod ita ageret, antequam publica Ecclesiæ auctoritate constaret dc martyrio. Originem schismatis Donalislarum eo loci enarrat : · Hoc apud Cor thaginem post ordinationem Caeciliani factum esse, nemo est qui nesciat ; per Luciliam scilicet, nescio quam freminam factiosam, quæ ante concussam persecutionis turbinibus pacem, dum adhuc in tranquillo esset Ecclesia, cum correptionem archidiaconi Cæcilinni ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum ct potum. os nescio cujus martyris , *si tamen martyris,* libare dicebatur, et cum præponcret calici salutari os nescio cujus hominis mortui, elsi martyris , *sed necdum vindicati,* correpta, cum confusione, irata discessit. · ' Vindicari mariyr censebatur, quando Praesulis auctoritate, praevio examine, agnoscebatur.

254. *Obj.* 6. Reliquiarum cultus facit ut homines a Deo colendo spiritu ct veritate avertantur, rebus materialibus intenti.

255. *Resp.* verbis Joannis XV. in Bulla pro canonizalionc S. Udalrici : « Sic adoramus et colimus reliquias martyrum el confessorum, ut eum cujus martyres cl confessores sunt, adoremus : honoramus servos, ut honor redundet in Dominum. » 1 Occasione reliquiarum mens excitatur ad virtutes el cruciatus Sanctorum recolendum el imitandum : quo pacto Deus spiritu ct veritate colitur.

250 *Obj.* 7 Incerta sunt reliquia , imo plurimæ plane suppositilitæ : nam adeo multiplicatas sunt particula crucis , ut molis immensæ fuerit nccesse sil, el caput alicujus Sancti ct corpus pluribus in locis exhibeatur. Innumeris fraudibus, mendaciis, e» superstitionibus locus lit reliquiarum colendarum praetextu.

257. *Resp.* *Non* id nobts probandum

(I| Can. iniv.(I) L· e·''''™ Vigilanlionii

(S) Ibidem.

i·) 0c Scliiainale Durul-iUrurn I. >. *n. 1«.*

'5) Cone, cui *rtg.* Vol. VI. cul. U?·

suscepimus , reliquias omnes quæ exhibentur esse genuinas, el idcirco colendas, sed eas quæ genuinis sunt cultu quodam esse dignas. Cæterum non temere pronuntiandum omnes esse suppositilias quæ prima fronto difficultalem faciunt : nam cx magna qua prosecuti sunt veteres veneratione quæcumque fuerant Christi Domini vej Sanctorum , est gravis ratio existimandi pleraque magno studio servata , cl a cæteris non adeo sacris discreta. Minutissimae quæ distribuuntur crucis particulas non tantam molem collectæ constituerent. Pars quædam capitis vel corporis fuit nonnullis occasio dicendi se caput vel corpus habere, quo pacto contigit ut pluribus in locis haberi dicerentur. Cæterum quidquid sil de erroribus vel abusibus qui irrepere possent , quibus omni studio est obviam eundum, non ideo ipsa reliquiarum veneratio rejicienda est. * Concilium Late ranense IV cavit ne falsæ reliquia? exponerentur.

CAPUT VI.

DE CULTU 1MAGIKUM.

258. Sæculo octavo vehemens exarsit disputatio de imaginum sacrarum usu et cultu, Imperatore Leone Isaurico bellum iis inferente. Eas S. Germanus , Constanlinopolitanus patriarcha, et S. Joannes Damascenus egregie vindicarunt : sed et Concilium Nicænum II. anno 781 solemni decreto probavit. Galli ea ætate sacras habebant imagines in ecclesiis , casque reverentia qumlam prosequebantur, quamvis non iisdem cultus indiciis, quæ apud Orientales moribus recepta erant, hi scilicet thus iis adolebant, el coram prosternebantur. Pelrobrusiani, llenricianl, Waldenses, Albigenses, Wicklcffitæ, Ilussitæ imaginum hostes habentur, quos secuti sunt sæculi decimi sexti novatores, Iconomachorum ct Iconoclastarum facinora praetergressi, bello imaginibus, quas impio furore frangebant , indicio.

259. Concilium Tridentinum docet imagines . . . Christi, Dciparæ Virginis, el aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas et relinendas, eisque debitum honorem el venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sil aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit ligenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant ; sed quoniam honos qui cis exhibetur, re fertur ad prototypa , quæ illæ repræsentant; ila ul per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus , el procumbimus, Christum adoremus, el Sanctos, quorum illæsimilitudinem gerunt , veneremur.......... Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit ; anathema sil. ⁵ Ab hac veneratione iis terminis concepta non admodum abhorrent Oxonienses ;5 qui simul mores regionum Catholicarum ultra progredi queruntur, quos tamen intra cosjimilcs sisti norunt aequi judices.

(I) Oxonienses in rem nostram dicunt : n The Romanist complain of their opponents , that instead of referring to the authoritative documents of their Church, Protestants avail themselves of any errors or excesses of individuals in it, as if the Church were responsible for acts and opin:ons which it does not enjoin. Thus the legends of relics , superstitions about images , the cruelly of particular prelates or kings, or the accidental fury of a populace, arc unfairly imputed to the Church itself, a Tract 71, vol. iii.

(i) Sess. xxxv. decr. dc invoc. ct vcn. reti'1- Sanetorum.

(Ô) » The Tridcnlinc Decree declares that it is good and useful supplianlly to invoke the Saint . and that the Images of Christ, and the Blessed Virgin, and the other Saints should u receive due • honor and veneration ;| » words, which lliensel vea go to the very vergo of what could be received by the cautions Christian , though possibly admitting of an honest interpretation. · Tract.

SOO. Nicænorum Patrum hac de re decretum recitare etiam juvat : « Sequentes divinitus inspiratum sanctorum Patrum nostrorum magisterium, el Catholic» traditionem Ecclesiæ, (nam Spiritus sancti hanc esse novimus, qui nimirum in ipsa inhabitat), delinimus in omni certitudine el diligentia, siculi figuram pretiosæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ct sanctas imagines proponendas , tam quæ ex coloribus ct tessellis , quam quæ ex alia materia congruenter in sanctis Dei ecclesiis , el sacris vasis et vestibus , el in parietibus ac tabulis, domibus et viis, tam videlicet imaginem Domini Dei ct Salvatoris nostri Jesu Christi, quam intemerata» Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis, honorabiliumque Angelorum , et omnium Sanctorum simul et almorum vivorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui eas contemplantur , alacrius «eriguntur ad primitivorum earum memoriam et desiderium, el ad osculum, el ad honorariam his adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam , quæ secundum fidem est, quæque solam naturam divinam decet, impertiendam. » '

261. Adnotandum duximus cum Petavio imaginum sacrarum usum ad disciplinam pertinere, tolumque ex Ecclesiæ auctoritate pendere : * sunt enim supellex templorum quæ ornatui simul ct instructioni inserviunt. Dogma autem fidei est Ecclesiam labem idololalrise non admittere iis utentem, vel eis debitum dantem honorem , quem cultum appellamus, latiori, quem fert vocabulum , hoc sensu.

Propositio.

Imagines Christi, Dciparæ Virginis, et aliorum Sanctorum retinendæ sunt in templis præsertim, eisque honor ct veneratio impertienda.

-62 *Probatur* l *er consuetudine an-Hquissinuit Ecclesiæ.* Quo tempore Leo Isauricus imagines sacros tollendos jussit, earum usus et veneratio ubique obtinuerant ex antiquissima traditione, tota probante Ecclesia. Illius usus origo haud innotuit, sed ad primordia religionis christianæ referebatur , insignibus Praesulibus veterem morem contra Imperatoris impetus vindicantibus De Orientalium moribusel (lde dubitari nequii, quum ea occasione claruerint.

263. Occidentalium disciplina el Udes sæculo sexto exeunto ex S (.regorii M epistolis colligitur. Ad Secundinum scripsit : - Scio quod imaginem .Servatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas , sed ob recordationem Filii Dei in ejus amore recalescas, cujus te imaginem videre consideras. El nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum « sed et in throno sedentem recordamur. » 1 Indicia hæc sunt cultus relativi qualem præstat adhuc Ecclesia sacris imaginibus.

264. De more pingendi Sanctorum imagines in basilicarum parietibus habemus plurima testimonia. S. Gregorius Nyssenus, deS. Theodoro martyre disserens, refert ejus certamina in parietibus depicta ; S. Faulinus Nolanus de S. Felici martyre concionans dicit sacras imagines in basilicis exstare. In fornice cubiculi, in quo sacra mysteria Romæ celebrabantur in cœmeterio Prætextali, imaginem Salvatoris adhuc videre est; sicut et in cœmeteriis Callixti. S. Agnelis , Priscilke, ac SS. Petri ct Marcelli invia Lavicami, referente Doldelli apud Perroneum. De iis etiam loquuntur Gregorius Nazianzeuus, *Cbrysostomus*, Ambrosius, Augustinus et alii plures : Eusebius testatur se vidisse Apostolorum Petri el Pauli, Chri-

(l) Aci. vit. coi. 453. t. ir. co l. liant.
(t)be lneam. l.xv. c. iii'· fi· ··

(3) Ep. ad Secundinum. L. i», ep. ·'■

stiqno ipsius pictas imagines servatas in tabulis, ' cl statuam Cæsarcæ Philippi , in Christi honorem erectam a muliere quam sanavit. Huc refertur mos ca'laluris el sculpturis plurimis res gestas Christi Domini vel documenta evangclica exprimendi. Claret pastoris exemplum ovem deferentis, qui in calice consuevit Tertulliani tempore exhiberi : « Si forte patrocinabitur pastor, quem in calice depingis. » * Ex his omnibus liquet perpetuum fuisse morem ab Apostolica ætate derivatum picturis symbolisque res sacras exhibendi, et imagines fuisse in sacris ædibus depictas ætate valde remota, casque honorifice habitas, adeo ut iis tribuerentur cultus indicia , qui tamen ad prototypa referretur.

205. Equidem ratio ipsa dictat licere oculis exhibere res vel personas sacras pingendi arte, ut alios edoceamus,® vel sancias injiciamus cogitationes . ct excitemus affectus Suadet etiam honore quodam et cultu imagines illas afficiendas prout exhibent Christum vel Sanctos : ita enim sumus natura comparati, ut affectum quo prosequimur alios, honorantes eorum imagines ostendamus. Sic imago vel statua Washington! loco plerumque conspicuo et honorifico exhibetur; cui injuria illata in ipsius patris patriæ contemptum cedere censetur; adeo ul pœna lege statuta sit in Septentrionalis Carolina} Statu, anno 1821, in eos qui eam inferrent. *

Objectiones solvuntur.

266. *Obj.* 1. Cultus quicumque imaginum adversatur divino præcepto : « Non facies libi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in coelo desuper, et quæ in terra deorsum : Non adorabis ea, neque coles. »s Hinc Pontificii secundum hoc Decalogi præccptum consueverunt omittere, ct ultimum in duo scindere, ul numero impleto fraudem celent.

267 *Resp.* Adoratio eo pr.-eccpto vetita ea esi quæ Deo dari solet, quam nefas csl ad imagines, seu sculptilia transferre : « Non facietis deos argenteos , nec deos aureos facietis vobis. »· « Recte de illis observat Joannes Clericus , » inquit Walchius, « hoic Deum damnare mores, el idololatriam Ægy· pliorum inter quos vixerant Israclilæ. Apud Ægyptios enim sidera cl aves, *quæ sunt supra in cielis;* simulacra hominum ct brutorum *qua: infra in terris ;* pisces denique, *qui sunt in aqua terris subjecta ,* colebantur. » 7 Quod in brevioribus quibusdam Catechismis verba objecta omittantur, nullo fraudis consilio contingit, sed ul pueris consulatur, praeceptorum substantia tantum memo, riæ commendanda. Quum igitur priora verba : « Non habebis deos alienos coram me ; » lotam præcepti vim contineant, quæ adjiciuntur, veluti explicandi causa, absque ullo sensus detrimento possunt omitti. Placuit Protestantibus plerisque novum inde cudere præccplum ; sed Lulherani nobis assentiuntur distinctionem apud veteres magis receptam sequentibus, quæ aptior est: « Quum reformati, » animadvertit iterum Walchius, « pro sua divisione acriter pugnent, et quam nos sequimur, ut falsam atque erroneam rejiciant, merito illis contradicimus et gravissimis argumentis, nostram dividendi rationem præferendam esso, monstramus. Primum id patet ex indole ipsius rei, quæ in præceptis controversis praescribitur. In primo el quod reformati constituunt secundo occurrit res eadem. Quod enim in primo prohibetur quoad genus , illud quoque in secundo prohibetur et dé-

(4) Hiet. Eccl. l. vii. c. xviii.
(t) L. dc pudicitia c. x.
(5) S. Gregor. M. ep. cix.
fi) Taylor's Révisai p. 18.
(S) Exod. n. 4. (β) Ibidem iJ.
(T) Introd, ad lib. symbol. l. i. c. ri. §.II.p. «

terminalur quoad speciem. At voro in pœeplis nono el decimo, qiœ reformati veluti unum conjungunt, objectum eat diversum at- spectat ad diversitatem pravæ cupiditatis. Id quod argumentum eo nomine firmum est clgrave, quoniam ex objectorum divertitote dependet diversitas præccptorum. Ad hæc nostra divisio præsidium suum habet in accenluationc, quod pluribus theologi nostri docuerunt. » * HæcLulheranus theologus, id liceat adjicere verba Decalogi non eadem serie in Deuteronomio,2 et Exodo referri, unde palet sensum præcipue respici, qui accurate el sincere in brevissima quaque Catholicorum formula habetur. Cælerum ipsissima verba eo quo referuntur utroque loco ordine in Bibliis Catholicis reperiuntur; et in Catechismo Romano, prout in Exodo sunt, recitantur, sicut el in plerisque Catechismis prolixioribus, præserlim qui adultorum usui destinantur, adeo ut putida sit calumnia præccptum secundum omitti. In theologia Venetiis impressa anno 1492, quam præ manibus habemus, dicitur: « Primum præceptum 1res habet clausulas; » quibus explicatis, subjungitur: « cx his patet quod non reprehenduntur Christiani qui faciunt imagines, non quidem ad adorandum, sed ad memorandum. Honor autem qui exhibetur Sanctis non est latriæ, sed duliæ. »5

208. *Obj.* 2. In Deo colendo imagines adhibere velitum est, uti patet cx constanti usu Judæorum, qui optimus est legis interpres.

209. *Resp.* Deo ipso jubente,Cherubim facta sunt, quæ arcam suis alis obtegebant; 4 ct serpens æneus in deserto erectus est, ut quos serpens momorderat in eum aspicientes, fiducia utique in Deum ea occasione concepta, sanarenlnr. ' Salomon quoque u omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis caelaturis, el torno ei fecit in eis Cherubim. ct palmas, et picturas varias. ·>6 Fatemur cultum nullum imaginibus eo tempore præstilum, sed carum usum in Deo colendo vetitum non esse liquet. Præterea arca quodammodo colebatur : nam prosternebant sc homines coram ea, Deum ulique, cujus sedes veluti habebatur, adorantes, eamque « in jubilo el in clamore buccinæ »7 deferebant. Pari ratione licet venerari imagines quæ Deum cl salutis mysteria nobis in memoriam revocant.

270. *Obj.* 5 Concilium Eliberitanum decrevit : « Placuit picturas esse in Ecclesia non debere, ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur. ··

271. *Resp.* Ex canonum illius Concilii serie liquet idololatriæ periculum adfuisse, quod in Numine depingendo recens conversis ab idolorum cultu facile contingere poterat. Jam adnotavimus picturarum usum ad disciplinam spectare, qui proinde posset ab Ecclesia prohiberi, si periculum inde immineret. Cælerum compertum non habemus quid canone illo feriatur·

272. *Obj.* 4 S. Iremeus Carpoerutis hæreses recensens, eum de imaginis Christi cultu damnat.

273. *Resp.* De eo queritur cultu quo Christi imago cum philosophorum ethnicorum imaginibus pariter afficiebatur « Eliam imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem et de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Christi factam a Filato illo in tempore quo fuit Jesus cum hominibus, et has coronant et proponunt eas cum imaginibus mundi philosophorum, videlicet cum imagine Pythagorie, et Diatonis, et Aristotelis,

ti) Inlrotl. ad lib. symbol. l. i c. vi. §· »■· p. esu.
(«) Dcut. v- (5) C. li.

(4) Exod. xxv. <8. (BJ Num. xxi. 8.
(0) III. Reg. vi. JP. (7 II. IIvg. vi. II.
(8) Can. xxxvl.

ci reliquorum, ct reliquam obser vationem circa cas similiter ul Genies faciunt. »1*

274. *Obj.* 5. Tertullianus statuarum et imaginum artifices a diabolo sa·- culo illatos dicit, addens:» Idolum tam fieri quam coli prohibet Deus. »' Dei venia el auctoritate opus esse docet, ut quis simulacra facial: « Bene quod idem Deus qui lege veluil similitudinem fieri, extraordinario prieccpto serpentis similitudinem indixit. Si eumdem' Deum observas, habes legem ejus. Ne feceris similitudinem. Si et præccptum fact® postea similitudinis respicis, el tu imitare Moyseu, ne facias adversus legem simulacrum aliquod, nisi et Deus jusscrit. »' Si viguisset mos sacras imagines colendi, non ita scripsisset.

275. *Resp.* Eos arguit Tertullianus, qui falso sibi persuadebant licere idola sculpere, quæ ethnici colerent quibus merilo dicil Deum prohibere ea fieri : praecepto enim quo alieni dii velantur colendi, velalur quidquid eorum cultui inservit et destinatur. Nil cis prodesse dicit Moysis exemplum, qui, Deo jubente, serpentem aeneum fecit : nam hujusmodi jussionem ul idola facerent allegare non poterant Hæc dicere licuit, quamvis quidam imaginum honor apud Christianos vigeret, quia ex mysterio salutis auctoritas illud oculis exhibendi pictura inferri poterat. C®·terum libonier damus simulacra seu statuas Christi vel Sanctorum non fuisse in primordiis rei Christian® usurpata, quum oporteret fidelium recens ab idolorum cultu conversorum saluti consulere, omni lapsus occasione procul habita. Fiebant tamen cælaluræ in calicibus, ct symbola quaedam el imagines. Progredienle vero tempore, sublato idololatriae periculo, et aucto splendore cultus , tabulae majores depict® in Ecclesiis suspens® sunt, et statu® eliam erect®.

270. *Obj.* 0. S. Epiphanius narrat se dilacerasse velum in «pio imago depicta orat : « Cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi, contra authoritatem Scripturarum hominis pendere imaginem , scidi illud. »4

277. *Resp.* De integritate opistolæ in qua id narratur movetur lis , sicut et do re ipsa gesta. Cælerum ne in incenis moremur, testem appellamus Gregorium Nyssenum dc tabulis sacris in ecclesiis quarto sæculo jam appensis. Hominis imago quam dilaceravit Epiphanius «quasi Christi, vel Sancti cujusdam , » videtur fuisse profani alicujus, quem utique non decebat ad valvas ecclcsi® exhiberi. Æquum non est singularem illam rem gestam, cujus adjuncta ignorantur, contra consuetudinem publicam et probatam lotius Ecclesi® urgere.

278. *Obj. 7.* Hieronymus ait : «Sive statuam , sive imaginem auream voluerimus legere, cultores Dei eam adorare non debent Ergo judices et principes sæculi , qui Imperatorum statuas adorant ct imagines, hoc se facere intclligant, quod 1res pueri facere nolentes placuerunt Deo »8

279. *Resp.* De statua Nabuchodonosons eo loci agit Hieronymus, monoïque judices ct principes sæculi no imperatoribus ut gratificentur nimio honore eorum statuas et imagines prosequantur. Adeo moribus receptus eral honor ille, ul Theodosius loge vetuerit ne sii® statu® indebiti honores redderentur. De Sanctorum imaginibus Hieronymus nil hic dicil; alias autem testatur in vasculis Apostolorum imagines adumbrari solere, quod licet ad ornatum potius quam ad cultum factum

(1) !.. i. adv. li*r. c. xii».
(») L. ile Id l. c. i». (5) Ibidctn.
(4) Ep. ad Joan, Ilierosolytnit.
(5) Comm, in c. iii. Uaniclis.

videntur, gravem præbet rationem conjiciendi corum imagines Cliri&rianis fuisse familiares, el magno in prtlio habitas : « Et revera in ipsis cucurbitis vasculorum, quas vulgo Saucomarias vocant, solent Apostolorum imagines adumbrare. » 1*

280. *Obj* 8. Augustinus cavendum jubet a picturarum cultu : « Nolite consedari tui bas imperitorum, qui vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti sint quid promiserint beo Novi multos esse scpulchrorum vel picturarum adoratores. » 4

281. *Resp.* De his queritur Augustinus, quod I luxuriosissime super mortuos bibant, ct epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos scipsos sepeliant, el voracitates ebrietatesque suas deputent religioni » 5 Usum legitimum picturarum certe non damnavit: nam de Stephani martyrio concionans dixit : « Dulcissima pictura est h:ec, libi videtis S. Stcphanum lapidari, videtis Saulum lapidantium vestimenta servantem. % Liquet igitur in Ecclesia picturam illam fuisse appensam.

282. *Obj.* 9. Quum Massilienses colentes imagines Serenus Episcopus detexisset, has fregit indignabundus : quapropter a Gregorio M. reprehensus est, quod eas frangens spernere videretur, sed laudatus quod cultum abstulisset : « Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus Sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. El quidem quia eas adorari vetuisses, omnino laudavimus, fregisse vero reprehendimus. . . . Frangi voro non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesiis, sed ad instruendas solummodo monies nescientium fuit collocatum. »8

Î283. *Resp* S. Gregorius mansuete reprehendit Episcopum illum, cujus studium In imaginum adoratione tollenda nimis exarsit. 1'tiliiaicm ex earum usu derivandam præ oculis ponit, do reverentia iis proptoroa exhibenda silens : quam tamen ipsi probari ex cpisiola ejus ad speundinum, quam jam laudavimus . liquet. Equidem non omnis honor cullusve denegatus censendus est, quod adoratio rejecta sit.

281. *Obj.* li». Concilium Conslantinopolitanum, Leonis Isaurici temporibus, ct alterum sub Copronymo anno 734 imaginum cultum damnarunt. Concilium Francofordiense rejecit reprobavitque Concilii Nicæni decreta, quibus cultus ille sanciebatur. Constat Gallos et plerosque Occidentales imaginum cultum respuisse, iis tantum instructionis causa retentis.

283. *Resp.* Imperatorum imagines impugnantium potentia duo illa Concilia Constantinopolitana coacta sunt, fidei athletis ex adverso invide pro earum cultu pugnantibus : quibus favit Ponlifex Romanus, avitam fidem moresque contra novilias omnes opiniones semper vindicans ; tandemque accesserunt Theodora imperatrix et filius ejus Michael Augustus, quorum opera extinclum est incendium anno 842. Antea et deinceps claruit apud Græcos aliosquc Orientales imaginum cultus, qui et solemnioribus honoris indiciis exhiberi consuevit. Ab his moribus alieni erant Galli, qui imagines reverenter habebant, nec tamen adeo solemniler colebant : quapropter minus æque dc decretis Nicaenis censiierunt, interpretatione infelici in eam sententiam adducti, Patres Græcos latria· cultum imaginibus detulisse. Cælerum errore hoc sublato, totius Orientis ct

(i) Comm. m c. i». Jon®.
(t) L. i. de moribus Eccl. <:·»!». c. «··» (») 'M-

(Il Serai. cccxti. alii» ici». de diiter
(S) L. ix. ep. ix. ad Serenum Watul.

Occidentis in carum veneratione concordia claruit.

286. *Obj.* 11. Ipso a vulgo Catholicorum praestatur imaginibus cultus qui ab ethnicis olim idolis, doctis ingenioso magis quam vere discrimen statuentibus : nam pleriquc prosternunt se coram, iis thus adolent, easquo venerabundi osculantur, fiduciam in iis, quas aliquando collo appensas deferunt, ponunt : aliam præ alia colunt, eas alloquuntur, casque sæpe locutas esse referunt, et beneficia ab iis petunt. Majora utique cultus indicia apud ethnicos reperiro non est, (piorum plerosquc saltem ad eos, (piorum imagines erant, mentem elevasse indubium est ; nec enim adeo hebetes fuerunt, ut lignum vel lapidem videre et audire censerent.

287. *Resp.* Optime norunt quotquot sunt catholici nominis professores imagines nihil habere virtutis, nisi Deo donante , ct Sanctorum precibus. Qui coram cruce procumbunt, Crucifixum adorant : qui coram Virginis Deiparæ imagine precantur, ipsam alloquuntur Virginem. Dc prosternendo corpore, quod passim fiebat Angelis, prophetis, regibus, animadvertit Grotius : « Cum ergo ipsum illud externum reverentiæsignum divini cultus proprium non fuerit, quoties extra divinum cultum usurpatum est, rcctcne id an secus fieret, ex sensu tum exigentis, tum praestantis, erat aestimandum. » * Quod imagini osculum figatur, vel alia dentur amoris vel honoris indicia, contingit ex intima quam habet ad exemplar relatione. Sic fit ut eas alloquamur, Christum , Deiparam vel Sanctos vere alloquentes, quos præsentes nobis exhibent. Quod aliquando voces ex imaginibus emissæ referantur, tactum censetur miraculo , quod tamen pendet ex scriptorum fide. Fiducia quæ imagines deferendo fovetur, ex studio quo memoriam colimus Sanctorum , el invocamus preces, oritur : nam imaginis delatio excitat memoriam, cl sanctas sæpe injicit cogitationes. Quod alia præ alia colatur imago, contingit plerumque pluribus ejus occasione impetratis beneficiis, cujus discriminis ratio nulla dari potest, præler Dei voluntatem, qui dona sua summo distribuit arbitrio, et nonnullis in locis majori largitate. Omnia cultus indicia pcndenlox animi proposito, cl solemni Ecclesiae doctrina, ideoque cx externa quadam similitudine non posset jure inferri, cultum eumdem a nobis præstari, ac quem olim idolis suis præstilerunt ethnici. Equidem hic vitiosus erat, tum quia fictos falsosque deos imagines exhibebant , tum quia ipsis imaginibus dii insidere credebantur; vel saltem divina quædam virtus inesse, ob quam fiducia in iis poneretur. De Judæis in idololatriam lapsis questus est Deus per Jeremiam : « Dicentes ligno : Pater meus es tu : el lapidi : Tu me genuisti. . . . Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi ? surgant el liberent te in tempore afflictionis luæ. »s Arnobius, sub finem tertii sæcull ad fidem conversus, plorat cæcilatem : « Venerabar, o cæcitas! nuper simulacra modo ex fornacibus prompta, in incudibus deos, et ex malleis fabricatos - - - - tamquam inessel vis præsens, adulabar, et beneficia poscebam , nihil sentiente trunco ; el cos ipsos divos quos esse mihi persuaseram,afficiebam contumeliis gravibus, cum eos esse credebam ligna, lapides, atque ossa, aut in ejusmodi rerum habitare materia. »s

288. *Obj.* 12. Quæ afferuntur documenta non probant picturarum sacrarum cultum per priora Ecclesiæ sæcula ullatenus viguisse , imo nec usum, saltem frequentem. Ad rerum memoriam

(!) In Mallb. iv. 0. (») Jcr· ·■17· i- conlta Gentes.

depict® videntur nonnumquam quarto tandem sæculo, deinceps in ecclesiis appendi coeperunt, nec nisi sexto sæculo exeunto, ex vulgi superstitione, quam reprobarunt Episcopi, honorari.

28i). *Resp.* In Romanis catacumbis plurimæ repertae sunt imagines minores quas ad sæculum secundum æræ Christianae periti antiquitatum referunt. ▮ Imago Christi sub figura boni pastoris,vel pascentis vel succollantis ovem, in vitris, in lucernis, in sarcophagis, in parietibus, in gemmis, in calicibus passim reperitur. n ‹ Habentur etiam vetustissima symbola B. Virginis, Angelorum, et Sanctorum : adeo ul pro re explorata habendum sil, Christianos ab ipsis rei Christianae exordiis consuevisse symbolis et sacris imaginibus uti : nec enim referi utrum minoris vel majoris molis fuerint. A sæculo III. superest « vitrum repertum in cœmeterio Callixli sanguine adhuc aspersum, in <|iio exhibetur B. Virgo in throno sedens elevato, ac super genibus tenens infantulum Jesum. Infantulo Jesu adslal diaconus cum flabello. Porro tum infantis Jesu, tum B. Virginis caput nimbo, seu aureola circumdatum est. »1 Erectis ecclesiis, quum jam liceret cultum solemniter peragere, tabulæ sacræ parietibus appendebantur, et debita veneratione affectæ. Porro honorem iis ab initio datum esse ex aureolis quibus ornantur licet iuferre. Toto Oriente viguit, donec sæculo octavo Imperator eum evellere conatus sit. Viguit etiam per Occidentem, quamvis haud adeo solemni ritu. Testem jam appellavimus ipsum Gregorium Magnum.

290. *Obj.* 15. Quod retineantur sacræ imagines ct reverenter habeantur, nemo forsan repugnaret, nisi occasio inde oria fuisset eas colendi ritibus qui ethnicam sapiunt superstitionem : deferuntur quippe per vicos in regionibus catholicis, turba in genua se prosternente, ornantur floribus vel indumentis pretiosis, adolctur iis thus, el alii plurimi deferuntur honores.

291. *Resp.* Ecclesia salis habet ul agnoscamus sacras imagines honorandas esse propter prototypa, quin cogat probare mores diversarum regionum, quibus honor ille præstalur. Cæterum omnia illa honoris indicia per se innocua sunt, et eo animo dantur ut Sanctorum veneratio significetur, et eorum imploretur opis. Viatores plerumque falluntur, dum populorum mores suis præjudiciis aestimant. Nihil ethnicum in illis honoris significationibus reperitur, quum prodeant ex alliori sensu pietatis qua Deo Sancti inserviunt, et gloriæ qua ab ipso coronali sunt.

CAPUT VII.

DE VENERATIONE CRUCIS.

292. Quum sacras reliquias venerandas esse probaverimus, liquet crucem, in qua passus est Christus, esse veneratione maxime dignam : habet enim specialem ad eum relationem. Crux autem quaelibet in Christi crucifixi memoriam facta, imaginis habet rationem, ideoque est honore digna. Adeo inserat christianæ fidei cultoribus reverentiie erga crucem sensus, ut Iconomachi ei reluctari haud auderent. Sæculo tandem nono Claudius Hispanus, Felicis Urgellitani discipulus, Taurinensis episcopus, iii crucis cultum insurrexit. Eodem sæculo Pauliciani in Oriente eadem impietate laborarunt. Sæculo duodecimo Bogomili, Basilii cujusdam discipuli, eam renovarunt ; quum et in Galliis propugnant Petrus de Bruis. Wicklefiltæ, et deiuceps sex-

(1) Perrone, Traci, de cultu Sauciorum c. ». n, ito.

ti) Ibidem o. 113. not. *e.*

todccimi saeculi novatores illorum presserunt vestigia. Cæterum plurimi inter Anglicanes, et qui hos sequuntur apud nos Episcopalian!, crucem jam veluti vexillum Christianum erigendum probant, quin ei cultum aliquem deferant.

295. Quo cultus genere honoranda sit crux a theologis inquiritur. Censuil S. Thomas Aquinas lalriæ cultum ei deberi, ob relationem .ejus ad Christum , quia « crcaluræ insensibili non debetur honor vel reverentia, nisi ratione rationalis nature ; » 1* ideoque ejusdem esse generis ac illum qui rationali naturae debetur. Ilellarmimis tamen ccnsuit honorem esse inferioris generis, quia nullum putat esse latriæ cultum qui absolutus non sit. In dic Parasceves, dum crux detegitur, dicitur : « Eccc lignum crucis ; venite adoremus : » et stalim genua flectuntur. Ter etiam genibus flexis sacerdos, et post ipsum reliquus clerus populusquc fidelis, pro animi devotione, ad crucem accedunt venerabundi, quam et osculantur. Ritus hic , qui *adoratio* appellatur, S. Thomæ sententiæ favere prima fronie videtur; sed quum vox sit ambigua, ad cultum inferiorem designandum referri pofest. Otho a Tacito dicitur *vulgus adorasse* , ' quia militum gratiam inibat amicitiæ indiciis. Citat in suæ sententiæ subsidium S. Thomas cantici sacri verba : « O crux, ave spes unica , hoc passionis tempore, auge piis justitiam, rcisque dona veniam ; » 8 sed crux pro Christo crucifixo illic plane sumitur. Ipse angelicus Doctor animadvertit : « Crucem alloquimur ct deprecamur quasi ipsum crucifixum. » * Pro more nostro de disceptatione scholastica circa cultus genus haud sumus solicit! ; id tamen animadvertimus, nullum idololatria) labem ex crucis *latria*, quam propugnat S. Thomas, derivari, quum referatur ultimo ad Christum ; ipso docente crcaluræ insensibili nullum deberi honorem , nisi propter relationem ad rationalem naturam.

Propositio.

Vera crux in qua Christus passus est speciali honore est digna , cujus etiam participes sunt cruces quæhbct ad eam repræsenlandam factæ.

294 *Probatur* I. *exScripturis.* «Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto , ita exaltari oportet Filium hominis : ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. » 8 « Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad mcipsum. »· Christi in crucem sublatio causa salutis fuit generi humano, gloriæ autem Christo , qui domuit orbem non ferro, sed ligno. Ergo crux illa pretiosa est cl gloriosa, ct magno honore dignata, cujus particeps esse debet quaelibet ejus imago.

295. Paulus dicit : « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nosln Jesu Christi. » 7 Dum alii in came gloriarentur , circumcisionem fidelibus ab elhnicismo conversis suadentes , Paulus in cruce Christi gloriabatur, fidem in eum praedicans , cl salutem inde sperans. Crux igitur tum qua instrumentum facta est salutis, tum qua symbolum est fidei speique christianæ, gloriandi est justa causa, ct honore proinde digna.

296. *Probatur* 2. *Patrum unanimi consensu.* S. Cyrillus Hierosolymitanus ait : « Crux omnes congregavit, Persas servire fecit, Scylhas cicuravit, Ægyptios a cattis cl canibus ad Dei cognitionem adduxit. Curat morbos, dæmones fugat, veneficiorum et incantalio-

(I) Sum. iii. p. qu. nv· «rt- ·» ncIP·
(i) Hist. I. t.
(3J Sum. iii. p. qu· . irt. iv. *Sed contra.*
(*) S«m. iii. p. qu. IIv. arl. jT< Si ergo
i8' ,oan· '"· **· (6) Ib. ili. SÎ.
(7) G.I. vi. < ».

num cvertii imposturas : cum Jesu apparebit in cœio. ' S. Ambrosius » sapienter Helena egil, quæ crucem in capite levavit et locavit, ul crux Christi in regibus adoretur. « * S. Joannes Chrysoslomus : « Reges, deposito diademate,crucem suscipiunt, mortis illius signum. In purpureis vestibus crux inest : in diadematibus crux : in orationibus crux : in armis crux : in sacra mensa crux; et ubique terrarum crux sole ipso clarius refulget. » 8 S. Hieronymus ad Marcellam scribens, animi gaudium sic prodii : « Ergone erit illa dies , quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, crucis deinde lambere lignum. » * S. Augustinus ait : « Quia ipse honoraturus erat fideles suos in line sæculi, prius honoravit crucem in hoc sæculo ; ut terrarum principes credentes in eum prohiberent aliquem nocentium crucifigi : et quod cum magna insultatione persecutores Judaei Domino procurarunt, magna fiducia servi ejus etiam reges in fronte nunc portant. » sS. Leo M. : « Pulchra specie triumphi sui portabat trophæum, et invielissimæ patientiæ humeris signum salutis adorandum populis omnibus inferebat. » ·

297. *Probatur* 5. *ex miraculis. De* Constantino narrat Eusebius quæ ab ejus ore exceperat : « Cum jam sol ad medium coelum ascendisset, die in pomeridianum tempus paululum inclinante t dixit se crucis signum ex lucis splendore figuratum , in ipso cœlo, soli imminens, manifesto oculis aspexisse , inque eo inscriptionem consignatam : *In hoc vinces : » 1* Divino monito obtemperans, crucem in vexillum adoptavit, eido hostibus suis, Maxentio , Maximino, ct Licinio reportavit triumphum.

298. Helenam , Constantini matrem, magna diligentia et successu felici exquisiisse ipsam in qua Christus passus est crucem, testantur gravissimi scriptores, Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosius, 9 Paulinus Nolanus , ·· Severus Sulpitius, " Ruflnus, ·' Sozomenus, 18 Thcodorelus. * Matronam in exitu vitæ fere positam sanitatem slatim recuperasse, crucis Dominica contactu , duabus aliis, latronum scilicet, crucibus frustra adhibitis, testantur Rutinus, Socrates, Sozomenus et Theodoretus. Mortuum resuscilalum, cruce cadaveri admota, referunt Paulinus Nolanus, Sulpitius, Sozomenus. *Ilæ* res geste a scriptoribus coævis reJatæ, et quæ publico cultu *ab ipso* tempore cclebratæ sunl, ostendunt Deum crucem miraculis honorandam exhibuisse.

299. *Probatur* 4. *ex publico cultu.* Ex quo Helena crucem Domini invenit, « digno mox ambitu crucem consecravit, condita in passionis loco Basilica , quæauratis corusca laquearibus, et aureis dives altaribus , arcano positam sacrario crucem serval; quam Episcopus urbis ejus quotannis , cum Pascha Domini agitur, adorandam populo , princeps ipse venerantium promit. » Ita refert Paulinus Nolanus. * S. Chrysoslomus dicit : « Ipsum lignum in quo positum sanctum corpus Domini et crucifixum , quanto omnium studio expetitur? Itaque mulli exiguum ex eo frustum adepli, auro includentes, viri pariler ac fœminæ, de collo suo sus-

(i) Catcch. xiii.
i») In Orat. (un. Theodoiii.
(S) Hom. Ixi. *qaod Chrilltu lil Deal.*
(4) Ep. xviii.
(5) Serm. Inxriii, alia» Ñ » de Terb'· D◇·
(e) Serm. viii.de Pawione Domini.
(7) De viia Conitamini l. i. c. » ·· *
(β; Epist. ad Conslanliuni.
(p) Oral. fun. Theodosii.
(lO,' Epiai, xi. ad Severum.
(n) L. ii. hiat. aac.
(Hj L. i. hiat. e. vir».
(IS) Hili. eccl. l. ii. e. l.
(14) Hili. eccl. L i. c. xviii.
(13; Ep. xi. ad Severum.

pendant. » ' S. Leo ad Juvenalem Hierosolymitanum scripsit : « Particulam Dominicæ crucis cum eulogiis dilectionis vestræ veneranter accepi. » i3Hæc de vera cruce. De qualibet ejus imagine sat erit Theodoreli recitare verba : « Græci, Romani, ac barbari crucifixum profllentes Deum, crucisque signum venerantes. >·5

Objectiones solvuntur.

300. *Obj.* 1. Fabellam sapii illa dc cruce in cœlo visa narratio.

501. *Resp.* Gravissimus profecto testis Constantinus habendus est, præsertim quum christianæ religionis patrocinium susceperit, majorum suorum exemplis posthabitis. Tanta rerum conversio cum visione illa conjungitur , ut hæc maxime suadeatur credenda.

502. *Obj.* 2. Eusebius de cruce inventa silet, diligens alioquin rerum suo tempore gestarum relator.

503. *Resp.* Silentium unius Euscbii non potest prævalere testimoniis scriptorum plurimorum coævorum vel supparium , el notissimo cultui qui Hierosolymis cruci deinceps præslabalur. Cyrillus Hierosolymitanus, anno 350 ad Constantium scribens, optimus est testis rei Hierosolymis anno 520 gestæ, et publico cultu celebratae : « Tempore quidem Deo dilectissimi bealæque memori» patris tui Constantini, salutare crucis lignum inventum est : divina gratia ei qui pietatem recte quaerebat etiam occultorum sanctorum locorum inventionem annuente. » 4 Præterea in epistola Constantini ad Macarium Hierosolymitanum, quam refert Eusebius, indicatur res illa gesta 8

304. *Obj.* 5. Minucius Felix tamquam calumniam refellit crimen Christianis objectum quod crucem colerent : « Cruces etiam nec colimus, nec optamus. » 8

30l>. *Resp.* Objiciebant ethnici Chnstianis , quod « hominem summo supplicio pro facinore punitum , et crucis ligna feralia colerent. » Optime respondit ille Christianos nec colere nec optare cruces illas in quibus scelesti homines luebant poenas ; nec ideo censendus est negasse cruci in qua Christus passus est deferri honorem.

300 *Obj.* 4. Ambrosius de Helena dicit : « Regem adoravit, non lignum : quia hic gentilis est error, ct vanitas impiorum : sed adoravit illum qui pependit in ligno. »7

507. *Resp.* Optime , nec enim cultus aliquis ligno datur, nisi ob relationem ad Christum, uti supra ex S. Thoma didicimus. Cælerum adoratur et crux, docente ibidem Ambrosio, cultu tamen *relativo.*

308. *Obj.* 5. Crux maledicta in lege habebatur , cl exccranda habenda est, quum Christo fucrii supplicii extremi instrumentum.

309. *Resp.* Christus salutem nobis, ct gloriam sibi morions in cruce comparavit : « Humiliavit semelipsum , factus obediens usque ad mortem, mortem aulem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum , el donavit illi nomen quod est super omne nomen. ■· Convertit igitur Christus instrumentum supplicii in currum triumphi, ideoque nobis eo gloriandi dedit occasionem.

310. *Obj.* 6. Labia Judæ et tortorum manus adorandæ erunt pari ratione ac crux.

311. *Résp.* Minime gentium, quum iniqua voluntas illos omni exccralionc dignos reddat. Sed res per se innocuæ, in instrumenta suppliciorum adhibilæ, sanctae effectae sunl ex Christi contactu.

(I) Horn. *Quod Christus sil neas.*
(Î) Ep. lxiii.
(3) Serm. vi. contra Gnsco».
(4} Ep. ad Constantium.
(t·) In vita Constantini, l. iii. o. aiii.
lB) In Octavio.
(7) In Orat, funnb. Theodosii
t») Phil. ii. a.

312. *Obj.* 7. Lanccæ, spongiæ, sc-pulchra omnia adoranda erunt, quia lancea confossum est Christi latus, spongia accio intincta ei in cruce porrecta est, et corpus ejus sepulchro est demandatum.

315. *Resp.* Lancea ipsa, spongia, et sepulchrum Christi Domini honore digna sunt, ob rationes haud absimiles, quamvis crux præcipuum fuerit redemptionis instrumentum. Cælerum non omnes lanceae, spongiæ, el sepulchra erunt pariter honoranda, quum non habeant ad Christum relationem : neç enim fiunt ad repræsentanda illa quæ eam habuerunt.

514. *Obj.* 8. Serpentis ænei cultus a Deo improbatus est : nam laudatur Ezechias ob eum confractum, « siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum. » « Solent aulem Catholici thus cruci adolere.

315. *Resp.* Ex sacri Scriptoris relatione salis colligitur Israelites, Gentium more, thus adolevisse serpenti, ideoque optime egisse Ezechiam, occasionem superstitionis auferentem. Equidem ea ætate thus eral sacrificii appendix, et ad Numinis cultum perlinebat. Quod autem cruci adolcamus thus, honoris causa iit, el ultimo ad Christum crucifixum refertur, quem summo afficere cultu tenemur.

Animadversio.

516. Pia consuetudo cnicis signum manu faciendi est ritus ab ultima antiquitate Christiana derivatus. Tertullianus dicit : « Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum et exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia : quacumque nosennversalio exercet, frontem crucis signaculo terimus, S. Cyrillus llierosolymilanus scribit : « Non erubescamus crucem Christi. Sed licet alius hanc celet, tu palam in frcnle signare.- ul dæmones, signo illo regio conspecto, procul trepidantes fugiant. *Hoc vero* signum facito, manducans et bibens, sedens, cubans, de lecto surgens, *laquons*, ambulans; et ul uno verbo dicam, in omni re. » 3 S Hieronymus in illa verba scribens : « Signa Thau super frontes virorum gementium ; » animadvertit : « Antiquis Hebræorum litteris, quibus usque hodie utuniur Samaritani, extrema Than littera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorum frontibus pingitur, et frequenti manus inscriptione signatur. »4

(I) IV. «eg. xviii. <·
(i; L. de corona militis c. iii. Hæc probant dum tecilant Oxonienses. Tract. N." 3».
(") Celech. ir.
(4) In c. ii. 4. Ezech.

TRACTATUS X.

DE VITA FUTURA.

CAPUT 1.

DE BEATITÜDfNE ÆTERNA.

î. Hominem ex suæ naturæ conditione necessario in beatitudincm ferri liquet; quem in hac vita sæpius miserum, postquam corporis animæque nexus morte fuerit solutus , beatum tandem fore, si Deo fideliter fuerii famulatus, fides docet. Hæc vero justorum felicitas in nulla sensuum voluptate, quali hic fruimur, sita est, sed « gaudium Domini » est, quod scilicet Deus illis largitur, torrente voluptatis suæ potans cos. In ipsius notitia, et manifesta •contemplatione, seu visione, lota reponitur; mens, scilicet, divino illustrata lumine, claram Numinis cognitionem adipiscitur, qua fit summe beata , ejus purissimo amore flagrans, el in cum quodammodo rapta, adeo ut ei similis sil. « Videmus nunc per speculum in aenigmate : tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte : tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. »* Nunc lilii Dei sumus; et nondum apparuit quid erimuj. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus : quoniam videbimus eum sicuti est. » * « Quanta erit *illa* felicitas, » merito exclamat Augustinus , « ubi nullum erit malum, nullum latebit honum , vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus ! . . . .Ipse linis erit desideriorum nostrorum , qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. > . . . « Ibi vacabimus et videbimus : videbimus et amabimus : amabimus et laudabimus. Ecce quod erit in tine sine fine. » ·

2. Beguardi et Oeguinæ sæculo xiv. docuerunt Deum ab intellectu creato videri posse, et « animam non indigere lumine gloriæ ipsam elevante ad videndum Deum : » qui error fuerat iv. sæculo Anomæorum , et a *Concilio* Viennensi iterum damnatus est. Equidem Scripture gloriam cœlestem magnum Dei donum esse predicant : « Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasli expectantibus te. · * « Gratiam el gloriam dabit Dominus. »'

(<) I. Cor. xiii. ‡
It) 1. Joan. iii. I-

O) L. xxii. de civil. Dei. c. 30.
(A) liai» liiv. 4. (6J Pl. Imiii. 1«.

« Gratia Dei, vita ælerna. » * S. Irenæus ait : * Quemadmodum videntes lumen intra lumen sunt, et claritatem ejus percipiunt : sic et qui vident Deum, intra Deum sunt, percipientes ejus claritatem : vivificat autem cos claritas; percipiunt ergo vitam, qui vident Deum. » *

5. Infinita Dei natura a creatura nulla , etiam superne illustrata el adjuta, comprehendi potest ; Deus enim prœaicalur « magnus consilio el incomprehensibilis cogitatu. »s « Immensurabilis » dicitur ab Irenæo « in corde Deus, et incomprehensibilis in ånimo.» Augustinus autem ait : « Attingere aliquantum mente Deum, magna béatitude est ; comprehendere autem omnino impossibile. >8 Quod igitur dicitur ab Apostolo : « Tunc autem cognoscam sicut el cognitus sum »6 claram Dei visionem, non perfectam comprehensionem indicat.

§. I. *De gloriœ gradibus.*

4. Gradus esse diversos gloriæ et bealiludinis, quamvis una omnibus sil gloria essentialis, Deus nempe visus , fides docet : Concilium enim Florentinum definivit Sanctos post mortem Deum intueri , « pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius. » Meritorum et præmiorum diversitatem negavit quinio sæculo Jovinianus, quem refellit Hieronymus. Lutherus etiam, ex principio de fide justificante, in eumdem incidit errorem.

Propositio.

Sancti Deum vident, pro meritorum tamen diversitate alius alio perfectius.

5. *Probatur i, ex Scripturis.* Christus dicit Apostolis : « In domo Patris mei mansiones multæ sunt. » ' Verba hæc loca plurima ostendunt. et graduum diversitatem indicant. Paulus dicit: " Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. «8 Et do resurrectione disserens ait : [redacted] Alia claritas solis , alia claritas lunæ , alia claritas stellarum. Stella cnim a stella differt in claritate : sic ct resurrectio mortuorum. » ' Ad eleemosynarum largitionem hortatur, amplioris mercedis spe : « Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. » 10 Hæc ostendunt praemia diversa fore pro operum el laborum, seu meritorum, diversitate.

G. *Probaturi, ex Patribus* S. Irenæus ait : « Quanto autem plus eum dilexcrimus, hoc majorem ab eo gloriam accipiemus, cum simus semper in conspectu Patris. ﾂ* Tertullianus: « Quomodo mansiones multæ apud Patrem, si non pro varietate meritorum ? Quomodo et stella a stella distabit in gloria, nisi pro diversitate radiorum? » 11 S. Chrysostomus : « Tametsi in regno coelesti sint omnes, non omnes tamen iisdem potiri præmiis illa similitudine stellarum ostenditur. [redacted]11 S. Hieronymus : « Non est Filii dare, el quomodo est Patris præpararc? Parata,', inquit, sunt in cœlo divers® etplurimæ mansiones plurimis diversisque virtutibus, quas non person® accipiunt , sed opera. Frustra ergo a me petitis quod in vobis situm est, quod Paler meus illis paravit, qui dignis virtutibus ad tantam ascensuri sunt dignitatem. » '* S. Augustinus dicit : « Multæ mansiones diversas meritorum

(I) Horn. iv. 55.
(«) L. iv. adv. hœr. c. xxxvii.
(S) Jer. xxxii. 19.
(4) L. iv. adv. hœr. c. xix. n. Î.
(5) Serm. cxvii. de verbis Evang. Joan. c. v.
(0) i Cor. xiii. 15.
(7) Joan. xiv. *t.* (8) I Cor. iii. 8.
(") Ibidem xv. 41.(10) II. Cor. ix. 6.
(II) !.. iv. adv. hœr. c. xiii. aliae xxvii.
(It) In Scorpiaco.
(•S) Horn. xli. in i aJ Cor.
(' I) L. ii. adv. Jovinian.

In una vita ælerna significant dignilaics . . . tamquam stellæ Sancti, jliversas mansiones , diversas claritates , tamquam in coelo, sortiuntur in regno. »1 S. Fulgentius : « Tantum amplius alio in illa vita Deum videbit, quantum amplius alio in hac vita eum dilexit. » 'S. Gregorius M. : «Apud Patrem mansiones multæ sunt, quia in illa bealitudinis vita sunt dispares : unusquisque juxta dispar meritum locum disparem percipit. n8

7. Accedunt rationes thcologicæquas verbis Hieronymi, dogmatis hujus præclari vindicis, juvat exponere. De Paulo se minimum Apostolorum profitenle dicit : « Verumtamcn in eo quod se humiliat, ostendit posse Apostolos alios minores, alios esse majores, ct qui utique vas electionis dicitur, et cunctis amplius laboravit : non est injustus Deus, ut obliviscatur operis ejus, ct dispar meritum aequali mercede compenset. >> . . . « Certe inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. Ubi autem major dicitur, necesse est ul cæleros habuerit minores. Et qui minimus est in regno coelorum, major est illo. Vides ergo quod in coelis sit maximus el minimus, et inter Angelos quoque et invisibiles creaturas sil multiplex cl infinita diversitas. »... « Qua consequentia ibi erit minimus et maximus, si omnes aequales futuri sunt?» . . . « Jam nostri laboris est, pro diversitate laborum diversa nobis præparare praemia. >> . . . Joviniani sectatores arguit : « Nequicquam Episcopi , frustra Episcopi, sine causa diaconi sunt. Quid perseverant virgines? Quid laborant viduae? Cur maritat® se continent? Peccemus omnes, el post poenitentiam idem erimus quod Apostoli sunl. »

Objectiones solvuntur.

H. *Obj.* I Joviniantis apud Hieronymum objiciebat ; « Operariis prima) horæ et tertiæ et sextæ et nome et undccimæ unus denarius æqnaliter redditur: et quo magis admireris, ah his incipit præmium, qui minus in vinea laborarunt. -'

9. *Resp.* verbis Hieronymi : « Hic non unius temporis, et unius aetatis homines describuntur, sed ab exordio mundi usque ad finem vocationum sacramenta sunt diversarum. Prima hora vocatus est Abel el Scth : tertia Enoch et Noe : sexta Abraham, Isaac et Jacob : nona Moyses el prophetae : undecima Gentium populus : cui primo redditur merces, quia in crucifixum credens Dominum , difficultate fidei magnitudinem meruit pnemiorum. Muitique reges et prophetae quæsierunt videre quæ videmus , et non viderunt. Unus autem denarius, non unum est præmium, sed una vita, et una de gehenna liberatio. »■ S. Augustinus aliam prebet responsionem : « Ille denarius vita ælerna est, el in vita ælerna omnes æquales erunt. Quamvis enim meritorum diversitate fulgebunt, alius magis , alius minus : quod tamen ad vitam ælernam perlinet, æqualis erit omnibus : non enim alii brevius, alteri longius, quod pariter æternum est. » 7

10. *Obj.* 2. Liquet « duos esse ordines ovium et hircorum : alterum justorum , alterum peccatorum : alios stare a dextris, alios a sinistris : el audire justos : «Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. · · Ha Jovinianus.

11. *Resp.* Hieronymus iterum audiatur : ■ Parabola ista non ovium inter

(f) Tract, livit, in Join.
(a)L. do Trinit.
(3) L. iiiv. Mor. c. iv·
(t) L. ii. adv. oviman.

(8) Ibidem.
(0) ibidem.
(») Serm. Ivi. de verbis Doniioi c. iv.
(8} L. ii. adv. Jovin.

sc merita, ct e contrario describit hircorum, sed inter oves et hircos tantnm distantiam facit. Neque enim in omnihus locis docentur omnia , sed unaquaeque similitudo ad id refertur, cujus similitudo est. >> ... « Stant quidem omnes ad dexteram : sed alitis statut sponsus, alius ut frater, alitis ut filius. . . . Inter David virum sanctum, cl Saul regem pessimum, medius Jonalhas fuit. Quem nec inter hoedos possumus ponere , quia propheta? amore dignus est; nec inter arietes, ne parem eum faciamus David, maxime cum et ipse interfectus sil. Erit igitur in1er oves , sed in inferiori ordine. El quomodo inter David ct Jonathan , ita inter ovem et ovem cogeris suscipere differentias. » · Merito idcirco addit : « Hæc vera est Antichrist! praedicatio, quæ inter Joanncm et ultimum pœnitentem nullam facit distantiam. »

12. *Obj.* 5. Qui diversa præmia pro virtutum merilorumque varietate statuit , gloriam ex hominum meritis, magis quam ex Dei munificentia , ct Christi meritis pendere facit.

15. *Resp.* Vita ælerna gratis donatur a Deo propter Christi merita : attamen sapientissimo consilio Deus majora gaudia tribuit ardentius diligentibus, et fidelius laborantibus, qua ratione homines ad bonorum operum exercitium provocantur. Divina munificentia in eo elucet, quod præmia longe excedant laborem, el propter Christum tribuantur, quum homo nullis suis viribus ca promereri posset.

14. *Obj.* 4. Dei visio , quum ipse sit simplicissimum el purissimum ens , graduum varietatem non admittit.

15. *Resp.* Licet Deus sit ens omni partium compositione immune , se suasque perfectiones magis minusve pro sua voluntate pandit, ipsa Angelorum distinctio dotium varietatem , et gradus gloria? diversos indicat : « Quare in regno coelorum , › clamat Hieronymus « Archangcli sunt. Angeli, Throni, Dominationes, Potestates, Cherubim , et Seraphim, et omne nomen quod nominatur non solum inpræsenli sæculo, sed etiam in futuro?» Nil igitur obstat quin ct Sancti, pro meritorum diversitate, clarius vel minus clare Deum intueantur, majori vel minori gloria proinde effulgentes. » Cæterum qui futuri sunt, » bene animadvertit Augustinus, « pro meritis præmiorum etiam gradus honorum atque gloriarum, quis est idoneus cogitare, <|uanto magis dicere?Quod tamen futuri sint, non est ambigendum. » 8

16. *Obj.* 5. Ipsa béatitude graduum diversitate tolleretur : nec enim quis omnino beatus foret, aliis præ illo majori gloria donatis.

17. *Resp.* Voluntas Sanctorum nihil habebit vitii, sed amplectctur quod æquum est, el divinis consiliis congruum, ideoque omnes in Deo conquiescent : « Atque id etiam beata civitas illa magnum in se bonum videbit,quod nulli superiori ullus inferior invidebit, sicut nunc non invident Archangelis Angeli cæteri · tamquam nolit esse unusquisque quod non accepit, quamvis sit pacalissimo concordiae vinculo ei qui accepit obstrictus , quam nec in corpore vult oculus esse qui csl digitus, cum membrum utrumque contineat totius carnis pacata compago. »1 Ita Augustinus.

§. II. *Dc gloria statimposl mortem.*

18. Statim post mortem animas illas quæ omni labe carent, cx Christi gratia emundatae , hanc ingredi requiem, hoc frui gaudio, in ipso coelorum regno sedes sortiri, Dei facias veluli consor-

(I) L. ii. ad». Jovinian.

(i) Ibidem.

(a; !.. xiii. de cit. Dei. c. xxx.

Ibidem.

teg, fldcs docet : quod beneficium infantibus post Baptismum decedentibus. martyribus suo sanguine dilectionem, qua nemo habet majorem , exhibentibus; aliisque perfectis contingere credimus : sed plerosque justos ob labem aliquam leviorem detineri, ne summa illa bcatitudine statim post exitum e corpore fruanlur , haud ægre fatemur. Illum animarum statum , quæ ad tempus a cœlesfis regni aditu prohibentur. *Purgatorium* solemus vocare : ad purgandam scilicet animam destinatur. Illud post ultimum judicium non futurum in confesso est. Utrum autem supplicio aliquo torqueantur, fides non determinat.

19. Vigilantius , quinio sæculo , docuit neminem ante diem judicii ad Deum intuendum admitti : quod el Lulhcro, et Calvino , cl Socinianis visum est. Dc eo dicit Calvinus : « Porro de intermedio earum statu curiosius inquirere neque fas est, neque expedii. Valde se torquent mulli disputando quem locum occupent, et an coelesti gloria fruanlur, necne. Atqui stultum cl temerarium est de rebus incognitis aliius inquirere, quam Deus nobis scire permittat. Scriptura, ubi dixit, Christum illis præsenlem esse, ct eas recipere in paradisum (Jo. 12. 32) ut consolationem percipiant, reproborum vero animas cruciatus quales merit® sunt, perpeti, non ultra progreditur . . . Quod sinus Abrahæ dicitur beata sanctorum spirituum collectio, nobis abunde est, ex hac peregrinatione excipi a communi fidelium Patre , ut nobiscum fidei suæ fructum commuuicct. Interea quum Scriptura ubique jubeat pendere abexpeclatione adventus Christi, et gloria» coronam eousque differat, contenti simus his finibus divinitus nobis priescriplis, animas piorum mililiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici lætilia fruitionem promise» gloriæ expeclent : atque ita omnia teneri suspensa, donec Christus appareat redemptor. » ' Λ magistri sui sententia discesserunt Prcsbyteriam Weslinonasterienses, qui justorum animas in cœlos silissimos statim post mortem recipi dicunt, et Dei faciem in lumine gloriæ intueri. * Ha etiam Baptist®, qui tamen dicunt in Paradisum animas recipi, et cum Christo esse. 3 Calvini sententia inter Anglicanos plures habuit patronos. *

20. Concilium Lugdunense II. anno 12(7 docuit animas omni labe immunes mox in ccelum recipi. quod et definivit Concilium Florentinum , addens : « el intueri clare Deum unum et trinum sicuti est. » 8 Hæserat hac in re Joannes XXII., in sententiam de differenda Dei visione proclivior ; sed « recitando et conferendo, et non determinando, nec etiam tenendo, » uti ipse sub mortem Diplomate edito, anno 1351, declaravit, quaecumque dixisset revocando. Cæterum animas beatas jam esse cum Christo, in confesso apud omnes erui.

Propositio.

Animæ sanctorum nulla macula inquinat» statim post obitum ad Deum intuendum admittuntur.

21. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Apostolus ait : « Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis

(I) Inst. I. iii· c. xxv. 0. Vide ctinm Burneli analyiim Ari. xxii. p- 310 : · Somo thought that Ibo souls of the good were happy , but that they did not see God till the résurrection. >

‖ « Their souls (which neither die nor sleep) haring an immortal subsistence , immediately return to God who gave them. The souls of the righteous , being then made perfect in holiness, •re received .nto the highest heavens, where they behold the foce of God in light and glory.· Confession of faith, cb. xxxii. Ito eliom Confessio Presbyteriana Americana. (3) Ch. xxilii.

(1) Vide J. Burnetum de statu mortuorum . cit. in Analyst, p. 340. Vide *etiam* L'shorum : *Ofth· placo and condition of tool» daparttd*, spud Oxonienscs Tract. 79. Vol. iii. ili ea utuntur sententia ut consuetudinem orandi pro mortuis, quam luentur , explicent. (8) Ses». xv.

dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus , domum non manufaclam, ælcrnam in cœlis. Nam cl in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de ccelo est, superindui cupientes. . . Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino (per Udem enim ambulamus, et non per speciem). Audemus autem, cl bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentes esso ad Dominum. * Liquet coelestem habitationem, nullo interposito intervallo, sequi terrestris domus eversionem ; spiritumque hinc evadere , illuc sine mora ingressurum. Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino; sed soluti a corpore praesentes sumus ad Dominum ; non jam fide eum contemplantes, sed speciem ejus intuentes — *fia. i'iitvr.* Illa animarum conditio aeterna erit, haud post tempus alteri cessura. De sinu Abrahæ hic nullus est sermo; seJ de Domini praesentia, ct de felicitate a Deo proveniente. Quod si quis contenderit Christum hominem Dominum designari , non ipsam Dei naturam, meminisse oportet eum a dextris Dei sedere; adeo ut qui cum ipso sunt, divinam essentiam intueri censendi sint.

22. *Probaturi. ex Patribus.* S. Ignatius M. Romanos obsecrat, ne suis precibus a martyrio eum retineant : « Sinite me ferarum escam fieri, per quas licet Deum adipisci. » * Ergo ea fuit pristina fides, martyrio ad Deum statim iri. Pulcherrime Cyprianus : «Clauduntur oculi in persecutionibus terræ, sed patet ccelum : minatur Antichristus, sed Christus tuetur : mors infertur, sed immortalitas sequitur : occiso mundus eripitur, sed restituto paradisus exhibetur. Quanta est dignitas et quanta securitas exire hinc lætum, exire inter pressuras ct angustias gloriosum. claudere in momento oculos, quibus homines videbantur et mundus, ct aperire eosdem slatim, ut Deus videatur et Christus! Tam feliciter migrandi quanta velocitas ! Terris repente subtraheris, ut inregnisccelеslibus reponaris!»1 S. Ambrosius de lapsu Petri agens, exclamat : « Undo te evocem, Petre, ut doceas me quid flens cogitaveris ? unde, inquam, te evocem?de coelo , ubi jam choro insertus es Angelorum , an etiam de tumulo? » ' S. Hieronymus Vigilantium ex professo refellit : « Tu Apostolis vincula injicies, ut usque ad diem judicii teneantur custodia , nec sint cum Domino suo ; de quibus scriptum est : « Sequuntur n Agnum quocumque vadit. « '

Objectiones solvuntur.

23. *Obj.* 1. Joannes refert : « Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei. . . . Eldatæsunt illis singulæ stolæ albæ : et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur servi eorum, el fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut el illi : » 6 Igitur ante completum martyrum numerum , qui prius passi sunt propter Christum,Deum non videbunt.

24. *Rcsp.* Ipsi Joanni Sancti visi sunt « stantes ante thronum, el in conspectu Agni . amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum. » ' Gaudent igitur beata visione; subtus altare tamen dicuntur , quia corpora eorum terræ demandata ante resurrectionem gloria non coronabuntur. «Jam acceperunt,» inquit Bernardus, « singulas stolas; sed non vestiuntur duplicibus, donec vestiamur et nos. Stola enim prima ipsa est quam diximus felicitas et requies animarum : secunda vero immortalitas el gloria corporum. » 8 Cæterum id

Cor. V. I. («) Ep- ad Bom.
(S) De exhort, martyr, ad Fortunat, c. xii.
!.. x. in Lucam, c. xxii.
(B) L. edv. Vigil, (f.) Apoc. vi. 9.
(7) Ibidem vii. o.
(8) Serm. iii. in festo omnium Sanctorum.

praecipue co loci edocetur , Dei consilio {indictam de martyrum interfectoribus non statim sumi, sed expectari tempus quando plurimorum cam provocabit : « Usquequo Domine (sanctus, et verus) non judicas, el non vindicas sanguinem nostrum de iis (pii habitant in terra ? « * lis responsum est expcctandum donec numerus martyrum impleatur.

23. *Obj.* 2. Apostolus de Sanctis veteribus loquens, dicit : « Ili omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem : Deo pro nobis melius aliquid providente, ul non sine nobis consummarentur. »1

20. *Resp.* Veteres illi Sancti non acceperunt promissa, nisi adveniente Christo, qui ea implevit, et coeli aditum patefecit. Sine nobis consummati non sunt, ætas scilicet nostra habetur totum illud tempus a Christi adventu. Mens Apostoli palet ex lota epistola : « Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. »' u Habentes itaque, fratres ,, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam. »4

27 *Obj.* 5 Nonnisi in dic judicii invitandi sunt sancti in regnum : « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. »5 Consonat parabola : merces enim soluta dicitur omnibus simul sub vesperam.6

28. *Rcsp.* Invitatio illa omnibus electis simul fit .judicio peracto , quorum tamen quotquot ante finem mundi justitia perfecti obierant, jam cœli gaudia possederant ; nam domo terrena morte diruta , induuntur coelesti gloria. Profecto el peccatores tunc in ignem ælornum amandandi sunt, quem tamen cos post mortem statim experiri, Christo docente, novimus : dives quippe in locum tormentorum mox decessit, in flamma cruciandus. Dicendum igitur Christum voluisse supremi judicii el æternæ hominum conditionis exponere læquitalem , quin dc priori animarum statu tunc loqueretur.

29. *Obj.* 3. S. Ambrosius dicit : « Scriptura h ibilacula illa animarum promptuaria nuncupavit : quæ occurrens querelæ humanæ, eo quod justi qui praecesserunt videantur usque ad judicii diem , per plurimum scilicet temporis, debita sibi remiineratione fraudari, mirabiliter ail coronæ esse similem illum judicii diem, in quo sicut non novissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas. Coronæ enim dies expeclatur ab omnibus, ul intra eum diem et victi erubescant, et victores palmam adipiscantur victoriae.»7 Læliliani animarum sanctarum ex spe conceptam describens dicit : · Incipiunt intelligere requiem suam, et futuram sui gloriam prævidcre,eaque se consolatione mulcentes , in habitaculis suis cum magna tranquillitate requiescent, stipatae præsidiis Angelorum. »8

30. *Resp.* Apocryphi quarti libri Esdræ eo loci Ambrosius secutus est auctoritatem, idcoque minus accurate loculus dicendus est ; nisi placeal verba ejus referre ad bealitudinem perfectam animæ simul et corporis. 9 Certe post verba ultimo objecta statim ait : « Quintus autem ordo exultationis uberrimæ habet suavitatem, quod ex hoc corruptibilis corporis carcero in lucem libcrtalemque pervenerint, et repromissam sibi possideant hæredilatem. ·· Et in Oratione de obitu Theodosii : « Regio illa vivorum csl , ubi anima est, quæ ad imaginem et similitudinem

(l)Apoc. vi. 10. (i)lleb.xi. S».
(J) Ibidem ix. 8. (l) Ibidem, x. 10.
(5) Melt. i»v. Sl. (0) Ibidem xx »·
(') L. de bono mortix e. x.
(8) Ibidem c. xi.
(01 Tnurnely Tract. de Deo. qu. li.

Dei facia est, non caro figurata de limo. Ideo in terram revertitur, anima ad requiem festinat supernam, cui dicitur : n Convertere anima mea in » requiem luam. » In quam festinavit intrari? Theodosius, atque ingredi civitatem Hierusalem, de qua dictum est : « El reges lerræ ferent gloriam ■ suam in illam. » Illa est vera gloria quæ ibi sumitur; illud regnum beatissimum quod ibi possidetur, ad quod festinabat Apostolus, dicens: «Aude» mus ergo el consentimus magis peregrinari de corpore, et adesse ad » Dominum : et ideo connitimur sive » absentes sive praesentes placore illi. » Absolutus igitur dubio certamine, truitur nunc augustæ memoriæ Theodosius luce perpetua, tranquillitate diuturna, et pro iis quæ in hoc gessit corpore, munerationis divinæ fructibus gratulatur. » Hæc quidem conveniunt homini, cui persuasum sil Sanctos post mortem statim Domino adesse , coque frui. Quæ autem obscurius dicta sunt ab hoc, vel alio Ecclesiae Patre, juxta ea quæ alias clarius protulerunt sunt explicanda : el paucorum sententia, Tertulliani, scilicet, Lactantii, aliorumque, cæterorum Patrum el Ecclcsiæ totius tide el judicio corrigenda.

CAPUT II.

DE PURGATORIO.

51. Concilium Tridentinum docet « purgatorium esse, animasque ibi (letentns fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris Sacrificio juvari. » 1*Dc pennarum genere, duratione, vel loco speciali nihil definitum vel a Tridenllno , vel alio quopiam Concilio reperitur : quapropter communione Ecclcsiæ frui quis poterit, qui ex animo credat purgatorium esse, quin de pomarum natura aliquid certo sibi statuat. Immerito igitur Oxonienses simplicitatem definitionis, cui vix sealiquid objicere posse fatentur, opinionibus interCatholicos vigentibus, el consuetudinibus cum his conjunctis onerare qtiærunl. Equidem ipsam in purgatorio detentionem pœnæ habere rationem liquet; quapropter merito definierunt Patres Tridenlini : k Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, et reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis cxsolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio , antequam ad regna cœlorum aditus patere possit; anathema sit. »5 Calvinus asseruit » purgatorium exitiale esse satanae commentum, quod Christi crucem evacuat, quod contumeliam Dei misericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem nostram labefacit ac evertit. » ♦ Sectarii omnes hodierni his subscribunt, si exceperis Oxonienses, qui purgatorium dum impugnant, ei se haud admodum reluctari satis produnt. Græci in doctrinae substantia nobiscum concordant, uti ex Concilio Florentino patet.5

Purgatorium datur, in quo quæ

(I) Sess.uv. Dccr.de 1'urg.

(S) « Such is the Homan doctrine , and taken in the *mere letter ,* there is little in it against which we shall bo able to sustain tonnai objections, Purgatory is not spoken, of at all as a place of pain ; it need only mean , what its name implies , a place of purification. . . . The word α detentas ·· indeed «presses a somewhat stronger idea; yet after all, hardly more than that the souls in purgatory would be happier out of it than in it, and that they cannot, of their own will, leave it : which is not much to grant. Further, that tho prayers of the living benefit the dead in Christ, is , to say the least, not inconsistent, ns Usher shews us, with the primitive belief. Tract. 70. §. j. p. b. vol. iv.

(5) Sess. vi can. ixx.

Ȋ Inst. I. iii. e. ▼. §. 3.

(5) « They agreed together, as the council shews or at least with the slightest diUercnco, on the

detinemur unimæ Melium suffragii» , pdllssimiim vero altaris SacriOcto , juvantur.

32. *Probatur* I. *ex Scripturis.* Judas Machabffius refertur post prœlÎuffi invenisse sub cadaveribus mortuorum donaria idolorum quæ lex veluil ne sibi sumerent Judæi. « Omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam cos corruisse.... Atque ita ad preces conversi, rogaverunt ut id , quod factum erat, delictum oblivioni traderetur. » Judas deinde « facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam , offerri pro peccatis mortuorum sacriiicium, bene et religiose de resurrectione cogitans. (Nisi enim cos, qui ceciderant, resurrecturos sperarei, superfluum videretur, et vanum orare pro mortuis.) El quia considerabat quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo cl salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ul a peccatis solvantur. » ‘

33. Liquet eam fuisse certam persuasionem fldemque tum JudæMachabæi, tum omnium conferentium æs in sacrificiorum impensas, tum sacerdotum qui offerebant victimas, esse quemdam animarum statum labe aliqua inquinatarum, quæ sacrificiis oblatis expiarentur. ’ Hanc probatam esse constat sacro scriptori, qui sanctam vocat et salutarem consuetudinem pro defunctis exorandi ut a peccatis solvantur. Equidem constat ex Judæorum libris Ritualibus consuetudinem orandi pro mortuis semper ab eis servatam et adhuc vigere ; quæ quum a Christo Domino nunquam improbata sit, licet publicus esset Judæorum mos ea ætalc. nihil habeat censura dignon» ncccsse est, uti beno animadvertit episcopus Auglicanus Jeremias Taylor.

34. Christus dixit : « Qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remiilelur ei, neque in hoc sæculo. neque in futuro. « * Id veluti speciale de peccato contra Spiritum sanctum traditur, quod non sit remittendum in alterutro sæculo, quod indicat quædam osse peccata quæ in altera vitu remittuntur.

35 Augustinum et Gregorium damus interpretes : « Pro defunctis quibusdam , » inquit Augustinus, « vel ipsius Ecclcsiæ, vel quorumdam piorum exauditur oratio : sed pro his quorum in Christo regeneratorum, ncc usque adeo vita in corpore male gesta est, ut tali misericordia judicentur digni non esse, nec usque adeo bene ut talem misericordiam reperiantur necessariam non habere............. Neque enim de quibusdam veraciter diceretur, quod non cis remittatur neque in hoc sæculo , neque in futuro, nisi essent, quibus etsi non in isto, tamen remittetur in futuro. » 1 S. Gregorius M. dicit : « De quibusdam levibus culpis esse ante judicium purgatorius ignis credendus est; pro eo quod Veritas dicit : Si quis in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc sæculo rcmiltelur ei, neque in futuro. In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam in futuro posse laxari : quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ul prædixi, hoc de parvis minimisque peccatis fleri, posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo. immoderatus risus, vel pcecalum curæ

question in which we aro concerned , while the subsequent resentment of the Greeks at home had little or no reference to it ; and their agreement under such circumstances was only lhe more remarkable. . Oxford Tracis. V. J9· P- «»·

(<) L. ii. Mach. iii. Uh

(i) In hodierno testu reperitur ;

rei familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt : aut in non gravibus rebus error ignorantia), quæ cuncta etiam post modem gravant, si adhuc in hac via positis minime fuerint relaxata. «1

36. Christus præcepta explicans dicit : « Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca : reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis. » * Dc culpa et pœna coram Deo loquitur: nam divinum explicat praeceptum, et gehennæ ignem graviori legis violationi servatum esse docet. Ergo levioribus quas recenset culpis pœnas in altera vita servatas indicat, a Judaeorum tribunalibus, judicio scilicet, et concilio, mutuatis imaginibus. Praeter aeternas pœnas aliae etiam in altera vita sunt ideo admittendas.

37. Apostolus Paulus de Evangelii praeconibus disserens, se adsimilatsapienti architecto , alios iis qui exlruunt aedes super fundamentum jam positum, quos monet quam caule laborandum sit : « Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem supcrædifical super fundamentum hoc, aurum , argentum , lapides pretiosos, ligna, fœnuin, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit : Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur : el uniuscujusque opus quale sil, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arserit , detrimentum patietur : ipse aulem salvus erit : sic tamen quasi per ignem. » 8 Dei judicium igni quo ædificii vis probatur adsimilat : perfectam praedicationem ex purissimo fidei studio, ædificio auro argento cl lapidibus preliosis constanti ; cui etiam similia sunt opera perfecta. Lignum, fœnum . stipula imagines sunt prædicalionis humanis quibusdam studiis viliatæ , sicut cl operum minus perfectorum. Praeclari ædificii fabricator mercedem accipit: magna enim manet merces Evangelii fidelem præconem, cl famulum Christi perfectum. Orlo incendio domus male constructae, artifex sibi aegre consulit , salisquc habet, si, plurimis deperditis, vitam servet, cx igne evadens sospes. Pari ratione contingit homini qui evangclico fungitur ministerio , cl humanis se rationibus abduci aliquatenus sinit, vel alteri cuicumque in levio res culpas incidenti : servata enim fidei integritate, cl virtulum substantia, salvus erit, sed cum plurimo sui damno, quasi per ignem. Nil dicitur quod detrimentum hoc ad hujus vilæ ærumnas referat, quum lota oratiohis series alleram vitam potius respiciat.

38. Augustinum præslal audire, qui visionem Abrahæ dc igne transeunto inter divisiones animantium cum Apostoli verbis dc igne probante ædificia exponendo conjungit. « Veniet el caminus : nam consedit ibi Abraham usque ad vesperam , et venit magnus terror diei judicii. Vespera enim illa finis est sæculi, et caminus ille veniens dies judicii. Divisit inter media illa quæ divisa erant, etiam caminus. Si inter media transiit caminus , alia in dextram , alia in sinistram separavit. Sunt ergo quidam carnales, el tamen Ecclesiæ gremio continentur, viventes secundum quemdam modum suum', quibus limemus ne seducantur ab hæreticis. Quamdiu enim carnales sunt, divisibiles sunt. Aves quippe non divisit : carnales dividuntur. Non potui loqui vobis quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. El quomodo probatur, quia carnales dividun-

(«) L. ir. Dialog, c. xxxix.
(S) Mal. t. îi.
{3} 1. Cor. iii. H.

tur? Adjungit, - Cum enim dicit unus· , quisque vestrum , Ego sum Pauli, „ ego autem Apollo , ego vero Ccphæ , «nonne carnales estis, ct secundum » hominem ambulatis? Rogo vos, fratres, audite ct proficite; excutite vos de loco carnali, pergite in turturem et columbam : aves enim non divisit. Sed quicumque talis permanserit, et secundum quemdam modum vilæ aptum carnalibus, cl de gremio Ecclesiæ non recesserit, ct non fuerit seductus ab hærclicis, ul ex contraria parte dividatur; veniet caminus, et ad dextram poni sine camino non poterit. Sed si caminum pati non vult, pergat in turturem el columbam. Qui potest capere, capiat. Si aulem non sic erit, et ædificaverit super fundamentum ligna , fœnum , stipulam , id est, amores sæculares fundamento fidei suæ šuperaedificaverit; tamen si in fundamento sil Christus, ut primum locum ipse habeat in corde, el ei nihil omnino anteponatur; portantur et tales, tolerantur ct tales : veniet caminus, incendet ligna, fœnum, stipulam : ipse autem , inquit, salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Hoc aget caminus : alios in sinistram separabit : alios in dextram quodam modo eliquabit. » 1 Augustinus igitur quosdam censuil levioribus suis maculis igne purgandos, et sic salutem assecuturos. Quod aulem ad diem judicii purgationem eam referat, non sic accipiendum est, quasi nemo antea purgandus sit, sed quod purgatio tandem omnium tunc perficienda sit. * Ignem emendatorium plane agnoscit : « Æd1tilearent aulem aurum, argentum, lapides pretiosos, eide utroque igne securi essent ; non solum de illo æterno qui in ælernum cruciaturus est impios, sed etiam de illo qui emendabit eos qui per ignem salvi erunt. Dicitur enim : « Ipse aulem salvus erit, sic tamen » quasi per ignem. » El quia dicitur « salvus erit, » contemnitur ille ignis. Ita plane, quamvis salvi per ignem, gravior tamen eril ille ignis quam quidquid potest homo pati in hac vita. » 5

Plurima alia quæ soient adduci Scripluræ testimonia prætcrmittimus, non quod omni carere vi videantur , sed quod hæc sufficiant, accedente traditione, cujus lumine omnia mire illustrantur. 5

59. *Probatur* 2. *ex Patribus.* Tertullianus : « Oblationes pro defunctis pro nalalitiis annua die facimus. El de viduæ fidelis erga defunctum maritum officio scribit : « Enimvero et pro anima ejus orat, ct refrigerium interim adpo-slulat ei, et in prima resurrectione consortium , et offert annuis diebus dormitionis ejus. » e

10. S. Cyprianus : « Episcopi antecessores nostri religiose considerantes.

(!) In Ps. ciii. Enarratio Scrm. iii. n. 5.

(2) Oxonienses admittunt varia Augustini loca sic componi posse : recitato enim hoc testimonio, animadvertunt : *t* This is one notion St. Austin had of Purgatory; another was that it would bo Ofa certain duration in proportion to the sins of each individual. Without asserting that this view ls plainly inconsistent with the former, it fairly may be called a distinct one. » Tract. 19. p. 40.

(3) In Ps. xxxvii. n. 5. Vide et in Ps. lxxx. n. SI.

(4) Oxonienses de testimoniis qüœ recenset Dcllarminus, dicunt : « Could indeed competent evidence be brought from other quarters , that the doctrine really 1,1,0 a,,J ΛP°ï'DllOi, Of them did allude 1« « ı name, who might speak from tradition, so considered. We could not have taken upon ourselves lo say at first sight that it certainly was not contained in them , only we should havo waited for cvi (fence that it was. Some of the texts in question are obscure , and seem to desiderate a meaning. and so far it is a sort of gain when they bate any meaning {assigned them , as though they were unappropriated torritory which the first comer might sciie. Again the coincidence of several of them in one and the same mode of expression, implies that they have a common drift. · Tract. p. 18. vol. iv.

(s; L. de Corona mil. c. iii.

(0 L. de Monogam. c. å

el salubriter providentes, consuerunt., ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione ejus celebraretur. »1 Et : " Aliud est ad veniam stare , aliud ad gloriam pervenire, aliud missum in carcerem non exire inde, donec solvat novissimum quadrantem : aliud statim virtutis ct fidei ardore mercedem accipere : aliud pro peccatis longo dolore cruciatum, emundari et purgari diu igne : aliud peccata omnia passione purgasse. »3 Sic Martyrum præ aliis effert felicitatem : ipsis quippe statim gloria tribuitur; cætens plerisque maculas leviores luentibus.8

41. S. Cyrillus Jerosolymitanus : « Deinde pro defundis sanctis Patribus et Episcopis : denique pro omnibus oramus, qui internos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum juvamen , pro quibus offertur precatio sancti illius et tremendi, quod in altari positum est, sacrificii. ⁵

42. S. Gregorius Nyssenus ait eos « vel in præsenti vita sapientiæ studio et precibus purgatos, vel post obitum, per expurgantis ignis fornacem expiatos , ad sempiternam felicitatem pervenire. »8

43. Eusebius de Constantini funere ait : a Ac beatus quidem princeps alto in suggestu jacens, laudibus tum cclebrabalur. Innumerabilis autem populus una cum sacerdotibus Dei, non sine gemitu ac lacrymis, pro Imperatoris anima preces offerebant Deo, gratissimum pio principi officium exhibentes. » °

44. Epiphanius : « Cæterum quæ pro mortuis concipiuntur preces, iis utiles sunt, tametsi non omnes culpasextinguant. »7 EL : « Jam vero quoad mortuos spectat, nominatim de illis mentio fit, el preces ac sacrificia, mysteriaque frequentantur. » e

45. S. Chrysoslomus : « Si peccator excessit, proplerea etiam lætari oportet quod interscissa sunt peccata, cl vitio non adjecit, et quoad fieri potest, succurrere , non lacrymis, sed precibus, el supplicationibus, et eleemosynis, et oblationibus. Non sunt enim hæc temere excogitata, neque frustra eqrum qui excesserunt, in divinis mysteriis meminimus, et pro ipsis accedimus, rogantes Agnum propositum, qui mundi peccatum tulit, sed ut eis inde aliqua sit consolatio. Neque absque re is qui adstat altari, dum veneranda peraguntur mysteria , clamat : Pro omnibus qui in Christo dormierunt, et iis qui pro ipsis celebrant memorias. »9

40. S. Ambrosius docet omnes transituros per ignem , quo judicium post mortem statim subeundum indicat. « Omnes oportet transire per flammas,

(4) Ep. Ixvi.ad cler. cl plebem Furnitan.

(2) Ep. Iii. ad Anton.

(5) Fatentur Oxonicnscs in Ecclesia Africana obtinuisse remota valde wiale doctrinam noslræ admodum similem ; apud Grscos vero putant purgationem in diem judicii dilatam : « While the Greek Churches ,and thence the Italian held the doctrine of a judgment Purgatory, a doctrine far more like the Homan is found from an early age in the African Church. » Recitatis Tertulliani el Cypriani verbis , explicationem Iligallii el Fabri, qui de disciplina pœnitenliali ea interpretantur, rejiciunt : u The words in themselves seem to go beyond any mere ecclesiastical, though virtually divine censure , especially « missum in carcerem,» and » purgari diu igne.... Further » Tcrlullian explains Cyprian, Cyprian sanctions » Tcrlullian. η It should be recollected moreover that Cyprian used to call Tcrlullian his Master;',and the inference deducible from all this is greatly strengthened, when we come to consider the views of St. Austin , another African. » Traci. 79. p. J!t-

(4) Cal. Mysl. v.

(t>) Oral, de mortuis.

(0) L. iv. dc vita Const, c. Ixxi.

(7) Uœr. Ixxv. quæ est Aerian.

(8) Expos, fldei calh. N. 2S.

(■) Horn, xli, in cp. i. ad Cor·

sive ille Joannes Evangelista sit, quem ita dilexit dominus, ul de co diceret ad Petrum : « Sic cum volo mancre : » quid ad le? tu me sequere.» De morte ejus aliqui dubitaverunt ; de transitu per ignem dubitare non possumus, quia in paradiso est, nec separatur a Christo. Sive ille sit Petrus, quf claves accepit regni coelorum, qui supra mare ambulavit, oportet dicat « Transivimus » per ignem et aquam, induxisti nos in » refrigerium. «SedJoanni cito versabitur igneus gladius, quia non invenitur in eo iniquitas quem dilexil æquitas. Si quid in eo vitii humani fuit, charilas divina decoxit. Al;e enim ejus sicutake, ignis. Qui habuerit hic charitaiis ignem, illic ignem gladii timere non poterit. Ipsi Petro, qui toties mortem suam pro Christo obtulit, dicet: «Transi, recum-" bc. «Sed ille dicet: «Igne nos examinasti , sicut examinatur argentum. » Etenim in quo aqua inulta excludere non polcrit charitatem. quomodo eam ignis excludet? Sed ille examinabitur ut argentum ; ego examinabor ul plumhum ; donec plumbum tabescat, ardebo. Si nihil ai genii in me inventum fuerit : heu me, in ultima inferni detrudar, aut ut stipula totus exurar. Si quid inventum in me fuerit auri vel argenti, non per meos actus, sed per misericordiam et gratiam Christi, per ministerium sacerdotii, dicam fortasse ego : « Etenim qui sperant in te non confun» dentur. "Illoigilur igneo gladio iniquitas exurelur quæ sedet super talentum plumbeum. »1 Liquet juxta Ambrosium perfectos, inslar Joannis el Petri, stalim evadere ; peccatores graviores in inferna detrudi ; levioribus culpis maculatos exuri donec evanescant maculæ. Igitur datur purgatorium, quod subeunt animœ statim post mortem : nam judicium jam peractum dicit Ambrosius, affirmans Joannem jam esse in paradiso, Christo conjunctum, ideoque transiisse per igucin, scilicet judicatum esse, quum alias ad regnum non pateat aditus. * Porro preces prodesse animabus purgatorium illum ignem patientibus Ambrosio persuasum est, secus pro illis haud oraturus : « Tibi nunc , » inquit. fratris sui Satyri commendans animam, « omnipotens Deus, innoxiam commendo animam : tibi hostiam meam *offero :* cape propilius ac serenus fraternum munus, sacrilicium sacerdotis. » 8 Et ad orandum pro anima Valentiniani Imperatoris fideles invitavit : « Date coelestia sacramenta. Piam animam nostris orationibus prosequamur. »

47. S. Hieronymus de Paulinæ obitu : « Cæteri mariti super tumulum conjugum spargunt violas, rosas, floresque purpureos, cl his officiis dolorem peccatoris consolantur. Fammachius noster sanctam favillam ossaque veneranda , eleemosynae balsamis rigat. His pigmentis atque odoribus fovet cineres quiescentes, sciens scriptum , · quod » sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. »s

48. S. Augustinus : « Non sunt pnetermillendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum : quas faciendas pro omnibus in Christiana el Catholica so-

li) In Ps. cxviii. Serm. xx. i.

(g) Oxonicnses dicunt, recitato hoc testimonio: « It is now sutDciently elesr w bat St. Ambrose's belief was. The only point of apptoximalion bet »een it and the doctrine of Purgatory is this; that he conceived that for all but the highest saints , in whom love dissolved all remaining dross whatever , some transient suffering , more or lo,. In dnr.iion, In d.yol jodgm.nl And herd lb· fore. oПlı. ord.-nary prayers of the early Church, *at* based *on* Scripture , (and described at length by Archbishop Usher, in Tract. N. 7g,) that departed believers might have a merciful trial al the last day. » Tract. 70, p. 35. Falluntur, narn de judicio statim post mortem agit Ambrosius: el Ecclesia semper consuevit oraro pro requie el gloria mo· tribuenda. (3) Orat, de obitu Satyri.

(4) Orat, de obilu Valentiniani.

(3) Ep. xxvi. ad Pammacbium.

cictate dcftinclis, etiam tacitis nominibus quortimcumqiip sub generali commemoratione suscepit Ecclesia. » * « Orationibus vero sanctæ Ecclesiæ, cl sacrificio salutari, et eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari : ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a Patribus traditum universa observat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis ct sanguinis Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cum vero eorum commendandorum causa opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari pro quibus orationes Deo nou inaniter allegantur? Non omnino ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus qui ita vixerunt ante mortem , ul possint eis hæc utilia esse post mortem. » '

49. Isidorus Hispalensis : « Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerri, vel pro cis orare, quia per lotum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit. Hoc enim ubique Catholica tenet Ecclesia; quæ nisi crederet fidelibus defunctis dimitti peccata , non pro eorum spiritibus vel eleemosynam faceret, vel Deo Sacrificium offerret. Nam el cum Dominus dicil (Mati. 12..) « Qui pecca- » verii in Spiritum sanctum , non re- » miitetur ei neque in hoc sæculo, nc- » que in fuluro , » demonstrat quibusdam illic dimittenda peccata , el quodam purgatorio igne probanda. » 5

50. *Probatur* 3. *cx Conciliis.* Concilium Carlhagincnsc III. deçrevil : « Ut sacramenta altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno dic anniversario, quo cœna Domini celebratur. ' Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum , sive Episcoporum , seu clericorum, sivccæterorum commendatio facienda csl, solis orationibus flat, si illi qui faciunt, jam pransi inveniantur. » (i) Carlhagincnsc IV. : « Pœnitenles qui alienle leges pœnitentis excquuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum et orationibus cl oblationibus commendetur. » G

51 *Probatur* 4. *ex liturgiis.* Omnes lilurgiæ anliquissimæ continent preces pro defunctis eo directas ut quietis gaudiique locus iis obtineatur.7 Hæc consuetudo orandi pro defunctis, quæ ab Apostolorum ætate viguisse noscitur , probat id semper omnibus persuasum fuisse ex Apostolorum doctrina : esse quemdam animarum statum, in quo preces viventium iis valeant. Liquet autem eas prodesse non posse damnatis, nec iis quæ jam gloria fruunlur cœlcsli. Ergo medius agnoscendus est status, qualem Catholici *purgatorium* vocant. Calvinus ipse ait : « Mos vetustissimus est, » et subjungit : « Si admittimus pro mortuis orandum esse, simul hoc recipiendum erit, illos poenas nunc solvere Dei judicio, quod in hac vita pro peccatis non satisfecerim.8

52. *Probatur* 3. *ex Grœcorum et omnium Orientalium consensione.* Constat apud Graecos et sectas omnes Orientales vigere morem orandi ct offerendi sacrificium pro defunctis, ex certa per-

(i) L. de cura pro mortuis c. iv.
(i) Serm. xxxii. do verbis Apostoli. Vide et l. i. de orig. animæ c. x. et l. iii. c. ix. ubi referi Dingeralem precibus sororis suæ Perpetua» liberatam esse tenebris.
ls) L. i. de otDciis Eccl. c. xviii.
(41 Exceptio hæc jamdiu sublata csl.
5) Can. xxix. (6) Can. Ixxix·
(7) Vido Vol. III. Traci, do Eucharistia c. ii. n. 84.a Lol it be recollected ibat we aro not diipuling tho existence in the Ilitual of the Church ,of the custom of praying for the dead. · Oxford Tracts, No. 79. p. 90. a The universal and apparcntly apostolical custom of praying for the dead in Christ. Ibidem p. S4.
<·),n Ac'a Apost. c xv. 10.

suasione anima» sic adjuvari el eripi ex statu miserim ct tenebrarum. ' «Propterea. » inquit Gabriel Pliiladelphiensis, « Catholica el Apostolica Ecclesia Orientis, el roliquœ omnes nationes quæ ilii subjiciuntur, el cum ea concordant, bis in anno Sacrificium Missæ in communi celebrant, cl orani pro illis qui pie obdormierunt orthodoxis Christianis. » Hinc Græci cum Latinis in Concilio Florentino definierunt : » Si vere peenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentiæ fructibus de commissis satisfecerint , et omissis , eorum animas pcenis purgatoriis post mortem purgari, et ut a pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis vivorum suffragia. »

Objectiones solvuntur.

S3. *Obj.* i. Argumentum ex re gesta Judæ Machabæi infirmum est, quum liber sit apocryphus, et exemplum non sil doctrinæ de purgatorio accomodatum :nam decesserant milites gravioris peccati rei, donariis contra legem ablatis.

51. *Resp.* Auctoritatem libri jam alias vindicavimus. 3 Prætcrea ipsi doctissimi adversarii ejus historicam veritalem admittunt, ideoque manet vis probandi , quum consuetudo et fides Judæorum inde pateant. Quod donaria abstulissent, gravioris peccati labes erat ; sed de poenitentia aliquorum saltem in ipso vilæ exitu erat sperandi fundamentum , quum alioquin religionis causa pugnarent. Pro iis tantum qui cum pietate dormitionem acceperant oblatum est sacrificium.

5‘>. *Obj i.* Ecclesiastes dicit : * Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit , ibi erit. · ·

.’>(!. *Resp.* Non constat quid documenti eo loci dare voluerit sacer scriptor; et proinde argumentum certum inde nequit deduci : quapropter Oxonienses fatentur illud perperam purgatorio objici. 1(S)æterum si qui» velil illud de mortuorum statu interpretari, non obstamus , quum revera quisque ftiluni» sit semper qualis discessit, justus vel peccator : quæ enim contingit mora a beatitudine, leviorum culparum causa, non mutat statum perpetuum , qui animæ conditione in vitæ exitu determinatur.

57 *Obj.* 3. Ecclesiastes pariter dicit : « Quodeumque facere potest manus tua, instanter operare : quia nec opus, nec ratio. nec sapientia , nec scientia eruni apud inferos, quo tu properas. ■·

'.'M. *Resp.*verbisS. Gregorii M : «Salomon dicit : · Quodeumque potest facere » manus tua , instanter operare : quia n nec opus, ncc ratio est apud infcros.n Ex quibus constat , quia qualis hinc egreditur quisque, talis in judicio præsenlaliir. Sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante judicium purgatorius ignis credendus est. . . . Hoc tamen sciendum est, quia illic saltem de minimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis aclibus, in hac vita positus, ut illic obtineat, promereatur. ■e

59. *Obj. 4.* Christus vitam æternam absque ulla prævia ptena dandam dicit

(I) a Their doctrine is said to hare been , ibat the souls of imperfect Christiana went lo a place of darkness and sadness - where they were for tome time in affliction , and deprived of the light of Goo's countenance, in which they were benefited by Eucharistie offerings and by alms. » Sic Grœcorum in Concilio Florentin., sententiam «•ponunt Oionienaea, Traci. No. 79. ρ· SV·

(1) Vol. 1. Traci. HI- d© Vwbo Dei c' *'

(S) Eccl.ii. ».

(4) a Here may be mentioned that unwarrantable application of tests, such as that of John r. J9 : « Search the Scripture - in disproof of the Homan doctrine that the Apostles barehanded down some necessary truths by Catholic Tradition ; or again , Eccles, si. J. « If tho tree *fell lo-* » wards the south , or towards the north , in the » place where the tree falleth. there it shall lie, «as a palmary objection lo Purgatory· · Tract. X 71. rol.iu. J Feel. ■·. lo. n; ttial. l. i·, e. snii.

credentibus : * Amen, Amen, dico vobis, quia qui verbum meum audit, el credit ci qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sod transit a morte in vilain. » '

CO. *Rcsp.* lis verbis declaratur fidem esse vilæ ælernæ principium , adeo ut credens damnationem quam peccando meruerat effugiat, et a morte in vitam transeat. De tide qua quis ad poenitentiam movetur Christus loquitur, ejusque explicat virtutem, quin neget credenti etiam poenas aliquando irrogari.

61. *Obj.* 5. « Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ul requiescant a laboribus suis : opera enim illorum sequentur illos. »2 Non ita apud Catholicos qui cos igne purgatorio cruciandos credunt.

62. *Rcsp.* Dc martyribus fatetur Beza loqui Joannem ; quod cx serie orationis liquet :<· Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, ct fidem Jesu. »5 Cæterum justi omnes a laboribus hujus vilæ moricnlcs requiescunt, quamvis non omnibus contingat Dei visione statimfrui. Fidos catholica non exigit ut eos igne cruciari credamus.

63. *Obj.* 6. « Nihil damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu. » 4 Ergo fideles Christo conjuncti nullam pœnarum in altera vita causam habent, sed per eum omni culpa immunes habentur.

64. *Resp.* Apostolus de cupiditatibus egerat, quas docet nihil afferre præjudicii. Fatetur in homine Christiano manere concupiscentiam , scd viro suo spoliatam. Inde tamen nequit inferri justos nullam pœnæ causam habere , quum in mullis offendant omnes.

65. *Obj.* *7.* Christus paradisi gaudia latroni poenitenti pollicitus est, ipso quo mortuus est dic : at purgatorii pcenas hic, si quis alius, luere debuit. s

66. *Resp.* Supremo arbitrio potest Christus poenas peccatis debitas remittere : quod maxime decuit iis in rerum adjunctis, dum cum precaretur latro, et contra alterum sui in suppliciis consortem vindicaret. Ex indulgentia a Christo concessa, dum funderetur sanguis , nequii inferri omnes peccatores statim ac cos pcenilueril omni poena liberari.

67. *Obj.* 8. Duo tantum recensentur ordines judicandorum : duo locaæterna, Dei regnum, ct ignis æternus. ·

68. *Rcsp.* Utique in dic judicii extremi duo tantum erunt ordines , et duo deinceps loca : sed antea justi qui levioribus maculis inquinati discedunt, aliquamdiu detinentur a Deo videndo.

69. *Obj.* 9. Apostolus excludit opem ab aliorum orationibus vel bonis operibus derivandam : « Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum , sive malum. » 7 « Unusquisque onus suum portabit, n 8

70. *Resp.* verbis S. Augustini : « Hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam vel gravari. Nemo autem se speret, quod hic neglexerit, cum obierit, apud Deum promereri. Non igitur ista , quæ pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Aposlolicæ sunt adversa sententiae, qua dictum est : « Omnes enim adstabimus ante tribu- » nal Christi, ut referat unusquisque « secundum ea quæ per corpus gessit, » sive bonum, sive malum : » quia etiam hoc meritum sibi quisque, cum in corpore viveret, comparavit, ul ei possent ista prodesse.Non enim omni-

(I) Joan. V.51-
β) Apoc. xiv· 15.
(?) Ibidem 1Î.
'4) Horn, viii- I·
(S) Luc. xxiii. 43,
(G) Manli. xxr. 34.
(<) Π. Cor. v. io.
(8) Gal. vi. e.

nibus prosunt. Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentium vifæ quam quisque gessit in corpore ? » 1 Et alias :« Unusquisque proprium onus portabit, onus videlicet ředdenda rationis : quia unusquisque nostrum pro sc rationem reddet.Non itaque amplius invicem judicemus. Nam quantum attinet ad onera mutum charitalis,invicem onera vestra portate , ct sic adimplebitis legem Christi. » *

71. *Obj.* 10. Christus « dilexil nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. » ' Ergo justi in morte saltem ab omni macula et reatu pœnæ eximuntur.

72. *Resp.* Testimonium illud probat tantum Christum suo sanguine peccata nostra expiasse; quin tamen inde sequatur nos omni eximi culpa , omnemve effugere poenam. Sicut igitur qui manet cupiditate prava gravique scelere adslrictus, aeternas tuiturus est poenas ; ita qui levioribus detinetur culpis miliora patietur : nullo quippe testimonio probalur culpas omnes pœnasque morienti justo remitti, quem constat nonnumquam sub mortem leviter peccare.

73. *Obj.* 11. Auctor *Hypognostici :* « Primum locum Fides Catholicorum divina auctoritate regnum credidit esse coelorum : secundum gehennam , ubi omnis apostata , vel a Christi fide alienus, ælerna supplicia experietur. Tertium penitus ignoramus; imo nec esse in Scripturis sanctis invenimus. »4 Idem tradidit Augustinus ipse. '

74. *Resp*. Auctor ille , sicut Augustinus , iis locis non agit de temporali statu , sed de æternis statibus beatorum el reproborum : Pelagiani scilicet, quos refellebant, contendebant parvulos absque Baptismo decedentes fruituros gloria et felicitate , quamvis in regnum cmlesle non ingrederentur. Eos arguens anclor slatim subjungit : • Finge, Pelagianc , locum · т officina perversi dogmatis tui, ubi tlieni n Christi gratia vitam requiri et gloriæ possidere parvuli possint. »

73. *Obj.* 12. Orationes Ecclesiæ, si quid probent, ostendunt ex ipsis inferis damnatos erui posse; in Offertorio quippe Missæ pro defunctis dicitur : " Libera animas omnium fidelium defunctorum dc poenis inferni, et de profundo lacu : libera eas de orc leonis, no absorbeat eas (arlarus. ·

76. *Resp. Preces* illæ piam Ecclesi.e soiicitudinem de salute suorum filiorum exprimunt, quæ tanta est ut vehementer desideret neminem in inferna tradi. Liberationem ex inferis damnatorum certe non precatur, quum ipsa doceat supplicia illa esse ætem.i, nullamque esse ex inferno redemptionem : scd sese veluti præsentem statuit morientibus, fundilque preces nc in damnationem æternam incidant. Simul autem orat ul ab omni vinculo deliciorum solvantur : quæ oratio ipsis jam defunctis prodcsl ut leviora impedimenta tollantur. Profecto ex precibus ct sacrificiis quæ pro mortuis offert Ecclesia, rile concluditur eos viventium suffragiis adjuvari posse, quum alias hæc omnia forent prorsus supervacanea.

77. *Obj.* 13. De purgatorio dubius hæsit Augustinus.4 Ergo non est dogmatis auctoritate donandum.

78. *Resp.* Augustinus minime dubitavit de purgatorio ipso, seu de statu quodam defunctorum qui temporales luunt poenas , quique viventium adjuvantur precibus : u Neque negoudum est » inquit, « defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris

(t) Encbir. c. «.
(i) L. iii. contra Iit. Pelii. Donat, c. r.
(5) Apuc. i. S.
(C Hypogn. t.v. e. r.
(<>/ Serui. »>,. do rerb. Apoll.
(0} Encbir. o. hir. el I. ·>▪▪ de cie. Del c. »»rr.

offertur, vel eleemosyna» in Ecclesia fiunt. » · El inter dogmata Aerii hærelici recensuit, « Orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere. » * Utrum nutem Apostoli ad Corinthios sententia 8 de salvandis per ignem, ad purgatorii poenas referenda foret, anceps htesit aliquamdiu. 4

79. *Obj.* 14. Consuetudo orandi pro mortuis orta est ex persuasione animabus bcalitudincm nonnisi in die judicii tribuendam : interim tamen credebantur quiete gaudere, nec ulla affici poena : quod longe differt a purgatorii notione. Ila Oxonicnsos.

80. *Ilesp.* Consuetudo toti Ecclcsiæ communis non potest explicari sententia illa falsa, quæ cum cæteris Vigilanlii erroribus sæculo quinio rejecta est. Ostendimus jam ex Scriptura et traditione animas perfectas statim post divortium a corporc, quod morte contingit, beatas fieri, ct Dei donari visione. Ipsa quæ aliquamdiu exagitata est sæculo quartodecimo controversia de esscnliæ divinæ ante diem judicii visione, bcalitudincm earum cum Christo in quæstionem nop revocabat. Eas inter el animas levioribus maculis inquinatas discrimen manifestum iit, tum in Patrum scriptis, tum in lilurgiis : illarum enim gloria celebratur, el invocatur intercessio; his quies, lux, bcatitudo imploratur. Quam propugnamus purgatorii notionem ex Patrum scriptis, quibus et Scripturarum sensus illustratur, derivavimus.

81. *Obj.* 15. Varietas sententiarum dc purgatorii pœnis, dc precum ŭtili talc, et dc animarum justarum post mortem statu ante resurrectionem, ostendit nihil certi dc iis ex Iradilionc vel Scriptura constare.

82. *Ile.ip.* In co concors omnium est sentenlia cl doctrina, orandum esse pro defunctis, iis utilitatem magnam cx precibus Ecclcsiæ provenire, casque plene purgatas ad bcalitudincm tum demum transire. Quod si dc pα·-narum genero vel ratione non adeo clare vel constanter omnes loculi sint, dogmatis certitudini non obstat, quum de iis nihil tamquam fide credendum tradatur.

,83. *Obj.* 10. Purgatorii notio cx Ethnicorum dc altera vita fabulis orta est, favente animo in defunctos propenso ; sic enim homines instinctu quodam naturæ iis requiem apprecantur.

84. *Resp.* Quæ apud Ethnicos leguntur dc animarum expiatione ad primævam traditionem merito referuntur, cujus vestigia in omnibus gentibus reperire est. Cælerum ab iis, quæ de purgatorio tenemus haud didicimus ; sed Christianam sequimur traditionem ct lidcm, solemni cultu a primordiis Ecclcsiæ manifestatam. Non nostræ mentis cogitatione nec sensu quodam humanitatis ducimur; quamvis dogmatis veritati' nihil detrahat quod rationi et sensui humano, divinitus veluti indito, congruat. 3

85. *Obj.* 17. Purgatorii doctrina vir-

(1) F.nchir. c. ix.

(S) Lib. de lier.

(3) 1. Cor. iii.

(4) L. dc fide et opere c. xvi.

(5) Oxoiiienses sic se defendunt contra quemdam suæ seclœ præcunem : a And" now 1 would venture to ask any Clergyman, 1 would even appeal to yourself, if a Parochial Minister, whether, when you have heard of the death of one of your flock, of whom you hoped well, your first impulse has not been to pray to God to make up to tho depaited whatever had been deficient in your ministrations ? whether (as Luther did) you have nut prayed for the perfecting and increased blessedness of a departed friend or relation, even though you have subsequently checked yourself7 whether you did not find a comfort from that prayer? and whether this dictate of human nature, warranted as it is by the early church , may not, alter all, be implanted by the God of nature – may not be the voice of God within us. » Tract. 77.

lulcm cnicis evacuat, Deum animarum, etiam justarum, tortorem facit, ct tristia letraque subeunda exhibet antequam ad ccelum pateat aditus.

86. *Resp.* Nihil crucis virtuti detrahitur, docendo non plenam omnibus præslari indulgentiam, sed luendas quandoque a peccatore pœnas, ut toto quo tenebatur reatu liberetur. Profecto non ila pro nobis satisfecit Christus ul omni pœna necessario simus immunes. Nullum supplicium a Deo irrogatum fides tradit; sed animas levioribus culpis , vel pœnæ debito detineri a Deo fruefido. Cælerum si Theologorum plerorumquc placita de igne quo purgantur animæ rcspiciantur, justitia summa et sanctitas Dei adorandæ crunt, tum in purgandis electis, tum in puniendis impiis. Nulla autem necessitas est purgatorii pœnas luendi, si quis voluerit Deum ardentiori amplecti affectu, ct pro viribus divinæ justitiæ satisfacere studuerit : monentibus idcirco non tristia telraque exhibentur, sed coeli promittuntur gaudia ; si tamen ipsi toto cordis affectu Deum quaerant el diligant.

84. *Obj.* 18. Turpis lucri studio purgatorium excogitatum videtur, ut Missæ veneant, cœlo nonnisi argento comparando : ea vero admissa doctrina, miseranda est pauperum conditio, divitibus mox liberandis. Missis plurimis pro iis oblatis.

88. *Resp.* Orandi pro mortuis ct sacrificium pro iis offerendi consuetudo ad ipsum rei Christian» initium refertur, et Apostolos habet anciore», ut nihil nunc dicamus de priori Judæorum consuetudine. Quis autem dixerit lucri studio eam ab Apostolis statutam? Quoti ea occasione dentur eleemosyna· in sustentationem sacerdotum, consonum est iis quæ Deus Ipse statuit, ut qui inserviunt allari.de altari victum derivent. Quod vero pauperibus deesse videri posset, ex thesauro Ecclesiæ , juxta divina consilia , suppeditatur, quum pro omnihus fidelibus defunctis preces et sacrificia indesinenter offerantur. Divites igitur potioris conditionis vix dici possunt, quum onera sccum ferant diviiiæ, et sacrificiorum applicatio flat arcano Dei consilio.

Animadversio.

89. Purgatorium esse probavimus : quæ autem animæ ibi detineantur indicavimus, eas scilicet qui levioribus culpis , quas *veniales* vocamus, discesserint inquinabo, vel quæ haud satis expiaverint peccata graviora þoenitentia operibus. De loco, pœnarum genere, vel (Juratione nihil duximus proferendum , ne fidei limites prælergredi videremur. Cælerum apud Latinos obtinet sententia ignis pœnam irrogandam. Charitas viventium erga defunctos exercetur orando pro eis , offerendo sacrificium , eleemosynas dando, el alias divinam iis implorando misericordiam, indulgentiarum etiam applicatio iis fieri potest, ad modum suffragii. * De his alias disseruimus.

(1) Juvat Otoniensmm verbi recitare : « There is one other means of escaping the penalties due losin in Purgatory,which may briefly bo mentioned , vi» : by the grant of indulgences ; these arc dispensed on the following theory. Granting that a certain Used temporal penally is attached to every act of sin, in such case, it would be conceivable that, as the multitude of Christian, did not discharge their total debt in this life,so some extraordinary holy men might more than discharge it. Such are the Prophets, Apostle, , Marlyrs, Ascetics , and the like, who bare committed few sins, and have undergone cjlremc labours and sulTering,, voluntary or involuntary. This being supposed the question rises, what becomes of the overplus ; and then there seems a litness that what is not needed for themselves, should avail for the brethren who are still debtors. It is accordingly stored , together with Caotsr'e mente, in - kind of treasure-house, to bodispeosed according to the occasion, and that at the discretion of the Church. The application of this treasure is called

CAPUT III.

DE IHPIORLJI SUPPLICIIS.

00. Ælcrna esse impiorum supplicia fides Catholica consumer docuit; idcirco contraria Origcnis placita in Concilio V., anno 855, damnata sunl. Attamen hodiernis temporibus plurimi ab hoc dogmate abhorrent, ct universos prorsus homines salvandos praedicant, post pennam aliquam , vel nulla penna irrogata ; quapropter *Universalislæ* dicuntur. *Unitarii* plurimi in hoc versantur errore. 1 Rationalistic quoque Germani, quorum propago in ipsa qua scribimus urbe habetur, idem sentiunt.

Propositio.

Reproborum supplicia aeterna prorsus sunl, adeo ul semel Dei judicio damnati numquamad salutem perventuri sint.

91. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Christus allocuturus est reprobos in judicio extremo ; « Discedite a me maledicti in ignem ælernum. » ... « Et ibunt hi in supplicium æternum , justi autem in vitam ælernam. » * Voces plane significant supplicia perpetua , omni carilura fine : — t » nip t» àiûrur — *ür* «sAaffir éuûriir — tUUl ignis, tUIll pCU.lia et supplicium perpetua dicitur. Sicut vita æterna felicitatem absque termino designat, ita supplicium ælernum pœnam absque line. Sententia profertur in rerum omnium consummatione : ergo respicit perpetuam inde secuturam conditionem.

92. Alias sæpe tradit Christus perpetua foro impiorum supplicia : « Si scandalizaverit te manus tua, abscide illam : bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam , in ignem inexlinguibilem : ubi vermis eorum non moritur , cl ignis non extinguilur. » 8 Liquet dc valle llinnom quæ adjacebat Hierosolymis, ubi cadavera comburi solebant, hic non esse sermonem ; sed de alterius vitæ suppliciis quæ — τi πυρ ri âeTSifrrci — dCSÏgnanlur. Eorum perpetua duralio verbis magis pcispicuis enuntiari non poterat.

95. De iis « qui non obediunt Evangclio Domini nostri Jesu Christi » dicit Apostolus : « Pcenas dabunt in interitu ælCrnaS — Sirwir îî»»» rii4Wrr , b.idpir «ώ'ἴv — a facie Domini, ct a gloria virtutis ejus : cum venerit glorificari in sanctis suis. » * Voces sempiternam perditionem plane designant.

94. S. Joannes dicit : « Diabolus missus est in stagnum ignis cl sulphuris, ubi ct bestia et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum. » 8 IIla supplicia utique perpetua minatur Angelus bestiæ cultoribus : « Si quis adoraverit bestiam. . . . cruciabitur igne cl sulphure in conspectu Angelorum sanctorum , cl ante conspectum Agni : el fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum. » c Hæ voces tempora absque linc.ævum perpetuum , denotant : nec aliquid occurrit, quo carum arctetur significatio.

95. *Probatur ex traditione cl fuie perpetua Ecclesia:.* Epistola nomine Ecclc-

an Indulgence , which elands instead of a certain time of penance in Ibis life , or for the period , whatever il be , lo which that lime is commuted in Purgatory. In Ibisway,ihe supererogatory works of the Sainis are supposed to go in payment of the debts of ordinary Christians. » Traci. N. 70,13.

(I) « *Unitarians as a body universally* believe in the future punishment of the wicked. By a very large number ibis punishment has been considered eternal. By others it is supposed to be limited in duration , but to be severe and dreadful, according to ibo representations of the Scriptures, and in proportion to the sins of each individual. » Unitarian Miscellany, vol. ii. p. Î6.

(i) Matt. xxv. 41. 46.

(3) Marc. ix. 40.

(4) II. These, i. 0.

(3) Apoc. xx. o. (0) Apoc. xiv 0. 10. It.

Sim gmyrnensium <le Polycarpl muriyriowripl». circa annum um. laudat roartyres « unius Hora apalio no ab ieUTiui puma redimcnles. Frigid u« ipsis videbatur immanium carnificum ignis, ob oculos quippe habebant, illum effudere qui ælcrnus est, numquamque «Unguetur. » — т· rjflti.v/zin». ↑*

90. Justinus M. a Christo scelestos puniendos dicit : « Similiter quidem Plato improbos, cum ad Minoem et Ilhadamanthum venerint, punitum iri ab illis dixit : Nos autem idem illis eventurum dicimus, sed a Christo; idque exislenlibus in iisdem corporibus, una cum suis animabus, ulpœna ælcrna puniantur, non mille annorum , ut iste dixit, circuitu definita. » 3 —- *< rlip ûtrcir *Ιχμαι* pira *rur* -ψ1'* 4" yurs/xirwr, *iiuuM* χ»λατι> xeXae-^n-ri/4<r&>r, αλλ' *iXi* ZiAicrraira wlp/efer, *ùr* ixtirir ιφ« , juirer. — Docemus « unumquemque ad æternam sive pœnam , sive salutem pro meritis actionum suarum proficisci. Si hæc cognita omnibus hominibus essent, nemo vitam ad breve tempus eligeret, cum se ad aeternam ignis condemnationem proficisci SCiret. » — ixatrrer ir' *aîuriaf* χολαTii · *»ar' ἀξιατ* rar rspivir^ar. ii *yxt ii* rarrir *tavra.* iyrru7k>r, *ix àr rir* r«r «axrur r.ir *Ιλ-rytr* «|)»ir« , *ynurxar* ripivtr^ai *iir' aiuriar* *i/Λ irvjitr* xarafix·». s « Qlli improbe vivunt nec immutantur, cos igne æterno credimus puniri » — χ«λα;<^>> Γι T9vr ἀ1<ΧΜΓ *μ· pirafaM.trrar.* ir *aiuHV irvpi wi^rivipir.* * Apud I1OS Cllim princeps malorum dæmonum serpens vocalur , el satanas , ct diabolus , ul potestis ex lilcris nostris scrutando perspicere. Hunc Christus praemonstravit cum ipsius exercitu ct assclanlihtis hominibus in ignem missum iri, ut lu infinitum sevum excrucientur. · — »» Irr r« xou *-rtpQàrrirfai μiτΛ* r«r *air·* ÿrçcrmr *»Λl rttt* iro/x«>w» *iufftrW,* r»r «rifxarrar , roit/niuTtr · Xj)«?rip. · — Chrislifidelium persecutoribus, ct « omnibus injusto odio indulgentibus nec poenitentiam agentibus, æternum per ignem supplicium » servari docet — *KtXafir ii»* ropir * Ilefert mulierem ad fidem conversam ethnico marito Christianam doctrinam exponentem, libidinose viventibus « in æterno igne supplicia « denuntiasse — *ir* ἀιωπΜ rop» *xitarir irayytMxra.* 7 Dæmonibuset eorum cultoribus in æterno igne supplicium servari dicit, ex prophetarum el Jesu Christi doctrina — *a ir xufi uiuri 'i»artxr* iror ·*) aj xai u Xftqrrai xu.rrtr Xfitxr^ar yinrtrfei,* m luitur i «(Uirtpir *iiiafxaXir Hila-·.* Λ Cum Tryphone disserens ait ; Alii quidem in judicium el condemnationem ignis perpeluo cruciandi mittentur. » ὐ *ptr iir Xfirir xai xaratixrr rt* repor *axxtr*-rur koAafiTd< />«τι». 9

97. S. Irenæus : « Quoniam quidem transgressoribus ignis æternus præparalus est, et Dominus manifeste dixit, et rcliquæ demonstrant Scripluræ. El quoniam præsciit Deus hoc futurum , similiter demonstrant Scriplurae, quemadmodum et ignem ælernum his qui transgressuri sunt, præparavit ab initio. · «·

98. Theophilus Antiochenus suadet Autolyco ut credat resurrectioni, » ne si nunc incredulus fueris , credas tunc suppliciis cruciatus ælcrnis. Quæ supplicia cum predicts a prophetis *fuissent, etC.* » — «nw/xinr roro *Ir iûurlltt*

(I) Ep. n. 9. p. I®®. »nl. '·· Pa,r· 'P1'4*· a Co,e-lerio, ed. a Joanne Clerico Amateledami anno «»*.
(1) xpoal. i. (·1i··«·I η- '- ρ· ,M· Ÿ'l-,-eJ· Wire.
(3) Ib. η. I» ρ· ·»*·
(4) Apol. i. (alias ii.) η. 11. p. <SS.
(5) Ib. n. Î8. p. ICO.
(6) Ib. n. 4S. p. IM.
(T) II. Apol. aliaa i. n. i. p. «M.
(8) Ib. n.8. (9) Dial. c<«"« Trjpb.n. 15.p. Ili.
(10) L. ii.ad hoir. e. alla.

r<,u«p>a<r. *ir riptf'ti·* ἀιψα«li(>»/ v'xi ἐ» τρ<«·Γ»>. » 1

99. Tertullianus ethnicos antistites alloquens dicit : « Enim vero nos, qui sub Deo omnium speculatore dispungimur, quique æternam ab co pœnam providemus, merito soli innoccnliæ occurrimus , el pro scientiæ plenitudine, pro latebrarum difficultate, et pro magnitudine cruciatus, *non diutunii, verum sempiterni,* eum timentes. » * In Jc corporis resurrectionem probat, quod cum anima in aeternum puniendum sit: « Si quis occisionem carnis atque animae in gehennam, ad interitum et tinem utriusque substantia.· arripiet, non ad supplicium , (quasi consumendarum , non quasi puniendarum) *recordetur ignem gehennœ œlernum prœdicari in pœnam æternam.* » '

Objectiones solvuntur.

100. *Obj.* 1. Doctrina de ælernis impiorum suppliers lota nititur vocibus α<«> ct ἀ>«>κΓ, quæ ævum , vel tempus diuturnum significant. — ·κ'αιω»α., ». Exod. xv. 18. Dan. xii. 3 Mic. iv. 5. '< Oinnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui : nos autem ambulabimus in nomine Dei nostri in ælernum Cl Ultra : » — iw rit *àiura, καιι* ti'îxura. * I'rælerca quinquies tantum in novo Testamento voces hæ de impiorum suppliciis adhibentur : vix autem dogma tanti momenti vocibus ambiguis raro usurpatis probari potest.5

101. *Rcsp.* Doctrina hæc ex prædicalione el traditione perpetua Ecclcsiæ claret, et plurimis fulcitur Scripluræ testimoniis. Quod ad voces illas attinet, ævum, aeternitatem plerumque designant , quamvis nonnumquam ad tempus diuturnum referantur. · Cæterum dum agitur de impiorum suppliciis, quæ adjunguntur amplissimam postulant explicationem. · Quale est, :elcrnum supplicium pro igne diuturni temporis existimare, ct vilam æternam credere sine One? cum Christus in eodem ipso loco , in una eademque sententia dixerit, utrumque complexus: « Sic ibunt isti in supplicium æternum, » justi autem in vitam æternam. » ' Quod ad textuum numerum spectat,salis est ut vel semel tradatur veritas. » ' Cæterum non sola nitimur Scriptura; sed perpetua lide ab Apostolorum temporibus ubique vigente, cujus testes insignes adduximus.

102. *Obj* 2. Ex eo quod vita ætorna dicatur et supplicium ælernuni, non sequitur eadem amplitudine vocem illam utroque loco prædicari; nam alias dicitur : « contriti sunt montes sæculi. Incurvati sunl colles mundi , ab itineribus ætcrnilalis ejus. '

Q^iy ni3,l?n D%y myaj ιπἶζ

— *Irax 'la.1 jSsvrti ru kiirsr ἀι Un ἀιὐιἶΛἶ avm.* — Colles non sunt æterni eadem ratione qua Dei viæ. Prætcrea pœnam qua corrigatur el emendetur quis denotat ; el proinde ælerna esse non potest.

103. *Rcsp.* Objecto loco ipsi montes sæculi dicuntur itinera Dei, ideoque eodem prorsus sensu vox Hebraica O^iy et Græca in ulraque sentential parte usurpatur : Vates scilicet vetustos montes veluti Dei itinera pingit, poetarum more. Cæterum in loco Mallluci justorum ct impiorum adversa conditio exhibetur ; el quum beatitudo illis in præmium a judice, tribula , dicatur ælerna, ct piena etiam

(I) L. Î. ad Aulolyc. n. 14. p. 18». ed. Wire.

(S, Apologetic, c. 45.

(S) De llesurr. cam. c. 55.

(4) Cbauncy'e Salvation for all men p MS.

S) L'nitnrian Miscellany Vol. II· P- J* Note et Vol. VI p. IM.

(0) Joan, viii, SS. Gen. ivii. 8. Exol. xl. IS.

(7) Aug. 1. xxi. de civ. Dei 0. xxiii.

(8) Alias enumerantur trcdeciin . quarum undecim in novo Testamento repenuntur. *Unitarian Miscellany* Vol. VI. p. Iij.

I'jj Hub. iii. c.

impiis irrogata ælerna quoque nuncupetur, nulla interpretationis justæ regula sinit ut diversimode explicetur. . Nam si æterni supplicii aliquando linis est futurus, ·· animadvertit optime Basilius M., « omnino habebit el vila ælerna finem. Sin in vita non sic evangelic! dicti sensum accipimus, quæ ratio est statuendi Unem supplicio ælerno? /Elenii enim adjunctio pariter in utroque ponitur. « Ibunt enim hi, » inquit « in supplicium ælernum, justi autem in vilam æiernam. n ' Quod ad vocem χβλασ,ρ perlinet, pœnam suppliciumquc denotat, nec necessario ad .correctionem refertur, quamvis pœnæ jn hac vita irrogalæ ad hunc finem plerumque referenda? sint.

101. *Obj* 5. Psalles dicit : « Numquid in æternum projiciet Deus : aut non apponet ul complacilior sil adhuc? aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem ? aut oblivisccIur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas ? » * Alias : « Non in perpetuum irascelur, neque in ælernum comminabitur. » 5 Isaias : « Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum , et claudentur ibi in carcore : el post mullos dies visitabuntur. » ' Apostolus : « Si cujus opus arscrit, detrimentum patietur : ipse autem salvus erit ; sic tamen quasi per ignem. »1

105. *Rcsp.* Psalles graviter afflictus Deum aliquando sibi propilium futurum confidebat : » In dic tribulationis meæ Deum exquisitu. . . . Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, el delectatus sum. r Cæterum si quis malit verba ejus ad vitam alteram referre, non repugnamus; spem scilicet enuntiat se haud fore a Deo obpeccata, quorum illum pœnitebat, in ælernum repellendum. De ira minisque iis qui in hac vita versantur intentatis allero loco agit. Dei efferens misericordiam , qui haud semper se praebet adversum vel minacem ; sed indulgentia summa hominum remittit peccata « Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. » Isaias loco objecto jusliliæ divina·. exercitium in dæmones ct homines impios semper continuandum dicit. « Hoc vero loco, · animadvertit ipse Rosenmüller « quum proxime (vs. i" lova regnaturus dicatur, verhum -npfl' haud dubie de *pana* est intelligcndum , ut infra 29, 0. Sensus est, sceleratos illos, quos divina justitia in carcerem conjecerit, post multos etiam dies fore torquendos, i. e. numqttam futurum esse pœnarum terminum. Ha Aben-Ezra : *sensus esi, malum hoc protrahendum esse,* dum ipsi, inclusi career», ibi pœnæ loco essent detinendi.· Dc Apostoli loco objecto diximus, de purgatoriis poenis disserentes. Liquet de reprobis non esse sermouem, sed de iis qui supra fundamentum lignum, fœnum el stipulam ædificant, scilicet do iis qui doctrina fidei servata, vana quædam tradunt, vel qui in leviores incidunt culpas.

106. *Obj.* 4. Ignis inexlinguibilis in Scripturis haud denotat ignem perpetuum : nam minatur Deus sabbatum violantibus se ignem in portis Jerusalem accensurum qui non exlinguetur ; 7 quod significat incendium quod durabit donec urbs fuerit penitus consumpta. Sic ct per Ezechielem. * Isaias Idumæis minatur iisdem vocibus quibus utitur Joannes de impiorum suppliciis : « Quia dios ultionis Domini, annus retributionum judicii Sion. El convertentur torrentes ejus in picem, et hu-

it; In reguli» compendio traditi» inter.

(i) I·». luri-

is) Ps. cii.

(4> !»aia>»»i **

(S) f. Cor iii. IS.

(UJ IlosenniUller in *loc.*

p) Jer. i,.,. V.

(β) Eicch. n. 4J. I».

inus cjus in sulphur : et erit terra ejus in picem ardentem. Node ct die non exlinguctur, in sempiternum ascendet fumus ejus, β * Liquet hæc ad litteram non esse accipienda , sed Dei magnam ultionem designare. *

107. *Resp.* Voces caedem non ubique eamdem oblinent vim : cx adjunctis cnim sæpc pendent. Ignis qui non cx·tinguetur apud Jeremiam cl Ezcchielem denotat incendium lotius urbis, ïdumææ desolatio ab Isaia depingitur, mutuatis imaginibus a Sodomis incendio consumptis. Cæterum licet prophetarum descriptiones non sint ad litteram urgendæ, Christi verba dc igne numquam cxlinguendo, et de igne supplicioque æterno, non possunt idcirco ad temporalem poenam referri : hic cnim, magister el judex , proprie loquitur, illi poetarum more vehemenlioribus vocibus , el vividioribus imaginibus utuntur. Quæ occurrit similitudo inter Joannis verba el Vatum , probabilem prieberol rationem illa pari ratione interpretandi, nisi adjuncta discrimen ostenderent ; agit enim ille de cruciatibus alterius vilæ post rerum mundanarum finem.

108. *Obj.* 5. Ignis metaphorice adhibetur, ul conscientiæ remordentis cruciatus indicetur, qui el vermis semper rodenlis figura significatur ; ergo æternitas suppliciorum cx ignis æterni metaphora haud certo infertur.

109. *Resp.* Quidquid sil de metaphora , constat poenam summam vehemenlcmque cruciatum utraque voce designari : quapropter adductis Christi Domini verbis, exclamat Augustinus : « Non eum piguit uno loco eadem verba ter diccre : quem nou terreat ista repetitio, ct illius pœnæ comminatio tam vehemens ore divino ?» 8 Vocibus illis corporis cruciatus significari putat : « facilius est ut ad corpus dicam ulrumque perlinere, quam neutrum ; et ideo tacitum in illis divinæ Scripluræ verbis animi dolorem, quoniam consequens esse intelligitur, etiamsi non dicatur, ul corpore sic dolente animus quoque sterili pœnilenlia crucietur. » * /Elernilas pocnarum non pendet ex voce unica vel ambigua ; sed ex claris testimoniis, suffragante traditione perpetua.

110. *Obj.* (5. Pii doctique homines, in Scripturis exercitatissimi, ptenas æternas negarunt. Sic Origenes, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius , imo cl Hieronymus.

111. *Resp.* Origenis quidem scripta huic errori favent : sed eruditi hominis ingenio nimis fidentis opinatio vetustæ fidei ct concordi aliorum doclrinæ praevalere nequit. Gregorii Nysseni opera ab Origenislis corrupta fuisse olim contendit S. Germanus Conslantinopolilanus. 8 Habetur autem ejus testimonium de sempiternis impiorum pœnis in oratione *in eos qui differunt baptisma,* quibus omnem tollit salutis spem : « Gum non sil obsignata « anima, eam exhibet « frustra deflentem el inutiliter pœnitentem, non secus atque divitem qui induebatur purpura el bysso, quemque lautus, ac delicatus omnis generis cibus alebat materiam ignis qui non potest extingui. ·· Nazianzenus catholico sensu locutus est de igne, vitii omnis levitatem absumente ; · eum enim sempiternum agnovit : « Omnibus his formidabilior ignis, cum insomni illo verme conjunctus est, nec unquam extinguilur, verum in sceleratorum hominum poenam , perennis est el sempiternus. -7 Quod autem addit : « Nisi tamen hoc

(I) Isaiæ xxxiv. 8.
(i, Unitarian .Miscellany vol. vi. p. I3C.
(3) L. xxi. de civit. Dei c. ix.
(4) Ibidem.
(u) !.. cui titulus, Retribuens ct legitimus.
(c) Orat, xxxix. in g. lumina. (7) Orat. xl.

quoquo loco quispiam ignem mitius, atque ul Deo vindico dignum esi, intelligendum putet; · dc pœnarum acerbitate, potius quam duralionc explicandum est. Profecto de damnatis ait : « Hos autem simul cum aliis, vel potius ante alia istud excruciabit, quia a Deo projecti sint, atque inustam in conscientia sempiternæ ignominiae notam gerant. » ' Ambrosius hominum flagella a diaboli et ministrorum ejuspœna distinguit, quatenus illa ad emendationem diriguntur, quæ scilicet in vita hac irrogantur : « Ideo dives ille in Evangclio, licet peccalor, poenalibus urgetur aerumnis, ut citius possit evadere. » ' De divile quem Deus monuit ipsa nocte eum moriturum esse, loquitur, non de illo qui sepultus est in inferno; ibidem enim ait : « Christus suos castigat, quos diligit : alienos, tamquam generali damnatione impietatis adstrictos, poena damnat ælerna. » Lapsam virginem alloquens ait : « Ego tamen qui scio graviora facinorosis servari tormenta, el sine tine impias animas cruciatus manere, non temporales utique, sed æternos ; aliis te volo cruciatibus affici, profuturis utique, non animam perdituris.» • Hieronymus arguit Pelagianos, quod peccatores Christianos eidem, cum ethnicis, damnationi subjicerent, quum plurimis flagellis illos ad se revocet Deus : » Peccatum autem cl iniquitas, pro qualitate viliorum, post peeçati et iniquitatis vulnera, accipit sanitatem. Unde scriptum est (Psalmo 51) « Multa flagella peccatoris : » ct non interitus sempiternus : et per omnia flagella atque cruciatus emendatur Israel. » * k Peccatorum atque impiorum, ct tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam .arbitramur, et mixtam clementia sentcnlitim judicis. » ' Hæc suppliciorum aeternam durationem non excludunt, sed Chrislianis plurimas rationes purgandi delicta a Deo praeberi innuunt, nec totam irrogari pmnam quam merentur, juxta justitiæ rigorem. Profecto Hieronymus alias dicit : « Sciamus peccatores in Evangclio mitti in ignem teternum, qui præparalus sil diabolo cl angelis ejus, el de his dici : « Vermis » eorum non moriclur, el ignis eorum » non cxlinguetur. » · « Iu eo peccator maledictus erit, quod, incorrupto corpore, poenas patiatur aeternas. » 7

112. *Obj.* 7. Pugnat cum Dei attributis suppliciorum æternilas. Deus summe bonus creaturas felices esse necessario optat : summe sapiens adhibuit subsidia quibus tanta felicitas illis certo comparetur : summe potens omnia procul esse jussit, quibus benefica ejus consilia in irritum mitterentur. Quomodo posset condere creaturam ætemæ miseriæ obnoxiam ? Quomodo posset vitam tribnere, quæ, parvo excepto intervallo, dum in terris quis versatur, summo *Corel* in tevum cruciatui ? 8

113. *Resp.* Donitas infinita Dei in vita largienda exercetur, sicut et in tribuendis subsidiis quibus quis felix evadere possit. Sapientia divina in iis eligendis quæ tanto tini conveniant ostenditur : potentia etiam in iis amovendis obicibus quos adversa aliqua vis objiciat. Cæterum hæc non exigunt ul creatura rationalis libertate carent, quæ procul dubio insigne est donum ; vel ut ejus abusus copiosissimis prorsus subsidiis divinis impediatur. Ipsa Dei libertas, quæ summa et necessaria

(I) Orat, ꞓ·
(t) |n P«. ciriii· Serm. »· . "· «·
(S) !.. de Virg. lap»· c· 8·
(4) L. i. dial. eilr·,,clae'
(3| In calce Comm. in fraiam.
(6} Corum, in c. *iii. Jon®.*
(7) Comm, ad c. la», t® »· *Λ·
|< Unitarian Miacellaa», rot· ri. p. <<·.

perfectio csl, exigit ut possit pro arbitrio suo doua majora vol minora tribuere : suprema ejus majestas postulat a creatura rationali et libera obsequium ; el justitia , quæ illi, æquo ac cæleræ perfectiones, convenit, injuriam illatam puniendam ostendit. Condendo creaturam æternæ felicitatis capacem, se bonum benctlcumque probat Deus : quod autem æternæ miseriæ sil obnoxia , ex ejus libertate conlingit, nullo cum divinæ bonitatis detrimento ; ncc enim aliqua necessitate in tantum malum incurrit. Vita est præclarum donum , quod ex facultate adipiscendi felicitatem perpetuam valde augetur. Si igitur per breve tantum intervallum quis felix sit,sibi est tribuendum.

114. *Obj.* 8. Pœna omnis juste irrogata ad correctionem peccantium dirigi debet : alias foret vindicia , quæ summo et optimo Deo indigna est. Jam vero correctis peccatoribus, tollitur omnis causa poenas irrogandi : igitur hæ desinant ncccsse est.

113. *Rcsp.* Poena delicti est punitio, et justitiæ exercitium , idcoque haud necessario ad emendationem dirigitur. Ea est peccati turpitudo, ul puniri debeat, sive emendationis spes subsit, sive peccator delicio pertinax inhæreat. Vindicta hæc, quæ sanctitate et justitia divina innititur, Deum maxime decet, scelerum utique ultorem: « Mihi vindicia ; ego retribuam, dicit Dominus. » ‘ Numquam autem corriguntur reprobi, quippe quorum voluntas in malo est oblirmala, elapso pœnilentiæ spatio , quod justissimo Dei judicio intra hujus vilæ limites continetur. Manet igitur semper pænæ causa , voluntas scilicet a Deo aversa. « Etsi erit ibi stimulus poenitudinis, » animadvertit S. Fulgentius , « nulla tamen ibi erit correctio voluntatis. A talibus enim iniquitas sua ita culpabitur, ul nullatenus possit ab eis vel diligi, vel desiderari justitia : voluntas enim eorum talis erit, ut habeant in sc semper malignitatis suæ supplicium, numquam tamen percipere possint bonitatis aflccfum. » ’

116. *Obj* 9. Inter delictum el poenam proportio servanda csl : jam vero delictum temporis momento plerumque admissum nullam habet cum cruciatibus ælernis proportionem.

117. *Resp.* Gravitas delicti temporis spatio quod in eo patrando impenditur, non est dimetienda , sed re ipsa, el animi voluntate. Inter homines graviori sæpe puniuntur supplicio quæ temporis momento admissa sunt,v. g. homicidia , quam quæ per diuturnum spatium Quod ad peccati gravitatem attinet, infinita quædam Deo irrogatur injuria, dum creatura, bcncliciorum oblita, legem negligil el violat, cum supremæ majestatis dispendio. In peccatore pertinaciter crimini inhærentc reperitur voluntas semper peccandi : ipsaque semel in malo morte oblirmala nequii ad Deum converti, nihilque exhibet quod eam a pœna in quam incurrit liberandam suadeat.

118. *Obj.* 10. Ab omni humanitatis sensu abhorret ut quis diris in tevum crucietur suppliciis : a divina erga homines pietate procul esse debet ; quis enim pater liliorum delectetur cruciatu ? Carnificem potius quam patrem Deum exhibent qui inferorum ælcrna prædicanl supplicia.

119. *Resp.* Judicia divina nobis in Scripturis sanctis, et Ecclesia docente, patefacta, sunt attendenda ; non noster in iis scrutandis sensus sequendus. « Humano errat affectu , » qui peccatorum poenas leviores æstimat, el « lanio invenitur errare deformius, cl

(1) Ilom. «ii. 19.

(3) L. dc fide ad Petrum, c. iii.

contra reda Dei verba perversius, quanto sibi videtur sentire r.lemcnlius. . 1 Deus quid. Ill paler beni|(niasimus morle peccatoris vel ejus pœna non lielalur ; sc.l judex quum sil sanctissimus et .eqilissiniiis, odit cl punil quidquid a sanctitatis norma esi alienum. Atlamen necessc non est eum concipere pœnas irrogantem; nam cx ipsa peccatorum conditione, quum procul sint a regno crelorum , vehemens oritur dolor, qui, omnibus fatentibus theologis, csl maximus damnatorum cruciatus, *pœna damni* dictus. Quæ autem supplicia ignis nomine in Scripturis designantur, non satis feliciter quis explicuerit ; nec enim igni quo fovemur esi similis, Cæterum carceris ipsius, ul ita loquamur, adjuncta haberi possunt quæcumque sini externa damnatorum supplicia , quin Deus ea inferens concipiatur.

120. *Obj.* 11. Si ælcrna sint damnatorum supplicia, aeque puniuntur qui semel lapsi fuerint, el qui totam vitam omni scelerum genere se inquinaverint.

121. *Resp.* Minime. Duralio csl eadem, sed non doloris vis ct cruciatus « Nequaquam tamen » animadvertit optime Augustinus, × negandum est, etiam ipsum æternum ignem pro diversitale meritorum quamvis malorum aliis leviorem , aliis futurum esse graviorem , sive ipsius vis atque ardor pro pœna digna cujusque varietur, sive ipse æqualiter ardeat, sed non æquali molestia sentiatur. I *

Animadversio.

122. Dc genere suppliciorum quibus puniuntur damnati, nullam definitionem protulit Ecclesia, quæ tamen Scriptura· voces consumer adhibcl. Huic insistendum exemplo, el dc iis caedem adhibenda» voces , quin ad litteram omnes pressius urgeantur. Preme statim decedentibus in peccato mortali irrogantur, juxta illud Evangclii : " Mortuus est dives, et sepullus csl in inferno. » ' · Excipit impios, inquit S. Hilarius, « statim ultor infernus, et decedentes de corpore confestim de via justa peribunt. Testes nobis sunt Evangelii dives et pauper. » 1 Quod autem in judicio Christus dicturus sit : « Discedite a me maledicti in ignem æternum, » ad omnium reproborum sortem decernendam refertur, qui corpore el animo sunt cruciandi in ævum, quum singulorum animæ antea pœnas tantum luant, fn parabola divitis de iinguæ cruciatu lit mentio; sed singulæ parabolarum circumstanti® non sunt urgendæ, quoties aliunde certo constat eas ad litteram nou esse accipiendas.

CAPUT IV.

DE CORFORCM RESCRRECTIO5E.

123. Corpora nostra sub finem mundi suscitanda fides docet, quippe quæ justissimo Dei judicio, animæ gloriae vel pænæ consortium in ævum initura sunt. Fuerunt quidem ipsa Aposlolorum ætate qui hoc dogma negarent , « dicentes resurrectionem jam esse faciam. « 3 Basilides Alexandrinus, qui Glauciam interpretem Petri se magistrum habuisse gloriabatur, id e,ia,n impugnavit.

Propositio.

Corpora omnium hominum in mundi line resuscitabuntur, animabus iterum socianda nexu indissolubili.

121. *Probatur* i. *Scriptura. Iob*

(i) Ibid. c. iri.

inter ærumnas suasse spe resurrectionis solatur : 'p

rwT—wpj '-ny nnm ח٩ wy-Sy

ọ-ητπκ· 'JN w mbit πιηκ nu'3a i

pria η» -ı|» iт-кSi w ryi

Testimonium hoc praeclarum a Vulgato interprete redditur. « Scio enim quod Redemptor meus vivit, el in novissimo die do terra surrecturus sum : el rursum circumdabor pelle mea, el in carne mea videbo Deum meum. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, el non alius : reposita est haec spes mea in sinu meo.» (1) Hæc nullam ambiguitatem relinquunt, certam enim indicant fiduciam, Job in ipsa qua tunc induebatur carne, Deum oculis suis visurum. Textus quidem eumdem præsefert sensum, quamvis voces nonnullæ clarius enuntiatae sint in versione Vulgata. Eum reddit Rosenmüller : « Ego novi vindicem meum viventem : ct postremum super pulvere staturum, » quod explicat de cura quam ipsius in pulvere jacentis gesturus erat : « et post culem meam *consumptam* corroserint consumentes hoc, *corpus,* tamen e carne mea videbo Deum ; quem ego videbo mihi, et oculi mei vident, nec alius : consumuntur renes mei in sinu meo, *prat vehementi Deum videndi desiderio.* » Plurimum laborarunt Rationalist» ut verborum horum vim elevarent, sed irrito conatu, judice ipso Rosenmüller : « Johns spem, quam fovebat, se oculis corporis sui instaurati adspecturum esse Deum, verbis clarissimis declarat. » . . . • Non est cur negemus Jobum spem illam, quam simplex verborum suorum sensus prodii, apud se aluisse, mortis suæ somnum non æternum fore, sed ab ipso Deo se aliquando expergefactum iri, cl futurum esse, ul Deus mortuo ipsi advigilare non desinat, ipsum olim in vitam revocatum ul amicum amice recepturus. » (2)

125. Hanc fidem Jmimis communem fuisse, Sadducæis exceptis, ex Evangelio colligitur,(3) quæ ex divinitus tradita revelatione manasse censenda est. De morte Lazari flenti Marthæ dixit Christus : « Resurget frater tuus ; » respondit ipsa : « Scio, quia resurget in resurrectione in novissimo die. » (4)

120. Apostolus Paulus clarissime resurrectionem corporum proponit el inculcat tamquam fidei praecipuum quoddam dogma : « Si autem Christus prodicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit. » . . . « Sed dicet aliquis : Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. . . . Sic cl resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surgel iu incorruplionc. Seminatur in ignobilitate, surgel in gloria : seminatur in infirmitate, surgel in virtute. Seminatur corpus animale, surge! corpus spiritale. . . . Ecce mysterium vobis dico : omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba : canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti : et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorrupijoncm : et mortale hoc induere immortalitatem. «(5)

127. *Probatur* 2. *ex Symbolo Apostolico,* in quo *Carnis resurrectionem* profitemur. Sic etiam Symbolum Conslan-

(1) Job xii. S8.
(2) In locum.
(3) Mati. uii. S5.
(4) Joan xi. il.
(5) I. Cor. χγ. n. is. ,|2,

linopolitnnum : *Expcctamus resurrectionem mortuorum.*

128. *Probatur* 3. *ex Patrum testimoniis. A.* Justinus dc Christo dicit : « Duplicem siquidem ejus adventum el praesentiam prænuntiaruni sancti Vales : unam quidem jam exhibitam ut despecti cl passionibus subjecti hominis : secundam autem, quando c coelis cum gloria cl angelica militia sua adveniet, aderitque ; cum omnium etiam, qui unquam extitere , mortalium corpora suscitabit; atque dignos quidem induet natura corruptibilitatis universae experte : injustos autem in perpetuo sensu, una cum malis gentis, in ignem mittet sempiternum »[1]

129, Athenagoras librum de *resurrectione mortuorum* scripsit , et ex Apostoli auctoritate eum veluti divinum dogma vindicavit, difficultatibus et objectionibus diligenter excussis : iulaAer *nutri* ro Aliro/ziror , 5r« Iu *tara rtf untlrt)* c>, rt ψίαρτβ» nvri *tai Slaftitalf.t irluratrSai* αψ.>αρ7ια» , ť r ţutTiiadoru *lζ àtalrartar rut «xpudort» , tai* «M» «M·· *i,,TU' rat* »»Xefl<rM,,er , J Ma, Te,, {,a_ λιλu/xnar, ixarr.r *ημιπται htaiur i Sia Ttv σωματiΓ* irpa^ir , ,Ir‹ *kyaSa* , ii'ri *tata.*

« Quod superesi cuique perspicuum est, oportere secundum Apostolum hoc corruptibile ct dissipabile induere corruptionem , ul vivificatis ex resurrectione iis, qu;e mortua erant, et rursum conjunctis quæ separata, aut etiam omnino dissoluta , merito quisque referat quæ per corpus gessit, sive bona, sive mala »[2]

130. Theophilus, sextus ^ntiochenæ Ecclcsiæ Episcopus, anno 168 consecratus, ad Autolycum ethnicum scribens, carnem cum anima post resurrectionem , immortalem el beatam famulis Dei futuram afllrmal : ·«··' *kn>s·* n »imr , *tai "tvr· nt* i<?*Suffiat, rtrt* »4»' Ur' *αξία· rtt* $»»». *bttyftflr) if* O W «V» r« 4' ' ^ r............ Λλ>« ixiTrur MipitT *iytifUSat.* iri *lirai ,* rcr' *ntrrwntir*»·>·» *μ·* « Cum mortalitatem deposueris cl immortalitatem indueris, tunc Deum pro meritis videbis. Excitabit enim tuam carnem cum anima immortalem Deus. . . Sed mortuos excitari non credis. Cum res eveniet, tunc credes, velis nolis » * Plura congerit ut (Idem de resuscitandis corporibus suadeat, deinde subjungens : ťatr ii *natta* lrtpyt» *i* r« hv *et^ia hr rt ἴηιίιιζαι lii rmrtrt , irr* lr»ar>r *ifrir i Stir Ttufai* r,r *taSthttr irurrafit atrarrut atSpttntt.* « llæC OUlCm Omilia operatur divina sapientia . ut vel ex his demonstret posse Deum generalem omnium hominum resurrectionem perficere. » * Se aliquando incredulum fidem ex attenta horum consideratione el Prophetarum lectione concepisse prolitelur. M» «i» *interit, a>>a nifrtoi. m yap iyu inifnr* rrr· *tfteSaif ktta* 1er *t.aratnrar kvru niTrlttt, ἁμα tai* irirvZ·» i<ρα·Γ *'·' ayiut* τρθφ·Γ·i. " Ne SÎS igitur incredulus, sed potius crede ; nam elego non credebam id fulurum, sed nunc credo postquam hæc attentius consideravi ; simul quod in sacras Scripturas incidi sanclorum Prophetarum. »5

131. S. Irenæus carnis resurrectionem plurimis tuetur argumentis : «Vani autem omnimodo, qui universam dispositionem Dei contemnunt. et carnis salutem negant, et regenerationem ejus spernunt, dicentes non eam capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem secundum hæc videlicet, nec Dominus sanguine suo redemit nos, neque calix Eucharistia? communicatio sanguinis ejus (est,) neque panis quem frangimus , communicatio corporis ‹ jus est. Sanguis enim non est, nisi u venis et

(<) Apol. S.
(t) Allicnag. dc reiur. mori. η. l».

carnibus , ct a reliqua quæ est secundum hominem substantia, qua vere factum verbum Dei, sanguine suo redemit nos. Quemadmodum ct Apostolus ejus ait : « In quo habemus redemplio- » nem per sanguinem ejus , et remis- » sionem peccatorum. » Et quoniam membra ejus sumus, ct per creaturam nutrimur : creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens , et pluens quemadmodum vult: eum calicem , qui est creatura , suum sanguinem qui effusus est, ex quo auget nostrum sanguinem ; et eum panem qui est a creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. Quando ergo ct mixtus calix cl fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis el corporis Christi, cx quibus augetur et consistit carnis nostræ substantia ; quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine ct corpore Christi nutritur, et membrum ejus ? Quemadmodum el beatus Apostolus ail in ea quæ est ad Ephesios epistola : « Quoniam membra sumus » corporis ejus, de carne ejus , et de » ossibus ejus : » non de spirituali aliquo et invisibili homine dicens hæc : spiritus enim neque ossa neque carnes habet, sed de ea dispositione quæ csl secundum verum hominem , quæ ex carnibus et nervis et ossibus consistit, quæ de calice, qui est sanguis ejus, nutritur : et de pane, qui est corpus ejus, augetur. Et quemadmodum lignum vilis depositum in lerra suo fructificat tempore, el granum tritici decidens in terram et dissolutum , multiplex surgit, per Spiritum Dei, qui continet omnia, quæ drinde per sapientiam in visum hominibus veniunt, el percipientia verbum Dei, Eucharistia liant, quod est corpus ct sanguis Christi ; sic ct nostra corpora ex ea nutrita, ct reposita in terram, et resoluta in ca, resurgent in suo tempore, Verbo Dei resurrectionem eis donante, in gloriam Dei Patris. » 1

132. Tertullianus quoque *de resurrectione carnis* librum scripsit, qui incipit : « Fiducia Christianorum resurrectio mortuorum. » Impugnat hærelicos qui animam immortalem falentes, carnem negabant suscitandam : « Ita dimidiam agnoscunt resurrectionem, solius scilicet animæ; aspernati carnem, sicut ct ipsum Dominum carnis. » * Pergit ostendere inter utrumque errorem nexum , scilicet quod negent Christum veram habuisse carnem , qui negant humanam carnem cum anima aliquando glorificandam. « Adeo non erit Christianus, qui eam negabit, quam confitentur Christiani. » Plurimis Scripturae testimoniis , cl gravissimis rationibus dogma de resurrectione comprobat.

Ex his aliisque capitibus liquet resurrectionem carnis ab initio traditam, et inter præcipua dogmata repositam, nec ullatenus ex millcnnii fabula pendere : Athenagoras enim , Irenæus, Tertullianus aliunde eam probant.

Objectiones solvuntur.

135. *Obj.* t. Dc sui in pristinam conditionem felicem restitutione loculus est Job, vehemenliori usus stylo, ie veluti a morte revocandum dicens.

134. *Resp.* Verba vehemenliora sunl quam quæ eam excipiant explicationem : ct plurima suadent eam spem Job non affulsisse : « Dies mei, » inquit, - - - « consumpti sunt absque ulla spe. . . . Non revertetur oculus meus ut videat bona. » 3 Si de meliori fortuna ageretur, opus non erat præfalione adeo magnifica : « Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro stylo

(Γ !.. v. adv. hær. c. t.

W Do rcsurrccliono carnis. (5) Job viii 0, T.

ferreo, el plumbi lamina, vel celle sculpantur in silice? ' '

13». *Obj.* 2. Resurrectio apud Danic-lcm ' indicat revocationem ad vitam post longum intervallum per quod anima cum corpore dormierit, seu verius interierit. Eadem nota Machabæis insedit.

136. *Resp.* Daniel praedicens multos cx iis qui in pulvere terrae dormiunt surrecluros, corporum plane resurrectionem indicavit, nec enim anima in pulvere dormit; sed corpore discedens ad Deum ejus auctorem revertitur. Eadem ratione intelligendi sunt Machabaei, corpora scilicet quæ cruciabantur propter Deum , aliquando suscitanda : « Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in ælernæ vitæ resurrectione suscitabit. » 3

137. *Obj.* 3. Resurrectio pro vita futura accipiebatur; quapropter, Sadducaei resurrectionem negantes, alleram vitam negare censebantur, eosque refellit Christus, Abraham, Isaac, Jacob superstites esse ostendendo. Ɓ *

138 *Resp.* Qui negabant spiritus esse, censebant hominem moriendo penitus interire, ideoque nullam resurrectionis spem fovebant. Ut Sadducæos hoc errore laborantes confunderet el corrigeret Christus, ostendit Deum dici in ipsis quos excipiebant Moysis libris , Deum Abraham , Isaac, et Jacob, quos proinde superstites esse inde inferebal; nec enim eorum qui penilus interierant Deus dicendus forci. Cæterum plurima probant cum fide animarum suporstitum doctrinam de corporibus suscitandis conjunctam fuisse apud Judæos , 5 suffragantibus pluribus testimoniis clarissimis novi Testamenti : nam corpus ipsum quod terrae demandatur suscitandum osse ostendit Paulus.4

130. *Obj.* 4. « Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt. »'

140. *Reap.* Caroel sanguis hominem cupiditati et libidini obsequentem hic designant : monitos scilicet fideles voluit Apostolus gloriosam quam descripserat resurrectionem impios el peccatores haud manere : quod explicat altero sentenliæ membro : · neque corruptio incorruptelam possidebit. » Sensu paulo mitiori utitur eadem phrasi, promplitudincm designans qua, humanis rationibus penitus neglectis , Deo vocanti obtemperavit — 5» »?««·<- >iJi\u>r σαρχί >ai cicματi — « ΠΟΠ aCqUÎCVÎ carni et sanguini. ° 8 « Quoniam igitur,» animadvertit olim Irenæus , «sineSpiritu Dei salvari non possumus , adhortatur Apostolus nos per fidem , el castam conversationem conservare Spiritum Dei, ut non siue participatione Spiritus sancti facti, amittamus regnum cœlorum. Et clamavit,non posse carnem solam , el sanguinem regnum Dei possidere. » 9 Acute etiam Terlullianus : « Non enim resurrectio carni el sanguini directo negatur, sed *Dei regnum , quod obvenit* resurrectioni (est autem et in judicium resurrectio) immo el confirmatur carnis resurrectio generalis , cum specialis excipitur. Dum enim in quem statum non resurgat edicitur, in quem resurgal, subauditur. Atque ita dum pro meritis distinctionem resurrectionis, opus substantia non genus, patitur; apparet hinc quoque., carnem el sanguinem , *nomine culpæ,* non suhstanliæ, arceri a Dei

(1) Job xix. 33.
(i) Dan. xii. *
(3) 11. Mach.vii· 0·
(4) Mati, xxii- *

.1,. in IU V»» ‘‘
of.ho

probably the faith of that nation in all former l· mes as it continues to ho so to thia day · Pnestloy History of the Christian Church, p. I. J. I.
(0) I. Cor.'ar. 13.
(7) Ibid. 30.
(8) Gal. i. 17.
(0} L. v. adr. hmr. c. 0.

regno ; nomine tamen forints resurgere in judicium, quia non resurgant in regnum. »1

141. *Obj.* S. " Licol is , qui foris est, noster homo corrumpatur : tamen is, qui intus est, renovatur do die in diem. » ʻCorpus vocibus hominis, «qui foris est, » intelligitur, anima vero hominis qui intus est nomine designatur. Illud manet corruptio : hanc renovatio.

142. *Resp.* Apostolus loquitur dc corporis ærumnis quas fidei causa patiebatur, « frangitur, attenuatur corpus; nam ct in jurc *perire* dicuntur , quæ deteriora fiunt. » 8 Renovatur iu dies anima, quatenus novas vires ad majora pro Christo subeunda experitur. Dc resurrectione loculus fuerat , cujus fides ct spes certa animos ad patiendum dabat : « Scientes quoniam qui suscitavit Jesum el nos cum Jesu suscitabit. » ♦ Quidquid igitur in corpore patiebatur , animo lælo amplectebatur, tanlæ mercedis spe roboratus : « Id enim , quod in præsenli est momentaneum el leve tribulationis noslræ, supra modum in sublimitate ælernum gloriæ pondus operatur in nobis. »5

145. *Obj.* 0. Eadem caro non erit : « Seminatur corpus animale, surgcl coipus spiritale. »6

144. *Resp.* Corpus idem erit, quamvis conditione admodum diversa : « Potest et demutari quid, el ipsum esse nihilominus.............Dominus quoque in secessu montis etiam vestimenta luce mutaverat, sed lineamenta Petro agnoscibilia servaverat : ubi etiam Moses cl Elias; aller in imagine carnis nondum acccplæ, alter in veritate nondum dcfunctæ, eamdem tamen habitudinom corporis etiam in glori i perseverare docuerunt.............Ha el in resurrectionis eventum mutari, converti, r formari licebit, cum salute substantial. »7

1 *Obj.* 7. Deformitas corporum ,et sexuum discrimen in resurrectione servanda forenf, quæ tamen gloriæ ct bcatiludini non conveniunt.

140. *Resp.* Non ideo corpus erit diversum quod deformitas tollatur : « Si enim, » inquit Augustinus, « statuam potest artifex homo, quam propter aliquam causam deformem fecerat, conflare, cl pulcherrimam reddere, ita ut nihil inde substantia: , sed sola deformitas pereat - - - - quid de omnipotenti artifice sentiendum est ? » ' Sexuum erit discrimen, quod, prava con-Cupiscentia sublata , nihil turpe habet, non est enim vilium sexus fœmiacus, sed natura. » 9

147. *Obj.* 8. Corporibus humanis in minutissimas particulas resolutis, et varias subeuntibus vices, sæpius in piscium ct ferarum substantiam conversis, resurrectio fieri nequaquam poterit.

148. *Resp.* Cum Augustino : « Non periit Deo terrena materies , de qua mortalium crealur caro ; sed in quemlibet pulverem, cineremve solvatur; in quoslibet halitus, aurasque defugiat; in quamcumque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur; in.quorumcumque animalium, etiam hominum, cibum cedat, carncmque mutetur : illi animae humanæ puncto temporis reddat, quæ illam primitus ut homo fieret, cresceret, viveret, animavit. » °

149. *Obj.* 9. Nequidcm Dei potentia fieri potest ul corpora eadem suscilen-

(I)Tortull. I.de resur. earn. c. 60.
(î) II. Cor. iv. 16.
(8) Rosenmüller in locnm.
(i) II. Cor. iv. I». (5) Ibid. Π.
(C) I. Cor. ▒».

(1) Terlul. 1. de resur. earn. 55.
(R) !.. iiii. do civit. Dei. e. 19.
(0) Ibid. c. xvii.
(to) In Enchir. 88. Vide el Greg. Xyss. dc hominis opificio c. xxvi.

lor quum Plurimi' P8rlic",is a,'or"'n corpora iota constant, anthropophagi, l,ominum carnihus præcipue vcsccntibus.

150. *Resp.* Non constat esse aliquos homines qui vescantur solis carnibus humanis. Præterea non facile definitur quid requiratur ad identitatem corporis humani, quum loto vilæ tempore subeat mutationes, quin identitas individualis destruatur, quidquid sil de physiologorum placitis de lotius corporis substanti® inira septennium mutatione. Equidem satis concipitur identitas haberi, licet parliculæ pauca» ex iis quæ olim constituerunt corpus adsint. Præslat autem simpliciter tenere ex fidei doctrina corpora eadem suscitanda, quin singula quæ ad resurrectionem pertinent humano dimetiamur modulo : Deus enim plurima efficere potest quæ homo vix valet ullatenus concipere.

151. *Obj.* io. Resurrectionis notio ad Judæos ex Zoroastrica doctrina derivata est, et vulgi spes vana potius quam fidei dogma habenda est.

452. *Resp.* Illa origo gratis fingitur, reclamantibus libris veleris novique Testamenti : nec enim Job Zoroaslrum habuit magistrum, nec Christus Dominus ejus adoplavit placita. Fuit spes illa Judæis omnibus communis, non tamen vulgi praejudicium habenda est, sed revelata doctrina, quam Christus tota sua auctoritate communivit.

Animadversiones.

155. Eadem quæsinguli habemus corpora propriis animabus in resurrectione conjungentur, uti ex citatis testimoniis liquet. Merito Tertullianus veluti absurdum rejicit placitum eorum qui corpora quaedam, non tamen quæ nobis nunc sunt, in resurrectioneanimabus conjungenda censebant : » Quam absurdum, quam et iniquum, ulrumque aulem quam Deo indignum, aliam substantiam operari, aliam mercedem dispungi, ut hæc quidem caro per martyria lanietur, alia vero coronetur. « ·

154. Dotes corporis gloriosi longe erunt diversæ; · Seminatur in corruptione, surgel in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surgel in gloria seminatur in infirmitate, surgel in virtute : seminatur corpus animale, surgel corpus spiritale.4 Hinc *impossibilitas* ei tribuitur, quod scilicet nihil pati possit : *claritas,* seu fiilgor quidam gloriæ. nam Christus « reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ : » ·*agilitas* etiam et *subtilitas,* quod spiritus instar velocissime se conferat quo anima velit. nec obice ullo impediatur.

CAI'I'T V.

DE M1LLENNI0.

155. Cerinthiani « mille annos post resurrectionem in terreno regno Christi, secundum carnales veniris el libidinis voluptates, futuros fabulantur, - inquit Augustinus, « unde Chiliasla· sunt appellati. » * Λ *fœdo hoc errore* semper abhorruerunt *universi Ecclesia:* Patres; quapropter vehementer falluntur Encyclopediæ American® scriptores, qui eum omnibus priorum sæculorum Patribus communem fuisse affirmant. * Papias, Joannis Presbyteri auditor, censuit quidem Chrislum *mille* annos cum justis in terris regnaturum, quod Justino, Irenæo, et aliis *ejus seculis* auctoritatem, visum esi ; sed *turpes* omnes voluptates ab *hujusmodi* regno scriptores hi abesse *agnoverunt : quorum tamen sententia,* utpote *solido* fundamento haud nixa, *exteris displicuit*, el post Lactantium nullum nacta

(I) Tcrlulll-deresurC."":
i.) I.cr.,,.<··(>>F»'·▮"·'·

(B) Ari *Millennium.*

Mt patronum insignem. Eam ul refelleret scripsit Origenes, plerisque plaudentibus, ct post ipsum « vir cloquenlissimus Dionysius, Alcxandrinæ Ecclesiæ Pontifex, elegantem scripsit librum, irridens mille annorum fabulam. » * Calumniatur, autem Gibhonius, Irenaeum asserens fcedas illas voluptatum carnis imagines cum millennio conjunxisse. *

156. Protestantes Millennii fabulam renovarunt, Apocalypsim arbitrio suo interpretantes, el spe illius regni suos delectantes. Eam plerique cordatiores jam deseruerunt ;8 sed Thomas Newton episcopus Anglicanus, testimoniis undique collectis studuit munire. * Scctæ novæ *Shokeri5* et *Mormonitœ*, eadem fabula sibi illudunt. Regnum autem ita describunt, ut, tyrannide omni sublata, omnes jure æquali in rebus civilibus el religiosis fruantur, et pax ubique gentium vigeat. Juvat igitur vanam hanc sententiam penitus evellere.

Propositio.

Christi regnum cum Sanclis in terris per mille annos, nec Scripturis nec traditione probatur.

157. *Probatur, evertendo fundamentum contrariai assertionis.* Quod ad Scripturas pertinet, quæ in Apocalypsi dicuntur de duplici resurrectione, et de diabolo per mille annos ligato, et de martyribus cum Jesu mille annis regnantibus, præcipue afferuntur. Ea autem verbis insignis sane interpretis, Augustini, qui et senlentiæ suæ affert argumenta juvat explicare : « Sunt et resurrectiones duæ, una prima quæ nunc est animarum, quæ venire non permittit in mortem secundam. Alia secunda, quæ nunc non est, sed in sæculi (Inc futura est; nec animamm, sed corporum est : quæ per ultimum judicium alios millet in secundam mortem. De his duabus resurrectionibus idem Joannes Evangelista in co libro qui dicitur Apocalypsis, eo modo loculus est, ul. earum prima a quibusdam nostris non intellecta, insuper etiam in quasdam ridiculas fabulas verteretur. Ait quippe in libro memorato Joannes Apostolus : « Et vidi » Angelum descendentem de cœlo, » habentem elavem abyssi, et catenam » in manu sua, el tenuit draconem » illum serpentem antiquum, qui cog- » nominatus est diabolus, et sala- it nas, et alligavit illum mille annis, » et misit illum in abyssum, et clan- » sil : el signavit super eum ul non » seduceret jam genies, donec ilniun- » tur mille anni : posl hæc oportet » cum solvi brevi tempore. El vidi » sedes, el sedentes super eas, cl ju- » dicium datum est illis : el animas » occisorum propler testimonium Jc- u su, et propter verbum Dei. El si qui » non adoraverunt bestiam, nec ima- » ginem ejus : nec acceperunt inscri- » plionem in fronte, aut in manu sua, » et regnaverunt cum Jesu mille an- » nis : reliqui eorum non vixerunt, » donec finiantur mille anni. Hæc re- » surrectio prima est. Reatus et san- » cius est, qui habet in hac prima re- » surrectione pariem. In istis secunda » mors non habet potestatem, sed n erunt Sacerdotes Dei ei Christi, el » regnabunt cum eo mille annis. » Qui propler hæc hujus libri verba primam resurrectionem futuram suspicati

(I) Ilicronym. 1. xviii. in Isaiam.

(i) Decline and fall of the Homan Empire ch. xv-

(5) · The best expositors are in general agreed that the *only* passage of Scripture which speaks of the Miu.xr<NiuM (namely xx. 4—G.) is to betaken in a figurative acceptation.· IHoomftcld in Apoc xxi. i.

(I) Newton on the Prophecies Diss-χιv. p. 58· Americ. edit. « This doctrine lay depressed for many ages, hut it sprung up again at the reformation > p. BUÎ.

(t;| « The Testimony of Christ's second appearing p. viii. c. Ï. Albany, <810.

sum corporal™ . inler Mlt'ra numero annorum mille permoli sunt. Mille annos pro annis omnibus hujus sæculi posuit, ul perfecto numero nolarclur ipsa temporis plenitudo.......................Unde el illud melius intelligilur, quod in Psalmo legitur : « Memor fui in saeculum testa» menti tui, verbi quod mandavit in » mille generationes. » id est, in omnes. _ _ _ Ad hoc ergo ligatus est diabolus, ct inclusus in abysso , ul jam non seducal gentes, ex quibus constat Ecclesia , quas antea seductas tenebat, antequam esset Ecclesia.. . . Alligatio diaboli, est non permitti exercere totam lentationem, quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendos homines, in pariem suam cogendo violenter , fraudulenlerve fallendo. Quod si permitteretur in tam longo tempore, et tanta infirmitate mullorum, plurimos tales, quales Deus id perpeti non vult ; ct fideles dejiceret, el ne crederent, impediret. Quod ne faceret, alligatus est. Tunc autem solvetur , quando el breve tempus erit. Nam tribus annis et sex mensibus legitur tolis suis, suorumque viribus saeviturus . . . Interea dum mille annis ligatus est diabolus, Sancti regnant cum Christo . . . Ecclesia ct nunc est regnum Christi, regnumque cœlorum. Regnant itaque cum illo etiam nunc Sancti ejus, n _ _ _ « Quæ sit porro ista bestia , quamvis sit diligentius inquirendum, non tamen abhorret a fide recta , ut ipsa impia civitas inlelligalur, el populus infidelium contrarius populo fideli, et civitati Dei. _ _ _ Et qui sunt qui bestiam non adorant, nec imaginem ejus, nisi qui faciunt quod ait Apostolus ; « Ne silis jugum du» conies cum infidelibus ? » " Non adorant enim, id est non consentiunt , non subjiciuntur : neque accipiunt inscriptionem, notam scilicet criminis, in fronte propter professionem , in manu propter operationes. Ab bis ergo malis alieni, sive adhuc in ista mortali carne viventes, sive defuncti, regnant cum Christo jam nunc quodam modo huic tempori congruo per totum hoc intervallum , quod numero mille significatur annorum. n _ _ _ •• Et cum finiti fue« rint, » inquit, " mille anni, solvetur » satanas dc custodia sua, ct exibit ad n seducendas nationes. » _ _ _ •• Et antea modis quibus poterat, per mala mulla el.varie seducebat. Exibit autem, dictum est, in aperiam persecutionem : de latebris erumpet odiorum. Hæc enim erit novissima persecutio : novissimo imminente judicio,quam sancta Ecclesia loto lerrarum orbe patietur. ·· Hæc ex Augustino decerpsimus.·

158. Quæ autem ajftid Matthæum de bibendo vino novo cum Apostolis in regno Pairis protulit Christus, ad tempus quod inter resurrcclionem et ascensionem fluxit a S. Chrysostomo refertur, 1* ab Origeue autem mystico explicatur sensu, quatenus indicat *« potum ex vite vera ct vivente in sarcula. »* 3

Objectiones.

459. *Objicit* 1. Newton. Quæ dc Millcnnio dicuntur non conveniunt temporis intervallo inter Christi primum adventum et secundum; nam pax et sanctitas Christi regno tribuuntur, diabolo ligato : e contra omnia ingruerunt mala per id temporis, præseriim post Constantini ætatem. Antichrist· regno statuto, et llagitiis omnibus et erroribus fœdata Ecclesia. Si satanas ligatus per id temporis fuerit. quandonam liber habendus e*si

(I) L. i«. de Ci». Dei c. v. »i. »«·v»· *«· «·

(i) Horn, Untilin Mal,b·

(J) Prol. in Cantic.

(4) Bishop Newton on the prophecies p. .»<

<60. *Resp.* Sivc cum Usscrio mille anni a Christi adventu computentur, sive cum Grotio a Constantini imperio, vaticinio consonat eventus. Re quidem vera Daniel Messim adventus designando tempus illud iis ornavit elogiis, quibus vix aliquid sublimius a Joanne de mille annorum regno dictum reperilur; « ul consummetur praevaricatio, el finem accipiat peccatum, el deleatur iniquitas, el adducatur justitia sempiterna. » 1* Quod aulem ligatus dicatur diabolus,significat non omnem nocendi vim sublatam, sed potestatem ejus plurimum reprimi Newtonis quaesito respondemus satanam liberum fuisse ante Christi adventum, quando ubique fere idolorum cultus cum flagitiis omnibus vigebat : quod si hæreses, et scelera deinceps grassata sint, non tamen potueruul eam evertere Ecclesiam quam ipse erexerat : purissima enim mansit doctrina, et præclara semper data sunt virtutum exempla. Antichristi regnum nonnisi diabolo ad breve tempus * soluto sub mundi finem statuetur. Omnia igitur cohaerent, sed ruit eorum interpretatio qui divina oracuia ad contumeliam inferendam pervertunt.

161. *Obj.* 2. Si vera martyrum resurrectio eo loci non inlelligatur, corporibus scilicet cum animabus iterum conjunctis, alia resurrectio etiam ad figuram poterit detorqueri, denegato dogmate fundamentali.

162. *Resp.* Prima resurrectio a secunda plane distinguitur a sacro scriplore, quamvis ulraque vera sit, illa animarum, hæc corporum. Igitur resurgunt martyres Sanclique omnes, animae scilicet e corporis carcere evadentes ad Deum feruntur, corporisque expectant consortium, postquam fratrum suorum expletus fuerit uumerus. Quod aulem illa vocis μμτμτιτ explicatio minus propria alicui videri possit, non ideo est figurata : sensus enim affinis est, et fere idem ac primarius, et cx adjunctis salis determinatur. Regnant Sancti cum Christo interim in coelesti gloria.

163. *Obj.* 5. Regnum mille annorum in terris futurum est : Ecclesia enim e cœlo descendere Apostolo visa est.

161. *Resp.* E coelo descendere visa est nova Jerusalem, quia cœlitus data sunt omnia privilegia quibus Ecclesia ornatur, tamquam sponsa viro suo. Inde profluunt graliæ donaque omnia. Cæterum coeleste regnum designari eo loci palet, quum nullo annorum spatio includatur, sed in sæcula sæculorum duraturum prædicetur : ·ı> rir aivrar rfir *aiirur.* ®

163. *Obj.* 4. Daniel de regno hoc in terris vaticinatus est : ◇ Regnum autem, el potestas, ct magnitudo regni, quæ est subter omne cœlum, detur populo sanctorum Altissimi. » 4 Psalmista de regno quod omnes compleeteretur terras magnifice dixit.5 Isaias pulcherrimis imaginibus regni Christi felicitatem exhibuit, subjungens:» quia repleta est terra scientia Domini, » · Apostolus : « Cæcitas cx parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, el sic omnis Israel salvus fieret. »7 Quotidie aulem oramus, Christo obsequentes : « Adveniat regnum tuum.» Hæc Newton.

166 *Resp.* Daniel certe non loquitur de millcnnio ; statim enim subjungit : « Cujus regnum, regnum sempiternum est. » Igitur de cœlcsli Christi regno intclligcndus est, quod quidem in terris incipit, quatenus his paratur Ecclesia illa quæ postea rcgnalura est gloriosa. Ideo aulem regni magnitudo quæ est subter omne cœlum, data po-

(I) Dan. ix. Î*.
(i) « Modico «empore. » Apoc. xx. 8.
(8) Apoc xx. 5.

(*) Oan. vii. »7.
(b) Ps. ii. 8. (6) Isaite xi. 9.
I') nom· *■· «5· «0.

P»lo saneloroi» ilicilur. m nullius inr-resiris princlpuws poirsuis judicio ex-irem» superesso inlcllicalur. Psalmis! a de Ecclesia! Christi diffusione per omnes terras , objecto in loco, vaticinatur, uli jam vidimus. Isaias de Christi primo adventu loquitur, nam de eo explicat Apostolus voces quæ stalim sequuntur : « In die illa, radix Jesse, qui slat in signum populorum , ipsum gentes deprecabuntur. » ' Imagines autem quibus utitur Vates, mansuetudinem aliasquo virtutes, quibus vera hominum felicitas comparatur, repraesentant , Evangelioæ praedicationis fructus, quibus tamen carent plurimi Christo haud obtemperantes. Scientia Domini vere repleta est terra : quæ enim semel enarravit unigenitus Dei Filius , praedicantur ubique gentium , el in fidelium cordibus manent insculpta. Apostolus ostendit haud absque divino consilio infidelitatem Judaeorum contigisse. Deumque interea gentes sua gratia ad fidem adducere, ipsos Judaeos tandem lumine ilio coelesti illustraturum. Non inde licet inferre lotum orbem tandem aliquando fidei unitate et animorum concordia donandum, adeo ul omnis tollatur error el peccatum : hæc enim sunt dulcia somnia quæ cum rerum veritate non constant. Ideo ipse Rosenmüller qui notioni illi de fiorentissima chrislianæ reipublicæ conditione suffragatus est. monuit : « Cave hoc ila intelligas, quasi futurum sil tempus, quo ab omnibus plane erroribus el vitiis libera futura sit respublica Christiana. » 3 Quod oramus ut regnum Christi adveniat, ad Ecclcsiæ ejus diffusionem , et ad gloriæ coelestis adeptionem apte refertur : « Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. » '

107. *Obj.* b. Judaica Ecclesia Messiam per mille annos in terris regnaturum credidit, idque magno consensu docuerunt Patres trium priorum sæculorum, adeo ut inter dogmata primitivæ Ecclcsiæ reponendum sit. Ila Barnabas, Justinus Irenæus , Tertullianus, quorum doctrinam Lactantius quarto sæculo propugnavit. Ejus cum resurrectione nexus adeo est intimus, ul huic vulnus inferatur ea denegata

108. *Resp.* Judaicæ Ecclesia ante Christum Iradilio non salis probaturos Rabbinorum post Christi adventum scriptis. Cæterum « bis mille annis dies Christi » definiuntur ex traditione domus Eliæ, uti refert Mede. 4 Vocalur quidem tempus remissionis in quo Deus solus exaltabitur, sed Chiliaslarum regnum non depingitur. Non gravamur tamen fateri ex Judæorum de Messiae regno notione sententiam illam derivatam. 5 Quod ad Ecclesia christianæ traditionem spectat, nullatenus probatur regnum illud unquam agnitum : nam Cerinthum voluptates corporis pollicentem rejecit el exhorruit. · Epistolæ Barnabæ auctor nihil de eo dicit, sed impium in judicio destruendum , et requiem secuturam. 7 Justinus quidem io ea versatus est sententia Christum cum Sanctis Hierosolymis per mille annos regnaturum , sed fassus est ingenue non omnes Christianos, etiam alioquin pie pureque sentientes. id agnoscere : 4p«x»>»r.> kr fti /ai st‹ iyu ptr oΛΛıı πβλλβı riwa φρ,νμîE, «r χλı iirir-rerii nri γıïβτιμıııı A ·λı m τ»γ «ai brn> XprTrmrar γııμiΓ τ«τ« μ· y rtpifllt ·9·μ»·Λ ru, 4

(I) Vide Rom. x
(i) Scholia inApoe. xi·»·
(S) Pe. . S.
(»; Vide Newton in no». p- 3««·
(5) Monheim hist. S. J. $. M.
(6) Euaebiu» I. iii. hi»», Eccl. c. M»iii.
(?) Itarn. cp. c. «.
(8) Unl.cum Trjphino n 80.

« Tibi igitur ct antea confessus sum , me et mullos alios hæc sentire, ila ut omnino perspectum habeamus sic futurum : at multos rursus, eosque ex illo Christianorum genere, quod piam et puram sequitur sententiam, id non agnoscere libi significavi. » Quod autem negativam particulam inserendam contendat Newton , adeo ut sententia nec pia nec pura habeatur, nihil nos moratur, nullo illi suffragante codice. 1 Eos qui secum sentiunt multos quidem vocat Justinus et rectæ sententiæ : *u fi »a.i* ii ririr *tifi' ιαμιιιτ xara rarra Xpiirriarci xai rapxir arafravir* ytw *atv^ai ιπινταμι&α χαι Xiλια* <» 1<ρ«ΐ7αλ·μ *iixefepiiSttvii χαι X6ΐ·μ·$ιίσ· χαι rrXarvr^tiv·* ci *πριφ·ται* ItftxiX *χαι* ΙΪTaiar χαι ιι άλλοι *ίμ>λv)Mΐ>* « Ego autem ct si qui recle in omnibus sentiunt Christiani, el carnis resurrectionem futuram scimus , et mille annos in urbe Jerusalem aedificata, et ornata , et amplificata ; quemadmodum Ezechiel, et Isaias, etcæleri Propheta? promittunt. » Liquet de carnis resurrectione referri, quæ de recte quoad omnia sentientibus dicit, quamvis el millennio suffragari etiam existimaret Vatum documenta. Ita etiam Apocalypsin interpretatus est, resurrectionem ct judicium post mille annos Hierosolymis transactos, futura affirmans, veluti cx Joannis Apostoli auctoritate. Insignem fidei vindicem fefellit cerie opinio, nec est cur ejus auctoritate detineamur : nec enim ille exislit nexus quem sibi finxit inter doctrinam de resurrectione et mille annorum Hierosolymis Christi regnum. Quod igitur atheos et blasphemos vocet qui hæc minime tenent, intclligendum necessario est de iis qui utrumque negant, sed non de negantibus millennium tantummodo: hi enim nullam sane contumeliæ in Deum speciem præbent. Irenæo arrisisse opinionem de regno terreno fatemur, sed hanc non omnibus probatam cx ejus scriptis constat ; quum enim Isaiæ dicta de lupis et agnis simul pascentibus ad illud retulisset, addidit : « Non ignoro autem, quoniam quidam hæc inter nos , et ex diversis gentibus , cl variis operibus credentes, el cum crediderint consentientes justis, tentent transferre. » * Papiæ quidem auctoritate eum ductum liquet, qui Joannis Presbyteri, non Apostoli, auditor fuerat, quique verba Apostolorum sibi relata haud intellexerat , referente Eusebio. 8 Tertullianus etiam in ea sententia versatus est. Cælerum Origcnes , Dionysius Alexandrinus, Caius Presbyter Romanus, aliique antiquissimi scriptores eam rejecerunt , quam tamquam penitus falsam habuit Eusebius. Notum est Hieronymum et Augustinum fabulæ loco eam habuisse, quos tamen majorum suorum traditioni inhæsisse constat. Igitur paucorum Patrum sententia non potest dogmatibus primitivae Ecclesiæ accensori. Qui autem affirmatur nexus inter eam et dogma de resurrectione nullatenus exislit : hæc enim Christi clarissimis verbis , el Apostoli ad Corinthios epistola plane probalur, adeo ul vehementer erreni auctores qui ex millennii fabula dogma hoc derivatum asserunt. *

1G9. *Obj.* G Spes millennii maxime martyribus dabat animos ul omnia perferrent supplicia , resurrecturis quippe ante cæleros Sanctos. Ila post Dodwell, Newton.

170. *Res/).* Amor Christi gloriæque coelestis slalim adipiscendæ cupido martyribus dabat animos, uti ex S. Ignatii M. et S. Cypriani dictis constat.

Ii) Ex contextu emendatio illa non sustinetur : nam quæ de atheis adjungit, ad alios pertinent, quos negata? resurrectionis arguit.

(i) !.. v. adv. hœr. c. xxxiii.

(S) !.. vi. Ilist. c. 39.

(4) Encyclopaedia Americana, *Millennium.*

Aliud hujus Patris testimonium quo sanctos animi affectus pandit, hortans ad martyrium , juvat recitare : « Patriam nostram paradisum computamus, parentes Patriarchas habere jam erepimus : quid non properamus et currimus ut patriam nostram videre, ut parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat ; parentum, fratrum, filiorum frequens nos et copiosa turba desiderat, jam de sua immortalitate secura, et adhuc de nostra salute solicila. Ad horum conspectum el complexum venire, quanta et illis et nobis in commune Ixtitia est! Qualis illic coelestium regnorum voluptas sine timore moriendi, el cum xlernitate vivendi ! quam summa ct perpetua felicitas! Illic Apostolorum gloriosus chorus : illic Prophetarum exultantium numerus : illic Martyrum innumerabilis populus ob certaminis et passionis victoriam coronatus : triumphantes illic Virgines, quæ concupiscentiam carnis ct corporis continenlix robore subegerunt : remunerati misericordes, qui alimentis et largitionibus pauperum juslitiæ opera fecerunt, qui dominica praecepta servantes, ad coelestes thesauros terrena patrimonia transtulerunt. Ad hos, fratres dilectissimi, avida cupiditate properemus·, et cum his cito esse, ul cito ad Christum venire contingat, optemus. Hanc cogitationem nostram Deus videat; hoc propositum mentis et fidei Dominus Christus aspicial; daturus eis glorix suæ ampliora præmia, quorum circa se fuerint desideria majora. » 1

CAPUT VI.

1>E PRÆDEST1NAT10HE·

171. Consulto abstinuimus a divinis decretis evolvendis pro theologorum more, nos tanto operi impares ex animo professi. Prxdestinationem Dei, æterna scilicet divinæ mentis consilia, agnovimus, cl supremo providentiae ordini omnia subesse docuimus : negantes tamen Deum mali esse auctorem , adeo ut nec aliquem necessitate impulerit ad peccandum , nec prenis xternis, nisi ob peccata libera voluntate patrata, deslinarit. Calvinus tum electionem ad gloriam et gratiam, tum reprobationem et supplicia æterna ad unicam retulit Dei voluntatem . animadvertit enim de Apostolo: «Subnectit clausulam , Deum cujus vult misereri, el quem vult indurare (Rom. 9. 18). Vides ut in solirm Dei arbitrium utrumque conferat ? Ergo si non possumus rationem assignare, cur suos misericordia dignetur, nisi quoniam ita illi placet : neque enim in aliis reprobandis aliud habebimus quam ejus voluntatem n 1 Prxdestinationem idcirco sic explicat : « prxdestinationem vocamus xternum Dei decrctum , quo apud sc constitutum habuit, quid de unoquoque homine Geri vellet. Non enim pari conditione creantur omnes : sed aliis vita xierna, aliis damnatio xtema prxordinatur. Itaque prout in alterutrum finem quisque conditus est, ita vel ad vitam vel ad mortem prxdc.stinatum dicimus. » 1 Id de Ada ipso affirmai. « Quum non alia ratione qux futura sunt prxvideat, nisi quia ita ut Gerent decrevit, frustra de prxscientia lis movetur, ubi constat ordinatione potius et nutu omnia evenire. Disertis verbis hoc extare negant. decrctum fuisse a Deo, ut sua defectione periret Adam. Quasi vero idem Ille Deus , quem Scriptura pnedicat facere quxeumque vult, ambiguo fine condiderit nobilissimam ex suis creaturis.

(I) L. de moruliule »ub finem.

,4) Insl. I- iii.C.W'· n· '■

(3) Inal. I. iii. c. ni. ŋ. S.

. . Decretum quidem horribile falcor : infleiari lamcn nemo poterit quin praesciverit Deus, quem exitum esset habiturus homo, antequam ipsum conderet, ct ideo praesciverit, quia sic ordinarat. » 1*

172. Goinaristæ magistri sui duriora placita propugnarunt in synodo Dordraccna,in peccatum originis nihilominus reprobationis causam rejicientes : Armlniani mitius consuerunt. Prcsbyteriani *veleris scliotœ* illos sequuntur; quamvis quædain ad mitigandum duritiem inserta sint fidei confessioni.! Baptistae dc reprobis cautius loquuntur, eadem fere verba de electis usurpantes. 8 Anglicani praedestinationem decretum Dei de electorum salute per Christum esse definiunt, quin dc reprobis loquantur : 4* unde factum ut qui reproborum rejectionem ad Dei decretum non referunt, hunc locum pro se interpretentur. B Janscniani plcriquc cum magistro docent « veram reprobationis causam esso peccatum originale, quo penisse et damnationem praevidentur meruisse. » ° *Postlapsnrii* hi dicuntur : *Ântelapsarii,* qui reprobationem censent fieri ex decreto Dei absque ulla ad peccatum originis relatione, adeo ut hoc videatur ex ea consequi.

175 Praecesserat sæculo quinto, circa annum 475, Lucidus Presbyter Gallus, errores de praedestinatione tradens , quem refellit Faustus llejcnsis. Lucidus , argumentis cedens, retractavit errores, quos damnarunt synodus Arclalensis, el synodus Arausicana III. Nono sæculo Gothcscalcus, c Saxonia oriundus, sed monachi vitam in monasterio Orbacensi, Suessioncnsisdiœcescos, professus, eosdem rcfricavil, in synodo Moguntina II. anno 848 id circo damnatus.

174. Prædcstinatiana hærcsis in co plane posita est , quod quis credat Deum potestate sua aliquem ad peccandum determinasse, ct summo veluti arbitrio ad supplicia æterna destinasse, absque respectu ad mala merita. Utrum autem in electione Sanctorum ad gloriam Deus suo usus fuerit arbitrio, cos scilicet gratuito eligendo, quos copiosis graliæ muneribus gloriæ fruendæ idoneos faceret : vel ad merita ex graliæ auxilio comparanda respexerit, adeo ul clcctio nitatur præ-

(I) Inst. l. iii. c. xxiii. n. 7.

(S) ■ By the decree of God , tor the manifestation of his glory, some men and angels are predestinated unto everlasting life, and others fore-ordained to everlasting death. These angels and men, thus predestinated and fore-ordained, are particularly and unchangeably designed ; and their number is so certain and definite that it cannot be either increased or diminished. Those of mankind that arc predestinated unto life, God, before the foundation of the world was laid , according to his eternal and immutable purpose, and the secret counsel and good pleasure of his will, bath chosen in Christ, unto everlasting glory, oui of his mere free grace and luve, without any foresight of faith or good works, or perseverance in either of them , or any other thing in the creature, ns conditions, or causes moving him thereunto ; and all to the praise of bis glorious grace. . . . The rest of mankind, God was pleased, according to the unsearchable counsel of his own will, whereby ho cxlendeth or withhol doth mercy as he pleaselh , for the glory of liis sovereign power over his creatures, lo pass by and lo ordain them to dishonor and wrath for their sin, lo the praise of his glorious justice. · Confession of faith, chapter iii. n. 3. 4. 5.7.

(S) « Others being lelt to act in their sin to their just condemnation, to the praise of his glorious justice. » Baptist confession of faith,ch iii. n 3.

(4) Art. xvii.

(5) ■ The article seems to bo framed according to the Cahinislic hypothesis. The article is nut inconsistent with the opinion of the Itemon-Blranls. . . . This opinion is confirmed by the circumstances that the Arminian doctrine seem» to be favoured in the other offices of the Church.· Analysis of Burnet's exposition. Art. xvii. J. iv. p. ÎUS. SOB.

(0) L. x. dc gratia Christi c.

visione meritorum hujusmodi, inter theologos quærilur : Auguslinianis, Thomiàlis aliisque *gratuitam electiouein* propugnantibus, Molinistis. aliisquo electionem post prævisa merita luentibus. De reprobatione pariter coniroveriilur : sunt enim qui Alvaresio, Bannezio, Salmanlicensibus, ct plurimis Thomistis assenliunlur, affirmanlibus Deum solo arbitrio, vel saltem ob peccatum originis reprobos exclusisse a gloria, tamquam a munere indebito : aliis eos prælcrmilti dicentibus, quin excludantur. Qui electionem meritorum prævisionc niti dicunt, reprobationem omnem sequi malorum meritorum prævisionem, vel saltem peccati originis, quo quis inquinatus discesserit, docent.

175. Ad nos quod pertinet, fatemur arcanum divinæ electionis nos scrutari non audere, el ideo libenter intra eos limites consistimus, quibus dogma fidei continetur : sed cum omnibus theologis catholicis abhorremus ab eorum impiis placitis, qui praedestinationem ad supplicia æterna, quam theologi vocant *reprobationem formalem,* ad solum Dei beneplacitum referunt.

Propositio.

Reprobatio positiva et formalis, qua scilicet impii æternis destinantur suppliciis, lit propter prævisum peccatum.

176. *Probatur* 1. *ex Scripturis.* Deus per Osce alloquilur,Israelitas :« Perditio tua Israel : tantummodo in me auxilium luum. . ' ,γιηρ ·3-'5 Vinitr ,ηηη̊i

Perditio igitur ad pereuntes ipsos referenda est, potius quam ad Deum, qui auxilium præslal ut salutem assequamur.

177. Per Ezechielem dicil Deus : • Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis sitis, et vivat? · * Hoc verum non foret, si ex Dei voluntate absoluta impiorum interitus penderet, absque ulla malorum meritorum prwscientia.

178. Sapientiæ auctor dicit : « Nolit·· zelare mortem in errore vilæ vestra», neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam Dens mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. ▮ 8 Illuderet nobis sacer auctor, hortans ne perditionem nohis compararemus, si revera Deus absoluto decreto, nullatenus a studiis «t conatibus nostris pendenti, interitum periturorum definiisset.

179. Petrus reddit rationem cur Deus minas promissionesque suas non statim exequatur : « Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. » 4 Mora illa contingit, ul peccatoribus pœnilentiæ sit locus, (pia interitum evadant : nullo igitur absoluto Dei decreto interitui destinantur, sed eo tantum casu, quo poenitentiam agere recusent.

180. In die judicii Christus dicturus est reprobis : « Discedite a me maledicti in ignem ælernum, qui paratus est diabolo, el angelis ejus : Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare. « ' E.i est causa interitus æterni, quod neglexerint reprobi charitatis officia, vel alia munia Christiani hominis. Non igitur Dei voluntas et decretum causa suppliciorum quibus torquentur impii est.

181. *Probatur* 2. *ex Patribus. Quum* Augustinum et ejus discipulos maxime appellent Prædestinatiani, hos praesertim testes damus. Augustinus dicit : ▮ Hoc ergo bonum quod est requirere Deum, non erat qui faceret, non erat usque ad unum, sed in eo genere ho-

II) O«ee li». ». It 芑 1·
(J)Sap. i. I»·

4' U. Pel. IU. 0.

,"rfi

minum quod praedestinatum esi ad interitum. Super hos enim respexit Dei præscientia, prolulilque sententiam. »[1]* In hæc magistri sui verba scribit Fulgentius : « Salis evidenter his dictis ostendit, quia Deus peccata hominum vidit. quibus sententiam prædestinalionc dictavit. * '

182. Augustinus iterum : « Bonus est Deus, justus est Deus : potest aliquos sino bonis meritis liberare, quia bonus est : non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. »[3] El alias Juliano respondens ait : « Non abstinet Deus bonum formationis suæ etiam a stirpe damnata Sed si tibi displicet Deum creare quos damnet ; contradic, ei, si potes, ne creet eos, quos malos futuros , el in malignitate usque in finem perseveraturos, et ob hoc sine dubitatione damnandos esse præscivil. »♦ Et alias : « Quos usque in finem sine pernitentia victuros in impietate ac sceleribus suis, ac per hoc æterno supplicio puniendos, ignorare non potest præscius omnium futurorum. »[8]

183. S. Prosper : « Ili dc quibus dicitur: « Ex nobis exierunt, sed non fue- » runt ex nobis : si cnim fuissent cx » nobis, mansissent utique nobis- » cum : » voluntate exierunt, voluntate ceciderunt. Et quia præsciti sunt casuri, non sunt praedestinati. Essent autem prædcslinali.si essent reversuri, et in sanctitate ac veritate mansuri. Ac per hoc prædestinalio Dei mullis est causa standi, nemini est causa tabendi. » · — ◖ Nemo a Deo ita creatus est, ut pereat, quia alia est causa nascendi, alia pereundi. Ut enim nascantur homines, Conditoris est beneficium; ut autem pereant, praevaricationis est meritum. » 7

181. Fulgentius : « Iniquos itaqm» quos præscivil Deus hanc vitam in peccato terminaturos, prædeslinavit supplicio interminabili puniendos, in quo sicut culpanda non est præscientia humanæ impietatis, ita praedestinatio justissima? laudanda est ultionis, ut agnosceret non ab eo prædcstinalum hominem ad qualecumque peccatum, quem prædeslinavit peccati merito puniendum. » « Prædeslinavit illos ad supplicium , quos a se præscivil voluntatis make vitio discessuros. ·>8

185. *Probatur* 3. *ex Conciliis.* Arelatense Concilium, anno circiter 473, epistolam Fausti Rejensis ad Lucidum probavit, el undecim Episcoporum subscriptionibus munivit. Fausto morem gessit Lucidus, el respondit : « Juxta prædicandi statuta Concilii damno vobiscum sensum illum qui dicit. . . . quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei pereant voluntate, qui pereunt. . . . qui dicit alios deputatos ad mortem, alios ad vitam praedestinatos. »

186 AraúsicanumII. Concilium, annu 529, decrevit omnes baplizalos posse per Christi gratiam quæ ad salutem perlinent adimplere : « Aliquos vero ad malum divina potestate prædestinalos esse, non sohim non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. »9

187. Carisiacum II. Concilium anno 853 : « Deus bonus el justus elegit cx eadem massa perditionis secundum praescientiam suam quos per gratiam prædeslinavit ad vitam, ct vitam illis prædeslinavit æternam. Ca teros, quos justitiie judicio in massa perditionis re-

(I) !.. de perfect, just, contra Coelestium,c. xiii.
(S) !.. ii. ad Monimum, c. xxvii.
(5) L. iii. contra Julian, c. iviii.
(4) !.. L oper.imperfecti, n. >W.
(6) Ibidem I. v. n. Cl.

AU cap. object Vincent, in resp. ad tii.
(') Reap. ad iii, obj.
<8} !.. i. ad Monimutn c. xxiii.ct xxiv.
(0) Cap. X„.

ilqull, poriluros præscivil. »pı1 """ 111 périrent præileslinavil : pœnam ant.ni Illis, quia justus est, prædeslinavit ælernarn. » 1

188. Valenlinum III. Concilium : « Fa lemur praedestinationem electorum ad vitam, et prædcslinationcm impiorum ad mortem : in electione tamen salvandorum misericordiam præccdere meritum bonum ; in damnatione autem periturorum meritum malum præcedere .justum Dei judicium. » '

189. Accedit ratio theologica, ex divinis. perfectionibus desumpta : aliquem enim suppliciis «ternis destinare arbitrio summo ac potestate, absque malorum meritorum prævisione injustitiam ac crudelitatem sapii. Insuper Deus vult omnes salvos lieri : quod dici nequit si suo decreto absoluto, absque ulla culpæ prævisione, reprobaverit quosdam, et suppliciis «ternis addixerit.

Objectiones solvuntur.

190. *Obj.* 1. « Universa propter seanetipsum operatus est Dominus ; impium quoque ad diem malum. »5

19t. *Resp.* Utique propter se gloriamque suam Deus omnia facit, nec cnim alius tinis se forei dignus. Impius ad aerumnas , et interitum justa Dei ordinatione servatur, qui suo tempore omnia peccatoris dissipat consilia , cumque pcena plectit. Cæterum quod impius quis sit, sua culpa contingit , nec enim vilium in homine est, prout a Deo est conditus; et quod in interitum ruat, propriæ voluntatis arbitrio lit, nullo decreto Dei eum ad malum vel ad interitum impellente.

192. *Obj.* 2. Apostolus impium dicit excitatum a Deo in divinæ potentiæ ostensionem : ▮ Dicit cnim Scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum excitavi le, ut ostendam in te virtutem meam : et ulannuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cujus vult miseretur, ct quem vult indurat. » '

193. *Resp.* Pharao ad solium evectus dicitur, (hæc enim vis est vocis T† 'n-wyn ») ut divina potentia in pgptiÎi Israclitici liberatione claresceret, eo frustra corde pertinaci et duro obnitente. Induratum a Deo cor ejus dicitur , quia suæ duritiei relictum est, iis denegatis potentioribus gratiæ auxiliis quibus cmollesccret. Id apud Moysea referlur , ut indicetur pertinaciam Pharaonis a Deo prævisam esse, nec ullatenus divinis obstare consiliis , quum inde potius foret occasio potentiam divinam insigni prorsus ratione exercendi. Apostolus argumentatur Deum misereri cujus vult, et quem vult indurare , ut doceat hominum quantumvis impiorum consilia et conatus providentia? Dei subjacere, nec posse ullatenus divina frustrare consilia. Inde etiam infert gentes ad fidem vocari, misericordi cl gratuita largitione, ct Judæos in sua cæcitate elpertiuacia relictos, justo judicio: nec quidquam iu illa gratiæ œcouomia reperiri alienum ab ea ratione quam Deus in Scripturis veteribus refertur servasse.

19-4. *Obj.* 5. Deus summo arbitrio alterum diligit, alterum odit, reprobationis , sicut ct electionis. nulla alia causa data : « Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei : Quia major serviet minori , sicut scriptum est : Jacob dilexi, Esau autem odio habui. » ů

19B. *Resp.* Dc electione ad gloriam , et de reprobatione non agit , saltem *directe ,* eo loci Apostolus , sed de vo-

(I)Cp.i· [C»n.«i·
(3J 1'rov. ıv>· 4·

(4) Itoin. ix. 17.JS) Exod. ix. 17.
(6J Rum.ix. 10.

catîOnc ad Udem Christianam. Allega verat promissiones facias Abraham et ejus posions : ct demonstrandum suscepit eas impletas , licet Israelite , posteri ejus, a salute excidissent, Messia rejecto. Animadvertit idcirco gentem Israelilicam haud designari, sed omnes qui filii censerentur Abrahæ, fidem ejus imitando ; quod ex eo probat, quod ordo naturæ plerumque neglectus sil in beneficiorum divinorum distributione, ut Dei arbitrium el electio gratuita claresceret. « Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui cx Israel sunt, ii sunt Israclitæ : neque qui semen sunl Abrahæ, omnes filii : sed in Isaac vocabitur tibi semen : id est, non qui filii carnis, hi filii Dei ; sed qui filii sunt promissionis , aestimantur in semine. » * Ostendit, Ismaele praetermisso, Isaacum electum esse promissionum haeredem : quod et iii filiis Rcbeccæ videre etiam est : priore enim Esau neglecto, Jacob beneficiorum copia auctus est. Prophétie Malaehiæ quaedam verba in rem suam adhibet Apostolus, quorum vis ut perspecta habeatur , integrum testimonium recitare juvat : « Nonne frater oral Esau Jacob, dicit Dominus , ct dilexi Jacob, Esau autem odio habui? Et posui montes ejus in solitudinem, ei hæreditatem ejus in dracones deserti ?» * Liquet Vatem Dei erga Jacob dilectionem in eo ostendere, quod regionem feliciorem et fcecundiorem ei dederit habitandam. Malaehiæ verbis utitur Apostolus , ut quod dictum est Rebeccas illustret ; quod quum, infantibus adhuc in utero latentibus, dictum sil, demonstrat illam Jacobi præ Esau ad hæreditatem assumptionem, divino consilio, ct gratuita electione contigisse: nullam enim aliam rationem adsignari posse dicit, quum gemini essent fratres, cl nondum aliquid egissent. Inde infert gentes etiam prælsraclitis ad fidem vocatas arcano Dei consilio, el gratuita misericordia. Do reprobatione Vates certe non agit, nec Apostolus , saltem directo ; idcoque odium illud quo Deus dicitur Esau prosecutus esse, non probat eum aliquem reprobasse ct suppliciis addixisse solo suo beneplacito. Constat odium illic indicare minorem dilectionem , prout alias patrem et matrem cl uxorem quia odisse dicitur, si cis Christi voluntatem præponat.

196. *Obj.* 4. Apostolus occurrit objectioni impii hominis, dc sua obduratione, cl reprobatione querenlis, quam tamen,vitio suæ voluntatis perversae, ct libera sua electione contingere non dicit, sed verbis perspicuis jus Deo vindicat homines in interitum creandi; « Dicis itaque mihi : Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit? 0 homo , tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se linxit : Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, cx eadem massa facere aliud quidem vas in honorem , aliud vero in contumeliam ? Quod si Deus volens ostendere iram, cl notam facere potentiam suam, sustinuit in mulla patientia vasa iræ, apta in interitum , ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordia?, quæ praeparavit in gloriam. »8

197. *Resp.* De infidelitate et cordis duritie, potius quam de reprobatione ælerna , *directe* agit Apostolus : nam in eodem quod aggressus erat argumento versari pergit. Quum speciali Dei beneficio et graliæ munere gentes ad fidem pervenisse dixisset, et Judæos juste derelictos, proponit sibi hominis impii objectionem , cur Deus dc hominum duritie queratur. Huic ut respondeat, quercnlcm imprimis monet suæ infirmitatis et divinæ majestatis, ne temere scrutetur Dei consilia. Deinde adducit figuli exemplum , qui vasa pro arbitrio

(I Itoin. n. C. (i, Mal. i. i. 3.

(5] Ilom. it. I»;

n„gil : <|iiod tamcn non 111 urgct, ul lleum dical homines summo arbllrio ln Inicrilum vol cloriam destinare . sed polias Dei lenitatem el patientiam in tolerantiis peccatoribus interitui idoncis effort — l» »îaah pit cpyar tariffifþu tir uxul.tiai', - ejus misericordiam vero in fidei graliæquc muneribus largiendis, quibus homines ad gloriam comparandam parentur, commendat. Eum adhuc agere de vocatione ad fidem liquet; jiam statim subjungit: « Quos el vocavit non solum ex Judæis, sed etiam ex Gentibus. » 1 Et cx lota oratione inferi : « Quid ergo dicemus? Quod Gentes, quas non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam : justitiam autem,quæ cx tide est, Israel vero sectando legem justitiae, in legem jusliliæ non pervenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi cx operibus. » ' Cæterum si quis contenderit de reprobatione cl electione a-que valere verba Apostoli , non admodum repugnamus, quum impii non dicantur a Deo in interitum creati, sed potius magna indulgentia el misericordia tolerati, licet interitui idonei, suis utique actibus. Figuli autem imaginem eo tantum adhiberi contendimus , ul jus divinum asseratur homines in ea relinquendi conditione , in qua natura sua acu culpa reperiuntur, vel cos ad finem cum honore conjunctum assumendi. « Aliud quidem vas in honorem ; aliud vero in ignominiam.» Non quod alios bonos, alios non bonos faciat : absit. Verum Dei quidem bonitas ad omnes communiter pertinet : el quantum in ipso silum est, hoc est, secundum ipsius consilium ct voluntatem , vellet omnes probos et fideles esse, ac virtute prædilos. » Ha S. Methodius martyr. 8 Equidem quum imagines plerumque non omnino rebus quadrent, non sunl urgendæ ultra mentem lis utentium : idcoque Pauli verba de tolerati. impiis figuli imaginis vim definire censenda sunt.

198. *Obj.* 5. In controversia Pclagiana S. Augustinus Pauli testimonia de electione cl reprobatione constanter interpretatus est, et Dei propositum intellexit decretum divinum quo salus vel damnatio cuique pro Dei arbitrio destinatur. « Qui peis vcraluri non sunl, ac sic a fide Christiana et conversatione lapsuri sunt. ul tales eos vilæ hujus finis inveniat; procul dubio ncc illo tempore quo bene pieque vivunt, in istorum numero computandi sunt. Non enim sunt a massa perditionis præscienlia Dei cl prædeslinalione discreti, ct ideo nec secundum propositum vocali, ac per hoc nec electi. » *

199. *Resp.* Quæ Paulus de electione ad fidem, el de lidei dono denegato tradidit, ad electionem ad gloriam, el ad reprobationem facile transferuntur, inter se tamen discernuntur, et sane inlcUigcnda sunl. De Augustini sententia valde controvertilur : id tamen fidenter affirmamus, omnibus consententibus scholis catholicis, ct manifestis ipsius testimoniis suffragantibus, eum nequaquam docuisse reprobationem *!urinalem* ct *positivam* fieri pro Dei arbitrio , absque malorum meritorum prævisione. In objecto loco nihil hujusmodi dicitur; nam ante praedestinationem praescientiam Dei commemorat : quam falli non posse certum est.

200. *Obj.* 6. Augustinus ait : » Quum in primo homine universa generis mussa in condemnationem defluxerit, quæ fiunt cx ca vasa in honorem , non propriæ justiliæ, sed Dei misericordia vasa esse. Quod vero alia fiunt in contumeliam, non iniquitati sed judicio deputandum. »5 Ita *verba* recitat Calvinus.

(!) Rom. ñ.« {»)Ibide,n so·
(5) j.. «Jc resur· epu<i OEctune»,u,n ,n c «· 'P· 2d Hom.

(4) !.. de correpi, elgral. c. vii. η. Iβ.
(.1) Ep. eri. dc *prwd.* ct gralia auuerp. cluit·.

201. *Rcsp.* Clique in primi hominis lapsu ratio habetur cur genus humanum spoliatum sil donis gratiæ, et omni jure ad regnum cœlestc, dictum idcirco ab Augustino « massa damnata'. » Summa Dei misericordia contingit ul aliqui ad gloriam evehantur : justo judicio fit ul alii rejiciantur : altarftcn ad solum Dei arbitrium damnalio horum non csl referenda 9 quum constet Deum omnium velle salutem, ct Christum pro omnibus fudisse sanguinem. Praeterea plurimis remissa est baptismo originalis culpa, quorum damnatio in eam rejici idcirco non potest. De parvulis loco objecto agebat Augustinus contra Pelagianos, nullamque dicebat dari posse rationem cur quidam baptismo liberarentur a noxa originis, alii absque baptismo decedentes vita ælerna carerent, nisi quod omnes eadem condemnatione propter Adam obstringerentur : « Hoc diximus propter eos, qui non valentes in causa graliæ inscrutabilia Dei judicia perscrutari, cur ex Adam massa, quæ profecto ex uno in condemnationem lota collapsa est, illud vas faciat in honorem, illud in contumeliam; tamen audent parvulos reos propriorum constituere peccatorum. * Deinceps dicit : « Hæc massa si esset in medio, ut quemadmodum nihil boni ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in contumeliam. Cum vero per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem universa defluxerit, procul dubio quod ex ea fiunt vasa in honorem, non ipsius juslitiæ, quæ gratiam nulla præcessit, sed Dei misericordiæ; quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei, quæ absit ut sil apud Deum, sed judicio deputandum est. » ' De adultis baptizatis qui deinceps a gralia deciderint, et a salute, dici nequit peccatum originis esse damnationis causam : illud enim vere remissum el penitus sublatum est baptismo ; quapropter Lucidus, praedestinatiano errore infectus, coactus est eam, quam propugnaverat, retractare sententiam : « Quod post acceptum legitime baptismum in Adam moriatur, quicumque deliquerit. »

202. *Obj.* 7. Fieri non potest ut Dei praescientia fallatur : « Nonne si Deus illos bonos fore praescivit, boni erunt, in quanlalibct nunc malitia versentur? ct, si malos fore praescivit, malicruni, in quanlalibct nunc bonitate cernantur? ·>5 Ha ex Augustino Calvinus.1

203. *Resp.* Verissima hæc sunt, nec tamen probant Deum suo arbitrio decrevisse reproborum interitum. Aliud est nossc ab ælcrno quid facturi essent homines gratiæ obtemperantes, vel reluctantes : aliud decernere poenas, nulla criminum ratione habita. Mirum est Calvinum hæc adducere, quæ certitudinem divinæ prædeslinalionis ex præscicntia repelunt.

204. *Obj.* 8. Praedestinatio gratuita sanctorum sexcentis in locis plane traditur ab Augustino, quam proinde theologi Auguslinianenscs clThomistæ tamquam certissimum fidei dogma defendunt ; prædcstinatio vero reproborum cum ea necessario nexu conjungitur: qui enim electi non sunt, nonnisi reprobi esse possunt.

205. *Resp.* Prædeslinalionis vox pro divino decreto dandi gratiam, vel gloriam, vel utramque apud Augustinum sumitur. Contra Pelagianos negantes gratiæ necessitatem prædestinalionem vindicavit, gratiam scilicet non humanis meritis, sed divina largitate tribui. Utrum prædestinationem ad gloriam ad divinum arbitrium lotam retulerit, a studiosis ejus lectoribus disceptatur.

(i) Ibidem n. lÎ.
(i) F.p. cvi.de pred.cl grelien.H.

(5) L. de bono pereev. c. xv.
(4) lost. l.iii. c. xviii. n. 13.

salva fide. E.i quidem admissa scnteri= (18, sequetur cæleros non electos glo- riam non assecuturos, a qua , veluti a munere indebito, excluduntur , sed non ideo necessario in peccatum et in- teritum , Deo auctore, ruunt. Quod si sua infirmitate et pravitate peccent, damnationis causa penos ipsos eril. Cæterum quum illa quorumdam sen- tentia a plurimis theologis catholicis rejiciatur, non est cur de consequentia inde derivanda simus solicit! : nam li- cet cum his sentire prædestinationem sanctorum niti praescientia meritorum gratiæ auxilio comparandorum, quæ sententia, Calvino ipso fatente, » habuit «seculis omnibus magnos auclorcs. » 1

206. *Obj.* 9. S. Fulgentius scribit : " Firmissime tene, neque perire posse aliquem eorum , quos Deus praedesti- navit ad regnum coelorum: nec quem- quam eorum, quos non praedestinavit ad vilam ulla ratione posse salvari. » *

207. *Rcsp* Prædcstinalio Dei certa est el immutabilis : est enim decretum ejus de donis a se largiendis; proinde qui- libet praedestinatus perveniet ad salu- tem, quilibet non prædestinatus nulla ratione poterit salvari : contingere enim nequit ul Dei præscicnlia fallatur. Cæ- terum inde non sequitur quemlibet non habere subsidia quibus salvari posset si vellet, cumque velle etiam posse, ideo est interitus causa voluntatis per- versitas, quam Deus praevidit, quin ejus .sit auctor.

208. *Obj.* 10. « Sic ex Dei prædesti- natione pendet eorum perditio, ul causa cl materia in ipsis reperialur. ■·3 Ha Calvinus.

209 *Resp.* Quum materia perditionis ideo in reprobis reperiri dicatur, quod Deus ila decreverit, causa ad Deum potius referenda est. Id ex Calvini principiis Planc sequitur, imo absque ambagibus enuntiatur; subjungit enim verbis objectis : » Lapsus est enim pri- mus homo , quia Dominus ita expedire consuerat . cur consuerit, nos latet, Certum tamen est non aliter censiiis.se, nisi quia videbat nominis sui gloriam inde merito illustrari, n

210. *Obj* II. « Dei ordinationi, qua se exilio destinatos conqueruntur, sua constat æquilas : nobis quidem inco- gnita, sed illa certissima. Unde consti- tuimus nihil illos sustinere mali, quod non justissimo Dei judicio infligatur.»

211. *Resp.* Illudit nobis Calvinus, aequitatem ordinationis divinæ asscren- do , qua homines necessitati peccandi et pereundi subjiciuntur, uti ipse non diffitetur : · Excusabiles peccando ha- beri volunt reprobi, quia evadere ne- queunt peccandi necessitatem : prae- sertim quum ex Dei ordinatione sibi injiciatur hujusmodi necessitas. » ' Hu- jusmodi ordinatio injusta plane el cru- delis foret, et Deo prorsus indigna.

212. *Obj.* 12. « Quicumque sunl ex reproborum numero, ul sunt vasa in contumeliam formata, ita non desi- nunt perpetuis flagiliis iram Dei in se provocare, ct evidentibus signis con- firmare, quod jam in se latum est Dei judicium, tantum abest ut cum ipso frustra contendant. » 8 Ita Calvinus, ut ostendat cos non injuria damnari.

215. *Resp.* Quum juxta Calvinum re- proborum flagitia non sint causa de- creti reprobationis, sed illud sequan- tur per consequentiam necessariam, non possunt in medium afferri ut ei constet æquitas.Hoc posito, nil interest utrum frustra cum <·o contendant, vel proni ferantur in vilia, quum necessa- rio damnandi sint : quod horret mens cogitare. Quis hæc, quæ scripsit Cal- vinus, legens non fremet? · Sua habet adversus reprobos judicia , quibus

(i; !.. do lide c·
(S) In»t. *■···

(4) Ibidem n. 9.
(5) Ibidem.
(C) Ibidem η. II.

consilium de illis suum exequalur.Quos ergo in vitæ contumeliam, el mortis exitium creavit, ut ira· suæ organa forent, el severitatis exempla, cos, ut in finem suum perveniant, nunc audiendi verbi sui facultate privat : nunc ejus prædicationc magis excæcat el obstupefacit. » *

214. *Obj.* 13. Præscientia Dei aliud non est quam ccria cognitio eorum quæ ipse facturus csl : quum igitur, omnibus fatcnlibus, praesciat reproborum singulorum interitum, cum decernere dicendus est.

215. *Resp.* Deus præscit omnia futura, tum quæ ipse facturus est, tum quæ crealuræ, libero arbitrio ab ipso donalæ, prava voluntate facient contra ejus legem ; quorum auctor absit ut habeatur. Præscit reproborum crimina, cl interitum, quem ob ca decernit ; sed non ideo censendus est hunc proprio arbitrio, ct nulla habita flagiliorum ratione, decernere ; quod crudele foret.

CAPUT VII.

DE JUDICIO.

2IG. Statim post mortem judicium singularum animarum fieri, cx Apostolo colligitur, quod veluli notum jam et apud omnes receptum indicat ? « Quemadmodum statutum csl hominibus semel mori, post hoc autem judicium : sic cl Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expcctanlibus se ad salutem. » * Equidem inter Christi mortem el secundum ejus adventum magnum intercedit intervallum ; sed nulla suadet ratio mortem inter el judicium, quæ Apostolus conjungit, illud reperiri. Ecclesiasticus retributionem operum in die obitus inveniendam dicit: « In die bonorum ne immemor sis malorum : el in dic malorum ne immemor sis bonorum ; quoniam facile csl coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. » 5 Quum jam ostenderimus perfectos statim consequi gloriam coelestem, peccatores in infernum detrudi, et quos urget levis culpa, vel pænæ temporalis debitum, detineri aliquandiu a gloria, liquet ficri judicium, quo uniuscujusque conditio et sors decernatur. S. Chrysoslomus dicit : « Omnes animæ, cum hinc emigraverint, variis peccatorum pœnis implicit® ad terribile illud ducentur tribunal. »4 S. Augustinus idem docet : « Doctissime et valde salubriter creditur judicari animas cum dc corporibus exierint. » 5 Cæterum humano modo judicium divinum concipiendum non est; nec enim diuturno examine opus csl, quum Deus intueatur sinus omnes conscienliæ, et intuitu ipso sententiam veluli ferat.

217. Praeterjudicium hujusmodi quod *particulare* solet dici, *generale,* seu universale omnium hominum judicium a Christo in fine sæculi futurum fides docet In Symbolo aposlolico de Christo ad dexteram Patris sedente fidem nostram professi, adjungimus : « inde venturus csl judicare, vivos el mortuos. x In Symbolo Athanasiano dc eo loqucnles dicimus : « Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, et reddituri sunt dc factis propriis rationem. » Illud tamen neganl passim nationalistic, qui asserunt Christum *formulam* judicii adhibuisse ut sese Judæorum præjudicio accommodaret: hi scilicet Messiam judicium laturum expcclabant.

Ii; Insl. I. iii. c. xxiv.n. U·
(i) Heb. ix. 87. (S) Eccli xi. 87.
(4) Hom. »i», in Maul·.
16) I.. ii. dc anima el ejus orig. c. i»

propositio.

Christus Dominus universos homines in fine mundi judicabit.

218. *Probatur cx Scripturis.* Christus dicit : « Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ ; et congregabuntur ante eum omnes gentes. » * Pergit separationem justorum ab impiis referre , et judicis in ulrosque sententiam. Paulus passim dc judicio loquitur : « Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum , sive malum. »' S. Joanni judicium exhibebatur : « Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt . . . cl judicati sunt mortui cx his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. « 8 Hæc adeo per se patent ut expositione non indigeant.

Traditio adeo claret hac in re, ut superfluum foret aliqua adducere Patrum testimonia.

Objectiones solvuntur.

219. *Obj* 1. «Judicii vulgaris descriptio nec Deo digna est, nec rationi conveniens, imo ducit ad vana commenta ; nec perspici potest caussa, ciir ii, quibus sors jam post mortem contigit, denuo judicandi sint. » Ila quorumdam placita refert Rosenmiillcr. 4

220. *Resp.* Nihil in judicii descriptione , qualis a sacris scriptoribus datur, Deo indignum est, quamvis non omnia sint *ad litteram* urgenda, quum pro Scripturarum more res accommodentur humanæ cogitationi. Quod si nullum foret judicium ,' illuderent nobis Christus, ct Apostoli, qui tam sæpc cl tam perspicue illud tradunt. Causa autem manifesta est cur universi simul judicandi sint, ul justitia divina in lota œconomia mundi clarescat, cl Christus, Dominuscl Servator, judex ah omnibus simul agnoscatur.

221. *Obj.* 2 i» Judicium solemne a Messia ante regni ejus initia exercendum Judæi dudtim expeclaverant. · I . . . » Non igitur nova tum el ignota fuit ea doctrina Sed Jesmt correxit populares errores, servatis imaginibus. » 5

222. *Resp. Quidquid* sit de Judmonim expectatione, Christus plane non ei srse accommodavit, sed sui adventus secundi adjuncta solemniterel perspicuo enuntiavit. Imagines quasdam adhibitas esse non negamus, quum sic ferret usus loquendi, sed rei salva veritate.

223. *Obj.* 3. Orbis non sufficeret hominum universitati.

22i. *Resp.* Utique abunde sufficeret, uti calculo facto periti homines demonstrarunt : « Qui omnia proprie capiebant, » inquit Rosenmiillcr, « veriti sunt, ne amplum orbis spatium non sufficiat tot hominibus , qui unquam vixerunt, el adhuc victuri sunt; contra horum vanum timorem disputavit Stissmilch. » 6 Praeterea relatio ad locum corporis gloriosi non eadem esi ac corporis in praesenti rerum conditione.

225. *Obj.* 4. Frustra cogerentur in unum universi homines judicandi, quum singulorum conscientias rimari ct dijudicare infiniti esset laboris ; sententiam autem ferre in universos nullo facto examine , divinam justitiam nou exhiberet.

120. Resp. Non tarda indagine, sed luminedivino omnia cordium arcana putebunt : Dominus enim in adventu suo « illuminabit abscondita tenebrarum, ct manifestabit consilia cordium. ·· ' Magna Deo gloria exurget sanctis universis a Christo agnitis, impiis rejectis ct damnatis.

(11 Malth. »». Sl. (tlApoc.ix. It.
(») Jl.Cor.t.W· (4) 1" «»»· «'·

(5) Ibidem. (β) lto«e>iniullcr in M«ıı|>· ««». H.
(u I. Cor. ir. 5.

227. *Obj.* ů. Quæ de tuba insonanto et librorum examine dicuntur, translatum postulant sensum, sicut et plurima de sole obscurato, stellis de cœlo delapsis. Ergo tola descriptio Prophetarum more facta censenda est, ad Christi triumphum , propagato ejus cultu, depingendum.

228. *Resp.* Certo affirmare non possumus quousque sensus obvius in illa magnifica judicii descriptione retinendus sil : sed tuto contendimus ipsam rem quam Christus describit, futuram cum adjunctis solemnibus , quæ imaginibus adeo illustribus exhibentur. Veritatis magister non posset haberi si fundamentum dccssel descriptioni , vel res alia describeretur, quam ex sermonis occasione , vel adjunctis , nemo detegere posset.

229. *Obj.* 6. Judicii nomine insinuavit Christus triumphum suum de hostibus , diffusa fide el cultu quem tradidit. Ideo cum Hierosolymorum excidio illud conjunxit, ultionis scilicet inde iniiium faciendum docens.

230. *Resp.* Plurima quæ de judicio tradidi! Christus, judicium plane spectant instituendum post rerum mundanarum vices , ul æterna hominum conditio statuatur ct declaretur. Quod autem ab Hierosolymitani excidii vaticinio ad judicii descriptionem transiisse plerisque videatur, contigit cx eo quod calamitates Judæorum imaginem quamdam pnebeanl eorum quæ sub mundi finem evenient.

251. *Obj. 1.* Liquet Christum judicium enuntiasse futurum in ipsa qua vivebat aetate, ' cl Apostolos brevi illud eventurum prædicassc. Vana igitur spe vel terrore inani hominibus illusisse videbuntur, nisi de triumpho fidei, Christi nominis gloria, cl infidelium punitione, magnis in eos irruentibus calamitatibus, intelliganlur.

232. *Resp.* Quæ eventura dixit Christus antequam generatio quam alloquebatur transiret, respiciebant Hierosolymas, licet imago forent graviorum lotius mundi calamitatum in fine $a> culorum. Mirum igitur nt\ esi in prophetica locutione ea co.'k 'd qua·, temporum intervallo longis:.M^separanlur, sed quæ habent inter -řǒnl tionem et similitudinem EquidcJo- La illa : *statim post tribulationem runi illorum* ad judicium spectant; :. tribulatio, de qua hic, sermo, ea ei cujus imago praecesserat in Hierosohmorum eversione. Nullo pacto contendere quis poterii Christum judicium proximum dixisse., quum constanter recusaverit tempus illius habendi definire, se veluti ignarum exhibens, quod scilicet non foret hominibus revelandum. Postquam dixisset :« non praeteribit generatio hæc,donec omnia hæc liant : »' subjunxit : « De die aulem illa cl hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater. » 8 Apostoli pariter de judicio loquentes illud vcluti imminens descripsisse videri poss quia *particulare* el *generale* judic simul mentibus fidelium obversari voluerunt, cl homines incertos ea expeçtatione suspendi vult Deus ; cælerum cavebant ne quis certo sibi persuaderai illud brevi futurum. Paulus ad Thessalonicenses secundam exaravit epistolam, ne deciperentur « quasi inslet dies Domini. » * Petrus etiam fideles monuil « quia unus dies apud Dominum , sicut mille anni, et mille anni sicul dies unus. Non tardat Dominus promissionem suam , sicul quidam existimant : sed patienter agit propter vos. » 8

(I, Uatlh. niv. 34.
(t) Ibidem.
(S) Ibid. 30. (4) II.Thess. II. i.
(B. iI. Pot. iii. H.

l η
M .am
Fin ulr
de Jr·'
nif·
i